
NAZIONALE
8
18 — N
30
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA

ANT. ANDREAE CONVENTVALIS FRANCISCANI,

EX ARAGONIAE PROVINCIA AC IOANNIS SCOTI DOCTORIS SVBTILIS DISCIPVLI CELEBERRIMI,

In quatuor Sententiarum Libros opus longe absolutissimum:

QVOD, CVM DIV LATVERIT: A F. CONSTANTIO A SARNANO eiusdem ordinis, è tenebris iam nunc uindicatum, summa industria expolitum, locupletissimisq; Indicibus, necnon ad marginem Annotationibus illustratum; felici auspicio prodit.

ADDITIS AB EODEM F. CONSTANTIO ANNOTATIONIBVS ad Creationis opus spectantibus, in quibus D. Thomas, Scotus, & Auerroes conueniunt, atque dissentiunt.

Incredibili vero labore emendatum a F. ANGELO Rocch. de Çamerino Eremita Augustiniano, & S. Theol. Doct. qui typos, & exemplum ab innumeris erroribus expurgauit.

CVM PRIVILEGIIS.

VIRTVTI SIC

CEDIT INVIDIA.

Venetijs, Apud Damianum Zenarum.
MDLXXVIII.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

FELICI PERETTO, A MONTE ALTO, S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

F. Constantius Sarnanus optimam felicitatem.

EDVLO iam dudum mecum ipse perquiro Cardinalis amplissime, qua nam potissimum ratione singularis erga te obseruantiæ meæ, & promptissimi obsequij studium amplitudini tuæ commostrem. enim vero quid ni pro virili mea enitar, virum in summo iam humanæ felicitatis apice constitutum, maximis ingenij ac sapientiæ ornamentis florentem, omnibuscum animi, tum corporis virtutibus apprimè cumulatum, virum inquam, qui innumerabilia in me contulerit beneficia, qui nec in hanc vsque diem gratificari mihi desinat, reuereri, suspicere, ac pro ingenij tenuitate modis omnibus colere, obseruareque? Huic secundum Deum non omnes vitæ rationes, non omnes studiorum labores, incrementaquè, non me ipsum iure optimo consecravero? Inhumanus profectò, & agrestis fuero, nisi id effecero: nec non turpissimo ingratitudinis vitio in hominum cætu contabescere compellar. Quare cum fratris Antonii Andreæ præclarum in sententiarum libros volumen, in manus meas peruenerit; quod rectius epitomen vel compilationem esse dixerim, è quatuor Ioannis Duns Scoti libris in sententias excerptam, tibi præcipue Cardinalis Amplissime dedicare id decreui; cui præceteris magis deuinctum me & sentio, & profiteor: quemadmodum & alia non nulla amplitudini tuæ iam pridem à me dedicata fuere. Neque vero hoc ea ratione à me suscipitur, vt maiorem amplissimæ dignitati tuæ splendorem conciliare uellim: Cum exploratum omnibus sit, eo iam fastigij illam suffectam esse, vt nullam propè humanæ gloriæ accessionem videatur amplius posse recipere. Quorsum ergo? Idcirco nimirum, vt omnes intelligant, me quo ad mortalem hanc vitam spirauero, acceptorum à te beneficiorum semper memorem futurum; & vt insigne id opus, doctis eruditisque viris (si sub nominis tui fulgore prodeat) commendetur magis, acceptiusquè reddatur. Accedit quod Reuerendissimus Petrus Antonius Camillus Nuceriensis ordinis nostri prudentissimus, vigilantissimusquè Generalis Antistes studiosorumquè omnium summus Mecœnas mihi per litteras commi-

ſerit; dem operam vt hi fratris Antonii Andreæ libri typis mandentur emendatiſſimi: ob id vel maximè, utquod fusè nimis à Scoto noſtro prolixè, ve pertractatum eſt; id inſtituti noſtri iuuenes ex hoc perſpicuo authore, & vtili epitome, dilucide & feliciter aſſequantur; ſicquè magno compendio, paruo labore, hoc ductore, ad eminentiſſimum diuinæ ſcientiæ culmen perducantur. Contulit inſuper non parum ad hoc negotium accuratè perficiendum, Clariſſimi LVDOVICI MICHAELIS patricij Veneti, viri eruditiſſimi, & ordinis noſtri humaniſſimi fautoris, liberalitas; qui amplitudini tuæ obſequentiſſimus, præclare in hoc clariſſimi patris tibi ſimiliter addictiſſimi, æmulatus veſtigia, ſuis impenſis ac ſumptibus, ſuſcepit ſe in amorem, ac recentem amplitudinis tuæ memoriam, hoc opus optimi Typographi fide ac induſtria euulgaturum. Impulſus igitur propenſiſſimo meo erga Amplitudinem tuam ſtudio, nec non Reuerendiſſimi patris Generalis mandato, (cui in re per ſe tam honeſta, ordini noſtro glorioſa, orbi vniuerſo vtili, repugnare nefas, ac prope piaculum fuiſſet) hos inſignes libros, opera noſtra, è tenebris erutos, in lucem atque communem ſtudioſorum vtilitatem quàm fieri potuit emunctiſſimè profero. Tu accipe Cardinalis Ampliſsime, qua ſoles benignitate, ac Serenitate Sarnani ſeruuli tui beneuolum animum, propenſionem, ſtudia, & quæ poteſt offerre munuſcula; eiquè faueto, vt in poſterum gratiora & vberiora donet ingenij ac ſui erga te ſtudij munera & teſtimonia. Vale. Pataui in ædibus. D. Antonii. A' partu virginis. M. D. LXXVIII. Calendas Septembris.

BENIGNO LECTORI.

A est præstantis ingenij dignitas, optimarumque artium laus & excellentia; vt qui iji omnibus prope seculis ornati fuerunt, non modo dum hac lucis vsura fruerentur, sed dum vita quoque ipsa defuncti essent, mirificam apud omnes laudem incredibilemque inter barbaras etiam Gentes famam sibi comparauerint. Perspicuis plena sunt tum Græcorum, tum Latinorum scripta testimonijs; quanto in pretio docti & eruditi homines semper sint habiti; quibus gloriæ ornamentis, quibus honoribus cumulati fuerint: constat profecto eos veluti deos quosdam omnibus admirationi semper extitisse. Eorundem vero doctorum hominum gloriam, qui iam ex hac mortali vita emigrarunt, quis est, qui vel in meridiana luce ita cœcutiat, vt non facillime prespiciat? Cuius obsecro rei recentior cum veneratione, ac laude memoria est, quam antiquissimorum Poetarum Homeri, atque Vergilij? Quænam illustrior clariorque fama est, quàm Demostenis, ac Ciceronis, clarissimorum oratorum? Et quæ celebrior ac insignior hodie etiam excellentia est, quam Euclidis, Ptolemæi summorum Mathematicorum? Quæ nam humana vnquam gloria æquari potest ei, quam adepti sunt, qui rerum omnium a Deo optimo maximo conditarum naturas, proprietates, viresque solertissimè indagarunt? Anaxagoram intelligo, Pythagoram, innumerabilesvè alios, quorum omnium præclara scientia, summæ existimationis dignitatisque nomen ijs peperit. Platonem vero & Aristotelem philosophorum omnium sine controuersia principes, diuinitatis etiam nomen adeptos esse, quis inficias ibit? Vt interim Aesculapium, Hyppocratem, Galenum, Iurisperitosque omnes prætereamus, quorum longè magnificentior gloria & memoria est, quam quæ rudibus & incompositis verbis celebrari possit. Quod si hi omnes ingenij viribus, & ope secularium artium freti, tantum sibi gloriæ splendorem acquisiuerunt; eò sanè illustriorem (quo diuina humanis præstantiora sunt) eos adeptos esse statuamus necesse est; qui totos sese diuinis addiscendis litteris tradiderunt. Nulla profecto vel longissimi temporis diuturnitas summorum Theologorum, Basilij, Nanzianzeni, Chrisostomi, Augustini, Hieronymi, Ambrosij, Gregorij, D. Thomæ Aquinatis celebritatem ex hominum memoria tollere unquam potuit, aut certe sic obscurare; quò minus adhuc virens permaneat, in omnemque posteritatem sit semper perduratura. Obliterare nè vel saltem labefactare non nihil potuit vlla temporis series, miram eorum excellentiam, qui scholasticæ Theologiæ principes extiterunt? minime vero. Testatur hoc non Italia solum, sed & vtriusque Germaniæ, Hispaniæ, Galliæ, celeberrimæ, antiquissimæque Academiæ: affirmant id concordes eruditorum omnium voces: plena sunt gloriosis eorum nominibus, omnia Christiani orbis Gymnasia; resonant eorum encomijs omnia scholarum subsellia; in quibus omnium in ore assiduè versantur: commendantur tanquam lumina, facesque diuinæ illius scientiæ: admirandis exornantur præconijs sacra columina, & acerrimi sacratissimæ facultatis propugnatores. D. Thomas, Albertus Magnus, D. Bonauentura, Ricardus, Scotus, Egidius Romanus, Antonius Andreas, innumerabilesque alij, quorum recensendis nominibus non solum præfationis modum excederemus, sed vel longissimum tempus vix sufficeret. Inter quos Ioannes Duns Scotus, velut sol, lucidissimum inter radiantia Sydera astrum, acerrimo ingenij acumine; subtilitate ac profunditate abditæ & mirè reconditæ doctrinæ, præ cæteris omnibus subtilissimus doctor coruscat; nemini mea quidem sententia, qui in hoc scientiæ genere vlla ætate floruerit, secundus. Cuius ingenii monumenta (quę non sine maxima doctorum hominum admiratione diligentissimè leguntur) cum & doctrinæ genere, & subtilitate eiusmodi sint, vt optima quæque ingenia exerceant, excitent, acuantque ad sublimiorem quandam diuinarum rerum cognitionem; mirandum non est grauissimos viros eruditissimosque in ea sententia fuisse, vt dicerent; Scotum vnum non solum coæuos suos, sed & priorum posteriorumque sæculorum summos Theologos ingenii magnitudine, doctrinæque sublimitate sine controuersia superasse. Fuit subtilis hic doctor, nobilissimę Scoticæ sectæ auctor & dux longe clarissimus; quæ doctrinam suam complexa, constanter docet, defendit, amplificat, & vbique sic diffundit; ut iam per vniuersum orbem disseminata, nulla ea sit illustrior. Ex hac secta, tanquam ex equo troiano plurimi postmodum prodierunt illius scientiæ laudatissimi principes, quorum & in docendo labor, innumera doctis viris commoda attulit, & in scribendo industria, sacram Theologorum scholam ita exornauit, auxitque, maiorem vt eruditionis accessionem videatur non posse recipere. Inter innumeros penè eius doctrinæ proceres, floruit hic frater Antonius Andreas fidelissimus Scoti discipulus, tum felicissimo ingenio, tum acerrimo iudicio præditus, & quem merito omnia magistri encomia exornent. Qui inter plurima alia ingenii sui monimenta hoc in sententiarum libros omnibus numeris absolutissimum opus elaborauit. Quo quidem opere quid rei litterarię his maxime temporibus, in tanta scholasticorum scriptorum multitudine, afferri vtilius potuerit, prorsus non uideo. Dies me defecerit, si singulas huius libri utilitates recensere voluero. Magno certè compendio in breuem epitomen omnem Scoti doctrinam, quæ plurimis & maximis voluminibus continetur, redegit; præclarissima methodo & insigni scribendi perspicuitate cuncta complexus est; ut omnes difficultatum, & quæstionum sphinges prorsus sustulerit. Omitto, ne præfationis modum nimia prolixitate excedam, quàm pulchrè singulas quasque res suis definitionibus tanquam

facibus illuminauerit; diuisionibus aptè distinxerit; breuissimis & subtilissimis argumentationibus tam doctè, tam argutè omnia complexus sit, ut nisi omnino hebeti & obtuso quispiam fuerit ingenio, facillimè omnia & clarissimè sit percepturus. Denique ut omnia huius libri commoda, uno uerbo absoluam, tanta facilitatis & claritatis laude (quod præcipuè mireris in subtili doctrina) omnia pertractauit; ut dubio procul clarissimam facem, Scoti præsubtilitate obscurissimis scriptis, adhibuerit; ut horum librorum adminiculo nemo iam possit dubitare, quin nullo negotio difficillimum doctorem facillimum habeat. Non necesse posthac erit, mihi crede, tantos impendere labores in Scoto intelligendo; Hoc ductore omnia clara, omnia perspicua, omnia facilia reddentur: quam in hoc uolumine impendes operam lector, ea omnis iucunda, plenaque uoluptatis erit. Perlege tu sedulo, dies noctesque euoluito hos sacræ doctrinæ thesauros; depromes hinc eos ingenii & scientiæ fructus, qui & uberrimi & maximi sunt ad immortalem nominis famam comparandam. Complectere igitur, Candide lector, ex animo hos ingenii fœtus nobilissimos, complectere & uenerare tantum uirum, qui tibi hæc commoda suis lucubrationibus parauit: complectere & ordinem hunc nostrum uniuersum, eumque omni ratione foue, qui tibi & Ecclesiæ Catholicæ tales alumnos, tales doctores, nutrit, alit, producitque. Complectere denique nos quoque passis ulnis, qui tam insigne monumentum tot seculis occultatum; nostra impensa, studio, labore, censura, iam tandem uindicauimus, correximus, & in tuam utilitatem per pulchrè exornauimus. Deo redde gratias, qui hæc munera mortalibus largitur, ad ueram & solidam doctrinæ gloriam acquirendam. Fruerè qui ex eiusmodi libris colliguntur fructibus. Erga nos grati memoriam animi semper conserues, qui, quoquo modo possumus, rei litterariæ prosumus. Vale.

Admonitum te ideo uult frater Constantius Sarnanus, se summa animi uiriumque contentione hoc aureum Opus Hannibalis Balsami Alexanensis non spernendi philosophi opera, ex Francisci Storellæ celeberrimi philosophiæ professoris Bibliotheca, ut in Theologorum omnium commodum & posteritatis gratiam excuderetur, adeptum esse, qui Storella id iam dudum non parua pecuniarum summa coemptum reliquis libris (quorum copiosum habebat numerum) magna impensa comparatis, adscripserat: ut & maiori religione ut antiquissimum opus & hactenus nondum impressum excipias, & in tanti auctoris amorem, ut par est, ueneréris, ac suspicias.

INDEX

RERVM OMNIVM, QVAE ABSOLVTISSIMA HAC ANTONII ANDREÆ IN SINGVLAS SENTENTIARVM LIBRORVM QVAESTIONES EXPOSITIONE,

scitu digne reperiuntur: in alphabeti ordinem distinctus.

A

INDEX

C

Chri-

D.

INDEX

E

Ens

Genus,

Natur

INDEX

Quid-

R

S

Verbum

INDEX

Finis Tabulæ.

I N D E X.

QVAESTIONVM ANTONII ANDREÆ.
ORDINIS MINORVM CON. IN QVATVOR SENTENTIARVM LIBROS.

Quæſtiones libri primi ſententiarum.

Di-

INDEX QVAESTIONVM SECVNDI LIBRI SENTENT.

ANTONII ANDREAE

Ordin. Min. Conuen.

INDEX QVAESTIONVM

TERTII LIBRI SENTENTIARVM ANTONII ANDREAE

Ordin Minor. Conuentualium.

Distin-

INDEX QVAESTIONVM

QVARTI LIBRI SENTENT. ANTONII ANDREAE Ordin. Min. Conuen.

INDEX.

Distinctio. x.

Distinctio. xj.

Distinctio. xij.

Distinctio. xiij.

Distinctio. xiiij.

Distinctio. xv.

Distinctio. xvj.

Distinctio. xxvij.

Distinctio. xviij.

Distinctio. xix.

Distinctio. xx.

Distinctio. xxj.

Distinctio. xxij.

Distinctio. xxiij.

Distinctio. xxiiij.

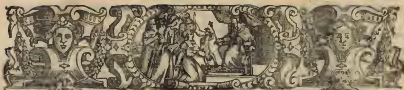
Distinctio. xxv.

Distinctio. xxvj.

Vtrum

Distinctio. L.

FINIS TABVLAE.

EXIMII THEOLOGI ANTONII ANDREAE

ORDINIS MINORVM CONVENT.

EX ARAGONIAE PROVINCIA IN PRIMVM SENTENTIARVM.

Quæstiones subtilissimæ.

PRIMO QVAERITVR.

VTRVM HOMINI PRO STATV ISTO SIT NECESSARIVM aliquam Doctrinam specialem supernaturaliter inspirari, ad quam uidelicet non posit attingere lumine naturali intellectus.

Hoc idem quæsitum mouet Scotus in prologo primi sent. q. 1.

D. Thomas prima parte summę. q. 1. Artic. 1.
Ricardus primo sent. q. 1 prologi.
Franciscus de Mayronis in prologo primi sent. q. 21.
Ioannes Bacconitanus primo sent. q. 21.

Quæstio prima.

Triplicem statū ponit Scotus in 14. q. quolib.

IRCA prologū primi sententiarum libri Quæritur primo, Vtrum homini pro statu isto sit necessarium aliquam doctrinam supernaturaliter inspirari, ad quam non possit naturali lumine intellectus attingere.

4. Met. cōtex. 2. & 16. & secūdo pyermenias ad finē.

PROBATVR, quòd non. Potentia potest habere actum suum circa quodcunq; per se contentum sub suo per se primo obiecto, obiectum per se, & adæquatum, & naturaliter intellectus, est ens, ergo. Quodcunque ens intelligere potest natura liter, & per consequens non ens, si sit tale intelligibile, quia negationes intelliguntur per affirmationes, Maior istius rationis patet, per inductionem de uisu, & de omnibus potentiis sensitiuis; quia possunt sentire omnia possibilia contenta sub suis primis obiectis, ut uisus circa omne uisibile, & sic de aliis.

Patet etiam per rationem, quia superius includitur in suo inferiori, ergo si non potest habere actum circa omne, quod per se continetur sub formali ratione sui primi obiecti, sequitur, quòd illud non est primum obiectum, & adæquatum illius potentiæ, sed excedebat potentiam; Minor patet, per Auicen. ubi dicit, quòd ens, & res prima impressione imprimuntur in anima, nec possunt manifestari ex aliis. t. Met. cap. 5.

Item sensus naturali uirtute potest habere actum suum circa omne sensibile, ergo & intellectus circa omne intelligibile, consequentia probatur, quia natura non deficit in necessariis tertio de Anima, & si non deficit in potentiis inferioribus, multo minus in superioribus. tex. 45.

Item si intellectus non potest consequi suum propositum proprium, & ultimum finē sua propria uirtute; sed indiget aliquo adiutorio supernaturali, hoc est, quia est sibi improportionatus, ergo oportet, quòd proportionetur per aliquod naturale, & tunc pari ratione, de se fuisset sibi proportionatus. Vel igitur fiet sibi proportionatus per aliquod supernaturale, & tunc illi supernaturali erit improportionatus, & tunc oportebit, quòd per aliud sibi proportionetur, & ita procederetur in infinitum, quod non potest fieri, secundo met. uel stabitur in primo, quòd tex. 5.

ſcilicet intellectus de ſe erit proportionatus ſibi.

2.Thim.ca.3. in fine.

CONTRA. Apoſtolus dicit; Omnis doctrina diuinitus inſpirata, utilis eſt ad arguendum, &c.

Opinio Ariſt. & ſequaciũ

In iſta quæſtione non concordant Philoſophi, & Theologi, dicit enim Philoſophus, quòd intellectus poteſt naturaliter acquirere omnem ſcientiam ſibi neceſſariam ad cõſequendum ſuũ ultimum finem, quod probatur per illud tertio de Anima: Intellectus agens eſt, quo eſt omnia facere, & poſſibilis, quo eſt omnia fieri.

tex. 18. & 9. met. tex. 10. & inde.

Ex quo arguitur ſic:

Vide Scotum in 1.d 3.q.3. & clarius in 4 diſti. 10.q. 8 & 45.q.1.& in quol. q.6. 13.& 14.

ACTIVO, & paſſiuo, ſufficienter diſpoſitis, & approximatis, & non impeditis, neceſſariò ſequitur actio, ſed intellectus agens, & poſſibilis ſunt huiuſmodi, reſpectu cuiuſcunque intelligibilis. Maior patet, quia ex talibus dependet actio, ex ſe naturaliter tanquam ex immediata, & ſufficienti cauſa: minor patet ex dicta auctoritate.

primo de cœlo & mundo contra Platonem. & 3.de Anima. tex.18.

Item omni potentiæ paſſiuæ naturali correſpondet actiuum naturale, alias talis potentia paſſiua eſſet fruſtra in natura, ſed intellectus poſſibilis eſt naturale paſſiuum, reſpectu omnis intellectionis, cuius ratio eſt, quia per omnem intellectionem perficitur.

tex.2.

Item 6.Met. Habitus ſpeculatiui eſſe non poſſunt niſi, metaphiſicus, & mathematicus, quia ſufficienter iſti conſiderant de omni ente in ſe, & in ſuis partibus, ſed omnes poſſunt naturaliter acquiri, ergo &c.

Item potens naturaliter cognoſcere principia, poteſt naturaliter cognoſcere concluſiones contentas in eis, ſed prima principia cognoſcuntur naturaliter, & in eis continentur omnes concluſiones ſcibiles, ergo Maior patet, quia cognitio concluſionis dependet ex principiis primo Poſt. & termini ſunt ſicut ianua in dome, quã nullus ignorat. 2. Metaphiſicæ. Patet etiam, quãtum ad ſecundã partem, quia termini primorum principiorum ſunt communiſſimi.

2.Met. tex.2.

Qũo Deus ſit finis. uide Scotum in 4.di. 49.q.8.

CONTRA. Agenti cognoſcenti propter finem, cuiuſmodi eſt homo, eſt neceſſaria diſtincta cognitio illius finis: ſed finis hominis eſt Deus, cuius diſtincta cognitio haberi non poteſt naturaliter, ergo. Maior patet, Quia talis agens, agit ex appetitu finis, ſed nihil poteſt appeti niſi præcognitum; & quod homo ſit tale agens patet, 2. phyſic. Minor, patet 2. Metaphiſicæ, ubi dicitur, qđ intellectus ſe habet ad manifeſtiſſima in natura, ſicut oculus noctuæ ad lucem ſolis.

tex. 49.61. & 73. tex.2.

Sed inſtatur contra iſtam rationem, ſic: Omnis natura creata dependet à qualibet per ſe cauſa, ergo natura hominis eſſentialiter depẽdet ſic à ſuo fine, qui ſcilicet eſt una de per ſe cauſis ipſius naturæ 2. phyſi. ergo per naturam hominis, quæ naturaliter eſt cognoſcibilis, cum non ſit improportionata noſtro intellectui, poterit naturaliter cognoſci ſuus ultimus finis, qui eſt Deus, ſaltem cognitione, quia, & forte cognitione quidditatiua, quia qui poteſt cognoſcere fundamentum, poteſt cognoſcere fundamenti reſpectum in illo; & per conſequens poſſunt cognoſci termini illius reſpectus, & eodem genere cognitionis.

tex.29.

Qũo demonſtratio, quia præſupponat cognitionem cauſæ.

Et ſi dicatur, quia non ualet niſi de fine naturali, qui eſt una de per ſe cauſa.

CONTRA. Non minus, imo magis dependet effectus à fine ſupernaturali, quàm naturali, ergo ſi per dependentiam cognoſceretur, magis cognoſceretur finis ſupernaturalis, quàm naturalis.

Item, homo naturaliter appetit beatitudinem, ergo naturaliter ordinatur ad ipſam, ergo ex tali ordine poterit naturaliter deuenire in cognitionem illius.

1.Met. cap.5. cap.4.

Item eſt naturaliter cognoſcibile, quòd ens eſt primum obiectum naturale intellectus noſtri ſecundum Auic. ubi ſupra, & ſimpliciter cognoſcibile, quod optimũ ſub primo obiecto eſt finis potentiæ, quia ibi potentia quieſcit ex decimo Ethicorum, & naturaliter eſt cognoſcibile, quod eſt diuinum optimum in toto ente, ergo naturaliter eſt cognoſcibile, quòd homo ſecundum intellectum ordinatur ad Deum, tanquã ad ſuum ultimum finem, & perfectum, ergo. &c.

Qualiter Deus dupliciter poſſit dici finis hominis.

AD PRIMUM iſtorum dico, quòd obiectio procedit de fine, qui eſt cauſa finalis, & non de fine, qui per operationem attingitur, cuiuſmodi eſt Deus reſpectu intellectus creati, ut ipſum beatificat.

Dico etiam, quòd intellectus noſter, non eſt nobis naturaliter cognoſcibilis, ut eſt capax gratiæ, & gloriæ. Et ideo talis reſpectus, qui in ipſo fundatur non poteſt à nobis naturaliter cognoſci, Nec etiam cognoſcitur anima noſtra naturaliter à nobis pro ſtatu iſto, niſi ſub ratione communi, & generali abſtracta, uel abſtrahibili à ſenſibus.

Nulla natura pro ſtatu iſto cognoſci põe ſub propria ratione.

Ad ſecundum dico, quòd iſte talis ordo, quo homo tendit in Deum, ut in ſuum finem beatificum fundatur in homine ſecundum propriam rationem, & propriiſſimam, ſecundum quam rationem non eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis in uia, ut infra ſuo loco patebit.

Ad tertium dico, Quòd licet ens ſit primum obiectum & naturale intellectus noſtri primitate adæquationis; Nam quicquid intelligitur eſt ens, uel formaliter, uel uirtualiter; nõ tamen id quod mouet intellectum naturaliter coniunctum, eſt ratio entis formaliter, ſed quidditas rei ſenſibilis ſicut infra dicetur. Non ergo eſt naturaliter cognoſcibile, quod ens ſecundum totam ſuam communitatem, prout ſe extendit ad ſenſibilia, & inſenſibilia ſit naturale obiectum intellectus coniuncti. Auicen. tamen hic errauit, poſuit enim 9. Metaphiſicæ, quòd anima ſeparata ex ſuis propriis naturalibus, perfectè, & diſtinctè cognoſcit ſubſtantias ſeparatas, quod tamen falſũ eſt.

Vide Scotũ in primo diſtin. 3.q.4.

9.met.c.7. Quòd Ala ſeparata nõ poſſit cognoſcere Deum ſub propria ratione, uide Scotũ in 14. q. quolib. tex.2.

ITEM contra opinionem philoſophorum arguitur ſecundo; Cognitio ſubſtantiarũ ſeparatarũ eſt nobiliſſima 6. Met. qa circa nobiliſſimũ genus entis, ergo eſt nobis maximè neceſſaria, qa maximè pficit intellectũ, ex quo eſt nobiliſſima, & magis cognitio earum proprietatum, quã cõitatum,

tatum, in quibus conueniunt cum sensibilibus, sed illæ proprietates sunt nobis naturaliter ignotæ, cognitione propter quid, & cognitione quia, Cognitione pp quid, quia tali cognitione nõ cognoscũtur nisi propriæ substantiæ, ipsæ aũt substantiæ naturaliter sunt nobis ignotæ, salrẽ perfecta, & distincta notitia, quia intellectus noster se haber ad ipsa; sicut oculus noctuæ &c. 2. Metaphisicæ. Cognitione quia. s. per effectus naturaliter cognosci non possunt, quia nullus effectus causatur ab eis, maxime secundum aliquas de illis proprietatibus. Nam prima proprietas primæ substãtiæ est, quòd sit in tribus suppositis, sed ut sic nihil causat, sed ut unus causat, & ideo effectus potius ducit in oppositã notitiã, & si secundum aliquas proprietates aliquid causaret, tñ nõ possunt naturaliter cognosci per illos effectus. Nam philosophus per effectus argueret, Deũ omnia produxisse ab æterno, & non contingenter, sed ex necessitate naturæ, & arguit eas intelligentias esse perpetuas, & necessarias, & multa talia, quæ omnia sunt falsa. ergo.

Vide Scotũ in 2. dist. 3. q. 6.
tex. 1.
Amplius de his uide 8. di. 1. q. 5. & 7. q. quolib.
Cõtra istam rationem arguitur ab Hẽrico in sua sũma.

Instatur contra istam rationem primo sic: Omnes propositiones necessariæ, quarum termini naturaliter cognoscũtur possunt naturaliter cognosci, sed omnes propositiones reuelatæ spectãtes ad diuinitatem sunt huiusmodi; puta Deum esse Trinum, ergo &c. Maior probatur; Nam, uel est immediata, & tunc cognoscitur cognitis terminis primo Post. & ita erit per se nota naturaliter; uel est mediata, & tunc cum extrema, ut dictũ est, naturaliter cognoscantur, cognoscentur & ipsa media naturaliter, & ita cõiungendo medium cum extremo, uel habebo immediatam, & tunc per ipsam cognoscam omnes alias, uel mediatã, & tunc faciam sicut prius, donec ueniam ad immediatam, per quam cognoscam omnes alias. Minor etiam patet, quia ista: Deus est Trinus est propositio necessaria, & termini sunt naturaliter cognoscibiles, nam Deus naturaliter cognoscitur. 8. Phys. & 12. Metaphisicæ, & etiam iste alius terminus, Trinus, naturaliter cognoscitur, puta in numeris, & ita naturaliter poterit coniungi, & complecti.

tex. 6.
tex. 54. & 12. Met. 29. iste terminus trinus cognoscitur in numeris.

Ad istud dico, quòd cognitis naturaliter extremis perfectè, & completè, quantum ad omnes rationes tam essentiales, quàm particulares in eis contentas, & tunc naturaliter cognoscuntur omnia media inter illa extrema, & naturaliter poterunt attribui illis extremis omnia sibi cõpossibilia, uel attribuibilia, per illas rationes, & per illa media, sed in proposito non est sic. Nam ratio illa, per quam hoc prædicatum, Trinus, attribuitur Deo, est sibi quædam particularis ratio, quæ non continetur essentialiter sub eo, prout naturaliter cognoscitur. 8. Physic. & 12. Metaph. & ideo non naturaliter cognoscitur in Deo illa particularis ratio, quæ est medium ad cognoscendam Trinitatem de Deo. Exemplum: homo naturaliter cognoscitur, & albũ naturaliter cognoscitur, & tamen non naturaliter cognoscitur ista complexio: homo est albus, propter quod nõ naturaliter cognoscerem istam particularem rationem in homine, propter quam inest sibi albedo: quæ quidem, quia non est homini essentialis, non statim cognoscitur cognito homine, quantum ad omnia sua essentialia, potest etiam cognosci cognitione, quia, per sensum, sed hoc non habet locum in Trinitate. ergo &c.

8. phys. contex. 34. & 12. Met. contex. 29.
Pulchrũ exẽplum.

Respondeo igitur ad quæstionẽ, ad cuius intellectum præmitto istam distinctionem; quod passiuum, quandoque se habet in potentia naturali, quandoque in potentia uiolenta; quandoq; in potentia neutra, & qñque in potentia supernaturali uel obedientiali. Et dico, quòd potẽtia naturalis, & uiolenta, & neutra sumitur præcisè, & formaliter per comparationem ad formam, supernaturalis autem, siue obedientialis per comparationem ad agens, & hoc primo declaro sic:

Passiuũ accipitur trib. modis.
Vide in 4. di. 43. q. 4.

Illa enim est potentia naturalis, per quam aliquid naturaliter inclinatur ad formam sibi naturalem, ut graue ad ubi deorsum, & ista eadem est uiolenta per comparationem ad sursum, quæ est forma opposita ei, ad quam naturaliter inclinatur. Tunc est potentia neutra quando non inclinatur magis ad unam formam, quàm ad eius oppositam, ut corpus respectu albedinis, & nigredinis. Illa autem est potentia supernaturalis, uel obedientialis, per quam potest ab agente supernaturali supernaturaliter transmutari respectu alicuius formæ, ut animæ respectu gratiæ. Et quod naturale, & uiolentum sumantur præcisè per comparationem passiui ad formam, & non ad agens probo sic:

Quæ sit potẽtia naturalis.
Quæ sit potẽtia obedientialis.

Illa est sufficiens causa alicuius effectus, qua posita, & omni alio circumscripto, sequitur effectus, & quo circumscripto, & omni alio posito, non sequitur effectus, sed ita est in proposito, ergo. Maior est per se nota: minor declaratur; Nam posita habitudine grauis ad ubi deorsum, & remoto agente, & omni alio de mundo, statim habetur in graui respectu illius ubi potentia naturalis, & hac habitudine remota, quantumcunque ponatur habitudo ipsius grauis ad agens, nunquã tamen habetur in ipso potentia naturalis sicut patet. & ita est de uiolenta.

Et si dicas, quòd sufficit in passiuo respectu agentis tantum, quid potest potentia naturalis solum, quod potest naturaliter pati ab eo.

Dico, quòd nisi per illam potentiam inducatur in passiuo aliqua forma, puta passio ipsa, uel aliquid tale, nunquam aliter sufficit, & ita patet, quòd nunquam circumscribitur habitudo ad formam, licet simul cum ipsa possit superuenire habitudo ad agens. Et simile iudicium est de uiolento, & neutro: sicut patet; Quod autem potentia supernaturalis, siue obedientialis sumatur per comparationem ad agens, patet à simili. Nam stante habitudine passiui ad agens, & omni alio circumscripto, si illud passiuum possit ab illo agente naturaliter transmutari, dicitur in potenda naturali respectu eius: si potest transmutari, supernaturaliter dicitur in potentia supernaturali siue obedientiali.

Dubium.

SED hic est dubium, quia nullomodo uidetur excludi hæc habitudo à forma, quã scilicet illud agens, potest dare illi passiuo, uel modo naturali, uel modo supernaturali, & ita uidetur, ꝙ potentia supernaturalis in passo nõ sumatur præcisè ex habitudine eius ad agens omni alio circumscripto.

Materia est in potentia obedientiali respectu Dei.

Dico, quòd immo patet expressè, quãdo Deus anihilaret materiã, uel aliquid tale, nã patet quod matèria est in potẽtia obediẽtiali respectu Dei ad anihilationem, per quam tamen anihilationẽ nul la formam recipit.

An forma possit esse in passo sine agente.

Item totum hoc probatur sic: Nam licet quantum ad induci nulla forma possit esse in passo sine agente, tamen quantum ad permanere forma naturalis, & uiolenta, & neutra, potest esse in passo, omni agẽte naturali circumscripto, sed forma supernaturalis, nec quantum ad induci, nec quantum ad permanere potest esse sine agente supernaturali, ergo potẽtia naturalis, & uiolẽta, & neutra sumitur per comparationem ad formam, supernaturalis uero per comparationem ad agens.

Omnis intellectio est forma quædam.

Tunc ad propositum dico, quòd cum omnis intellectio sit forma quædam per comparationes ad intellectum, nulla dicetur intellectui supernaturalis, cum supernaturale, ut probatũ est, non sumatur per comparationẽ ad formam, Immo cum omnis intellectio sit forma, naturaliter perficiet intellectum, quantum est de se, ideo respectu eius intellectus semper erit in potentia naturali & non in potẽtia uiolenta, nec neutra, tamẽ respectu agentis illa sola diceretur sibi naturalis, quam causat in eo intellectus agens, qui est suum naturale actiuum, & quia intellectus agens non

contex. 30.

est sine phantasmate. 3. de Anima, & omne phantasiatum est sensibile, ideo sola cognitio sensibilium est naturalis per comparationem ad agens,

Deus cognoscitur arguitiue.

& nullum insensibile potest naturaliter cognosci nisi arguitiuè per effectus sensibiles, & quia Deus, ut Trinus, non est quid sensibile, nec ut sic aliquid causat, ideo nunquam potest à nobis hoc

Cognitio Dei Trini, & aliorum Articulorum fidei, est nobis necessaria ad salutem.

naturaliter cognosci. Et quia hæc cognitio scilicet Dei Trini, & aliorum articulorũ fidei est nobis necessaria ad salutem, ideo nobis necessarium fuit aliquam doctrinã infundi supernaturaliter, per quam cognosceremus ista, quæ naturali cognoscere non poteramus.

PRIMA ratio superius facta, quę est cõtra opinionem philosophorum, est pro ista opinione.

De ciuit. Dei lib. 8. ca. 41.

Confirmatur per Augustinum dicentem sic. Philosophi nescientes ad quem finem essent ista referenda, falsa locuti sunt. Ecce ergo præcognitio finis est necessaria agenti propter finem, quod dicebat ratio prima.

2. de ciuita. Dei. cap. 3.

Secunda ratio facta ad idem confirmatur per Augustinum, ubi sic ait: ea quę sunt remota à sensibus nostris, quæ quandoque testimonio nostro scire non possumus, aliorum testimonio requirimus. Ecce ergo quòd cognitio substantiarum separatarum est nobis necessaria, quod dicebat nobis ratio secunda. & quia ipsam naturaliter habere non possumus, aliorum testimonium habere debemus, quod est principale quæsitum.

Ad Solutionem rationum in oppositum.

A D PRIMAM propositionẽ Arist. Dico, quòd secundum August. Notitia paritur à cognoscẽte, & cognito, ergo intellectus agens, & possibilis, nõ sufficiunt sine obiecto, Omne autẽ obiectum non est phantasiabile, sunt autem agent, & possibilis, quo est omnia facere, & qũa fieri, sed ut eis partialiter actio cõpetit, & maximè agenti, ergo.

9. de trinita. cap. ultimo.

Ad secundũ dico, quòd maior est falsa; nã corpus humanum sufficienter dispositũ organizatũ est in potentia naturali, ad recipiẽdũ animã intellectiuã, & tñ nulla naturalis potẽtia actiua põt eã producere. Põt tñ naturale actiuum introducere debitã dispositionẽ, & tunc agẽs primũ, quod dici põt naturale in quantũ est principium totius coordinationis entis introducit formã illam; Nec ex hoc naturalis potentia passiua redditur minus digna, sed magis, quia, est capax pfectioris formæ, quã naturale agẽs, possit sibi dare; non ergo potentia passiua, est frustra, si põt recipere perfectiorẽ formã, quã agens naturale possit sibi dare; immo ex hoc est magis nobilis. Verũtñ potẽtia actiua organica erit otiosa, si nõ haberet organa, ꝑ quæ posset exercere debitos actus, secũdũ qđ dicitur secundo de cœlo, quod si natura dedisset stellis potentiam ambulandi, dedisset sibi pedes. contex. 59.

Ad tertiũ sic rñdet D. Tho. in 1. par. q. 1. arti. 1. Qđ diuersa rõ cognoscendi, diuersitatẽ scientiarũ inducit, Nã eandẽ conclusionẽ demõstrat Astrologus, & Naturalis. Ille tñ ꝑ medium mathematicũ à materia abstractum, & iste ꝑ mediũ naturale circa materiã cõsideratũ, puta qđ terra sit rotunda, unde nihil prohibet de eisdem, de quibus philosophicæ disciplinæ tractant in lumine naturali, esse Theologicum in lumine reuelato. 1. post. contex. 43.

CONTRA. si de eisdẽ scibilib. de qbus est Theologia, põt esse aliæ sciẽtiæ naturales, Theologia nõ erit simpliciter necessaria. cõsequẽs est absurdũ, cõsequentia probatur ꝑ exẽplum suum. Nã posito qđ scire terrã esse rotundã sit necessariũ ad salutem, si ergo hoc scire per medium naturale sufficere mihi, nec obstat, quòd scirem per aliud medium. Exemplũ. D. Thomæ.

D I C O ergo ad argumẽtum, qđ & si sciẽtiæ acquisitæ humanitus tractẽt de oĩ scibili, nõ tñ quantum ad omnia cognoscibilia de eis, habent enim substãtiæ separatæ quasdam proprietates, quæ naturaliter inuestigari nõ põt, & de talib. est Theologia in lumine fidei.

Ad quartũ dico, qđ secunda pars maioris est falsa. Ad probationẽ dico, qđ cõnsimus termin⁹, qui est, eos nõ cõtinet formaliter nec uirtualiter oĩa, quia nõ passiones entis, nec ultimas differentias, sicut ifra patebit, ergo ꝑ cõisimos terminos primorũ pincipiorũ nõ possũ naturaliter cognoscere illas cõclusiones in quibus aliqua particularis passio ꝑdicatur, puta Deum esse incarnatũ, & hmõi. Dico ergo, quòd prima principia licet possint naturaliter concludere de inferioribus passiones cõmunes, non tamen particulares: Exemplum per hoc principium. Omne totum. &c. põt Exemplum.

natu-

naturaliter cognosci, quòd quaternarius est maior binario, sed nõ potest per hoc cognosci, quòd se habeat in dupla proportione ad binarium.

Obiectũ duplex, aliud naturale, quod à potẽtia naturaliter attingitur, ut color à uisiua, Aliud uolũtarium, qđ attingitur à potẽtia secũdũ beneplacitũ ipsius, & tale obiectũ volũtariũ est Deus in 1. distin. 3. q. 3. & in quolib. q. 14. & alibi.

AD PRIMVM principale dico, quòd ens non est naturale obiectum intellectus pro statu isto, quod sit à nostro intellectu totum naturaliter attingibile, sed qa ad ipsum noster intellectus naturaliter ordinatur & etiam primitate adæquationis, sicut dictum est supra, & hoc modo debet exponi Auicenna. Hoc autem dicetur plenius in 3. distin. ubi ostendetur, quid est naturale obiectum intellectus.

Ad secundum dico, ut patuit supra, accidit, quòd intellectus possibilis sit capax maioris perfectionis, quàm primum naturale actiuum possit sibi dare.

Ad tertium dico, quòd intellectus noster naturaliter sicut est improportionatus cõclusionibus theologicis, ita lumini fidei, uel lumini gloriæ: sed quantum ad potentiam obedientialem, in qua est respectu Dei est proportionatus lumini fidei, & lumini gloriæ, &, ipsis mediantibus, est proportionatus conclusionibus theologicis reuelatis. ergo &c.

DE SVFFICIENTIA, ET VTILItate sacræ Scripturę.

Vtrum cognitio supernaturalis necessaria Viatori tradita sit sufficienter in sacra scriptura.

Scotus in prologo primi sent. q. 2.
D. Thomas prima parte summę. q. 1. Artic. 1.
Durandus. q. 3. prologi primi sent.
Ioannes Bacconitanus. q. 2. prologi primi sent.

Quæstio secunda.

Quæstio breuia, & facilis.

QVęritur, utrum cognitio supernaturalis necessaria uiatori, sit sufficienter tradita in sacra scriptura, & arguitur quòd non. COGNITIO necessaria uiatori, nunquã defecit generi humano, sed in lege naturę non erat sacra scriptura, ergo ex ipsa non habetur talis cognitio.

Præterea, In sacra scriptura uidentur esse multa superflua, scilicet historiæ, & cerimoniæ, & huiusmodi, quæ potius offuscant intellectum, ne intelligat, quæ necessaria sunt intelligere. ergo.

Præterea, Multa sunt peccata, de quibus non habetur certitudinaliter in sacra scriptura, utrum sint peccata. ergo.

21. de Ciuit. Dei. cap. 3.

IN CONTRARIVM est Augustinus loquens de scriptura catholica, ait: Hic fidem habemus de iis rebus, quas ignorare non expedit. ergo.

De multiplici Hæresi dãnãte sacram scripturam.

CIRCA istam quæstionem, esset primo uidendum de multiplici heresi damnante sacram scripturam, sicut patet in libris Augustini, & Damasceni, de heresibus. Quidam enim de sacra scriptura, nihil recipiunt. Quidam aliquid, sed nihil de ueteri testamẽto, ut Manichei, dicentes: Vetus testamentum esse à malo principio. Quidã tenẽt uetus testamentum, ut Iudei. Quidam aliquid utriusque, sicut Saraceni. Quidam aliquod dictum in nouo testamento, male intelligendo, sicut aliqui hæretici, ut, uerbi gratia, Illud Iacobi: Confitemini alterutrum peccata uestra, ubi est error circa sacramentum pœnitentię. Nam dicunt hoc posse fieri cuicunque nõ sacerdoti, qđ est falsum.

cap. quinto. Quo intelligatur illa authoritas Iacobi, uid. Scotum in 4. disti. 17. q. unica.

Contra omnes istas hereses, sunt octo uię concludendi contra eas rationabiliter, scilicet:

Mediorum efficacia notabilis hæresis reprobanda.

Pronunciatio Prophetica. Scripturarum concordia.
Authoritas scribentium diligentissima.
Rationabilitas contentorum in ipsa sacra scriptura.
Rationabilitas contentorum singulorum errorum.
Ecclesię sanctæ stabilitas
Diligentia recipientium, & miraculorum claritas.

Vide Scotum in 2.

De his omnibus, uide in Scoto, quibus uisis clare habetur contra omnes istos hereticos, quòd scriptura catholica est tota uerissima.

Math. 19. Exod. 20. & 23.

Sed secundo uidendum est, Vtrum sit necessaria, & sufficiens uiatori ad consequendum finem suum, siue sufficienter tradita. Dico igitur, quòd sic sine dubio; Nam in ipsa clarissimè traduntur ea, quæ sunt necessaria, & sufficientia ad finem ultimum consequendum, scilicet decem præcepta præcipuè. si uis, inquit, ad uitam ingredi serua mãdata, de quibus etiam habetur Exodi. Horum etiã explicatio, siue declaratio quantum ad credenda, & quantum ad operanda habetur in diuersis locis sacræ scripturæ noui, & ueteris testamenti; Notitia etiam, & proprietates substantiarum immaterialium in ipsa traduntur, quãtum est possibile, & utile uiatori. Traditur etiam in ipsa quid sit iste finis, etiam quantum ad omnes circunstantias eius, puta quando habebitur ab homine immortali, post resurrectionem in anima, & corpore simul.

Ad Argumenta in oppositum.

AD primum, concedo maiorem. Ad minorem dico, quòd licet in lege naturæ non esset sacra scriptura tamen talis cognitio potuit esse aliter tradita. Nam modica doctrina inspirata sufficiebat eis quomodocunque.

Ad secundum dico, quòd illa non sunt superflua, & quando dicitur, quod uidentur offuscare intellectum dico, quòd quia dulcius capitur, quod sub aliqua sententia literali latet, quàm si esset dictum expressè, ideo ad deuotionem, illa, quæ de se sunt manifesta, sæpius sub figura uelantur.

In homilia.

Ad tertium dico secundum Origenem. Nulla sententia clarè explicat omnia scienda in illa, sed tantum illa, ex quibus possunt sufficienter elici talia, nam multæ uirtutes necessariæ non explicãtur in sacra scriptura, & si uirtualiter contineantur in illa.

Et si dicatur: multa sunt dubia in actibus humanis, utrum sint peccata mortalia, etiam, suppositis omnibus doctrinis catholicis.

Respondeo: uia salutis non est dubia, quia à talibus debet homo cauere, tãquam à peccatis periculosissimis, nec exponere se periculo ullo mõ.

VTRVM THEOLOGIA SIT DE Deo, ut de subiecto primo.

Seraphicus Bona.primo sent.q.3.prologi Arti.1.
Alexander Alensis prima parte summæ.q.1.mēb.3.
Scotus primo sent.q.3.prologi.
D.Thomas prima parte summæ q.1.Artic.7.
Ricardus primo sent.q.6.prologi.
Durandus primo sent.q.5.prologi.
Ioannes Bacconitanus in prologo primi sent.q.3.

An Deus sub ratione deitatis sit subiectum Theologiæ. ly Deus stat pro parte materiali. ly sub ratione deitatis stat sub rōne formali.

Quæstio Tertia.

Quæritur, utrum Theologia sit de Deo tanquam de primo obiecto, uel subiecto.

Qvod non. Quia non est de aliquo subiecto, ergo non est de Deo, consequentia patet. Antecedēs probatur multipliciter, primo per Augustinum primo de Doctrina christiana: Omnis scriptura est de rebus, uel signis.

Item, Theologia habet quatuor sensus scilicet literalem, Tropologicum, Allegoricum, & Analogicum, ergo habet quatuor subiecta, illis correspondentia.

cap.1. primo de tri. cap.3.

Item Boetius: forma simplex subiectum esse non potest, Deus est forma simplex. ergo.

2. phys. contex.70. 2. phys. contex.43.

Item secundo physicorum, Materia non coincidit, nec in idem numero, nec in idem specie, cum aliis causis, sed finis & efficiens, sed Deus est efficiens, & finis theologiæ, ergo non est subiectum.

context. 35. 42.& 43.

Item primo post. subiectum scientiæ debet habere partes, principia, & passiones, sed Deus non habet partes nec integrales, cum sit ens singulare, Non principia, cum sit primum principium, non habet passiones, quia in eo non potest esse accidens: passiones enim manant de numero accidentium, secundum Boetium, ergo &c.

8. de ciuita.

Contra. Augustinus: Theologia est sermo, uel ratio de Deo.

VTRVM THEOLOGIA SIT DE Deo sub aliqua ratione.

Seraphicus Bona.primo sent.q.1.prologi Artic.1.
Alexander Alensis prima parte summæ.q.1.mēb.3.
Scotus primo sent.q.1 laterali ipsius prologi.
D.Thomas prima parte summæ.q.1.Artic.7.
Ricardus primo sent.q.6.prologi.
Durandus primo sent.q.5.prologi.
Ioannes Bacconitanus primo sent.q.3.prologi.

Quæstio prima lateralis.

Circa hoc quæro, utrum Deus sit ibi subiectū, sub aliqua ratione speciali.

Glosa ipsius Cassiodori super psalmi stam. repetita ibidem à Nicolao de Lyra in sua postilla.

Qvod sic, Hugo de sacramentis in principio uult, quòd opera restaurationis sint ibi subiectum, ergo Deus sub ratione redemptoris.

Item Cassiodorus uult, quòd. Christus sit ibi subiectum, ergo Deus in quantum incarnatus.

Item, Deus sub ratione absoluta, est subiectū in Metaphisica, ergo non in Theologia. maior patet, quia alias non essent distinctæ scientiæ, metaphisica, & Theologia. Antecedens probatur 6. met. uult enim phylosophus, quòd metaphisica sit scientia nobilissima, quia est circa nobilissimum genus, hoc autem est Deus sub ratione absoluta, & ppea appellatur ibi Theologia sciētia. tex.6.

Item, cum sit nobilissima, esse deber de nobilissimo subiecto, sub nobilissima ratione, huiusmodi autem est ratio boni, quæ est ratio finis, quia finis & bonum idem sunt, tertio Met. Vnde Auicenna. 6. Met. dicit, quòd scientia, quæ est de causa finali, est nobilissima, ergo Deus est ibi subiectum sub ratione boni. tex.3. 6.Met. c. ult.

Contra. Cognitio cōtracta alicuius subiecti presupponit cognitionem absolutam eiusdem, & illa est prior, & certior, ergo alia theologia esset de Deo, sub ratione absoluta, quæ esset prior, & certior ista, quod non datur.

Respondeo circa solutiones istarum quæstionum, Primo distinguam de Theologia in se, & in nobis, secundo assignabo rationem primi subiecti, tertio distinguam, de Theologia, quantum ad partes eius.

Theologia duplex est in se primo, & nobis secundo.

De Primo dico, quòd Theologia in se est illa, quæ est nata haberi de subiecto eius ab intellectu proportionato sibi. Theologia uero in nobis est quæ nata est haberi de subiecto ab intellectu nostro. Exemplum: si aliquis intellectus nō posset capere principia philosophiæ, & tamen posset credere isti intellectui, philosophica non erit scientia, sed fides, & tamen in se, est uera scientia, quia nata est habere euidentiam ex obiecto intellectui proportionato, & bene disposito. Theologia ergo in se, est quæ nata est haberi de Deo ab intellectu proportionato. Theologia uero in nobis est illa, quæ nata est haberi ab intellectu nostro.

De secundo dico, quòd ratio primi obiecti est esse adæquatum illi habitui, cuius est primū obiectū, pro ut hic accipitur, primitas accipitur nim pro adæquatione, & tunc dico, quòd primū obiectum continet uirtualiter omnes ueritates illius habitus, cuius est primum obiectum.

Qvod probo sic: Obiectum primum est causa sui habitus, ergo obiectum primum est causa adæquata habitus, cuius est obiectum primum, cū primitas recipiatur hic pro adæquatione, sed adæquata causa continet uirtualiter totum effectum, alias non esset adæquata, ergo obiectum primum cōtinet uirtualiter totum habitum, idest omnes ueritates illius habitus, cuius est obiectū. Exemplum: posito, quòd homo sit primum obiectum alicuius habitus, in quo habitu continentur per ordinem omnes istæ ueritates, siue conclusiones: homo est rationalis; homo est risibilis, homo est animal mansuetum, homo est bipes. Tunc certum est, quòd homo uirtualiter continet ista prædicata, ita tamen, quòd secundum mediante primo, & tertium mediante secundo, & quartum mediante tertio, & ita continet, quòd à nullo illorum dependet in continendo, sed illa ab ipso. Nā dato

dato per impossibile, quòd omnia illa amouerentur, & staret conceptus hominis, adhuc in eius cõceptu continerentur uirtualiter omnia illa.

Contra istum secundum articulum arguitur primo sic: Sicut se habet primum obiectum potentiæ ad potentiam, ita primum obiectum habitus ad habitum, sed primum obiectum potentiæ est aliquid commune ad omnia inferiora, quæ possunt mouere potentiam, sicut sensibile ad omnia sensibilia, ergo primum obiectum habitus nõ consistit in continentia uirtuali; obiectum autẽ, ut dicis, scilicet quòd sit causa adæquata habitus, cuius est obiectum, sed est quid cõmune ad omnia inferiora.

Cõcordatio. D. Thomę cũ Scoto, dicit D. Thom. qđ principia sciẽtiæ continẽt totã sciẽtiam uirtualiter, quẽadmodũ Metaphisica Cõtinetur in suis prĩcipiis. Scotus uero tenet, qđ tota scĩa contineatur ĩ suo subiecto, & nõ uř quædã differẽtia inter istos. Vtraque opinio põt sustineri hac data dist. Scientiã contineri dupliciter contingit, mediate, & immediate, totũ subiectũ immediate cõtinet totã scientiã, qm̃ per principiã passionẽ subiectũ põt producere sciẽtiã, mediate uero scientia continetur in suis principiis, & iõ D. Thom. dicit bñ, & Scotus.

Item; & est quasi confirmatio, quia ita uidetur in exemplo. Nam obiectum metaphisicæ ponitur ens, quod est, quid commune ad omnia, quæ tractantur in metaphisica.

Ad primum istorũ dico, ꝙ nõ est simile, Nã obiectũ se hẽt ad potẽtiã in rõne mouẽtis ad motũ, siue agẽtis ad passum; & ideo quodlibet particulare contẽtum sub uniuersali obiecto põt mouere illam potentiam, & quamlibet aliam, eiusdem rationis, quodlibet enim particulare uisibile potest mouere omnem potẽtiam uisiuam, sed obiectum se habet ad habitum in proportione causæ ad effectum. Non autem quodlibet, in quo est ratio talis causæ, potest causare eundem effectum, Nam non sequitur, quòd si magis calidum potest generare ignem in ligno, quod paruum calidum hoc potest, Plus enim requiritur ad posse causare, quam ad posse mouere, sicut patet. Et ideo primum obiectum intellectus debet assignari secundum continentiam uirtualem, & non secundum communitatem, sicut primum obiectum potentię.

Ad secundum dico, quòd accidit obiecto primo habitus, quòd sit quid commune communitate prædicationis, sed sufficit communitas applicationis, sed per se requiritur in eo, quòd sit uirtualiter continens. Nam ut dicetur inferius in eadem quæstione; Essentia diuina, ut singularissima, est primum obiectum Theologiæ.

De tertio dico, quòd aliquæ ueritates theologicæ sunt necessariæ, ut Deus est trinus, & unus, & huiusmodi omnes, quæ sunt per respectum ad intra. Aliquæ sunt contingentes, ut Deus creat, filius est incarnatus, & omnes quæ sunt per respectum ad extra, & patet, quod istæ sunt Theologicæ, quia ad nullam aliam scientiam pertinent.

Sunt ergo duæ partes integrales theologiæ, scilicet ueritates necessariæ, & contingentes.

His præmissis, ad primam quæstionem loquendo de Theologia in se, & secundum distinctionem datam in primo articulo, & quantum ad ueritates secundum distinctionem datam in tertio articulo, Dico, quòd primum, & adæquatum subiectum eius, Deus est, quod probo sic.

Primum obiectũ habitus cõtinet oẽs ueritates illius habitus, sed nihil cõtinet oẽs ueritates illarũ propositionum necessariarum, nisi Deus. ergo. Maior patet ex secundo articulo, minor probatur. Nam nihil continet eas, ut causa, quia diuina non habent causam, nec aliquid continet eas, ut effectus demostratione quia, nullus enim effectus ducit in cognitionem istius, quòd Deus est trinus, & unus. ergo.

Diuina nõ habent causam.

Item: Theologia talis est de obiecto soli intellectui diuino naturaliter cognito, sed solus Deus est intellectui diuino naturaliter notus, ergo est de Deo. Maior probatur. Nam cum intellectus Dei sit infinitus, est naturaliter plurium cognoscitiuus, quàm aliquis alius, igitur, si Theologia non est de obiecto soli Deo naturaliter noto, nõ erit nobilissima, & prima. Maior probatur, quia omne aliud à Deo est finitum, & per consequens põt esse naturaliter notum ab intellectu finito.

Item: in nulla scientia perfecta notia traditur, ita de non per se subiecto eius, sicut de per se subiecto eius. Cum ergo metaphisica sit de Deo, si Theologia non est de Deo, perfectior notitia habebitur de Deo in metaphisica, quàm in Theologia, quod est falsum.

Sic dico, quòd Theologia nerè considerata, quantum ad aliam eius partem integralem, scilicet quantum ad ueritates contingentes est de Deo, ut de primo obiecto: quia idem & sub eadem ratione est obiectum habitus, quantum ad omnes partes eius integrales. Non autem obiectum primum continet eodem modo neritates contingentes, & necessarias sui habitus, quia necessarias continet determinatè, sed ad contingentes, & ad suas oppositas, indifferenter se habet.

Est autem sciendum, quòd in contingentibus ueritatibus Theologicis est ordo. Nam quædam pertinent ad totam trinitatem, & in illis est ordo, Nam ista est prima: Deus creat. secunda: Deus conseruat. tertia: Deus gubernat, et ita de aliis. Quædam uero pertinent ad personam nerbi, quarum prima est: Verbum est incarnatum, Nam natura humana in uerbo est quasi prima passio, qua mediante insunt aliæ, Vt, uerbum est natum, & ita de aliis.

In contingẽtibus ueritatibus est ordo. quę sit prima propositio inter oẽs propositiones cõtingẽtes, pro hoc uide li chetũ, ubi dicit qđ nulla est absolutè prima. Sed in rei ueritate ista est prima cótingẽs, ad quam pendent oẽs alię, Deus uult aliud à se. Nota hos intelligibiũ gradus pluribus applicãdos in doctrina Aristo. & Auerrois.

Respondeo ad quæstionem secundam. Ad cuius intellectum pono exemplum: Homo intelligitur, ut rationalis, ut substantia, ut risibilis, & ut nobilissimum animalium; sed certũ est, quòd cognoscere hominem, ut substantia, est imperfecta cognitio, & communis, quia sub conceptu cõmuni, & confusè. Cognoscere etiam hominem, ut est risibilis, est etiã imperfecta cognitio, quia per accidens; Cognoscere etiam eum, ut nobilissimum animalium, est etiam imperfecta, quia respectu alterius respectiui cognitio præsupponit cognitionem absolute. Cognoscere autem eum, ut rationalem, est cognitio perfecta, & quidditatiua, & propria.

Ita igitur in proposito, aliqui ponunt Deum esse subiectum sub ratione, quasi communi, quia sub ratione entis infiniti.

Opinio Hẽrici in sua summa & in 1 a. quolib. q. t. Opinio Guilielmi, Varr. 1. li. in prnl.

Alii sub ratione, quasi accidentali, quia sub ratione attributali, quæ licet transeat in identitatẽ essen-

essentiæ propter infinitatem ipsius essentiæ, tamen de sui formali ratione, est quasi passio essentiæ, secundum Damascenum.

Opinio Egidii quol. 3.q. 2.

Alii sub ratione respectiua, quia sub ratione redemptoris, uel glorificatoris, uel aliquid tale; Alii sub ratione propriæ essentię.

CONTRA istas igitur opiniones tres arguo. Contra primam sic: conceptus de Deo sub ratione entis infiniti, potest esse nobis naturaliter notus, sed Theologia est de subiecto soli Deo naturaliter noto, ut probatur in solutione primæ quęstionis, ergo.

Item conceptus Dei sub ratione infiniti entis non continet ueritates theologicas pertinentes ad diuinas personas, ut Deum esse trinum, & huiusmodi, ergo non est primo obiectum sub tali ratione nobis naturaliter notum, consequentia patet superius ex secundo articulo. Antecedens probatur sub tali ratione: Conceptus est nobis naturaliter notus, sed particularia non sunt nobis naturaliter nota. ergo,

CONTRA secundā arguitur sic: Si attributa essent essentialiter distincta, realiter causarentur ab essentia, ergo essentia tantum ex se haberet rationem increati, attributum uero non ex se, sed ab essentia, cum qua est idem realiter, & propter quam identitatem est infinitum, & habet rationē increati, ergo cognitio essentiæ, sub ratione essentiæ, est prior, & perfectior, cum ipsa essentia sit per se infinita, & increata, attributa uero non per se, sed per essentiam.

Item potest argui contra istam, sicut contra primam, quia naturaliter est nobis notus Deus sub tali ratione bonitatis.

Item, (sicut tactum est supra) esset cognitio quasi per accidens, sed cognitio quidditatis est perfectior. 7. metaphisicę. ergo.

CONTRA tertiā opinionem sunt prima, & tertia ratio factæ contra secundam, sed specialiter contra eam sic; Omnis respectus Dei ad extra, est respectus rationis, ergo Theologia esset scientia non realis, sed rationalis, sicut Logica, quæ est de secundis intentionibus adiunctis primis, antecedens patet infra dist. 30. consequentia patet.

Item: Absolutum, & respectiuum, non faciunt unum per se, sed per accidens, sed cognitio alicuius aggregati per accidens, non est prima, quia præsupponit cognitionem utriusque partis aggregationis, sicut patet de scientia subalterna, ergo Theologia non esset nobilissima, & prima.

Item nullus respectus ad extra, est de Deo necessarius, sed contingens, ergo nulla pars Theologiæ esset de ueritatibus necessariis, ex quo sic esset de Deo, non respectu alicuius necessarii, sed contingentis, cuius contrarium dictum est supra in primo articulo.

Concedo igitur quartum membrum, quòd scilicet Deus sub ratione propriæ essentiæ, & huius singularis essentiæ, siue quidditatis est subiectū in Theologia in se considerata, & ut est in intellectu diuino, qui est intellectus sibi proportionatus, & etiam in Theologia beatorum.

Loquendo autem de Theologia in nobis, dico ad duas quæstiones simul, quòd non est sibi assignari primum obiectum, sed primum notum, & hoc dico quantum ad ueritates necessarias, & quantum ad contingentes.

Quod sic declaro: Obiectum primum, & adæquatum alicuius habitus continet omnes ueritates illius non solum absolutè, ut obiectum, sed ut cognitum per illum habitum, aliàs non esset adæquatum obiectū illius habitus, sed habitus Theologiæ, ut est in nobis, continet ueritates necessarias, & contingētes Theologicas, saltem omnes, quæ sunt articuli fidei, & quæ sunt necessariæ ad salutem, sicut patet, licet tamen minus perfectè, ergo si est ibi assignare primum obiectum, & illud obiectum, ut à nobis cognitum continet omnes alias ueritates, & per cōsequēs habitus Theologiæ in nobis, non est habitus creditus in alio, sed est propriè habitus habens euidentiā ex obiecto. Sed patet esse falsum, quia non uidemus nisi ex fide, quòd Deus est trinus, & unus, & huiusmodi. Dico ergo, quòd est ibi assignare primum notum, & hoc est conceptus infinitatis, quia ad ipsum resoluimus omnes alios conceptus Nam ideo concedimus Deum esse trinum, posse creare, posse incarnari, & huiusmodi, quia ipsum scimus esse infinitum. Nec mirum si dictum est supra, quòd Deus ratione suæ singularis essentiæ est subiectum in Theologia, quia ipse ex se, est sua essentia, & sua singularitas, & non abstrahitur in eo ratio uirtutis, & ratio generis, & huiusmodi, sicut in creaturis.

PONITVR etiā hic alia opinio, quòd Christus est subiectum in tota Theologia beatorum, & uiatorum, quam sic declarat Dionysius in exameron, dicit enim, quòd Christus habet duplicē unitatem, unam essentialem, in quantum Deus ad patrem, & ad spiritum sanctum, aliā suppositalem in quantum homo ad suppositum uerbi. Tertiam mysticam unitatem ad membra Ecclesiæ, cuius est caput, & secundum hanc triplicem unitatem saluantur omnes propositiones Theologicæ, tā necessariæ, quàm contingentes, sicut patet.

Opinio seraphici Bona. i prologo primi lib. q. 1. Verum Seraphicus Bona. & alii q tenēt q Christus sit subiectum in Theologia, possent suam sustinere opinionem, data hac distī. ut dicit Gabriel Biel. q. q. prologi.

SED contra istam opinionem sunt rationes factæ superius contra tertiam opinionem.

Item in speciali contra eam sic: Si uerbum nō fuisset incarnatum, Theologia non fuisset eiusdē speciei, sicut modo, & eiusdē speciei erat in prophetis, ante aduentum Christi, ergo.

Ad Solutionem Argumentorum.

AD PRIMVM primæ quæstionis Dico, quòd Augustinus non loquitur de subiecto primo, & proprio, sed de materia communi Theologiæ.

Ad secūdum dico, quòd ex perfectione Theologiæ est, quòd una existens habeat plures sensus, quod tamen conuenire non potest aliis scientiis, ergo pluralitas sensuum non tollit sibi unitatem subiecti, quia iam tolleret sibi perfectionē, uel dico, quòd omnes illi sensus reducuntur ad unum, quia sensus, qui est mysticus in una parte

Exemplum. Hester. ca. 1.

scripturæ, in alia parte est literalis. Exemplum. Rex Assuerus fecit grande conuiuium, &c. Et significauit mysticè cœnam Christi futuram, cum discipulis suis, quam postea ad literam ita fecit.

Ad tertium, dico, quòd Boetius loquitur ibi de subiecto formæ accidentalis, & non de subiecto considerationis.

Subiectū sciētiæ nō reducitur ad subiectū causæ materialis, sed efficiētis.

Ad quartum dico, quòd Philosophus loquitur ibi de materia prima, seu de causa materiali, quæ quidem cum sit de se, sine omni actu, non potest sibi competere causalitas alicuius alterius causæ, non autem sic est subiectum scientiæ, sicut patet, Dico etiam, quòd secundum ueritatem subiectum scientiæ non reducitur ad subiectum causę materialis, sed efficientis, ut patuit supra in secundo articulo in solutione primæ instantiæ. Cum dicitur autem materia, hoc est propter aliquam similitudinem, quam habet cum ea; Nam sicut uidemus, quod operationes extrinsecæ reales, sunt circa materiam, ut operatio, qua fit archa, est circa materiā, ita intellectus uersatur circa obiectū.

Pulchrū exēplum.

Essentia est singulare illimitatum, si ne sui diuisiōne cōicatur pluribus.

Ad quintum dico, quòd ex perfectione accidit quod diuina essentia sit ex se hæc, & per consequens non habeat partes subiectiuas. Vel potest dici quod diuinæ personæ sunt quasi partes subiectiuæ essentiæ, ut est hæc essentia quæ tamē propter sui perfectionem non numeratur in eis sicut uniuersale in particularibus. Attributa autem sunt quasi passiones essentiæ, ut patuit supra.

An ens hēat principia, uide hūc auctorem. 1. Metaph. q. 1.

De principio uero dico, quòd non oportet subiectum scientiæ habere principia essendi, sed cognoscendi, nam ens absolute est subiectum in metaphisica, & tamen non habet ut sit principium essendi, quia iam omne ens haberet principium, & tunc Deus haberet principium, quod patet esse falsum. Principium autem cognoscendi sufficiēs est essentia respectu omnium attributorum, & quia tendunt in identitatem cum ipsa essentia, & per ipsam, & de ipsa certius concluduntur.

CONTRA eadē sunt principia essendi, & cognoscendi secundo metaphisicę.

Vide Scotum in 4. q. 2. di. 1.

RESPONDEO, quod subiectum sciētiæ naturalis, non est simpliciter simplex sed compositum, ideo partes componentes subiectum faciūt propositionem complexam, quæ est medium ad demonstrandum passionem de subiecto: & ideo dicit philosophus, quod eadem sunt principia. Exēplum: animal, & rationale, quæ sunt principia hominis faciunt cōplexionem, quæ est principium siue medium ad probandum risibilitatem de homine sicut patet, sed in proposito non tenet ubi est subiectum omnino simplex, &c.

Pulchrū exēplum.
Quō eadem sint pricipio essendi, & cognoscendi.

AD articulum primum. 2. q. ad Hugonem; & Cassiodorum dico sicut ad primum Augu. q. 1.

An ens sit cōmune uniuocum Deo, & creaturis, uide 3. dist. 1. q. 3. & hunc auctorem in 1. Met. q. 1.

Ad tertium dico, quòd non ens sit commune uniuocum, ad Deum, & creaturam, sicut infra patebit. Si metaphisica non esset de ente in communi, & absolutè, sed de ente contracto, scilicet de ente diuino, iam metaphisica, non esset prima scientia, sed oporteret dare aliam priorem, quæ esset de illo ente in cōmuni, absolutè. Deus ergo non est primum obiectum metaphisicæ sed primum, & principale notum, & per hoc patet auctoritas philosophi.

Ad quartum dico, quòd ratio boni, & finis uno modo dicit respectum, & ut sic non est perfectissima ratio sicut patet. Aliomodo dicit fundamentum proximum illius respectus; & tunc dato quod bonitas sit ratio absoluta, & formaliter infinita, adhuc tamen ratio quidditatis, & essentiæ, quæ est radicale fundamentum omnium perfectionum, ratione cuius omnes perfectiones absolutę sunt infinitæ, & per id, quod ultimatè fit, est perfectior.

Essentiæ est ratio, & fundamentū radicale oīum perfectionū.

VTRVM THEOLOGIA SIT DE omnibus ex attributione ipsorum, ad primum subiectum.

Scotus in prologo primi sent. q. 3.
D. Thomas prima parte summa q. 1. Artic. 7.

Quæstio secunda lateralis.

QVæritur utrū Theologia sit de omnibus. ARGVITVR quod non, quia quidditates omnes, ut distinctæ ab essentia continent uirtualiter omnes ueritates de se ipsis, & per consequens possunt causare sufficientem habitum de se ipsis in quocunque intellectu. Probatio istius: Nam si per impossibile circumscripto omni alio, quidditates illæ essent increatæ adhuc continerent tales ueritates, sicut patet de linea, & numero quantum ad propositiones immediatas de eis, non ergo oportet Theologiā, quæ est de Deo, esse de omnibus.

CONTRA. Quia essentia diuina, de qua est theologia, continet uirtualiter, & eminenter omnia.

An Theologia sit de omnibus.

RESPONDEO, quod theologia in se est de omnibus, quia de diuina essentia tanquā de primo obiecto, quod continet uirtualiter omnes quidditates, & per consequens continet uirtualiter omnes ueritates contentas in illis quidditatibus de se ipsis. Theologia uero ut est in Deo, est de omnibus propter causam prædictam, & est ipsi Deo omnis cognitio, quia licet quidditates illę sint natæ causare ueritates, quas continent in omni intellectu in quantum est de se, tamen intellectus diuinus propter sui eminentiam, non potest recipere aliquam causationem ab extrinseco, quia uilesceret eius intellectus, ut dicitur. 12. methaphisicę. Et ideo in eo non sunt distincti habitus scienciæ, sed quicquid Deus cognoscit, theologica cognitione cognoscit illa scilicet cognitione, cuius obiectum primum est diuina essentia, ut hæc, quæ est obiectum theologicum.

Intellectus diuinus nō pōt recipere. contex. 51.

Diuina essentia est obiectum Theologicum.

Ipsa uero diuina essentia, ut hæc causat distinctam, & perfectissimam cognitionem de se ipsa, & de suis ueritatibus, quas continet, puta quia est trina, & una, & bona, & huiusmodi in intellectu diuino, eo modo quo potest sibi causatio in primo signo naturæ. In secundo uero signo naturæ causat distinctissimam cognitionem de quidditatibus omnibus factis, & possibilibus, quas continet

net eminenter. In tertio uero signo causat etiam distinctissimam, & perfectam cognitionem omnium ueritatum, quas illæ quidditates continent de se ipsis, quia easdem continet ipsa diuina essentia eminēter, quod probo sic: Diuina essentia est primum obiectum continens eminenter omnia, non autem est primum communitate prædicationis, sed uirtualiter, si uero de aliquo haberetur scientia in uirtute alterius ab ipso primo obiecta, uel in uirtute propria, tunc ipsum primum obiectum scilicet diuina essentia non contineret omnia uirtualiter, quod est falsum, & non est ordo causalitatis secundi ad tertium sicut patet, sed est ordo duorum effectuum subordinatorum respectu eiusdem causæ. Nam, ut dictum est, cognitiones, quas de se ipsis continent illæ quidditates nō causant ipsæ quidditates in intellectu diuino, sed ipsa diuina essentia, quæ in secundo signo causauit cognitionem ipsarum quidditatum, in tertio signo causauit ueritatum ipsarum quidditatum cognitionem. Exemplum: secundum aliquos sol causat calorem mediante splendore, ita quod splendor, & calor sunt effectus subordinati eiusdem causæ, & intelligas tamen, quòd ista prædicta sunt ab æterno.

Diuina essentia est primū obiectum cōtinens eminēter omnia.

Exemplum.

Theologia uerò beatorum, & uiatorum est de omnibus inquantum est de diuina essentia, quæ continet omnia eminenter. Sed distinctè Theologia beatorum est de ipsa diuina essentia, quam distinctè uident, & de omnibus, quæ sibi uoluntariè Deus ostendit: Est enim diuina essentia uoluntarium speculum, Nec talis Theologia est ipsis beatis omnis cognitio, quia possunt habere habitus cognitionis alicuius humanitus acquisos.

Qūo Theologia beatorū, & Viatorū, sit de oībus. Theologia beatorū. pōt esse de oībus scibilibus, & non de oībus cognoscibilibus.

Sed Theologia uiatorum distinctè est de illis ueritatibus, quas Deus uoluntariè reuelat sibi, uel per se ipsum, uel per substantiam creatā, possunt etiam habere alios habitus, sicut patet.

Ex hoc patet solutio ad argumentum in contrarium, &c.

DE DOCTRINAE THEOLOGIÆ Qualitate.

Vtrum Theologia sit sapientia, uel scientia subalternans, uel subalternata.

Alexander Alensis prima part. sūmæ. q. 1 memb. 1.
Scotus in prologo primi sent. q. 4.
D. Thom prima parte summæ. q. 1. Art. 2. & 6.
Ricardus primo sent. q. 2. prologi.
Durandus primo sent. q. 7. prologi.
Franciscus de Mayronis in prologo primi sent. q. 14.

Quæstio 4. & 5. lateralis.

QVæritur utrum Theologia in se sit scientia, & utrum respectu alicuius alterius scientiæ sit subalternata, uel ēt subalternās.

RESPONDEO ad primā quęstionem, & dico, quòd sicut patet primo Post. quando diffinitur scientia strictè sumpta, habet quatuor has conditiones, scilicet quod sit cognitio certa, quod sit de obiecto necessario, quod obiectum sit, habens euidentiam, siue faciens euidentiam intellectui, & quod sit causata per discursum sillogisticum à pręmissis ad conclusionem, tres primæ cōditiones dicunt perfectionem in scientia sicut patet. Sed quarta conditio dicit imperfectionem tùm quia principium causat cognitionem conclusionis minus perfectā, quàm sit cognitio suiipsius, & ita non est uniuoca respectu eius, sed æquiuoca, tum etiam quia quando intellectus est sub cognitione principii cum principia sint prius nota naturaliter, adhuc est in potentia passiuè, ad hoc quòd sit sub cognitione conclusionis.

côter. 5. & 2. per totum.

Conditiones scientiæ sunt quatuor sm Scotum, sm Franciscū de May. sunt septē, uide Franciscū in prologo. q. 14. Scientia per discursum habita, dicit imperfectionē.

Theologia ergo in se, & ut est in intellectu Dei, est uerissima scientia, quantum ad tres primas conditiones, sed quantum ad quartam nullo modo.

Theologia uerò beatorum est scientia quantum ad duas primas conditiones, & quantum ad quartam, sed non quantum ad tertiam sicut patet. Potest autem absolutè dici scientia prout sciētia distinguitur contra oppositum, & suppositionem, sicut accipitur ex 6. Ethicorum, cap. 4. quia est habitus, quo determinatè uerum dicimus.

Theologia uerò beatorum est scientia quantum ad tertias primas conditiones, sicut patet.

SED utrum sit scientia quantum ad quartā, dubium est. Videtur posse dici per Augustinum, ubi dicit sic: fortasse non erunt ibi uolubiles cogitationes nostræ tunc; sed totam scientiam nostram unico intuitu uidebimus, ergo non cum discursu.

15. de tri. ca. 16.

OPPOSITVM uidetur posse probari, quia discursus non requirit ordinem temporis, sed naturę, Nunc autem sic est, quòd quidditates rerum eminenter in diuina essentia continentur, & ipsæ insunt ibi sicut extra ueritates de se ipsis.

Discursus nō requirit ordinem tēporis, sed naturæ tātum.

Et ita prius natura, causant in intellectu cognitionem de se ipsis, quæ sunt principia, quam de illis ueritatibus, quæ sunt conclusiones.

Et ita est ibi discursus. Auctoritas Augustini non uidetur cogere, quia loquitur ibi dubitatiuè, potest tamen assertiuè exponi de diuina essentia, & eius essentialibus, quam & beati uident sine discursu, quia intuitiue.

Theologia necessariorū in Beatis est scientia, quo ad oēs quatuor cōditiones scientiæ.

SED CONTRA hoc uidetur esse, quia secūdum hoc Deus intelligeret, & cum discursu, cum in priori signo naturæ prius intelligat quidditates, quàm ueritates, quas continent, ut patuit supra in alia quæstione.

RESPONDEO, & dico, quòd Deus intelligit res, sicut exigunt ipsæ intelligi. Et quia sic exigunt intelligi, scilicet quòd prius natura intelligantur quidditates, quàm ueritates, quas cōtinent, iō &c. Non tamen quia sic exigunt, ideo sic intelligunt, sed econuerso, cum scientia Dei sit causa rerum & non econuerso, sed scientia beatorum causatur à rebus, & ideo propriè est ibi discursus à causa ad effectum.

Qūo Deus intelligat res.

Scientia Dei est causa rerum. scientia Beatorū causatur a rebus.

SED adhuc est dubium, Vtrum theologia contingentium sit scientia, quantum ad tres primas conditiones. Et uidetur, quod non; quia contingentia

gentia non sunt necessaria, imo ex opposito diuiduntur, & sic deficit ibi secunda conditio, & prima per consequens, quia contingens non causat de se ipso cognitionem certam, & adhuc deficit tertia, quia contingens non est natum facere euidentiam ex se, ex quo nō causat cognitionem certam.

Dico, quòd contingentia in theologia, ut articuli de humanitate sunt hæc innata uideri in uerbo, & ut sic habent infallibilitatem, dico autem absolutè, quòd tota theologia potest dici sapientia potius, quàm scientia. Est enim de altissimis causis tanquam de obiecto primo.

Ad Secundam. q. dico, quòd Theologia, non est subalterna, nec subalternans, primum patet, quia licet subiectum eius aliquo modo contineatur sub subiecto metaphisicæ, tamen nulla cōclusio theologica probatur per principium metaphisicum aliquod, nec per aliquam conclusionē metaphisicam quam oporteret.

D.Tho. in 1. parte sūmæ. q. 1. Artic. 2. Secundum etiam, quia nulla scientia humanitus acquisita, resoluit suas ueritates in ueritates theologicas, quod tamen oporteret.

Sed Contra. Omnes ueritates omnium sciētiarum possunt resolui ad claram uisionem ipsarum in uerbo, ubi certius apparet, quàm in aliquo alio principio, ut p se noto, & talis uisio est Theologica, & tali modo est Theologia.

Conditiones scientiæ subalternatæ adsfusius habet Scotus in 3. distin. 24. Respondeo: conditio scientiæ subalternatæ est, quod ueritas eius causetur ex cognitione subalternantis scientiæ, sed uisio ueritatum in uerbo non est causa ueritatum, neç conclusionum, quæ habentur in principio per se noto naturali, nisi eo modo, quia scientia Dei, est causa rerum, sed hoc aliud est, Nam quidditates causatę à sciētia Dei continent uirtualiter in se ipsis continentia uirtuali ueritatem de se ipsis, &c.

VTRVM THEOLOGIA SIT scientia practica, uel speculatiua.

Scotus primo sent. q. 4. & 5. prologi.
D. Thomas prima parte summa. q. 1. Artic. 4.
Durandus in prologo primi sent. q. 6.
Ricardus primo sent. q. 4. prologi.
Franciscus de Mayronis 1. sent. dist. 48. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primi sent. q. 4. prologi.

Quæstio Quarta.

Quæritur. Vtrum theologia sit sciētia practica, uel speculatiua.

cap. 20. Quod non practica. Ioan. Hæc autem scripta sunt, ut credatis, sed credere est speculationum, quia sibi succedit uisio.

3. de Anima. contex. 49. & 51. 1. Ethic. in prohemio. Item tertio de Anima, & 6. Ethi. dicitur, quòd subiectum practici habitus est contingens, sed subiectum huius non est contingens, sed necessarium, ergo.

Idem 6. Ethi. 1b. 1. de trin. cap. 2. Item Boetius de Trin. assignat tres partes speculatiuę scientiæ, quarum una est theologia.

Item speculatiua est nobilior practica, sed nulla nobilior ista, ergo. Maior probatur, tùm, quia speculatiua est sui gratia, & practica est causa usus, tùm quia speculatiua est certior, ex primo metaphisicæ. In prohemio

Contra. Ad Rom. finis legis est dilectio, & Math. In his duobus mādatis. s. dilectione Dei, & proximi, tota lex pendet. Met. cap. 13. cap. 22.

Item Augustinus ait: Ille tenet quicquid patet, in diuinis sermonibus, qui charitatem tenet in omnibus, hoc autem non est purum speculatiuum, ergo non est purè speculatiua: &c. De laude charitatis.

Iuxta hoc quæritur, Vtrum habitus dicatur practicus ex comparatione ad finem, uel ad obiectum.

Respondetur. Ex comparatione ad finem, 3. de Anima, Intellectus extensione ad finem fit practicus, ergo & habitus similiter. contex. 49.

Item secundo metaphisicæ, finis speculatiuę est ueritas, finis practicę est opus, ergo ex fine dicitur aliquid speculatiuum, uel practicum. contex. 3.

Contra. 6. metaphisicæ. Distinguit Philosophus practicum, & speculatiuum penes obiecta. contex. 2. 6. Ethic. ca. 2.

Præterea tertio de Anima, assignat philosophus obiectum practicæ esse bonum, non autem quodcunque sed agibile, & contingens, ergo est practica ex obiecto. contex. 51.

Respondeo. cum communiter concedatur, Quòd habitus practicus aliquo modo extenditur ad praxim. Est primo uidendum, quid sit praxis. secundo quomodo habitus practicus extendatur ad praxim, & quid sit talis extensio.

Tertio utrum habitus dicatur practicus ex extensione ad praxim, aut ex comparatione ad obiectum, quod est principale quæsitum huius quæstionis, quibus uisis patebit ueritas quæstionis sextæ.

De primo dico, quòd praxis est actus alterius potētiæ ab intellectu, natura posterior intellectione natus conformiter elici rationi rectæ. Diffinitio ipsius praxis.

Prima conditio patet, quòd praxis est terminus extensionis intellectus, siue intellectionis extensæ, ergo non est actus intellectus, quia iam logica, quæ considerat actus intellectus esset scientia practica.

Secunda cōditio patet, Nam actus natura priores intellectione, cuiusmodi sunt actus potentiæ uegetatiuæ, sensitiuæ, & etiam appetitiuæ, & nutritiuæ, sunt cōmunes nobis, & brutis, sed totum illud, quod est practicum, seu cognitio practica, quantum ad actum extensum, siue ad actum extensionis est alienum a brutis.

Ex dictis duabus cōditionibus, sequitur unum contrarium, quod. s. praxis est actus uoluntatis, uel elicitus, uel imperatus, quia solum tales actus sunt quid posterius intellectione ut patet, non tamen potest esse praxis actus intellectus imperatus à uoluntate, tum quia hoc excluditur per primam diffinitionis particulam, tum quia intellectus non dicitur extendi nisi ad aliquid extensē, praxis uero est actus extensionis intellectionis.

Tertia autem conditio patet ex dicto correlario, Nam omnis actus elicitus, uel imperatus à uolun-

uoluntate potest esse conformis rationi rectæ, de actu elicito à uoluntate nõ est dubium, de imperato patet, quia potest per imperium uoluntatis, quæ est potentia libera.

Ex secunda & tertia conditione patet aliud corrolarium, scilicet quòd praxis per se, & primo est actus elicitus à uoluntate; imperatus autem per accidens, scilicet per imperium uoluntatis, quia ex ea habet, quòd sit natura posterior intellectione, & quod possit conformari rationi rectæ.

Ex dictis autem, maximè ex duabus ultimis conditionibus ipsius praxis, patet primus, & secundus articulus principalis, de quo dico, quòd extẽsio praxis consistit in duabus relationibus prioritatis naturalis, & conformitatis, ita tamen, quòd non sunt relationes actu, sed aptitudine, aliter idẽ babitus quandoque esset practicus, quandoque non, cum quandoque habens habitum, actu consideret, quandoque non. Ex isto secundo articulo patet unum corrolarium, q(scilicet) speculatiuum, & practicum non sunt differentiæ essentiales ipsius habitus, sed accidentales, quia respectiuum non est de essentia absoluti; habitus autem est quid absolutum cum sit in prima specie qualitatis. Est ergo talis diuisio, quasi per proprias passiones, ac si diceretur animalium, aliud risibile, aliud rudibile.

Opinio Gotfredi quolib. 10. q. 11.

CIRCA tertium articulum principalem, aliqui dicunt, quod non ex eodem dicuntur practici intellectus actus, & habitus; sed intellectus ex obiecto, actus uero, & habitus ex fine, scilicet extensione ad praxim.

Opinio Henrici quolib. 8. q. 1.

Alii autem dicunt, quòd tam intellectus, tàm actus, quàm habitus dicuntur practici ex fine, scilicet ex extensione ad praxim;

Vide de hoc opinionẽ Egidii lib. 1. sent.

Breuiter ergo discurrendo de ista quæstione, quã Scotus prolixe tractat, dico secundum eum, quod uidetur debere dici ex dictis suis, quòd habitus dicatur practicus ex fine scilicet ex praxi. Nam ratio practici secundum eum consistit in duplici habituali respectu, scilicet prioritatis naturalis, & cõformitatis, sed talis duplex respectus, non est babitus ad obiectum, sed ad praxim, ut patet ex antedictis, ergo.

An theologia sit speculatiua, uel practica. D. Tho. 1. parte summæ. q. 1. Arti. 5. asserit, qđ partim speculatiua, parti practica est.

Ipse tamen uult, quòd quilibet actus, & habitus denominatione extrinseca possit dici practicus, ex fine scilicet ex praxi. Ipse tamen uult, qđ ista non sit causa prima denominandi actum, uel habitum practicum. Sed prior causa est ab obiecto, cuius causa est, quia ab obiecto, à quo causatur actus, & habitus, mediante actu, habent tam actus, quàm habitus, quòd extẽdatur ad praxim; Vnde quia obiectum est tale habitus ab eo causatus, uel actus est talis. Non enim à potentia habet habitus, quod sit practicus, uel speculatiuus. Nam respectu intellectus babitus omnis existẽs in eo habet, quòd sit intellectus, & non aliud, & actus, quòd sit intellectio, & non aliud. Ab ipsa autem praxi nõ potest habere habitus, uel actus, quod sit speculatiuus, uel practicus, cum ipsa sit posterior, ergo habent præcisè ab obiecto. Vnde quia obiectum est tale puta speculabile causat actum, & babitum speculatiuum, quia uero est tale puta, nõ solum speculabile, sed supra hoc est practicabile, ideo causat actum, & habitum practicum, & speculatiuum, ergo practicum, & speculatiuum sunt ab obiecto tanquam à causa priori.

Opinio domini Aureoli in prologo. q. 1. Artic. 5.

Aureolus dicit, quòd nec babitus, nec actus dicitur formaliter practicus ex obiecto, nec ex fine qui est praxis, sed ex aliquo intrinsceo, dicit .n. quòd omnis habitus intellectualis, habet fortè partialem actiuitatem respectu actus eliciti, qui est considerare, & ab ista actiuitate non dicitur practicus, quia iam omnis habitus intellectualis esset practicus, aliquis autem habitus habet actiuitatem, respectu ulterioris actus, quid est operatio, & praxis, & ab illa actiuitate est actus formaliter, & intrinsecè practicus, & ille qui hanc actiuitatem non habet, est speculatiuus. Exemplum utriusque habitus: Medicina non solum babet actiuitatem, respectu actus, qui est considerare sanitatem, sed etiam respectu actus, qui est operari circa sanitatem, & propter istam actiuitatem secundam est practicus formaliter, habitus autem philosophicus nullã actiuitatẽ habet circa physicalia, nisi respectu actus, qui est considerare, & ideo est speculatiuus, & non practicus. Vnde dicit, quòd si Deus daret actiuitatem habitui speculatiuo physico, respectu unius rei physicæ, puta quòd philosophus mediante isto habitu posset producere unam rosam naturalẽ, sicut Medicus sanitatem, iam ille habitus esset uerè practicus. Et dicit ulterius, quòd ista actiuitas, à qua formaliter habitus dicitur practicus, non est actualis, sed habitualis. Actus autem istius habitus, habet actiuitatem actualẽ, respectu illius operationis, per quam actiuitatem est ipse formaliter practicus, Actus autem speculatiui habitus, nullam actiuitatem habet, & ideo est actus speculatiuus; Dicit etiam, quòd iste actiuitates actus, & habitus, à quibus dicitur formaliter practicus, ut dictũ est, non sunt actiuitates elicitiuæ, sed determinatiuæ agentis. Dicit enim, quòd sicut ignis potest dici calidus, quia calefacere potest, & quia habet in se formam caliditatis, tamen illa esset denominatio extrinseca, & ita propria, & formalis, ita actus, & habitus possunt dici practici denominatione extrinseca à fine, qui est praxis & ab obiecto, sed tamen formaliter, & intrinsecè, & propriè dicerẽtur à dicta actiuitate, ex hoc conueniẽter dicit, quod non oportet, quod praxis, ad quã extenditur intellectus sit actus alterius potentiæ ab intellectu, ratio potest ibi esse actus intellectus, ad quem habitus dicuntur extendi, si respectu eius dictam habeant actiuitatem. Vnde dicit, quòd Grãmatica, Dialectica, & Rethorica, uerè sunt scientiæ practicæ, quia non solum habent actiuitatem particularem, respectu actus, qui est considerare sua obiecta, & passiones circa ipsa, sed etiam habent actiuitatem ulteriorem, respectu operationis circa ipsa. Nam logica non solum considerat Syllogismum, sed etiam facit Syllogismum, & ita de aliis. Modo autem ita est,

Opinio Scoti in q. 4. & 5. prologi. asserit q̃ sit scientia practica.

Veritas cõciliaus opinionum horum.

est, quod ubicunque in habitu, uel in actu reperitur talis actiuitas erit ibi uera ratio practici, non obstante uariatione materiæ, sicut patet, quia ita habet tres triangulus in cinere, sicut in auro. uel ergo operatio quæ est praxis, sit in intellectu, uel extra, habitus, qui respectu eius dictam actiuitatē habet, est uerè practicus.

Ex hoc consequenter dicit quod diuisio habitus per speculatiuum, & practicum, non est diuisio accidentalis ut dicit Scotus, sed est essentialis, quod patet ex mente philosophi. 6. metaphisicæ, ubi diuidit habitum, primo per speculatiuum, & practicum, & postea alterum membrum scilicet speculatiuum, subdiuidit in mathematicum, metaphysicum, & physicum, sed certū est, quod ista subdiuisio istius membri est essentialis, ergo & prima diuisio fuit essentialis, alias male scuisset artem diuidendi. — contex. 20.

Et si arguatur contra eum, quòd respectus non est de essentia absoluti, sed ratio practici formaliter consistit in respectu, etiam secundū eum, quia actiuitas illa cum non sit nec de termino tam noto nisi respectus, ergo ratio practici non est differentia essentialiter in habitu.

Respondet & dicit, quod secundum symplicium supra prædicamenta, habitus essentialis, & ea, quæ sunt in prima specie qualitatis, cathegorizantur, hoc est notificantur, uel denominātur ex respectu, hoc est, quod essentialiter includunt respectum, ex hoc consequenter dicit ad primam quōnem superius positam, ꝙ theologia humanitus acquisita est uerè practica, quia uerè habet actiuitatem, non solum respectu actus, qui est cōsiderare, sed respectu operationis, quæ est articulus fidei declarare, & respectu operationis, quæ est scire, diligere Deum, proximum, & hmōi. — Vide simplicium cap. de qualitate.

Ex dictis considera, ꝙ secundum opinionē Aureoli, & forte Scoti uidetur posse dici, ꝙ omne practicum est speculatiuum, sed non ēconuerso, quia practicum non uidetur aliud facere, nisi addere supra speculatiuum illam actiuitatem secundum Aureolum, uel illum duplicē respectum secundum Scotum. Scotus uero dicit ad q. primā, quod tota theologia necessaria intellectui creato est simpliciter practica, cuius ratio est talis, habitus habens prioritatem naturalem, & conformitatem ad ueram praxim est simpliciter practicus, sed tota theologia est huiusmodi, ergo. Maior patet ex secundo articulo principalis qōnis: Minor probatur, quia tota theologia est de Deo, tāquam de primo obiecto, ut patet ex 3. q. huius prologi. — Ex dictis Scoti, & dñi Aureoli, omne practicū est speculatiuū. — Tota Theologia & de Deo tanquam de primo obiecto.

Item omnis uolitio est uerè praxis, ut patet ex primo & secundo corollario huius quæstionis, sed Deus determinat naturaliter intellectū creatum ad notitiam sui ante omnem uoluntatē quantum est de se, & est uirtualiter conformis omni uolitioni rectæ cum ab eo sumatur omnis rectitudo in uolitione, ergo omnis cognitio theologica necessaria est conformis uolitioni rectæ, ꝗ est uera praxis, & de se est naturaliter prior ipsa. ergo.

Ad primam rationem in oppositum primæ quæstionis, dico, quòd fides non est habitus speculatiuus sed practicus, & uisio quæ sibi succedit non est speculatiua, sed practica. Nam est natura prior fruitione, & est apta conformiter elici rationi rectæ, & uisioni rectæ ipsa fruitio, & ista est prioritas, & conformitas uisionis ad fruitionem, quæ est uera praxis, & similiter fidei in uia ad Deum diligere. — Fides nō est habitus speculatiuus, sed practicus.

Ad secundum dico, quòd non oportet, quod subiectum primum scientię practicæ sit contingens, sed sufficit, quod praxis ad quam extenditur sit contingens, & ita accipitur ibi subiectum pro termino, & fine.

Ad tertium dico, quòd Boetius accipit Theologiam pro metaphisica.

Ad quartum dico, quòd in proposito maior est falsa, & ad primam probationem ipsius, dico, ꝙ ea quæ habent ordinem, ad aliquid perfectius, nō sunt ex hoc minus perfecta, sed magis. Exēplum: Sensitiua in Homine, quæ ordinatur ad intellectiuam est perfectior, quàm in Bruto: modo sic est, quod theologia est gratia fruitionis, quæ est actus nobilissimus. Unde si Arist. posuisset ueram fruitionem, quam nos ponimus cōcessisset, quod scientia, quæ est gratia eius esset nobilissima. Et ad secundam eius probationem dico, quòd omnis scientia in se est æquè certa, quia quælibet resoluit suas conclusiones in principia immediata finaliter, sed ratione obiecti non; quia aliqua obiecta sunt magis, uel minus necessaria; Modo quia Arist. posuit scientiam practicam circa contingētia operabilia à nobis, iō, &c. sed quia nos ponimus praxim, quæ est finis theologiæ, esse dilectionem circa Deum, & Deus est maxime necesse esse, ideo, &c. — Exemplum. — Sensitiua in Homine est perfectior ꝙ in Bruto.

Ad primum secundæ qōnis, dico, ꝙ solutio patet ex respōsione sua. s. Scoti, & in corpore quęstionis, & idem dico, De secundo, & tertio.

Finis Prologi.

DISTINCTIO I.

UTRUM FRUITIO SIT TANtum ultimi finis.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 3.
Scotus primo sent. dist. 1. q. 1.
D. Thomas prima secundę. q. 11. Artic. 3.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 1. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 1. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 1. q. 1.

Quæstio prima

DISTINCTIONIS PRIMAE.

Circa distinctionē primā Quæritur, Utrum ꝑ se obiectū fruitionis, sit tm̄ ultimus finis.

Quod non. August. dixit, qđ fruendum est bonis inuisibilibus, sed hmōi sunt multa, ergo. — 83. quæstionum. q. 30.

Item capacitas animæ est finita, ergo potest satiari aliquo finito, sed quocunque potest satiari il

lo est fruendum. ergo.

Item aliquid est maius capacitate animæ, ut Deus, qui sufficit suæ capacitati, quæ est maior, & aliquid est minus ut corpus, ergo erit aliquid æquale sibi, quod erit minus Deo, & maius corpore, & illud sibi sufficit.

Item quæcunque forma satiat capacitatē materiæ, ergo quodcunq; obiectum satiat capacitatē potentiæ: Probatio consequētiæ, quia potētia per formam in ipsa receptam respicit obiectum, ergo si forma satiat materiam intrinsecè, & obiectum per ipsam receptum, satiabit etiam extrinsecè; Probatio antecedentis: quia si forma non satiaret materiam, iam uiolenter staret sub una forma, ut patet de leui deorsum.

Item terminus intellectus assentit alicui uero, quàm summè uero, ergo uoluntas firmius assentiet alii bono, quàm summo bono.

cap. 1. CONTRA. Augustinus de doctrina Christiana ait: Res, quibus fruēdum est, est pater, filius, & spiritus sanctus. & hi tres una res sunt.

RESPONDEO. Primo distinguo de fruitione ordinata, & in communi sumpta.

Secundo dicā, quid est primum obiectum fruitionis inordinatæ. Tertio dicam de obiecto fruitionis in communi. Quarto quomodo sit intelligendum, fruitionem esse circa finem.

Fruitio in cōmuni præcedit fruitionē ordinatā. DE PRIMO dico, quòd fruitio in cōi præcedit fruitionem ordinatam, quia uoluntas sic est libera, quòd non determinatur ad actum ordinatum, sed est indifferens ad actum ordinatum, & inordinatum; & quod fruitio possit esse actus inordinatus patet per August. qui dicit, quod uoluntas est peruersa, quæ utitur fruendis, & fruitur utendis, ergo fruitio absolutè sumpta uniuersalior est fruitione ordinata, quæ cōnotat debitas circunstantias.

83. quæstionum. q. 30.

9. met. cap. 4. DE SECVNDO dico, quòd Auicenna dicit, quòd intelligentia prima causat secundam, & secunda intelligendo primam, causat tertiam, & sic deinceps, ex quo sequitur, quod perfecta fruitione intelligentia tertia fruitur secunda, & ita obiectum beatæ fruitionis non est tantum ultima finis. Illa consequentia probatur per Proculum, ubi dicit, quòd unumquodque natum est conuerti ad illud, à quo procedit, & in tali reditu uidetur esse circulus cōpletus, & sic perfectio, igitur intelligētia producta pfectè quietatur in producēte. &c.

In propositione. 35.

D. Bona. in prima dist. 1. Art. 2. q. 3. ratione. 3. ante oppositum. D. Tho. 1. parte summæ. q. 12. Artic. 1. CONTRA hoc arguitur sic: Anima est ymago Dei, ergo est capax eius, igitur non potest quietari in aliquo minore Deo, ex quo est capax Dei.

Item anima immediatè creatur à Deo, ergo in solo Deo quieta est.

Sed istæ rationes non sunt propriè contra Philosophos, quia, ut patet, solum ex fide habetur, quòd anima sit ymago Dei, & quod immediatè causatur à Deo, & ideo ipsi hoc negarent.

ARGVO igitur aliter contra eum, primo sic: Potentia non perfectè quietatur nisi in eo, ubi perfectissimè reperitur ratio primi obiecti sui, sed secundum eum 1. Meta. ens absolutè est obiectum intellectus, igitur intellectus non quietatur, nisi ubi perfectissimè reperit rationem entis, cuiusmodi est solus Deus.

Auic. cap. 1.

Item potētia, quæ de se inclinatur ad plura, nō pfectè quietatur nisi in eo, qd pfectè cōtinet oīa illa ad quæ inclinatur, eo modo, quo in aliquo cōtineri pñt, sed solū Deus cōtinet uirtualiter, & pfectè oīa illa, ad q inclinatur intellectus & uolūtas.

Item intelligentia tertia intelligens secundam aut intelligit eā finitā, & tunc non perfectè in ea quietatur, quia uidet posse esse aliquid maius, aut intelligit eā infinitā, & tūc intellectio est falsa, & p cōsequēs nō beatificatur, quia non consistit in falsa intellectione beatificatio: Aut non intelligit eam finitam, nec infinitam, & tunc ēt non beatificatur, quia talis est intellectio imperfecta.

DE TERTIO dico, quòd obiectum fruitionis in cōi est finis ultimus, aut uerus, aut falsus, secundum quod oritur à ratione errante aut præstitutus à uoluntate. s. quando uoluntas determinat se ad aliquod bonum uolendo ipsum tanquam ultimum bonum. Duo priora mēbra apparēt, tertiū probatur. Nā cum uoluntas sit libera, sicut in potestate eius est uelle, & nō uelle, ita ēt modua uolendi, igitur potest hoc obiectum uelle propter aliud, & nolle pp se, ergo pōt sibi præfigere hoc obiectum, uolendo enim non propter aliud, sed pp se, & ita esset sibi ultimus finis præstitutus.

DE QVARTO dico, quòd cum finis dicatur respectus rationis; finis ut sic, nō est de ratione obiecti fruibilis: Item quia respectus, non est de ratione absoluti, & obiectum fruibile ut sic, dicit quid absolutum, tum quia quod plus est, est respectus rationis, tum quia si pe imposibile, summum ens nō esset ultimus finis, tñ uerè esset obiectum beatificum. Cōcomitatur autē respectus finis ipsum obiectum fruibile fruitionis ordinatæ, quia de se, sic est, quod summum ens est ultimus finis. In fruitione uerò inordinata respectus finis consequitur actum, nā quia uoluntas gulosi delectatur in cibo, ideo cibum præfigit sibi tanquam ultimum finem. Ecce igitur quod hæc ratio finis, cōsequitur actum, qui est dilectio, sed in alio concomitabatur ipsum obiectum.

AD primū principale dico, quòd uel frui accipit largè ibi pro amore honesti, distincto contra amorē utilis, & delectabilis, uel accipitur ibi pluralitas, non pro pluralitate reali, sed pro pluralitate rationum perfectionalium existimatum in obiecto fruibili, quæ omnes sunt rationes fruibiles, cum dicant perfectionem simpliciter.

AD secundum dico, quòd relatio potentiæ ad obiectum non est relatio similitudinis, & æqualitatis, sed proportionis, & ideo non requirit æqualitatem in terminis. Vnde licet capacitas animæ sit in natura finita, tamen potest habere aliquem terminum infinitum. Et ideo non potest satiari aliquo finito, quasi possit capax infiniti esse.

Ad tertium dico, quòd nihil est maius obiecto capacitatis aīæ, capacitas autē Dei est maior ex parte subiecti. Et iō id idē obiectum pfectius capiet. Exēplum: Si sit una albedo decē graduū, & ponatur unus qui uideat eā secūdum quinq; gradus, & alius acutioris uisus uideat eam secundum

isios

istos decem gradus, hic non esset excessus ex parte obiecti, sed ex parte actus.

Ad quartum dico, quòd plures appetitus sunt in materia, & tot, quot sunt in potentia formæ receptibiles, igitur dico, quòd quælibet forma totaliter non satiat materiam, quantum ad omnem appetitum, nisi ipsa forma esset perfectissima & includeret omnem formam in materia receptibilem, & non est simile de quiete materiæ & uoluntatis, quia omne finitum potest quietari à quocunque finito, intrinsecè in eo recepto, & non quietatur uiolenter sub una forma, quia materia prima indeterminatè se habet ad omnes formas; potentia autem cum respiciat extrinsecè obiectum, solum obiecto ultimatè satiatur perfectissimo, quod est summum bonum.

Ad aliud dico, quòd non est simile, quia intellectus assentitur uero cuilibet, & hoc est secundũ euidentiam ipsius ueri, sed uoluntas intensius assentitur obiecto, sicut placet sibi, quia libera.

VTRVM VLTIMVS FINIS HAbeat tantum unam rationem fruibilitatis.

Scotus primo sent. dist. 1 q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 1. q. 6.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 1. q. 2.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, utrum in Deo sint plures rationes fruibiles, adeo distinctæ, quòd uoluntas possit frui una sine alia.

cap. 7. QVOD SIC. Primo Ethico. Arist. & Auerroes dicunt, quòd sicut ens, & uerum, sunt in omni genere, ita & bonum, ergo sicut relatio habet entitatem propriam, ita & bonitatem propriam, igitur cũ in Deo sint distinctæ relationes, realiter erunt ibi distinctæ bonitates fruibiles.

Item sicut unum conuertitur cum ente, ita & bonum, sed in Deo est ueritas essentialis, & personalis, ergo & bonitas essentialis, & personalis.

Item stante una ratione ex parte obiecti stat unitas ex parte actus, sed nos cũ credamus Deũ ut Trinum, erunt tria credita, & per consequens tres credulitates, & ita tres uisiones, quia fidei succedit uisio, sed uisio est pars fruitionis. ergo.

CONTRA. Deus est unum primum efficiẽs sub una ratione, & unum tanta unitate, quod una persona non possit efficere, alia non efficiente, ergo est unus ultimus finis sub ratione talis unitatis, quod una persona non possit finire actum fruitionis sine alia, nec est una ratio attributalis sine alia, cum minus distinguatur, quàm personæ.

Item in omni ordine essentiali est dare unum primum, igitur in ordine fruitionis.

Præterea, Primo efficienti correspondet tamẽ unus finis, sed solum unum primum efficiens est, ergo solum unius finis, respectu cuius est fruitio.

Item, sicut Deo est una maiestas, ita una bonitas, sed propter eius maiestatem conuenit ei una adoratio, ita quòd non conuenit adorare unã personam sine alia, ita nec frui.

RESPONDEO. Quæstio pôt habere quadruplicem difficultatem, secundum quatuor distinctiones, quæ sunt in diuinis, quarum prima est essentiæ ad personã; secũda personæ ad personã; tertia essentię ad attributa, & attributorum adinuicem; quarta essentię ad ydeas, sed qa de tertia & quarta infra prolixius dicetur, iõ ad præsens primo dicã de fruitione uiatoris quãtũ ad possibilitatem; secundo de fruitione beatorũ quãtũ ad potẽtiam Dei absolutũ; tertio de fruitione beatorũ quantũ ad uoluntatem ipsius, quarto de fruitione beatorum, & uiatorum, quãtum ad id qđ est de facto.

DE PRIMO dico, ꝙ uiator fruitione ordinata potest frui essentia, non fruendo persona & potest frui una persona sine alia.

PRIMAM probo secundum Augu. 7. de Trini. cap. 1. sic: Nulla essentia, ut sic relatiuè dicitur, nã oẽ, quod relatiuè dicitur, est aliquid, excepto relatiuo. Vnde infert Augustinus, ꝙ si pater non est aliquid ad se, non erit aliquid, quod dicitur ad alterum, quod patet rõne, quia essentia est ens ad se, igitur essentia diuina est conceptibilis, in cuius cõceptu nõ includitur relatio, ergo pôt cõcipi sine persona, quia persona includit relationẽ, & sic cõcepta dicit summum bonũ, igitur cõcepta sine relatione, quiescit in ea intellectus, & pari rõne uoluntas, ex quo est in ea ratio omnis boni.

SECVNDAM sic probo: nam & si pater, ut pater relatiue dicatur ad filium, non tamen ad spiritum sanctum, ergo potest concipi pater, non cõcepto spiritu sancto, sed concipiendo patrem concipitur ibi ratio omnis boni, cum includat essentiam, igitur poterit uiator frui patre, non fruendo spiritu sancto, nec etiam fruendo filio, poterit frui patre, quamuis simul intelligantur, quia licet relatiua intelligantur simul, tamen, quia frui est actus uoluntatis, potest frui uno sine alio, hoc est uelle unum sine alio, nec esset inordinata fruitio, & ex hoc saltem patet, quòd potest frui creatore, sine creatura, & sic patet, quòd potest frui Deo in quantum creator, non fruendo creatura, quod est aliud correlatiuum.

PRIMVM sic probatur: Respectu trium psonarum sunt tres articuli fidei distincti tribus personis correspondentes, igitur una poterit concipi, alia non concepta, & includitur, & intelligitur relatio summi boni. Et si dicas, quòd sunt correlatiua, igitur si concipitur una, & alia, dico quòd non oportet, licet cognitio unius requirat cognitionẽ alterius, non tamen oportet cognoscentem, & fruentem uno, frui alio.

DE SECVNDO dico, quòd nullo modo potest beatus intuitiuè, uidere essentiam sine persona, nec unam personam sine alia.

PRIMVM sic probatur: Essentia est quid cõe ad tres personas, igitur si uideretur sine persona esset cognitio cõfusa, & indistincta, sed uisio beata est distinctissima. ergo.

Item uisio intuitiua concernit essentiam, & in hoc distinguitur ab astractiua, quæ abstrahit

ab essentia, & præsentialitate, sicut infra dicetur, sed essentia non existit nisi in personis ergo.

Hericus quo lib. 1. q. 7. qre eum alibi, & alios.

Item non potest intuitiue, & distinctè uideri aliquid nisi uideantur omnes partes eius, quæ sunt in eo distinctæ ex natura rei, sed personæ distinguuntur in essentia ex natura rei, ergo.

Ex hoc ad aliam distinctionem, nam ex quo non potest uideri essentia sine persona, cum pari ratione uideatur in una persona, & in alia, cum æquè immediatè se habeat ad unam & ad aliam, sequitur quòd non potest uideri una persona sine alia.

Ex hoc ad secundum sic: Voluntas non est magis abstractiua, quàm intellectus, sed ut probatum est, cũ intellectus nõ possit intuitiue uidere essentiam sine persona, nec unam personam sine alia, ergo nec uoluntas potest uelle.

Item, quantum ad tertium mẽa est imago Trinitatis, ergo non potest quietari nisi in Trinitate, sed frui est quietatio, ergo.

His non obstantibus dico, quòd de potentia Dei absoluta, potest beatus frui essentia sine persona, & persona una non fruendo alia.

Pater est perfecte beatus, i. est omnem perfectionem quam habet pater habet à se, & nullam à filio.

AD HOC possum esse rationes superius factæ de Viatore, sed in speciali sic probo de possibilitate: Pater in diuinis ordine originis præcedit filium, in illo autem priori perfectissimè est beatus, nullam autem perfectionem expectat à persona producta, à qua realiter distinguitur, & beatitudo est perfectio intrinseca, sed in illo priori non habet pro obiecto beatifico essentiam communicatam personis, sicut pater, ergo essentia absolutè, & ex se est obiectum beatificum perfectissimum. Non est ergo contradictio posse frui perfectissima fruitione essentia sine persona, & similiter una persona sine alia, quia in illo priori prima persona cum includat essentiam, est perfectissimum obiectum beatificum.

Item beatitudo in Deo est perfectio simpliciter, sed perfectiones in Deo simpliciter aliquo modo præcedunt notionalia, ergo ante productionem personarum est in Deo beatitudo perfecta, cuius obiectum esse non potest essentia, ut communicata tribus personis. Modus autem positionis istius est talis: actus habet obiectum primum, à quo essentialiter dependet, & habet obiectum secundarium à quo non essentialiter dependet, sed non est impossibile manere eundem actum cum obiecto primo circumscripto obiecto secundo.

Exemplum. Essetia est primũ obiectũ beatitudinis.

Exemplum: Diuina essentia est obiectum primum beatitudinis, & creaturæ in ea sunt obiectum secundarium, & ideo potest unus Angelus simpliciter esse beatus fruendo diuina essentia, substracta sibi uisione rerum contentarum in ipsa, etiam stante eodem actu fruitionis, qui & prius. Ita in proposito diuina essentia non communicata tribus est quasi summum obiectum fruitionis.

Essentia diuina est indiuisibilis.

AD PRIMVM in contrarium dico, quòd essentia diuina propter sui perfectionem non diuiditur in personas, Et ideo ita est in tribus, quod tamen in se est hæc, & ita eius cognitio sine personis non est confusa, sicut cognitio uniuersalis sine particularibus.

Ad secundum dico, quòd uisio intuitiua concernit semper existentiam, licet non subsistentiam incommunicabilem; Exemplum: Albedo non subsistit nisi in supposito, & tamen si esset separata, quia haberet ueram essentiam, uerè uideretur intuitiuè, sic in proposito essentia in se uerè existit, licet subsistentiam non habeat incommunicabilem nisi in persona. Exemplum.

Ad tertium dico, quòd maior est falsa, nisi ubi illud totum diuiditur in illas partes, sed diuina essentia non diuiditur in personas.

EX HOC patet solutio ad alias suas consequentias, ex quo negatum est antecedens, tamen dico, quòd consequentia de uelle est falsa, potest enim intellectus ostendere uoluntati unum obiectum totale in quo sunt plura, quorum unum includit reliquum, & tamen uoluntas propter sui libertatem habebit actum suum uolendi circa primum includens, non habendo circa ultimum inclusum. Exemplum: Aliquis potest uelle episcopatum nolendo sacerdotium maxime actu negato nolendi, & tamen intellectus ostendit quod sacerdotium includitur in episcopatu.

Exemplum Scoti in litera.

Ad ultimum de imagine, patet quod non est argumentum necessitatis, sed cuiusdam congruitæ; Nam si per impossibile, Deus non esset Trinus, adhuc beatificaret si esset summum bonum.

DE TERTIO articulo dico, quòd intellectus creatus beatus cum sua potentia naturali agente suo obiecto beatifico agit ipse in quantum potest, & quia eius obiectum est essentia communicata tribus personis, ideo ipse de sua potentia non potest uidere essentiam nisi in tribus personis, ita etiam non potest intuitiue uidere essentiam sine persona, nec unam personam sine alia, nec etiam frui fruitione ordinata, quantum ad uoluntatem, quia sicut non frui, & possibile frui est peccatum ita posse frui persona, & non frui cum sit fruibile, est peccatum. 7

VTRVM autem possit de sua potentia absoluta, maius dubium est, tamen credo, quod non in quantum bonus, quia cum sit in bono confirmatus, nec potest peccare, & per consequens nec potest non frui eo, quod est fruibile, sed loquendo præcisè de sua potentia absolata naturali forte erit dicendum sicut de uiatore.

DE quarto dico, quòd de facto omnes beati unica fruitione fruuntur una essentia, & tribus personis, sicut patet per Augustinum primo de Trinitate. cap. 10. in fine.

AD PRIMVM principale dico, quòd bonum quod cum ente conuertitur, & reperitur in omni prædicamento non est bonum simpliciter perfectum, cuiusmodi debet esse finis, & terminus fruitionis.

Ad secundum etiam patet, quòd bonitas personalis, si dici possit illa, quæ conuertitur cum ente, non est illa quidditatiua bonitas simpliciter

citer perfecta, quæ terminat actum fruitionis.

Ad tertium dico, quòd quia Viator non uidet Trinitatem sicut est, sed cõcipit eã tribus conceptibus, quasi similitudinariè ad aliqua tria creata, sed in beatitudine essẽtia, quę est una in tribus, est primum obiectum, quod, quia intuetur sicut est, ideo est una uisio essentiæ, & trium personarum.

Quæ nam sit causa formalis uisionis.

Qvod autem dicitur: uidemus Deum, in quãtum Trinus, dico quod li in quantum non replicat causam formalem, Nam trinitas non est formalis causa uisionis, sed essentia, quæ una est, uel unitas essentiæ, & non est simile de credere, quia essentia non causat in nobis propter imperfectionem intellectus nostri actum credendi, uel cognoscendi, sicut actum uidendi. Nam credimus, uel cognoscimus personas distinctas ex creaturis.

Ad Alivd in oppositũ dico, quòd in Deo per respectum ad extra aliud est efficere, aliud est determinare, Nam humana natura in Christo causatur à tota trinitate, & tamen in sola persona uerbi suppositatur, ita quod sola persona filii terminat illam dependentiam ad suppositum. Ita in proposito dico, quod essentia sine persona, & una persona sine alia potest terminare actum fruitionis de potentia Dei absoluta.

Sola persona filii terminat dependentiã ad suppositũ.

Ad aliud dico, quòd unus finis ultimus in se habens rationem formalem, ut est ultimus finis, potest tamen habere alias rationes, ab illa quæ non sunt rationes ultimi finis, & potest frui eo secundum rationem ultimi finis, non fruendo eo sub rationibus aliis.

Duplex adoratio, actualis, & habitualis.

Ad aliud dico, quòd duplex est adoratio una habitualis, & alia actualis. Modo sufficit quod adorans unam actualiter adoret aliam habitualiter. Et sic potest adorari una persona nõ adorã do aliam, ut patet in illo hymno: Veni creator.

VTRVM FRVITIO SIT PASSIO recepta in Voluntate, puta aliqua Delectatio.

Seraphicus Bona. primo sent. distin. 1. q. 1. Artic. 2.
Scotus primo sen. dist. 1. q. 3.
D. Thomas prima secundæ. q. 11. Artic. 1.
Ricardus primo sent. distin. 1. q. 1.
Durandus primo sent. distin. 1. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. distin. 1. q. 2.
Joannes Bacconitanus primo sent. distin. 1. q. 1.

Quæstio tertia.

elicitiuè frui tio est actus uoluntatis, præsuppositiuè uero est actus intellectus, bene dicit D. Thomas, & bene Scotus.

Tertio quæro Vtrum frui sit actus elicitus à uoluntate, uel sit passio, & delectatio consequens actum, posito, quòd per se pertineat ad uoluntatem.

Qvod Sit passio, & delectatio, Apostolus ad Gal. c. 5. ait: Fructus spiritus sunt, gaudiũ, & pax; hæc autem non sunt actus, sed consequentia actum, Vnde philosophus 10. ethic. cap. 4. delectatio sequitur actum, ergo frui non est actus elicitus.

Contra. Voluntas, uolendo Deum actu elicito, aut uult Deum propter aliud, & tunc utitur Deo, & est peruersa; aut uult eum propter se, & tunc fruitur, & tunc habetur propositum.

Respondeo: Primo uidendum est de actibus potentiarum; secundo, de principali proposito. De primo dico, quòd sicut intellectus alicui uero assentit propter se, ut principio, alicui propter aliud, ut conclusioni, cui assentit in uirtute principii. Ita uoluntas aliquid uult propter se, ut finem, aliquid propter aliud, sicut quæ sunt ad finem, quæ uult propter ipsum finem, & tamen in ista similitudine est diferẽtia duplex. Vna quia illi duo assensus intellectus distinguuntur pręcisè ex obiectis, quorum unum per se notum, aliud per aliud, & ideo intellectus qui est naturalis potentia, non potest aliter assentire nisi illi propter se, & illi propter aliud, sed non sic ex parte uoluntatis, quia cum ipsa sit potentia libera ex se idem obiectum potest uelle propter se, uel ꝑꝑ aliud, qa illa est in sua libertate modi uolẽdi, sicut ipse actus, & ita isti actus distinguũtur pręcisè propter libertatem uoluntatis. Secunda differentia est quia illi duo assensus sufficienter diuidunt totum assensum intellectus, quia cum sit potentia naturalis non potest assentire nisi secundum naturam ipsius ueri. Omne autem uerum complexum est uel principium, uel conclusio, Ex parte autem uoluntatis est dare medium, quia intellectus potest sibi ostendere aliquod bonum absolute non ostendendo, utrum sit uolendum propter se uel propter aliud, & tunc uoluntas ex sui libertate potest absolute illud uelle, non uolendo ipsum nec propter se, nec propter aliud, sed potest tunc imperare intellectui, ut uideat qualiter sit uolendum, & ista uoluntas habet actum uolendi propter aliud, qui dicitur uti, & habet actum uolendi propter se, qui dicitur frui, & habet actum neutrum: De secundo quod est principale quæsitum, aliquæ auctoritates Augustini nituntur dicere, quod frui sit præcisè actus perfectus elicitus à uoluntate, qui est uelle propter se. Vnde Augustinus: Omnis peruersitas, quę uitium nominatur, est uti fruendis, & frui utendis, talis autem peruersitas formaliter est in actu uoluntatis elicito, & non in delectatione, quia delectatio non est praua, nisi quia actus, hoc etiam uidetur dicere primo de doctrina Christiana: Frui est amore inhærere alicui propter se. Aliquæ aliæ nituntur dicere, quòd est delectatio consequens actum primo de Trin. Plenum gaudium est frui Trinitate, gaudium autem est formaliter delectatio propriè intendendo. Aliqui aiunt. quod frui dicit utrumque secundum actum uolendi propter se, & delectationem consequentem actum. Et secundum hoc frui non est aliquod unum ens per se, sed unum per accidens aggregatum ex illis duobus, & hoc uidetur ex-

8 qq. q. 30
cap. 1.
cap. 10.
uide dist. 49. q. 7.

presse uelle ex diffinitione, quam ipse ponit. 10. de Trin. frui est, inquit, cognitis in quibus uoluntas delectata propter se conquiescit. in quantum dicit, fruimur cognitis, notificat actum elicitum, qui est circa obiectum cognitum. in quantum dicit, in quibus uoluntas delectata est, notificat ipsam passionem consequentem actum sine ipsam delectationem. Et ita secundum hoc, aliæ auctoritates eius sunt incompletæ respectu istius.

Ad Argumenta patet responsio.

Vtrum autem actus, uel delectatio sit magis proprium significatum istius uocabuli frui, difficile est probare, potest tamen dici, quòd actus, quia hoc uocabulum frui construitur cum ablatiuo significante obiectum ex ui transitionis, quę constructio approbatur uerbis significantibus actum.

Ad Argumenta in oppositum potest dici, quòd auctoritas est potius pro nobis, quàm contra. Nam fructus est actus gaudii, si uero frui nō esset actus, tunc frui non esset delectari.

VTRVM FINE APPREHENSO per Intellectum necesse sit uoluntatem frui eo.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 4.
D. Thomas prima secunda. q. 10. Artic. 1. & 2.
Franciscus de Mayronis 1. sent. dist. 1. q. 7.

Quæstio Quarta.

Qvarto Qvaeritvr, Vtrum fine apprehenso per intellectum uoluntas necessario uelit eum.

Qvod sic. Sicut efficiens mouet propriè, ita finis mouet mediate sed efficiente approximato cum passo bene disposito, & neutro impediente necessario sequitur actio, ergo sic erit ex parte finis. sed tunc est sufficiens approximatio, quādo finis est apprehensus per intellectum, ergo.

Contra. Necessitas naturalis non stat cum libertate, sed uoluntas est potentia libera, ergo non potest necessitari: Maior probatur, quia necessitate, & liberè sunt oppositi modi prædicandi & incompossibiles: Minor probatur, scilicet quod uoluntas sit libera etiam circa finem, Nam liberè uult ea quæ sunt ad finem, ergo & finem, alias non esset eadem potentia, sed constat quod sicut circa omnia intelligibilia est unus intellectus: ita circa uolibilia omnia, est uoluntas una. *An uoluntas sit libera.*

Respondeo, q̄ quæstio potest intelligi, uel de fine obscurè apprehenso in uniuersali, uel de fine obscurè apprehenso in particulari; uel de fine clarè uiso in particulari. *Opinio Henrici quolib. 5. q. 17. & quol. 4. q. 11.*

De primo dicitur, quòd fruitur necessario uoluntas, fine confusè apprehenso in uniuersali, quod probatur sic, per illud 2. phys. Sicut se habet principium in speculabilibus, ita finis in operabilibus, sed intellectus necessariò assentit primo principio, in speculabilibus, ergo uolūtas necessariò uult finem in operabilibus. *D. Tho. 1. 2. q. 10. Artic. 1. & 2.*

Item uoluntas non potest aliquid non uelle nisi inueniat ibi aliquam malitiam, uel aliquem defectum boni, sed neutrum istorum ostendit sibi intellectus in fine ultimo apprehenso in uniuersali, ergo.

De Secvndo dicitur, quòd uoluntas potest frui fine apprehenso confusè, & in particulari, cuius ratio est, quia potest tunc frui aliquo alio particulari bono incompossibili illi. *Egidius quolib. 5. q. 6.*

De Tertio dicitur, quòd uoluntas necessariò fruitur fine clarè uiso, quod probatur per secundam rationem primi articuli. Etiam additur alia hic, quod uoluntas nullo modo potest frui fine ultimo etiam clarè uiso sine charitate, cuius ratio est, quia agere præsupponit esse, ergo agere supernaturale, cuiusmodi est frui ultimo fine etiam clarè uiso, præsupponit esse supernaturale, quod est charitas. *D. Tho. 1. parte summæ. q. 12. Artic. 1.* *Agere psupponit esse.*

Contra Primvm articulum Augustinus primo retractationum dicit, quòd nihil est in potestate uoluntatis magis, quàm ipsum uelle, sed actus alicuius alterius potentiæ est simpliciter in sua potestate, quòd sit uel non sit, puta quòd intellectus consideret finem, uel non consideret, ergo multo magis actus suus propriùs erit in sua potestate, quòd scilicet uelit finem, uel nolit. *cap. 9. & 22.*

Item si necessario uellet finem sibi ostensum ab intellectu necessario, imperaret intellectui, quòd semper consideraret de fine, quod tamen falsum apparet.

Item ea necessitate, qua graue quiescit deorsum, tendit deorsum, & è diuerso, & etiam remouet omne prohibeas minus eo, ergo uoluntas necessario uult finem sibi ab intellectu ostensum, necessario imperat intellectui, quòd ostendat sibi finem, & necessario tenet intellectum in consideratione finis, quod tamen est falsum.

Secvndvm articulum concedo quantum ad conclusionem, non tamen uidetur posse stare cū articulo eorum; primo quia secunda ratio primi Articuli si erit bona, magis includeret de fine in particulari apprehenso, quam in uniuersali, & ita uidetur ponere incompossibilia.

Contra tertium articulum, stante eodē principio agendi, & eadem ratione agendi, stat uniformitas in modo agendi. Sed uiator obscurè uidens finem non necessario, sed contingenter, & liberè, uult eum, ergo comprehensor clarè uidēs finem, cum habeat eādem numero uoluntatem, quam prius, quæ est principium agendi, & eandē numero charitatem, quæ est ratio agendi, licet sit perfectiorem, sequitur, quòd non necessario, sed contingenter, & liberè uult finem.

Confirmatur, quia clarè uidere, & obscurè uidere, non uidetur esse nisi maior, & minor approximatio potentiæ in ratione obiecti, sed maior & minor approximatio non tollit modum agendi, sed facit esse actum magis, uel minus intēsum. Exemplum: ignis de necessitate naturæ calefacit calefactibile remotum, & propinquum, sed hoc magis intensè, & illud minus. *Pulchrū exemplum.*

Item uoluntas, ut uoluntas, est formaliter uoluntas

luntas libera, sicut intellectus, ut intellectus est formaliter potentia naturalis; sed uoluntas, cum intellectus repræsentat obiectum clarè uisum, est formaliter uoluntas, ergo est libera formaliter, ergo non necessariò, sed contingenter uult quicquid uult, quia non est formaliter libera, si non est domina sui actus.

Voluntas est formaliter libera.

Dico igitvr quantum ad primum, & secundum, & tertium articulum, quòd uoluntas côtingenter, & non necessariò uult finem, quocunque modo ostendatur sibi, & etiam ea, quæ sunt ad finem.

Voluntas côtingenter. & non necessario uult finê.

Ex hoc dico, quòd est ex se, & dico etiam sic, quòd intellectus de potentia Dei absoluta potest clare uidere finem absque eo, quòd fruatur uoluntas eo, cum tam contrarium isti dicant, & hoc probo sic: Quãdocunque sunt duæ entitates absolutæ, quarum una naturaliter præcedit aliã, Deus potest facere primam sine secũda, ergo potest facere, quòd sit clara uisio in intellectu absq; uolitione in uoluntate, quia & est entitas absoluta, & naturaliter prior.

Nota. & bene.

Respondetvr ad hoc, quòd uerum est quando nec primum dependet a posteriori, nec ambo a tertio, sed sic ambo procedunt ab obiecto clarè uiso.

Contra. Voluntariè causans, potest sine contradictione causare primum effectum, nec causando secundum, quando prius non dependet a secundo, sed Deus uoluntariè causat quicquid causat ad extra, ergo potest causare uisionem claram in intellectu, absque uolitione, quam causet in uoluntate.

Contra illud, quòd dicunt etiam in tertio articulo de charitate, arguo sic: Illud, per quod agens formaliter agit, & præcisè, est potentia, ergo si per charitatem uoluntas potest frui, & sine charitate non potest, sequitur, quòd charitas est potentia, & non habitus.

Item uoluntas sine charitate ex suis naturalibus potest diligere unum bonum creatum per se, & per consequens frui ipso, Et de clarè uiso, multo fortius cum inueniatur ibi plus de ratione fruibilitatis.

Ad solutiones Argument.

Ad Primvm alterius positionis adductum in primo Articulo dico, quòd si similitudo esset in omnibus, concluderet multa falsa. Nam sicut intellectus necessariò assentit conclusioni propter principia, ita uoluntas propter finem necessario uellet ea, quæ sunt ad finem, quod patet esse falsum, super omnes dico tamen, quòd tenet similitudo in hoc, quia sicut intellectus ex principio elicit conclusionem, ita uoluntas ex appetitu finis persequitur ea, quæ sunt ad finem, sine quibus ostend tur sibi ab intellectu, quod finem cõ sequi non potest, sed in modo agendi non est similitudo, cum intellectus sit potentia naturalis, & uoluntas sit potentia libera.

Ad secundum dicitur, quòd si uoluntas nõ potest non uelle finem sibi ostẽsum actu. s. affirmato circa obiectum negatum, cum in fine tali uõ sit malitia, uel defectus cuiusmodi debet esse obiectum uolitionis, potest autem illud non uelle illud actu. s. negato circa obiectum negatum, & illud est contradictorium de uelle, & non est sibi contradictorium nolle, cum actus sit positiuus, potentia autem libera, ut patet ad contradictoria, & ita uidetur sequi, quòd etiam uoluntas beata, quantum est ex se, licet non possit nolle obiectum beatificum tãquam non sit nolibile, potest tamen non uelle. i. suspendere actum uolendi eũ.

Sed Contra. Non potest non uelle obiectũ actu. s. negato, nisi uolendo actu affirmato illum actum propter quam nolebat obiectum, sed ille non est nolibilis, cum non sit in eo malitia, & defectus.

Volũtas beata an possit suspendere actũ uolendi.

Præterea si ipse actus posset nolli, posset etiã nolli respectus fundatus in ipso, & per consequẽs posset nolli Deus, qui est terminus illius respectus.

Item uoluntas Dei est libera, & tamen non potest suspendere actum, ergo suspendere posse actum non est de ratione libertatis.

Volũtas Dei est libera.

Item qua ratione posset substrahere actũ pro uno, nunc posset pro alio, posset diu sustinere actum suspensum, quia quandocunque reelicere contingeret, eliceret alias, pro tunc non esset libera, sed diu tenere actum suspensum à nolendo Deum, est peccare, cum præceptum sit: diliges Dominum Deum tuum, ergo uolũtas beata posset peccare, quod est falsum.

Ad Primvm istorum potest dici uno modo, quòd & si actus ille non sit malus, est tamen imperfectus negatione, quia non dicit omnem perfectionem, & ideo potest nolle. Et similiter ille respectus obiectum terminat, aut non, quia dicit omnem perfectionem, nec tamen oportet quòd licet intellectus non intelligat respectum sine termino, uoluntas tamen, quæ nõ sequitur modum intellectus, cum sit libera, potest unum uelle sine alio, & nolle sicut patrem sine filio, & econuerso uel potest dici quòd non uelle obiectum non oportet esse per nolitionem actus, sed per substractionem omnis actus.

Ad secundum dico, quòd omnis uoluntas in quantum uoluntas est libera, & potest ut sic substrahere actum, sed quòd uoluntas Dei hoc non possit, hoc accipit, quia ille actus est infinitus, & est quoddam necesse esse & per consequens ipse etiam est immutabilis.

Vide Franciscum de Mayronis in dist. præsenti, q. ultima, quomodo uoluntas sit libera, & quo nõ sit libera.

Ad tertium dico supposito, quòd uoluntas sub strahat actum per nolitionem ipsius actus, ut dicebatur in prima solutione illius instantiæ adductæ contra solutionem secundi argumenti primi articuli, dico, quòd quia uoluntas beata est à Deo in bono confirmata, adeo Deus non coagit sibi in illo actu uolitionis per quam de se possit nolle actum, & ita non impeditur eius libertas. Nam si Deus uoluntati meæ non coageret, nihil possem uelle, & tamen uoluntas mea libera est.

Ad Illvd, quod adducebatur ad probationẽ

secundæ partis tertii articuli, dico, quòd licet præsentatio obiecti clarè nisi sit super naturalis, tamē ipso præsentato, naturale est uoluntati posse illud uelle libere propter se, & per consequens frui ipso.

Ad Principale dico, quòd si efficiēs sit agens naturale approximato sibi passo, & non impedito, necessario agit, sed si sit agens uoluntarium approximato sibi passo; non necessario, sed contingenter agit, & ita si finis ostendatur agenti uoluntario, non necessario, sed contingenter uult eum. &c.

Vltimo circa Distinctionem istam primam Quæritur,

VTRVM DEO CONVENIAT frui.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 1. q. 1. Arti. 3.
Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 2.

Quæstio quinta.

Qvinto quæritur, utrum Deus fruatur.

Qvod non. Quia frui est respectus finis, sed Deus finem non habet, ergo.

Contra. Deus uult se, nō propter aliud, quia tunc uteretur se, ergo propter se, & per consequens fruitur se ipso.

QVAERO SECVNDO VTRVM uiator fruatur.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 2.

Quæritur tertio.

Circa hoc quæritur, Vtrum uiator possit frui.

Hic tamē notādum est q̄ Deus utitur nobis, & aliis creaturis, nō tamē eo mō, sicuti nobis, sed dignori mō, nā Deus non fruitur nobis, quia ut ait Dauid Psal. 15. Bonorum nostrorum non indiget.

Qvod non. Quia uelle, quod est frui, est perfectissimus actus, ergo non conuenit uiatori.

Contra. Propter se potest uelle aliquid, cum habeat uoluntatē liberam, ergo potest frui illo, & per consequens fruitur.

VTRVM PECCATOR fruatur.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 2.

Quæritur quarto.

Circa hoc adhuc quæritur, utrum peccator possit frui.

Qvod non, quia ipse adhæret bono cōmutabili, fruendum est autem bono incommutabili.

Contra. Sicut dictum est de uiatore.

VTRVM BRVTA fruantur.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.
D. Thom. prima secundæ q. 11. Artic. 2.
Ricardus primo sent. dist. 1. q. 2. Artic. 2.

Quæritur quinto.

Adhuc quæritur circa hoc, utrum Bruta fruantur.

Qvod Sic. Augustinus 83. q. 30. frui qualibet uoluptate non absurdè æstimantur, & bestiæ.

Contra. Frui est amore inhærere &c. bestiæ non amant.

VTRVM OMNIA fruantur.

Scotus primo sent. dist. 1. q. 5.

Adhuc circa hoc quæritur, utrum omnia fruantur.

Qvod Sic. Primo Ethicorum: Omnia bonum appetūt naturali amore, ergo omnia possunt amare bonum naturaliter, & aliquod propter se.

Contra. Fruimur cognitis, sed non omnia cognoscunt, ergo.

Respondeo ad solutionem istarum quæstionum. & præmitto tale exemplum: Centrum est in medio immobiliter stans secundum naturam. Terra per se primo, & immediate, & propriè & immobiliter sibi adhæret, quæ est corpus graue, Lapides uerò, & corpora grauia, ut metalla, quæ sunt in uisceribus terræ propriè, & immobiliter sibi adhærent, sed non immediatè, & per se, sed mediante terra; Corpora autem grauia, quæ sunt in superficie terræ, adhærent sibi propriè, sed nō immediatè, & per se, sed mediante terra, & non immobiliter, quia possunt moueri. Corpus autē, quod esset in manu, esset aptum natum sibi adhærere propter sui grauitatem, tamen non sibi adhæret, sed adhæret manui, quæ continet modo. Exemplum.

Tunc ad propositum: Centrum immobile accipio pro ultimo fine, qui est immobilis cuncta mouens, grauitatem accipio pro uoluntate. Tunc pro terra, quæ immobiliter, & immediatè per se adhæret centro, accipio uolūtatem Dei, quæ hoc modo adhæret sibi ipsi. Corpora grauiora quiescētia in medullis terræ accipio pro beatis, qui immobiliter, & propter se adhærent ultimo fini nō immediatè, & per se, sed mediante uoluntate diuina, cui confirmantur, quæ significabatur per terram: Corpora grauia quiescentia in superficie terræ accipio pro uoluntate uiatoris iusti, qui adhæret centro mediante terra, adhærent Deo mediāte uoluntate diuina, cui confirmantur, sed nō immobiliter, donec sunt in superficie terræ .i. in statu

tu isto. Corpus graue, quod est adhærens manui, accipio per uoluntate peccatoris, qúæ cum sit apta adhærere Deo, adhæret tamen rei mobili.

Ex His patet solutio ad tres prædictas quæstiones.

Ad quartam uero, & quintam dico, quòd nihil, quod non habet uoluntatem propriè, frui potest, cum frui consistat in actu uoluntatis, uel delectatione consequente illum actú, uel in utroq;.

Ad Argumentum contra primam quæstionem dico, quòd ut dictum fuit in præcedentibus, respectus, qui est finis, non est terminus fruitionis, sed illud absolutum, quod subiicitur illi respectiui, ergo uoluntas diuina fruitur ipsa diuinitate, quæ fundat respectum finis ad omnia causata, & nõ ad se ipsam, quia causalitas causæ finalis est more metaphisico efficiens ad agẽdum effectũ, cuius dicitur causa finalis, sicut patet quòd inhabitatio domus quæ est finis mouet domificatorem, qui est efficiens ad faciendam domum, igitur quod est ineffectibile cuiusmodi est Deus est finibile. Illud ergo uulgatum uerbum, quod dicitur quòd Deus agit propter finem, intelligendum est quòd quandoque agit propter finem nõ tamen propter finem suum, sed propter finem effectus.

Ad Argumentum secundæ quæstionis dico, quòd frui Deo est perfectior actus, qui haberi possit in uia.

Ad illud tertiæ dico, quòd quia peccator fruitur bono commutabili, ideo imperfectè fruitur, & est peruersus, quia fruitur utendis.

Ad Argumentum quartæ, & quintæ quæstionis patet, quòd non accipitur frui nisi impropriè per omni sensitiuo appetitu, uel inclinatione naturali.

DISTINCTIO II.

Circa istam secundam Distinctionem. In qua Magister agit de essentia Dei, & eius Vnitate, & personarum pluralitate, primo Quæritur,

VTRVM IN ENTIBVS SIT ALIquid existens Infinitum.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 2. q. 3. Artic. 1.
Alexander Alensis prima parte summæ. q. 6. mẽb. 1.
Scotus primo sent. dist. 2. q. 1. & in quolib. q. 5.
D. Tho. prima parte summæ. q. 7. Artic. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 2. q. 7.

Quæstio prima

Circa distin. secundam quæro primo, Vtrũ sit dare aliquid actu infinitum.

Qvod non. Quia si calor esset actus infinitus, non cõpateretur secũ aliquod frigidum, ita infinitum bonum non compateretur secum aliquod malum, sed multa mala sunt in uniuerso. ergo.

Item. Infinitum corpus nullum aliud corpus secum compateretur, ergo nec infinitum ens, aliquod ens; sed multa sunt etiam præter Deum.

Item. Quod est ita hic, quòd non est alibi, est finitum secundum ubi, & quod ita est nũc, quòd non alias, est finitum secundum quando. & quod ita potest hoc, quòd non aliud, est finitum secundum potentiam. ergo quod est ita hoc, quòd nõ illud, est finitum secundum entitatem. Sed Deus ita est substantia, quòd non est accidẽs, & ita est hæc singularis substantia, quòd non illa, ergo est finitus. 8. phys. cõtex.

Contra. Octauo phys. probat Arist. primum mouens esse infinitum &c. 78. & vltimo.

VTRVM HAEC PROPOSITIO Deus est, sit per se nota.

Scotus primo sent. dist. 2. q. 2.
Thomas prima parte summæ. q. 2. Artic. 1.
Ricardus primo sent. dist. 3. q. 2. Artic. 1.
Durandus primo sent. dist. 3. q. 3.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 2. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur circa hoc, Vtrum tale infinitum esse, sit per se notum. li. 1. fid. orth. cap. 2. & 3.

Qvod Sic. Quod omnibus naturaliter est insertum, est per se notum, sed Deum esse per Dam. omnibus naturaliter est insertum, ergo Deum esse est per se notum.

Itẽ ueritatem esse, est per se notum, sed Deus est ueritas, ergo. Maior patet, quia sequitur ex suo opposito, Nam si nulla ueritas est, ubique est ueritatem non esse. Psal. 13. & 52.

Contra. Per se notum non potest negari, sed dixit insipiciens in corde suo, non est Deus, ergo.

Respondeo, quòd secundum philosophum 2. met. con- secundo Met. in conueniens est simul quærere tex. 15. scientiam & modum sciendi, quod exponens cõmentator dicit, quòd primo debemus quærere modum sciendi, ideo primo dicam ad secundam quæstionem, quæ inquirit de modo cognoscẽdi istam propositionem, Deus est. Circa quod dicam primo, quod est perfectio per se nota. Secundo q sunt termini talis propositionis. Tertio inferam duo corollaria. Quarto dicam ad propositũ.

De Primo dico, quòd in propositione per se nota ly per se non excludit terminos propositionis, quia prima principia cognoscimus in quantũ primo post. terminos cognoscimus primo Poster. Sed exclu contex. 6. di quòd non est nota per aliam causam, siue per aliquam copulationem, siue per aliquid aliud, qđ sit extra per se conceptum terminorum, sed est nota ex suis terminis, qui sunt intrinsecè aliquid primo post. eius, qui termini & ex se, & in se continent euiden contex. 10. & tem uirtutem eius. expressius in secũdo post.

De Secvndo dico, quòd termini propositio habetur con- nis per se notę sunt diffinitio & diffinitum, quod tex. 8.

sic

sic probo per philosophum primo post. ubi dicit, quòd diffinitio siue quòd quid est alterius extremi est mediū in demonstratione, igitur altera præmissarum in demonstratione, quæ tamen per se est nota, formatur ex diffinitione, & diffinito sicut patet.

D. Tho. in 1. parte summæ q. 2. Arti. 1. in solutione principali. Quare dicatur propositio per se nota.

De tertio dico, quòd ex dictis sequitur quòd non est distinctio inter propositionem per se notā, & per se noscibilem. Nam non dicitur per se nota, quia actu cognoscatur ab aliquo intellectu, quia si nullus intellectus esset, adhuc essent propositiones per se notæ, sed dicitur per se nota, eò quòd eius termini quantum est ex se semper habent euidentem notitiam de ea.

Secundo sequitur, quòd non est distinctio inter propositionem per se notam in se, & in nobis, uel sapientibus; quia quæcunque est in se per se, non omnibus est per se nota, uel per se noscibilis, quia nullus potest eam cognoscere nisi per suos terminos, qui continent eius notitiam euidentem.

De quarto dico, quòd hæc propositio, Deus est, est maxime per se nota, quia cum esse sit propriissimū Dei ita, quòd nō dicitur de essentia eius in secundo modo dicendi per se, sed in primo. Ita, quòd esse Dei essentia est suum esse, ideo sequitur, quòd termini istius propositionis, Deus est, maxime continent eius notitiam euidentissimam ita, quòd cuicunque essent noti ipsi termini, statim esset nota copulæ terminorum, & non per aliquid aliud.

Vide senten. Scoti, & domini Trombetæ in suis formalitatibus, in ca. de distinctione, & identitate, ex natura rei.

Esse enim ita euidentissime, & in mediatissime se habet ad essentiam Dei, quòd per nullum medium potest demonstrari, nec ostendi.

Est autem sciendum, quòd de nullo alio cōceptu ipsius Dei esse, est per se notum nisi de ipsa essentia, ut dictum est. Cuius ratio est, quia quādocunque prædicatur aliquid immediatissimè, in est alicui subiecto, illud subiectum est sufficiens medium ad demonstrandum ipsum habere esse demonstratione propter quid, illud prædicatum de omni reperto in ipso subiecto, & de omni in quo ipsum subiectum reperitur: Exemplum, habere tres immediatissimè inesset triangulo, triangulus esset sufficiens medium ad demonstrādum ipsum habere tres de omni & quòd reperitur in triangulo, puta de figura, & de omni eo, in quo est triangulus, puta de ysochele. Igitur hæc essentia Dei cum immediatissimè in sit, est insufficiēs medium ad demonstrandum esse Dei infinite, de necesse esse, de summo bono, & de omnibus istis conceptibus repertis in Deo, & ita per cōsequens omnes istæ conclusiones demonstrabiles necesse est esse, infinitum ens est, summum bonum est, & ita non erunt per se notæ, sed sola ista erit per se nota, quæ est immediatissima, hæc essentia est. similiter etiam non esset propositio per se nota illa, in qua prædicatur de Deo aliquis istorum conceptuum, ut Deus est infinitus, Deus est necesse esse, & huius modi, cuius ratio est quia talia prædicātur quasi ut passiones. Nunc autem ita est quòd omnis passio uel prima uel non prima est demōstrabilis de subiecto per medium, quod uel erit diffinitio subiecti, uel passionis prædicatæ, & licet propriè in Deo non sint passiones, & etiam quæ sunt in Deo non propriè diffiniuntur, tamē illa prædicata habent quasi modum passionis, & possunt quasi diffiniri. Et ideo ista: Deus est infinitus, poterit sic demonstrari: omne potēs in omni factibili est infinitum Deus est huiusmodi, ergo. Et nunc infinitus demonstratur de Deo per medium, quod est quasi diffinitio subiecti, uel si debet accipi medium, quod sit diffinitio passionis secundum aliam opinionem, accipitur illud, quod erit quasi diffinitio infinitatis.

Exemplum. Scoti in declaratione litteræ.

Omnis passio est demōstrabilis de ipso subiecto.

Prædicata in Deo habent quasi modū passionis.

Notandum autem, quòd ad declarationem secundi articuli supradicti, quòd ubicunque prædicatur diffinitio de diffinito est propositio per se, secundum quòd probat ratio illa, nō tamē est econuerso, quia potest esse propositio per se nota absque hoc, sicut in principio, & etiam in proposito Deus est. sufficit enim ad propositionem per se notam, quòd eius termini ex se contineāt euidentem notitiam illius compositionis, quia illa est in diffinitione, & diffinito. Ideo talis propositio est per se nota, & quia ita est in aliquibus aliis, ideo &c.

Quid sufficiat ad propositionē per se notam.

Notandum insuper diligentius, quòd omnis propositio, quæ in se, est per se nota; est per se nota omnibus potentibus cognoscere eius terminos secundum proprias rationes, cum dictum sit, quòd termini talis propositionis continent euidentiam illius compositionis, & quia uiatori nō est notus iste terminus, Deus, secundum propriā rationem, ideo propositio, Deus est, non est per se nota uiatori, est tamen per se nota Deo, & beatis, quia apprehendunt eius terminos secundum proprias rationes. Est autē dictum supra, quòd non est distinctio inter propositionem per se notā in se, & in nobis, quia illa, quæ in se est per se nota, est nobis per se nota, si apprehendimus terminos eius, alias non. Nam ideo dicitur per se nota, quia per terminos eius est nota, & quia insipiens non apprehendebat sub propria rōne hunc terminū, Deus, ideo poterat dicere: nō est Deus.

Ad primum ergo dico, quòd uerbum Damasceni intelligitur pro eo, quòd ex creaturis naturaliter deuenimus in cognitionem creatoris & ideo naturaliter est nobis inserta uia cognoscēdi Deum, scilicet per creaturas.

Ad secundum dico, quòd si nulla ueritas est, uerum est ueritatem non esse, & illud erit uerum in conceptu, cuiusmodi non est Deus: Et ideo argumentum rationale, probat ad propositum.

Tunc dico ad quæstionem, quòd esse est demonstrabile de infinito demōstratione propter quid, & hoc est ex natura terminorum per ipsam diuinam essentiam, quæ est immediatum subiectum illius prædicati, sicut dictum est in permissa quæstione, sed habere tres angulos, triangulus, qui est immediatum eius subiectum, potest demonstrari de omni eo, quod est in triangulo, sed quia diuina essentia non est nobis nota secundum propriissimam rationem, ideo demonstratione pro-

pter

Ordo singularis procedendi.

pter quid non possumus demonstrare, nec ostendere esse de infinito, sed possumus demonstrare demonstratione quia; talis autem demonstratio perfectius habetur, per proprietates relationis, quã p proprietates absolutas, cuius ratio est, quia immediatè cognito uno correlatiuorum cognoscitur & reliquum.

Arist. in cap. de relatiuis.

PRIMO igitur dicam de proprietatibus relatiuorum ipsius entis infiniti, secundo declarabo esse de ipso ente infinito. De primo sex conclusiones. Prima est, quòd in entibus est aliquod simpliciter primum in ratione efficientis; secunda est, quòd illud oĩno est ineffectibile. tertia est, q in entibus est simpliciter primum in ratione finis. quarta est, quòd illud tale est omnino infinibile. quinta est, quòd in entibus est simpliciter primũ secundum eminentiam. sexta est, quòd unum, & idem est simpliciter primum secundum prædictas tres proprietates.

Prima cõclusio.

PRIMA CONCLVSIO sic probatur: In entibus est aliquod effectibile, ergo ab aliquo effectiuo uel igitur a se, & hoc est impossibile, quia nulla res se ipsam gignit, ut dicit August. primo de Tri. uel a nullo, quod etiam est impossibile. quia nihil nullius est effectiuum, uel ab alio & tunc illud est simpliciter primum, & sic habetur propositum, uel non est simpliciter primum & tunc habebit aliud ante se, & tunc petã de illo, & cum non sit procedere in infinitum, erit deuenire ad unum effectiuum, quod est simpliciter primum.

primo de Tri. cap. 1.

secundo de anima. contex. 47.

CONTRA istam dicitur primo sic, quòd philosophi non habent pro incõuenienti processum in infinitum in efficientibus, quia secundum eos in generatione unum generatur ab alio, ita tamẽ generans, quod non est dare primum generans, ergo.

Secundò sic, quia prædicta ratio non demonstrat, quia accipit contingentia, nam contingens est, quòd primum efficiens efficiat.

Ad primum dico, quòd philosophi non negant processum in infinitum in causis accidentaliter ordinatis sicut patet per Auicen. 6. Met. Vbi loquitur de generatione indiuiduorum sub una specie; sed tamen negant processum in infinitum in causis per se essentialiter ordinatis.

6. Met. cap. 5.

Ad cuius declarationem sciendum est, quòd non est idem dicere causam per se, & per accidens, & causas essentialiter siue per se, & per accidens ordinatas, nam in primo dicto est compositio causæ ad effectum tantum, ut illa dicatur per se quæ per se ipsam siue per suam propriam naturam causat illum effectum; & illa per accidẽs, quæ per aliud sibi adiunctum causat illum effectum. Exemplum: Homo per suam naturam propriam generat hominem, sed per albedinem sibi adiunctam disgregat. In secundo uero dicto est comparatio causarum ad inuicem ex comparatione ad effectum, ut illę dicantur causæ essentialiter ordinatæ respectu eiusdem effectus, quarum una dependet ab alia in causando, & illę per accidens, quarum una non dependet ab alia in causando. Est.n. duplex differentia inter causas essentialiter ordinatas, & accidentaliter ordinatas, quarum prima est, quòd in causis essentialiter ordinatis causa secunda dependet a prima in causando. In illis uero non. Secunda differentia est, quia in causis essentialiter ordinatis causante secunda necessario causat prima, & hæc est differentia secunda, quæ dependet ex prima, sicut patet. In illis uero non sic. i. in essentialiter ordinatis secundum quòd totum patet intuenti; Ex duabus his differentiis ad propositum sequitur quòd impossibile est procedere in infinitum in causis essentialiter ordinatis, quia ut patet, oportet quòd ad eundem effectum cõcurrerent infinitæ causæ accidentaliter causantes, ergo.

Exemplum.

AD SECVNDAM rationem dico, quòd licet sit contingens, quòd primum efficiens efficiat, & quòd effectibile efficiatur, tamen necesse est, q primum effectiuum sit; effectus & quòd effectibile sit efficiens, hoc modo accipiebat ratio, & ideo demonstrat demonstratione tantum, quia. Probata est conclusio prima, quòd scilicet in entibus est aliquod efficiens, quod est simpliciter primũ.

Secunda conclusio.

SECVNDA conclusio, quòd tale est ineffectibile statim patet. Nam si causet effectibile, ergo ab aliquo effectiuo primo, quia effectiuum præcedit effectibile, non enim potest aliquis seipsum efficere, ut probatum est in prima conclusione, ergo sequitur quòd ipsum non erit primum effectiuum, si est effectibile. Cõtradictio ergo est, q primum effectiuum est effectibile.

Tertia cõclusio.

TERTIA conclusio, quòd scilicet aliquid sit in entibus primũ in ratione finis sic probatur, quasi sicut prima; nam aliquid est finibile, ergo ab aliquo fine, sed non a se ipso, ergo a fine alio a se, uel illud est ultimus finis, & tunc habetur propositum, si non est ultimus accipiam alium, & cum sit status, ergo. Et si contra istam instatur, sicut primam, saluatur eodem modo.

Quarta conclusio.

QVARTA conclusio, q tale est infinibile, probatur, sicut secunda sicut totum patet.

Quinta conclusio.

QVINTA cõclusio scilicet quòd in entibus est aliquod primum secundum eminentiam, sic probatur; Primum effectiuum est extra totam coordinationem omnium effectibilium, alias nõ esset primum effectiuum sicut patet. igitur est extra rationem factibilium, igitur effectiuum nõ est uniuocum, sed æquiuocum, & per consequens eminentius omnium, quia causa æquiuoca eminẽter continet effectum, ergo sequitur quòd in tota coordinatione factibilium est unum primum secundum eminentiam, quod est extra illam coordinationem, & sic patet quinta conclusio, & est probatum, quòd tale est primum effectiuum, & sic patet una pars sextæ conclusionis. Tunc probo aliam partem, quòd scilicet illud sit primum in ratione finis. & hoc sic: Illud, quod p se, & primo agit, non agit propter aliud à se, quia iam non per se primo ageret, ex quo in agendo dependeret ab alio à se, propter quod similiter ageret, ergo propter se, & primo agit, non autem propter aliud, ergo ipsum idem, quod est simpliciter primum effectiuum, est ultimum in ratione finis, q

Causa æquiuoca eminenter continet effectum.

idem

idem est suo modo accipiendo. Est ergo probatum, quod unum, & idem est primum in ratione efficientis, & in ratione finis, & secundum eminentiam, & hæc erit sexta conclusio.

TAMEN de primo articulo in quo, ostensę sunt proprietates relatiuę de ipso ente infinito; dico q; primitas dicit relationē ad illud cuius respectu est primum, & etiam esse dicit priuationem relationis.

DE SECUNDO articulo principali, ubi ostendendum est, esse de ente infinito, dico quinque conclusiones. Prima, quòd illud, de quo prœostensa est illa triplex proprietas, est necessario esse. Secunda quod est intelligens, & uolens. Tertia, q; sua intellectio, & sua uolitio sunt sua essentia realiter. Quarta quòd distinctè cognoscit & uult res naturaliter prius, quàm sint in se ipsis. Quinta, q; tale est actu infinitum, quod est propositum principale.

Prima cōclusio. Secunda conclusio. Tertia cōclusio. Quarta conclusio. Quinta conclusio.

Probatio primæ.

PRIMA PROBATVR sic: Omne penitus increabile est ex se, sed illud, quod est ex se est necesse esse. Illud est penitus increabile, quia est inefficibile, ut patet ex secunda conclusione primi articuli & est infinibile, ut patet ex quarta conclusione primi articuli, ergo est penitus increabile.

Probatio secundæ.

SECVNDA CONCLVSIO sic probatur: Aliquid causatur contingenter in entibus, ergo illud primum effectiuum contingenter causat, antecedēs patet secundum Theologos, & philosophos, consequentia probatur, quia in essentialiter ordinatis causa secunda dependet à prima in causando, ut patet ex primo articulo, ergo si prima causa necessario causat, & secunda licet non ēconuerso, ergo si aliud contingenter causatur, necessarium est quòd prima causa contingenter causet. Tunc ultra omne quod contingenter agit est agens uoluntarium, quia præter uoluntatem omne aliud agēs non agit uoluntariè, sequitur ergo quòd primum agens est uoluntarium agens, & per consequens intellectuale. Declaratur hæc ratio, quia causa secunda ita dependet à prima in causando, quòd non causat nisi in uirtute primæ, & ut mota à prima, ergo si prima necessario moueret, secunda necessario causaret, relinquitur, quòd prima contingenter mouet, & per consequens uoluntariè.

1. phys. & 8. phys. 2. de generatione, & 12. met.

Probatio tertiæ.

TERTIA CONCLVSIO sic probatur; ut patet ex prædictis. Illud agens de quo agitur est simpliciter primum effectiuum, & per consequens in se effectiuum à nullo alio dependet, ergo potest ex se causare omnem effectum, quem posset circumscripto omni alio à se, sed non potest causare uolitionem, quæ est ad eum pertinens circumscripta intellectione, quia nihil est uolitum, nisi per intellectum, ergo intellectus nō est aliud à sua essentia, & pari ratione nec uolitio, & hoc argumentum ultimum concludit de omni uolitione, & intellectione eius uel intelligat, ut uelit se ipsum, uel aliud à se.

Probatio quartæ.

QVARTA CONCLVSIO probatur sic, ut patet ex prædictis: Hoc ens, de quo agitur est necesse esse, & est simpliciter primum effectiuum, ergo quidquid est idem sibi est ex se necesse, & est simpliciter primum, sed intellectio, & uolitio sua est realiter idem sibi, ut patet ex præmissa conclusione, ergo prius natura cognoscit res, quàm sint in se ipsis & distinctè, quia non cadit in eo imperfectio, ut patet ex quinta conclusione primi articuli, cognitio uero indistincta arguit imperfectionem in cognoscente, ergo.

Probatio quintæ.

QVINTA CONCLVSIO, quæ est principaliter intenta in isto articulo, & in tota quæstione scilicet, quòd tale ens est actu infinitum, probatur multis uiis.

8. phys. & 12. met. contex. 78. & ultra contex. 41. & 42. Hēricus quodlib. 4. q. 8.

Prima uia sumitur ex parte efficientis quàm ponit Arist. 8. phys. & in 12. Met. & arguitur sic: Primum mouens mouet motu infinito, ergo habet uirtutem infinitam, sed uirtus infinita non potest esse nisi in essentia infinita. Declaratur ratio sic, primo quantum ad antecedens, nam si non mouet motu infinito, sicut forte philosophus intelligebat, tamen quantum est ex se potest mouere motu infinito. i. per infinitam durationem: & ideo tantum ualet ad propositum ostendendum, quantum si moueret. Prima consequentia declaratur sic: Ex eo, quòd ex se mouet, & non in uirtute alterius, & à nullo dependet in mouendo, oportet, quòd comprehendat in se uirtualiter totum illum modum, quē causare potest ex se per infinitā durationem, & in omnes effectus, quos causare potest per illum motum, sed si ille motus esset infinitus, & illi effectus essent infiniti; ergo ipsum continens uirtualiter actu in se, & similiter talia, est actu infinitum.

Secunda uia sumitur ex eo, quòd est intellectus agens, & arguitur sic, sicut patet ex quarta conclusione istius secundi articuli: Hoc ens, de quo agitur prius natura, quàm res sint in se ipso, cognoscit eas distinctè, ergo cognitio rerum, quam habet, non causatur ex rebus cognitis, ex quo ipsę nō præexiguntur cognitioni, ergo causatur ab alio, quod est primum obiectum sui intellectus, & hoc non potest esse nisi sua essentia. ex quo nulla alia res præexigitur suæ intellectioni, ergo sua essentia ex se potest causare sufficienter cognitionem cognoscibilium, & qua ratione unius, pari ratione alterius, ex quo illud non præexigitur, ergo omnium intelligibilium, sed omnia intelligibilia sunt infinita, ergo illa uirtus, qua sua essentia potest causare cognitionem omnium intelligibilium, est infinita, quia maior uirtus est posse causare cognitionem duorum, quā unius, & illa infinitarum est infinita, & per consequens ipsa essentia est infinita.

de libero arbitrio cap. 2.

Tertia uia summitur ex eo, quod est ultimus finis, & arguitur sic: Voluntas nostra naturaliter inclinatur ad amandum summum bonum, secundum Augustinum, sed summum bonum est infinitum, ergo est aliquid actu infinitum, alias naturalis inclinatio uoluntatis esset ad nihil.

Præterea ex eadem uia uoluntas naturaliter appetit beatificari, sed non beatificatur nisi perfectè quiescat, non autem perfectè potest quiescere in aliquo finito, quia semper potest plus appetere,

petere. ergo ultimus finis, in quo beatificatur, est aliquid actu infinitum, alias suus naturalis appetitus erit frustra.

Secunda via sumitur ex eo, quòd est primum secundum eminentiam, sicut patet ex quinta conclusione primi articuli, & arguit sic: Eminentissimo repugnat aliqd esse maius, sicut patet, quia iã non esset eminentissimum, sed nulli finito repugnat aliquid esse maius, ergo eminentissimum nec est finitum, ergo est infinitum.

AD ARGVMENTA istius quæstionis primo proposita, sed secundo determinatæ, dico, quod si actiuum infinitum formaliter, uel etiam uirtualiter, quod tantum ageret de necessitate naturæ, & non contingenter destrueret omne sibi contrarium, & nullum compateretur secum, sed Deus nõ agit ad extra de necessitate naturæ, sed uoluntariè, & contingenter.

Ad secundum dico, quod non ualet consequentia, quia dimensio unius corporis repugnat dimensioni alterius corporis respectu eiusdẽ loci, sed entitas una, non repugnat alteri entitati, quia una entitas non sic replet totam naturã entitatis secundum dimensionem, quasi essentialem, sicut dimẽsio unius corporis replet totum unum locum, secundum dimensionem localem. Potest etiam dici, quod dimensiones corporis glorificati possunt simul stare cum dimensionibus alterius corporis, & hoc propter sui subtilitatem, ergo multo magis diuina essentia propter sui simplicitatem.

Ad tertium Dico, quod consequentia illa non ualet, nisi illud, quod demonstratur in antecedente, à quo alia separantur, sit finitum. Exemplum: Posito per impossibile, quod esset aliquod ubi infinitum, & aliquod corpus impleret illud, tunc non ualeret, si diceretur, quod ita est hic, quod nõ alibi est, infinitũ secundum ubi. Ita quia secundum philosophum motus est infinitus in tempore infinito, non ualet contra eũ, si dicatur motus, quia ita est in hoc tempore, quòd non in alio est finitus, sed in proposito sic est quod illud, quod demonstratur in antecedente, non est infinitum, &c. — *Exemplum.*

VTRVM SIT TANTVM Vnus Deus.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 2. q. 1. Artic. 1.
Alexander Alensis prima parte summæ, q. 14. membro secundo.
Scotus primo sent. dist. 2. q. 3.
D. Thomas prima parte summæ. q. 11. Artic. 3.
Durandus primo sent. distin. 2. q. 1.

Quæstio tertia.

Circa unitatẽ dei, quæritur tãtum unum, utrum sit, &c.

TERTIO quæritur utrum sit tantum unus Deus.

QVOD non. Plura bona finita sunt meliora paucioribus bonis finitis cæteris paribus, ergo plura bona infinita sunt meliora uno bono infinito, sed quod est melius est ponẽdum in uniuerso, ergo sunt plura summè bona, uel plures Dij.

CONTRA. Deuteronomij: Audi Israel, Dominus Deus tuus unus est. — *Deut. cap. 6.*

RESPONDEO. Certum est apud fideles, quòd est unus solus Deus. Aliqui dicunt, quòd hoc non est demonstrabile, sed pure creditum, quòd sic probatur: Si posset demonstrari Deum esse unũ naturaliter, posset cognosci eius singularitas, ex quo naturaliter cognosceretur eius unitas, & ita naturaliter posset cognosci sub propria singularitatione, cuius contrarium dictum est supra. Dico, quòd potest ostendi naturaliter esse unũ Deũ, & hoc multis uijs, quarum una sumitur ex parte intellectus infiniti ipsius Dei, & arguo sic: — *Potest naturaliter ostendi esse unũ Deũ.*

SI sunt plures Dij, uel unus non intelligit alium; & sic neuter est Deus, ex quo non intelligit id, quod est maxime intelligibile, uel unus intelligit alium; & tunc uel Deus, qui uocatũ, a, intelligit Deum, qui uocatur, b, per essentiam ipsius, a, uel per essentiam ipsius, b, uel per aliquam similitudinem, non primo modo, quia cùm Deus sit intelligibilis per suam essentiam, tunc Deus, a, uel imperfectè eum intelligeret, & sic ipse nõ esset Deus, uel oporteret, quòd contineat eum eminenter, & sic Deus, b, contentus esset Deus. Nec secundo modo, quia cum intellectio, quæ non est idem obiecto, sit natura posterior ipso obiecto, sequeretur, quod intellectio ipsius Dei, a, esset natura posterior ipso Deo, b, & per cõsequẽs Deus, a, non esset, Deus. Nec etiam tertio modo, quia quod per suam essentiam est intelligibile, imperfectè intelligitur per similitudinem, & ita Deus, a, nõ esset Deus. Relinquitur ergo, quòd sit unus Deus tantum.

SECVNDO ex eadem uia arguitur sic: Idem actus non potest habere plura obiecta adæquata, sed si sic Deus, a, intelligeret perfectè se, & Deũ, b, Eodem modo, & actu simul, eius actus haberet duo obiecta adæquata, si uero intelligeret alio modo, & alio actu, tunc non erit Deus, ex quo habet diuersos actus, si uero non intelligeret, similiter non erit Deus.

SECVNDA uia sumitur ex uoluntate infinita, & arguitur sic: Deus, b, cum sit summum bonum, est infinitus, & infinitè diligendus à uoluntate infinita rectà potẽte eũ sic diligere. Igitur, si Deus, a, non diligit Deum, b, hoc modo non est Deus, quia uel non habet infinitam uoluntatem, uel nõ habet eam rectam; si diligit eum hoc modo, sequitur quòd naturaliter non plus diligit se, quàm illud, cuius non est pars, nec effectus; quod est impossibile.

Tertio ex eadem uia sic: Vel Deus, a, fruitur Deo, b, & tunc idem actus fruitiuus habet duo obiecta fruitiua adæquata, quod est impossibile; quia tunc uno substracto reliquum sufficit; & tamen id, qđ substrahitur erat totale obiectum, cũ esset summum bonum. Vel utitur, & tunc est peruersus, & ita non est Deus.

TERTIA uia sumitur ex infinita potentia, & arguitur sic: Eiusdem effectus non possunt esse duę causæ totales: cuius ratio est, quia una substracta, sufficit alia; & ita totalitèr remaneret effectus

ſubſtracta ſua cauſa totali, quod nõ eſt intelligibile; Sed quælibet cauſa infinitæ potentiæ eſt ſufficiens cauſa reſpectu cuiuslibet effectus producibilis. ergo non poſſunt eſſe plures cauſę ſimul habentes potentiam infinitam.

Qvarta uia ſumitur ex eo quod eſt neceſſe eſſe & ſic: Neceſſe eſſe eſt ex ſe, ut patuit ſupra in alia q̃ſtione; ergo, ſi põt eſſe, eſt. ergo, ſi poſſunt eſſe plures dij, neceſſe ſunt. Conſequens eſt falſum ergo id, ex quo ſequitur.

Qvinta uia ſumitur ex omnipotentia, & ſic: Aliquid omnipotens omnia poteſt, ergo Deus, a, poteſt deſtruere omne aliud à ſe, ergo poteſt deſtruere Deum, b; & per conſequens Deus, b, non eſt Deus. Sed iſta ratio nihil ualet. quia omnipotẽtia, ut accipiunt eam Theologi, non eſt niſi reſpectu poſsibilium. ſicut igitur nõ cadit ſub omnipotentia poſſe deſtruere ſe, cum ſit neceſſe eſſe, ita nõ cadit ſub ea poſſe deſtruere Deum, b, cum ponatur neceſſe eſſe.

Omnipotentia non eſt niſi reſpectu poſsibilium.

Argvo ergo ſic ex eadem uia: Sicut cadit ſub omnipotẽtia poſſe producere oẽ producibile, ita poſſe impedire, ne producatur, uel ergo Deus, b, poteſt impedire effectum, quem uult producere Deus, a; & ita Deus, a, non eſt Deus.

Ad rationes igitur alterius poſitionis dico, ꝙ cõiter oẽs dñt Deum eſſe poſſe demonſtrari demonſtratione quia, & Phyloſophus demõſtrat 8. Phyſic. Tunc peto, utrum in fine demõſtrationis cõcipiatur Deus unus, uel plures. Certũ eſt, ꝙ unus, & tñ non cognoſcitur pp hoc ſub ſua ſingularitate propriè diſtincta. Ita in propoſito: hæc demõſtratio, Deũ eſſe unũ in fine demonſtrationis nõ cõcipitur ſub ſua ſingularitate, in qua cum nullo participat, ſed cõcipitur confuſe, & indiſtinctè. unde ſciendum eſt, ꝙ omnis cognitio, quæ habetur de Deo in uia eſt confuſa, & indiſtincta, propter aggregationem conceptuum tranſcendentium, ut Deus eſt ens infinitum, ens, conceptus eſt tranſcendens; & ita eſt negatio tranſcendẽs & infinitum ſibi. Vnde quodlibet iſtorum per ſe inuenitur in creaturis. Sed omnes ſunt ſimul in ſolo Deo. Vnde cognoſcendo Deum eſſe unum, non propter hoc cognoſco diſtinctè illam ſuam ſingularitatem propriam.

Contex. 84.

Ens eſt cõceptus tranſcendens.

Ad principale dico, ꝙ ſi eſſent poſsibilia plura bona infinita, eſſent meliora uno, ſed quia non ſunt poſsibilia, ideo unum bonũ infinitum, & ſummum eſt melius, quod cõtinet omne bonum. Vnde melius eſt id, quod eſt bonũ poſsibile, quàm illud, quod eſt impoſsibile.

Melius eſt bonum poſsibile, quàm impoſsibile.

Si dicatur ulterius, Quòd eſt articulus fidei, dicente eccleſia: Credo in unum Deum, & ita eſt purè creditũ, & per cõſequẽs nõ eſt demõſtratũ.

Dico, quòd quia nõ omnis intellectus eſt potens demonſtratione &c. quia in demonſtrationibus poteſt contingere error in neſcientibus, & populus communiter eſt rudis, ideo illud poteſt credi, quod tamen de ſe eſt demonſtrabile, etiam uia naturali.

Et Si dicatur, ꝙ omnis uiator tenetur credere omnes articulos fidei; ſed ille, qui demõſtrat, iam haberet ſcientiam, & per conſequens non fidem; dico, ꝙ ſcientia de ſe eſt certior habitus, quàm fides. & ideo ſufficeret, ſicut patet de beatis, in quibus non eſt fides, ſed clara uiſio. Nõ enim ipſe habitus fidei ratione ſui ipſius eſt neceſſarius ad ſalutem; ſicut habitus charitatis, ſed propter hoc, quod creditur. ergo ſi illud ſcitur, ſufficit. Verum quia ipſe habitus fidei de ſe eſt imperfectus, ideo in patria ſuccedit ei uiſio. ergo ſi in uia ſuccedat ſibi ſcientia, quæ eſt perfectior habitus, ſufficit, ſicut patet, &c.

Omnis uiator tenetur credere omnes articulos fidei.

In Beatis nõ eſt fides, ſed clara uiſio.

VTRVM CVM VNITATE DIVInæ eſſentiæ ſimpliciter ſtet pluralitas perſonarum.

Seraphicus Bona 1. ſent. diſtin. 2. q. 2. Artic. 1.
Alexander Alenſis 1. parte ſumma. q. 14. memb. 5.
Scotus primo ſent. diſtin. 2. q. 4.
D. Thomas 1. par. ſumma. q. 39. Artic. 2.
Durandus primo ſent. diſt. 2. q. 4.
Ricardus primo ſent. diſt. 2. q. 1.
Franciſcus de Mayronis primo ſent. diſt. 2. q. 14.

Quæſtio quarta.

Qvaeritvr quarto, utrum cum unitate eſſentiæ ſtet pluralitas perſonarum.

Qvod non. Quia ipſæ perſonæ diuinæ plures, uel diſtinguerentur ſe totis, & tunc tollerent unitatem eſſe, ſicut patet; uel diſtinguerẽtur per aliquas alias rationes; & tunc uel illæ rationes ſunt neceſſe eſſe, & ſic erunt plura neceſſe, cuius contrarium ſuperius eſt probatum; uel ſunt poſsibiles & tunc non erunt in Deo.

Item quicquid perfectionis eſt in una perſona, eſt & in alia. ergo ſuperfluũ eſt ponere pluralitatem perſonarum, ex quo nulla perfectio ex hoc additur, ſed nihil ſuperfluum eſt ponendum in Deo. ergo.

Item ſi pluralitas perſonarum nõ tollit ſimplicitatẽ eſſentiæ; oporteret, ꝙ perſonę ſint ſimpliciter eſſe. Sed quæ uni, & eidẽ ſunt ſimpliciter idẽ, inter ſe ſunt ſimpliciter idẽ, ergo non ſunt plures.

Itẽ eſſentiale, & accidẽtale diuidũt totum ens. id ergo, in quo perſe diſtinguitur, cum non poſsit eſſe accidentale, erit ſibi eſſentiale, ſed qñ aliqua ſunt eſſentialiter idem, uno multiplicato, multiplicatur & reliquum, ergo non ſtat pluralitas perſonarum cum unitate eſſentiæ.

Contra. Eſſe poteſt omne id, quod non includit contradictionem, ſed ꝙ ſit una eſſentia, & pluralitas perſonarum relatiuarum non includit contradictionem, cum non referantur ad idẽ pluralitas, & unitas. Pluralitas enim refertur ad relationem, & unitas ad eſſentiam. ergo.

IVXTA HOC QVAERO VTRVM ſint tantum tres perſonæ in eſſentia Diuina.

Seraphycus Bona primo ſent. diſtin. 2. q. 4. Art. 1.

Alexan-

Alexander Alẽsis prima parte summę.q.14.mẽb.5.
Scotus primo sent.distin.2.q.5.
D.Thomas prima parte summa q.39.Artic.2.
Ricardus primo sent.2.dist.q.2.Arti.2.
Durandus primo sent.distin.2.q.4.
Franciscus de Mayronis primo sent.distin.2.q.9.

Quæstio quinta.

IVXTA hoc quęritur, Vtrum sint tantum tres personæ in diuinis.

QVOD non. Quia omnes relationes sunt ibi eiusdem dignitatis. ergo qua rõne una constituit, & alia. ergo, cum sint ibi quatuor relationes, s. paternitas, & filiatio, spiratio actiua, & spiratio passiua; erunt ibi quatuor personæ.

Prima Ioannis. cap. 5. CONTRA. Ioãnes ait: Tres sunt, q̃ testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & spiritus sanctus, ergo tres personę, non quatuor.

VTRVM ESSENTIA DIVINA possit stare in aliquo, & ipsum esse productum.

Scotus primo sent.distin.2.q.6.

Quæstio sexta.

AD HVC Quæritur, Vtrum esse productum stet cum necessitate, & unitate, & summa perfectione diuinæ essentiæ.

QVOD nõ cum necessitate probatur sic: Nullũ productum ex se est necessarium, sed q̃cquid est in Deo est ex se necessaria ergo. Maior probatur multipliciter, & primo sic:

Quod producitur, possibile fuit produci, non autem fuit impossibile, sed possibile distinguitur contra necesse. ergo.

Secundo sic: Productum sicut non est à se productum, sed ab alio, ita non à se, sed ab alio hẽt esse, quocunq; circumscripto nõ haberet esse, ergo nõ à se est necessarium, sed ab alio, à quo hẽt esse.

Item, ꝙ non cũ immutabilitate; Quia producẽs aliquo mõ pręcedit productũ, ergò in illo priori nõ intelligitur productum, & in alio signo posteriori intelligitur productum, ergo est ibi mutatio:

Item: Generatio includit essentialiter mutationem, ut vř, ergo gñatio nõ p̃t esse sine mutatione.

Dependentia dicit imperfectionem. Itẽ ꝙ non cum summa perfectione: Productũ dependet à producẽte, alias posset esse sine ipso, sed dependere dicit ex se imperfectionem.

Item: Aliæ mutationes sunt perfectiores, q̃ generatio. cuius signum est, q̃a cœlum ex sui perfectione habet, ꝙ nõ generet, & tñ p̃t mutari motu locali, & aliquibus alterationib. ergo gñatio arguit imp̃fectionẽ in genito, ergo nõ est in Deo, & maximẽ q̃a nõ sunt ibi alię mutationes perfectiores.

12. de Tri. ca. 48. CONTRA id est Augustinus.

ITEM quęritur circa hoc Vtrum sint ibi plures productiones.

QVOD nõ. Quia necessariæ essent specie distinctæ, & per consequens per se productę essent specie distinctæ. hoc est impossibile, quia tũc necessariò una esset perfectior alia.

CONTRA id est Magister in litera, ut patet.

IVXTA HOC QVAERO IN SPECIALI, Vtrum sint ibi tantum due productiones intrinsece.

Scotus primo sent.dist.2.q.7.
D.Thomas prima parte summæ.q.27.Artic.3.

Quæstio septima.

VLtimo quæritur circa hoc, & circa hanc distinctionem, Vtrum sint tantum duæ productiones.

QVOD nõ. Philosophus 2. Physic. distinguit naturam, & intellectum, tãquam duo principia actiua, ergo sunt ibi tria principia productiua scilicet natura, intellectus, & uoluntas. & per consequens tres productiones. 2. Phy. cõtex. 49.

IN CONTRARIVM est Magister in litera, quia pluralitas est numerus personarum diuinarum. Declaratur autem ex productione.

IDEO primo rẽspondeo ad quæstionem primã de productione, quæ est tertia in ordine; & dico, ꝙ in diuinis est productio, quod sic declaro: Illud quod de sui ratione formali est principium alicuius productionis, ubicumque ponatur, erit principium talis productionis, sed memoria perfecta, & intellectus cum obiecto adæquato sibi proximo in ratione obiecti de sua ratione formali est principium productionis notitiæ genitæ, & adæquatę de ipso obiecto, ergo ubicumq; ponetur, erit ita. Sed in Deo est itellectus perfectissimus, quia formaliter infinitus, hñs obiectum perfectissimũ, & maxime proximum in rõne obiecti, secundum diuinã essentiã in Deo. est ergo perfectissimũ principium productiuũ, & per cõsequens est ibi productio. Maior huius rationis est de se nota. Minor patet per Augustinũ libro de Trinitate in diuersis locis. Nono de Tri. cap. VII.

INSTANTIA cõtra istam rõnem ad maiorem declarationem. Cõcedo igitur maiorem, sed contra minorẽ dico, ꝙ minor est uera q̃n intellectus formaliter perficitur per illã notitiã productã, sine qua esset formaliter imperfectus, & hoc accidit in intellectu creato, sed intellectus infinitus, puta intellectus paternus non formaliter perficitur per notitiã genitã, sed per ingenitã, q̃ est idem realiter secum, qua formaliter intelligit.

Pręterea in illo priori, in quo intellectus paternus origine præcedit notitiã genitã, hẽt notitiã in genitã adæquatã, qua formaliter intelligit. non. n. tunc intelligit, ergo ipse intellectus paternus cum obiecto non potest esse principium productiuum alterius alicuius notitiæ.

His non obstantibus confirmo rationẽ factã.

Ad instantiam respondeo.

Ad primũ dico, ꝙ intellectus creatus habet potentiã receptiuã, quæ est potentia passiua: & ideo ꝑ notitiã genitã formaliter perficitur, sed ꝙ hẽat potentiã passiuã, hoc est imperfectionis in esse; Intellectus creatus hẽt potentiã receptiuam

Sed quòd sit principium productiuum, hoc est perfectionis, ergo non ratione potentiæ passiuæ, quæ dicit imperfectionem intelle-

ctus est principium productiuum. Ergo non obstante, q intellectus paternus non habeat potentiam receptiuam passiuam: & per consequens quando formaliter non perficiatur per notitiam genitã; nihilominus cum obiecto eodem mõ, quo est dictũ, est principiũ productiuum, & p consequens non notitię insidentis, sed subsistentis.

Ad scd'm dico, q notia ingenita, qua ĩtellectus paternus formaliter pficitur, cũ nõ sit producta, nõ adęquat intellectum paternum in ratione principij productiui, & per consequens non tollit sibi rationem principij productiui.

Relationes oppositæ secundi modi sunt cõpossibiles in eadẽ natura.

5. met. cap. de Ad aliquid.

ITEM scd'o cõtra cõclusionẽ principalẽ arguo sic: Relationes oppositę scd'i modi sunt cõpossibiles in eadẽ natura; sicut patet de relationibus motiui ad mobile in uolũtate, qñ mouet se. Sed relationes producẽtis, & producti sunt scd'i modi, sicut patet 5. Met. ergo sunt cõpossibiles in natura diuina. Et cõfirmat, qa sicut uolũtas quodãmodo est illimitata ad uniuersaliter continere illũ actũ, quẽ formaliter in se pt recipere; ita, & multò magis diuina essẽtia ẽ illimitata ad extrema illius rel'onis.

TVNC ad rationes in oppositum.

Ad primũ dico, q maior est falsa.

possibile duplex.

Ad primã eius probationẽ dico, q possibile est duplex; Vnũ, qd' distinguitur cõtra necesse, & est idẽ qd' contingens, & tali possibili nõ fuit possibile produci, qd' tale põt non esse. Aliud est possibile, qd' descẽdit à possibili cõi, & stat cũ necesse; & tale distinguitur contra impossibile; & hoc possibili possibile fuit uerbum produci, & possibile est Deum esse Deum.

Ad scd'am probationẽ dico, q illud aliud, à quo hẽt esse est essentialiter idẽ secum, & non hẽt esse ab alio essentialiter distincto, & necesse esse ex se, quia non ab alio essentialiter ab eo distincto, sed non ex se precise, sicut patet.

5. de Tri. c. 14

Pręterea, dicit Augustinus, quòd pater est principium totius diuinitatis.

Ad scd'm principale dico, q si posset intelligi in aliquo primi psona producẽs, sine psona producta, nõ tñ in illo priori intelligit, ut nõ producta, & ut non habens esse in ipsa persona producta, & ideo est solũ ibi mutatio in intellectione, quia primò non intelligitur, postea intelligitur.

Quo una persona præcedat aliam.

ET SI dicas, q uerè ex natura rei persona producens pręcedit personã productã; dico, q nõ est præcessio creationis, sed originis, quæ quid sit, inferius dicetur.

Ad tertium dico, q in creaturis gñatio dicit mutationem, & productionem. & istę duę rões non necessariò se includunt. Sed mutatio dicit imperfectionem, & est mutati forma. productio aũt dicit perfectionem, & est uia ad terminum, & tunc trãsfertur ad diuina solum rõtione productionis, dimissa mutatione, quæ dicit imperfectionem.

Ad quartũ dico, q cum productũ non essentialiter distinguatur à producente, ideo non est ibi dependentia, quæ dicat imperfectionem.

Ad quintũ dico, q amota à gñatione rõne mutationis, iam nullã imperfectionem dicit, sed perfectionem, quam dicit, communicationem eiusdem naturæ numero sine mutatione.

An in diuinis sit pductio.

PONVNTVR aũt hic aliquę rationes contra quęstiones de productione. & primo probatur, q in diuinis nulla sit productio. secundo q sint tres. tertio, quòd non sit nisi una. quarto, quod sint sex.

PRIMVM sic probatur: Vera productio verè elicitur, sed nec generare, nec spirare uere dr, ergo nullum ipsorũ est uera productio ad intra. Maior vr manifesta, minor probatur, qa sicut nihil pt elicere se, ita nõ pt elicere id, quo formaliter est suppositũ eliciens: sed pater parternitate formaliter est pater, & ut pater hẽt elicere, & paternitas est realiter, & formaliter idẽ, qd' generare, ergo. &c.

Scd'm probatur sic: Nõ sunt in diuinis alię productiones nisi spirare, & generare, & hęc sunt intrinsecè. sed istę sunt idẽ, ergo &c. Minor probat, quia sunt in eodẽ supposito omnino simplici.

Tertiũ probatur sic: Vbi est sufficiẽs principiũ productiuum, ibi põt esse productio, sed in quolibet diuino supposito sunt duo sufficientia principia productiua. ergo ĩ uniuerso sex productiones possunt esse, & si pñt, sunt, quia non differt ibi posse & esse. Minor probatur, quia in quolibet supposito est intellectus cũ obiecto pñte in rõne obiecti, & uolũtas cũ suo obiecto pñte ĩ rõne obiecti.

In æternis actus & potentia simul sũt 3. Phys. contex. 32.

Ad primũ istorũ dico, q Deus uerè producit creaturã per se, & creationẽ pactiuã per accedẽs. & tñ creatiunem passiuam nullo modo elicitiuè producit, cum sit idẽ, q ipse. Ita suo modo est in proposito, qd' uerè producit pater uerbũ p se, & filiationẽ in nerbo quasi per accidens, & ita non oportet, qd' elicitiuè producat, sed gñret actiuè. ẽst enim alius modus in Deo, & creaturis, ubi sua actio non est sua substantia, nec illud, per quod constituitur in esse suppositi.

Ad scd'm dico, q sicut in creaturis intellectus cum obiecto, uel specie obiecti integrant memoriam, quæ est principium productiuum uerbi, ita suo modo in Deo intellectus diuinus cum natura diuina, q̃ est suũ proprium obiectum integrãt memoriam, quæ est principium productiuum uerbi.

Ad tertium dico, q generare, & spirare nõ sunt idem formaliter, nec realiter, realitate relatiua.

Quod probo tripliciter primo sic, quia idem spirare est in patre, & filio, sed generare repugnat, quòd sit in filio.

Memoria diuina est fęcũda quatenus est productiua prolis.

Secundo quia tunc Pater per eandẽ relationẽ diceretur ad filium, & ad spiritum sanctum.

Tertio, quia quæ in aliquo signo sunt, nõ idem in nullo signo sunt idem, nisi forte alterum erit in potentia passiua ad alterum, qd' dico propter gradum remissum, & intẽsum eiusdem formę, qui secundum multos fiunt idem, quod tñ in proposito esse non pt. Sed mõ sic est, q in primo signo originis, in quo est paternitas, siue generare, nõ est ipsum spirare. nã eum pater, & filius sint unus spirator, spirare nõ pt esse prius, q̃ filiatio. sed paternitas præcedit origine filiationẽ. &c. Hinc ẽt potes notare, qñ ordo originis nõ est solum esse ab alio.

Ad quartum dico, q si intellectus, & obiectum suum pręsens in ratione obiecti sint in spiritu sancto, non tamen, ut sunt ibi, sunt principium productiuum

ductiuum uerbi, sed prius origine, quàm sint ibi habent productionem, & terminum adæquatũ, & permansiuum quando scilicet sunt in patre, & ita etiam est de similibus.

Hēricus quolib. 6. q. 1. & quolib. 2. q. 6. & in summa Artic. 54.

NVNC respódeo ad quartam & quintã quæstionem simul de numero productionum, & dico, ꝙ sunt duę tñ scilicet gñatio, & spiratio. Hoc aũt ab aliquibus sic declaratur: Actus notionales fundantur super actus essentiales, sed actus essentiales ad intra sunt tantum duo. s. intelligere, & uelle, ergo & notionales ad extra sunt tantũ duo. s. dicere, & spirare, & istæ sunt productiones.

Modus opinionis Henrici.

Modus istius opinionis, quæ est Henrici, dicitur esse talis: Obiectum pñs intellectui in rõne sufficitis obiecti ea præs siuè est in intellectu, & tunc tanquã suum purum actiuum producit notitiã sui ipsius simplicem, in ipsum intellectũ, tanquã purum naturale principium passiuum: sed tunc intellectus informatus iam notitia simplici, respectu cuius erat purè passiuus, fit fęcũdus, & accipit uirtutem actiuã ad producendã notitiã declaratiuã. Sed antequã ipsam producat est iste ordo, ꝙ intellectus iã informatus uirtute simplici, non mediante illa notitia, sed ut nudus propria, & naturali sua uirtute conuertit se supra se intelligentẽ, & super actum simplicẽ intelligendi, & supra ipsum obiectũ, qđ intelligit actu: & ita in ista cõuersione est purè actus, tñ nõ poterat se cõuertere, nisi primo informaretur illa simplici notitia, ut sic haberet supra qd cõuerteretur. Tunc igitur intellectus informatus simplici notitia producit actiuè, mediante simplici notitia, tanquã rõne agendi notitiã declaratiuã, q̃ est verbũ in ipsum intellectũ nudũ cõuersum, & de ipso, tanq̃ de materia. Sequitur Voluntas primo iformata de obiecto simplici uolitione postea ut nuda cõuertẽs se supra se volẽtẽ illa simplici uolitione, & supra ipsum actũ simplicis uolitionis, & supra obiectũ illius uolitionis, actiuè producit amorẽ adęquatũ; ita tñ, ꝙ principiũ actiuum ipsius amoris adęquati, & elicitiuũ, est uolũtas nuda conuersa, & illud de quo producitur quasi de materia ast ipsa uoluntas informata simplici uolitione. & ita est duplex differentia, ex parte intellectus, & ex parte uoluntatis;

Voluntas nuda secundum Hēricum est principium actiuum ipsius amoris adæquati.

Vna, ꝙ respectu simplicis notitiæ intellectus ẽ purè passiuus, & obiectum purè actiuum. Sed ex parte uoluntatis respectu simplicis uolitionis, uoluntas est passiua, & obiectum est quasi materiale, de quo dicitur, & producitur.

Secũda differẽtia est, qa ex parte intellectus respectu notitiæ declaratiuæ ipse intellectus informatus simplici notitia est actiuus: & ideo intellectus nudus cõuersus est passiuus; ex parte aũt uoluntatis est ẽ cõuerso, ut pdictum est, & rõ huius diuersitatis est, qa intellectus de se est potẽtia passiua, & uoluntas de se est potẽtia actiua. Vñ ẽt notandum, ꝙ intellectus de se nõ dicitur natura, sed informatus simplici notitia est natura. & iõ principium productionis verbi est natura, nõ autẽ dicitur natura intellectus nudus, qa ut sic, est potentia passiua, ut dictum est.

Intellectus de se est potentia passiua, & uoluntas actiua secundum Henricum.

Iste modus est scđm istum Doctorẽ in creaturis, & in diuinis, excepto qđ notitia simplex, & uolitio simplex, nõ sunt accidẽtia in Deo, excepto ꝙ ibi pp suã perfectionem notitia declaratiua, & amor adæquatus producuntur, ut subsistentes.

Instantia contra Henricũ.

Cõtra. Iste modus ponit tres articulos, quorũ unus est, ꝙ intellectus nudus cõuertitur. Alius ẽ, ꝙ cõuersio intellectus nudi est necessaria ad hoc, ꝙ ex tũc sit sufficiẽs receptiuum ipsius uerbi. Alius est, qđ intellectus informatus, notitia genita est principium actiuum ipsius uerbi.

Contra primum articulum sic: Conuersio est actio, actiones sunt suppositorum, ergo intellectus, qñ conuertitur est alicuius suppositi, sed nõ suppositi scđi, quia cum cõuersio præcedat scđm te productionẽ uerbi, non erit suppositi scđi ante eius productionẽ, qđ est falsum ergo est suppositi pmi. Tunc sic itellectus cõuersus nudus est sufficiens receptiuum ipsius verbi. & intellectus informatus simplici notitia est sufficiens productiuum. ergo producetur uerbum, & nõ habebitur scđm suppositum in diuinis, quod est absurdum.

9. Tri. c. ult.

CONTRA scđm sic per Augustinum: Verbum producitur à memoria, sed memoria scđm eum ibidem integratur ex gratia, & obiecto præsenti; dicit. n. ꝙ ex cognoscente, & cognito paritur notitia, quę est verbum, ergo non procedit solum ab intellectu formato simplici notitia.

CONTRA tertium sic: Non uideo necessitatẽ, quare debeam ponere intellectum nudum cõuersum adhoc, ut de ipso producatur uerbum; sed credo, ꝙ statim, ꝙ est memoria integrata, gignit uerbum absq; aliqua alia cõuersione. Tñ ad probationẽ dico, ꝙ in Diuinis sunt duæ productiones ad intra. s. gñtio, & spiratio. cuius rõ est, qa cum productiones ipsæ ad intra sint adæquatæ suis principiis productiuis, & sint coæternæ, nõ pñt esse plures, nec pauciores, nisi, ꝙ sunt principia ipsarum. sed principia ipsarum sunt tñ duo. Qđ probo p Augustinum ubi supra, nã ex quo pricipium productiuum est memoria, & memoria integrat ex obiecto præsente in ratione obiecti, & potentia, quot igitur potẽtiæ, tot erunt principia, sed potẽtię sunt duę. s. intellectus, & uoluntas. &c.

Memoria diuina est æterna. memoria nostra aa sit æterna, data æternitate Animæ. adhuc lis sub iudice est.

EST igitur talis modus, ꝙ tã ĩ diuinis, q̃ in creaturis præcisè integratur ex potẽtia, & obiecto nullo addito, sed in diuinis est ita, ꝙ intelligere essentiale est idẽ esse, & est perfectio simpliciter ipsius essentiæ, & iõ est nullo mõ products; sed cõicata, sicut ipsa essentia, & alia attributa. & iõ dr̃ notitia esstẽtialis, & est illa, qua Pater, & filius, & spiritus sanctus, formaliter intelligunt; & formaliter sunt Beati, & iõ ista psupponitur ad productionẽ uerbi, sicut & aliæ perfectiones simpliciter, & ita ẽ simpliciter de uolitione esstẽtiali. Sed tñ, sicut dixi, memoria integratur ex obiecto, potentia, & ipsa est formale principium productionis uerbi, sed producẽs actiuè est ipsum suppositum primum.

Per quid constituatur compositum.

SED SI quęras per quid tunc constituitur inesse suppositi; Dico, ꝙ per ipsum dicere, cuius ipsa memoria est formale principium, & ita primum suppositum est memoria, ut includit dicere. & dico, ꝙ licet increaturis dicere sit actio de genere

 actionis,

actionis, in diuinis tñ est de gñe relationis, & est paternitas, siue ipsa generatio actiua, & qa ipsa nõ est intellectio, iõ non hẽt obiectum, sed quia est relatio, ideo hẽt terminum. Terminus autem eius est uerbum productum, qđ quidem per summã eius perfectionem non est inhærens, sed subsistens, & non est propriè notitia, quæ est intellectio, sicut in creaturis sed est suppositum, & persona constituta in esse suppositali, per qđ correspõdet illi dicere, qđ quidem dicere nõ est de genere passionis, sed relationis, & est ipsa filiatio, & ita in ipsa productione uerbi communicatur ipsi uerbo producto eadem natura numero, quæ est in producente. ita etiam ex parte uoluntatis, & ipsa uoluntas cum obiecto est formale principium spirationis, quæ spiratio est relatio correspondẽs in quo termino producto communicatur eadem natura numero, quæ est in ipso, & secundo supposito. In hoc autem est differentia, ꝙ ipsum spirare non constituit suppositum, sicut dicere: cuius ratio est, quia non erant iam duo supposita constituta, in quibus est obiectum ipsum, & uoluntas, quæ est formale principium spirandi. & ideo ipsum spirare est elicitiuè à duobus suppositis distĩctis. & iõ dicitur cõis notio, qa est illorum duorum.

Omnia, quæ sunt in Deo.

Et si quæras ordinem istarum duarum productionum, dico, ꝙ omnia, quæ sunt in Deo, sunt essentialia, & notionalia absolutè, & relatiuè simul, non solum duratione, sed natura. Sed tamen origine pater præcedit filiũ, & pater & filius præcedunt spiritum S. & per cõsequens paternitas filiationem, & spiratio actiuè spirationem passiuã.

Pater origine pcedit filiũ. Scotus de ordine originis in primo dist. 10. & 1. q. 2. inferius dist. 26. io 2. dist. 1. q. 1. & in quolib. q. 4.

Et si quæras quid est ordo originis, dico, quòd sumitur ex natura rei, & est esse ab alio.

Et sic patet quòd inter paternitatem, & filiationẽ ad spirationem actiuam, uel passiuam, non est ordo originis, quia unum non habet esse ab alio: & si dicas, quòd nec filiatio propriè habet esse à paternitate; dico, quòd filius, qui formaliter constituitur in esse filij per paternitatem, habet esse ab ipso patre; & si dicas, quod sicut paternitas est simul origine cum patre, ita spirari cum spiritu sancto, ergo sicut pater origine præcedit spiritum sãctum. ita paternitas ipsum spirari; dico, quòd pater, & filius præcedunt origine spiritum sanctum, non ut pater, & ut filius, sed ut spirantes, & ita ipsi, ut spirantes sunt simul origine, & tamen pater, ut pater præcedit filium origine, & ita possunt pa tere omnia dubia similia.

Quomodo pater, & filius, præcedant spiritum sanctũ.

Sed si quæras, quomodo pater eodem dicere, quo constituitur in esse suppositi producit uerbum; dico, quòd quia in creaturis suppositum est absolutum; ideo dicere, uel agere cum sint de genere actionis nõ cõstituunt suppositũ, sed supponunt cõstitutum in deo, sed ubi est suppositum relatiuum ꝑ eundem rõnem cõstituit, & producit.

Quare dicere in deo nõ est de generc actionis.

Sed si quæras, quare in Deo non est de genere actionis; dico, quòd quia non est ibi motus, nec mutatio, ideo est purus respectus non fundatus in motu, & per cõsequẽs est de gñe rõnis.

Et si quæras, quare uerbum dicitur producere per modũ naturæ; dico, quòd ratio est, quia intellectus est potentia naturalis, & ideo approximato sibi obiecto, de necessitate naturæ sequitur actio; & ideo memoria intellectiua dicitur non contingenter, sed de necessitate naturę. uoluntas autem & si inclinatur ab obiecto, non tamen cogitur, & ideo contingenter, & libere agit.

Sed si quæras de productione uerbi in creaturis; dico, ꝙ sicut in diuinis, ita & in creaturis memoria præcisè integratur ex obiecto & potentia nullo addito.

In creaturis memoria integratur ex obiecto, & potentia.

Sed si quæras, à quo est elicitiuè ipsum dicere; dico, ꝙ à supposito, puta Hoĩe, uel Angelo.

Et si quæras, quid est formale principium ipsius dicere; dico, quòd est memoria.

Formale principium ipsius dicere est memoria fęcunda.

Et si quæras, quid est ipsum dicere; dico, ꝙ est de genere actionis.

Et si quæras, quid sit immediatissimus eius terminus; dico, quod est ipsum dici, quod est de genere passionis; actio. n. ex se inest passioni.

Et si quæras, qđ sit terminus quasi ex consequenti; dico, quòd est ipsum uerbum productum, qđ est notitia declaratiua, & est actus absolutus. s. nõ subsistens, sed inhærens de genere qualitatis. Et ita nunc dico, ꝙ in creaturis omnis intellectio est à memoria, tãquã à principio formali, & est producta per dicere, quod est de genere actionis, & ipsa est absoluta de genere qualitatis.

In creaturis omnis intellectio est à memoria, tãquã à principio formali.

Et nota etiam, quòd omnis intellectio est uerbum, & aliquando est uerbum magis perfectum, & aliquando minus perfectum. In Deo autem nulla intellectio est producta, sed ingenita, & essentialis, sicut prædictum est. & uerbum non est intellectio, sed suppositum relatiuum. Nota insuper, quòd in creaturis post uerbi productionem sequitur relatio producentis ad productum, quæ est de genere relationis, & eodem ordine naturæ sequitur ipsum dici de genere actionis, & ipsum dici de genere passionis, & ipsum uerbum productum. Nam ipsum uerbum productum est fundamentum alterius extremi illius relationis. quod quidem extremum est simul natura cum alio extremo. & ideò dico, quòd tota ista relatio producentis ad productum sequitur ordine naturæ uerbum productum, & dicere, & dici, & talis relatio est innominata præterquam in eminentibus, & uocatur paternitas, & filiatio: in diuinis autem relatio producẽtis ad productũ est ipsum dicere, & dici, q cõstituunt supposita, & iõ nõ sequr uerbum productũ, sicut totũ patet.

His igitur dictis, quæ ualent ad quæstiones propositas, & ad multa alia ita dicenda;

Respondeo ad argumenta in oppositum. Ad illud autem. q. 4. in ordine propositũ dico, quòd motus specie differentes nõ arguunt rationes specie differentes, nisi quando motus est formaliter idem cum termino. Exemplum: Quando de albatio est idem, qđ albedo deducta, differentes solũ secundum perfectum, & imperfectum: & idco albatio, & denigratio arguunt terminos specie differentes. Exemplum de aliis. Motus non est idem cum ubi, & idem motus rectus, & circularis, qui sunt specie distincti secundum philosophum terminantur

Exemplum.

Exemplum.

minatur ad idem ubi. In proposito autem est ita, quòd si productiones ipsę sunt inter se distinctæ specie, nõ tamen termini, quia cum ipsę sint relationes, ut prædictum est, nõ sunt formaliter idẽ cum natura, q̃ est formaliter idem cum termino producto, nam, sicut motus specie distincti possunt terminari ad idem ubi numero; ita productiones istæ terminantur ad diuersos terminos, in quibus est eadem numero personalis ratio, scilicet natura; & propter hoc non differre dicuntur specie, quãuis constituentia terminos in esse suppositi sint diuersarum rationum. ratio enim specifica non sumitur à ratione suppositali, & indiuisibili, sed à natura.

Arist. parum locutus fuit de uoluntate, ut distinguitur contra intellectum. tex.49.

Ad Alivd quæstioni ultimæ in ordine propositæ dico, quòd philosophus parum fuit locutus de uoluntate, ut distinguitur cõtra intellectũ. & ideo cõmuniter pro intellectu ipse accipit totá partem intellectiuam pro ut includit uoluntatem & intellectum, & ita accipit secundo Phys. quando distinguit intellectum contra naturám.

Nvnc Respondeo ad quæstionem secundam de numero personarum, & dico, quòd in diuinis sunt tantum tres personæ, quod sic probo: Vbicumque sunt tantum duę personæ productæ, & una tantum improducta; ibi sunt tantum tres personæ. sed in Diuinis est ita, ergo. Maior est manifesta. & minorem probo, & primò, quòd ibi sunt tantum duæ personæ productę. Secundo, quòd non plures productæ. Tertiò, quòd est ibi una nõ producta. Quartò quòd non plures.

Primvm Sic probo: Vbicunque sunt duo principia productiua sufficientia non impedita, ibi sunt duę productiones, & per consequens duo termini productionũ, sed in diuinis sunt duo talia principia, & etiam duæ productiones, ut totum patet ex pręcedenti quæstione. ergo &c.

Secundo sic probo: Quandocunque terminus adęquatus principio productiuo stante termino, non potest tale principium producere alium terminum, sed personæ productæ in diuinis, cùm sint formaliter infinitæ ratione essentiæ, quam includunt adęquatè, & etiam manent, cum sint ibi coęternæ, ergo. &c.

Tertiò probo sic: In Diuinis est persona producta, ut patet ex dictis, ergo & persona producẽs. Consequentia patet, quia quicquid producitur nõ à se, ab alio producitur, circulus autem in producendo esse non potest.

Quarto uero sic: Est unus Deus tantum, ergo una persona tantum non producta. Antecedens patet ex quæstione de unitate Dei. Consequentia probatur per Hilarium sermone de synodo, ubi dicit, quòd qui dicit duos inascibiles cõfitetur duos Deos.

In sermone de synodo.

Item per rationem sic: In diuinis non sunt personæ absolutæ, quia ibi esset compositio, sed sunt personæ respectiuę, ergo per relationes constitutæ, si igitur sunt plures non productæ, uel sunt cõstitutæ per relationes originis, & tunc altera erit ab altera, uel per relationes disperatas, & tunc uel habent respectum ad ante, & sic ambæ erunt productę, uel ad post, & tunc non erunt plures, sicut patet de paternitate, & spiratione actiua, quę quia sunt ad post per respectum, nõ constituunt diuersas personas, ergo. &c.

Ista probationes non uidentur efficaces; prima. n. non necessariò cogit, quia innascibilitas non dicit perfectionem absolutam, uel perfectionem simpliciter, & talibus sic non repugnat multiplicari, sicut repugnat diuinitati, quæ est perfectio infinita. Hylarius non dicit sic esse de facto, quòd qui dicit plures innascibiles, dicit plures Deos. quia non sunt plures innascibiles, sicut nec plures Dij. Tñ si aliud nõ repugnaret, possent fortè esse plures innascibiles, stante Dei unitate. &c.

Tertia autem rõ nõ uidetur sufficiens; tum quia supponit primam personam non posse constitui, nisi per relationem, tum quia nõ sufficienter probat, quòd relationes disperatæ, & diuersæ habentes habitudinẽ ad primum, non pñt constituere diuersas personas. Iõ aliter probo propositum sic:

Probatio authoris.

Id, quod de se est illimitatum ad plura, & non determinatur ad certum numerum per aliud à se, non repugnat sibi esse in infinitis, quantum est de se: si ergo innascibilitas erit illimitata ad plura supposita, cum ipsa non determinetur ad suppositum per aliud suppositum (innascibile. n. non est ab alio) sequitur, quòd de se possit esse in infinitis suppositis, & si põt esse, est, quia in perpetuis, maximè ĩ eo, qd est necesse, nõ differt esse à posse. &c.

3. Phys. cõtex 32.

Ad Argumentum principale istius secundæ quæstionis dico, quòd spiratio actiua non constituit personam, non quidem quòd ipsa sit ignobilior alijs relationibus, sed quia ipsa est in suppositis iam constitutis per aliquas relationes aliquo modo priores.

Nota Hic bonam difficultatem, nam uel oportet dicere, quod ordo originis non est solum esse ab alio, & esse à se, uel oportet dicere, quòd filiatio præcedat spirationem natura, quod est falsum, uel aliter effugere.

Nota pulcherrimam difficultatẽ.

Ad Quæstionem primo propositam dico, quòd pluralitas personarum stat cum unitate essentię, & cum simplicitate, q̃ ad ipsam requiruntur.

Duplex communitas.

Ad Qvod declarandum, est sciendum, quòd duplex est communitas; Vna per identitatem eo modo, quo uniuersale cõicatur singulari. Alia in ratione quo, eo modo, quo forma cõmunicatur materiæ. Tunc dico, quòd ratio suppositi consistit in duplici incommunicabilitate opposita isti duplici communicabilitati dictæ. ratio autem naturę includit istam duplicem communicabilitatẽ dictam. Natura ergo quantum est de se, est communicabilis pluribus suppositis, quorum quodlibet sit ipsum, ut Homo, Petro, & Ioanni, & est cõmunicabilis in ratione quo, ut suppositum per ipsam sit quidditatiuè tale. Sed quod in tali communicatione ipsa natura diuidatur hoc accidit ex imperfectione naturæ. Cum ergo à Natura diuina excludatur omnis imperfectio, & exclusio nõ tollat sibi rationem naturæ, sic illa 2a. incommunicabilitas patet; quòd potest cõmunicari pluribus suppositis realiter distinctis stante eius unitate, & ita quodlibet istorum suppositorum erit ipsum,

Ratio suppositi consistit in duplici incommunicabilitate.

sum,& erit quidditatiuè tale. sicut quilibet particularis homo est hoc, & est quidditatiuè homo. & cum indiuisibilitas,& simplicitas,& necessitas nõ tollant sibarationem naturæ,& de rõne sit cõmunicabilitas,ut dictum est,sicut de ratione suppositi est incommunicabilitas,sequitur,quòd natura diuina secundum sui indiuisibilitatem,& singularitatem,& necessitatem potest communicari pluribus suppositis realiter distinctis.

Q̃ño natura diuina, secundum suam singularitatẽ sit communicabilis.

2 Item illud probatur,sic: Communicabilitas in natura dicit perfectionem,& quod natura diuina sit sua singularitas,& sit indiuisibilis,& sit necesse esse,accidit ex eius perfectione. Sed secunda perfectio non tollit primam,nisi contineat eam eminenter:ergo cum Natura diuina sit una natura,stãte sua singularitate,indiuisibilitate,& necessitate, erit communicabilis pluribus suppositis realiter distinctis. Prima propositio probatur, quia suum priuatiuum.s.incommunicabilitas in natura diceret imperfectionem,quia iã tolleretur tota coordinatio entium. In supposito autem non dicit imperfectionem, quia non est subiectum aptum cõmunicari. Et ideo in eo incommunicabilitas non est propriè priuatio,sed potius negatio. Sicut ergo, quia cæcitas dicit imperfectionem uisus,cuius ipsa est priuatio,q̃ dicit iperfectionẽ,& hoc in subiecto apto nato,s.in occulo; ita quòd incommunicabilitas in natura dicit imperfectionẽ,& cõmunicabilitas in ea dicit perfectionem. Et patet, quòd talis communicabilitas apta in natura est in supposito realiter,& distincta: & ut sic dicit perfectionem;quia ut sic incõmunicabilitas in ea diceret imperfectionem.ergo &c. Sed quia non uidetur esse intelligibile, quòd eadem natura numero sit in diuersis suppositis realiter distinctis,nisi ipsa natura aliquas habeat distinctiones ad illas rationes,per quas supposita realiter distinguuntur. ideo sine præiudicio melioris sententiæ dico, ꝙ esse naturæ habet aliquam distinctionem contra relationes præcedentem omnem actum intellectus creati,& increati,ita ꝙ est ex natura rei. Hoc probo sic:Formalis ratio essentiæ est esse ad se,& esse quid absolutum,& esse quid communicabile, & hoc ex natura rei. Formalis ratio paternitatis est esse ad filium,non ad se,& esse per respectum & hoc ex natura rei. Sed ad se esse,& non ad se,ad aliud & non ad aliud,absolutum,& respectiuum, incommunicabile,& communicabile sunt opposita ex natura rei.ergo.&c.

natura diuina est sua singularitas.

cæcitas dicit imperfectionem uisus.

Cõmunicabilitas in essentia dicit perfectionem.

Modestia authoris.

idem dicit in prima.q. quolib.

Essentia & paternitas distinguuntur formaliter, & ex natura rei.

Item quæ sunt totaliter idem ex natura rei uno multiplicato multiplicatur & reliquum;sed relatio multiplicatur realiter in diuinis manente unitate essentiæ,ergo non sunt idem totaliter ex natura rei.&c.

Item quæ uni, & eidem sunt totaliter idem ex natura rei, inter se sunt totaliter idem ex natura rei,sed paternitas,& filiatio inter se distinguuntur realiter,ergo non sunt totaliter idem eidẽ ex natura rei ipsi essentiæ: sed tamen dico, ꝙ licet habeant,ut dixi,aliquam distinctionẽ ex natura rei, quæ potest à se formaliter uocari distinctio formalis,habent tamen summam identitatem realẽ.

Quod probo multipliciter. Primo quia secundum Magistrum in litera, alterum prædicatur de altero in abstracto prędicatione dicẽte: Hoc est hoc, ut paternitas est essentia, & è conuerso,ad quam prędicationem nullo modo sufficit minor unitas, quàm realis.&c.

Vide Magistrũ in litera.

Secundo, quia alias in persona esset compositio,quia diuersarum rerum compositio.

Tertio, quia infinitum formaliter, cuiusmodi est essentia,necessariò trahit ad suam identitatem essentiæ,quod est sibi compossibile.&c.

3 ITERVM DICO ob maiorem simplicitatẽ saluãdam,ꝙ illa distinctio nõ est relatio,uel aliquid positiuum secũdum quòd est in creaturis, sed est pura negatio, ut dicatur distincta ex natura,idest nõ tollitur idem ex natura rei:Et ideo dico, quòd non est bona consequentia dicere: Non sunt idẽ formaliter,ergo sunt distincta formaliter,accipiẽdo distinctionem pro aliquo positiuo secundum quòd est ultimum diuidentium ens,quando diuiditur per idem,& distinctũ. Tunc.n.dicit aliquid positiuum, quia cõdiuidens participat de illo,qđ diuidit, alias diuisio esset nulla. Non.n. dicemus aliquid aliud nihil.

Ens quãdo diuiditur ꝑ idẽ & distinctum, tunc dicit aliquid positiuum.

Et quòd non sit bona consequentia probo sic: Q̃ñ aliqua, quorum quodlibet uel alterum non consistit in indiuisibili,sed habet gradus, & diuidit alium tertium, potest stare negatio supremi gradus unius condiuidentis absque positione alicuius gradus alterius condiuidentis. &c. Exemplum:si albedo,& nigredo diuident totum colorem,cum quilibet ipsarum gradus posit negari à subiecto albedinis absque positione alicuius gradus nigredinis,ita quòd non erit albissimum,& tamen in nullo esset nigrum.

Exemplum.

Et si dicas hic:Quantum subiectum recedit ab uno oppositorum, tanto appropinquat ad aliud oppositum,& ideo si recedit per illum gradum à suprema albedine, accedit per unum gradum ad nigredinem;dico,quòd non est sic. Sed dico, ꝙ propositio habet ueritatem hoc mõ:Quanto recedit ab uno, tanto appropinquat ad aliud,quia erit facilior transitus,sicut patet. Tunc ergo formo minorem sed modo est sic,quòd idem,& distinctum diuidunt totum ens secundum Arist. & uterque habet gradus, est enim identitas formalis,& realis, & ita de distinctione. & identitas formalis est supremus gradus sumptus ex natura rei, quia, quæ sunt idem formaliter sunt maximè idẽ ex natura rei. & si forte sit alius gradus magis supremus,qui uocaretur modalis, de quo forte inferius dicetur, saltem ipse non est infimus, ergo potest negari iste gradus formalis identitatis ab aliquibus absq; eo quòd ponatur aliquis gradus distinctionis, non tamẽ posset negari primus gradus,puta idẽtitas realis, nisi poneretur distinctio, quia ipso negato nihil remaneret, & ideo sequeretur distinctio sicut negata tota albedine à subiecto, poneretur nigredo, si non erit alius medius color; ergo illa, quæ non sunt idem realiter, sunt distincta realiter;sed illa, quæ non sunt idem formaliter, & sunt tamen realiter idem, necessariò

5.met. cõtex. 20.

Quæ sunt idẽ formaliter, sunt maxime idem ex natura rei. uide & authorem formalitatum.

Negaretur iste gradus formalis. ab ipsis Thomistis.

sunt

sunt distincta formaliter.&c.

Contra dicta multæ sunt difficultates. Sed Contra hæc dicta, multæ difficultates insurgunt. & primò arguitur contra primum dictum, quod. s. essentia, & relatio in Deo sunt idem formaliter sic: Sicut infinitum realiter trahit ad suam realitatem omne sibi composibile, ita infinitum formaliter trahit ad suam formalitatem omne sibi composibile. ergo essentia, quæ est formaliter infinita, formaliter includit paternitatem, quæ est sibi composibilis.

Item ad prædicationem alterius de altero in abstracto non sufficit identitas realis sine identitatē formali; Non enim est hæc uera: Humanitas est animalitas, & tamē sunt idem realiter, cum anima intellectiua contineat unitatem sensitiuam. &c.

Item relatio adueniens essentiæ constituit suppositum reale, non solum formale, ergo manet realiter, non solum formaliter. &c.

Contra secundum dictum. s. quòd sunt realiter idem, arguo sic: Pater per paternitatem est realiter distinctus à filio, & per essentiam est realiter idem filio. ergo essentia, & paternitas nō sunt realitas una. &c.

Item secundum te hæc essentia est realiter, hæc paternitas, & hæc filiatio, est realiter, hæc paternitas, ergo est falsa. ergo aliqua præmissarum, & qua ratione una, & altera. &c.

Item illa tria argumenta superius posita ad probandum inter ea distinctionem formalem possunt pari modo hic fieri ad probandum inter ea distinctionem realem, ita quòd si ualent ibi, ualebunt & hic, sicut patet intuenti.

Contra secundum dictum, q. s. nō sit bona cōsequentia hoc modo: sunt non idem formaliter ergo distincta formaliter.

Exemplum. Arguo sic: Per idem res distinguuntur, & constituuntur ab omni non tali. Exemplum: Homo per animam intellectiuam formaliter est hoc, & per eandem distinguitur ab omni non homine, & per illas ergò diuersas formalitates, per quas constituuntur in diuerso, siue in alio, & in alio esse formali distinguuntur formaliter. &c.

Ad Illud ultimum dico, quòd nnū est, quod distinguitur negatiuè, quod unum non est aliud, sicut non est homo non habens animam intellectiuam; sed nō sequitur, quòd inter ea sit aliqua distinctio positiua, quæ sit aliquid aliud ab illis formalitatibus. &c.

Solutiones Scoti author non inuenit in scripto, iō non posuit. Solutiones uero ad instantias contra alia duo prædicta non ponuntur hic propter breuitatem; tum quia eas non inueni in scripto.

Ad Primum uero principale adductum in alia prima quæstione dico, quòd relationes, quibus distinguuntur personæ, sicut nō transeunt formaliter in essentiam, ita non sunt formaliter necesse esse; sed sicut sunt una realitas cum essentia, ita sunt unum necesse esse, & ideo non sequitur quod sint possibilitates, sicut etiam paternitas ipsa formaliter non est infinita, nec finita, quia ratio finitatis, & infinitatis non competit formaliter sibi, tamen realiter est infinita ratione ipsius essentiæ, ita possibile esse, & necesse non competit sibi formaliter, sed realiter, competit sibi necesse esse ratione essentiæ, sicut etiam nec est perfecta, nec imperfecta formaliter, sed realiter est una perfectio cum essentia. si enim formaliter esset perfecta, aliqua perfectio deesset alijs suppositis, si autem esset formaliter imperfecta; pater esset imperfectus. Paternitas est perfecta realiter, non formaliter.

Ad secundum dico, quod quicquid perfectionis est in uno supposito est in alio. Sed paternitas non dicit perfectionem simpliciter, sed tantum in eo, in quo est, & ideo nulla perfectio simpliciter debet esse alijs suppositis, & tamē in patre nō est superflua ipsa paternitas. &c.

Contra. Vel paternitas dicit perfectionem ex se, & tunc ubicunque ponatur dicit perfectionem. & ita oportebit, quòd ponatur in quolibet supposito. Vel recipit perfectionē ab eo, in quo ponitur. & tunc cum quodlibet suppositum sit æquè perfectum, in quocunque ponatur recipit illam perfectionem, & ita qua ratione ponetur in uno, & in alio. &c.

Dico Ergo aliter ad argumentum, quod ex summa perfectione diuinæ essentiæ accidit; quòd stante sua unitate communicetur tribus suppositis realiter distinctis, sed non possunt esse realiter distincta, nisi aliquid sit in uno, quod non in alio; ergo non est superfluum, sed necessarium, quòd sint tres personæ, & quòd paternitas in patre sit, & non in alijs suppositis. &c.

Quō supposita sint inter se distincta. Ad Tertium dico, quòd personæ sunt simpliciter, & totaliter idem esse, quātum ad esse reale, sed habent aliquam distinctionem formalem, de qua supra dictum est ratione relationum, quas includunt ipsæ personæ, quæ quidem distinctio sufficit ad hoc, ut supposita sint inter se distincta, realitate relatiua, sed sunt idem realiter re absoluta ratione eiusdem essentiæ, quam includunt.

Ad quartum dico, quòd id, per quod personæ distinguuntur, non est esse accidentale inhærens, sed potest largo modo, & impropriè tamen dici sibi accidentale, pro quanto est extra formalem rationem ipsius. &c.

DISTINCTIO III.

Circa primam partem Tertiæ Distinctionis, in qua Magister agit de cognoscibilitate Dei

QVAERITVR VTRVM DEVS sit naturaliter cognoscibilis ab intellectu Viatoris.

Seraphicus Bona. 1. *sent. dist.* 3. *q.* 1. *Art.* 1.
Alexāder Alensis 1. *par. summæ. q.* 2. *mēb.* 1. *Art.* 1.
Scotus 1. *sent. distin.* 3. *q.* 1.
D. Thomas prima parte summæ. q. 12. *Art.* 12.
Ricardus primo sent. dist. 3. *q.* 1. *Art.* 1.
Durandus primo sent. dist. 3. *q.* 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 3. *q.* 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 3. *q.* 1.

Quæstio

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem tertiam, quæro primo, Vtrum Deus sit naturaliter cognoscibilis ab intellectu uiatoris.

3. de Anima contex. 30. & 39. QVOD NON, Per Arist. sic: Nihil intelligimus, sine phantasmate; nam sicut se habent sensibilia ad sensum, ita intelligibilia ad intellectū, sed Dei non est phantasma cum nō sit sensibilis, ergo. &c.

Item 2. Met. Intellectus noster se habet ad manifestissima in natura, sicut oculus Noctuæ ad Solem, sed ibi est impossibilitas. ergo.

Item 1. Phys. infinitum inquantum infinitum est ignotum. sed Deus inquantum Deus est infinitus, ergo. &c.

Libro primo homilia. 8. Item Gregorius super ezechielē: Quātūcunq; mens mea in Dei contēplatione profecerit nō ad hoc, quod ipse est, sed ad id, quod sub ipso est. &c.

Contex. 2. CONTRA 6. Met. scientia, uel theologia est de Deo, sed habitus metaphisicæ: naturaliter potest acquiri, ergo. &c.

Quæstio secunda.

Scotus primo sent. distin. 3. q. 2.
Franciscus de Mayronis 1. sent. dist. 3. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 1. sent. dist. 3. q. 1.

IVXTA HOC quæritur, Vtrum Deus sit primum cognitum naturaliter à uiatore.

2. met. cōtex. 40. QVOD SIC ex 2. Met. Sicut se habet res ad esse, ita ad cognosci, sed Deus est primum ens, ergo est primo cognitum.

1. met. in prohemio, & 2. post. in fine. CONTRA. Omnis naturalis cognitio oritur à sensu, primo metaphisicæ, & secundo posteriorum, sed Deus est à sensu remotissimus, ergo nō est naturaliter primo cognitus.

PRIMA quæstio non quærit de si est, quia hoc supra fuit quæsitum; sed quærit, utrum intellectus uiatoris possit habere aliquem simplicem conceptum, in quo cognoscatur Deus aliquo modo quid est.

Thomas prima parte sum mæ. q. 12. Artic. 12. Ad hoc dicunt aliqui, quod Deus à uiatore solum cognoscitur negatiuè, sed hoc nō ualet, quia negationes non cognoscuntur, nisi per affirmationes quarto Metaphisicæ, & secundo periherm eniasin fine. Nam ideo aliquid remouetur ab aliquo, quia attribuitur sibi aliquid affirmatiuè, cui id erat sibi incompossibile. Vnde remouemus à Deo compositionem, quia attribuimus sibi simplicitatem.

ALITER dicitur, quòd Deus cognoscitur à uiatore non in se, sed in creatura, in qua relucet, hoc etiā non ualet, quia licet purè creatura cognoscatur, & tunc non cognoscitur Deus, uel ipse Deus, qui est in creatura cognoscitur & tunc in se cognoscitur per creaturas.

Vel sic: Deus cognoscitur discursiua ratione, tunc iste discursus si sit, uel est in Deo, & sic habetur propositum, uel in creatura, & sic idē est principium, & terminus discursus, & per consequens nihil cognoscitur. Vel saltem Deus sic scitur in creatura.

Aliter dicitur, quòd Deus cognoscitur à creatura non per se, sed quasi per accidens, quia concipitur non propria ratione deitatis, sed ratione aliqua attributali, quæ est sibi quasi accidentalis secundum Damasc. lib. 1. ubi dicit, quòd non dicunt attributa Dei naturam, sed quæ circa naturam, & in cognoscendo Deū sapientem, & huiusmodi cognoscit eum quasi per accidens, quia per aliquam quasi accidentalem rationem. lib. 1. cap. 4.

CONTRA. Quando cognoscit Deum sapientē esse, cognoscit ei sapientiam inesse, quasi in secundo modo dicendi per se, ergo cognoscit quidditatem substractam, cui attribuit illam perfectionem, quasi accidentalem sufficienter secundo modo. &c.

DICO ergo quinque articulos in solutione primæ quæstionis. Primo dico, quòd uiator potest habere naturaliter aliquem conceptum quidditatiuum de deo, in quo aliquo modo licet imperfectè cognoscetur ipse Deus. Nam naturaliter potest cognoscere Deum esse sapientē, ergo sapientiam attribuit naturæ diuinæ, ergo aliquo modo cognoscit quidditatiuè ipsam naturam diuinam. Viator potest habere naturaliter aliquem conceptum quiddditatiuum de Deo.

Secundo dico, quòd non potest habere naturaliter cōceptū huius essentię diuinę, ut hęc essētia. cuius ratio est, quia ut sic nō est naturale obiectū nostri intellectus, nisi ipsius intellectus diuini, aliorum autem, ut sic est, obiectum motiuum, & beatificum.

Tertiò dico, quòd potest peruenire in cognitionem multorum conceptuum propriorum Dei cuiusmodi sunt omnis conceptus in summo, ut cōcipiendo eum summè sapientem, summè bonum, & id genus alia. Inter quos tamen conceptus perfectior est conceptus infinitatis, quia infinitas nō est quasi attributum, sed gradus intrinsecus essentiæ; sicut albedo intensa non est quasi aliquid accidentaliter additum albedini, sed est eius gradus intrinsecus. &c. Idem dicit Franciscus de Mayronis in primo distin. 3. q. 6.

Nota, quòd summum sumptum correlatiuè ad aliud dicit respectum. sumptum uero absolute dicit mihi perfectum simpliciter, & ut sic magis explicatur infinitum.

Quarto dico, quòd tota ista cognitio naturaliter possibilis, quę potest haberi de Deo in uia, est p spēs creaturaū, & est quasi arguitiua; & fit hoc modo: Habeo. n. speciem sapientiæ, & habeo speciem actus, & habeo speciē summi lapidis. Tunc compono istas tres species, & formatur unus conceptus, qꝫ est summa sapientia actualis. Et tunc arguo talem esse sapientiam Dei, & sic de alijs. & hoc potest fieri per locum à minori. Nam uirtus imaginatiua hoc facit, quando imaginatur montem aureum componendo simul speciem auri, & speciem montis, & per hoc patet, quòd cognitio naturalis possibilis haberi de Deo non est cognitio huius essentiæ sub propria rōne essentiæ. &c.

Quinto dico, quòd ex quo per species creaturæ habetur cognitio naturaliter possibilis haberi de Deo, necessario oportet, quòd cōceptus communis Deo, & creaturis sit uniuocus, & uoco conceptum uniuocum, conceptum unum tanta unitate, quæ

te, q̄ sufficit ad extrema contradictionis, & ad me diū syllogisticum sine fallacia Aequiuocationis. Hoc autē probo tripliciter, primo sic: Non est naturalis cognitio, nisi sit naturaliter causata, nō est naturaliter causata, nisi ab eo ꝙ naturaliter mouet intellectum possibile non naturaliter mouet intellectum possibilem, nisi obiectum relucēs in phantasmate cum intellectu agente: omne autem tale est quid sensibile, ergo Deus non potest naturaliter cognosci, nisi per species sensibilium; species autem sensibilis non potest ducere in cognitionem Dei, & rerum spiritualium, nisi hoc mō. sed species sensibilis, puta lapidis causat cognitionem lapidis, & omnium suorum superiorum puta corporis, substantiæ, & entis, & istum conceptum entis, qui habetur per speciem lapidis, attribuendo sibi aliquos conceptus, siue componendo eum cum aliis conceptibus, sicut est dictum in quarto Articulo. Dico enim Deum esse talem, & ita habeo de Deo cōceptum entitatis. Sed hoc esse non posset, sicut patet, nisi conceptus entis esset uniuocus ad Deum, & lapidem, aliter. n. conceptum entis, quod causat in me species lapidis, nō possem attribuere ipsi Deo. &c.

Deus non pt naturaliter cognosci, nisi per species sẽsibilium.

Secundo sic: Intellectus concipiendo sapientiam creatam concipit eam, unde dicit imperfectionem, & tunc remouendo imperfectionem, ni delicet limitationem, & huiusmodi, conseruando formalem rationem sapientię, attribuit ā Deo, sed hoc fieri non posset, nisi conceptus sapientiæ esset uniuocus ad sapientiam creatam, & increatam; imò oporteret, quòd totum amoueretur, & ita nihil acceptum à creaturis possemus attribuere Deo. &c.

Conceptus sapiẽtiæ est uniuocus ad sapiẽtiam creatã. & increatam.

Tertio sic: Conceptus, quem philosophi habebant de Deo, siue de primo principio, quod erat ens, erat creatus. Sed utrum erat ens creatum uel increatum, talis conceptus non erat certus. ergo cōceptus entis erat neuter ad talem, & talem cōceptum, & per consequens erat uniuocus ad illos.

Cōceptus de deo, quē habebant philosophi erat creatus.

Ad argumenta. Ad primum patet ex dictis in quarto, & quinto articulo. &c.

2.met.cōm.1.

Ad secundum dico, quod secundum Commentatorem, hoc non est impossibilitas, sed difficultas, cuius ratio est, quia natura ociosè fecisset substantias separatas, si non possent ab aliquo intellectu intelligi. Sed hoc non ualet, quia non est finis earum, ut à nobis intelligantur. Vnde si à nobis non intelligerentur, non propter hoc essent ociosè factæ. &c.

Cōfutatio cōmentatoris.

Præterea non sequitur, ꝙ si non possent intelligi à nobis, quòd non possint à se ipsis intelligi.

Dicendum est ergo, quòd oculus noctuæ nō habet, nisi uisionem intuitiuā, sicut patet. & tunc dico, quòd sicut impossibile est oculum noctuæ uidere Solem; ita impossibile est, quòd naturaliter à Viatore intuitiuè uideatur Deus. &c.

Aliter potest dici, quòd oculus noctuæ in crepusculo uidet lucem, & sicut imperfectè, ita etiam nos imperfectè intelligimus illa.

Ad tertium dico, quòd Arist. loquitur ibi de infinito possibili, & tale inquantum infinitum est ignotum, sed Deus est quid infinitum actu, ergo. &c.

Ad Gregorium dico, quòd quantumcunque mens uiatoris in Dei contemplatione profecerit nō ad distinctam cognitionem attingere poterit, sed bene ad aliquam Dei cognitionem naturalem, non autem essentię, ut hæc essentia, sed ad cognitionem Dei, uel essentiæ sub ratione entis. Huiusmodi autem dicitur inferior; quia nō perfecta, & distincta cognitio, sicut essentiæ, ut hæc essentia. quare &c.

Intellectus Viatoris cognoscit Deū sub ratione entis, non aūt sub ratione talis entis.

Nunc ad secundam q. dico, quòd triplex est ordo intelligibilium; Primus originis, uel generationis. Alius est ordo perfectionis. Tertius est adæquationis, siue causalitatis pcisè. De duabus primis primitatibus loquitur Phylosophus 9. methaphisicæ. De tertia philosophus primo post. de diffinitione uniuersalis, quia primo dicit præcisionem, & adæquationem. Primo igit̃ uidendum est de cognitione habituali. Quantum ad hoc dico, quòd duplex est conceptus; Vnus, qui est simpliciter simplex, qui. s. non est resolubilis in alios conceptus ulteriores, cuiusmodi est cōceptus entis, & ultimarum differentiarum. Aut est conceptus simplex; sed non simpliciter simplex, qui. s. est resolubilis in alios conceptus ulteriores cuiusmodi est conceptus diffiniti, qui est resolubilis in conceptus partium diffinitionis. & ita de alijs cō similibus terminis. &c.

Triplex ordo intelligibilium.

9.met.cōtex. 15. primo post., contex. 11.

Duplex conceptus.

Secundo dico, ꝙ secundus est cognitio, una actualis, alia habitualis. &c.

Duplex cognitio. Cognitio actualis duplex.

Tertio dico, ꝙ cognitio actualis est duplex; Vna distincta, qua. s. cognoscitur actualiter res tota, & totaliter actualiter. Alia est confusa qua. s. nō cognoscitur res totaliter actualiter, quia non actualiter cognoscuntur omnia quæ sunt cognoscibilia de ipsa. Exemplum: Contradictio. n. esset intelligere hominem actualiter, nisi intelligantur oīa, quæ includuntur in eo essentialiter. Tamen non oportet, quòd intelligantur actualiter, sed habitualiter: Vnde quando omnia intelligerentur actualiter, tunc illa res diceretur cognosci distinctè, quia cognosceretur actualiter tota, & totaliter. Sed quando illa inclusa nō intelliguntur actualiter sed habitualiter; tunc illa res dicitur cognosci confusè.

Exemplum.

Quarto dico, quòd aliud est cognoscere confusè, & distinctè, aliud est cōfusum & distinctū, quia ibi se tenet confusio, & distinctio ex parte cognitionis, & hic ex parte rei, sicut patet.

Quid sit cognoscere confusè, & distinctè.

His præmissis dico, quòd loquendo de cognitione actuali, de qua hic agit primum cognitum naturaliter confusum naturaliter cōfusa cognitione est species specialissima, sed primum cognitum naturaliter cognitione distincta est ens: Hoc autem sic declaratur:

Primum, à quo naturaliter mouetur intellectus possibilis est obiectum repræsentatiuum in phantasmate cum intellectu agente, & Id secundum cōmunem opinionem non immediatè, & directè repræsentat particulare, sed uniuersale. s. naturam specificam: ergo natura specifica est naturaliter

primo

primo cognita: & quia in ipsa multa includunt, quorum primum inclusorum est ens, quod est supremum, ideo si distinctè debeat illa natura cognosci, oportet, quòd incipiatur ab ente, & quòd ens habeat conceptum simpliciter simplicem, ita, quòd nihil aliud includat. ideo non potest cognosci, nisi distinctè, & ita patet, quòd primum cognitum distinctè est ens, & primo cognitum confusè est species specialissima. Sed qꝫ magis uniuersalia sunt magis confusa, ideo dicitur primo phy. quòd confusa magis sunt nobis primum nota. Quod intelligendum est de cognitione distincta, quia tūc ab eis incipimus, sicut dictum est, & tali cognitione distinctum magis est ultimo cognitum, sicut patet. &c.

1. phy. cōt. 3. Quomodo confusa sint nobis magis nota.

Est autem hic notandum, quòd ut Scotus sentire uidetur, in statu isto nullū particulare cognoscitur nec ab intellectu, nec à sensu secundum propriam rationem. Cuius ratio est, quia si secundum propriam rationem cognosci posset, posset ab omni non illo distingui, & tamen non potest. Nam posito, quòd sit hic una albedo, quæ obiiciatur sensui tuo, & Deus sua uirtute eam annihilaret, & subito repararet non eandem numero, sed multo sibi similem, tu putabis esse eandem, & tamen non erit, sed si proprie cognouisses illam primam secundum propriam suam naturam singularem, statim certè aduertens, quòd non esset illa, hoc etiam de multis aliis appareret, quæ nec per sensum, nec aliquo modo scis inter illa distinguere, & tamē uerè sunt distincta. Cognoscitur. ergo particulare & singulare pro statu isto & ab intellectu, & à sensu, non secundum propriam rationē singularitatis, sed per aggregationem multorum accidentium, uidelicet, magnitudinis figuræ, coloris, & multorum talium.

Singulare nō cognoscitur ab intellectu. & à sēsu, sub propria ratione singularitatis.

Ad primum in oppositum dico, quòd illa propositio non est uera quantum ad omnia, nisi respectu intellectus diuini, qui cognoscit res secundum gradus suæ entitatis, & ideo id, quod est primum ens, & maxime ens ab eo primo cognoscitur, & maxime cognoscitur. Sed quia nostra cognitio incipit à sensu, ideo sensibilia sunt nobis primo cognita, quę tamen non habent primo esse. est ergo uerum, quòd primum ens est primo cognoscibile de se, sed non primo cognoscitur, nisi ab intellectu perfectissimo, qui cognoscit etiā secundum omnes gradus. &c.

VTRVM DEVS SIT OBIECTVM adæquatum intellectus nostri.

Scotus primo sent. dist. 3. q. 3.
D. Thomas prima parte summæ q. 85. Arti. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. distin. 3. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 3. q. 1.

Quæstio tertia.

SECVNDO quæritur utrum Deus sit obiectum primum adæquatum intellectus Viatoris. & quòd sic.

SICVT non est ens participatum, nisi sit ens per essentiam, ita non cognoscitur ens participatum, nisi prius cognito ente imparticipato. ergo Deus, qui est ens per essentiam, est primum obiectum adęquatum intellectus cuiuscumque. & cætera.

Primum in unoquoque genere est causa omnium, quę sunt in illo genere, ex secundo metaphisicę. Sed Deus est primū, & perfectissimum inter omnia cognoscibilia ergo. &c. Contex. 4.

Præterea Sicut se habet res ad esse, ita & ad cognosci, sed Deus est primum. ergo. &c. 2. met. cont. 4.

CONTRA: Primum obiectum potentiæ primitate adæquationis prædicatur de omni cognoscibili ab illa potētia, sicut uisibile de omni eo, quod uisus potest uidere, sed Deus non prædicatur de omni, quod intellectus uiatoris intelligit, ergo. & cætera.

Præterea: Nulla potentia potest appræhendere, uel intelligere aliquod obiectum sub ratione communiori, quàm sit ratio sui primi obiecti: sed intellectus intelligit sub ratione communiori, quàm sit Deus: ergo Deus non est primum obiectum intellectus.

RESPONDEO, & dico, quòd Thomas ponit, quòd sicut est triplex potentia, una omnino separata à materia in essendo, & in operando; alia omnino materialis in essendo, & in operando; tertia separata à materia in operando, sed non in essendo. Prima est intellectus separatus, secunda est potentia organizata, tertia intellectus coniunctus, qui perficit materiam in essendo, sed non utitur organo in operando; Ita est triplex obiectum correspondens proportionabiliter. Nam primæ potentiæ correspondet pro obiecto primo quidditas immaterialis, secundæ particulare materiale, tertię quidditas rei materialis, quæ & si sit in materia, cognoscitur tamen non in materia singulari, quia depuratur ex irradiatione intellectus agentis.

D. Thomas prima parte summæ q. 12 Ar. 4. & q. 85. Artic. 1.

CONTRA: Potentia manens eadem potentia, per nullum habitum sibi additum potest habere actum circa aliquod obiectum non conceptum sub formali ratione obiecti primi adæquati illius potentiæ, sed intellectus beatus, & non beatus est idem intellectus numero, ergo quantumcunque intellectui beato addatur habitus gloriæ, cum talis habitus non faciat eum non esse eandem potētiam, quam prius, non poterit intellectus beatus habere actum circa substantias separatas. Quod est absurdum. Minor probatur, quia obiectum primum habitus, uel continetur sub primo obiecto potentiæ, uel saltem non excedit, alias non esset habitus illius potentiæ.

Henricus autem dicit, quòd primum naturaliter obiectum intellectus, & uoluntatis est Deus: cuius ratio est, quia sicut ipsum est naturaliter simpliciter primum, ita etiam naturaliter primo mouet intellectum, & uoluntatem, & quicquid aliud mouet, in eius uirtute mouet. &c.

Hēricus quolib. 15. q. 9. & quolib. 13. q. 9.

CONTRA hoc est argumentum adductum contra principale. Supponendo igitur uniuocationem

uem entis, quæ probata est in quæstione huius tertiæ distinctionis, dico, q primum obiectum adæquatum naturale intellectus, & ẽt uoluntatis est ens. Tamen primo dicam ad quæ se extendit uniuocatio entis, & ad quæ nõ. Secundò ostendam propositum. De primo dico, q ens non dicitur uniuocè, & in quid de ultimis differentiis, nec de passionibus entis.

Primum probo dupliciter, quia si sic, ergo ultimæ illę duæ differentiæ, quæ sunt, a, &, b, non erunt primo se totis diuersæ, sed erũt differentes, quia erunt aliud unum ens, hoc est, erunt unum in ente, ex quo includunt aliud unum. s. conceptũ entis, & tunc accipiam præcise illas rationes, per quas differunt, & ita erit procedere in infinitum, uel erit dare aliquas ultimas differentias, quæ ita eruntse totis ita diuersæ, quòd nihil commune includũt, & per consequens cum dicat unum conceptum, ut probatum est, non includitur in illis quidditatiuè. &c.

Secundo sic: Sicut res composita componitur ex actu, & potentia, ita conceptus cõpositus ex cõceptu actuali, formali. & sicut actus nõ includit potentiam: ita conceptus actualis non includit potẽtialẽ. & ita, sicut cõceptus entis, qui est potẽtialis, est simplr̃ simplex; ita cõceptus simplex ultimus, ad quem stat ultima resolutio, est simpliciter simplex. & sic ens, qđ dicit qd potẽtiale, non prædicabitur de differentia, quæ dicit qd actuale.

Secundum Probo secundum phylosophum 4o. metapysicę sic: Ens inquantum ens habet passiones, & secundum eundem, primo post: Passiones prædicãtur de subiecto in secundo modo, & non in primo. ergo sicut passio non includit subiectum quidditatiuè, ita passiones entis non includunt ens quidditatiuè. — *4. met. cõtex. 5. & primo post. cont. 9.*

Dico, quòd licet ens non contineatur quidditatiuè in omni intelligibili, quia non in passionibus, & ultimis differentijs, ut dictum est; & per consequens ens non est commune ad omnia intelligibilia communitate prædicationis quidditatiuè, tamen est alioquo modo commune ad omnia secundum continentiam uirtualem, & ista continẽtia uirtualis sufficit, ut ens dicatur esse obiectum naturale primum, & adæquatum intellectus, & uoluntatis, commune ad omnia intelligibilia. & licet ad hoc sequatur, quod ratio adducta contra principale, & contra opinionem Henrici, q non sit formaliter in se bona, tamen ualet contra Henricum, quia Deus nõ prædicatur quidditatiuè de omni intelligibili, nec continetur essentialiter in omni, ut includitur intelligibile, sicut patet. — *Quõ ualeat ratio ipsius Scoti contra Henricum.*

Sed Contra dicta in primo articulo, & contra uniuocationem entis, quam posuit iste, aliter arguitur per phylosophũ 3. metaphysicæ ubi dicit, quòd ens non est genus, quia iam eius differentia non esset per se ens. & si dicas sic esse, sequitur, quòd ens sit genus, quia de inferioribus prædicatur uniuocè secundum te; & aliquid potest esse extra rationem secundum te, & tunc illud poterit esse uera differentia. — *Contex. 10.*

Item contra uniuocationem entis: Dicit phylosophus 4. metaphysicæ, quòd ens dicitur de omnibus entibus, sicut sanũ de sanis, ergo nõ logicè. — *Contex. 2.*

Item ibidem dicit, quòd omnia, de quibus est metaphysica, non sunt unum, sed ad unum, ergo ens, quòd est ibi subiectum, nõ est uniuocum, sed analogum. &c.

Item 7. metaphysicæ: Accidentia non sunt entia, sed entis. &c. — *Contex. 14. & 15.*

Item dicit Porphyrius: si quis omnia entia uocet æquiuocè, & non uniuocè nuncupabit. &c. — *Cap. de specie*

His non obstantibus, ad uniuocationem adduco unam etiam rationem talem. &c. — *Pulcherrima rõ authoris*

Quæcunq; propriè cõparant̃ in aliquo tertio, uniuocè ĩ illo sũt uniuocata; sed substãtia, & accidẽs, ens creatũ, & increatum proprie cõparãtur in ente, ergo &c. Maior patet ex 7. phys. & patet in exẽplo. nam hæc nõ est uera: albedo est magis color, quàm sanus; cuius ratio est, quia color non habet aliquam unitatem ad albedinem, & sonum, sed ad albedinem tantum. Minor patet, quia propriè substantia est magis ens, quàm accidens, & ens increatum, quàm creatum; & patet per phylosophum 7. metaphysicę, ubi dicit, quod substantia est præstantior accidente; sed non potest intelligi quòd substantia sit magis substantia, quàm accidens, quia iam accidens erit substantia, nec potest intelligi, quòd accidens sit minus accidens. &c. — *Contex. 26.* — *Contex. 5.*

Ad instãtias adductas cẽspõdeo: Ad primã partẽ primæ instãtiæ dico, q ens de multis differẽtiis prædicatur in quid, sed solum de ultimis differentijs, & de passionibus entis nõ prædicatur in quid illud expositum est. Sed ad rõnem generis exigit, ut omnes differentiæ tam immediatæ, quàm aliæ inferiores sint extra rationem eius. &c.

Et ideo dicit Arist. ibi, q si esset genus omnes differentiæ essent per se non ens, q est inconueniens, sed non est inconueniens, imo necessarium est de illis ultimis differentiis, & de passionibus, sicut ostensum est.

Ex hoc patet solutio ad secundam partẽ illius instantiæ, quia ex quo non oẽs differentiæ excludunt ens quidditatiuè, ipsum non põt esse genus. Ad scđm & tertiũ & quartũ, & ad oẽs authoritates sumptas de phylosophia, q possent ad hoc adduci, dico, q naturaliter, & metaphysicè loquẽdo, uerũ est, q ens est analogũ, pro quãto nõ dicit aliquã unitatẽ realẽ extra intellectum, & ad eadẽ; de q̃bus dr̃; Sed tñ logicè est uniuocũ, quia cõceptus entis uerè abstractus ab illis, & uerè unus conceptus est, scđm q p̃dictũ est, & expositũ. & confirmõ: Nã dicit phylosophus 7. phys. q latent ęquiuocationes in genere, q pro tãto dicit, qa non oẽ genus hẽt unitatẽ realẽ ad suas spẽs, imo quodq; generis rõ sumit̃ ab alia forma realiter, à qua sumit̃ rõ differẽtię, sicut patet scđm ponẽtes pluralitatẽ formarũ, & tñ, hoc nõ obstãte, illud ẽ uerũ genus logicũ, qa ab illis naturaliter, à realiter diuersis p̃t abstrahi unus cõceptus, patet ergo, q nõ obstãte, q accidẽs sit ens p attributionẽ ad substantiã, naturaliter loquẽdo q ẽt conceptus entis abstractus ab aliis est uniuocus logicaliter, & habet aliquam unitatem, sicut expositum est supra. Non — *Ens est uniuocũ metaphysicum & logicum, non aũt physicum, uide etiam Ioã. canonicum primo phys. q. 3. Arti. 3. Contex. 31.*

eũ erat imaginandũ, ꝙ ens dictũ de Deo, & creatura haberet unitatem realẽ extra intellectũ, q̃ tũc tale ẽs naturaliter ꝓcederet ipsum Deum, & ita Deus non erit primum principium. &c.

Ad Porphy. dico, ꝙ Arist. quem ipse allegat ibi, nõ dicit in logica sua, ꝙ ens sit æquocũ, si uerò dicit in physica, uel in met. iam expositum est. &c.

IAM accedo ad secundũ articulum, qui est de principali proposito & dico, ꝙ naturale obiectũ primũ adæquatũ ĩtellectus, & ẽt uolũtatis est ens. Qđ probo de intellectu dupliciter & primo sic: Obiectum habitus, non excedit obiectũ potentiæ illius habitus, quia iã nõ esset illius potentiæ, sed obiectum habitus, q̃ est in metaphysica est ens, sicut patet 6. metaphysicæ, & habitus ille est intellectualis, ergo nihil inferius ad ens p̃t poni obiectum adæquatum intellectus, superius autem nihil est. ergo est ipsum.

6. contex. 1.

Secundo sic: Obiectum primũ adæquatum potẽtiæ dẽt continere sub se quidditatiuè uel uirtualiter oẽ illud, ad qđ se extendit ipsa potẽtia, alias nõ esset adæquatũ, sed nihil est, ꝙ contineat oẽ intelligibile, nisi ens. ens. n. ut supra expositũ est, oĩa cõtinet uel quidditatiua cõtinẽtia, uel uirtuali, sc̃dm qđ expositum est supra. Probo ꝙ uerũ nõ sit obiectũ, q̃ licet uerũ sit transcẽdens, sicut ens, nõ t̃n p̃t poni primum obiectum adæquatũ, q̃ nõ cõtinet oĩa intelligibilia. et. n. sicut passio entis nõ cõtinẽs esse, nec ea, quæ sunt per se ens, nec quidditatiuè, nec uirtualiter, sed econuerso subiectum cõtinet passionẽ uirtualiter, licet nõ q̃dditatiuè. &c.

Quò uerum non sit obiectum adæquatum.

Quod autẽ sit primum obiectum adæquatũ uoluntatis ꝑ hoc patet, quia quicquid intellectus p̃t intelligere, uolũtas p̃t uelle, cum sit libera, dum t̃n illud intellectum hẽat rõnem entis. intellectus. n. de se est proportionatus uoluntati, multi t̃n nõ cõcedunt, ꝙ uoluntas possit uelle quicquid potest intellectus intelligere. &c.

CONTRA istum articulum arguitur sic: Quia distinctæ potentiæ hñt distincta obiecta formaliter ex secundo de aĩa. Sed uolũtas, & intellectus sunt distinctæ potentiæ formaliter, & sensus, & intellectus sunt potentiæ distinctæ formaliter, & t̃n sensibile non est distinctum formaliter ab ente, imo includit ipsum formaliter, tanquam suum superius.

Contex. 33. Regula Ari. est uera de actibus generis, & de obiectis specie distinctis. etiam numero.

Item quia tunc intellectus poterit naturaliter intelligere substãtias separatas per se, cum per se cõtineantur sub ente.

AD primum istorũ dico, ꝙ potẽtiæ disperatæ, cuiusmodi sunt uisus, auditus & sicut sunt potẽtiæ formaliter distinctæ, ita hñt obiecta formaliter distincta: sed potẽtiæ subordinatæ eiusdẽ gñris, cuiusmodi sunt potẽtia sensitiua, cognitiua, & potẽtia intellectiua, quæ est ẽt cognitiua, sicut ipsæ sũt subordinatæ, ita oportet ꝙ habeãt obiecta subordinata. & sicut patet de sensu particulari, & sensu cõi, ergo oportet, ꝙ sensibile nõ sit distinctum ab intellectu, sed contineat sub eo. Potentiæ t̃n, quæ hñt ordinẽ, nõ t̃n sunt eiusdẽ generis, cuiusmodi, intellectus, & uoluntas sunt, non oportet, ꝙ hẽant obiecta formaliter distincta, ex quo habent ordinem, imo possunt habere idẽ obiectum, quia omne uolitum est præcognitum. &c.

AD sc̃dm dico, ꝙ, sicut dictum fuit in superioribus, intellectus pro statu isto nõ naturaliter intelligit, nisi illud, à quo naturaliter mouetur, sed non naturaliter mouetur, nisi ab obiecto, qđ relucet in phantasmate cum intellectu agente, & oẽ tale est sensibile. Et iõ quidditas rei sensibilis, est primũ motiuum naturale intellectus pro statu isto; sed t̃n primum obiectum adæquatum dẽt sibi assignari, in quo põt intellectus. Vnde i ĩtellectus, & tale, est oẽ ens. Nã intellectus cõiunctus, & nõ coniunctus est idẽ intellectus numero imo oĩs intellectus cõiunctus beatus põt in omnẽ intelligibili, & in omni ente. Sed ꝙ pro statu isto nõ possit naturaliter moueri, nisi à re sẽsibili, accidit uel ꝑ cõnexionem naturalẽ potẽtiarum inferiorum, uel sẽperiorum, uel ꝑ peccatum primi Parentis, sicut uř dicere Augustinus 15. de Trinitate & hoc forte magis uř, quia intellectus beatus esset coniunctus eidẽ post glorificationẽ, & per cõsequens esset eadem connexio, & tamen intelligeret substãtias sensibiles. &c.

Doctrina singularis.

15 de tri. cap. ultimo.

AD primum igitur principale dico, ꝙ sicut nõ est ens participatum, nisi sit ens ꝑ essentiã, ita non gnoscitur ens participatum, nisi sit ens ab ente ꝑ essentiã. Sed non sequitur, sicut est ens ab ente in participato, ita non nisi cognito ente imparticipato cognoscitur, & nisi cognoscatur per rationem entis per essentiã. Exemplum: Lapis nõ est ens, nisi ens per essentiam. Sit ens; nõ t̃n sequitur: Lapis non est formaliter albus, uel durus, nisi ens per essentiam sit album, uel durum.

Exemplum.

Per hoc patet solutio ad argũ Hẽrici. Licet. n. Deus sit simpliciter primum ens, & ex se primũ cognoscibile; t̃n à nobis nõ est naturaliter primũ cognitum, nec primũ cognoscibile. Ab intellectu uero suo, q̃ est simpl'r simplex intellectus, sic est.

Solutio ad argumentũ Hẽrici.

QVAERITVR VTRVM ALIQVA ueritas certa & sincera possit naturaliter cognosci ab intellectu Viatoris absque speciali lucis increatæ speciali illustratione.

Scotus primo sen. dist. 3. q. 4.
D. Thomas prima parte summæ q. 44. Art. 3.

Quæstio quarta.

VTRVM Viator possit habere aliquã ueritatem sinceram, & certam, absque speciali illustratione lucis increatæ.

Et uidetur, quòd non: Quia Augustinus 9. de Trin. Quod intuemur inuiolabilem ueritatem, ex qua dicimus qualis esse mẽs hominis sempiternis rationibus debeat.

9. de tri. ca. 8

Et ibidem: In illa ueritate, ex qua temporalia facta sunt omnia, formam conspicimus, inde conceptam ueram notitiam, tanquam uerbum apud nos habemus.

Et eodem li. cap. 70.

Et Augustinus. 12. Confess. Si ambo uidemus uerum, nec tu in me, nec ego in te. Sed ambo, ꝙ supra

12. confessio num c. 25. & 3.

pra intellectum incommutabili ueritate.&c.

Cap. 1. IN contrarium, ad Romanos: Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, ab intellectu conspiciuntur. Istæ rationes æternæ sunt, inuisibilia Dei. ergo cognoscuntur ex creaturis, igitur ante unionem istarum habetur certa cognitio creaturarum.&c.

QVAERITVR hic de cognitione ueritatis, quæ cognoscitur intellectu cõponente, & diuidẽte, & non quæritur hic de cognitione ueritatis uel entitatis primæ, sed de Idea.&c.

Henricus in summa Art. 1.q.2. Et est una opinio Henrici, ꝙ nõ: Vbi est aduertendum, ꝙ sicut est duplex exemplar, s. creatum & increatum; increatum, sicut ydea; creatum, sicut species intelligibilis impressa. Ita est duplex conformitas correspondens. Modò dicit Henricus, ꝙ per exemplar creatum, uel acquisitum in nobis, non potest haberi omnino certa, & sincera ueritas, & est fallibilitas, quòd probat sic:

Prima ratio Henrici. Obiectum illud, à quo est abstractum exemplar creatum. i. uera species superius posita, est mutabile, ergo non potest esse causa alicuius immutabilis. Sed certa notitia alicuius ueritatis, & sincera de aliquo habetur de eo sub ratione immutabilis. non igitur habetur per tale exemplar. Unde Augustinus. 83. quæst. non est à sensibilibus expectãda ueritas sincera, quia mutabilia sunt.&c.

83.q.q.9. Secũda ratio. Lex omnium artium.&c. Præterea anima non regulatur, nec perficitur per aliud mutabilius ea, sed huiusmodi exemplar creatum superius positum est mutabilius anima, ergo.&c. Maior est Augu. de uera Religionẽ.&c.

Tertia ratio. Præterea habens talem Veritatem debet habere unde discernat uerum à nõ uero, uel à uerisimili, quod non habet Viator: nam non põt esse illud exemplar creatum, s. species. Et probo, qa, uel repræsentat se tanquã in se, & sic est intellectus uerus, uel repræsentat se tanquam obiectum, & tunc est falsus, ergo põt errare, ut patet in somniis. Ex his concluditur, quòd non potest haberi certa ueritas aspiciendo ad exemplar creatum. Modus ponẽdi Hẽrici, no bilis pictoris. Modus ponendi est iste: Dicit. n. Deus non, ut cognitum habet rationem exemplaris, ad quod aspiciendo cognoscitur sincera ueritas. est ergo cognitum in generali attributo; sed est rõ cognoscẽdi, ut nudum exemplar, & propria rõ essentiæ increatæ. Vñ dicit, ꝙ lux increata quasi recto aspectu intellectum Angelicum illustrat. & ut uisa est rõ uidendi alia in ipso. Intellectum autem nostrum pro statu uiæ quasi obliquato aspectu illustrat, & ideo est ratio uidendi intellectui nostro, & non uisa.

Efficacissima confutatio. CONTRA opinionem istam, arguo, & primo deducẽdo rationes eius in oppositum. Nã & si obiectum continentiæ mutatur, non potest haberi aliqua certitudo de ipso sub rõne immutabili, imo nec in quocunq; lumine certitudo posset haberi, qa nõ est certitudo, qñ obiectum alio mõ cognoscere, ꝙ subiectum se habet. nõ igit̃ est certitudo, cognoscendo mutabile, ut immutabile, patet ẽt, ꝙ antecedens huius rõnis est falsum, hoc. n. imponebatur Heracliti, s. ꝙ sensibilia continuẽ mutantur. Contex. 22. 4. metaphysicæ. sequitur ẽt si pp mutabilitatẽ exẽplatis, quæ est in aĩa nostra nõ posset esse certitudo, quicquid ponatur in aĩa subiectiuẽ, sit mutabile, & ipse actus intelligendi sequitur, ꝙ per nihil i aĩa rectificabit aĩa, ne erret. Similiter species creata scđm illã opinionem inhærens cum specie ista sola absente; Sed qñ aliquid cognoscitur, qđ repugnat certitud ni, nõ põt certitudo haberi. Sicut. n. ea altera de contingenti ad alterã de contingenti sequitur conclusio de contingenti. Ita ex certo, & incerto concurrentibus ad aliquam cognitionem non sequitur conclusio certa.&c. Primo priorũ cap. 21.

Itẽ ẽt patet de tertia rõne. Quia si species ipsa abstracta à re concurrat ad oẽm cognitionẽ, & non põt iudicare, qñ ista repræsentat se tanq̃ se, & se tanquam obiectum; igitur quantuncunq; aliud concurrat, non potest haberi aliqua certitudo, per quam discernat uerum à uerisimili.&c.

2. Soliloquiorum. Quòd autẽ ista opinio non sit opinio Augustini, sicut quidã uolũt dicere, patet per Augustinũ, qui dicit: Spectamina disciplinarum quisque uerissima esse nulla rõne concedit.

De hebdomadibus. Et Boetius: Cõis animi conceptio est illa, quã quisque probat, audita ipsa.

2. met. cont. 1 Et Philosophus scđo metaphysicæ: Prima principia sũt oĩbus certa, & nota, sicut ianua in domo.

Ex istis tribus authoritatibus arguitur sic: Quicquid cõuenit oĩbus alicuius speciei, sequitur naturã specificã. ergo cum quis hẽat de primis principijs notitiam certam; & notitia conclusionum dependeat à notitia principiorum, sequitur ꝙ cuilibet scita põt esse certa cognitio conclusionis. Et alibi Augustinus: Absit, ut ea, quæ didicimus per sensum corporis, uera esse, & certa dubitemus. 15. de tri. c. 12

Soluuntur rationes Henrici. NVNC soluo rões Hẽrici.&c. Ad primum, cũ dr de mutabilitate obiecti, dico, ꝙ antecedens est falsum. Nec est opinio Augustini, sed Heracliti, qui uolebat loqui, sed mouere digitum, ut dicitur 4. metaphysicæ. Et dato, ꝙ antecedẽs esset uerũ, adhuc posset haberi de hoc certa cognitio scđm Arist. ꝙ oĩa cõtingenter mouentur. & ex quo oĩa cõtingẽter sunt mobilia, hr certa, & sincera, & immutabilis cognitio, ꝙ mutabile uino esset mutabile. Non. n. sequitur: Obiectũ est mutabile, igit̃ qđ gignitur ab eo, nõ est repræsentatiuũ alicuius sub rõne immutabilis, qa mutabilitas in obiecto non est rõ cognoscẽndi, sed natura ipsius obiecti, qđ est mutabile: Genitũ igitur ab ipso repræsentat naturam per se. Iõ si natura hẽat aliquã immutabilẽ habitudinẽ ad aliud, id aliud per suũ exẽplar repræsentat, ut immutabiliter unita, & ita p duo exẽplaria. 4. met. cõt. 22

Duplex mutabilitas in Anima. Ad scđm dico, ꝙ in aĩa duplex mutabilitas põt intelligi; una est ab affirmatione in negationẽ, & ẽ cõuerso, puta à nõ intellectione ad intellectionẽ & ẽ cõuerso. Alia quasi à cõtrariis in cõtrariũ, puta à rectitudine in deceptionẽ, uel ẽcõnerso. Aĩa quo adquæcunq; obiecta est mutabilis prima mutabilitate, & p nihil formaliter ĩ ea existẽs, tollitur ab ea talis mutabilitas, sed nõ est mutabilis scđa mutatione, nisi circa prima cõplexa, q̃ nõ hñt eui dẽtiã ex terminis. Circa uero illa, q̃ sunt ea terminis, euidentia mutari non põt scđa mutabilitate. Quia ipsi termini apprehẽsi sunt. cã necessaria cõformitatis, & compositionis ad ipsos terminos.

D 2 Igitur

igitur si aīa est mutabilis à rectitudine ī errorē ab solutē, nō sequitur, ꝙ p nihil à se possit rectificari, saltē.n. rectificari pt circa obiecta, circa q nō pt intellectus errare apprehensis terminis. &c.

Hēricus quo lib. 5. q. 16.

Ad tertium dico, ꝙ, cum dr: Species intelligibilis, uel exemplar non representat in somnis se tanquā obiectum, est phantasma & non spēs intelligibilis, ergo si intellectus solo phantasmate utatur, per qđ obiectum est sibi præsens, non utatur alia specie intelligibili, non vr, ꝙ per aliquid, in quo obiectum relucet, possit discernere uerū à uerisimili, sed ponēdo spēm impressā in intellectu, nō ualet rō qa itellectus non pt uti ista pro se, ut pro obiecto, nam nō contingit uti ista in dormiendo.

Et si dicatur, ꝙ cum phātasma possit representare obiectum, ergo saltem potest errare intellectus, & etiam ligari ne operetur rectè, ut patet in freneticis, & dormientibus.

Dico, ꝙ tūc intellectus nō errat, nā tunc nō hēt aliquē actū, & sic patet rñsio ad rōnes Hēnci. &c.

Contra Henricum.

Modo restat arguere cōtra cōclusionē opinionis. Hinc quæro, qđ intelligit p ueritatem sinceram: Nam, aut intelligit ueritatem certā, & infallibilem absq; dubitatione, & deceptione; & ista pt hri ex puris naturalib. Aut itelligit de ueritate, q̄ ē passio entis; cū aūt ens naturaliter possit cognosci, & passio eius. s. uerū, & per consequens ueritas p abstractionem. Nam quæcunq; forma pt intelligi in aliquo, pt etiā intelligi p se abstractiuè. Aut intelligit p ueritatem sincerā, cōformitatem ad exemplar. & tunc quæro, aut ad exemplar creatum, & sic habeē propositū, aut increatum, & si ad increatū, cū nō possit cognosci cōformitas, nisi cognoscat illud, ad qđ ē; sequitur ꝙ exēplar illud increatū erit cognitū, ꝙ ē cōtra modū eius ponēdi. Præterea intellectus intelligens aliqđ confusè, illud pōt cognoscere diffinitiuè inquirendo sic distinctionē illius p uiā diuisionis; hæc cognitio est perfectissima, & pt. nc ad intellectū simplicē ex tali cognitione pfectissima terminorū pt intellis pfectissime itelligere principiū & ex pricipio cōclusionē, & sic cōpletur notitia intellectiua. &c.

Ad qōnem dico, ꝙ pp uerba Augustini oportet concedere, ꝙ ueritates infallibiles vīr in regulis æternis. hoc autem potest accipi ly in obiectiuè. Hoc autē quadrupliciter uel sicut in obiecto proximo uel sicut incontinente obiectum proximū, uel sicut in eo, uirtute cuius obiectum proximum mouet uel sicut in obiecto remoto.

Ad intellectū primi dico, ꝙ oīa itelligibilia actu intellectus diuini hñt esse itelligibile, & in eis oēs ueritates de se relucent, & tanq̄ intellectus intelligens ea, & uirtute eorū intelligens necessarias ueritates de eis uidet in eis, sicut in obiectis istas ueritates necessarias. Ista autem inquātum sunt obiecta secundaria intellectus dinini sunt ueritates, qa conformes suo exemplari, intellectui. s. diuino. & sunt lux, qa manifestatiuè, & sunt ibi immutabiles & necessariæ; sunt ēt æternæ, sed scđm quid, quia æternitas est conditio scđm quid existentis, & ista nō hñt existētiā, nisi scđm qd. Sic ergo primo possumus dicere uidere in luce æterna, hoc est in obiecto secundario intellectus diuini, quod est ueritas, uel lux externa modo exposito.

Secundus modus patet, qa intellectus diuinus cōtinet istas ueritates, q̄ i liber, sicut dicit aucto rūas Augustini de trin. ꝙ istæ regulæ scriptæ sunt in libro lucis æternæ. i. in intellectu diuino, inquātum cōtinet istas ueritates, & licet liber nō uideatur, tñ vīr esse quidditates, quæ sunt scriptæ in libro illo. & posset dici intellectus nō uidere ueritates in luce, hoc est in libro illo, sicut in cōtinente obiectum & hoc secundum modum uel ēt in illis ueritatibus, quæ sunt lux æterna secundum qd, sicut in obiectis uidemus. & hoc secundum primū modū. Alter uero istorū modorum vr esse de intellectu Augustini, ꝙ rō quadrati corporis manet incorruptibilis & immutabilis, non autem manet talis, nisi ut ē obiectū scđm iū itellectus diuini. &c.

De trini. cap. 14. & 15.

12. de tri. ca. 14.

Subtilissima instantia.

Sed contra illud est dubium. s. n. non uidemus istas ueritates, ut in intellectu diuino; quia non uidemus intellectum, ergo dicemur uidere in luce increata, ex hoc, ꝙ uidemus in tali luce æterna secundum qd quæ hēt esse in luce increata, sicut in intellectu cognoscente. Huic tādet secundum membrum, ꝙ ista, ut sunt obiectum secundarium intellectus diuini, non hñt esse, nisi secundum qd. Operatio āt uerè realis nō cōpetit alicui pcisè enti scđm qd uirtute sui; sed si aliquo modo cōpetit hoc oportet esse uirtute alterius, cui cōpetit esse simpłr. Istis ergo obiectis secundum Arist. non cōpetit mouere intellectum pcisè, nisi in uirtute esse intellectus diuini, qđ est esse simpłr; per quod ista hñt esse secundum qd, sic igitur in luce æterna secundum quid, sicut in obiecto proximo uidemus, sed in luce increata, sicut in causa proxima, uirtute cuius obiectum proximum mouet. &c.

Iuxta hoc posset dici, ꝙ quātum ad tertiū modum uidemus in luce æterna, sicut in cā proxima obiecti in se. Nā intellectus diuinus producit ista actu suo inesse intelligibili, & actu suo dat huic obiecto esse tale, & illi tale, & per cōsequēs datur eis talis rō obiecti, p quas rōnes primo mouēt intellectū ad cognitionē certā. Quod autem uerè possit dici, intellectum materiæ uidere in luce æterna qa lux est cā obiecti; apparet per simile, quia propriè dicimur intelligere in lumine intellectus agē tis, cum tñ id lumen nō sit, nisi cā actiua, uel faciēs obiectū in actu, uel uirtute, cuius obiectū mouet, uel utrumq;. Ista igitur duplex cālitas intellectus diuini, quæ est uera lux increata uidel cet, q̄ producit obiecta secundaria in esse intelligibili, & est id, cuius uirtute obiecta secundaria etiā producta mouent actualiter intellectum; pt quasi integrare unum tertium membrum de causa, propter quam dicamur uere uidere in luce æterna.

De his uide in primo dist. 35. contra Henricum.

Si autem obiicias cōtra istos duos modos integrantes tertium membrum de causa, quia tunc magis uidetur, ꝙ diceremur uidere in Deo uolente, uel in Deo, ut uoluntas, quam in Deo, ut lux est, quia uoluntas diuina est principium immediatum cuiuslibet actus ad extra. &c.

Dubitatio notabilis.

Respondeo ꝙ intellectus diuinus inquātum aliquo modo prior est uoluntate diuina, producit

Respōsio.

ducit ista obiecta i esse intelligibili, & ita respectu istorum ut esse merè cā naturalis, quia Deus non est cā libera respectu alicuius, nisi, q̄ presupponitur ante se aliquo mō uolētē, seu actu uolēns & sic intellectus, ut prior actu uoluntatis producit obiecta intelligibilia, ita ut prior cā uideatur cooperari illis intelligibilibus ad effectum eorum naturaliter, ut. s. apprehensa, & cōposita causant apprehensionis conformitatē ad se. Vr ergo q̄ contradictionē includat intellectū aliquē talē cōpositionē facere, & cōpositionē non esse conformem in terminis; licet possibile sit istos terminos nō cōcipere, quia licet Deus uolūtariè coagat ad hoc qd̄

Nota qui intelligis.

intellectus terminos cōponat, uel nō; Tñ, cum cō posuerit, ut illa cōpositio sit conformis terminis, hoc vr̄ necessariò sc qui rōnem terminorum, quā hñt ex intellectu Dei causante istos terminos in esse intelligibili naturaliter. Et ita apparet, qualiter nō est necessaria specialis illustratio ad uidendum in regulis æternis. Nā August. non ponit in eis uideri, nisi uera, q̄ sunt necessaria extrema ex ui terminorū, & in talibus ē maxima necessitas. si tā cāæ proximæ q̄ remotæ respectu effectus, puta, tā intellectus diuini ad obiecta mouētia, q̄ istorum obiectorum ad ueritatē cōplexionis de eis. Si autē ponatur, q̄ Deus coagat influentia gñali ad effectum istū, non tñ necessitate naturali, Dico, q̄ siue sit ibi influentia generalis, siue necessitas naturalis, patet q̄ non necessariò requiritur illustratio spālis. Assumptum de intentione Augustini pa

4. de Tri. c. 15

tet per ipsum 4. de Trin. ubi loquitur de his. Non nulli potuerunt aciem mentis ultra oēm creaturā leuare in lucē incōicabilis ueritatis quacunque ex parte attingere, qd̄ Christianos multos sola fide uiuentes nondum posse derident. Igitur uult q̄ Christiani credita non uident in regulis æternis: Sed Philosophi uident in illis necessaria multa secundum Augustinum de Trin. dicentem: Nō qua

9. de Tri. c. 6.

lis sit uniuscuiusq; hois mēs. oportet. Quasi dicat; Contingentia nō vīr ibi, sed necessaria; igitur intelligit p regulas ęternas, q̄ non cognoscātur illa contingentia, q̄ tantum per sensus cognoscuntur, uel per historiā creduntur, & tñ specialis illustratio magis requiritur in credendis cōtingentibus, q̄ in cognoscendis necessarijs, ubi maximè remouetur illustratio spālis, & sufficit sola gñalis. &c.

12. de Trin. cap. 14.

CONTRA. Quid ergo dicit Augustinus q̄ paucorum est peruenire mentis acie ad rōnes intelligibiles, & nō nisi purę animæ ad istas pertingunt &c.

83. q. 46.

RESPONDEO, q̄ non debet intelligi puritas ista à uitiis, qa uult, qd̄ iniustus in regulis uideat æter

14. de Trin. cap. 15.

nis, quid in his sentiendum. Sed debet intelligi eleuādo intellectum ad intelligendas ueritates, ut in se relucent, nō tñ ut relucent in phantasmate. Vbi sciendum est, q̄ res sensibilia cāt phātasma unum confusum, & unum per accidens in uirtute phātastica representans. s. rem scd̄m quātitatem, figurā, & colorem, & alia sensibilia accidentia. Et sicut phantasma representat tātum confusè, & p acci dēs; ita multi pcipiunt tñ ens p accidens. Veritates autē purę sunt pcisè tales ex propria rōne terminorū, inquātum illi termini abstrahūtur ab oībus p accidens cum eis coniunctis. Nam ista propositio: Omne totum est maius sua pte; est uera, nō mō, ut est totum, in lapide, uel in ligno; Sed, ut totum abstrahitur ab oibus, quibus cōiungit per accidens. Ideo intellectus intelligens sic, ut in ligno, uel lapide, nō habet sincerā ueritatem, & sic dicit August. q̄ paucorum esse itelligere isto mō, quia pauci sunt tale ingenium hñtes ita subtile; Intelligens autem in tali cōceptu confuso, & per accidens à phantasmate representato, est in ualle & aere nebuloso circundatus. Qui autem intelligit ueritates pure, & ut pcisè ex ratione terminorum intelligit est in monte lato, hñs sincerum uallem & aerem nebulosum; Hoc igitur modo pt cōcedi, q̄ ueritates sincerę cognoscuntur in luce increata, tanquā in obiecto remoto cognito, quia lux increata, est primum principium entium speculabilium, & ultimus finis rerum practicarū. Et hoc mō sumuntur principia speculabilia, & practica. Ideo cognitio entium per talia principia nobilior est, & talis pertinet ad Theologos. Nō obstante hoc dicit, q̄ potest haberi ueritas sincera absq; speciali illustratione. &c.

CIRCA SECVNDAM PARTEM huius Distinctionis tertiæ, in qua Magister ait de cognoscibilitate Dei per Vestigium.

QVAERITVR VTRVM IN OMNI creatura sit Vestigium Trinitatis.

Scotus primo sent. dist. 3. q. 5.

D. Thomas prima parte summæ q. 45. Arti. 7.

Ricardus primo sent. distin. 3. q. 1. Art. 1.

Durandus primo sent. distin. 3. q. 4.

Franciscus de Mayronis primo sent. distin. 3. q. 3.

Quæstio quinta.

QVAERITVR tertio, utrum in creaturis sit uestigium Trinitatis.

Quod nō, Quia uestigium ducit in cognitionem uestigiati; & ita possemus cognoscere trinitatem, quod est falsum.

Item in natura intellectuali est imago Trinitatis, non igitur uestigium, nam imago, & uestigium habent oppositas rationes repræsentandi. &c.

Item natura intellectualis, quia nobilior est, hēt aliā rōnem representandi, quàm substātiæ inferiores, ut rōnē imaginis, sed circa naturā intelligibilē sunt multę naturæ hñtes ordinem imperfectiorē sicut sunt animata supra inanimata, & iuxta super simpliciani ergo eis erit alia ratio representandi, ita q̄ ratio uestigij nō erit communis omnib. &c.

IN oppositum est Aug. 6. de Trin. qui ait: oportet ut creatorém per q̄ facta sunt, conspicientes, intelligamus trinitatem, cuius in creatura, ut dictum est, apposituum uestigium. &c. 6 de Trin. ca. ultimo.

RESPONDEO q̄ scd̄m philosophum. 6. Thopic. oēs trāsferētes scd̄m aliquē similitudinē trāferut. 6. Thopic. c. 2

Primo uidendū est, quid est uestigium in creaturis, scd̄o in quo cōsistit, prout trāsfert ad diuina

Tertio utrum in qualibet creatura sit uestigium. De primo dicitur, quòd uestigium est impressio derelictā à pede animalis ex eius transitu. Si aliquid sibi cedens, repræsentans

id, cuius est non perfectè, sed arguitiue, & non secundum propriam rationem indiuidui, sicut imago, sed magis secundum rationem speciei, Exemplum: Si uideo in puluere uestigiū pedis equi, arguo ibi fuisse equum. sed non hunc, uel illum, sed absolutè esse aliquem equum, & hoc etiam posset fallere, qa potuisset esse pes separatus à toto. &c.

De secundo dicitur, quòd quęlibet creatura refertur ad Deum secundum triplicem respectum, ut exemplatum ad causam exemplarem, & ut productū ad cām productiuā, & ut ordinatū ad cām finalem; & isti tres respectus sunt partes uestigij.

Hēricus quolib. 9. q. 4. & 2.

Aliter tamen uidetur dicendum secundum Augustinum. 6. de Trin. Nam ipse uult, ꝙ partes uestigij sint unitæ species, & ordo, quorum duo prima sunt absoluta, secundum quod patet. &c.

6. de Tri. cap. ultimo.

De tertio dicitur, ꝙ quælibet creatura hēt propriam unitatem, per quā distinguitur ab omni nō tali, & habet propriam speciem, per quam imitatur propriam Ideam, & habet proprium ordinē, per quē tenet certum gradum in entibus; & ideo in qualibet creatura est uestigium.

Ad argumentum in oppositum dico, ꝙ ex quo arguitiue, & imperfectè uestigium ducit in cognitionem eius, cuius est uestigium, non sequitur, ꝙ per tale uestigium creatum posit cognosci Trinitas personarum distinctarum. &c.

Ad secundum dico, ꝙ licet essentia creata, in quantum est tale exemplar, creata est, secundum determinatum exemplar. Ideo quęlibet representat Deum sub ratione uestigij: natura aūt intellectualis, in quātum habet in se essentiam unam, & operationes multas, inter quas est ordo originis, representat Trinitatem ratione omnium istorum occurrentium in tali natura, in quantum natura intellectualis non eodē modo est uestigium, & imago, ut patebit inferius. &c.

In quæstione de imagine.

Ad ultimum dico, ꝙ in essentijs creaturarum est alia ratio representādi uidelicet ratio uestigij, sed quia in aliqua materia cōcurrunt multa representantia unitatem, & Trinitatem; ideo talis natura habet rationem imaginis, sicut natura intellectualis. Talis autem concursus nō est in aliqua natura inferiori natura intellectuali, & ideo omnes aliæ naturæ inferiores habent rationem uestigij præcisè. &c.

CIRCA TERTIAM PARTEM DIstinctionis, in qua Magister agit de imagine. Quæritur primo de Memoria.

VTRVM IN PARTE INTELLEctiua propriè sumpta sit memoria propriè, idest, intellectus habens speciem intelligibilem priorem naturaliter actu intelligendi.

Scotus primo sent. dist. 3. q. 6.

D. Thomas 1. par. summa. q. 79. Art. 6.

Quæstio sexta.

QVARTO quærítur, Vtrum necessariò secundum naturā aliqua species impressa in intellectu possibili præcadat omnem intellectionem.

QVOD non. Species non ponitur, nisi propter præsentiam obiecti, sed prius natura est obiectū præsens intellectui, quā sint species impressæ. ergo frustra ponitur. maior probat, qa nō causatur, nec imprimitur, nisi obiecto præsente & confirmatur, nam id obiectum, quod est in phantasmate, cum intellectu agente potest causare, & imprimere speciē in intellectu possibili, secundum te, ita potest causare simplicem naturalis, ergo frustra imprimeretur. &c.

Item quia tunc sequeretur, quod intellectus possibilis non immediatè moueretur ab intelligibili ad intelligendum, sed primo pateretur ab eo quadam passione reali recipiendo. s. illam realem speciem impressiuè; hoc autem est inconueniens. &c.

CONTRA. Intellectus possibilis quandoq; est in potentia essentiali ad intelligendum, quandoque in potentia actuali. &c. Sed non fit de potentia essentiali in potentia accidētali, nisi per aliquā eius realem mutationem, sicut patet in omnibus similibus. Talis autem realis mutatio non est, nisi impressio speciei, ergo.

RESPONDEO. Hēricus negat omnem speciem impressam in intellectu possibili, propter rationes factas in principali, & ponit solum expressam ita ꝙ obiectum, quod relucet in phantasmate illuminatum ab intellectu agēte est impressiuè in ipsa potentia fantastica & expressiue in intellectu possibili, nisi actus intellectus, & habitus. &c.

Hēricus quolib. 4. q. 79. & 21. & quolib. 5. q. 24.

CONTRA. Idem nō potest representare diuersis modis diuersa, sed phantasma, ut est phantasia representat singulare, ergo non uniuersale, ergo uniuersale non posset intelligi, si non ponitur species intelligibilis impressa in intellectu possibili. &c.

RESPONDEO, Idem potest simul representare diuersa sub diuerso lumine. Vnde phantasma representat particulare in lumine phantastico, & uniuersale in lumine intellectus agentis. & confirmatur, quia secundum te anima separatá per eādem speciem intelligit uniuersale, & singulare, & ꝙ plus est non alio, & alio lumine. Non ergo uidetur cogere hæc instantia contra Henricum.

ARGVO ergo aliter contra eum, primo sic: Intellectus agens est actiuus, & nō receptiuus, eius autē actio est realis, ergo terminus eius actionis est realis; Talis autem terminus nō pōt esse intellectio, quia obiectum, ut obiectum naturali ordine præcedit intellectionē; obiectum autē, ut obiectū, est uniuersale, & obiectum nō fit uniuersale, nisi ab intellectu agēte, ergo primus, & immediatus terminus actionis intellectus agentis est uniuersale, siue uniuersalitas; & ipsa non est intellectio, sed conditio obiecti se tenens ex parte obiecti, sed iste realis terminus actionis intellectus agentis non est in ipso agente, quia ipse non est receptiuus, ut dictum est, nec est in phantasia, tum quia non ponitur, & nihil imprimit intellectus agens in ipso phantasmate positiuum, tum quia ad plura non extenditur agens actiuè quàm patiens siue possibile passiuè. & oīs actio actiua ab agen-

Author arguit contra Henricum.

Vide q̄lio dē tur species intelligibiles secundum authorem.

te reci-

te recipitur paſſiue. Impoſſibile eſt ergo uniuerſale, quod eſt primus actionis terminus intellectus agentis, recipiatur in intellectu poſſibili impreſſione ante omnem intellectionem; & hoc non eſt aliud, niſi ſpecies intelligibilis impreſſa in intellectu poſſibili repreſentatiuè eſt primo & per ſe uniuerſale.&c.

CONFIRMATVR, quia prima operatio intellectus agentis ſecundum omnes, eſt facere actu intelligibile, quod eſt potentia intelligibile.& hoc ſecũdum omnes, ut dictum eſt. Terminus eius actionis non eſt, niſi in intellectu poſſibili, Nã ſicut ipſe eſt, quo eſt omnia facere, ita iſte eſt, quo eſt oĩa fieri. eſſe autem actu intelligibile ſe tenet ex parte obiecti, non tamen ex parte actus, ergo.&c.

3. de Anima contex. 18.

Item intellectus poſſibilis prout diſtinguitur à parte ſenſitiua, dicitur obiectum præſens habere in ratione obiecti, ſed non habet, niſi eſſet ſpecies intelligibilis impreſſa in ipſo, quæ eſt repreſentatiua obiecti, ergo.&c.

DICO igitur propter iſtas rationes, quarum una ſumitur ex parte agentis, alia ex parte poſſibilis, quod eſt dare ſpeciem intelligibilem impreſſam in intellectu poſſibili præcedente ordine naturæ omnem intellectionem, in qua quidem ſpecie relucet obiectum, ut præſens in ſpecie obiecti, & accipit ibi eſſe cognitum.&c.

AD PRIMVM principale dico, quòd, ut patet ex dictis, ordo naturalis requirit, quòd primus & immediatus terminus actionis intellectus agentis nõ ſit intellectio, ſed illa ſpecies, quæ repreſentatiuè eſt naturalis, & repreſentat obiectum, ut actu intelligibile.&c.

Et per idem patet reſpõſio ad ſecundum. Nam ordo naturalis requirit, quod primo moueatur intellectus poſſibilis ad impreſſionem ſpeciei intelligibilis, quàm ad intellectionem, bene tamẽ immediatè mouetur ab intellectu repreſentatiuo ſpeciem ad intelligendum, ſed primo ad impreſſionẽ ſpeciei, ut dictum eſt.

QVAERO VTRVM PARS INTELlectiua propriè ſumpta, uel aliquid eius, ſit cauſa totalis gignens notitiam actualem, uel ratio gignendi.

Scotus primo ſent. diſtin. 3. q. 7.
D. Thomas prima parte ſumma. q. 85. Art. 2.

Quæſtio ſeptima.

QVINTO quæritur, Vtrum intellectus poſſibilis reſpectu notitiæ genitæ ſit purè paſſiuus.

QVOD ſic per Ariſt. tertio de anima, qui ait: Intellectus agens eſt quo eſt omnia facere, & poſſibilis quo eſt omnia fieri. ſicut ergo intellectus agẽs reſpectu intellectionis eſt purè actiuus, ita intellectus poſſibilis eſt purè paſſiuus.&c.

3. de Anima contex. 18.

CONTRA. Quãdoq; intellectus poſſibilis eſt in potentia eſſentiali ad intelligendum, quandoq; in potentia accidentali: ſed iſta diſtinctio non poteſt proprie accipi in aliquo pure paſſiuo, ergo.&c.

DICITVR ab aliquibus, quòd ipſe eſt purè actiuus, ideo intelligere eſt actus merè uitalis; ergo eſt à principio uitali, & per conſequens non ab obiecto, ſed à potentia.&c.

Item forma quanto eſt perfectior, tanto eſt actualior: Cum ergo intellectus ſit forma perfecta inter alias inferiores, ergo eſt purè actiuus.

Item tertio de anima: Intellectio eſt actio immanens, ergo non ab obiecto effectiuè, quia iã eſſet tranſitus extra agentem, cum ſubiectiue ſit in intellectu poſſibili.&c.

Item intellectio eſt actio, quæ diſtinguitur cõtra paſſionem, ſed talis actio eſt in agente, & eſt eius perfectio tertio phyſicorum, & ſecundo ethic. & 9. metaphiſicæ. ergo cum intellectus poſſibilis perficiatur per ipſum ab ipſo eſt actiuè: hæc dicitur eſſe intentio Auguſtini quarto de trin. cap. 5. & ſuper Gen. 28.&c.

CONTRA per Aug. 9. de trin. qui ait: Ab utroq; id eſt à cognoſcente, & cognito ponitur notitia, & ſecundo de trin. Ex uiſibili, & uidente gignitur uiſio, & 15. de trin. ab ea re, quam ſcimus, uerbũ eſt, ergo aliquam actiuitatem tribuit obiectum.&c.

9. de trin. cap. ulti. & 30 de paruis, & 2. de trin. cap. 2. uel 5. & 15. de tri. cap. 10. & 24.

Item ratione ſic: Ex efficiente, & materia ſufficit diſpoſitis, & approximatis & non impeditis neceſſariò ſi ſit efficiens naturale, uel põt ſequi, ſi ſit uoluntarium. Ex eis enim dependet effectus eſſentialiter, ſed intellectua poſſibilis eſt ſufficiens materia ſucceſſiua intellectionis, ergo ſi ipſe idem reſpectu eiuſdem intellectionis ſit ſufficiens, & purè actiuum ſequitur intellectio omni alio circumſcripto, & ita erit, intellectio ſine obiecto, quod eſt impoſſibile.&c.

ALII dicunt aliud extremum, quòd ſcilicet eſt purè paſſiuus ratio quia ipſe eſt ſuſceptiuus, ſicut materia, intellectionis. ſi igitur eſſet effectiuus eiuſdem, tunc coinciderent materia, & efficiens in idẽ numero, quod eſt contra Ar. 2. phyſicorum ubi dicit, quòd non coincidunt.&c.

Auer. 3. de Anime comm. 17. & 12. & Gotfredum quol. 7. q. 7. 2. phyſi. contex. 70.

Item tunc ſequeretur, quòd idem reſpectu eiuſdem eſſet actiuum, & paſſiuum, quod eſt cõtra primum principium.&c.

Item ſequeretur, quòd extrema reſolutionis realis ſcilicet producentis, & producti eſſent in eodẽ fundamento, quod uidetur impoſſibile.

Hinc dicunt, quod, cum intellectus agens ſit idem, quòd intellectus poſſibilis realiter nihil agit, uel cauſat in intellectu poſſibili, ſed ſolum facit, quòd obiectum in phantaſmate relucens ſit actu intelligibile potens mouere ipſum intellectum poſſibilem ad intelligendum. Intellectio autem, & uolitio, ut dicunt, cauſantur, preciſè ab obiecto intellectiuo. ſcilicet ab obiecto, quod relucet in phantaſmate actu phantaſiatum, & illuſtratum ab agente, & uolitio ab obiecto actu intellectiuo.&c.

CONTRA. Anima ſenſitiua eſt realiter idem, quod intellectiua. ergo qua ratione ſecundum iſto a intellectus agens non poteſt aliquid cauſare, & agere in intellectu poſſibili, non poteſt eſſe in anima ſenſitiua, uel ergo intellectus agens aliquid cauſat

Anima ſenſitiua, & intellectiua, ſũt realiter idem.

positiuè in phantasmate, quod est contra eos, uel aliquid ibidem remoueret, puta materiales conditiones & id genus alia, & tunc idē sequitur, quia agendo remouet, uel nihil facit, & tunc purè phātasma causabit intellectionem, quod est falsum, tamen quia effectus esset nobilior sua causa; tamen quia ignobilius ageret in illud, quod est nobilius. &c.

Item actus discursiuus, compositiuus, & diminutiuus, sicut patet similiter nec actus reflexiuus, similiter nec relatio rationis similiter, nec logicales intentiones, & tamen omnes isti actus sunt intellectiones. &c.

Item actus mentalis. &c.

Henrici quo lib.5.q.14. ALITER dicit Henricus, quòd respectu impressionis speciei nec est actiuus, nec passiuus, quia nō est dare speciem impressam, ut dicit. Respectu autem simplicis notitiæ est purè passiuus, quia non est dare speciem impressam, quia illa tamen causatur ab obiecto, quod relucet in phantasmate, quod idem expressiuum est in intellectu. Respectu autē ulterioris notitiæ, quæ est uerbum, est actiuus, mediante ipsa simplici notitia, quæ primo informatur.

CONTRA hoc, licet superioris in alia quæstione sit argutum contra istam opinionem, quæ non posuit speciem impressam, tamen iterum quātum spectat ad præsens arguitur contra eam sic:

PRIMA notitia, quæ dicitur simplex, est confusa & imperfecta respectu secundæ secundum eū, & potest esse eiusdem speciei cum illa, quia potest esse de eodem obiecto, sed principium formale causandi effectiuum non potest esse imperfectius ipso effectu eiusdem speciei causato: ergo intellectus informatus simplici notitia non potest per eam fieri actiuus ad causandum secundum, si respectu personæ erat purè passiuus. &c.

ALITER dicunt Thomistæ, & Egidius, quòd ipsum obiectum in memoria si est per se primis, uel species obiecti in memoria, causat aliam speciem intellectiuam & ista species secunda est notitia genita, prima uerò non. & in hoc differunt à potentia secunda, quæ ponit, quod nihil primò imprimitur in intellectu absoluto quàm notitia, & in hoc conueniunt cum Henrico, sed ponit, quod respectu omnis notitiæ tam primæ, quàm secundæ est purè passiuus; & omnes causantur ab obiecto, & in hoc differunt ab Hērico: sed isti ponunt, quòd bene respectu omnis notitiæ intellectus est purè passiuus, tamen quando obiectum nō est per se ipsum præsens, prima impressio speciei in memoria non est intellectus, sed secunda intelligentia.

D Thomæ & Egidii, differentia ab Hērico. AD OPPOSITVM. De actu discursiuo, & uitali, & reflexiuo, & huiusmodi sicut contra secundam opinionem; Dico quòd intellectio non est precisè ab obiecto, uel specie obiecti, & propter rationes factas contra talem opinionem, & etiam quia iam in mente, ubi mens est, non saluatur ratio imaginis, quia nihil ipsius mentis haberet rationem parentis, causa intellectionis. Dico etiam, quod non est totaliter à potentia, & propter rationem factas contrà primam opinionem, & propter duas alias.

Primo, quia intellectio non esset similitudo obiecti sed potentiæ, ex quo non causaretur, nisi à potentia: hoc autem est inconueniens, quia intellectus est de obiecto, non de potentia, obiectum enim intelligitur.

Secundo quia oporteret, quòd potentia haberet uirtutem actiuam, & infinitam non successiuè potest intelligere infinita intelligibilia specie differentia: sed ex eo, quòd actu intelligit, non acquirit sibi uirtutem, sed oportet, quòd habeat uirtutem, ut possit intelligere, ergo oportet, quòd prius habeat tantam uirtutem posse intelligere infinita, sed per aliam, & aliā uirtutem intelligit aliud, & aliud intelligibile specie diuersum, sicut per eandem plura eiusdem speciei, ergo cùm duæ uirtutes fiant plus, quàm una, infinitæ uirtutes extensiuè essent infinitæ intensiuè. & si dicas, quòd ignis potest successiuè comburere infinita cōbustibilia, & tamen non est infinitæ uirtutis; dico, quòd non è simile, quia omnia combustibilia sunt eiusdem speciei ratione combustientis; & ideo totum facit per eandem uirtutem. Intelligibilia autem non. Quia intellectus intelligit unum, ut specie distinctum ab alio. &c. — Omnia combustibilia sūt eiusdem speciei, rōne cōbustientis.

Dico ergo, quòd tam potentia, quàm obiectum, siue species sunt quælibet per se causæ partiales, & ambæ simul integrant unam causam totalem. Hoc confirmatur per August. 9. de trin. sicut supra allegatum est. &c. — 9. de trin. cap. ultimo.

Sed sciendum, quod plures esse in genere efficientis concurrentes ad eundem effectum quandoq; concurrunt ut plures ad trahendum pondus, quandoque subordinatæ ita tamen, quòd inferior accipit uirtutem à superiori sicut causa in creatura ab increata; quandoquè sunt essentialiter ordinatæ ita tamen quòd una non recipit uirtutem ab alia, licet una sit præstantior alia, sicut est de patre, & matre ad generationem prolis secundum illos, qui ponunt, quòd mater habet ibi uirtutem actiuam, primo modo, istæ non conueniunt, quia, sicut ibi posset superuenire fortior, qui solus traheret, quā cum duo trahebant, ita posset unus intellectus uirtuosior; qui solus sine obiecto causaret intellectionē, quod tamen est impossibile, nec cōueniunt secundo modo.

QVAERO DE COMPARATIONE istarum duarum causarum partialium, quæ causant notitiam genitam.

VTRVM PRINCIPALIOR CAVSA notitiæ genitæ sit obiectum in se, uel in specie præsens, uel ipsa pars Intellectiua Anima.

Scotus primo sent. distin. 3. q. 8.

Quæstio octaua.

SED tūc quæritur, quæ istarum sit principalior. Videtur primo, obiectum ipsum mouet nō motum tertio de Anima, sed intellectus ad intellectionem non mouet nisi motus, quia primo mouetur — 3. de Anima contex. 54.

uetur à specie impressa sb obiecto; secundo quia effectus scilicer intellectio magis assimilat obiecto, quàm potentiæ.

CONTRA. Quia causa actualior respectu eiusdē effectus est principalior, quàm causa minus actualis. Sed potentia intellectiua est huiusmodi, maximè cum obiectum habet esse diminutum.

Item obiectum coagit potentiæ, & nō ecōuerso quia possumus intelligere cum uolumus per Arist. quod nō esset, si obiectum esset principalis causa.

Item obiectum est determinatum ad intellectionem hanc tantum. i. ad solam intellectionem de se. Sed potentia est determinata ad intellectionem, & ideo causa uniuersalior, & indeterminatior ex uniuersalitate, & indeterminatione, quę dicit perfectionem sicut patet, & ideo sequitur, ꝙ est principalior. ergo propter istas tres rationes maxime propter ultimam concedo hanc conclusionem. &c.

AD SOLVTIONES rationum. Ad primum primæ opinionis, dico licet non uiuum non possit esse causa totalis effectus uitalis, potest tamen esse causa partialis, sicut patet de sole in generatione hominis. &c.

Ad secundum dico, ꝙ quia est infinitum perfectum, ideo non repugnat sibi, quòd non sit totaliter actiuum; sed sufficit sibi, quòd habeat aliquā actiuitatem. &c.

Ad tertium dico, quòd satis est, immanens, ex quo non transit extra suppositum agentis, nec extra suam causam totalem, & licet trāseat extra causam partialem minus principalem, manet autem in sua causa partiali principali, & hoc sufficit ad actionem propriè dictam; & per hoc patet solutio ad quartum.

Ad illud Augustini dico, quòd non fuit suæ intentionis illud, sed istud, sicut patet in locis prææallegatis.

AD PRIMVM secundæ quæstionis dico, quòd uerum est de materia propria dicta, quæ est purè potentia, sed non est uerum de subiecto formæ accidentalis, quæ est materia, secundum quid, dicit enim unum actum in se, & ideo sibi non repugnat causa efficiens. &c.

Ad secundum dico, quòd idem respectu eiusdem non potest esse actiuum, & passiuum eodem modo, ut puta, quòd sit formaliter tale actu, & potentia. Sed potest esse uirtualiter tale in actu, & formaliter tale in potentia, & hoc quādo est agēs æquinocum. est autem ab agente æquiuoco omnis motus, qui est ad formam non actiuam. Nam formale principium agendi est forma actiua semper, aliàs non esset principium agendi, ergo motus, qui est ad formam non actiuam, est ad formā dissimilem à principio agendi, & per consequens actiuo æquiuoco. Tunc dico, quòd in agentibus æquiuocis potest quandoq; fallere, licet non semper fallat, sicut etiam quandoque potest esse motus ab agente æquiuoco, & tamen ad formam actiuam, sufficit autem ad rationem æquiuoci, ꝙ formalis terminus motus sit alterius rōnis à formali principio agēdi. Exemplum de proposito secūdum illos, qui ponunt substantiam causare actiue in se proprium accidens in illo priori, in quo subiectum præcedit accidens proprium, est uirtualiter tale in actu, & formaliter tale in potentia respectu eiusdem. &c.

Formale principium agēdi est forma actiua semper.

Exemplum.

Ad tertium dico, quòd aliquæ relationes sunt incōpossibiles in eadem natura, & in eodem supposito, sicut relationes causæ ad causatum. Cuius ratio est, quia iam idem essentialiter dependeret à se, cum causatum essentialiter dependeat à causante. Aliquæ sunt impossibiles in eodem supposito & non in eodem natura, quando natura illa est cōmunicabilis pluribus suppositis sine diuisione, cuius est natura diuina, & istę sunt relationes motus ad motum. Cuius ratio est, quia sicut natura diuina ex se est illimitata ad illius relationis extrema, ita quoddamodo suppositum sliquid, uel natura pōt illimitari ad extrema relationis istius, & ita est in proposito, quòd intellectus, & uoluntas de se sunt illimitati ad posse, intelligere, & uel le uirtualiter informari talibus actibus. &c.

Aliquæ relationes sūt incompossibiles in eadem natura.

Ad primum principale dico, quòd anima ratione intellectus agentis est actiua omnis intellectionis, & ratione intellectus possibilis est receptiua omnis intellectionis; & intelligas de illa intellectione, quæ est de obiecto naturaliter mouente potentiam, aliàs intellectus agens nō esset actiuus respectu illius, tamen dico, quòd actiuitas intellectus agentis non est immediate ad intelligendum, sed ad illuminandum, quæ tamen illuminatio est necessariò præuia intellectioni naturali; & ideo oportet, quòd actiuitas intellectionis immediatè sit ab obiecto, & potentia immediatè, sicut prædictum est. &c.

Quō Anima est actiua, & receptiua.

INTELLECTIO autem animæ sui ipsius, benè esset totaliter ab eo, quia ipsa esset intelligens, & intellecta: sed tamen secundum Scotum non potest haberi in uia, sed solum arguitiuè per species aliorum sensibilium; cuius ratio est, quia solum species sensibilium sunt in phantasmate & illuminantur ab agente.

Oppositio Scoti.

TVNC ad primum primæ quæstionis dico, ꝙ mouens motum non est minus principalis causa, quàm mouens nō motum, nisi ita sit mouens motum, quòd recipiat uirtutem mouendi per illum motum, quo ipse mouetur, sed modo ita est, quòd per impressionem speciei nullam uirtutem intelligendi in se recipit intellectus, sed oportet imprimi speciem ad hoc, ut sit simul ipsa, & intellectus, ut duæ causæ partiales integrantes unā causam totalem. Vnde dico, quòd tam intellectus agens respectu impressionis speciei est principalior causa, quàm phantasma cum qua integrat unam causam totalem, & tam intellectus possibilis respectu intellectionis est principalior causa, q̄ obiectum, uel species. &c.

Ad secundum dico, quòd causa, quæ magis assimilat effectum, cui est assimilandum, ipsa est principalior, & non necessariò illa, cui effectus magis assimilatur. Exemplum: Effectus similis causatus à Deo, & à causa secunda magis assimilatur causę,

Exemplum.

causæ secundæ, & tamen Deus est principalior causa. Vnde causa minus principalia non magis assimilat sibi effectus actiuè, sed bene magis sibi assimilatur.&c.

Sed actiuè à causa principaliori fit magis talis assimilatio. certum est enim q species intelligibilis magis assimilatur Phantasmati, quàm agenti. & tamen intellectus agens est principalior causa, alias minus nobile ageret in magis nobile, tanquam principale agens.&c.

Assimilatio a quo fiat.

VLTIMO CIRCA ISTAM PARtem Distinctionis, Quæro utrum in mente sit distinctè Imago trinitatis.

Seraphycus Bona. primo sent. distin. 3. q. 3.
Alexāder Alēsis 1. par. summa. q. 61. mēb. 3. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 3. q. 9.
D. Thomas prima parte summæ. q. 93. Art. 5. & 6.
Ricardus primo sent. dist. 3. q. 1. Art. 2.
Durandus circa secundam partem 3. Distinct. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 3. q. 4.
Ioānes Bacconitanus primo sent. dist. 3. q. 3.

Quæstio nona.

QVAERITVR ultimo circa istam tertiā distinctionem; Vtrum in Anima sit imago trinitatis distinctè.

QVOD NON; Quia tunc possemus per ipsam naturaliter peruenire ad distinctam notitiam Trinitatis. Cōsequentia probatur sic: Imago per se distinctè est respectiua eius, cuius est imago.&c.

Præterea in mente nihil plus repræsentat mena unam personam, quàm aliam, ut patet per Augustinum de Trin. dicentem: pater est memoria intellectiua, uoluntas, sicut memoria, & filius similiter, ergo memoria non magis distinctè repræsentat patrem, quàm filium, nec è conuerso.

15. de tri. cap. 7. & 14.

Præterea in trinitate duæ personæ sunt productæ, ut filius, & spiritus sanctus in imagine, in memoria autem nulla est producta, & per cōsequēs memoria non est repræsentatiua alicuius productionis, & sic nec Trinitas. Probatio, quòd in memoria nulla persona sit producta est, quia ipsi actus sunt animę exemplati, nec secundi quia actio nis non est actio, quia tunc procederetur in infinitum in illa actione.&c.

CONTRA id est Augustinus in 14. de Trin. qui ait: Quærenda est imago Trinitatis, & inuenienda ubi nostra natura melius non habet.&c.

PRIMO dicendum est, unde sumitur in creaturis ratio imaginis de quo dico, quòd imago est repræsentatiua per se totius, sicut dico, quòd uestigium repræsentatiuum est partis per se, & totius in ratione speciei arguitiuè. & est apta nata imitari ipsum, cuius est imago, & illud exprimere. Quapropter licet unum omnino alteri simile sit, tamē quia unum aliud non imitatur, unius alterius imago dici non debet. Vnde impressio pedis in puluere est imago pedis, & uestigium totius animalis.&c.

Secundo est dicendum, respectu cuius in Deo sumitur ratio imaginis in nobis; De qua dico, q respectu trium personarum, & unius essentiæ, & processionis ipsarum personarum. Vbi sciendum est, quòd conceptus unius personæ est cōceptus partialis respectu totius trinitatis. Ipsa creatura, quæ ducit nos in cognitionem totius trinitatis per modum imaginis, repræsentabit totam trinitatem, quantum ad istum totalem conceptum, quem intellectus noster potest habere de ea, repræsentabit igitur distinctionem personarum, & unitatem essentiæ, & ordinem originis, quia ista distinctio realis, quæ est in diuinis est per relationes originis, habebit imitationem essentialem ad istam trinitatem, quam repræsentat.

RESPONDEO, quòd est dicendum in quo in nobis sit imago; Vbi sciendum est, quòd in mente sunt actus primi scilicet intellectus, & uoluntas & actus secundi scilicet intellectio, & uolitio, & principia istorum actuum secundorum sunt principia distincta, secundum rationes formales, quæ sunt actus, & uoluntas cum obiectis præsentibus. Ea quo actus sunt diuersarum rōnum, quia unus cognoscitiuus, & alius uolitiuus habebunt principia distincta.&c.

SCIENDVM autem, quòd imago non consistit in solis actibus paternis, tūm quia non sunt, nisi duo, & sic solùm esset imago dualitatis, & non trinitatis etiam quia inter ipsos non est realis distinctio rei, & rei, nec etiam ordo originis, licet sit ibi consubstantialitas, quia communicata ipsi animę, licet sit essentialia unitas, tum etiam, quia unus nō producitur ab alio, nec etiam in solis actibus, tum quia nō sunt essentialiter idem, tum propter alias duas causas modo dictas scilicet quia duo tātum, & unus ab alio non originatur.&c.

Tunc dico, quòd consistit in actibus primis & secundis hoc modo, quia anima, ut habens in se perfectionem intelligendi, & uolendi in ratione actus secundi scilicet respectu notitiæ genitæ cū obiecto sibi præsente in ratione obiecti habet rationem memoriæ, & parentis, sicut patris. prout uero habet in se perfectionē posse in se recipere notitiam genitam, habet rationem uerbi, & prout habet in se perfectionem posse recipere amorem productum, sic habet rationem spirati. & ita est trinitas, quorum primum est parens, secundum est genitum, tertium est spiratum.&c.

Sed sunt hic duo dubia, primò quia uidetur ibi quaternitas, quia ab alia memoria producitur notitia, ab alia amor.&c.

CIRCA quod sciendum, quòd actus primus respectu uolitionis, ut puta uoluntas non concurrit in aliquo trium in imagine non cum tertia parte, quia idem non est principium sui ipsius, nec cum secunda, quia actualia intelligentia non est uoluntas, nec cum prima, etiam quia memoria dicitur propriè principium productiuum notitiæ genitę, igitur uoluntas est quartum cum istis.&c.

Secundum Dubium quia notitia genita non concur-

concurrit ad productionem amoris, sicut in diuinis natura prima persona originat secundam, & prima & secunda originant tertiam, sed sic non est in imagine, quia nec prima est causa secundę, nec prima & secunda est causa tertiæ. &c.

Respondeo, & dico, quòd Augustinus duplicem assignat rationem imaginis: uno modo 9. de Trinitate, & deinceps. Sic mens, notitia, & amor. Aliam autem assignationem facit sic 10. de trin. & deinceps: Memoria, intelligentia, & uoluntas pertractando istas duas assignationes 15. de trin. dicit, quòd illa, quæ dicta est in quarto, est euidentior pro quanto memoria magis exprimit rõnem parentis, quàm mens. Ad euidentiam primæ partis imaginis est notandum, quòd ipsa mens potest sumi dupliciter, uel per ipsam mentem possumus intelligere actum primum & perfectum respectu utriusque actus secundi, ut puta fęcunditatem ad gignendum filium, & spirandum spiritum sanctũ. Hoc modo mens habet perfectam rationem parẽtis, quia includit utranque fęcunditatem. & inter ista uidelicet notitia & amor sunt duo producta obiecta ordine quodam, & sic non erit quaternitas, quia in parente habente rationem perfecte parentis concurrit actus primus duplex. & isto modo est in diuinis, quia in patre est fęcunditas ad generandum, & etiam ad spirandum. & habet à se, & non ab alio derelictam, ut ex productione filii. ut quidam dicunt. Probatio huius, est quia tunc sequeretur, quod pater nunquam haberet illam fęcunditatem, nullam enim realitatem nec absolutam, nec respectiuã habet pater aliquo modo per productionem filii, & ideo quamcunque realitatẽ non habet in primo signo originis inquantum scilicet præintelligitur ordine originis filio nunquã habebit, non ergò habet huiusmodi fęcunditatem gignendi, & spirandi ex productione filij. Alio modo potest accipi mens pręcisè solum pro actu primo, ut habet tantum fęcunditatem gignendi, uel respectu notitiæ genitæ, quod idem est, & sic imperfectè assignatur ratio imaginis, & sic etiam mens non habet rationem perfectè parentis. Ita dico nec plus, nec minus de illa assignatione imaginis, ubi ponitur memoria, quia si accipiatur memoria ut primus actus præcisè respectu notitiæ genitæ, uel respectu gignentis, sic imperfectè assignatur ratio imaginis. si autem accipiatur, ut dicit actum primum perfectum respectu utriusque actus secundi, uidelicet, fęcunditatem ad gignendum, & ad spirandum, sic habet perfectè rationẽ parentis; & sic perfectè assignatur ab Augustino ratio imaginis. &c.

Hẽricus quo lib. 6. q. 2.

Tunc dico, quòd siue mens, siue memoria debet accipi, prout habet perfectam rationem parẽtis: sed non est perfectè parens, nisi sit respectu notitiæ, & amoris; sicut pater, quòd pater in diuinis ex se habet fęcunditatem respectu utriusque, ergo pro mente secũdum primam assignationem, siue pro memoria, siue secundum assignationem siue pro prima parte imaginis accipi debet ipsa anima prout intelligit rationem actus primi intellectus cum suo obiecto sibi præsente in ratione obiecti, & uoluntatis cum suo obiecto sibi præsente in ratione obiecti. &c.

Pro secunda parte imaginis accipitur notitia genita, siue uerbum, & pro tertia accipitur amor productus: & ita patet, quòd non est ibi quaternitas, quia duplex concurrit habitudo fęcunditatis in parente, si est parens perfectè.

Ad secundum dubium dico, quòd quia in anima notitia genita est accidens, & accidens nõ potest habere rationem producentis; ideò memoria generans notitiam, non communicat sibi fœcunditatem spirandi, sicut in Diuinis; ubi notitia genita est subsistens, & habet communicatam eãdem naturam, quæ est in generante, & ideo quãtum ad hoc, & etiam quantum ad identitatem realem re absoluta secundum distinctionem respectiuã nõ est totalis similitudo hic, & ibi, sicut patet; habent tamen secunda & tertia pars imaginis, & si non ordinem originis, proprie tamen aliqualem ordinẽ naturalem, quia uolitio naturaliter, & necessariò præsupponit intellectionem, & aliqualiter potest ibi assignari origo, quia intellectio concurrit ad rationem parentis amoris. Nam obiectum uoluntatis necessariò est actu cognitum, sicut obiectũ intellectus est formaliter actu Phãtasiatum & per hoc potest uidere, qualiter intellectus agens pertineat ad imaginem. &c.

Notitia genita in Anima est accidens.

Volitio præsupponit intellectionẽ.

Ad argumentum principale dico, quòd hæc assignatio imaginis in animã ualet tantum credẽti trinitatem, ut possit aliqualiter eam inuestigare; sed non facit causa naturaliter cognosci, tum quia non est creata à Deo, ut trino; tum quia omnia ista sunt etiam una prima sicut patet.

Ad secundum dico, quòd maior esset efficax, si poneretur patrem generare inquantum intelligẽs, sicut dicunt aliqui, & malè, ut superius fuit improbatum, quia non sic pater generat, sed pater, dixi, distinctione secunda habens diuinam essentiam præsentem sibi sub ratione actu intelligibilis, quod competit patri, inquantum est memoria, hoc modo gignit; non autem inquantum est intelligẽs, sicut ibi fuit declaratum. & ideo dico, quòd antecedens est falsum, quia memoria magis representat patrem, quàm filium non quo ad hoe, quòd sola memoria sit in patre, uel sola intelligentia sit in filio, & quò ad hoc, quòd pater gignit filium, inquã tum habet rationem memoriæ; & nõ ut habet rationem intelligentiæ, uel uoluntatis. &c.

Hẽricus quo lib. 6. q. 2.

Quo pater generet.

Ad aliud dico, quòd actus secundi sunt producti. Argumentum est pro se. Vnde cum dicitur: actionis non est actio, aut actio non est actionis terminus, & ista uere terminat actionem, ut dicit August. 9. de Trin. quòd notitia gignitur, & uolitio procedit, ut dicit 15. de Tri. ergo istæ nõ sunt actiones de genere actionis, & sunt formæ absolutæ de genere qualitatis. Cum probas, quòd sunt actiones propriè, quia sunt actus secundi dico; quòd quædam sunt formæ, quæ habent esse fixum, & permanens non dependens à sua causa, ut calor in ligno, quædam sunt, quæ habent cõmunicatam dependentiam ad suam causam, sicut lumen in medio ad solem, & de hoc dicit Augusti.

9. de tri. cap. ultimo.

15. de tri. ca. 27.

Formæ sunt in duplici differentia.

cap. 9.

sti.8.super Ger. quòd aer non est factus lucidus, sed fit lucidus, sic primæ formæ propter suam independentiam à sua causa in esse non sunt, nec dicuntur actiones; secundæ autem formæ propter suam independentiam magis uidentur habere esse in fieri, quàm in esse, quapropter uidẽtur actiones, & tamen secundum ueritatem non sunt, cum habeant oẽs partes simul quod repugnat actioni nec in passo, quia toto simul in esse, & non pars post partem acquiritur, & huiusmodi formæ sunt intellectio, & uolitio, habent enim continuam dependentiam ad præsentiam suæ causæ, &c. Intellectio, & uolitio transeunt in aliud, ut in terminum non intelligibilis, est quòd sit uolitio, uel intellectio, & non sit alicuius, quid sit illud nõ curo. Videtur propter huiusmodi dependentiam cõtinuam, & quia transeunt in terminum, dicuntur actus secundi, sunt tamen uerè formæ immanentes cum toto simul, sicut & non pars post partem acquiritur.&c.

DISTINCTIO. IIII.

CIRCA QVARTAM DISTINctionem quæritur, utrum ista sit uera: Deus est pater, Filius, & Spiritus sanctus.

Alexãder Alensis 1.par.summa.q.65.mẽb.3.Art.1.
Scotus primo sent.distin.4.q.2.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem quartam quæritur. Vtrũ hæc sit uera: Deus est Pater, & filius, & Spiritus sanctus. Quod non, quia eius cõtradictoria est uera, scilicet nullus est pater, & filius, & Spiritus sanctus. Probatio huius est, quia quælibet sua singularis est uera, scilicet pater nõ est pater, & filius, & Spiritus sanctus, & filius non est pater, & Spiritus sanctus, & Spiritus sanctus non est pater, & filius.&c.

De trin. multis in locis.

Contra hæc est uera secundum Augustinum in multis locis de Trin. Pater & filius, & Spiritus sanctus sunt unus Deus, ergo & eius conuersa est uera scilicet unus Deus est pater, & filius, & Spiritus sanctus.&c.

Duplex prædicatio.

RESPONDEO, & dico, quod in diuinis est duplex prædicatio; Vna est formalis, & est, quãdo subiectum de sua formali ratione habet, quòd includat prædicatum per idẽtitatem, sicut Deus est infinitus de formali sua ratione diuinitatis est ꝙ includat infinitatem per identitatem, tanquam per intrinsecum gradum; secunda & identica, & hæc est, quando subiecti non habet de sui formali ratione, quòd includat prædicatum per idẽtitatem, sed quod sint idem subiectum, & prædicatum prouenit aliunde, ut puta, quando subiectum transit in prædicatum realiter; non autem formaliter, & hoc propter infinitatem prædicati, sicut hæc paternitas est diuinitas, Nam de formali ratione paternitatis non est esse idem cum Deo formaliter,

Quid sit prædicatio identica.

quia tunc omnis paternitas esset diuinitas, & ita paternitas creata esset diuinitas, cum sit uera paternitas: prouenit ergo illa identitas non ex formali ratione paternitatis, sed ex infinitate essentiæ, quæ trahit ad suam identitatem realem omne sibi compossibile.&c.

TVNC ad propositum dico, quòd hæc est uera: Deus est pater, & filius, & Spiritus sanctus, non tamen est prædicatiu formalis, quia in formali ratione Dei non includitur paternitas, nec aliquis respectus, & hoc, cum illud sit quid absolutum, & ad se. & illud quid ad aliud. est ergo prædicatio idẽtica, quia diuinitas, qua Deus ẽ formaliter Deus, est eadem non diuersa in tribus suppositis & habet identitatem realem propter suam infinitatem cum illis tribus.&c.

Deus est pater, & filius, & spiritus sãctus, est prædicatio idẽtica.

Ad argumentum principale dico, quòd illa est uera. & eius contradictoria nõ est uera. & ad probationem dico, quòd pater inquantum Deus est pater, & filius, & Spiritus sanctus, sed inquãtum pater non, tamen pater inquantum pater nõ est propriè singularis illius.&c.

DISTINCTIO V.

CIRCA ISTAM QVINTAM DIstinctionem, in qua Magister agit de generatione in comparatione ad essentiam,

QVAERITVR VTRVM ESSENTIA Diuina generet, uel generetur.

Seraphicus Bona primo sent.dist.5.q.1.Art.1.
Alexãder Alensis 1.par.summa.q.42.mẽb.3.Art.1.
Scotus primo sent.dist.5.q.1.
D.Thomas 1.parti summa q.39.Art.5.
Ricardus primo sent.dist.5.q.1.& 2.
Durandus primo sent.dist.5.q.2.
Franciscus de mayronis primo sent.dist.5.q.1.& 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem quintam, Queritur primo, utrum diuina essentia generet, uel generetur.

QVOD SIC. Essentia communicatur, ergo generatur: Antecedens patet per Augustinum 7. de trin. consequentia patet, quia communicari dicit relationem originis, natura relatiue dicitur ad cõmunicare, sed relatio originis non est, nisi per se uel generari, uel spirari, ergo.&c. 7.de tri. cap. 2. & 12.

Præterea quando aliquid prædicatum per se prædicatur de aliquo; potest supponere pro eo, ut patet in superioribus, & inferioribus, sed essentia per se prædicatur de patre & non per accidens, ut habetur 5. metaphisicæ ergo sicut ista est uera, pater generat, ita ista: essentia generat, à simili, sicut uera est: filius generatur, ita ista: essentia generatur.&c. 5.met.cap.de uno.

Præterea essentia est pater filij, ergo essentia generat, probatio antecedentis per conuersionem,

nem, pater filii est essentia, ergo essentia est pater filii, Probo consequentiam: essentia est pater filii, ergo filius est filius essentiæ: probatio istius cõsequentiæ, quia in relatiuis est mutua consequentia, ut si a. est pater b. est filius ipsius. a. ergo si essentia est pater alicuius, ut filii, & filius essentiæ est filius essentiæ. &c.

In relatiuis e mutua consequentia.

Præterea genitum inquantum genitum in diuinis est aliquid, quia non est nihil: sed inter nihil, & aliquid non est dare medium, sed nihil in diuinis est, nisi sit in essentia, ergo filius inquantum genitus est essentia. &c.

Item si homo hominem generat, uel generat, quia prædicatur per se de eo. ergò quia pater generat, essentia generat, & etiam generat, quia de patre per se dicitur, & de filio. prędicatur. n. per se non per accidens de patre dicendo: pater est deitas. &c.

CONTRA id est Magister in litera.

Opinio Ioachim.

Respondeo & dico, q Abbas Ioachim dicit, q magister errauit ponendo, quòd in diuinis erat res. s. essentia, quæ nec generat, nec generatur, quia ex hoc, ut dicit, sequeretur quaternitas in diuinis scilicet res, quæ generat, & res, quæ generatur, & res, quæ spiratur, & res, quę nec generat, nec generatur; & quæ nec spirat, nec spiratur. & ad uidendum hoc inconueniens ponit ipse, quòd triplices personæ nõ habent unitatem, nisi eo modo, quo fideles sunt unum compagine charitatis; & hoc modo probat per dictum saluatoris in Ioanne, qui orando ad patrem pro fidelibus dixit: Oro pater, ut sint unũ, sicut nos unum sumus.

Ioannis ca. 7.
Ioannis. ca. 7.

Ista opinio Ioachin est damnata, & opinio magistri approbata, extra, de summa trin. & fide catholica. &c.

Cap. damnamus.

ARGVITVR sic ibi contra Ioachin: Pater dat essentiá filio, & filius & pater dant. s. sancto, uel igitur dant illam totam, quam ipsi habent, & tunc habet propositum, uel partem, & hoc non; quia est simplex, & indiuisibilis, uel aliam, & hoc nõ, quia tunc filius, & spiritus s. essent creati. &c.

Et probatio eius soluitur, quia intelligitur illud, quod ita fideles essent unũ charitate sibi proportionata, & possibili. s. charitate participata sicut sunt ipsi unum charitate sibi conuenienti. s. una charitate & natura essentiali. Exemplum, ut habetur Matthæi cap. 5. estote pfecti, sicut pater noster celestis perfectus est. Sed certum est, quòd non poterant esse perfecti per essentiam, sicut pater, qui est Deus. ergo. &c.

Pro opinione nostra tam solemniter approbata per Concilium, adducuntur rationes, prima est talis:

Generans differt realiter à genito, quia nihil generat seipsum, primo de tri. sed nihil est in diuinis, à quo realiter differat essentia, ergo. &c.

Item generans, ut generans refertur relatione reali ad genitum. sed essentia, ut essentia dicitur ad se, ergo.

SED potest sic instari: Hæc est uera: Deus generat, quia tunc Deus supponit pro patre, ita quod Deus generans non realiter distinguitur à genito, secundum quod Deus, ergò hæc est uera: essentia generat, quæ supponit pro patre. &c.

RESPONDEO de abstracto ultimata abstractione non potest prædicari aliquod predicatum, quòd de sui formali ratione dicit modum adiectiuum, & informatum, nisi sit de formali conceptu ipsius subiecti, sed essentia est nomen abstractum ultima abstratione, & generare de sui formali ratione dicit modum adiectiuum, & informatũ per modũ actus eliciti, & non est de formali cõceptu ipsius essentiæ, cum essentia formaliter sit ad se, & generatum formaliter sit ad aliud, ergo ista non est uera: essentia generat, uel generatur spirat, uel spiratur. Tamen uera ista: Deus generat, quia, cum sit nomen concretum pðtest supponere pro supposito, etiam ista est uera: essentia est paternitas, quia prædicatum non dicit de sui formali ratione modum informatiuum & modum actus. sed est prædicatum substantiuum, Nam sufficit, quòd habet realem identitatem cum subiecto, ad hoc, ut sit uera prædicatio nõ formalis, sed identica. &c.

AD PRIMVM principale, dico, quòd consequentia est falsa, quòd produci, sit communicari, cuius ratio est; quia relatio producentis ad productum est realis in diuinis, quia termini sunt reales in communicante, & in eo cui communicatur, & ideo communicari ad communicare est relatio realis, uel præsuponit necessariò relationem realem, quæ est producentis ad perductum, est ergo falsa probatio consequentiæ illius, quæ dicebat quòd communicari erat idem, quòd produci, cũ produci sit realatio realis, & communicari nõ sit de se relatio realis, ex quo idem penitus communicatur, quod est in communicante.

An communicari ad cõmunicare sit relatio realis.

Ad secundum dico, quòd sicut hæc est uera: homo generat, ergo aliud generat, cũ aliud tunc supponat pro homine. ita hæc est uera, pater generat, ergo Deus generat, quia Deus tunc supponit pro patre. Sed sicut non est uera, homo generat, ergo animalitas generat. ita in proposito non est uera, pater generat, ergo essentia generat. &c.

ET SI dicas, quòd non est simile, quia animalitas non prædicatur de homine, sicut essentia de patre, Dico, quòd iam superius est assignata causa quando non sufficit realis identitas, sed requiritur formalis ad hoc ut generare prædicetur de aliquo abstracto. &c.

SED TV potes instare, quia secundum hoc, hæc uera: paternitas generat, cum prædicatum sit formaliter idem, quod subiectum. Dico, quòd generare dicit agere non est abstractorum proprie, sed concretorum. ideo non proprie dicitur paternitas generat, sed pater. &c.

Generare nõ est abstractorum, sed concretorum.

Et per consequens dico, quòd non uideo, quare ibi addatur, nisi formaliter includatur in subiecto, imo si includitur magis uidetur impedire prædicationem, quando prædicatum est producere, quia tunc idem produceret se ipsum formaliter, ita quòd penitus essent formaliter idẽ

producens, & productio, quòd uidetur inconueniens, cum producens sit suppositum & productio sit actio. & licet pater includat formaliter generare, tamen quia etiam formaliter includit essentiam, potest assignari aliqua distinctio formalis inter ipsam, & generare, sed nullum simplex, & abstractum ultima abstractione nullã formalem distinctionem habet ad illud, quod formaliter includit. &c.

Ad aliud dico quòd nec per se, nec per accidens prædicatur, sed identicè. Vnde sicut in creaturis, non omnis productio est per se, uel per accidens, accipiẽdo per accidens propriè, natura. n. generis per se non prædicatur de differentia, ergo nec per accidens, quia unum alteri non accidit, nec ambo tertio, & sic argumentum non currit. &c.

Ad aliud dico, quòd essentia est pater ergo, & filii, concedo, igitur filius est filius essentiæ, nego consequentiam, cũ pater, quòd in relatiuis est mutua consequentia. Respondeo, quòd illa mutua consequentia tenet in relatiuis, quæ per relationes referũtur, quę primo & per se sunt relatiua, & de quibus formaliter dicuntur relationes, sicut formaliter Sortes est pater Platonis, & Plato est filius eius. in his autem, quæ non referuntur, nec formaliter dicuntur de eis, sed per identitatem sicut est in diuinis, non ualet mutua cõsequentia. &c.

Quo in relatiuis sit mutua consequẽtia.

Ad aliud, cum dicitur quòd genitum in quantum genitum est aliquid. Respõdeo quòd falsum est, & in-probas, ergo nihil. nego: unde dico, quod propositiones istæ quãdo summuntur cum reduplicatione tollitur contradictio, ita quòd non sunt contradictorię. Nã homo in quantum homo, nec est albus, nec non albus. &c.

Sed contra. Quia genitum in se sumptum formaliter est per identitatem, essentia ergo, ut genitum, est aliquid. Dico, quòd potest concedi, quòd genitum in quantum genitum est persona uel subsistens. sed non sequitur ergo est aliquid, accipiendo aliquid pro essentia. & hoc est propter non idẽtitatem formalem.

SECVNDO QVAERO DE SEcunda parte Distinctionis, Vtrum filius generetur de substantia patris.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 5. q. 2.
Alexãder Alẽsis 1. par. summa q. 42. mẽb. 4. Art. 2.
Scotus primo sent. dist. 5. q. 2.
D. Thomas. prima parte summa q. 41. Arti. 3.
Ricardus primo sen. dist. 5. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 5. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 5. q. 6.
Ioannes Bacconitanus primo lib. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundò quæritur, Vtrum hæc sit uera: Filius est de substantia patris.

Quod non. Augustinus 7. de trinit. Tres personas ex eadem substantia non dicimus, ergo nec filius, quia qua ratione unã personã, & alia. — 7. de tri cap 6. & 12.

Constructio alicuius cum genitiuo non notat maiorem distinctionem constructibilium, quàm propositio cum suo casuali, quando additur eidẽ constructibili, ergo nõ maior distinctio notatur hic filius essentiæ patris, quàm filius de essentia patris, sed non conceditur, quòd filius sit filius essentiæ patris, tunc quia essentia patris generaret formaliter filium. &c.

Præterea, cum dicitur filius generatur de substantia patris, aut ly de notat distinctionem, aut non. Si sic, propositio est falsa, quia essentia non distinguitur realiter à filio: si non: ergo hæc est uera: Pater est de essentia filii, uel de essentia patris, quòd non conceditur. Contra est augustinus 15. de trin. tractans illud uerbum apostoli ad colos. transtulit nos in regnum filii charitatis suæ, quod dictum est, ait, filii charitatis suę nihil aliud est, quam filii suæ substantiæ, igitur de substantia patris est. & alibi Augustinus contra Maximinũ, & ponitur in litera nullo modo filiorum Dei cogitatis: si ipsum de substantia patris esse negatis. — 15. de tri. c. 19 — ad collos. c. 1

Item in Creaturis est filius, quia gignitur de substantia patris, non in inanimatis, uel in plantis, quia ergo in diuinis est filius propriè, patet, quod de substantia erit genitus. &c.

Respondeo & dico, quòd aliqui dicunt, quòd sicut in generatione naturali est materia, quæ est ge neratione subiectum, & forma, quæ per generationem includitur, & compositum resultans eis, quòd per generationẽ producitur, ita suo modo in diuinis est essentia quasi materia, & subiectum generationis, & est ibi relatio, quasi forma, & est ibi persona, quasi compositum resultans ex eis. & ita sequitur quòd sicut naturale compositum producitur quodammodo, ita suo modo filius de substantia patris. — Dominus Anreolus dist. 5. q. 1. propositione secunda arguit contra hanc opinionem Henrici.

Ad hoc adducuntur rationes, prima est ratio Augustini contra Maximinũ quæ ponitur in litera, filius non est de nihilo, ergo est ex substãtia patris, antecedens declaratur, quia non est de nihilo negatiue eo modo, quo dicimus quis loquitur de nihilo quando non de nihilo loquitur nec est de nihilo, quasi de materia, quia nihil non est materia alicuius, nec est ordinatum de nihilo. i. post nihil. ergo nullo modo est de nihilo. quia istos tres modos tantum ponit Anselmus in nouo libro, qui inscribitur: Monologion, capite uero octauo. — Anselmus monologion. cap. 8.

Item isti dicunt, quòd diuina essentia licet nõ generetur obiectiuè, tamen generatur subiectiuè. Ratio est: Illud generatur subiectiue, quod manet idem numero in generante, & genito. sed diuina essentia est huiusmodi, ergo. &c. — Opinio Gotfredi quolib. 9.

Ex hoc dicunt, quòd filius generatur de substantia patris, quasi de materia, quia materia generatur subiectiuè.

Contra arguitur, quòd nec diuina essentia generetur subiectiuè, nec filius generetur de sub-

de substátia patris, quasi de materia, & probo sic: Natura diuina est formalis terminus generationis diuinæ, ergo nó est materia, uel quasi materia: Antecedens probat tripliciter primo sic, q alias nó esset gñatio uniuoca, sicut patet, sed hoc esset incóueniens, sicut dicetur in distinctione 7. quia motus specificatur ex formali termino ad quem, ut dealbatio ex albedine, quę est eius formalis terminus, si gñationis terminus nó esset natura, sed relatio uidetur, quia non potest appellari generatio, sed potius aut quietatio, uel tale huiusmodi. &c.

2. phys. com. 34. Secúdo, quia Ari. 2. phys. dicit, q generatio nocatur natura pro eo, quod est uia in naturam: ergo consequentia est manifesta, quia materia & forma non possunt coincidere 2. phys.

Item prius natura est respectus agentis ad pas
2. phy. có. 70. sum, quàm producentis ad productum: exemplum.

Exemplum. Prius est respectus ignis, ut actiuum, ad lignú, ut passiuum quàm de eo producat ignem, ergo si filius producitur quasi de materia de ipsa essentia, sequitur, quòd respectus spiritus ad essentiam, ut ad passum præcedat respectum, qui est paternitas, & filiatio, & ita in patre erit respectus positiuus præcedens paternitatem, quod est impossibile. &c.

Dico ergo cum antiquis Doctoribus, qui nullo modo fuerunt ausi nominare naturam in diuinis quòd filius est de substantia patris, sicut dicit Augustinus, non tamen sicut de materia, nec quasi de materia.

Ad cuius declarationem sciendum, quòd generatio in creaturis duo dicit, s. mutationé, & productionem; quæ tamen duo sunt distincta, & possunt ab inuicé sine cótradictione separari, mutatio est actus agentis, qui accidit pp eius imperfectioné, sed productio respicit terminú productum; si igitur esset agens ita perfectum, quòd posset producere totum effectum sine præsuppositione materiæ, ita esset productio sine mutatione.

Cùm igitur Deus excludat omnem imperfectionem, producit omne producibile totum, & formaliter sine sui mutatione.

Habes ergo quòd pater producit filiú sine sui mutatione & sine suppositione alterius materię, uel quasi materiæ. Tunc ulterius dico quòd non producit eum de nihilo, sed uerè de substátia sua. Vbi est sciendum, quod ad hoc dicatur produci de eius substantia non sufficit distinctio producti à producente, & non præsuppositio materię, quia iam creatura produceretur de substantia Dei, cú sint ibi ista duo, nec sufficit sola communicabilitas, quia iá pater esset de substátia filii, nec sufficit ibi sola originatio, quia iam creatura esset de substantia Dei. Requiritur ergo ibi originatio, & aliqua distinctio, & consubstantialitas; & quia omnia ista sunt in filio respectu patris, ideo uerè est de substantia patris, & non de nihilo, ex quo est consubstantialis patri, pater autem non est de substantia filii, dicens, quod iam non originatur ab eo. creatura etiam non est consubstantialis. hoc dicto modo exponit magister in litera authoritaté Augustini, qui dicit, q filius est de substantia patris. &c.

Hic est una magna difficultas; non.n. uidetur possibile quòd in persona concurrant essentia, & relatio, & unum non habeat rationem potentiæ, & materiæ, & reliquum rationem actus, & formæ. & cum relatio respectu essentiæ nullo modo possit esse materia, uel quasi materia, sequitur quòd ipsa essentia in persona est materia, uel quasi materia. & confirmatur, quia ipsa est fundamentum relationis. confirmatur etiam, quia ipsa non distinguit personas, sed relatio distinguit, distinguere autem pertinet ad actum septimo metaphysicæ. &c. Dubitatio notabilis

Respondeo, & dico, quòd quidditas creata est, qua aliquid est ens quidditatiuè, & hoc dicit perfectionem in ea. sed quod contrahatur, & diuidatur per rationem indiuidualem, hoc accidit ex eius imperfectione. Vnde quidditas est actus simpliciter perfectior, quàm ratio indiuidualis quantum est ex sua ratione formali, sed propter eius imperfectionem, quia diuiditur, habet aliquo modo rónem potentiæ in supposito respectu rónis indiuidualis, p quá diuiditur, sed in Deo amouetur omne, quod dicit imperfectionem, & conseruatur omne, quod dicit perfectionem, ideo relatio, quę est relatio suppositalis nó diuidit, nec contrahit essentiam, sed ipsa essentia ex se est actus perfectus huius habens ultimatam unitatem, quam quidditas creata recipiebat à ratione indiuiduali, & ideo ipsa essentia imperfecta respectu relationis nullo modo est materialis quasi materia, sed est actus quidditatis dicens perfectionem simpliciter ex sui formali ratione. relatio autem non est potentia respectu eius, nec est actus quidditatiuus dicens perfectionem simpliciter ex sui formali ratione, sed est actus personalis faciés unum simpliciter in persona, non quidem unum compositum, quia tunc bene oporteret alterum habere rationem potentiæ respectu alterius, sed faciunt unum summè simplex. & ratio huius ueritatis est, quia essentia, quæ est formaliter infinita, trahit relationem ad suam unitatem realem, licet ratio formalis unius non sit ratio formalis alterius, per hoc patet resp. ad ultimá confirmationem. Concedo enim quòd relatio est actus personalis, & ideo personaliter distinguit solum. & cætera. 7. met. có. 49.

Essentia non est materialis nec quasi materia, sed est actus quidditatis.

relatio est actus personalis.

Ad primam uero confirmationem, quòd secundum Augustinum 7. de Trinit. licet essentia non sit id, quo pater est formaliter pater, est tamen illud, quo pater est, & filius est: ergo cum essentia sit illud, quo paternitas est paternitas, sequitur quòd essentia est actus relationis. & nullo modo è conuerso. &c. 7. de tri. ca. 7.

In Creaturis uero, ubi relatio est alia res, uel alia realitas à fundamento, oportet, quod sit quidam actus formalis receptus in fundamento tanquam in suo materiali. Sed in diuinis, ubi nec est alia res, nec alia realitas, licet formaliter Qúo relatio se habeat in creaturis.

 non

non sit idem, oportet, quòd nullomodo sit actus formalis receptus in essentia, tanquam in suo materiali. tamen facit idem secum simpliciter, quia hoc idem, quòd est actualiter res est per essentiam, sicut patet per Augustinum ubi supra.&c.

AD rationes alterius opinionis respondeo, & dico ad illud Augustini, quòd filius non est de nihilo, imo uerè est de substantia patris, non tamen sicut de materia, uel quasi de materia; &cætera.

Ad secundum dico, quòd ex quo essentia est formalis terminus in producto, ut probatum est supra, sequitur, quòd non possit esse quasi materia. unde ipsa est communis eadem in producente, & producto, non sicut materia, quia ex hoc non haberetur, quòd generatio esset uniuoca, sed sicut forma, & natura.&c.

Ad primum principale dico, quòd ideo tres personæ non dicuntur ex eadem substantia, quia nullomodo persona patris potest dici ex substantia sua, uel alterius, cum non originetur ab aliquo.&c.

Ad aliud dicitur, quòd licet Augustinus dicat filium esse substantiæ patris 15. de Trinit. & doctor quidam dicit illam esse propriam, tamen uidetur probabilis, quòd quandocunque relatiuum cum aliquo construitur in tali habitudine casuali, in qua natum est terminare illam relationem, ut correlatiuum tunc construitur cum isto precise, & cum correlatiuo. Nam pater construitur in habitudine genitiui cũ suo correlatiuo simile in habitudine datiui maius in habitudine ablatini, secundum cõmunẽ sermonem, uidetur tamen quodcunque construitur relatiuum expresse in tali habitudine casuali illud uocatur esse correlatiuum huius relatiui. Non enim dicimus: Iste canis est filius hominis, quia est filius, & est hominis, quia uidetur significare, quòd constructio cum ly canis sic etiam ratio relatiui ut paternitas.

15. de tri. cap. 19. D. Bona. in 1. dist. 5. q. 2.

Ita igitur in ista: Filius est essentiæ, uidetur accipi essentia, ut correlatiuum eius relatiuum, cum quo construitur, tunc auctoritas Augustini 15. de trin. debet exponi, sicut ipse exponit, filij charitatis suæ, id est filij dilecti sui, & tunc ad argumentum istud cum arguitur, est de essentia, sequitur ista, quòd est essentiæ, nego consequentiam.

Authoritas Augustin. 15. de tri. cap. 19. exponitur, sicut ipse exponit.

Ad aliud dico, quòd de non notat identitatem tantum, sed notat identitatem sui casualis, & hoc in ratione formæ cum distinctione illius, quod additur suo casuali, ut principiũ originantis, sicut prius dictum est. sic filius generatur de substantia, hoc uerum est si ly de denotat aliquid essentiæ patris, & filij, quòd sit terminus formalis generationis, & non substantiæ uel materia, uel aliquid quasi materia generationis. &cætera.

DISTINCTIO VI.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem sextam quæro, utrum Deus pater genuit Deum filium uoluntate.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 6. q. 2. Art. 1.
Alexãder Alensis 1. par. summæ. q. 42. mẽb. 5. Ar. 1.
Scotus primo sent. distin. 6. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 34. Art. 1.
Ricardus primo sent. dist. 6. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 5. q. 1.
Franciscus de mayronis primo sent. dist. 6. q. 1.
Joannes Bacconitanus primo lib. sent. dist. 6. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem sextam queritur, utrum pater genuerit filium uoluntate.

QVOD SIC. Augustinus contra Maximinum: lib. 3. dicit sic: Si Pater non genuit filium æqualem, aut quia noluit, & tunc fuisset inuidus, aut quia non potuit, & tunc fuisset impotens, ergo cum neutrum sit ponendum, relinquitur, quòd uolens genuit.&c.

Lib. 3. cap. 1. et ponitur dist. 20.

Præterea Ricardus de Trin. sexto post alia tractata de productione dicit ultimo super his, quæ diximus, audite uerbum abbreuiatum ingenitum, uelle habere de se conformem, atque cõdignum. idem mihi uidetur dicere, quod gignere filium, & tam genitum, quàm ingenitum habere condilectum. idem uidetur dicere, quòd producere spiritum sanctũ, sic patrem uelle habere conformem, est gignere, ergo sicut pater uult uoluntate habere conformem, ita uoluntate genuit.&c.

6. de trin. cap. 17.

Item quinto metaphisicę de necessario: Omne inuoluntarium est triste, sed nihil est triste in diuinis, ergo nihil in diuinis erit inuoluntarium, & per consequens uoluntate genuit. Contra. Magister in litera, & Damascenus lib. primo: Generatio est opus naturæ.

5. met. cõtex. 6.

cap. 8.

RESPONDEO, quod quidam dicunt, quòd pater non generat uolens, nec uolũtate, sed pręcise modo naturali ideo intelligere patris, ut patris, est producere uerbum, sed intelligere præcedit uelle, ergo.&c.

CONTRA. Intelligere patris dicit perfectionem simplr, & producere, siue dicere uerbum, non ergo non sunt formaliter idẽ, maior probatur, quia pater, ut pater est beatus, ergo intelligere patris est pars beatitudinis & per consequens dicit perfectionem simpliciter. Minor etiã probatur, quia alias filius, & Spiritus sanctus qui non dicunt, non essent simpliciter perfecti in diuinis autem propter summam perfectionem uerbũ, quod est terminus ipsius dicere non est qualitas nec propriè intellectio, sed est suppositum subsistens, actus autem, qui est intelligere præcedit, & est essentialis non elicitus, uel productus, sicut dictum fuit supra: & etiam ipsum dicere non est de genere actionis, sed relationis. Negata

Dicere nõ est de genere actionis, sed relationis.

igitur

igitur ratione istorum concedo conclusionem, quantum ad hoc, quod pater non producit filium uolutate tanquam principio formali elicitiuo cuius ratio est, quia idem obiectum distinctu nõ põt esse formale principium productiuum duarum productionum nõ eiusdem rationis. sed uolũtas cũ obiecto est formale principium productiuum, spiritus sancti in patre scilicet & filio, ergo. &c.

Sed hic oritur difficultas ea dictis Augustini. dicit enim 9. de tri. Verbum amore concipitur, & 9. de tri. notitia placita, & amata uerbum est. Arguitur etiam hoc in nobis, quia si uoluntas nullomodo concurrat ad intellectionem frustra diceret philosophus 2. de anima, intelligimus cum uolumus. &c.

9. de tri. cap. 7. uel 10. 9. de tri. cap. 11. & 12. 2. de Anima contex. 55. & 60.

RESPONDEO quòd in nobis non est unicus actus intelligendi, nec loquendo de actu, qui est dicere, & est de genere actionis, qui est gignere uerbum, & qui est de genere qualitatis, imo de eodem obiecto possumus habere multos actus. Vnde & si uoluntas nostra non posset habere actum suum circa actũ intellectus simpliciter primum potest tamen habere subsequentes circa actus imperando sibi: & ideo auctoritates Augustini uere uerificantur in nobis. in diuinis uero, ubi est unicum dicere permansiuum, & unicum bum productum, & unicum intelligere essentiale nullomodo concurrit uoluntas ad productionem uerbi, ut principium productiuum, bene tamen circa uerbum iam genitum potest habere actum complacentiæ, non autem potest esse principium formale productiuum, & isto modo debent intelligi auctoritates Augustini & licet uelle essẽtiale, qd aliquo mõ procedit ab intelligere essentiali: ipsum aliquo modo præcedat in patre cognitionẽ uerbi, sicut enim pater cõplete beatus in illo priori, non propter hoc concurrit ut principium productiuum uerbi, quia sic concurrit ad productionem spiritus sancti. &c.

Quõ uolũtas non concurrit ad productionem uerbi, ut principium, productionem.

AD principale igitur de Augustino contra Maximinum dico, quòd non genuit uolens actu scilicet affirmato circa obiectum negatum, nec genuit uolens uoluntate concurrente, ut principium formale productiuum proximum, uel remotum, sed genuit uoluntate eo modo ut dictum est, ut patet. Quòd non, ut principium proximum patet, quia principium unius rationis non potest esse nisi principium unius productionis, modo uoluntas est unius rationis, & est principium productionis spiritus sancti, ergò nõ erit principium generationis filij, nec etiam remotum, quia uoluntas, ut est principium operatiuum posterius producit quàm ipse intellectus, & ita non erit causa prior, uel superior in productione, quæ est propriè ipsius intellectus. &c.

Ad aliud de Ricardo, dico, quòd non uoluit. Augustinus scilicet quod uelle præsens sit forma liter gignere: Nam secundum Augustinum spiritus sanctus non producitur quomodo natus, sed quomodo datus, quia per modum uoluntatis libere, & ideo oportet exponere Ricardum, quod intelle ctus concomitante uoluntate. &c.

5. de tri. cap. 14. uel 31.

Ad aliud de inuidia, dico, quòd inuidia est non tantum in subtrahendo illa bona, quæ possunt communicari actu uoluntatis immediatè, sed quæ cunque uolens potest communicare. & ideo dico, quod pater uolens communicat filium. Vbi scientia est ex sententia Augustini quòd ipsius uoluntatis est duplex actus, unus, qui est coniungere parentem cum prole, hoc modo habet causalitatem respectu gignitionis prolis, & dicitur dilectio actus tantum. Alius est actus, qui est circa obiectum, & iste actus dicitur dilectio obiecti eiusdem, quod est obiectum memoriæ, & intelligẽtiæ ut apparet per Augustinum de tri. unde post sempiterna immutabiliqúe natura recoli, conspici, & concupisci. hoc idem tangit August. in plerisque locis. isti reperiuntur in uolũtate nostra, sed istorum secundorum principalior est, quia sensus causa est aliunde: primi, ut patet intuenti. primus autem est uniuersalior. potest enim esse circa malum, ut patet, dicit enim Augustinus: Nõ etiam quòd uoluntas in nobis, ut pars imaginis repræsentat uoluntatem in Deo, non quantum ad actum secũdum sed quantum ad actum primum. dico ergo, quod produxit, quia uoluit primo modo, non autem secundo modo, quia, ut sic uolũtas est principium productiuum formaliter spiritus sancti. &c.

Duplex est actus uoluntatis.

15. de tri. ca. 20. uel 42.

Ad ultimum dico, quòd ibi nihil est inuoluntarium, imo quicquid ibi est uoluntarium est, ergo producitur uoluntate tanquàm formali principio productiuo; nego. &c.

DISTINCTIO VII.

QVAERO VTRVM POTENTIA generandi in patre sit aliquid absolutum, uel proprietas patris.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 7. q. 1. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 7. q. 1.
D. Thomas 1. parte summæ. q. 41. Art. 5.
Ricardus primo sent. dist. 7. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 7. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 7. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 5. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA istam septimam distinctionem quæritur, Vtrum formale principium generandi in patre, sit essentia, uel relatio.

QVOD SIT. Relati. Augustinus 5. de trinit. eo est pater, quo est ei filius, sed paternitate est ei pater. ergo paternitate est ei filius, ergo paternitate generat, quia eo generat, quo pater est. &c.

5. de tri. cap. 6.

Confirmatur, quia proprius actus patris ut patris, est generare, sed proprius actus est à propria forma sicut communis à causa, & uniuersalis ab uniuersali, ex 2. physic. & quinto metaphisicæ, sed paternitas est propria forma, ergo paternitate generabit, ergo. &c.

2. phys. contex. 35. & 5. met. contex. 2.

10. met. con tex. 11. Item medium est eiusdem rationis cum extremis, sed supposita sunt extrema, & sunt relatiua, ergo principium formale productiuum, quod est ibi, tanquam medium erit relatiuorum.

Item productio est relatiua, ergo & principiũ formale, & terminus formalis est relatio, quia ab eis capiet speciem. &c.

Præterea potentia est eiusdem generis cum actu, imo in diuinis sunt idem, sed actus generandi est respectus, ergo & potentia, & principium generandi erat relatio.

cap. 8. Cõtra per Damasc. lib. primo: Generatio est opus naturæ, sed non ut generantis, quia natura nõ generat, ut dictum fuit supra, ergo, ut principii formalis in producente generandi, & ut termini formalis in producto. &c. In hoc primo distin. 5.

Respondeo, quòd quidam dicunt, quòd illud, quo pater generat est essentia, nam ratio, quia pater assimilat sibi filium non relatione, sed in natura, generans uniuocè assimilatur sibi genitum in forma, qua agit, sed filius assimilatur patri in essentia, non in proprietate, ergo. &c.

Item in creaturis formale principium generãdi nõ est proprietas indiuidualis, sed natura, ergo ita est in diuinis, sed relatio est proprietas personalis correspondens proprietati indiuiduali in creaturis. ergo. &c.

Contra. Forma, quæ est in supposito, est sufficiens formale principium agendi separata à supposito potest per se agere similem actionem.

Exemplum. Exemplum: Si caliditas separaretur, calefaceret sicut albedo in sacramento disgregat, ergo si diuina essentia sit sufficiens principium generandi formale in genere in illo priori, in quo aliquo modo præcedit omnem generationem generaliter, quod est inconueniens. &c.

Item productio, & forma, quæ formaliter producit, est idem relatio, & productum, & hoc modo accipitur secundo phisi. & quinto metaphisicæ, ubi dicit philosophus, quòd ad idem genus causæ reducuntur ars, & ædificator, & ita ad idem genus principij reducuntur producens & forma, qua producit. si ergo essentia est formale principium producendi habebit realem relationem, & etiam distinctionem ad productum, sicut producens, quod est simile. &c.

Aliter ergo dicitur, quòd cum productio diuina sit actio positiua, oportet ibi assignare ꝓ formali principio aliquid positiuum, & quia in diuinis non est positiuum, nisi essentia, & relatio oportet ponere alterum istorum. Sed cum relatio non sit nec terminus, nec principium, nec actus per se ex quinto physico. relinquitur, quòd sit essentia, sed quia essentia de se est indeterminata ad plures productiones, ideo oportet, quòd, determinetur per relationem puta ad generationem per paternitatem. est ergo essentia principium elicitiuum, sed relatio est principium determinatiuum. Exemplũ in creaturis, ubi eadem forma est principium actus primi, & secundi, sed ad actum primum determinatur per respectũ ad materiã, & ad actum secundum per respectum ad obiectum. 5. physi. con. tex. 10. & 7. physi. cõtra. 21.

Contra, quòd essentia diuina sit illimitata ad plures productiones, & non illimitata ad unum tantum non est ex imperfectione, sed ex perfectione. sed si esset limitata ad vnam tantum non indigeret determinatione, ergo nec mõ indiget, ex quo illa illimitatio accidit non ex imperfectione, sed ex perfectione. &c.

Item natura est illimitata quò ad illas duas productiones, sed ordine quodam, quia per prius ad generationem, & mediante ipsa ad spirationem, & non indiget alia determinatione. Istud patet esse confirmatio primi articuli contra opinionem. &c.

Item paternitas est formaliter idem, quod dicere, & est ratio suppositi, ergo non potest esse determinatiuum principium ipsius differentiæ, quia iam præcedit se ipsam. &c.

Dico ergo, quòd formale principium generationis, quod quidem est proximum, & immediatum fundamentum ipsius relationis, quæ est generatio, non est aliquid relatiuum, sed absolutum, primum probo tripliciter, primo sic: Omne relatiuum æqualiter respicit suum correlatiuum, si igitur relatiuum aliquod esset formale principium personarum, nunquam generatio, & spiratio possent distingui, quòd una esset per modum naturę, alia per modum libertatis. sic, quia tunc eadem relatio esset principium sui ipsius, cùm paternitas, & generare sit eadem relatio. &c.

Secundo, quia tunc paternitas esset perfectior, quàm filiatio, ꝙ probatur dupliciter, primo quia ipsa esset principium actus, & filiatio non. secundo quia forma, quę est principium actus, cuius terminus est alterius rationis ab ipsa, continet ipsam eminenter. &c.

Quòd sit aliquid absolutum probo sic: Terminus generationis formalis est aliquid absolutum, ergo & principium formale productiuum. Antecedens est probatũ supra distinct. quinta, quia in prima ratione, contra primam opinionem. cõsequentiã probo, quia forma, qua agẽs agit, vel est ęquè perfecta sicut forma termini producti per illam actionem, nisi si sit agens uniuocum, vel est perfectior, ut si sit ęquiuocũ, tunc enim cõtinet ipsam eminenter, in diuinis autem nihil perfectius est absoluto, quia est formaliter infinitum, relatio autem non, hic non expressè dicit, quòd est illud absolutum, tamen ex dictis suis superius potest dici, quòd formale principium sit memoria, & suppositum sit producens mediante memoria existẽte in ipso, quid autem sit memoria dictum est suprà. & quia argumenta sua contra primam opinionem sunt contra eum, sicut patet, ideo soluit ea per quod patet, quod satis concordat ipse cum prima opinione. & ideo non potest soluere rationes primæ opinionis, quia non sunt contra suam conclusionem. Formale principiũ est memoria tę da.

Ad secundam opinionem dico, quòd nullo modo illa determinatio in diuinis locum habet, sicut patet ex ipsius impugnatione, nec etiam in creaturis

turis

turis, uidelicet, quia sicut patet, respectus producentis ad productum, sequitur actum productionis: ergo non determinat principium actus productiui, nisi fortè dicatur, quòd respectus agentis ad passum, qui præcedit respectum producentis ad productum, etiam in eadem ipse est, qui determinat, sed saltem in diuinis locum habet, quia ibi non duplicatur respectus. &c.

Ad primam uerò contra primam opinionem dico, quòd forma, quæ est principiũ actus, cuius terminus formalis est ab ea distinctus potest esse principium consimilis actus, si per se separatur, sed alter non è conuerso, aut sic est, quòd essentia, quæ est principium producendi in patre non est distincta à forma termini producti: & ideo licet in supposito possit esse illud, quo respectus productionis per se, non tamen potest esse quod.

Ad secundum dico, quòd uerbum phylosophi non habet ueritatem, nisi in creaturis, ubi productum distinguitur à producente, & habet ad causam relationem realem: Sed non distinguitur à forma, qua producens producit, & ideo non põt ad eum habere relationem realem. &c.

Ad primum principale, dico, quòd authoritas Augustini est uera, quia paternitate est ei filius, & paternitate est pater formaliter. sed cum dicis, proprius actus. &c. dico, quòd non est uniuersaliter uera, quia multæ formæ dant esse primũ, quæ nõ dant agere. &c. Exemplum; forma lapidis, & de numero talium est paternitas, quæ dat esse primo ipsi supposito & non tamen dat agere assignare autem causam, quia quædam formæ minus perfectè dant esse, & agere, ut formæ elementares; & quædam magis perfectè, ut multorum mixtorum non dant, nisi esse primum difficile est. &c.

Multę formę dant esse primum, & non agere. Exemplum.

Ad secundum dico, quòd medium, quod participat naturam extremorũ est eiusdem generis cum extremis, uerum est de medio, quod est medium ex natura rei, sicut fuscum inter nigrum, & album, de aliis uero mediis accidentaliter suppositis non habet ueritatem, sicut patet, quòd generatio quod est medium inter generans, & genitum, uel intellectio, qua anima intelligit se est media inter se, & intelligere, & tamen ipsa est accidens & extrema sunt subiecta, & ita patet, quòd argumentũ non habet necessitatẽ, uel potest dici, quòd illud formale principium non est medium, sed tenet se ex parte alterius extremi. s. principij productiui, Medium autem est ipsa productio, quæ cum sit relatio est eiusdem generis cum extremis, q̃ extrema sunt termini relatiui. &c.

Quõ mediũ sit eiusdẽ generis cum extremis.

Quæ sint extrema.

Ad tertium dico, quòd consequentia est nulla, nam calidum producit calorem per actionem, quæ est de genere actionis, & ita est ferè in omnibus. ergo &c. Ad aliud dico, quòd maior illa debet intelligi de potentia actiua opposita, quæ quidem diuidit ipsum ens: Vnde eadem est & eiusdẽ rationis cum albedine in actu, & potentia. Potentia aũt generandi non est huiusmodi potentia, quia potentia isto modò non habet esse in differentiis quia illa generatio est simpliciter necessaria, & tñ non est ibi potentia repugnans actiui.

VTRVM IN DIVINIS SIT GEneratio uniuoca, uel æquiuoca.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 9. q. 1. Art. 1.
Alexãder Alensis prima parte summæ q. 42. mẽb. 1.
Scotus primo sent. distin. 7. q. 1.
Durandus primo sen. distin. 4. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quęritur utrũ generatio diuina sit ęquiuoca, uel uniuoca. Quod æquiuoca probatur, Persona producta differt specie à producente, ergo productio est æquiuoca, consequentia patet. Antecedens probatur, quia differunt secundum quidditates proprias, & talis est specifica differentia, tum quia differunt, ut puræ formæ, & puri actus alterius, & alterius rationis. Consequẽtia patet, quia non est maior differentia in principiis, quàm in principiatis, & etiam, quia eadem est differentia differentium, & rationũ, per quas præcisè differunt, uel constituentium, & constitutorum.

Franciscus de Mayronis dis. 4. primi. q. 5. allegat Scotũ & tenet cum eo, quòd ista generatio est uniuoca, ex eo. quòd generãs & genitum habent eandem naturam.

Item productiones in diuinis differunt specie inter se, sicut patet, ergo & producta. Consequentia probatur, tum quia aliàs non esset proportio productionum ad producta, tum quia productiones, & producta sunt eiusdem rationis, quia utrũque relatio.

Item differentia specifica est perfectior, quàm differentia numeralis, quia est de perfectione uniuersi, ergo est ponenda in diuinis, priusquàm numeralis. ista consequentia patet. antecedens probatur, quia distinctio specifica est de perfectione uniuersi mundi, numeralis autem non. &c.

Contra. Generans æquiuocum continet genitum eminenter, & per consequens est perfectius eo. Sed una persona in diuinis non est perfectior alia. ergo. &c.

Pręterea in termino generationis. s. in ipso producto duo concurrunt, s. natura, & relatio, uidelicet filiatio, aut generatio dicitur uniuoca, uel ęquiuoca a termino formali generationis, aut à proprio, ut puta relatione propria ipsi supposito. si à primo quia eadẽ natura in producente, & producto sic erit uniuoca. si propriè uidelicet à relatione, sic nulla generatio erit uniuoca. &c.

Hanc conclusionem concedo. Ad rationes in contrarium. Ad primam dico, quòd licèt in diuinis non sit propriè ratio generis, & differentię & speciei, tamen aliquo modo concesso paternitatem, & filiationem differre specie; quia non fundantur super unitatem, sicut similitudo, & æqualitas, & in plus differt paternitas à filiatione, quàm paternitas à paternitate, non tamen constituta differunt specie, quia ipsæ relationes relatiuè non cõstituunt personas in esse specifico, sed in esse indiuiduali etiam includunt aliquid commune, & ideo aliquomodo habent esse specificam, & illud est essentia. & cum dicis; maior est distinctio in principiis, quàm in principiatis, dico quod nõ est uerum de principiis indiuidualibus, sicut patet.

Paternitas & filiatio differunt specie.

Nam rationes indiuiduales plus differunt. i. minus conueniunt, quia sunt se totius, se primo diuersa. &c.

Per hoc potest patere ad secūdum. Nam productiones sunt idem quod relationes, & ad primā probationem consequentiæ, dico, ꝙ non requiritur ad illam proportionem, quòd productio, & terminus formalis eius sit eiusdē speciei, sicut patet etiam in creaturis ubi per actionem de genere actionis producitur qualitas. Sed sufficit, quod per talem productionem productū producatur.

Ad secundum dico, quòd licet productum inquantum sit suppositum relatiuum tamen includit naturam absolutam, quæ est ibi formalis terminua. &c.

Ad tertiū dico, ꝙ in creaturis, ubi est limitatio perfectionum, & aliqua imperfectio differentia specifica dicit perfectionem pro eo, quòd perfectio, quæ non est in una specie sit in alia & sic ratio specificæ supplet perfectionem, sed essentia christiana, quæ est infinitæ perfectionis una existens singularis non oportet ponere talem. Exemplum: Generatio in hominibus, uel creaturis dici: perfectionem ad hoc, ut nostra natura specifica, quæ non pōt conseruari in se, conseruetur in indiuiduis: & tamen ista de causa non dicit perfectionem in Deo, nec etiam in Angelis, & sic nō oportet ponere talem perfectionem supplētem aliquā imperfectionem, quia naturalis est &c.

Exemplum.

DISTINCTIO VIII.

QVAERITVR VTRVM DEVS SIT summæ simplex, & perfectè talis.

Seraphicus Bona primo sent. dist. 8. q. 1. Arti. 1.
Alexander Alensis prima parte summa. q. 5. memb. 2.
Scotus primo sent. dist. 8. q. 1.
D. Thomas. prima parte summa q. 3. Arti. 2.
Ricardus primo sent. dist. 8. q. 1. Art. 1.
Durandus primo sent. dist. 8. q. 4.

Quæstio prima.

Ricardus distinctione præsenti Artic. 3. q. 1. ibi docet quō tria requiruntur ad hoc ꝙ aliquid sit summe simplex.

Circa distinctionem octauam quæritur utrū Deus sit summè simplex.

Quod non. Simplicitas de sua formali ratione non dicit perfectionem, ergo non est ponēda in Deo, ut essentialis. Antecedens probatur, qa in creaturis generabilibus, & corruptibilibus dicit imperfectionem, quia talia, quanto magis cōposita, tantò perfectiora, sicut patet de materia, & composito de elemento, & mixto. &c.

Item quod uno est accidens, nulli est substantia primo phys. sed sapientia in nobis est accidens & uniuocè est in Deo, & in nobis. ergo in Deo est compositio substantiæ, & accidentis. &c.

Contra. Augustinus. 6. de tri. Deus est uerè, & summè simplex. &c.

Compositū quinque modis potest sumi.

Notandum, quòd compositum potest accipi. 5. modis. s. ex partibus essentialibus, sicut ex materia, & forma, ex ptibus formalibus sicut mixtum ex elementis, ex subiecto. & accidente, sicut corpus album; Ex partibus quantitatiuis, sicut numerus, & lineia; Ex positiuo, & priuatiuo, sicut ē omnis creatura, quia est priuata aliqua perfectione. Deus autem est summè simplex cōtra omnes istos modos quinque.

Respondeo modo ad propositum, & probo primo Dei simplicitatem per rationes speciales, secundo aliunde.

Quātum ad primum probo primo de Deo simplicitatem oppositam compositioni ex partibus essentialibus, s. materia, & forma, secundo simplicitatem oppositam compositioni ex partibus quātitatiuis, tertio simplicitatem oppositam compositioni ex subiecto, & accidente. &c.

Primum istorum sic probo: Causalitas materię, & causalitas formæ non est causalitas simpliciter prima, sed præsupponit causalitatem efficientis unientis formam materię, & non sui ipsius, sed alterius efficientis prioris, quia non possunt seipsis coniungi, ergo si Deus esset compositus ex partibus essentialibus, uel ex materia, & forma non esset simpliciter prima causa, quod tamen probatū est supra distinctione secūda. Preterea materia de se non est sub aliqua forma, sed in potentia passiua, & contradictionis ad formam, & non potest reduci ad formā per ipsam formam, ergo præsupponit aliam causam reducentem.

Deus nō est cōpositus ex materia & forma. Distin. 2. q.

Præterea omnis una entitas causata habet esse ab aliqua una causa, sed compositio materiæ, & formę est una entitas causata. ergo.

Secūdum sic probat Ar. 8. phy. & 12. metaphisicę: Virtus primi entis est infinita, sed infinita uirtus non potest esse in magnitudine infinita; magnitudo aūt infinita non potest dari. reliquitur ergò quòd sit sine omni magnitudine. &c.

8. phys. cōtc. 78. & inde, & 12. met. con. 41. & inde.

Sed ista ratio uidetur deficere, quia qui poneret infinitā uirtutem in magnitudine finita, diceret, quod est eiusdem rationis in tota magnitudinē & in parte, & ita non oportet esse magnitudinē infinitam. Exemplū: Anima intellectiua, quæ est tota in toto, & totà in parte secundum eandem rationem non est maior in toto, quàm in parte, nec in magno corpore, quam in paruo. Dico, quòd ratio Arist. ualet, quia intentio sua est, quòd uirtus, quæ est in magnitudine extendatur per accidens ad extensionem magnitudinis, quo posito, necessario sequitur, qđ in maiori magnitudine sit maior uirtus, & in minori minor.

Exemplum.

Exemplum de calore in igne, qui licet sit æqualis intēsionis in parte, & in toto, tamē maior ignis maioris est potentiæ, & efficaciæ in toto, quàm in parte. ex hoc sequitur quòd omnis talis potētia extensā per accidens, quādiu est in magnitudine finita potest intelligi crescere, & quamdiu crescere per augmentum magnitudinis potest intelligi tam diu est finita inæfficientia: ex hoc sequitur, ꝙ potentia infinita inefficientia non est in magnitudine finita; non est ergo potentia infinita intensiue secundum efficientiam, & tunc ultra cum non sit aliqua magnitudo infinita patet, quod nō est aliqua talis potentia infinita in magnitudine

finita,

finita, sed quid adhuc, cum omnino talis potentia non sit in magnitudine finita. Respondeo. Cum talis potentia, ut ostensum est superius, sit sine materia, statim sequitur propositum.

Tertium sic probo. Cum ipsa non sit materialis, sicut patet ex modo dictis non posse esse accidentia materialia, & corporalia, & spiritualia, aut in eo esse non possunt, cuiusmodi sunt uelle, & intelligere, & sapientia, & huiusmodi, quia ut probatum est distinctione secunda, alia sunt idem, quod substantia Dei.

Dist. 2. q. 1.

Item ostendo principale propositum per necesse esse, & probo sic: quod si primum sit compositum, uel componentia, ut a. & b. sunt ex se necesse esse, & tunc nō possunt facere unum per se, quia utrumque est ultimatè actus, & sic unum nō est in potentia ad aliud etiam si. a. & b. sint ex se necesse esse, tunc per quodlibet erit necesse esse; & sic bis erit necesse esse, etiam ex duobus erit necesse esse, quorum uno oblato, non minus erit necesse, uel sunt possibilia esse, & tunc Deus non erit sibi ex se necesse esse, quod est impossibile & tunc non naturaliter esse esset necesse esse. &c.

Item ostendo, quòd non est componibilis alteri, nec aliud sibi, quia si sic, ergo careret perfectione eius, cui erit componibilis, & per consequens non esset simpliciter infinitus: cuius contrarium dictum est supra di. 2.

De ista simplicitate dei, & compositione aliorū a primo. tractat. Auer. in 3. de. Anima comm. 5.

Præterea, quòd alteri est componibile, potest esse pars alicuius totius, sed cuilibet parti potest aliquid addi, infinito autem nihil potest addi, ergo cum Deus sit infinitus, pars alicuius esse non poterit, & per consequens, nec alteri componibilis.

Ad primum dico, quod illa simplicitas tacta in argumento non dicit perfectionem simpliciter, eo quòd non excludit posse componi cum alio. Ubi sciendum est, quod duplex est simplicitas nam quędam est, quod excludit omnem compositionem, ita quod simpliciter tali simplicitate nec alteri cō ponibilis, nec sibi aliud, & nūquam compositum perfectius tali simplicitate. Alia est simplicitas; & ista est in creaturis, qua quidem quodlibet simplex alteri componibile est, uel alterum sibi, & de tali arguitur. &c.

Duplex est simplicitas.

Ad secundum dico, quòd sapientia, quæ est in Deo, est idem, quod eius natura, sicut probatum est dist. 2. q. 2. nec obstat, quòd in conceptu transcendenti uniuocetur, quia & substantia, & accidens, Deus & creatura uniuocantur in tali conceptu, ut dictum est supra di. 3. q. 1. uel possunt dicere, quòd sapientia secundum quod est species qualitatis nō est in nobis, & in Deo eiusdem rationis.

Sciētia in deo est substātia, & ratio est, quia scientia nō uniuoce, sed æquiuoce dicitur de sciētia nostra, & de sciētia dei sicut scribit Auer. 12. me. cōmēto 51.

SECVNDO QVAERO VTRVM aliqua creatura sit simplex.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 8. q. 2. Art. 2.
Alexāder Alensis prima parte summa q. 5 memb. 3.
Scotus primo sent. distin. 8. q. 2.
D. Thomas 1. parte summa q. 3 Art. 4.
Ricardus primo sent. dist. 8. q. 2.
Durandus primo sen. distin. 8. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum aliqua creatura sit simplex: Quòd sic; quia partes cōpositi creatu primo sunt simpliciter simplices, alias iretur in infinitum, quia qua ratione istæ partes essent composi: æ, & illę, & sic semper partes partium erunt compositæ. Oppositum est 6. de trin. ubi dicit Augustinus, quòd nulla creatura est in se simplex. Hic dicitur quòd quælibet creatura; est composita ex actu, ex potentia, quia nulla est pura potentia, quia iam nihil esset, nec est purus actus, quia tunc esset Deus, item quælibet creatura habet esse non per essentiam, sed per participationem, ergo est composita ex participatione, & participato. &c.

D. Thomas prima parte summæ q. 3. Art. 4. & 2. soluendo tertiū & quartum argumētum. & lib. 2. cōtra gētiles c. 49.

CONTRA. Si quælibet res creata esset composita ex re, & re, tunc erit processus infinitum, quia accipio rem ex quo aliquid est compositum, aut illa res est composita, aut simplex; si simplex habeo propositum, si composita, tūc iterum quęrā, & sic in infinitum. Concedo igitur quod non omnis creatura est composita ex re & re, sed est composita ex positiuo, & priuatiuo, pro eo, quod caret aliqua perfectione sibi possibili in esse, non quidē ex ratione suæ speciei semper, quia agens non caret perfectione sibi possibili debita secūdum gradum suum specificum, cum careret perfectione sibi possibili in esse in quantum creatura eo modo, quo dicit phylosophus 5. metaphysicæ de uisu, & priuatione, quòd talpa est cæca, non quod uisus sit sibi aptus esse ex natura suæ speciei, sed ex nā sui generis, in quantum animal; etiam Creaturæ non compositæ in se ex re, & re nō solum sunt compositę ex priuatione mō dicto, sed etiam nō simpliciter simplices, quia sunt cōponibiles alijs, sicut sunt partes compositi.

5. met. co. 27

Ad primum resp. de cōpositis patet ex dictis.

Ad secundum dico, quòd natura arguit cōpositionem ex re & re, quia omnis res creata habet esse participatum, & ita nulla pars est res participās non participata. &c.

Ad principale, & patet ex dictis.

TERTIO QVAERO VTRVM CVM simplicitate Diuina stet, quòd Deus uel aliquid formaliter Dictum de Deo sit in genere.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 8. q. 4.
Alexāder Alensis 1. par. summa. q. 48 mēb. 4. Art. 2.
Scotus primo sent. dist. 8. q. 3.
D. Thomas prima parte summa q. 3. Art. 5.
Ricardus primo sent. dist. 8. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 9. q. 1.

Quæstio tertia.

QVæro tertio, Vtrum Deus uel aliquid dictū de Deo sit in genere, quod sic: Conceptus entis est

3. distinctione prima.q.1.

entis est uniuocus Deo, & creaturæ; sicut dictum est.dist.3.& ille conceptus dicitur de Deo formaliter in quid, ergo habet aliquem conceptum aliú determinantem eum ad Deum, & talis cõceptus se habebit ad illum sicut conceptus qualis ad conceptus qualis ad conceptú quid.& per consequẽs erit conceptus essentialis, & ita constituens Deú in ratione speciei.

Item sapientia dicta de Deo est uniuoca cum sapientia nostra, sicut probatum est ibidem, ergo est species generis, ipsa formaliter dicitur de Deo ergo &c.

Contra id est magister in litera, & adducit Augustinum.

Henricus in sua súma Artic.22.q.1.2.& 3.& Artic.26.

Respondeo & dico, quòd Deus nullo modo est in genere, quod probatur sic: Deus non habet aliquem cummunem conceptum cum creatura, ergo nec est in genere, consequentia patet, quia coordinatio prędicamẽtalis est de conceptibus creaturarum, ergo si conceptus Dei est omnino extraneus ab ipsis, erit omnino extra coordinationem prædicamentalẽ: Antecedẽs fuit probatú, & improbatur superius dist.3.tamen aliter hic probatur, & primo sic; Deus est primo diuersus à creatura, aliàs haberet in quo conueniret, & differret, & ita non esset simpliciter simplex, ergo in nullo conceptu uniuoco conuenit cum creatura.&c.

Distinctione.3.q.1.

Distinctione 3.q.1.

CONTRA quæstionem istius rationis fuit argumentatũ ibi distinct.3. Tamen, & hic arguo contra eam sic; Deus potest aliquo modo naturaliter à nobis cognosci, ergo habet aliquem communẽ cõceptũ cum creatura. antecedẽs patet, 8.phy.& 12.met.cõsequẽtia probatur qa nulla est naturalis cognitio, nisi quæ in nobis naturaliter causatur; non autem causatur in nobis naturaliter nisi ab eo, quod naturaliter mouet intellectum nostrũ:huiusmodi aũt nõ est, nisi aliquod sensibile, cum intellectu agente, ergo omnis conceptus in nobis naturaliter causatus est alicuius rei creatæ per se. ergo si in tali conceptu non cognoscitur Deus, nec modò naturaliter cognoscetur; conceptus, n. secus proprius in nobis naturaliter causari non potest, sed in illo conceptu creaturæ non potest cognosci, nisi sit communis sibi, & creaturæ: ergò &c.

8.physi. cont.34.& me. cõ.39.

Respõsio Henrici quolib.10 q.7.

Respondetur ad hoc, & dicitur, quòd relatiuũ naturaliter causat nõ solú cognitionẽ sui, sed correlatiui, cũ relatiua sint simul naturali ĩtelligẽtia, sed creatura realiter refertur ad Deũ; ergo Creatura naturaliter causat in nobis cognitionem sui ipsius, & Dei.

Sed contra hanc rationem arguo sic: Licet relatio creaturæ hẽat causare cognitionẽ sui correllatiui correspondentis, tamen illa relatio correspondens, quæ se tenet ex parte Dei, quæ est relatio rationis, non continet uirtualiter, nec formaliter aliquem conceptum absolutum & ita ex hoc nõ potest cognosci aliqua absoluta perfectio de Deo &c.

Cap.8.

Cap.2.

Aliter dicitur, quòd Deus est in genere, quod probatur per Damascenum in elementario. item Boetius de Trinitate dicit, q̃ duo pdicamẽta manẽt in diuinis.s.substãtia & relatio. Itẽ rõne: Substantia est communis conceptus ad substantiam creatam, & increatam, & ita neutra habet conceptum simplicem simpliciter, s.nec substantia creata, nec increata, sed habet conceptum in genus & in differentiam resolubilem. ergo &c. Item quia tunc secundum ponentes Angelos immateriales nulla substantia immaterialis esset in genere. &c. Item accidentia non essent in genere secundum illos, qui ponunt ea habere simplicem essentiam, si simplicitas Dei excludit eum à ratione generis.

Opinio uera authoris q̃ Deus non sit in genere. Dist.n.3.q.1. 7.de Tri.c.5. uel 3a.

Teneo autem, q̃ Deus non est in genere, & tamẽ habet conceptum communem cum creaturis. ista secunda pars probata est superius dist.3. Primam partem probo per Augustinú 7.de tri, ubi dicit, q̃ abusiuè Deus dicitur substantia; cuius ratio est, quia substantia dicitur eo quod substat accidentibus.

Item arguit Auic.8.metaphysicę sic: Genus dicit partẽ, Deus autem est simplex nõ habens partem, ergo non est in genere.&c.

Quod Deus non sit in genere, nec cõpositus, docet Auer.in libro destr. destr. disputatione 7. dubio primo & 4.

Item per rationes arguo primo ex infinitate sic: Vnus conceptus indifferens ad finitum & ad infinitum potest esse conceptus generis, sed omnis, conceptus formaliter dictus de Deo, & creatura est huiusmodi.ergo, Minor patet, quia creatura est formaliter finita, essentialia in Deo sunt formaliter infinita, relationes formaliter non sunt finitæ nec infinitæ, maior probatur, quia realitas à quo sumitur ratio generis est potẽtialis respectu realitatis, à qua sumitur ratio differentiæ, sicut patet.8.metaphysicę ubi dicitur: omnem terminum .i.diffinitionem esse per orationem longã, quod significat aliqd de aliquo, & oportet illud esse materiam, & illud formam, ergo alterum positorum in diffinitione.s. genus, est materia, & alterũ.s.differentia est forma. Nullum autem infinitum, uel non finitum formaliter esse potest potentiale respectu alterius, ergo nullus conceptus formaliter dictus de Deo pt, esse conceptus generis. Maiorẽ iterum declarando dico, q̃ quandoque ratio generis sumitur ab alia re, quàm ratio differentiæ, ut sicut ponentes sensitiuam in homine aliam ab intellectiua & tunc uere illa res, à qua sumitur genus est potentialis respectu illius, à qua sumitur differentia, quandoque sumitur ab eadem re, sed ab alia, & alia realitate, scilicet in albedine ratio coloris sumitur ab alia realitate, quàm ratio differentiæ constituentis speciem albedinis & tunc licet una realitas non sit in potentia respectu alterius, quia cum sint una res simul producantur ad productionem ipsius rei, tamen de se realitas, à qua sumitur genus, est potentialis respectu illius, & si seorsum producerentur uere essent in potentia absoluta.&c.

8.met. cõ.3.

Ocham in 4.q.10.difficultate prima, tenet q̃ Anima sensitiua distinguitur realiter in homine ab intellectiua.

Item ex eadem infinitate arguitur sic: Id, à quo sumitur conceptus differentiæ nõ potest esse gradus itrinsecus eius rei, à qua sumitur cõceptus speciei, sed finitum, & infinitum habẽtia ens ad Deũ, & creaturam, sunt gradus intrinseci ipsi Deo, & creaturæ, igitur tales esse non possunt conceptus differentiales, & per consequens conceptus formaliter

maliter dictus de Deo nõ potest esse conceptus generis, nec ipse Deus potest esse species. Maior patet, quia aliàs albedo posset esse genus, quia gradus intensus, uel remissus posset esse differentia.&c.

8.met. cap.4. Item ex necesse arguo sic, & est ratio Auicen. octauo metaphisicæ: Necesse esse est cõceptus generis, ergo conceptus generis includit differentiam, quod est contra Arist. 10. metaphisicæ, Pro-
10. met. contex.92. batio consequentiæ, quia necesse esse ex se habet esse in actu ultimo, sed non potest esse in actu ultimo nisi per differentiam, ergo à primo ad ultimum si necesse esse est genus, igitur includet generis differentias, ergo in necesse esse, cuiusmodi est Deus, non potest sumi ratio generis.&c.

In quæstione ista sunt multa dubia.

1.dubium. Primum, quomodo ista prædicta, ens, sapiens, bonus, & huiusmodi dicuntur de Deo, & tamen ipsa descendunt in prædicamenta, Deus autẽ non est in prædicamento.

2.dubium. Secundum dubium est, quomodo sapientia dicitur transcendens, cum non dicatur de omni ente, transcendentia autem uidentur debere dici de omni ente.

3.dubium. Tertium dubium est, quare Deus ratione infinitatis excluditur à prædicamento, cùm linea infinita si esset poneretur in prædicamento quantitatis.&c.

4.dubium. Quartum dubium est, quomodo alicuius conceptus est uniuocus Deo, & creaturæ, & tamen creatura est in prædicamento, Deus autẽ nõ.&c.

Rursus ad primum. Ad primum dubium dico, quòd ens prima diuisione diuiditur per finitum, & infinitum, & ens finitum in decem prædicamenta, & ita Deus remanet ex una parte entis antequam ens diuidatur in decem prædicamenta.&c.

ad secũdum. Ad secundum dubium dico, quòd ens sicut generalissimum dicitur primo pro eo, quod non est sibi aliquid super ueniens genus, & modo per respectum ad inferiora; ita transcendens dicitur nõ pro eo quòd ipsum dicat de omnibus hoc enim accidit sibi, ut transcendens est, sed pro eo, quod non habet aliquid supra se dictum de eo in quid. & cætera.

ad tertium. Ad tertium dubium dico, quòd non sequitur, perfectissimus asinus, ergo perfectissimum animaliũ, bene tñ sequitur tunc perfectissimus homo, ergo perfectissimum aĩaliũ, quia homo de se est nobilissimus animalium, ita in proposito nõ sequitur infinita linea, ergo infinitum simpliciter, quia Deus est nobilissimũ entium de se, & ideo linea infinita posset esse in prædicamẽto, quia licet esset illimitata in longitudine uel in ratione quantitatis, uel si esset corpus, esset tamen
Deus non est limitatus. limitata in ratione entis, sed Deus ita est, quòd nullo modo est limitatus.&c.

ad quartum 7. de tri. cap. 5. uel 32. Ad quartum dubium dico, quòd illud est possibile. Quod probo per Augustinum 7. de Tri. ubi negat Deum esse substantiam, & tamen concedit ipsum esse uerum essentiam: sed si acciperet ipse ibi conceptum essentiæ, siue entis æquiuoce ad Deum, & creaturas, ita posset eum concedere esse substantiam accipiendo æquiuocè in conceptu substantiæ.&c.

Item probatur per aliam rationem, quòd Deus non sit in prædicamento sic: Deus nõ potest diffiniri, ergo Deus non est in prædicamento. Antecedens probatur, quia propria diffinitio datur per priora ad ipsum diffinitum, Deus autem non habet priora cum ipsum sit primissimum, consequentia probatur quia quicquid habet genus, potest habere differentiam, genus autem, & differentia integrant propriam diffinitionem, ergo si aliquid posset dici de eo ut genus, Deus posset proprie diffiniri.&c.

TUNC ad solutionem argumẽtorũ. Ad primũ in oppositum de Damasceno dico, quòd licet multa uerba dicat quibus uidetur dicere, quòd Deus sit in genere, tamen omnia soluit in elementario: cap.2.
ubi expresse uult, quòd substantia non sit in genere, sed supra omne genus.

Ad secundum de Boetio dico, quòd ipse nunquam dicit, quòd genus aliquid, nec modus generis sit in Deo; imò expresse dicit contrarium in lib. de tri. ca. 1. tamẽ dicit ibi, quòd essentia continet unitatem, & relatio multiplicat unitatẽ & ex hoc uolunt aliqui; quòd ipse posuerit remanere ista duo prædicamenta, sed tamen malè intelligũt eũ, sicut patet ibidem, ut dictum est suprà.&c. Genus, nec modus generis est in Deo secundum authorem quic qd dicit Hieronymus Gadius in 1. q. quolib.

Ad tertium dico, quòd increatum est gradus intrinsecus talis entis, & ideo non potest esse cõceptus differentialis ut supradictum est.&c.

Ad quartum & quintum dico, quòd licet Angelus, & forma accidentalis non dicant compositionem ex re, & re, tamen dicunt compositionẽ ex realitate, & realitate quarum una est potentialis respectu alterius, & ideo &c. In Deo autem non.&c.

Ad primum principale patet ex dictis, quia conceptus ille, quasi determinans ens, ut increatum uel infinitum, uel necesse esse, uel aliquid ta le non possunt esse conceptus differentiales, cũ sint gradus, sicut gradus intrinseci.

Ad secundum etiam patet, quòd sapientia dicitur de Deo antequàm descẽdat in prædicamẽta.&c.

Ad rationem primæ opinionis factam contra uniuocationem entis dico, quòd licet realiter Deus, & creatura sint primo diuisi, imò infinite distent, tamen abstrahibilis est ab eis unus conceptus, secundum quod probatum est supra distinctione tertia. Dist.3.q.1.

Quarto quæro

UTRUM CUM SIMPLICITATE Dei possit stare aliquo modo Distinctio perfectionum essentialium præcedens aliquo modo omnem actum Intellectus.

Scotus primo sent. dist. 8. q. 4.
D. Thomas in primo scripto primi sent. dist. 2. Art. 4.
Franciscus de mayronis primo sent. dist. 8. q. 7.
Ioannes Baccontanus primo sent. dist. 2. q. 1.

Quæstio

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum cũ summa simplicitate possit stare aliqua distinctio ex natura rei perfectionum essentialium præcedens omnem actum cuiuscumque intellectus.

5. de tri. ca. 5. Quod nõ, Augustinus. 5. de Tri. non sicut in creatura ita in Deo iustitia & bonitas sunt duæ qualitates, sed quæ iustitia est in Deo ipsa est bonitas.

7. met. cõ. 43 Tunc sic prædicatio in abstracto non est uera, nisi sit in primo modo dicendi per se, & ita subiectum includit prædicamentũ, & per consequens nulla distinctio ex natura rei.

Contra. Dam. lib. primo; si iustum, si bonum, uel aliquid tale dixeris non naturam, sed quæ circa Dei sunt dixisti. &c.

Respõdeo & dico, quòd quidam dicunt, quòd attributa diuina solum differant ratione facta ab intellectu nostro comparante ipsa ad talia reperta in creaturis. Vnde sicut dexteritas, & sinisteritas in colũna differunt ratione facta ab intellectu nostro comparante, ita ad dextrum, & sinistrum animalis ubi differunt realiter, ita bonitas, & sapientia differunt in Deo rõne per cõparationem, s. ad bonitatem, & sapientiam creaturæ, ubi differũt realiter; & ideo, ut dicunt, circumscriptis omnibus istis, quæ dicunt perfectionem in creaturis, solum concipietur Deus unico conceptu, & si attribuantur sibi, tunc plura nomina erunt sinonima idem penitus significantia, & aliter erũt nomina noua, quibus nihil correspondebit in re, nisi ponãtur significare idem: & ex hoc sequitur ꝙ sempiternitas, & infinitas, & huiusmodi non sunt attributa, nec aliquo modo differunt, quia nõ inueniuntur in creaturis, ut possunt ab eis trãsferri ad diuina, & possint dici differre per comparationem ad ipsa. &c.

Ratio huius positionis est talis, quia quæcumque differunt, uel differunt ea se ipsis, uel per cõparationem ad alia, si secundo modo habetur propositum, si primo modo sequitur quòd differunt, sicut res, & res, talis autem differentia arguit compositionem realem, quę repugnat omnino diuinę simplicitati. &c.

CONTRA. quidquid dicit perfectionem simpliciter principalius, & prius est in Deo, quàm in creaturis, sed bonitas, sapientia, & talia sunt huius modi, ergo non sumuntur per comparationem ad creaturas, maior probatur quia perfectius non dependet ab imperfecto, sed talia in creaturis sunt imperfecta, quia limitata, licet de sua formali ratione dicant perfectionem simpliciter, in Deo autem sunt sinę omni perfectione. &c.

Item distinctio emanationum præsupponit distinctionem attributorum: cuius ratio est, quia, filius procedit ut natus per modum intellectus, & Spiritus sanctus, ut datus per modum uoluntatis. &c.

Item Deus est perfecte Beatus sine respectũ ad creaturas perfectas, perfecta autem beatitudo eius consistit in actibus intellectus & uoluntatis, ergo absque respectu ad extra est ibi intellectus & uoluntas, intelligere, & uelle, & obiectum. ergo. &c.

Item secundum istos, obiectum intelligo, ut uerum, & uolo, ut bonum, ergo Deus ab ęterno, intellexit essentiam suam, & ueram, non ut bonã, & uoluit ut bonam, non ut ueram. ergo. &c.

Aliter ergo dicitur, quòd distinctio attributorum in Deo non est tantum ab intra, nec tantum ab extra, sed partim ab intra, & partim ab extra, prout scilicet ratione suæ perfectionis, & imperfectionis intellectus nostri; noster intellectus nõ non potest unica apprehensione totam eam capere, sed ratio sui excessus modo capit eam sub ratione sapientiæ, modo sub ratione intellectus, modo sub ratione uoluntatis & sic de alijs. & ista distinctio attributorum est distinctio relationum rationum ex parte essentiæ, prout modo refertur ad intellectum creatum sub ratione sapiẽtiæ, modo sub ratione uoluntatis & de alijs, & ista partim est ad intra ratione scilicet eius excessus, partim est ab extra ratione non intellectus defectus, hoc confirmatur per commentatorem 12. met. ubi dicit, quòd multiplicitas rationum in Deo non est tantum intellectus sed inquantum ueritas, prout scilicet habet esse in intelligentia. Hẽricus, quolib. 5. q. 1. & quolib. 13. q. 1. — 12. met. cõm. 39.

Contra istam opinionem sunt omnes rationes factæ contra, aliam opinionem, quia secundum ueritatem, ista opinio negat omnem distinctionem attributorum ex natura rei præcedens omnem actum, & solum ponit differentiam rationis. &c.

Dico ergo, quòd inter attributa diuina non est solum distinctio rationis, sed est distinctio ex natura rei, præcedens omnem actum intellectus, ita quòd sapientia diuina non est formaliter bonitas, & sic de alijs. Quõ attributa distinguãtur.

Hoc probo, primo sic: Si infinita Dei sapientia est formaliter infinita Dei bonitas, sequitur, ꝙ sapientia in communi est formaliter bonitas in cõmuni, consequens est falsum. &c.

Consequentia probatur, quia infinitas addita sapientiæ non tollit formalem rationem sapientiæ, sicut gradus intensus albedinis non tollit formalem rationem albedinis. &c.

Nota, quòd hæc ratio uidetur supponere unitatem uniuocam conceptuum transcendentium Dei, & creaturæ. istud confirmatur per Damasc. libr. 1. ubi dicit, quòd diuina essentia est pelagus diuinarum infinitarum perfectionum. Sed hoc modo propriè diceretur solum propter infinitas relationes rationis, quia circa quodcunque obiectum posset intellectus noster successiuè hoc facere. & si dicis, quòd exurgunt ibi ex aptitudine ex parte diuinæ essentiæ, habeo propositum, scilicet, quòd ex natura rei est ibi inter attributa aliqualis distinctio. &c. cap. 9.

Item Augustinus 15. de trin. dicit, quòd tales perfectiones attributales sunt sibi ad inuicẽ ęquales. sed certum est, quòd nihil propriè est sibi ipsi omnino æquale, aliquam ergo distinctionem ponit ibi Augustinus ex natura rei. &c. 15. de trin. ca. 5.

Item intellectus est magis idem sibi, quàm uoluntati

luntati ex natura rei. ergo distinguitur ex natura rei. Consequentia patet. Antecedens probabitur, quia si non, ergo, quæcunque contradicunt circa unum contradicunt circa ambo. sed hoc est falsum. Nam istæ uere contradicunt sibi: Deus intelligit: & non intelligit per intellectum, sed istæ non contradicunt: Deus intelligit per intellectum, & non per uoluntatem. & hoc confirmatur, quia actu affirmato intelligit mala, sed actu affirmato non uult mala, ergo non sunt penitus idem ex natura rei intellectus, & uoluntas, uel intelligere, & uelle, & ita de alijs attributis.

Sed contra hoc sunt multa dubia.

Primum dubium. Primum est, quia, ut uidetur, essentia diuina non esset omnino simplex. &c.

Secundum, quia iam tales perfectiones ex natura rei distinctè essent in essentia diuina, & informatiuè, sicut diuersæ formæ, quod est inconueniens. & confirmatur. quia Deus per sapientiam est formaliter sapiens, ergo sapientia informatiue est in eo. &c.

Deus per sapientiam est formaliter sapiens.

Tertium, quia non uidetur posse poni medium inter distinctionem realem, & rationis, sicut tu ponis. Cuius probatio est, quia omne ens uel est in anima, & tunc est ens rationis, uel extra animam, & tunc est ens reale. ergo similiter omnis differentia est in intellectu &c. uel in re extra. Cõsequentia probatur, quia passio non est maioris habitus, quàm subiectum: idem autem, & distinctum sunt passiones, uel passio entis. &c.

7. de tri. ca. 2. Quartum quia secundum Augustinum, 7. de trinitate non eodem est, quo Deus, tamen eodem est magis, quo Deus, & bonus, quomodo sapiens. Illam ergo identitatem attribuit inter perfectiones attributales, quam negant inter paternitatem, & deitatem: sed hic negatur solùm identitas formalis, ergo. &c.

Quintum, quia, sicut sapientia non esset realiter infinita si non esset eadem raliter bonitati, ita non esset formaliter infinita si non sit formaliter sibi eadem. &c.

Ad primum illorum dico, quòd sicut distinctio rationis, & essentiæ non tollit simplicitatem personæ, sicut dictum est dist. secunda, ita in proposito confirmatur, quia in eodem simplici supposito patris sunt plure relationes reales realiter distinctæ. sicut paternitas, & spiratio, & etiam innascibilitas, quæ secundum Augustinum. 15. de Trinitate est alia à paternitate: Sed utrum sit positiua: fortè dicetur ita suo loco. & cætera.

Dist. 2. q. ult.

15. de tri. c. 6.

Ad secundum dico, quòd forma in creaturis habet triplices conditiones; quarum duæ primæ dicunt imperfectionem. s. quòd informat & quod est pars totius. Tertia dicit perfectionem, & consequitur formam secundum essentialem rationem formæ, s. quòd est illud, quo aliud est tale. In Deo autem non est tale secundum duas primas conditiones, sed secundum tertiam, & cætera.

Forma in creaturis habet tres conditiones.

Et ad confirmationem dico, quòd consequentiæ forma, quæ est pars denominat aliam partem; ut cum dicitur corpus animatum, quandoque uerò, & magis propriè denominat totum, cuius ipsa est aliquid; ut cum dicitur: homo est rationalis, & si alicui sit adhuc maior identitas, quàm inter rationale, & hominem, illud uero determinabit, uel denominabit, & ita est in proposito.

Ad tertium dico, quòd ista non est distinctio, quæ est relatio, & aliquid positiuum præter distincta, cuiusmodi est passio entis, sed est distinctio, quæ est negatio, sicut dictum est distinctione secunda.

Ad quartum dico, quòd multipliciter Deus eodem est bonus, quo sapiens, uel magnus, & tamen non Deus, quo patet. Probo: quia utraque illarum perfectio absoluta & quidditatiua, paternitas autem est ratio suppositalis, & relatiua. Secundo, quia utrumq; illorum dicit perfectionẽ simpliciter, paternitas uero non. Tertio, quia utrumque illorum est formaliter infinitum, paternitas uero non.

Dist. 1. q. de proprietatibus relationis, ad essentiam.

Paternitas est ratio suppositalis, & relatiua.

Ad quintum dico, quòd infinitas est gradus intrinsecus realitatis ex realitate consurgens, & ideo quodcunque est realiter idem illi realitati est realiter infinitum, illa eadem infinitate & si formali rationi eius, quæ est sibi idem realiter illi realitati non repugnat infinitas, resultat in ipso etiam formalis infinitas, ita tamen, quòd est quodammodo alia ab illa, sicut dicetur. Sed si formali rationi eius repugnet infinitas, non consurget in ipso formalis infinitas. Exemplum: Essentia est infinita per continere infinitas perfectiones extra speciem, quarum quælibet continet infinitos gradus illius perfectionis, bonitas ergo diuina, quæ est idem realiter essentiæ est infinita realiter infinitate essentiæ, & est infinita formaliter per continere infinitos gradus bonitatis, quæ tamen infinitas continetur in infinitate essentiæ, sicut patet & consurgit in ipsa bonitate ex identitate reali, quam habet cum essentia, quia suæ rationi formali non repugnat talis infinitas, paternitas uero, quia est realiter idem essentiæ est realiter infinita infinitate essentiæ, sed quia suæ rationi formali non competit infinitas; non enim est uirtuale, quantum, & ideo non resultat in eo formalis infinitas, nec finitas. &c.

Exemplum.

Tunc ad solutionem argumentorum in contrarium, & ad rationem primę opinionis dico, quòd distinguuntur se ipsis formaliter, non realiter à distinctione, quæ est negatio, non relatio. &c.

Ad illud opinionis secundæ de commentatore dico, quòd non est sibi credendum in tali materia, circa quam imperfectè loquutus est sicut in multis aliis locis, in quibus ipse Auerroes non tenetur, nec teneri debet, uel potest exponi, sicut patet.

Non est credẽdum Auerroi in hoc.

Ad principale dico, quòd uerum est, quòd in Deo non sunt qualitates, sicut in creaturis,

Quādo abstractum prædicatur de abstracto non est prædicatio formalis, sed identica.

imo idem, quod essentia realiter. Ideo abstractum prædicatur de abstracto, & est prædicatio non formalis, sed identica. ratio autem quare realis identitas sufficit in diuinis, & non in creaturis, quod abstractum prædicetur de abstracto, est, quia in Deo, uel utrumque terminorum, uel alterum est infinitum; & ideo abstractio quidditatis formalis, quæ fit ibi nunquam tollit inter extrema identitatem realem, Vnde uera est: bonitas est sapientia, & uera est paternitas est diuinitas scilicet identice, & non formaliter, & si tolleret talis abstractio identitatem realem non esset uera, Vnde nō cōceditur ista: paternitas est spiratio, quia ibi tollit abstractio identitatem, ex quo neutrum est infinitum formaliter. & quia in creaturis neutrum est infinitum, ideo abstractio de se tollit identitatem. Vnde humanitas de sua quidditatiua ratione non est idem, quod animalitas, & quod sint, & idem, in tertio hoc accidit sicut accidit, quod paternitas, & spiratio sint idem in supposito. Sed non accidit, quòd paternitas quantumcunque abstracta sit idem realiter, quod essentia, essentia enim est infinita formaliter, & ideo trahit ad identitatem realem omne sibi composibile. &c.

Nulla relatio est formaliter infinita secundū Scotum in 5. q. quolib.

DE IMMVTABILITAte Dei.

VTRVM SOLVS DEVS SIT IMmutabilis.

Seraphicus Bona. primo senten. distinct. 3. q. 3. Articu. 2.

Alexander Alensis prima parte summa q. 4. membro 2.

Scotus primo sent. dist. 8. q. 5.

D. Thomas prima parte summa q. 9. Artic. 1.

Ricardus primo sen. dist. 8. q. 1.

Durandus primo sent dist. 8. q. 3.

Franciscus de Mayronis primo senten. distinctio. 9. quæst. 2.

Quæstio quinta.

QVintò quæritur, Vtrum Deus sit immutabilis. Quòd non; quia aliunde agit, puta creat aliunde non creat ergo, mutabiliter de non agente in agens, & è conuerso.

7. de tri. c. 6. CONTRA: Augustinus septimo de Trinitate: Omnis creatura mutabilis omnino, & solus Deus immutabilis.

Respondeo, & dico, quòd hic sunt duo uidenda, primo utrum Deus sit omnino immutabilis, secundo utrum, aliqua creatura sit immutabilis. Primum probat Augustinus 7. physicor. Omne, quòd mouetur, ab aliquo mouetur, & cum non sit procedere in infinitum est deuenire ad unum primum mouens immobile, ista ratio requirit declarationem, & forte non plus probat, nisi quòd primum mouens non mouetur, ut corpus, uel uirtus in corpore. Sed omittendo hoc p̄sens ad propositū sic; Deus est ex se necesse, & est summè simplex, ergo est omnino immutabilis, prima pars antecedentis probata est distinctione secunda, secunda pars probata fuit in ista distinctione 8. consequentiam probo, nam ex quo est necesse esse, ex se non potest mutari de non esse in esse, uel è conuerso, ex quo etiam est summe simplex non potest mutari recipiendo in se aliquam formam, uel aliquod accidens, ergo. &c.

7. phy. cōtex. 1. & inde.

Dist. 2. q. 1.

Dist. 8. q. 1.

De secundo est sciendum, quòd philosophi, & Theologi discordant, Ad cuius intelligentiam sciendum est, quòd tribus modis quantum ad præsens creatura potest intelligi esse immutabilis.

Tribus modis intelligi potest creaturam esse immutabilem.

Primo quòd sit formaliter necesse esse, & ab alio sit causaliter.

Secundo, quòd sit in se formaliter necesse esse, sed ab alio non causaliter, sed dependenter, & hoc est, dependere, sicut imperfectum à perfecto, ita sicut ens secundum à primo, ita quòd non posit esse sine primo.

Tertio modo quòd ex se sit possibile esse. sed ab alio perpetuetur, primum modum ponit Auic. secundum uidetur ponere Aristoteles 12. metaphisicæ quando dicit; Ab hoc primo depen det cœlum, & natura. Tertium modum ponunt Theologi, sicut patet; est autem hic sciendum, quòd cō muniter philosophi ponunt primam causam necessariò causare primum causatum, cuius rationes sic uidentur, quia cum omnis causa secunda non causaret, nisi causante prima, si prima causaret contingenter nullus effectus causaretur simpliciter necessariò, nec aliqua causa secunda necessariò simpliciter causaret, sicut patet intuenti, hoc autem habent pro impossibili. &c.

12. met. cōm. 35.

Contra istam opinionem arguo sic: Prima causa est ex se simpliciter, & omnino, & perfectissime necesse esse, ergo non necessario causat, antecedens est probatū distinctione secunda, quod tamen ipsi philosophi conce dunt, imo oppositum habent pro impossibili, Consequentiam probo, quia si necessario causat primum causatum, ut dicunt, ergo necessarium habent habitudidinem ab ipsam, sine qua habitudine esset prima causa secundum supposi tum, & per consequens remoto primo causato non remaneret prima causa, quia nun remaneret illa habitudo, sed hoc est falsum, quia licet illud primum causatum sit aliquo modo necesse esse secundum ipsos, non tamen quantum causa prima etiam secundum ipsos, ergo minus impossibile est, quòd non sit primum causatum, quā q non sit prima causa, & ita ad minus impossibile sequeretur maius impossibile, quod est falsum. &c.

Dist. 2. q. 1.

Ad rationem eorum, dico, quòd licet multi effectus causentur necessario per respectum ad causas naturales, quæ de se necessario causant, tamen per respectum ad causam primam omnia alia ab ipsa sunt contingentia. & cæt.

Ad huc contra eos, quòd. s. causa prima non necessario causat: arguitur sic. aliquid contingenter causatur in entibus. ergo prima causa non necessario causat, omnes ipsi concedunt. Cōsequentiam probo, quia causa secunda non causat nisi mota à prima, ergo si prima necessario mouet secundā, secunda necessariò causat, & non contingenter, & ita ulterius sequitur, quòd nullum malum morale erit, quia omne tale uoluntarie causatur, & non necessario. &c.

Item si prima causa necessario causat, nulla causa secunda aliquid causabit, & per consequens nulla causa secunda erit causa, consequens est falsum etiam secundum ipsos: consequentiam probo, quia agens necessario, sicut non est in sua potestate agere, & non agere, ita non est in sua potestate intense, & remisse agere, sed agit quantum potest, prima autem causa continet emmenter uirtutem omnium causarum secundarum, & etiā prius natura attingit causatum, quàm causa secunda ex prima propositione de causis, ergo in illo signo priori, ex quo causat quantū potest, & potest quicquid potest omnis causa secunda causabit causatum totum, & totaliter, & per consequens causa secunda in secundo signo nihil causabit, sed totum inueniet causatum, imò etiam sequeretur, quòd in primo signo, in quo potuit prima causa causare causauit omne causabile, quia omne causabile potest ipsa causa causari, hæc autem sunt manifeste falsa etiam secundum ipsos.

Prima causa continet eminenter uirtutem omniū causarum.

Dico ergo quantum ad hoc, ꝙ prima causa nihil ad extra causat necessariò, sed solum contingenter.

Deum agere ad extra merè, liberè, & contingenter uide Scotum in primo dis. 2. q. 1. & in 2. dist. 1. q. 1. & in 7. q. quol. Omnis creatura est mutabilis.

Tunc de secundo principali dico, quòd omnis creatura est mutabilis mutatione, quæ est Versio, est enim in nihilo & est uertibilis in nihil aliud tamen sunt generabiles, & corruptibiles, aliquę tamen non, sed sunt per accidentia alterabiles, ut angeli per intellectionem, aliquæ uero non sunt susceptiuæ aliorum accidentium; & hoc accidit ex eorum imperfectione, quia non sunt capaces perfici aliis accidentibus, ut relationes, & huiusmodi. & cæt.

Tunc ad argumentum principale dico, quòd Deus uoluntate sibi essentiali ab æterno uoluit omnia causari in illo puncto, in quo causata sunt, quæ causata sunt; & in aliquo causabuntur, quæ causabuntur, & ita ipse non expectat tempus ad uolendum, & causandum, & adueniente tali tempore, non mutatur de non uolente in uolens, uel de non causante in causans, sed tota mutatio est ex parte creaturæ. &c.

DISTINCTIO IX.

CIRCA DISTINCTIONEM NONAM Quæritur, Vtrum generatio filij sit eterna in Diuinis.

Seraphicus Bona. primo senten. distinct. 9. q. 3. Articu. 1.
Alexander Alensis 1. parte summæ q. 42. memb. 5. Artic. 1.
Scotus primo sent. dist. 9. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 42. Art. 2.
Durandus primo sent. dist. 9. q. 4.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 9. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem Nonam quæritur primo, utrum generatio filii sit æterna, & permansiua. Quod non æterna, quia esse, & duratio sunt idem, & pater est principium esse filii, ergo & durationis, sed quòd est æternum causat sine principio. ergo. & c.

Aeternitas ē modus intrinsecus omniū diuinorum. nō solum absolutorū, sed etiam relatiuorum, uide Franciscum de May. prime sent. dist. 9. q. 1.

Item quod non permansiua, quia secundum Augustinum, 83. q. quòd semper nascitur, nunquam natum est, ergo si filius semper generatur, nunquam erit genitus, & per consequens, & nunquam erit filius & confirmatur; quia de rebus permanentibus dum fiunt, non sunt. & cætera.

83. q. q. 37.

Contra id est Magister, & adducit Ambrosiū, & Hylarium.

Respondeo, & dico, quod generatio filii est æterna, quia sicut dictum est distinctione quinta ab ipso excluditur mutatio, est enim productio sine mutatione: Sed mutatio est illa, quæ facit terminos generationis esse incompossibiles in eodem signo: nā permutationi accidit, quod generatio est mutatio de non esse in esse, & per consequens genitum primo habet non esse quàm esse, & non simul est sub utroque: Sed quia in Deo excluditur mutatio, ideo filius non prius est sub non esse, quàm sub esse, imo in eodem signo durationis, & naturæ, in qua est pater, est filius sibi coęuus. & quia talis generatio est pura productio, & non est ibi productio de genere actionis, sed relationis. & etiā & non est ibi mutatio transiens, & ideo sequitur quòd est simul æterna permansiua. Vbi sciendum, ꝙ generatio, productio, originatio, & pullulatio, se habent per ordinem tanquam inferius, & superius. Vnde generatio est productio & non est conuerso. & sic per ordinem de alijs & cætera.

1. de tri. ca. 6. Dist. 5. q. 2.

Ocham ualde magnificat hanc rationē Scoti, sed Frāciscus de mayronis, di. præsenti. q. 1. Ar. 2. arguit contra hanc rationem, Scoti &c.

Generatio, productio originato, & pullulatio, se habēt sicut inferius & superius.

Ad primum dico, quòd sicut pater est principium generatiuum esse filij, ita Pater est principium originatiuum durationis filij, pro quantò duratio filii, & esse filii sunt idem, sed tamen non dicitur pater absolutè

principium durationis filii, quia uidetur sensus, quòd filius inceperit, & non fuerit semper. ergo, &c.

In quæstione præallegata ca. 1. & 13. Moraliũ 29. super illud Iob. 38. Hier. cap. 11.

Ad secundum dico, quòd Augustinus uidetur uelle, quòd non debeat dici: filius semper nascitur, sed semper natus est: Gregorins uero ĩ moralibus, & Orig. super Hieremiam, & communiter alii doctores nolunt, quòd dicatur semper nascitur, & semper natus est. tamen secundum ueritatem omnes benedicunt secundum eorum intentiones. Nam Augustinus ideo non dicit semper nascitur, ne per ly nascitur, quod nominat quasi actum in fieri detur intelligi aliquid in completum. Beatus autem Gregorius uult, quòd possit dici semper nascitur, & semper natus est, ad significãdum, quòd generatio filii adeo est æterna, & quod instans æternitatis, in quo est existit omni instanti temporis præteriti, præsentis, & futuri, & non est apud Deum præteritio, nec futuritio temporis. &c.

DISTINCTIO. X.

CIRCA ISTAM DISTINCTIONEM Decimam Quæro, Vtrum spiritus sanctus producatur per modum uoluntatis,

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 10. q. 1. Art. 1.
Alexãder Alensis 1. par. summa q. 43. mẽb. 3. Ar. 2.
D. Thomas 1. parte summa q. 41. Art. 2. ad tertium.
Scotus primo sent. distin. 10. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 10. q. 1.
Durandus primo sen. distin. 10. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sen. dist. 10. q. 1.
Joannes Bacconitanus primo sent. dist. 11. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem decimam quæritur, Vtrum Spiritus sanctus procedat, ut uolitum.

15. de tri. cap. 27.

QVOD non. quia nihil est uolitum, nisi præcognitum ex 15. de Tri. ergo si procedit, ut uolitum primo est à patre, & filio præcognitus, sed non nisi cognitione intuitiua, quia cognitio abstractiua non est ibi cùm dicat imperfectionem. cognitio autem intuitiua concernit existentiam, & præsentiam obiecti, ergo Spiritus sanctus erit prius, quã producatur, quod est impossibile.

5. de tri. c. 14. uel 32.

CONTRA id est Augustinus 5. de trin. ubi dicit, quòd spiritus s. exit quomodo datus, non quomodo natus, quod idem est, quod uolitum. &c.

Respondeo & dico, quòd sicut formale principium producendi uerbum est memoria paterna scilicet intellectus cum obiecto sibi præsente in ratione obiecti & ex hoc Verbum dicitur procedere per intellectum, ita formale principium producendi Spiritum sanctum est uoluntas patris, & filij cum obiecto sibi præsente in ratione obiecti. &c.

Primum dubium.

SED HIC sunt duo dubia:

Primum est, cum in spiritu sancto eadem natura communicatur, quæ est in patre, & filio, quomodo uoluntas potest esse principium communicandi naturam. &c.

Secundum dubium.

Secundum dubium est, quomodo cum libertate uoluntatis stet incommutabilis necessitas ipsius productionis, & termini producti, quorum principium est ipsa uoluntas, quæ est potentia.

Ad utrumque dico, quòd diuina uoluntas, quia est formaliter infinita, & habet obiectum formaliter infinitum, ideo sunt sufficiens principium producendi terminum formaliter infinitum, & quia nihil est formaliter infinitum, nisi essentia, siue natura diuina, ideo sunt sufficiens principium cõmunicandi naturam diuinam &c. & quia nullũ infinitum est potentiale, sed possibile, imo necessarium, ideo est ibi incommutabilis necessitas. Non ergo hæc sibi conueniunt in quantum uoluntas absolute, sed inquantum infinita habens obiectum etiam infinitum. & quia nulla creata uoluntas est talis, ideo sibi non conueniunt talia. &c.

Ad argumentum in contrarium dico, quòd licet uolitum debeat esse præcognitum, tamen non oportet, quòd ipsa uolitio sit præcognita. & dico, quòd diuina essentia, quæ amatur quando producitur Spiritus sanctus est amor productus, sicut uerbum dicitur notitia, genita, uel potest dici, quòd sicut ab æterno Deus intellexit intuitiue suam essentiam, quæ perfectissime repræsentat omne intelligibile, ita in proposito in illo priori originis pater & filius intelligendo essentiam intelligebat Spiritum sanctum intuitiue absque eo, quòd in se existeret in illo signo originis. &c.

DISTINCTIO XI.

CIRCA DISTINCTONEM XI. Quæro, Vtrum Spiritus sanctus procedat à patre, & filio.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 11. q. 1. Art. 1.
Alexander Alensis prima parte summa. q. 43. membro 4. Arti. 4.
Scotus primo sent. dist. 11. q. 1.
D. Thomas prima parte summe. q. 36. Art. 2.
Ricardus primo sent. dist. 11. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 11. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 11. q. 1
Joãnes Bacconitanus primo sent. dist. 12. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem Vndecimam quæritur, Vtrum Spiritus sanctus procedat à patre, & filio.

Libro primo cap. 11. Lib. 1. cap. 8.

QVÒD NON. Damascenus ait: Spiritum ex patre dicimus, ex filio autem non dicimus, & à patre procedentem, & in filio quiescentem

spiritum

Spiritum sanctum dicimus: Item per rationem græcorum nihil est credendum in talibus nisi quòd exprimitur, uel innuitur in nouo testamento, sed quòd Spiritus sanctus procedat à filio non inuitur ibi, nec eaprimitur. &c.

Item spiratio passiua non est minus perfecta, quàm spiratio actiua, sed illa non est, nisi in uno suppolito, ergo. &c.

Contra. In simbolo. n. Apostolico legitur: Qui ex patre, filioque procedit, & in simbolo Athanasii. Spiritus. s. à patre, & filio &c.

Respondeo & dico, quòd in ista quæstione uidentur discordare Latini, & Græci, fortè tamen, quòd discordia ista est potius uocalis, quàm realis. Durum. n. uidetur, quod iàm ualentes doctores, sicut Damasc. beatum Basiliú, & plures alios quis audeat hæreticos appellare, & durius ad hoc Augustinum Hieronymú, & huiusmodi, qui fuerunt latini. &c.

Ponitur ratio quô spiritus sanctus procedat a patre & à filio.

Sed qnicquid sit de hoc, ex quo expresse determinatum est extra de summa. tri. & fide cathol. c. firmiter tenendum, &c scilicet; quòd Spiritus sanctus ab utroque procedat, ideo adduco rationem talem, phylosophus origine pater producit filiú, quàm producatur spiritus sanctus, & in illo priori pater communicat filio quicquid sibi non repugnat, sed non repugnat sibi uoluntas, ergo communicat, sibi eam nec repugnat sibi fecunditas uoluntatis, quia nondum habet terminum adęquatum, ergo communicat sibi uoluntatem fecundam. ergo. &c.

Ad primum Damas. dico, quòd prima authoritas eius posset fortè sic eaponi: Spiritus sanctus à patre, & nõ ea filio dicimus supple principaliter. Nã sicut filius recipit eẽ à patre, ita recipit ab eo uirtutem spiratiuam. Aliter posset eapponi, ꝙ Spiritus sanctus quiescet in filio producente. i. quòd non est alia persona post patrem, quæ ipsum producat, nisi filius: & confirmatur ista expo sito, quia certum est, quod non intelligit ipsum quiescere in filio formaliter, quia una persona nõ est in alia formaliter, & si esset non essent distinctæ personæ, quòd ipse non diceret. &c.

Vna persona nõ est in alia formaliter, bene per in circum io cessionem ergo qui uidet patrem uidet & filiũ, uidet & essentiam.

Ad secundum dico, quòd in nouo testamento non eaprimitur, quòd Christus descenderit ad inferos, & tamen est articulus fidei etiam positus in simbolo apostolorum, non enim fuerunt tradita Omnia ĩ scriptis. Vnde dicit Christus in Ioãne: Multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem uenerit spiritus sanctus, ille uos docebit omnem ueritatem: & ideo multa tradiderunt apostoli de Spiritu sancto & aliqua ex scriptis, aliqua non sumuntur ex consuetudine ecclesiæ. &c.

Ad tertium dico, quòd non est simile de spiratione actiua & passiua, nã plura supposita unica productione possunt producere idem productũ, quia possunt habere idem principium productiuum, sed idem productum non potest bis produci eadem productione ex hoc patet, quòd plures productiones actiuæ possunt esse in eodem supposito, quia diuersis principiis productiuis potest diuersas productiones habere & ipsis mediantibus potest producere, sed idem productum nec eadem productione bis nec diuersis productionibus potest produci: & ideo non possunt esse in eodem supposito plures productiones passiuæ. &c.

Plures productiones actiuę, possunt esse in eodẽ supposito.

SECVNDO VTRVM SI SPIRITVS sanctus non procederet à filio, posset stare Distinctio realis ipsius à filio.

Scotus primo sent. dist. 11. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ q. 36. Arti. 2.
Ricardus primo sen. dist. 11. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 11. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 11. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum Spiritus sanctus distingueretur realiter à filio, si non procederet ab eo.

Ricardus q. 2. huius distin. mouet illam quæstionem, & docet tenere opinionem D. Thomæ & opinionẽ quẽ insequitur Scotus.

Qvod non. Boetius de Trini. Essentia continet unitatem, relatio multiplicat Trinitatem, ergo ubi non est oppositio relatiua, ibi non est distinctio. &c.

Libro primo. cap. 12

Contra. Quia adhuc filius exiret, ut natus Spiritus sanctus, ut datus secundum Augustinum 5. de Trinitate.

5. de Tri. cap. 14. uel 32.

Gotfredus in quolib. q 4.

Respondeo & dico, quòd quidam dicunt, ꝙ ista quæstio est nulla, quia ista opinio Egidij supponit id, quod est maximè impossibile, sed illud non ualet. Nam ista quæstio mouetur ad sciendum distinctionem filii, & spiritus sancti, utrum scilicet distinguantur solum spiratione actiua, & passiua, uel etiam filiatione, & spiratione passiua. Augustinus etiam 5. de Trinit. dicit si pater non esset innascibilis, nihil prohiberet eum genuisse filium, impossibile tamen est patrem non genuisse filium. &c.

5. de tri. ca. 6. uel 18.

Alii uero ad quæstionem omissa opinione D. Thomæ dicunt, quòd non distingueretur ratio, quia si relationes disperatæ distinguuntur, sequitur, quòd pater erit diuersę personę, in ipso sint spiratio, & paternitas.

Vide D. Thomam quolib. 4. art. 7. optime cum Scoto est hic.

Item uel relatio distingueretur secundum esse & hoc nõ, quia secundũ esse nõ habent aliud esse ab essentia uel quidditatiue & tunc nõ distinguit, nisi ab opposito, quia ratio sua quidditatiua est respectus ad oppositum. &c.

Egidius quolib. 1. q. 16.

Contra. Idem est constitutum alicuius inesse tali, & distinctum ab omni nontali, ergo filiatio constituens filium in esse filii distinguit eum ab omni non filio. Item productiones ea se distinguuntur, ergo & termini, antecedens patet, quia habent diuersa principia formalia; consequentia etiam patet, quia alias idem terminus produceretur diuersis productionibus: ergo. &c.

Concedo ergo hanc conclusionem, quod. s. di st inguerentur; nam certum est, quod modo distinguitur filius à spiritu sancto personaliter, sed non per spirationem actiuam, ergo per filiationē; imò si non sit ita, sequitur, quòd modo plus distin guuntur, & personaliter inter se, & non à Spiritu sancto. &c.

Ad argumentum principale patet resp.

DISTINCTIO. XII.

CIRCA ISTAM DISCTINCTIONEM duodecimam, in qua Magister agit de modo procedendi Spiritus sancti a patre, & filio.

VTRVM PATER, ET FILIVS SPIrent Spiritum sanctum. In quantum omnino vnum, uel in quantum aliquo modo distincti.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 11. q. 2. Art. 1.
Scotus primo sent. distin. 12. q. 1.
D. Thomas 1. parte summæ q. 36. Art. 4.
Ricardus primo sent. dist. 11. q. 3.
Durandus primo sen. distin. 11. q. 3.
Franciscus de Mayronis primo sen. dist. 12. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 12. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de modo procedendi spiritus sancti a patre, & filio.

CIRCA distinctionem duodecimam quæritur primo, utrum pater, & filius spirent spiritum sanctum, ut idem, uel ut distincti.

QVÒD ut distincti probatur: Actio est suppositi, igitur duorum suppositorum non est una actio, Spiritus sanctus autem producitur actione patris, & filij, ut agentium, igitur inquantum distincti.

5. de Tri. ca. 14. CONTRA id est Augustinus, 5. de Trin. Pater & filius sunt unum principium ad Spiritum sanctum. &c.

RESPONDEO & dico, quòd hæc est conclusio certa determinata in cōcilio lugdunensi, sicut habetur extra de summa tri. & fide catholica, & est hodie in 6. lib. decretalium. Ratio huius conclusionis est ista: Principium formale spirationis spiritus sancti est uoluntas cum obiecto præsente in ratione obiecti sicut dictum est supra, sed uoluntas, & obiectum, scilicet diuina essentia est omnino eadem, & idem in patre, & filio, actus autem recipit unitatem à suo principio formali, ergo. &c. & ex hoc patet, quòd pater diligendo filium, non producit Spiritum sanctum, sicut aliqui dicunt, sed pater, & filius eadem uoluntate, & eadem dilectione diligendo essentiam producunt Spiritū sanctum, qui est amor adæquatus. &c.

Distin. 10. q. unica.

SED contra hoc est difficultas, quia in nullo signo originis, in quo pater præcedit filium, pater habet uoluntatem, & essentiam sibi præsentem in ratione obiecti, & ita consequens sufficiens principium Spiritus sancti ergo non concurrit filius ad productionem Spiritus sancti. &c.

DICO, quòd non concurrit filius ad supplendā imperfectionem patris, quia pater de se esset sufficiens, unde hoc non accidit ex imperfectione producentis, nec ex excellentia termini productī, sed ex natura rei. non. n. filius cum patre sunt aliquid maius, seu perfectius, sed quia sicut intellectus præcedit uolūtatem, & intelligere præcedit uelle naturaliter, ita uerbum, quod pertinet ad intellectum præcedit spiratum, quod pertinet ad uoluntatem, & quia in illo priori, in quo uerbum præcedit spiratum habet eandem uoluntatē, & eādem essentiam cum patre sibi ab eo communicatam, ergo. &c.

Item est hic alia difficultas, quasi grāmaticalis, quare pater, & filius dicūtur duo spirantes, & nō duo spiratores, sed unus.

Solutionem huius require in litera.

Item est alia difficultas, utrum pater spiret principalius.

RESPONDEO & dico, quòd considerando actum spirandi in se, & in compositione ad termi num non est principalitas, imò omninò unitas, quia una spiratio, & unus terminus patris, & filij, sed per comparationē ad suppositum sicut filius recipit esse à patre, ita recipit ab eo uim spiratiuā, & ita ab eo habet, quòd spiret, sicut ab eo, habe tur, quid sit. &c.

Vtrum pater spiret spiritū sanctum principalius. pro hoc uide Alexandrum Alē sem in præsē ti dist. q. 2. & D. Bona. q. 2. in fine.

AD argumentum principale dico, quòd licet sint duo supposita, & ex hoc habēt, quòd sint duo spirantes, tamen quia habent eandem uim spirandi, & idem formale principium, ideo sunt unus spirator. &c.

DISTINCTIO XIII.

CIRCA ISTAM XIII. DISTINctionem, in qua Magister agit de processione Spiritus sancti, prout Distinguitur contra generationem filij.

Quæritur,

VTRVM SPIRITVS SANCTVS SIT genitus, uel Vtrum productio Spiritus sancti sit generatio, uel distinguatur ab ea.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 13. q. 2. Art. 1.
Alexāder Alensis 1. par. summæ q. 43. memb. 2.
Scotus primo sent. dist. 13. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ. q. 27. Art. 2.
Ricardus primo sent. dist. 13. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 13. q. 2.
Ioānes Bacconitanus in corpore quæstionis. 13. q. unica.

Quæstio prima.

CIrca distin. decimatertiam quæritur, Verū spiratio sit generatio:

QVÒD SIC. In creaturis illa dicitur generatio, per quam producitur aliquid in esse sub-

se substantiali, & per hoc distinguitur ab alijs speciebus mutationum, sed per spirationem producitur spiritus sanctus in esse substantiali, & diuino, sicut etiam producere, sicut ergo dicere est generatio, ita spiratio est generatio. Contra id est. Augustinus 5. de tri.

5. de tri. cap. 14.

Quid dicat generatio in diuinis.

Respondeo & dico, ꝙ gñatio in diuinis de sua formali rõne dicit productionē alicuius simul in natura cuius productionis formale principiū sit ad hoc naturale inclinatiuū, sed ꝙ productum sit essentialiter distinctum à producente, & fiat cū motu, uel mutatione, hoc accidit ex imperfectione creaturę, & quia adeo excludit omnis imperfectio, ideo est ibi generatio solum secundum id formale, quod includit & quia formale principiū spirandi non est inclinatiuum naturale, sed uoluntarium, ideo non potest uocari generatio, sed quia eius formalis terminus nō est accidens, nec ipsa includit motum, uel mutationem, ideo non potest uocari aliqua species motus, quæ reperitur in creaturis, sed est quædam specialis productio reperta solum in Deo, quæ uocatur spiratio.

Actio de genere actionis aliquo modo põt dici spiratio.

Actio autem illā de genere actionis, per quā producitur à uoluntate creata ipsum uelle forte aliquo modo posset dici spiratio, licet differat ab ista, tum quia ista relatio, tum quia iste terminus totalis est subsistens, & terminus formalis, est natura diuina. &c. Ex dictis patet ad argumenta in contrarium resp.

Secundò quæritur, utrum generatio, & spiratio sint realiter distinctæ.

Quod non. Quia nec ipsarum principia formalia, nec termini formales ipsorum sunt realiter distincti. sunt patet. Talia non distinguuntur ex principijs, & ex terminis formalibus ex quinto physi.

5. physi. con sex. 4. & 48.

Contra. Termini totales distinguuntur totaliter, ergo & productiones, quia non est maior distinctio in principiatis, quam in principijs formalibus. &c.

Respondeo, & dico, ꝙ quidam dicunt, quòd distinguuntur ex terminis totalibus, sicut modo est argutum.

Contra. Non habent esse ex terminis, ergo nec distinguuntur. Antecedēs patet, quia intelliguntur, ut priores.

Aliter dicunt, quòd distinguuntur ex eo quod una est ab una persona, & alia ex duabus.

Contra. sicut ab uno supposito possunt esse diuersæ productiones, mediantibus diuersis principijs formalibus, ita potest esse econuerso, ergo non est ista præcisa causa distinctionis. &c.

Gotfredus quolib. 5. q. 3. & quolib. 7. q. 4.

Alij dicunt, quòd distinguuntur, quia alter terminus unius istarum productionum stat simul in eodem supposito cum altero terminorum alterius productionis, & cum suo. Sic patet, quòd spiratio actiua stat simul cum paternitate, & filiatione, quæ quidem ipsæ sunt sibi incompossibiles, & cætera.

Contra. Ista assignatio est à posteriori, sicut patet, nam ideo uis spiratiua potest stare cum generatione actiua, & passiua, quæ tamen ad inuicem stare non possunt, quia ipsa in se & talis est naturæ formaliter alterius ab illa, & non è cōuerso. Nam negatio est per affirmationem, & non è conuerso, sicut patet secundo perhyer. & quarto metaphisicæ.

2. perhiermenias ad finē. 4. met. cōtex. 16.

Alij dicunt, quòd distinguuntur ex eo, quod una scilicet generatio de sui natura est prior, q̃ spiratio, & persona per generationem producta prior est persona producta per spirationem. &c.

Contra. Ista assignatio est per posteriora: oportet enim scire causam, quare una est prior, & altera posterior.

Alij dicunt, quòd distinguuntur ex eo quod formalia principia earum sunt realiter distincta scilicet uis generatiua, & uis spiratiua, quæ sunt secundum illos distinctæ relationes, sed hoc improbatum est.

Vide ī dist. 7.

Alij dicunt, quòd distinguuntur ex eo, quod formalia principia earum scilicet natura, & uoluntas distinguuntur ratione, & habent oppositū modum principiandi. &c.

Hēricus quolib. 5. q. 9.

Contra. Distinctio realis nō potest esse præcise ad distinctionem rationis, nisi forte effectiue, tamen formaliter non. &c.

Alij dicunt, quòd illæ duæ productiones habent unum formale principium omninò indistinctum scilicet diuinam essentiam, quia sicut duo principia distincta causata possunt esse principia diuersorum actuum, ita una essentia diuina indistincta, cum sit illimitata ad illa duo, & contineat in se uirtualiter, & eminenter plura principia causata.

Frater Adam lib. 1. dist. 6. q. 1. Art. 2.

Contra. Actus uolendi non est formaliter, sed libertas attribuitur formali principio actus, scilicet uolūtati. ergo si nulla sit distinctio in principijs istarum productionum nunquam dicitur una naturalis, & alia per modum libertatis.

Dico ergo, ad quæstionem, quòd principia istarum productionum aliquomodo distinguuntur, sicut dictum est, in quæstione de attributis, sed dico, quod distinguuntur formaliter seipsis, & non aliomodo ita quòd tota formalis ratio unius est alia à tota formali ratione alterius: nec oportet quærere causam huius, nisi ꝙ una est talis naturæ formaliter, & alia talis. sicut quare ignis non est lapis, quia est ignis, originatiuè uero distinguuntur à principijs, à quibus habent originatum esse; sicut generatio habet esse à patre, ita habet distingui originatiuè. & spiratio à patre, & filio, sicut etiam ignis & aqua ab alijs distinguuntur, à quibus habent esse effectiuè. sed sicut seipsis sunt formaliter, ita seipsis formaliter distinguuntur. &c.

Dist. 8. q. de attributis.

Ad Argumentum principale dico, quòd dictū illud de quinto physico. non habet ueritatem nisi quando motus est eiusdem rationis cum termino, sicut de albatio & albedo, quæ introducuntur in idem differentes secundum imperfectū, & perfectum: & ideo tunc ualet, quòd productio specificatiue, & distinguitur à termino, sed in proposito non est sic, quia productio est formaliter relatio, & formalis terminus est natura. & ideo possunt

5. phy. cōtex. 4. & 48.

sunt plus distinguat productiones, quàm termini etiam in creaturis non est semper sic, quia duo locales motus diuersarum rationum puta obliquus, & rectus possunt esse ad eũdem terminum numero,

DISTINCTIO XIIII. XV. ET XVI.

CIRCA ISTAM XIIII. DISTINctionem & duas sequentes, scilicet, 15. & 16. ubi Magister agit de missione temporali Spiritus sancti.

Quæritur,

VNUM GENERALITER QUANtum ad omnes personas. Vtrum qualibet persona Diuina mittat quamlibet personam, & mittatur.

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 13. q. 3. & 4. Ar. 1.
Alexander Alensis 1. parte summæ q. 71. memb. 1.
Scotus primo sent. dist. 14. 15. & 16.
D. Thomas 1. par. summæ q. 43. Art. 1. 4. 5. & 7.
Ricardus primo sen. dist. 15. q. 1. & 2.
Durandus primo sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio prima.

In istis distinctionibus Magister agit de missione temporali spiritus sancti.

CIRCA distinctionem 14. 15. & 16. similiter quæritur, utrum quælibet persona diuina mittat, uel mittatur.

QVÒD sic. Mittere, & mitti est essentiale tribus personis: ergo quælibet persona mittit, & mittitur. Antecedens probatur, quia dicit respectum ad creaturam, cum sit missio.

CONTRA id est Augustinus. 4. de trinit. Pater non dicitur missus. 4. de tri. c. 20.

RESPONDEO & dico, quòd Magister dicit, quod omne mittere est simul à tribus personis, cuius ratio est, quia mittere est aliquem effectum ad extra causare, hoc confirmatur per Augustinum 2. de trin. ubi dicit, quòd filius à patre mitti non potest sine spiritu sancto: dicit autem, quòd mitti nõ competit patri, quia licet dicat respectum ad creaturam, tamen connotat processionem æternam, & ita non mittitur, nisi qui ab alio procedit, hoc confirmatur per Augustinum, sicut patet in litera. &c. (Opinio magistri sententiarum. 2. de tri. ca. 6. uel 2.)

CONTRA. Si non potest mitti ad extra nisi persona, quę procedit ab intra, ergo pari ratione non potest mittere, nisi persona, quæ producit ab intra, sed spiritus sanctus non producit ad intra, ergo spiritus sanctus non mittit filium, nec seipsum, cum nõ producat filium, nec ipsum, & tamẽ Magister dicit, & allegat Augustinum, in litera, quod Spiritus sanctus mittit filium, & mittit se, &c.

Videtur ergo esse dicendum, quòd nec persona nõ producta mittitur, cuiusmodi est pater, nec persona non producens mittit, cuiusmodi est spiritus sanctus, & ita nulla persona mittit, nisi persona, quæ producit, nec mittitur, nisi à persona, à qua producitur, & ita per consequens nulla persona mittit se, nec spiritus sanctus mittit filium.

Confirmatur hoc, nam secundum Augustinũ 4. de tri. pater non dicitur missus, cum non procedat ab alio, ex quo colligitur, quòd licet mittere dicat respectum ad extra, tamen connotat respectum ad intra, & ita nulla persona mittitur, nisi quæ procedit ab ea, à qua procedit.

TVNC ad authoritates Augustini, quibus dicit filius misit se, & quòd spiritus sanctus misit filiũ possetexponi, quòd filius non inquantum Deus, sed inquantum homo missus fuerit à se & in quãtum Deus, à Spiritu sancto, & hæc uidetur intentio Ambrosii lib. 3. de Spiritu sancto licet autem hæc uia uideatur probabilis, & rationalis, tamen propter authoritates Augustini, 2. de trin. ubi uidetur uelle, quòd filius mittatur à Spiritu sancto non solum in quantum homo, sed etiam inquantum Deus, potest teneri opinio Magistri. (li. 3. c. 1. uel 3) (2. de tri. ca. 6. uel 2.) (Opinio Magistri. tueri potest.)

Ad argumentum principale in contrarium dico, quòd licet dicat respectum ad extra, tamẽ connotat respectum ad intra. tam mittere, quam mitti, ut dictum est. &c.

DISTINCTIO XVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVII. in qua Magister agit de immissione inuisibili.

Primo Quæritur, *VTRUM. NECESSE sit ponere charitatem creatam formaliter in hærentem naturæ Beatificabili.*

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 16. q. 1. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 17. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 17. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 17. q. 4.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 17. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem 17. quæritur primo utrum charitas, qua diligimus Deum, sit spiritus sanctus formaliter. (Magister agit de missione inuisibili spiritus sancti.)

QVÒD sic; Augustinus 15. de tri. dicit, quod nullũ est excellentius donum charitate. hoc autem, nõ esset uerum, nisi esset formaliter quid infinitum: hoc etiam confirmatur per eundem 15. de tri. ubi dicit, quòd cum dicitur: Deus est dilectio, qua diligimus Deum, non ita dicitur sicut quando dicitur tu es patientia mea. (15. de tri. c. 18.) (15. de trin. c. 17.)

CONTRA id est Augustinus de moribus ecclesiæ pertractans illud ad Romanos: Quis nos separabit à charitate Christi? ubi uult, quod charitas sit quid creatum. (cap. 4.) (cap. 8.)

Hæc dicitur fuisse opinio magistri, qui ait, quod non est dare charitatem, quæ sit habitus creatus. (Opinio magistri.)

Ad hoc arguitur primò sic: Habitus facilitat ad agendum, sed modo uideamus, quod si de magno peccatore fit iustus non statim faciliter agit bona opera; imo quasi ita difficulter, uel parum minus sicut prius. ergo non habet habitum, & tamen habet charitatem.

Item

Item posito tali habitu, adhuc oportet operari, ad diligendum Deum: Sed cum habitus non sit aliquid intrinsecum ipsi actui dilectionis Dei, potest Deus sine ipso creare in nobis illum actum diligendi Deum: ergo non est necessarium ponere charitatem creatam.

CONTRA. Iniustitia est priuatio, sed tollere priuationem est ponere habitum, ergo quando ex iniusto fit iustus infunditur in eo habitus.

Item non omnis dilectio Dei est meritoria; ergo dilectio meritoria ad aliquid plus concurrit, quam uoluntas, & obiectum, sed non nisi per habitum charitatis. Nec ualet si dicas, quòd spiritus sanctus tunc mouet uoluntatem, quia in omni actione causæ secundæ etiam agit, uel coagit causa prima.

Et si dicas, quòd tunc speciali agit sequitur qd habitu causat.

Item maior idétitas est patris ad filium, quàm spiritus sanctus ad uolútatem, sed propter ipsam identitatem pater non operatur filio; non enim intelligit sapientia genita secundum Augustinum 7. de tri. ergo propter specialem imitationem spiritus sanctus ad uoluntatem nostram non dicetur uelle uolitione meritoria, nisi aliquis habitus infundatur, qui sit formaliter in uolunate.

7. de tri. cap. 1. & 4.

Hic sunt tria uidéda. Primo utrum debeamus ponere charitatem creatam.

Secundum dato quod sic: utrum sit simpliciter necessarium ipsam habere ad hoc, ut homo possit saluari.

Tertium quid circa hoc asserit Magister.

De primo dico, quòd cum dilectio, qua uolútas Deum diligit ex puris naturalibus non sit meritoria necesse habemus dicere, quòd aliquis habitus infunditur animæ, quo mediante redditur Deo grata & ipsa anima, & eius actus.

Ad hoc autem probandum sufficiant rationes factæ superius contra opinionem, quæ dicitur esse Magistri.

Dico etiam circa hunc articulum, quod non potest cognosci esse in nobis talis habitus via naturali, quia omnem actum, quam possumus elicere habitu ipso possumus sine ipso, uel ex puris naturalibus, uel ex habitibus amicitiæ, & prudentiæ naturaliter acquisitis, excepto quod ille actus habebit hoc, quod esset Deo acceptus, & per consequens meritorius, & iste non, & quia diuina acceptatio est uoluntaria, & nobis naturaliter ignota nos habere talem habitum; uerum illud nemo scit si odio, uel amore dignus sit.

Diuina acceptatio est uoluntaria non ex natura, seu proprietate charitatis uide Scotú in 17. primi.

SED oritur hic dubium, Vtrum meritum supra actum addat aliquid. Dico, quòd sic necessariò, Quia idem actus nullo modo uariatus, sed omnino idem secundum omnem modum non potest habere contradictorias cótradictiones, quod scilicet sit meritorius, & non meritorius.

Sed tunc ultra quæritur, utrum addat aliquid reale: Videtur, quod sic, quia respectu actus meritorij charitas, quæ habitus est, partialis causa est, ergo in ipso partialiter aliquid causat.

Præterea iustitiæ distributiua requirit æquiualentiam in terminis, nam si tibi redditur secundú ipsa decem & mihi unum, tanquam pro uno actu oportet quòd unus actus tuus æquiualeat duobus meis. Sed Deus secundum substantiam distributiuam reddit pro actu meritorio uitam æternam, & pro actu non meritorio non. ergo oportet, quòd aliquam bonitatem addat ratio meriti super rationem actus absoluti & per consequés aliquam realitatem.

Dicò, quòd nó addit, nisi respectum rationis, quia idem actus numero potest esse meritorius, & non meritorius: ergo nó addit, nisi respectum rationis. Antecedens probatur: pono, quòd quis diligat Deum ex puris naturalibus antequam habeat charitatem; & pono quòd Deus conseruet istam dilectionem eandem, & infundit isti nolenti charitatem. Vnde sequitur, quòd illa dilectio, quæ primo non erat meritoria adueniente charitate ipsa, eadem fuit meritoria. nullus enim diceret, quod dilectio uoluntatis habentis charitatem non sit meritoria, nec aliquis diceret ipsam esse meritoriam ante aduentum charitatis, nec aliquis diceret uoluntatem ex suis puris naturalibus nó non dicere talem dilectionem. & multo minus, quod Deus non posset eandem numero conseruare.

Idé actus numero pôt esse meritorius, & non meritorius.

Et si dicas, quòd charitas infusa fieret per tale principium illius actus, & per consequens adderetur sibi aliqua realitas, dico, quod nó fieret, sed solum esset ratio meriti.

Dico ergo, quòd meritum supra actum addit quatuor respectus rationis. Vnum ad Deum ipsum acceptantem, secundum, ad præmiú, ad quod Deus ipsum acceptat, uel comparat. Tertium, ad charitaté, quæ est ratio talis acceptationis. Quartum, ad uoluntatem, ut liberam & dico ut sic est, potens mereri. & etiam quia uoluntas, ut causans talem actum habet respectum ad Deum realem, & é conuerso, sed producentis ad productum & talis respectus non pertinet ad meritum, quia uel sit meritorius, uel non, habet talem respectum.

Meritum supra actum addit quatuor respectus.

TVNC ad primam obiectionem dico, quod nó non est cóceßum, utrum habitus sit partialis causa respectu actus; hoc enim dicetur in quæstione sequenti. Tamen quicquid sit de hoc ratio nó cogit, quia certum est, quòd actus alterius potentiæ imperatus à uoluntate habente charitatem est de se uerè meritorius & Deo acceptus, puta dare eleëmosynam, & tamen respectu eius charitas nó est partialis causa. &c.

Ad secundum dico, quòd quádocunque actus præmiatur secundum iustitiam distributiuam, secundum æquiualentiam actus ad præmium, sicut quando uni militi per suam fortitudinem liberanti regnum datur à rege unum castrum, quádoque autem fit talis præmiatio ex institutione superioris. Exemplum: Dicit Rex: Quicúque percusserit pilam pede in platea, habeat unum castrum, tunc percutiens pilam, recipiet castrum secundum iustitiam distributiuam, & non secundum æquiualentiam actus ad præmium, quia ille actus percussionis non æquiualet illi præmio, nisi ex institutione Regis. Ita, in proposito, pro tali actu meritorio

Pulchrú exemplum.

torio recipitur premium uitæ æternę, nõ quidem quod ille actus de se æquiualet illi præmio, sed quia Deus ita instituit ex sua libertate, quòd quicunque bene operatur cum charitate habeat uitam æternam. & confirmatur ista solutio, nam certum est, quòd tota bonitas actuum nostrorũ non ęquiualet illi pręmio: Vnde Apostolus: Non sunt condignæ passiones huius seculi ad futuram gloriam.

Romanorum cap. 8.

Tunc de secundo principali dicó, ꝙ de potentiã Dei absoluta sine charitaté posset anima, & etiam eius operationes esse Deo acceptæ, & meritorię: non enim alligauit Deus suam potentiam uni habitui creato; unde respectus acceptationis, & meriti non possunt fundari immediate supra ipsum actum, & supra ipsam animam, absque aliquo habitu, sed solum ex imperio uoluntatis diuinæ.

De tertio principali potest fortè dici, ꝙ Magister non negauit charitatem creatam, cuius signũ est, quia in secundo ponit gratiam creatam; gratia autem est realiter idem, quod & charitas. Dixit autem fortè illa uerba in hac 17. dist. quia uidebat, quòd charitas erat alterius conditionis, quàm alii habitus infusi, cuiusmodi sunt fides, & spes. Nam ipsis existentibus in anima, nõ propter hoc mediantibus ipsis habitat in anima spiritus sanctus, sed charitate in anima existente statim ibi inhabitat spiritus sanctus & ita non negauit simpliciter charitatem creatam, sed negauit omnem alium habitum ultra ipsam, quo mediante inhabitet in anima spiritus sanctus, & hoc tã in uia, quam in patria. Quod non accidit de fide, & spe, quia nec in uia inhabitat spiritus sanctus in anima mediantibus ipsis, nec in patria remanent, sed mutantur in alios, qui sibi succedũt, cuiusmodi sunt uisio, & tentio.

Quòd charitas nobis cõdonata, qua Deum & proximum meritoriè diligimus, est spiritus sanctus personaliter, & hæc opinio attribuitur Magistro.

Tunc ad rationes adductas pro opinione, quã dicunt fuisse Magistri, patet ex dictis, quia Deus de potentia sua absoluta potuisset aliter ordinare, sed placuit sibi ita ordinare.

Ad primum dico, quòd habitus subito infusus non statim tantum facilitat potentiam ad agendi, quantum habitus acquisitus ex actibus frequẽtatis, sicut adhuc de se patet, nec ad hoc principaliter infunditur charitas, sed ut sit ratio acceptationis.

Ad principale dico, quòd charitas est excellẽtius donum inter omnia dona creata: & ad confirmationem dico, quòd quia charitas de se dicit perfectionem simpliciter, & ita dicit in nobis charitatem, quod est etiam in se formaliter charitas per essentiam, sed quia patientia non dicit perfectionem simpliciter de sui formali ratione ideo Deus causando in nobis patientiam, non tamẽ in se est formaliter patientia. &c.

Exemplum: ita causat in homine bonitatem, quod tamen in se est formaliter bonus: sed tamẽ ita creat lapidem, quod non est formaliter lapis, & ratio est, quia bonitas de sui formali ratione dicit perfectionem simpliciter, quia non dicit limitationem nec illimitationem, sed lapis non dicit perfectionem simpliciter, quia de sui formali ratione dicit, quod limitatum, & ita est de similibus. &c.

Exemplum.

SECVNDO IVXTA ISTAM QVAEstionem, Aliam in generali propono de habitu,

VTRVM SIT NECESSE IN HABItu ponere rationem principij Actiui respectu Actus.

Scotus primo sent. dist. 17. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 17. q. 4.

Quæstio secunda.

QVæritur secundo absolutè de habitu: Vtrum habitus habeat aliquam causalitatẽ super actum.

Qvod Sic. Quia uel est causa partialis actiua, & tunc habetur propositũ, uel est principium formale, quo potentia agit, & tunc habetur propositum, sicut patet de calore ignis respectu calefactionis, & confirmatur secundum membrum per commentatorem 3. de anima; ubi dicit, ꝙ habitus est quo utimur cum uolumus, & per Arist. 2. de anima, & 8. phy. ubi dicit, quòd anima sine habitu est in potentia essentiali ad speculãdum, sed habito habitu fit in potentia accidentali. ergo habitus est principium, quo.

3. de Anima commẽt. 10. 2. de Anima contex. 55. 8. physi. contex. 32.

Contra. Relatio non potest esse principium actiuum ex 5. physic. sed habitus est ad aliquid 7. physic.

5. phy. cõtex. 17. & 5. met. contex. 20. Henricus quolib. 4. q. 10.

Respondeo, & dicó, quòd habitus acquisitus non habet causalitatem actiuam super actus, sed habitus infusus sic. & ratio huius diuersitatis est; quia habitus acquisitus est perfectio potentiæ, quæ præsupponitur in respectu actus in ratione principij alicui, & etiam ante aduentum ipsius habitus. sed potentia, in qua recipitur habitus infusus nullomodo sua naturali uirtute poterat habere actiuitatem super actum, qui competit illi habitui supernaturali infuso.

Contra. Accidens non concurrit actiue ad actionem, quæ recipitur in subiecto, in quo est ipsum: nam ignis mediante caliditate non calefacit se, sed omnis actus potentiæ habituatæ recipitur in ipsa, in qua est habitus.

Item, sicut caliditas separata calefaceret, ita charitas separata diligeret.

Item cum charitas non sit formaliter libera, si ipsa sit totale principium actiuum, quo uoluntas uult, sequitur, quod uelle non formaliter elicitur liberũ. item sicut ignis nõ potest frigefacere pro eo quod habet formam caloris, quæ inclinat eũ ad oppositum agere, quæ forma est sibi respectu illius actionis formale principium agendi, ita uoluntas habens charitatem nõ posset peccare, quia charitas, quæ ponitur totale principium benè agendi semper inclinaret eam ad bene agere. &c.

Aliter, ergo dicitur, quòd omnis habitus tam

intulus

infusus; quàm acquisitus habet actiuitatem super intentionem actus, substantia autem actus est à potentia, ita quod sicut sunt duo in actu scilicet substantia, actus, & intensio, ita correspondẽt duo ex parte principij actiui; cuius ratio est, quia certum est, quòd actus elicitus à potentia habituata est magis intensus, & perfectior, quàm actus elicitus à potentia non habituata.

Contra. Intensio non est aliquid extrinsecũ ab actu, sed est gradus suus intrinsecus faciens cũ eo per se unum, ergo non est ab alio effectiuo unum, quàm aliud.

Item habitus cum non sit formaliter liber, ipse de se materialiter agit, ergo uoluntate causante substantiam, actus ipse semper causaret consimilem intensionem respectu eiusdem obiecti, & ita omnis actus elicitus à potentia habituata siue cum magno, siue cum paruo conamine semper esset æquè intensus. quod tamen est manifestè falsum.

Aliter ergo dicitur, quòd sicut potẽtia, & obiectum sunt duæ partiales causæ integrantes unam causam totalem respectu actus imperfecti, ita obiectum & potentia, & habitus, sunt tres partiales causæ integrantes unam totalem respectu actus perfecti. confirmatur hoc per rationem secundæ opinionis, sed si quæratur, quæ sit principalior causa, uel habitus, uel potentia, dicendũ est, ꝙ potentia, quia est illuminatior intensiue sicut patet: & quia utitur habitu, quasi sicut instrumento & non è conuerso; & quia sine habitu potest agere, & non è conuerso, sicut totum patet.

Quæ nam sit principalior causa, uel habitus, uel potentia.

Contra istam opinionem arguitur sic: Actus præcedens, & sequens habitum sunt eiusdem speciei, ergo habitus nõ habet actiuitatem aliquam supra actum. Antecedens patet quia non differt, nisi sicut perfectum, & imperfectum, quæ differentiæ non diuersificant speciem: consequentia probatur quia in causis æquiuocis, & causatis nõ potest esse circulus, nec inter eadem numero, nec inter eadẽ specie, & ratio est, quia causa eminenter continet causatum, ergo non potest causatum continere eminenter causa, nec eadem numero, nec eadem specie. Sed modo sic est, quod actus præcedens habitum habet actiuitatem æquiuocã supra habitum; actiuitatem quidem, quia habitus generatur ex actibus: æquiuocam autem, quia nõ sunt eiusdem speciei actus, & habitus, &c, & confirmatur quia si actus præcedens, qui est quid imperfectius habet actiuitatem æquiuocam per habitum, & per consequens non potest habitus habere super illum actum multo minus poterit super actum potentiorem, qui est perfectior. Item quicquid est causa causæ est causa causati, ergo si potentia cum habitu causat actum perfectũ, potentia cum actu imperfecto poterit causare actum perfectum, cum actus imperfectus, sit causa habitus, & sic esset circulus.

In causis æquiuocis, & causatis, non põt esse circulus.

Aliter ergo dicitur scilicet quòd habitus non est causa actus: sed solum disponit potentiã, qua recipitur ad facilius, & perfectius agendum.

Sed contra id est ratio facta in principio, & declaratio primæ opinionis.

Dico ergo, quòd duæ primæ uiæ non sunt probabiles, sed tertia, & quarta uia utraque est probabilis, & tenendo tertiam, Respõdeo ad rationem contra eam. Ad primam, quæ erat ratio principalis, contra rationem principalem dico, quòd omnis qualitas est aliquid absolutum; & quia habitus est in ipsa specie qualitatis, ideo est quid absolutum: tamen si essentialiter includat respectum, sicut accidit de creatura, quæ includit respectũ ad Deum, qui est idem secum realiter, & non formaliter, secundum quòd dicitur distin. 3. tamen dico, quòd est partiale principium actiuum secundum quòd est quid absolutum, & non secundum quòd est respectus, uel includens respectum.

Tertia, & quarta uia utraque est probabilis.

Ad illud opinionis primæ de habitu acquisito, quod non est actus, quia. &c.

Dico, quòd potentia præsupponit in ratione principii partialis tantum, respectu actus perfecti.

Ad primum dico contra primam opinionẽ, quod est etiam contra hanc tertiam, quòd sicut species intelligibilis est partiale principiũ actiuum respectu intellectionis receptæ in intellectu, in quo est ipsa, ita potest esse in proposito.

Ad secundum dico, quod hæc tertia uia nõ ponit habitum esse principium totale formale, sed causam partialem.

Ad tertium etiam patet per idem, quòd autem sit causa partialis non tollit libertatem uoluntatis, id patet de obiecto uoluntatis. & per idem patet ad quartum.

Ad primum contra istam opinionem tertiam oportet dicere, quòd totus ille processus est uerus de causis æquiuocis totalibus, sed non de causis partialibus, & per idem ad confirmationem.

Ad secundum potest dici, quòd naturale est actui imperfecto non concurrere immediate ad causationem actus perfecti, sed naturale est concurrere habitum ad talem causationem.

Præterea non unus solus actus causat habitus, sed unus incipit causare dispositionem, & alius addit aliquem gradum ad dispositionem, & tandem ultimus actus causat unum gradum, per quẽ illa dispositio reponitur in specie habitus, ergo habitus est perfectior, quàm aliquis unus actus præcedens; ideo mediante habitu potẽtis potest elicere actum perfectum, & non mediante uno actu imperfecto, omnes autem illi actus, qui generant habitum simul esse non possunt, sicut patet, Tenendo uerò uiam quartam, respondeo ad sibi opposita, scilicet ad primum principale, quod est contra hanc uiam, & dico ꝙ nec est partialis causa actiua, nec principium quo actiuũ, sed est quo potentia inclinatur, & facilitatur, & dirigitur ad agendum, & ad delectabiliter agendum; & ex hoc patet resp. ad confirmationẽ illius rõnis. &c.

Quõ unus actus non causet habitus.

Ad secundum membrum primæ opinionis de habitu infuso, quod est etiam contra, Dico forte omnem actum, quem habet potentia habituata habitu infuso posset habere sine habitu infuso quantum ad substantiam actus, licet forte non ita

faciliter,

faciliter, quod non contingeret si habitus infusus esset partialis causa actiua, quia substracta aliqua de per se causis substrahitur effectus; probatur assumptum; quia puer non baptizatus, & per consequens non habens habitum infusum posset cõuersari inter fideles, & exaudita crederet Deum trinum, & unum, & sic de alijs. &c.

Ad rationem secundæ opinionis potest forte dici, quòd potentia, quæ inclinatur, & dirigitur, & facilitatur per habitũ potest elicere perfectiorem, & magis intensum actum, quàm sine habitu.

Quis habitus uocetur species intelligibilis.

Ad secundam uerò confirmationem rationis principalis, dico quòd habitus, per quem potentia reducitur de potentia essentiali ad potentiam accidentalem appellatur species intelligibilis, & non habitus aggeneratus per actum, de quo est sermo; & de illa est uerum, quod est partialis causa actiua, quia tenet uicem obiecti.

Bonitas, in actu, est triplex.

SED si in speciali quæratur, Vtrum habitus moralis in quantum uirtus habeat aliquam actiuitatem super bonitatem moralẽ in actu, dico quòd bonitas in actu potest esse triplex. Prima, quę cõuertitur cum ente, & est passio entis. Secũda quæ contrahit actus ex debita materia, super quá transit, & ista habet malitiam sibi oppositam, quam scilicet contrahit actus ex transitu super indebitam materiam. Tertia quæ contrahit actus ex debitis circunstantijs; quarum maxime est circunstantia finis; aliæ sunt debitus locus, debitum tempus, debitus modus, & huiusmodi. Prima bonitas consequitur inseparabiliter omnem actũ, & omne ens. Secunda non, sed uel ipsa, uel malitia sibi opposita inest omni actui, & uocatur ista bonitas ex genere. Tertia etiam habet sibi malitiam oppositam, sicut patet, & uocatur bonitas moris. & nota, quòd potest esse actus indifferens, qui nec habebit malitiam, nec bonitatem moralem, ut colligere festucam, & huiusmodi.

Pulchritudo non dicit aliquid per se unum.

TVNC ulterius dico, quòd sicut pulchritudo non dicit aliquid per se unum, sed quoddam aggregatum ex debita magnitudine & ex debito colore, & ex debita proportione membrorũ, & ex debitis huiusmodi circunstantijs, ita bonitas moralis non est aliquid per se unum, sed est quoddã de communi actu aggregatum ex debita proportione ad potentiam, ad obiectum, ad finem, ad locum, ad tempus, ad modum, & huiusmodi.

TVNC ad propositum dico, quòd nõ; cuius ratio est, quia uirtus moralis, ut moralis non addit supra substantiam habitus, nisi debitum respectũ ad rationem rectam; sed respectus non potest esse principium actiuum ex 5. physico, illud probatur, quia eadem substantia habitus aggenerata ex actibus imperatis à uoluntate sequente rationem erroneã est uitium morale; & stante eadem substantia habitus à uoluntate operante per ipsum habitum sequendo rationem rectam esset habitus, & uirtus moralis, siue bonitas moralis, ut sic, dicit respectum, quia dicit quandam aggregationem, ut patet ex dictis. Potest etiam patere intuẽti, quod idem actus potest esse bonus bonitate entis, & malus ex genere, & malus moraliter, & potest esse bonus bonitate entis, & bonus ex genere, sed malus moraliter, & potest esse neuter moraliter, ut interficere hominem per iustitiam. De talibus fortè dicetur alibi clarius. &c.

5. physi. contex. 50.

TERTIO CIRCA AVGMENTVM charitatis supposito quod charitas possit augeri.

VTRVM TOTA CHARITAS præexistens corrumpatur cum noua inducitur.

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 17. q. 1.
Scotus primo sent. dist. 17. q. 3.
D. Thomas prima parte 2. q. 52. Art. 1. & 2.
Ricardus primo sent. dist. 17. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 17. q. 5.
Franciscus de Mayronis dist. 18. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 15. q. 1.

Quæstio tertia.

TERTIO Quæritur, Vtrum augmentatione charitatis, & cuiuscunque habitus corrumpatur tota substantia habitus præexistentis. Ponitur libr. 2. dist. 26. ponitur etiã in reportationibus.

QVÒD SIC. Quia aliàs forma non esset simplex, nec inuariabilis, sicut patet, quod est contra Authorem sex principiorum.

CONTRA id, & primo de generatione augmẽtum est præexistentis additum. &c. 1. de gene. cõtex. 31. & 35.

RESPONDEO & dico, quòd hic sunt uidẽda tria. Primo, charitas auget. Secundo, quòd in eius augmento charitas præexistens nõ corrumpitur. &c. Tertio, quòd augetur per gradus positiuos alios à præexistentibus.

PRIMVM patet breuiter per Boetium, & per illud Augustini 6. de trin. in rebus spiritualibus idẽ est maius esse, & melius esse. Sed certũ est, quòd charitas Christi est melior charitate petri, ergo est maior. Lib. 1. cap. 3. 6. de tri. cap. 7. uel 8.

De secundo dicitur, quòd sicut in homine dicimus uegetatiuam præcedere sensitiuam, ad aduentum tamen intellectiuæ, quæ est perfectior, continens in uirtute uegetatiuam, & sensitiuam, desinunt esse. Ita in proposito corrumpitur charitas præcedens, & inducitur alia perfectior. Dicitur, quòd termini motus sunt incompossibiles, ergo charitas præexistens, quæ est terminus, à quo, non manet cum gradu perfectiori, qui est terminus ad quem. 5. physi. contex. 26. & alibi.

Contra. Patet enim ad sensum, quòd calidum agens in frigidum, antequam corrumpat totã frigiditatem, diminuit de ea, tunc quęro si tota præcedens frigiditas sit corrupta & alia minor generata, a quo est generata. Non enim à calido, quia contrarium non causat contrarium, nec etiam à frigiditatis subiecto; quia subiectum non agit in se ipsum hoc modo sicut patet, ergo a nullo nisi recurras ad causam uniuersalem, & tũc est fuga.

Itẽ motus positus à philosopho in formis sub-

stantia-

stantialibus, formæ autē accidentales habent aliū motum, alias ita introducerentur non per motū, sed per mutationem, sicut substantiales.

Item hostia consacrata quandoque propter locum humidum extenditur, & quandoque propter caliditatem loci, uel temporis contrahitur, & per consequens uariatur per gradus. Ergo si uariatione graduum corrumpitur forma præexistens, sequitur, quod ibi desinit esse corpus Christi, sicut patet, cuius contrarium tenet ecclesia.

Dico igitur propter istas rationes, quòd in augumento formæ accidentalis manet realitas præexistens ipsius formæ.

5. phys. cont. 20. & alibi. Et ad rationem oppositam dico, quòd propriè loquendo termini motus, qui sunt incompossibiles sunt contradictorii. i. non hoc, & hoc, quia introducitur, ut in proposito, non gradus ad quē terminatur augumentum, & iste est propriè terminus à quo, & gradus, ad quem terminatur est terminus ad quē. Sed termini materiales, sicut tu accipis, nunquam sunt incompossibiles, quando idem omnino transit de imperfecto ad perfectū, & illud, quod dicit de sensitiuo, & intellectiuo, potius facit ad oppositum, quia, ut dictum est, alius motus est in formis accidentalibus, quàm in substantialibus.

Gotfredus ut supra & Burleus. De tertio dicitur, quòd nulla forma abstracta à subiecto habet gradus, sed quælibet in se est simplex, & indiuisibilis, dicitur autem suscipere magis, & minus secundum, quòd est in subiecto magis, uel minus dispositio. hoc probatur per Aristotelē 8. Met. ubi dicit, quod formæ sunt sicut numeri, ergo gradus additus formæ uariat speciem,

Item nullus gradus posterior, & prior esset eiusdem speciei, & tunc plura accidētia essent eiusdem speciei, quod est impossibile, uel essent alterius speciei, & tunc una forma numero esset diuersarum specierum.

Contra. Albedo, & nigredo in remisso simul esse possunt, ergo aliquid realitatis habent in ipso intenso, quod non habent in remisso esse. Nam idem omnino inuariatum nō potest esse alterius compossibile, & incompossibile,

Item quādo album fit albius, uel acquiritur de nouo aliqua realitas albedinis, & tūc habetur propositum, uel non, & tūc uel motus terminatur ad nihil, uel ad idem, quod est terminus à quo, & ita termini motus erunt idem, & idem generabitur bis.

Item illa dispositio subiecti habet gradus, ex quo est maior, uel minor, alias procederet in infinitum, & si dices, quòd per aliam dispositionem subiecti ergo pari ratione aliæ formæ habent gradus, Non. n. ipsa est magis priuilegiata, quàm aliæ.

Tunc ad authoritatem Aristotelis dico, quòd loquitur ibi de rationibus quidditatis, & tunc est unum quod ratio quidditatiua addita formæ uariat speciem, sicut unitas, quæ est in genere numeri, est ratio quidditatiua uariat speciem, sed de gradu indiuiduali non est sic.

Ad secundum dico, quòd gradus additus non pertinet ad rationem indiuidui, & non est alius realiter à primis, sed est gradus eiusdē indiuidui cum primis, ita quòd additus, & præexistens omnes faciunt unum indiuiduum reale, & si dicas, quòd tunc sequitur, quòd quidditas specifica, quæ saluabatur in charitate præexistente aliquid accidentale additur. Dico, quòd non additur sibi accidens aliquid à primo, sicut quando albedo additur superficiei, sed bene additur sibi aliquid quod est extra quidditatem, & rationem eius specificam, & habere necessariam, quia semper ratio indiuidualis contrahens speciem ad indiuiduū est huiusmodi, sicut etiam genus contrahitur per differentiam, quæ est hoc modo extra ipsius rationem, quādo sumitur ab eadem forma, ut in homine animal & rationale.

Ad principale dico, quòd omnis forma est simplex. i. non realiter composita ex partibus realiter diuersis, & est immaterialis, quia ipsa non est primo subiectum uariationis, sed materia, in qua est. &c. Quò omnis forma sit simplex.

Quarto quæritur, Vtrum augumentatio charitatis fiat per abstractionem noui gradus de potētia ad actum.

Quod sic. Quia alias gradus additus non faceret per se unum cum præcedentibus.

Contra. Quia uniuersale contraheretur de potentia subiecti, & tunc non causaretur, sed generaretur naturaliter charitas, quod est falsum; uel de potentia graduum præcedentium, & tunc etiam sequeretur, quòd augumentum charitatis non fieret per creationē, quod est inconueniens, & etiam illud esse non potest, quia idem non potest esse materiale principium respectu eius, quod est realiter idem secum.

Respondeo, & dico, quòd in creatione charitatis sunt duo consideranda, primum quòd charitas de nouo producitur de non esse ad esse, & hoc fit in primo instanti naturæ, & ista est uera creatio. Aliud quòd anima charitate fit cara, & hoc fit in secundo instanti naturæ, licet utrumque fiat in eodem instanti durationis, & istum secundum non est simplex creatio, quia præsupponitur subiectum. s. anima, sed potius est generatio secundum quid cuius per se terminus est totum aggregatum ex anima & charitate, in prima autem erat per se terminus esse, charitas enim, quia nihil præsupponebatur, erat uera creatio. In creatione charitatis, sunt duo cōsideranda.

Tunc ad propositum dico, quòd augumentatio charitatis non fit per abstractionem, sed per nouam creationem noui gradus, & nouæ realitatis, quæ quidem non est realiter quidditatiua, & specifica, sed indiuidualis.

Ad rationem in oppositum dico, quòd Deus, qui de nihilo creat nouum gradum charitatis potest facere, quòd fiat per se unum cum præcedentibus Exemplum naturale: Liquor additus liquori eiusdem rationis fit cum illo unum indiuiduum. &c. Pulchrū Exemplum.

DISTINCTIO XVIII. & XIX.

CIRCA ISTAM DISTINCTIONEM XVIII. & XIX. Quæro duo, primo,

VTRVM PERSONAE SINT æquales secundum Magnitudinem.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 19. q. 1. Art. 1.
Alexander Alensis prima parte summæ q. 47. mem bro. 1.
Scotus primo sent. dist. 19. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 42. Art. 4.
Ricardus primo sent. dist. 19. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 19. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 20. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem decimam octauam, & decimamnonam quæritur, utrum tres personæ sint æquales secundum magnitudinem.

QVOD NON. Quod dicit imperfectionem, non est ponendum in diuinis, sed æqualitas est huiusmodi. ergo. Minor probatur per Augustinum 83. q. si omnia inquit essent æqualia non essent omnia. 83. q. q. 41.

CONTRA. In simbolo Athanasij: tres personæ coeternæ sibi sunt, & coæquales.

RESPONDEO, quòd primo uidendum est de æqualitate, strictè sumpta. Secundo de æqualitate in communi sumpta. Tertio quomodo est in Deo.

De primo sciendum est, quòd secundum philosophum quinto Met. cap. de relatione: Tres relationes fundantur super unitatem scilicet identitas super unum in substantia, æqualitas super unum in quantitate, & similitudo super unum in qualitate. Ita dico hic, quòd remotum fundamentum identitatis est res de genere substantiæ. æqualitas est de genere quantitatis, similitudo est de genere qualitatis, sed proximum fundamentum identitatis communis est unitas talis generis, ut unitas in substantia est proximum fundamentum identitatis & sic de alijs. 5. met. cōtex. 20. Quid sit fundamentū idētitatis, de hoc uide in j. 2. dist. 3.

De secūdo dico, quòd æqualitas communiter dicta est fundata super ens in communi secundum, quòd dicit philosophus 10. Met. quòd omne ens omni enti est æquale, uel in æquale. 10. met. contex. 12.

De tertio dico, quòd sicut nullum genus uel prædicatum dicitur formaliter de Deo ita nulla passio determinati generis dicitur formaliter de eo, sed sicut ens dicitur formaliter de Deo; ita passio entis conuertibilis cum ente dicitur formaliter de Deo. Et si sit passio distincta dicitur de eo. Alterum membrum, quod uel dicit perfectionem, uel non dicit, & quia, ut dictum est in secundo articulo, omne ens alteri enti est æquale, uel in æquale. Alterum membrum istorum scilicet æqualitas est in Deo, quia ipsa non dicit imperfectionem. Non est ergo in Deo æqualitas strictè sumpta, quæ est passio determinati generis, cuius fundamentum est unitas quantitatis molis, sed æqualitas, quæ est alterum membrum passionis entis, quia ista quodāmō sumitur ad similitudinem illius oportet dicere, quòd fundamentum istius est quantitas uirtualis, & quia quantitati, ut quantitas est non repugnat infinitas, nunquam est perfecta quantitas uirtualis nisi sit infinita, & per consequens, nunquam inter aliqua est æqualitas perfectissimè, nisi fundatur in quantitate uirtuali infinita. & quia quantitas uirtualis in Deo est ipsa infinitas, ideo in eo est æqualiter perfectissimè, & quia infinitas, quæ est in tribus personis, non solum habet aliquam unitatem, imo est simpliciter una numero. Ideo perfectissimè tres personæ sunt æquales. Quō in Deo sit æqualitas. Quę sit quantitas uirtualis in Deo.

SED SVNT hic multa dubia. Primum, quia cum infinitas, quæ fundat æqualitatem, sicut gradus intrinsecus essentiæ, non uidetur, quòd æqualitas sit alia relatio ab identitate, quæ fundatur in essentia, nec etiam uidetur alia a similitudine, quę fundatur super perfectionibus attributalibus, cū infinitas attributi, quæ fundat æqualitatem personarum habentium idem attributum, sit gradus intrinsecus illius attributi. 1. Dubium.

Secundum dubium est, quia cum perfectiones attributales sint infinitę similitudines, & æqualitates, & etiam identitas, quælibet enim persona habet idem attributum, erunt infinitę, & ita aliquid eiusdem rationis multiplicabitur in diuinis, quod est inconueniens. 2. Dubium.

Tertium Dubium est, utrum tales relationes in Deo sint reales. uidetur enim quòd non, quia non habent fundamenta realiter distincta, imò, idem numero, & ita uidetur relatio rationis. Exemplum: Identitas, qua Petrus est idem sibi, est relatio rationis, cum habeat idem fundamentum, sed similitudo inter Petrum & Martinum album, est relatio, quia fundatur super unitate specifica qualitatis, & distinctione reali numerali. 3. Dubium. Exemplum.

AD PRIMVM istorum dico, quòd æqualitas non tantum distinguitur a similitudine, & identitate quantum similitudo, & identitas in se secundum quòd fundamentum eius non tantum distinguitur a fundamentis illarum, cum sit earum gradus intrinsecus, quantum illa fundamenta distinguuntur inter se, quia nec attributum est gradus intrinsecus essentiæ, sed quasi passio, nec unum attributum alterius, unde uidetur hic dicere Scotus quòd non est distincta relatio æqualitas ab illis, sed est modus perfectionalis illarum, & exemplum illius est: Nam duo alba, quorum unū sit albius alio, sunt similia, sed non perfectè, sed si sunt æqualiter alba tunc sunt perfectè similia, ergo æqualitas est perfectionalis modus similitudinis, & identitatis. Respōsio ad primum dubium.

Ad secundum dicitur: quot sunt perfectiones attributales, tot sūt similitudines, & ęqualitates, & et identitates, quia quodlibet attributum idem est in tribus Responsio ad secundum

in tribus personis,& quodlibet habet suam infinitatem, quæ est continere infinitos gradus illius perfectionis,& tunc dicit, quòd sicut fundamēta nō sunt idem formaliter, & infinitates ēt alterius rationis, quia infinitas sapientiæ est continentia infinitorum graduum sapientiæ, & bonitatis, ita etiam ipsæ relationes,idētitates,& similitudines, & æqualitates sint diuersorum rationum.

Responsio ad tertiū dubiū. Ad tertium dubium dicitur,ꝙ identitas,qua est una persona eadem sibi & similitudo,qua una per sona est similis sibi,istæ sunt relationes rōnis, sed identitas qua una persona est eadē in essentia alterius personæ est realis,quia licet habeat idē numero fundamētū quo refertur,habet tñ distincta supposita ad quæ refertur. Nam si eadem albedo numero esset in Petro,& Martino non essent minus similes,sed magis,& ita est de identitate, & æqualitate,accidit enim relationi reali, ꝙ habeat fundamenta numero distincta, sed per se est,ꝙ inter fundamenta sit aliqua identitas, ergo quantò maior,tantò melius,sed bene est per se, ꝙ supposita,quæ referuntur,sint distincta, quia idem ad se non refertur. Vnde identitas rationis ponit distinctionem rationis sui ad se. ergo pater est in patre.

Ad principale in oppositum dico, ꝙ creatura est limitata,ideo non tota perfectio potest esse in una. Ad supplendum ergo aliqualiter perfectionem unius creaturæ in alia, ideo in æqualitas in eis dicit perfectionem,sed in Deo non est similes, quia quælibet persona est infinita.&c.

SECVNDO QVAERITVR DE circumincessione personarum.

VTRVM QVAELIBET PERSONA Diuina sit in alia.

Scotus primo sent. dist. 19. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ q. 42. Art. 5.
Durandus primo sent. dist. 19. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 19. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 20. q. 3.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 19. q. 2.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, utrum persona sit in alia.

Ioan. cap. 16. QVOD NON. Filius exiuit à patre. ergo non in patre.

4. physi. con- tex. 14. Item Arist. 4. physi. arguit sic: Aer est in igne, ignis est in cœlo,ergo aer est in cœlo. Ita similiter pater est in filio, filius est in patre, ergo pater est in patre; sed ista conclusio non conceditur. ergo.

Ioan. cap. 14. CONTRA. Ioan. Ego in patre,& pater in me est. Magister adducit Ambrosium, & Hylarium.

RESPONDEO, & dico, quòd hæc est conclusio certa, sicut patet ex dicto Christi, ubi supra.

Potest autem sic declarari: Sicut ad relationem similitudinis non sufficit unitas fundamenti sine distinctione suppositorum; non enim aliquid est sibi simile; nec sufficit suppositorum distinctio sine fundamenti unitate, quia tunc album esset simile nigro. tamen ista duo dicta integrant unam causam totalē; ita in proposito ad hoc quòd una persona sit in alia non sufficit distinctio suppositorum sola, nec unitas essentiæ sola, sed ambo simul, sed sicut ibi unitatis fundamentum est principalior causa, quam distinctio suppositorum: Ita hæc est principalior causa unitas essentiæ.

Quid enim est patrem esse in filio, nisi filiū esse con substantialē, & idē de spiritu.

Ad primum in oppositum dico, ꝙ filius exiuit à patre per generationem, tamen manet in patre per essentiæ unitatem.

Ad secundum dico, ꝙ ratio Philosophi tenet, quia arguit procedendo,& non referendo. Vnde non ualeret, si diceret: Aer est in igne, ignis est in aere, ergo aer est in aere; quia tunc argueret redeundo. Ita, ergo in proposito non ualet. Vnde tamen ualet, sic: Pater est in filio, filius est in spiritu sancto, ergo pater est in spiritu sancto. &c.

DISTINCTIO XX.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XX. Quæro unum utrum tres personæ sint æquales in potentia.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 20. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alensis prima parte summæ q. 47. mēb. 5.
Scotus primo sent. dist. 20. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ. q. 42. Art. 6.
Ricardus primo sent. dist. 20. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 20. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 20. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distin. Vigesimam quæritur, Vtrū tres personæ sint æquales in potentia.

QVOD NON. Prima causa plus causat quā causa secunda, ex propositione de causis, & 2. Met. & primo Poster. Sed prima persona dat secundæ personæ, ꝙ causet, ergo ipsa plus causat, quàm secunda,& per consequens plus potest. 2. met. cōtex. 2. Et 1. poste. cō tex. 4.

CONTRA. In simbolo: Omnipotens pater, omnipotens filius; omnipotens spiritus sanctus.

RESPONDEO, quòd quidam dicunt, quòd posse generare, cadit sub omnipotentia patris, & non filij, cuius ratio est, quia illud, quod non includit contradictionem, cadit sub omnipotentia, sed patrem generare non includit contradictionem, filium generare includit contradictionem, ergo. Egidius Roman, & Varro. in præsenti quæstione.

CONTRA. Si posse generare absolutè sumptum, est terminus alicuius potentiæ actiuæ, in quocunque non est illa potentia actiua, non est omnipotens, nec ratio tua ualet; quia licet filius non possit generare, ita ꝙ generare sit in eo formaliter, potest tamen causare in aliquo ipsum generare, cui non repugnat, alias nō esset oipotens. Exemplum; Deus non potest currere formaliter

 quia

quia sibi non conuenit, potest tamen causare cur sum in alio, cui non repugnat. Dico igitur quòd actiuum, ut actiuum habet pro suo correlatiuo possibile, sed non possibile causare, quod distinguitur contra impossibile, quia hoc modo, possibile est Deum esse, & tamen nulla potentia actiua potest facere Deum, ergo est possibile determinatum, sed non nisi illud, de quo loquitur Auicen. 6. Met. & in plerisque locis, sed possibile, quod distinguitur contra esse, ex se necesse esse, sed modo sic est, quòd quicquid est in Deo, uel est ex se formaliter necesse esse, uel per identitatem ad essentiam, ergo nullum producere ad intra cadit propriè sub omnipotentia secundum, quòd sancti accipiunt omnipotentiam, sed semper respicit posse ad extra, sed in talibus patet, quòd tres personæ sunt æquales in potentia, cum habeant idem principium formale agendi. Sed hic est dubium de dicto Augustini contra Maximinum. dicit enim, quòd si pater non posset generare filium sibi æqualem, hoc esset, quia non haberet sufficiens principium productiuum, & quare quasi idem omnino est formale principium productiuum ad intra, & ad extra. Ideo si pater non posset producere ad intra, consequens esset, quòd non posset producere ad extra, & ita non esset omnipotens. Sed de filio, ut sic, quia non est ratio, quare non potest generare, quòd non habet principium generandi, imo habet idē, quod pater, sed est ratio, quia, ut est in filio, est iam terminus formalis generationis, & quia est permansiua, non potest, ut est in filio esse principium, ergo.

De hoc uide diffusius 7. q. quolib. & di. 41. huius.

Libr. primo.

AD RATIONEM principalem in contrarium dico, quòd illud habet ueritatem quando scilicet habet aliam uirtutem a se, sed in proposito eadē uirtus est in utroque, & tamen nulla potentia actiua potest facere Deum, ergo est impossibile.

DISTINCTIO XXI.

CIRCA ISTAM DISITNCTIOnem XXI. Quæro unum,

VTRVM HAEC SIT VERA: Solus pater est Deus.

Quæstio prima.

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 21. q. 1. Art. 1.
Alexander Alensis prima parte summa q. 60. membro. 3 Art. 1. & 2.
Scotus primo sent. dist. 21. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 32. Art. 4.
Ricardus primo sent. dist. 21. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 21. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 21. q. 1.

CIrca distinctionem uigesimam primā quæritur, Vtrum hæc sit uera: Solus Pater est Deus.

QVOD SIC. Solus Deus, qui est pater, est Deus, ergo solus pater est Deus. Antecedens conceditur. Consequentia probatur per simile: Solū aial, quod est homo, currit, ergo solus hō currit.

CONTRA id est August. 6. de trin. 6. de tri. ca. 8.

Hic respondetur, dicēdo: solus Deus est pater, non excluditur filius, cuius ratio est, quia unum correlatiuorum est de intellectu alterius.

Sed contra hoc est, quod dicitur 1. physi. si solum principium est, ergo principiatum nō est. & tunc ad rationem dico, q unum correlatiuū non est de intellectu primario alterius ita, q sit aliqd eius, sed dicitur de intellectu alterius, quia terminat habitudinem, & intellectionē alterius. Dico ergo, q hæc dictio exclusiua, solum, non attribuitur alicui subiecto, de quo affirmetur hoc prædicatum: Deus, si tamen illud subiectum sit aliquid q de sui formali ratione dicat aliquid speciale in Deo, ut sunt supposita, & attributa, quia nihil tale est solitarium in Deo, unde non dr sola sapiētia, est Deus, solus pater est Deus, & huiusmodi, tñ bene dicitur solus omnipotens est Deus, solū ens est substātia, & infinitū ens est Deus solus Deus est Deus, & huiusmodi, quia talia concernunt totum Deum, sicut patet. 1. physi. con tex. 8.

AD RATIONEM principalem in oppositū dico, q antecedens potest esse duplex, si intelligatur in sensu composito est falsa, quia cum dicitur solus Deus, qui est Pater determinatur Deus q est in subiecto ad solam personam Patris, & tunc non habet inferre illud prædicatum est Deus sine patre. Si uero accipiatur in sensu diuiso, & tunc est uera. Et tunc fiant de ea duæ cathegoricę, quæ sunt istæ: Solus Deus est Deus, & solus Deus est Pater. Sed tunc non potest inferri: ergo solus pater est Deus, quia Deus est quasi terminus communis, respectu patris, sicut patet. &c.

Solus Deus est pater, est uera, si accipiatur in sensu diuiso.

DISTINCTIO XXII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXII. Quæro unum, utrum Deus sit nominabilis à Nobis Viatoribus, aliquo nomine significante essentiam Diuinam.

Seraphicus Bona. primo sentent. distinctio. 22. q. 1. Arti. 1.
Alexander Alensis prima parte summa q. 48. membro 1.
Scotus primo sent. dist. 22. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 13. Art. 1.
Ricardus primo sen. dist. 22. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 22. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 22. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem Vigesimam secundam quæritur primo, utrum Deus sit nominabilis à uiatore aliquo nomine significante essentiam diuinam, Vt est hic. Dicitur, quòd eo modo, quo aliquid intelligitur, eo modo nominatur, & quia diuina essentia non est distinctè cognoscibilis

Henricus sua sum Arti. 2. & 3.

bilis à uiatore, sequitur, quòd nõ est distinctè nominabilis à uiatore aliquo nomine distinctè causa significante. &c.

Dico, quòd res potest a nobis distinctius nominari quam intelligi nam sicut dictum est distin.tertia: substantia a nobis nõ distinctè cognoscitur sed quasi arguitiue hoc modo secundum uiam Augustini 6. de trinit. Cognoscimus enim per sensum plura accidentia esse simul & cognoscimus unum non esse aliud, quia uidemus unum remanere alio corrupto, ex hoc arguimus quod aliquid est hic subst ractum, & illud dico esse substantiam. Nõ ergo ipsam distinctè cognoscimus, cum ipsa de se non moneat intellectum possibilem in mediato sicut patet, sed cognoscimus eam arguitiue modo dicto, & etiam in communi conceptu entis in quo conuenit cum eo, quod per se mouet intellectum, & tamen nominamus eam distinctè nomine repræsentante aliquid de genere substantiæ, & non alterius generis. Ita dico in proposito, quòd credendum est Deum nominari in scriptura sacra multis nominibus significantibus ipsam Dei substantiam ut est hęc, & maxime quia talia nomina forte in primo posita sunt ab eo qui distinctè causam cognoscit ut ab ipsomet Deo, uel ab Angelo, ut ipse dicebat Moysi exodi: Hæc dices filijs Israel: qui est, misit me ad uos, hoc est nomen meum, ergo, &c.

Distin. 3. q. 1. Art. 5. & q. 3. & in 2. met. q. 3. 6. de tri. ca. 6.

Exod. cap. 3.

DISTINCTIO XXIII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXIII. Quæro unum utrum persona secundum quod dicit aliquid commune patri, filio, & spiritui sancto dicat præcisè aliquid secundæ Intentionis.

Scotus primo sent. dist. 23. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 24. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 24. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. uigesimam tertiam quæritur, utrum persona, ut est communis tribus personis, in diuinis dicat intentionem primam, uel secundam.

Quod primam p duo Personæ cõuenientia. Primo, quia persona est terminus realis productionis. Secundo, quia adoratur, quæ duo nõ possunt competere intentioni secundæ.

Contra. Quia si sic, tunc aliquid reale esset diuisum, & numeratum in pluribus, & per consequens, illud uerè esset respectu illorum, aut genus, aut species, quod est contra id, quod dictum est dist. 8. probatio consequentiæ, quia persona non est quid infinitum, sic quòd per diuisionem multiplicetur in pluribus.

Respondeo quòd quidam dicunt, quòd dicit

Henricus & Egidius.

puram intentionem secundam. Ratio est, quia sicut se habet indiuiduum ad omnia genera, & sup positum ad genus substantiæ, ita persona ad naturam intellectualem, sed illa duo dicunt puram intentionem secundam. ergo. Addunt autem ꝙ non dicit aliquid in abstracto, sed in concreto, & ideo prædicatur de prima intentione, dicendo: Pater est persona.

Contra. A rationibus constitutiuis abstrahitur aliquis conceptus realis, dicens primam intentionem, ergo a constitutis. Consequentia patet. Antecedens probat, quia relatio, ut res primę intentionis, prædicatur de paternitate, & filiatione, ergo persona, ut prima intentio, potest abstrahi à patre, & filio, & prædicari de eis.

Item omnis secunda intentio est relatio rationis habens, & per consequens suum correlatiuum: sed persona ut dicit relationem rationis, quia ad nullum correlatiuum dicitur, ergo. Maior patet, quia genus speciei genus, & è conuerso, particulare uniuersalis particulare, & indiuiduum alicuius speciei indiuiduum. si dicit secundam intentionem.

Respondeo, & dico, quòd accipiendo personam eo modo, quo diffinit eam, uel describit Ricar. 4. de tri. dicens: persona est intellectualis naturæ incommunicabilis subsistẽtia, per quam exponitur, uel corrigitur diffinitio Boetij dicentis: Persona est intellectualis naturæ indiuidua substantia; quia ex hac sequeretur, quòd anima esset persona, quod non conceditur. Dico, quòd nihil secundæ intentionis pertinet ad illam diffinitionem, quia circumscripta omni operatione intellectus, Pater esset intellectualis naturæ incõmunicabilis subsistentia.

Quid sit persona uide Ricardum. 4. de tri. cap. 22.

In libro de duabus naturis, & una persona Christi.

Et nota, ꝙ Scotus hic uidetur uelle, ꝙ persona formaliter non dicit primam intentionem, nec secundam, sed formalis eius ratio uidetur cõsistere in duplici negatione. s. incõicabilitatis, & in ratione cõis, uniuersalis, quorum inferiorũ quodlibet est ipsum & in ratione formæ communicatæ materiæ, uel subiecto, quod tamen communicatur non est ipsum, sicut patet, tomm.

Tunc ad primam rõnem principalẽ põt dici, quod formalis tõ psonæ, nec est per se terminus productionis, nec adoratur, sed id, qđ est psona.

Ad rõnem oppositam põt dici, ꝙ indiuidui formalis ratio dicit unã de illis negationibus, & formalis ratio suppositi dicit ambas, sicut persona, excepto, ꝙ persona in natura intellectuali supposi tum aut in omni natura substãtiali & non ꝙ istę negationes non sunt negationes simpliciter, sed materia hæc, sicut patet.

DISTINCTIO XXIIII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXIIII. Quæro utrum in Diuinis sit propriè numerus.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 24. q. 1. Art. 1.

Alexāder Alensis prima parte summa q.45.mēb.1.
Scotus primo sent.dist.24.q.1.
D.Thomas prima parte summæ q.30.Art.3.
Ricardus primo sent.dist.23.q.1.
Durandus primo sent.dist.24.q.1.
Franciscus de Mayronis primo sent.dist.24.& 25.

Quæstio prima.

Quære Henricū quolib. 5.& 2.

Circa distin. uigesimam quartam quæritur, Vtrum in diuinis sit numerus.

Respondeo quòd quidam dicunt, quòd numerus dicit quandam unam formam, respectu cuius ipsæ unitates illius numeri sunt quasi materia. Alij dicunt, quòd non dicit aliquam unam formam, sed quādam aggregationem illarum unitatum. Alij dicunt, quòd numerus nihil addit super unitates, sed tantum dicit aliquid in conceptu illius, qui simul intelligit plures unitates, quæ autem sit uerior opinio alias dicetur quando dicetur de numero. Sed ad præsens dico, quòd secundum primam opinionem in diuinis non est ponendus numerus, quia cum quælibet persona sit infinita, non potest esse materialis respectu alicuius unius formæ. etiam secundum opinionem secundam non est ibi ponendus numerus, quia ipsæ personæ sunt distinctissimæ, ut personæ nō aggregatæ, ut aceruus lapidum. secundum autem opinionē tertiam potest ibi poni numerus, quia unus intellectus potest simul concipere ibi esse tres personas.&c.

Quære hoc in reportatis, ad hoc.

DISTINCTIO XXV.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XXV. quæro utrum persona in diuinis dicat substantiam, uel relationem.

Seraphicus Bona. primo sent.dist.25.q.1.Arti.1.
Alexander Alēsis prima parte summa q.56.mēb.2.
Scotus primo sent.dist.25.q.1.
D.Thomas prima parte summa q.29.Art.4.
Ricardus primo sen.dist.25.q.1.
Durandus primo sent.dist.23.q.1.
Franciscus de Mayronis primo sent.dist.24.q.4.

Quæstio prima.

Circa distinctio. uigesimamquintam quæritur, utrum persona dicat substantiam, uel relationem.

Dico, quòd non dicit relationem propriam cum sit communis tribus, nec dicit relationem communem. cuius ratio est, quia correlatiuum ita refertur sub propria ratione ad suum correlatiuum primo & per se, quòd tamen non refertur per se in ratione sui superioris licet non primo. Exemplum: Duplum primo, & per se est duplum dimidij, est etiam per se, licet non primo multiplicis dimidij, ergo si persona diceret relationem communem, tunc pater, qui primo est filij pater diceretur etiam pater filij persona, licet non primo, sed hoc est falsum. Nec dicit substantiam primam, cum sit communis tribus, nec dicit substantiam secundam, quia nullum absolutum diuiditur, & numeratur, persona autē numeratur, quia sunt tres personæ.

Vide hoc exēplum in uniuersalibus.

de duplo. & multiplici. q. 12. ubi melius, quā hic docetur.

Nullum absolutum diuiditur, & numeratur.

Dico igitur quòd secundum illos qui dicunt formalem rationem personæ consistere in aliquo positiuo dico, quòd persona in diuinis dicit conceptum positiuum communem indifferentem ad substantiam, & relationem, nec ratio subsistentiæ est de se indifferens ad ista duo, supposito, quòd personæ diuinæ sint relatiuæ.

Secundum uero illos, qui dicunt personam formaliter dicere illam duplicem negationem; persona in diuinis dicit conceptum communem negatiuum illa duplici negatione, ita tamen, quòd secundum utranque opinionem connotat primo ipsum suppositum subsistens. sed secundario connotat formalem rationem subsistentiæ, & tertio connotat essentiam, quæ includitur in persona.&c.

DISTINCTIO XXVI.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem 26. quæro utrum personæ diuinæ constituantur in esse personali per relationes originis.

Seraphicus Bona. primo sent.dist.26.q.3.
Scotus primo sent.dist.26.q.1.
D.Thomas prima parte summæ.q.40.Art.2.
Ricardus primo sent.dist.26.q.1.
Durandus primo sent.dist.26.q.1.
Franciscus de Mayronis primo sent.dist.26.q.1.

Quæstio prima.

Circa distin. uigesimam sextam quæritur, utrum personæ constituantur in esse personali per relationes originis.

Quod Non. Quia tales relationes differrent, specie, & per consequens generatio esset æquiuoca, quod improbatum est. plus enim differunt paternitas, & filiatio, quàm paternitas à paternitate, uel filiatio à filiatione, & ita personæ differunt specie, & per consequens generatio esset æquiuoca, quod improbatum est distin.7.

Contra. Boetius de trinitate: Relatio multiplica: trinitatem, & essentia continet unitatem diuinam, quòd cum persona sit simplex, sicut essentia constituitur, & distinguitur seipsa, & nihil aliud est sibi assignare. & confirmatur, quia idem significat concretum, & abstractum; ergo sicut essentia constituitur in esse tali, & distinguitur ab omni non tali seipsa, & sicut etiam paternitas, ita & persona,

In fine libri sui de trin.

Opinio præpositiui.

CONTRA. Persona includit essentiam, & pater & filius habent eandem essentiam numero. ergo non se totis distinguũtur. ergo est ibi assignare cõstitutiuum, & distinctiuum.

Item in patre est spiratio, & per spirationem non distinguitur à filio, ergo non se totis distinguuntur.

D.Thomas prima parte sũmæ. q. 40. Art. 2. 5. de tri. ca. 8. 8. de tri. c. 10.

Est ergo communis opinio, quæ dicit quòd personæ constituuntur, & distinguũtur per relationes, & adducunt Augustinum 5. de trin. & Anselmum de processione spiritus sancti & Damasc. & Ricardum 3. de trin. qui omnes uidentur uelle, quòd omne, quod in diuinis ad se dicitur, & est absolutum conuenit tribus, & per consequens id, per quod per se in esse personali constituuntur & distinguuntur, est relatiuum.

Item confirmatur per rationes, primo sic: Absolutum supra absolutum facit compositionem. ergo persona esset composita si constituatur per absolutum cũ per constitutiuũ distinguat ab alia persona, & per essentiam, non, & ita esset aliud ab essentia, de relatione autem non sic, quia ipsa transit ad essentiam & manet ad oppositum, & ita distinguitur ab opposito sine compositione cum essentia, sed absolutum cum de se non respiciat oppositum, sed dicatur ad se, uel non transit, & tunc faciet compositionem, uel si transit omnino transit, & nullo modo manet, & ita non distingueret.

Item una essentia non potest esse in diuersis suppositis absolutus sine sui diuisione, ergo.

Itẽ ex quo pater, est pater, paternitas est in eo, si ergo non constituit esset aduenicns, & quasi accidentalis, quod est contra simplicitatem personæ. Dicit ulterius ista positio, quòd non quæcunque relatio etiam realis constituit, sed relationes tantum originis, quia ipsæ sunt primo, quæ primo pullulant in essentia.

7. de tri. c. 1. 2. & 9.

CONTRA istã tamen opinionem arguo sic: Relatione aliquid formaliter refertur, sed non ipsamet relatio, quia secundum Augustinũ 7. de Tri. relatiuum est aliquid præter relationem. Nam esse, quod ad esse dicitur est aliquid excepta relatione non etiam refertur essentia, quia ipsa nõ distinguũtur, refertur ergo suppositum, ergo suppositũ est formaliter suppositum præter relationem.

5. met. cap. de eodem. & cõtex. non habẽte commẽtũ.

Item relatio realis præexigit ante se distinctionem realem terminorum & ex hoc probat philosophus 5. Met. Identitatem non esse relationẽ realẽ, quia non præhabet terminos realiter distinctos. ergo ante relationem supposita diuina sunt realiter distincta. ergo formale constitutiuũ, & distinctiuum principium ipsorum non est relatio.

Item esse suppositi aliquo modo præintelligitur actioni eiusdem suppositi in illo; ergo priori, uel intelligitur suppositum absolutum, & tunc habetur propositum, uel relatiuum, & tunc in illo priori eodem intelligitur filius cum relatiua sint simul naturali intelligentia, ergo filius præintelligitur generationi patris. ergo, uel in illo priori intelligentur esse supposita absoluta, uel constituta per alias relationes, quàm per relationes originis.

Item primæ constitutionis alicuius in aliquo esse uno primo repugnat diuisio opposita illi unitati, in qua primo constituitur. Exemplum: Si rationale primo constituit hominem in esse specifico, primo sibi repugnat diuisio specifica, ergo si spirari primo constituit spiritum sanctum in esse incommunicabili primo sibi repugnabit cõmunicari pluribus. Sed hoc non uř. quia non uř ipsa de sui formali ratione magis incommunicabilis quã sua opposita, sed illa communicatur pluribus.

Exemplũ notabile.

Item ab ultimis distinctiuis, uel constitutiuis, non potest abstrahi aliquis conceptus unus, qui dicatur de eis in quid, quia tunc in aliquo conuenirent, & in aliquo differrent, & ita non essent ultima, sed à paternitate, & filiatione abstrahitur cõceptus, qui est relatio, quæ dicitur de eis in quid.

Item constitutiuum suppositi in aliqua natura facit per se unum cum illa natura, sed relatio non uidetur per se posse facere unum cum absoluto.

Item ad hoc adducuntur authoritates. Augustinus enim 7. de Trin. uidetur uelle, ꝙ in diuinis res ad se subsistit.

7. de tri. ca. 4.

Item ad idem adducuntur aliæ rationes, prima talis est: Prima substantia est maximè substãtia in prædicamentis Arist. ergo quidquid addit supra secundam est substantia, alias non esset maximè substantia, sed addit rationem subsistendi, ergo.

Cap. de substantia.

Item secunda substantia dicit totum esse primæ substantiæ, ergo ratio subsistentiæ, quã addit prima substantia supra secundam, non potest esse relatio.

Et si dicatur contra hoc, quia ista opinio non est consona fidei, cum saluator in Euangelio semper expressit Trinitatem per nomina relatiua dicẽs: Baptizate in nomine Patris & filii, & spiritus sancti, & Ioan. in sua canonica: Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo pater, uerbum, & spiritus sanctus; Potest dici, quòd hæc opinio non tollit relationes originis à personis, imo potius saluat quàm alia opinio sicut patet ex suis fundamentis & rationibus. secundo dicit quòd relationes non constituunt, nec primo distinguũt, nominat autẽ nobis Saluator Trinitatẽ per nomina relatiua, ut nobis essent magis illa nomina intelligibilia, & ut exprimeret originem personarum.

Matth. ulti. Ioannes c. 5.

Posset autem hæc opinio per textum scripturæ aliqualiter declarari. Nam Prouerb. post multas quæstiones quæsitas de Deo, quærit Salomõ, quod est nomen eius, & quod est nomẽ filii eius, si nosti, sed si secundum suppositum constitueretur in esse suppositali per filiationem propriissimum nomen eius esset filius, & ita quæstio uideretur nulla, quia quæreret de eo, quod uoce exprimeret, cum tamen dicatur 7. Met. ꝙ omnis quæstio quærit aliquid dubii.

Prouerb. c. 30

7. met. c. ulti.

Hæc positio non uidetur contra fidem, quia non negat origines, & distinctionem relatiuam inter personas diuinas, sed dicit, quòd aliqua alia distinctio est prima, & principalior, quàm illa, cuius tamen contrarium non expressit Saluator, nec alii sancti expresserunt, nec ecclesia expressit, nec in symbolo apostolorum, nec in symbolo

D.Thomas prima parte summæ. q. 40 Art. 2. dicit, ꝙ re ratio cõstituit nõ ut origo, sed ut proprietas.

bolo Niceno, nec in aliquo Concilio generali. Bene quidem expressit Saluator origines, & relationes inter personas, nec tamen negabit, quòd alia distinctio principalior non sit inter eas.

Ioannes de ripa de Marchia primo sen. di. 25. & 26. est huius opinionis. D. Bona. lib. primo di. 12. q. 1.

Vnde sicut per generationem communicatur natura diuersis indiuiduis, & illa indiuidua dicuntur distingui per generationem, quasi effectiuè; sed formaliter, & principaliter distinguuntur per alias rationes indiuiduales; ita suo modo in proposito, ergo.

Qui uellet tenere hanc opinionem posset respondere ad opposita. Ad authoritates posset dici, quòd secundum Ricardum de Sancto Victore dupliciter substantia dicitur ad se. Nam substantia quæ dicit quidditatem dicitur ad se primo modo ut homo. sed substantia, quæ non dicit quidditatẽ, sed indiuiduum, ut hic homo dicitur ad se secundo modo, non primo.

Substantia dupliciter dicitur.

Ad primam rationem potest dici, quòd minus esset composita persona isto modo, quàm alio, quod patet, quia in creaturis relatio addit supra fundamentum, sicut alias dicetur, & per consequens facit aliqualem compositionem; ratio autem indiuidualis non addit rem supra speciem, & ideo non facit cum ea compositionem; sed cum tu dicis, ergo non distinguit, dico, quòd pro tanto relatio dicitur distinguere inter psonas, quia formaliter non est essentia, & quia hæc ratio, quam pono, non est essentia formaliter, Ideo primo distinguit inter personas uere, imo magis quàm relatio, in quantum dicit maiorem entitatem.

Relatio formaliter non est essentia.

Ad secundam potest dicit, quòd sicut tu ponis posse esse eãdem essentiam in pluribus suppositis relatiuis suppositaliter, & distinctis, ita ego dico posse esse in proposito. Ratio. n. quare eadẽ essentia est in tribus, est infinitas eius, sed ita esset infinita tunc sicut nunc.

Ad tertiam potest dici, quòd sicut secundum te spiratio actiua non constituit suppositum, sed est quasi aduentitia, & tamen, non facit compositionẽ in persona ita esset in proposito, ergo. Qui uult tenere aliam opinionem .s. secundam in ordine, potest tenere, & respondere ad rationes istius tertiæ opinionis, quæ sunt contra ipsam secundã, prima namque tria argumenta uidetur posse solui per hoc, quòd ipsa relatio diuina est singularis relatio ab alijs relationibus creatis, ita quòd ipsa eadem constituit suppositum in esse suppositi, & refertur ad id, qđ constituit, & est ipsa actio, q̃ nõ conuenit in aliqua relatione creata, & ita illa tria argumenta non uidentur habere locũ nisi in creaturis. Alias rationes non soluit hic Scotus, sed relinquit eas soluendas ei, cui plus placet. Ita secunda opiniu, quæ tamen est opinio communis. Authoritates possunt exponi suo modo, cogita tu solutiones, opinionum, & rationum, & expositionea authoritatum, si uis.

Scotus nõ soluit alias rationes dimittit soluendas lectori.

Ad principale uero dico, quòd si relationes cõstituant supposita, tunc nõ est assignare inter eas differentias specificas, sed erunt primo diuersæ sicũt rationes indiuiduales in creaturis suo modo. & cum dicis, quòd plus differunt. Dico etiam, q Petreitas plus est diuersa, à Bruneleitate huius asini, quàm à materieitate, & tamen non per illas rationes formaliter distinguuntur specie Petrus, & Brunellus, sed per rationale, & irrationale, ergo.

DISTINCTIO XXVII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIONEM XXVII. Quæritur de uerbo,

VTRVM VERBVM CREATVM SIT intellectio actualis.

Scotus primo sent. dist. 27. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 34. Art. 1.
Durandus primo sent. dist. 26. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 27. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 27. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. Vigesimam septimam Quæritur, Vtrum uerbum creatum sit intellectio actualis.

QVOD nõ. Augustinus 8. de Tri. accipit Verbum pro specie intellectuali. 8. de tri. ca. 6.

Præterea Augustinus: Verbũ quod foris sonat est signum quod intus latet. 15. de tri. cap. 11. & 25.

CONTRA id est Augustinus 15. de Trin. qui appellat uerbum notitiam, & dicit, quòd est uisio de uisione, & notitia de notitia. 15. de tri. ca. 15. & 27.

RESPONDEO, quod dicit Henricus, quòd simplex notitia causatur tota ab obiecto, & recipitur in intellectu respectu cuius, ipse intellectus est pure passiuus, sed informatus iam notitia simplici recipit uirtutem actiuam. Sed tunc intellectus, ut nudus conuertit se supra se, & suum actum simplicis notitiæ intelligendo se intelligere illa simplici notitia, & intellectus nudus sic cõuersus est sufficiens receptiuum notitiæ declaratiue, quæ est uerbum, quæ tamen creatur ab intellectu non informato illa simplici notitia, & ita non quælibet notitia est uerbum, sed illa ultima declaratiua. Prima autem uocatur simplex notitia, respectu cuius intectus est purè passiuus secunda est illa conuersiua, quæ etiã nõ est uerbum, respectu cuius intellectus nudus est purè actiuus. Tertia est declaratiua, & est uerbum respectu cuius intellectus informatus prima simplici notitia est pure actiuus, & intellectus conuersus receptiuus, & ita uerbũ est notitia de notitia; iuxta sententiam Augustini in notitia declaratiua de notitia simplici, & dicit etiam, quòd ista notitia declaratiua producitur ab intellectu informato per unam actionem de genere actionis, quæ uocatur dicere. De ista materia habitum fuit supra, tamen contra eam arguo, & primo sic; Dist. 2. quæstione de productionibus.

Non uidetur bene ratio, quare intellectus nudus potest esse passiuus respectu intellectionis cõuersę cum sit pure passiuus secundum te respectu simplicis notitię.

Item forma imperfectior non uidetur posse

esse

esse principium formæ perfectionis, sicut tu ponis, quòd simplex notitia est principium respectu uerbi.

15.de tri.cap. 10.uel.14. Item producere uerbum est actus memoriæ secundum Augustinum, ergo non est actus intelligentiæ, sicut tu ponis. Nam intelligentia est simplici notitia intellectus informatus.

Item aut simplex notitia, quæ informat intellectum concurrit ad producendum uerbum, quando est actu, & tunc secundæ notitiæ eiusdem obiecti erunt simul in eodem intellectu, quod non cōceditur communiter, aut quando non est, quod non est dicendum, quia, quod non est, non potest esse causa entis.

Doctrina metaphorica ipsius Henrici quolib.2.q.6. Aliter ergo dicitur, quòd uerbum est notitia, sed non omnis notitia, sed declaratiua. ta quod declaratiuum additur notitiæ, tanquam differentia specifica uerbi.

CONTRA. Notitia ingenita, quæ est in patre, qua formaliter est beatus, uere est declaratiua, & tamen non est uerbum.

Item etiam dicta positio confirmatur per Augustinum, ubi dicit formata quippe cognitio uerbum meum est; sed formata accipitur ibi pro declaratiua.

Aliter ergo cum dicitur, quòd uerbum est notitia non omnis, sed illa, quæ est terminus inquisitionis, quòd probatur per Augustinum 9. de Tri. 9.de trin. cap. ultimo. ubi dicit, quod uerbum est partum mētis, sed partum idem est, ꝙ repertum, est autem repertū per inquisitionem, ergo.

CONTRA. Tunc in Deo nō esset uerbum cum non discurrat, & inquirat, nec in Angelo, nec in beatis, quæ omnia uidentur absurda. Dico igitur quòd omnis notitia genita est uerbum, & quia omnis notitia creata est genita; ideo omnis creata notitia est uerbum. Sed tamen dico, quòd non omne uerbum est æque perfectum, sed aliquod magis, aliquod minus. Primum istorum patet per 9.de tri.ca.to Augustinum 9.de Trin. ubi dicit: omne quod natum est uerbum dicitur animæ impressum. Secun 1 phys.cōt.3 dum patet per philosophum primo physicorum, ubi dicit, quòd confusa magis sunt nobis prius nota natura. Vnde prius imprimitur nobis notitia obiecti sub aliquo conceptu communiori, & postea per inquisitionem peruenimus ad cognitionē illius obiecti sub cōceptibus magis distinctis, ergo.

9.de tri.c.ult. Item illud primum confirmatur per Augustinum 9.de Trin. Vbi dicit, quòd ex cognoscente, & cognito pariter notitia, & talis notitia est uerbum, sicut ipse dicit 15.de Trin. uerbum nostrum 15.de tri.cap. 10.uel 14. est notitia de memoria, uel de scientia in memoria, uel de obiecto relucente in scientia.

Sed oritur hic dubium, Vtrum ad perfectionē omnis uerbi concurrat uoluntas ipsa, siue copulans obiectum, siue speciem obiecti cum potentia, secundum quòd uidetur dicere Augustinus in multis locis.

RESPONDEO, quòd istam quæstionem mouet 9.de tri.c. 10. Augustinus 9.de Trin. & respōdet, quòd non omnis notitia est amata, uel uolita: sed aliqua sic, & aliqua non. Dico igitur, quòd ad nullam notitiam concurrit necessario uoluntas quòd sit pars essentialis, uel quòd sit uoluntas respectu uerbi, aliqua per se causa, sed ad notitiam, quæ est uerbum perfectum, concurrit concommitanter imperando intellectui discursum.

Ad primam autem notitiam, quæ est perfectū uerbum nec sic oportet eam concurrere, quia origine naturæ oportet, ꝙ prima intellectio præcedat primam uolitionem.

Ad primum principale de Augustino dico, ꝙ sicut patet per Augustinū in multis locis de Tri. 15.de tri.cap. 10.uel 14. Verbum est notitia genita, siue producta à memoria, ergo oportet, quòd ita exponatur, ꝙ species non est uerbum formaliter, sed causaliter in quantum est ipsa species pars memoriæ. Aliæ auctoritates Augustini adductæ ꝑ opinionibus possunt exponi suo modo. &c.

DISTINCTIO XXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVIII.
in qua Magister agit de proprietatibus constitutiuis
Quæritur,
VTRVM INGENITVM SIT PROprietas patris.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 28.q.3.
Alexander Alensis 1.par. summa q.69. membr. 3.
Scotus primo sent. dist. 28.q.2.
D. Thomas prima parte summæ q.33. Art.4.
Ricardus primo sent. dist. 28.q.2.
Durandus primo sent. dist. 28.q.2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 28.q.1.

Quæstio prima.

CIrca distinct. Vigesimam octauam quæritur primo, Vtrum ingenitum sit proprietas patris. Magister agit de proprietatibus constitutiuis.

QVOD non. Quia quod non conuenit essentiæ formaliter, non est proprietas alicuius personæ, sed essentia formaliter est ingenita. ergo.

Item spiritus sanctus est ingenitus. Item, quia tunc pari ratione inspirabilitas est proprietas patris, & filii, & ita erunt sex notiones.

CONTRA id est Augustinus ad Horosium. Cap.5.

IVXTA hoc quæro, Vtrum innascibilitas cōstituat primum suppositum.

QVOD sic per Damascenum libr. primo: Omnia sunt unum in diuinis, præter in generationē, & spirationem. Videtur ergo uelle, quòd sicut spiratio non constituit, nisi unum suppositum, ita generatio non constituat nisi unum. s. filium, & ita relinquitur, quòd ingeneratio constituit patrem. Libro 1.ca.2.

CONTRA. Sicut filiatio ad secundum, ita paternitas ad primum.

RESPONDEO primo ad primam quæstionem, & dico, quòd ingenitum non componitur cum aliquo multipliciter. Nam genitum propriè, & primo dicitur de per se, & Primo & totali termino generationis, & hoc modo solus filius est geni-

5. met. cōt. 27 & 10. met. cō tex. 19. est genitus. Secundo modo & minus proprie genitum dicitur formalis terminus generationis, & isto modo etiam conuenit essentiæ, secundum, quòd Hilarius dicit, quòd nihil est in filio non genitum. Tertio, & improprie, siue communissimè dicitur genitum omne productum productione, quæ praexigit ante se generationem, & isto modo conuenit spiritui sancto. Ingenitum, ergo pro ut incomponitur cum genito dicto primo, & secundo, & tertio modo conuenit soli patri, sicut patet, & isto modo accipitur, ut est proprietas patris.

Opinio D. Bona. 1. sent. dist. 27. q. 2. & dist. 28. q. 1. & dist. 13. q. 4. Sed nunc restat quærere, Vtrum ingenitum sit proprietas in diuinis.

RESPONDEO, quòd ingenitum potest sumi dupliciter uno modo, ut principium, & ut sic dico, quod non est, & ratio est, quia quod est in diuinis, debet pertinere ad dignitatem, & quia nec negatio, nec priuatio de se formaliter pertinet ad dignitatem, ergo ingenitum, ut sic non erit proprietas Patris, uel perfectio. Alio modo potest sumi, ut dicit aliquod positiuum, ideo oportet, quòd ingenitū connotet in patre aliquod positiuum ad dignitatem pertinens. connotat autem, ut dicunt duplicē fęcunditatem s. generandi, & spirandi.

5. de tri. ca. 6. CONTRA id est Augustinus 5. de Trin. q. dicit, quòd si pater nō genuisset, nihil tamē prohiberet eum esse ingenitum.

Item talis fęcunditas fundamentaliter non est nisi essentia formaliter non est nisi generare, & spirare, ergo ingenitum, ut proprietas distincta non dicit aliquod positiuum. Dico ergo, quòd ingenitum non dicit formaliter aliquod positiuum, nec oportet, quòd proprietas personalis dicat formaliter aliquam dignitatem; sed sufficit, quod formaliter nō dicat imperfectionem. Et si posito, quòd dicat dignitatem, nunquam potest dici, quòd sicut posse generari dicit perfectionem, uel dignitatem in filio, ita non habere genitorem dicit dignitatem in patre.

Ex dictis superius in solutione quæstionis patet responsio ad argumenta duo principalia.

Ad tertium potest dici, quòd inspiratio nō dicit distinctam notionem, quare cōtinetur in innascibilitate. Nam sicut dictum est supra spirare pręexigit generare, ergo ingeneratio includit inspirationem, & non econuerso. & si dicas quòd inspiratio uere est in filio, & nō ingeneratio, ergo aliquo modo non sunt idem, sed distinctæ notiones. Posset forte concedi, quòd sunt sex notiones. Nā tempore Ambrosii non erāt tot ulitatæ notiones, sicut fuerunt postea.

Quære in repertorio dist. præsenti quæstione signata

Tunc ad secundum uidetur posse dici, quòd sic. Ratio est, quia diuina essentia intelligitur non cōmunicata actu, sed communicabilis antequam intelligatur actu communicata, & in illo priori intelligitur in aliquo supposito; sed illud suppositū

5. de tri. ca. 6. nō potest intelligi per tunc nisi ingenitum. ergo, & confirmatur per Augustinum, 5. de Trin. ubi dicit quod si pater non genuisset, nihil tamen prohiberet eum esse ingenitum.

Contra primum suppositum est formaliter positiuum, sicut fęcundum, & tertium. ergo constituitur formaliter in esse suppositi personę aliquid positiuum, sicut secundum, & tertium. Concessa conclusione huius rationis potest dici ad rationē oppositam, quòd si uera sit opinio, tertia posita in secunda dist. de constitutione personarum in diuinis, ratio non cogit; nec confirmatio Augustini cogit: sicut, totum patet; si uerò tenetur ibi opinio secunda potest dici, quòd in illo priori originis in quo intelligitur essentia non communicata, sed communicabilis, est primum signum naturæ in quo pater coexistit filio, nam in primo signo naturæ est primum, & secundum signum originis, ergo.

Ad principale Damasceni potest dici, quòd nō est simile de generatione, & spiratione, quia spiratio actiua non constituit pro eo, quod iam inuenit constitutum, sed generatio actiua non inuenit constitutum, ergo. &c.

DISTINCTIO XXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIX.

Quæritur Vnum scilicet,

VTRVM PRINCIPIVM VNO MOdo dicatur de principio sumpto personaliter, & Notionaliter, & sumpto etiam essentialiter.

Seraphycus Bona. primo sent. dist. 29. q. 1. Art. 1.
Alexāder Alēsis 1. par. summa q. 70. mēb. 1. Ar. 1.
Scotus primo sent. dist. 29. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 33. Art. 1.
Ricardus primo sent. dist. 29. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 29. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca dist. Vigesimam nonam quæritur, Vtrum nomen principij conueniat Deo uniformiter.

RESPONDEO, & dico, quòd principium dicitur per respectum ad principiatum. Principiatum uero quoddam est ad extra. s. creatura, respectu cuius Deus dicitur principium essentiale, quia tres personę sunt simul unum, & idem principium. Aliud est ad intra. s. filii, & spiritus sancti, respectu quorū principiū sumitur notionaliter, Principiū autē primo modo sumptū refertur ad principiatum relatione rationis, ut in sequenti distin. patebit. Sed principium secundo modo sumptum refertur relatione reali, sicut patet, ergo nomē principii non sumitur uniformiter, &c.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXX.

Quæro duo. primo, Vtrum De Deo dicatur Aliqua relatio ex tempore.

Seraphycus Bona. primo sent. di. 30. q. 1. Art. 1.
Alexander Alensis 1. par. summa. q. 53. memb. 2.

Scotus

Scotus primo sent. dist. 30. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 13. Art. 7.
Ricardus primo sent. dist. 30. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 30. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 30. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 30. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. Trigesimam quæritur, Vtrum aliqua relatio dicatur de Deo ex tempore.

Quod non, quidquid. n. de Deo dicitur, æternum est, quia Deus est, ergo non ex tempore.

Item æternum non dicitur de aliquo tempora li, nec econuersò.

5. de tri. c. ul. Contra id est Augustinus 5. de Trin.

Itē relatiua sunt simul natura, sed creatura est creata, & est effectus in tempore, ergo.

SECVNDO QVAERO VTRVM Dei ad creaturam possit esse aliqua relatio realis.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 30. q. 3.
Alexāder Alēsis 1. par. summæ q. 53 mēb. 4. Art. 2.
Scotus primo sent. dist. 30. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ q. 13. Art. 7.
Ricardus primo sent. dist. 30. q. 4.
Durandus primo sent. dist. 30. q. 3.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 30. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 29. q. 1.

Quæstio secunda.

Iuxta hoc quæritur, Vtrum Deus referatur ad creaturam relatione reali.

Quod sic. Creatura. n. est realiter creata, ergo Deus est realiter creator.

Item omnipotentia, & omni scientia distinguūtur in Deo ex natura rei, cum dicant perfectionē simpliciter, sed talia respiciunt creaturam scibilē, & potentialem.

5. met. cō. 20 Item relationes fundatæ super quātitatem sunt reales secundum philosophum 5. Metaphisices, ergo inequalitas Dei ad creaturam, quę fundatur super infinitatem, quæ est quantitas uirtualis, est relatio realis; & confirmatur, quia æqualitas, quæ est inter personas fundatur super idem fundamētum, est relatio realis.

Item relationes de secundo modo fundatæ super actionem, & passionem sunt reales 5. Met. ergo relatio, ut dicitur ad creaturam, ut creator, & ut causa, est realis. (Durandus in præsenti distinctione. 5. met. con. tex. 20. Hēricus quo lib. 7. q. 1. & quoli. 9. q. 1.)

Ad quæstionem dicitur, quòd sicut idem est Deus creaturus pro futuro, & creans pro præsenti, & creator pro præterito; ita eadem relatio, qua refertur, ut creator, creans & creaturus, & quia ab æterno fuit creaturus, ideo nulla noua relatio ex parte est attributa Deo, sed tātū noua appellatio.

Contra. Sicut. n. est eadem creatura creanda, quæ creatur, & creata, & quia ab æterno est creāda, & creabilis, sequitur quòd nulla noua relatio est in creatura, sed refertur relatione ęterna, quod est absurdum.

Aliter dicitur, quòd Deus non refertur ad creaturam, nisi quia creatura refertur ad Deum, & ideo relatio, qua Deus refertur ad creaturam, non est in eo, sed in creatura, & per consequens nihil ex tempore dicitur de Deo, quod sit in eo. (Hēricus quo lib. 9. q. 4.)

Contra. Relatio non est sine fundamento, sed si Deus refertur ad creaturam, fundamentum est in Deo.

Item relationes causæ ad causatū sunt oppositę, ergo non sunt in eodem. ergo.

Dico igitur, quòd relatio, qua creatura refertur ad Deum est relatio realis noua, sed nō oportet, quòd habeat relationem mutuam realem in aliquo termino nec nouam, nec antiquam: quia relationes tertii modi, cuiusmodi sunt, relationes mesurati ad mensuram non sunt realiter mutuę, sicut patet de scientia, & scibili. Refertur namque sciētiā ad scibile relatione reali, sed scibile ad sciētiam solum relatione rationis. Ita igitur Dei ad creaturam sicut ad mensuratum est relatio rationis creata ab intellectu diuino non in tempore quia esset ibi mutatio; sed ab æterno; nec est hoc in cōueniens, quia etiam scibile prius est, quā sciatur. Vnde relatio rationis potest præcedere relationem realem sibi oppositam, sed relatio realis non, ergo. Non autem potest intellectus creatus causare aliquam relationem rationis, quæ sit in Deo, sicut patet; sed bene de nouo appellat, uel refertur. (Relatio qua refertur creatura ad Deū est relatio realis.)

Nota tamen diligenter, quòd bene in Deo est relatio rationis creata ab intellectu diuino ab æterno; in qua. n. intellectus eius comparabat ipsum Deum ad creaturam possibilē causari ab eo pro tali puncto temporis, quæ quidem relatio, in quo fundatur, & qualiter ista, patebit in quæstione de Ideis, sed illa talis relatio, in qua fundatur ille respectus, quo realiter creatura refertur ad Deum, quia ut dictum est, relationes de tertio modo nō hoc requirunt, sed possunt terminari immediate ad absolutum, sed tamen dico, quòd intellectus creatus causat de nouo relationem rationis, quæ quidē formaliter est in ipso intellectu, quo refertur Deus ad creaturā de nouo & ex tempore, ut Dominus, uel Creator, & huiusmodi. Et ita patet, quòd nulla nouitas, uel mutatio est ex parte Dei, sed tātū ex parte creaturæ, & per hoc patet resp. ad dicta Augustini 5. de Trin. & quòd aliquid possit denominari per id, quod formaliter non est in ipso, patet in exemplo. Dicitur. n. opus humanum nō per humanitatem in tali opere existentem formaliter ex dictis possunt patere aliæ opiniones, & argumenta principalia ex utraque parte. (Ricardus distin. præsenti q. 4. tenet quòd dei ad creaturam est relatio rationis, & ita concordat cum Anton, Andrea, & cum Basolo.) 5. de tri. c. ult.

Tunc ad secundam quęstionem Dicitur, quòd Deus potest referri ad creaturas relatione reali, non quidem in eo formaliter existēte, sed in creatura: Nam sicut dictum est, quòd Deus potest referri ad creaturas relatione rationis noua existente in creatura; ita uidetur posse dici de relatione reali. Ista autem opinio insurrexit post tempora

Scoti,

Nulla est relatio realis in deo ad creaturam, quia relatio realis coexigit existentiam secundum Scotum.

Scoti, & est unius Magistri scotistæ, ut dicitur. Scotus uero dicit ad istam quæstionem secundam, quod nulla realis relatio est in Deo ad creaturam, cuius ratio est, quia relatio realis coexigit existentiam sui correlatiui, & ista aliquid esset in Deo, quod non esset ex se necesse esse, ex quo exigeret existentiam creaturæ.

Tunc ad primum in oppositum dico, quod prius dependet effectus à causa, quàm econuerso, & ita creatura ita est realiter creatura, quòd realiter dependet; sed creator est realiter creator realitate absoluta, ergo.

Ad secundum dico, quòd de omnipotentia, & omni scientia responsio patebit inferius in specialibus quæstionibus de eis.

Ad tertium dico, quòd ad relationem realem non sufficit realitas fundamenti, nisi sit ibi etiam realis ordo, & quia æqualitas creaturæ ad creaturam est realis ordo æqualitatis, ideo est realis relatio ibi, & quia etiã inter personas diuinas est realis ordo æqualitatis, ideo est realis relatio ibi. sed quia Dei ad creaturam non est realis ordo, ideo, & cætera.

Ad quartum patet ex dictis in quæstione, quod relationes de tertio modo non necessario sunt mutuæ. &c.

DISTINCTIO XXXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXI, quæro unum, Vtrum identitas, similitudo, & æqualitas sint relationes reales in Deo.

Seraphicus Bona. 1. sent. dist. 31. q. 2.
Alexãder Alẽsis 1. par. summæ q. 54. mẽb. 1. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 31. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 42. Art. 1.
Ricardus primo sent. dist. 31. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 31. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 31. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 31. q. 1.

Quæstio prima.

Aequalitas diffinitur ab Ari. 10. met. 30. & 11. textibus.

Circa distinct. Trigesimam primam quæritur, Vtrũ æqualitas, similitudo, & identitas sint relationes reales in Deo. Videtur posse dici, quod sic. Nam tria uidentur sufficere ad hoc, quod relatio sit realis.

Primum, quòd fundamentum sit reale, & terminus realis. Secundum, quod extrema sint realiter distincta. Tertium, quod talis relatio consurgat inter extrema ex natura fundamenti absque comparatione alicuius potentiæ, hoc ad illud. Sed ita hic uidetur in proposito: Nam fundamentum æqualitatis proximum est quantitas uirtualis, s. infinitas, quæ uera res est, & terminus formæ, sicut patet. Extrema etiam sunt realiter distincta, s. ipsæ personæ; Vna.n. persona nõ est sibi æqualis secundum Hilarium 3. de trin. & secundum Augustinum 6. de trin. Vbi dicit, quòd æqualitas est in filio, sed si pater posset sibi esse æqualis, prima æqualitas esset in eo, tertium etiam concurrit hic, quia circumscripta hic omni operatione intellectus, personæ ex se essent æquales. Idem iudicium est de similitudine, cuius fundamentum est aliqua perfectio attributalis. Et idem iudicium est de Identitate, qua s. una persona est idem sibi sicut patet, sed quia, ut alias dictum est, infinitas non est attributum, sed gradus intrinsecus essentiæ, & cuiuslibet attributi sicut patet. Ideo uidetur esse dicendum, quòd æqualitas non est distincta relatio ab identitate, & similitudine; Sed est earum gradus perfectionalis quasi. Nam si minus de essentia, & scientia, per impossibile, esset in una psona, quàm in alia, adhuc essent idem, & similes, sed nõ æquales. Vnde sicut fundamentum istius est intrinsecus essentiæ perfectionalis gradus illarum, ita &c.

Quid sit fundamentum æqualitatis.

3. de tri.
6. de tri. ca. 9.

Infinitas est modus intrinsecus, uide Scotum in 8. dist. primi. q. 3. & 5. q. quo lib.

Sed uidetur dubium, cum perfectiones attributales sint infinitæ, & ita aliquid eiusdem rationis multiplicatur in diuinis.

Item cum idem fundamentum numero sit in omnibus personis, nõ uidetur, quòd possint tales relationes esse reales.

Ad primum potest dici quòd quot sunt attributa, tot sunt similitudines; sed sicut omnia sunt una res, ita omnes similitudines & omnes æqualitates sunt una res.

Ad secundum potest dici, quòd illud non impedit. nam uerius, & perfectius essent similes Petrus, & Martinus, si haberent unam numero albedinem, quam modo &c.

DISTINCTIO XXXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXII. Quæro, duo, primo,

VTRVM PATER ET FILIVS DIdiligant se spiritu sancto.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 32. q. 1. Art. 1.
Alexãder Alẽsis 1. par. summæ q. 67. mẽb. 3. Art. 3.
Scotus primo sent. dist. 32. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 37. Art. 2.
Ricardus primo sent. dist. 32. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 32. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 32. q. 3.

Quæstio prima.

Circa distin. Trigesimam secundam quæritur, utrum pater, & filius diligant se in secundo signo originis, in quo spiritus sanctus nondum intelligitur spiratus.

D. Bona. asserit ista tria, se habere per ordinem: Amor dilectio, & charitas.

Contra. Augustinus 6. libro de Trini. Spiritus sanctus est, quo genitus à generante diligitur, genitoremque suum diligit.

6. de tri. c. 5.

Respondeo, & dico, quòd amor productus in nobis habet relationem realem ad producẽtem, & ita est mutua pertinens ad secundum modum, & habet aliam relationem ad obiectum amatum, sicut mensurati ad mensuram, & ista est tertii

modi,

modi, & non est mutua. Et ita dico, quòd spiritus sanctus, qui dicitur amor productus, habet realem relationem mutuam ad producentem, & habet quasi relationem rationis non mutuam ad obiectum amatum.

Quælibet persona diligit se amore essentiali.

Tunc ad propositum dico, quòd licet quælibet persona diligat se amore essentiali eodem numero; tamen potest dici, quòd pater, & filius diligunt se mutuò spiritu sancto, pro quanto per modum amoris producti, qui est amor adæquatus, & productus, qui habet relationē rationis ad ipsum amatum; ut dictum est. &c.

Secundo Quæro,

VTRVM PATER SIT SAPIENS sapientia genita.

Seraphicus Bona. primo senten. distinct. 32. q. 1. Articu. 2.
Alexāder Alēsis 1. par. summæ q. 67. Art. 2.
Scotus primo sent. dist. 32. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ q. 39. Art. 7.
Ricardus primo sent. dist. 32. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 32. q. 2.
Ioannes Bacconitanus primo sent. dist. 32. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 32. q. 4.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum Pater sit sapiens sapientia genita.

Dico, quòd in nobis licet species sit pars memoriæ loco obiecti, Obiectum tamen non declaratur in specie, sed latet in specie, & declaratur in actu.

Tunc dico, quòd notitia producta à memoria habet realem relationem ad producens, & est relatio mutua secundi modi: habet etiam relationem ad obiectum, quod declarat, sicut declarati ad declaratum, & ista pertinet ad tertium modum, & non est mutua.

His præmissis ad propositum dico, quòd dicere propriè nominat illam actionem, per quam producitur verbum sive notitia genita, quæ quidem in nobis est de genere actionis, & in Deo est relatio, & hoc modo accipiendo, Pater non dicit verbum; sed dicit Verbo, & hoc modo loquitur Augustinus 7. de Trin. Et hoc modo solus Pater dicit, quia dicere hoc modo est actus memoriæ. Alio modo dicere minus propriè potest nominare illam habitudinem, quæ est actus ad obiectum, quæ declaratur in actu, & tunc si nominat eam formaliter, potest dici, quòd Verbum dicit seipsum, declarat obiectum, quod latet in memoria, & hoc modo loquitur Augustinus 15. de Trin.

7. de tri. ca. 1. & 2. solus pater dicit, unde Ricardum. 6. de tri. c. a.

15. de tri. ca. 14.

Tunc ad principale propositum dico; sicut secundum Hilarium quidquid est in filio est genitum; ita quidquid est in patre est ingenitum. & cum pater ex se formaliter habeat quidquid dicit perfectionem simpliciter, cuiusmodi est sapientia; Ideo sequitur, quòd pater est sapiens formaliter sapientia ingenita: & sapientia genita. &c.

DISTINCTIO XXXIII. ET XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIII. & XXXIIII. Quæritur, Vtrum proprietas relatiua sit idem cum persona. & secundo Vtrum sit idem cum essentia. sed ad istas tres quæstiones responsum fuit dist. secunda. hinc transeo. require ibi.

Circa distinct. Trigesimam tertiam, & quartam quæritur, Vtrum proprietas relatiua sit idem cum persona. Et secundo, utrum sit idem cum essentia. Sed ad istas tres quæstiones responsum fuit distinct. secunda, hinc require ibi. &c.

Quære in reportatis has quæstiones ad plenum.

DISTINCTIO XXXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXV. quæro unum, utrum in Deo sint relationes æternæ ad omnia scibilia, ut quidditatiue cognita

Scotus primo sent. dist. 35. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 15. Art. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. Trigesimam quintam quæritur, Vtrum in Deo sint relationes æternæ intellectus, uel intellectionis suæ ad omnia intelligibilia, quæ ab æterno intelligit.

Quod sic, per Augustinum videtur 83. q. 83. q. q. 46.

Item Deus ab æterno intelligit omnia intelligibilia distinctè, ergo per distinctas rationes, sed non per rationes absolutas distinctas, ergo per relatiuas.

Contra, Prius Deus intelligit oē intelligibile, quàm intelligat se intelligere, quia actus reflexus præsupponit actum rectum, ergo, si intellectio Dei ad creaturam intelligibilem, uel intellectam, sit relatio, non esset relatio rationis facta ab intellectu comparante intellectionem ad intelligibile, sed esset ex natura rei, & per consequens aliqua realis esset Dei ad creaturam secundum esse intellectiuum creaturæ, cuius tamen contrarium dictum est.

Respondeo, & dico, quòd cum Deus unico intellectu intelligat omnia intelligibilia ab æterno per suam essentiam omnia repræsentantem, oportet, quòd ipsius essentiæ, quæ est ratio repræsentandi, sit aliqua relatio ad repræsentatum, per quam scilicet determinetur ad ipsum repræsentatum, & per consequens alia, & alia relatione determinetur essentia ad aliud, & aliud repræsentatum, & ita ab æterno sunt in Deo tales relationes, quæ dicuntur Ideæ, quæ quidem realiter

Distinctione 30. q. 2. Vide D. Thomam prima parte summæ q. 15. Ar. 2. & & Gotfredū.

Plures Ideæ sunt in intellectu Dei obiectiuè, unica tātum est formaliter.

realiter omnes sunt una essentia, sed per aliam, & aliam relationem ad aliud, & ad aliud determinatam.

Contra. Deus prius intelligit essentiam suam, ut præsentatiuam omnium intelligibilium, quàm intelligat omnia intelligibilia, ergo non poterit intellectus diuinus intelligere essentiam, ut repręsentatiuam omnium, siue sic quasi plurificetur per illas relationes eam determinantes, nisi ipse intellectus, uel essentia, ut primum obiectum eius, determinetur ad ipsam, ut sic plurificatam. Siue non determinetur ad illas plures relationes, quę sunt rationes determinatiuæ; & sic esset processus in infinitum, sicut patet.

Dist. 30. q. 1. Relationes tertii modi, non sunt mutuæ.

Dico igitur, sicut dictum est, relationes tertii modi non sunt mutuæ, sed immediatè possunt determinari ad obiectum in alio extremo, & quia creatura secundum esse cognitum refertur ad diuinam essentiam, quæ est repręsentatiua omnium secundum mensuratum ad mensuram, quæ est relatio tertii modi. Ideo dico, quòd Deus immediatè per suam essentiam absolutè sine aliqua relatione determinante, intelligit omnia intelligibilia. Potest autem fortè assignari talis ordo, quòd in primo signo æternitatis Deus intelligit perfectissime suam essentiam, tanquam primum cognitum, & primum adęquatum obiectum. In secundo signo producit creaturas in esse intelligibili, hoc est intelligit omnia intelligibilia, quæ perfectissimè repręsentantur per essentiam. In tertio signo comparat intellectionem suam ad omnia intelligibilia, quæ intelligit, & tunc causat relationem rationis ipsius intellectionis ad omnia intelligibilia. sed in secundo erat relatio ipsorum intelligibilium ad ipsam intellectionem, tanquam mensurati ad mensuram; quia scientia Dei est causa, & mensura rerum, & non è conuerso; & non erat relatio ipsius intellectionis ad ipsa intelligibilia, quia, ut dictum est, talis relatio tertii modi non est mutua; & ita patet, quòd nulla relatio necessariò præcedit in Deo intellectionem creaturarum. In quarto signo ipse intellectus diuinus intelligit se intelligere, & intelligit illam relationem rationis, quam causauit in tertio signo, & illas res intelligibiles causatas in esse intelligibili. In secundo signo appellat Ideas. & ita patet, quòd Idea non est ratio intelligendi, sed est res intellecta; non enim relationes secundum illas res intellectas appellat ideas, sed non potest aliqua relatione necessariò præcedere illam intellectionem, quæ est in secundo signo.

Scientia Dei est causa, & mensura rerũ.

Idea non est ratio intelligendi, sed res intellecta.

Ad aliud, scilicet ad secundum dico, quòd sicut una potentia intelligendi limitata ad unum intelligibile immediata sine alia determinatione, quæ sit relatio, sed solum per se ipsam determinatur ad illud intelligibile; ita diuina essentia ad omnia intelligibilia, ad quæ est indeterminata. & cætera.

DISTINCTIO XXXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVI quæro Vnum, Vtrum creatura in quantum est fundamentum relationis ęternæ ad Deum, ut cognoscentem habeat uerè esse essentiæ ex hoc quod sub tali respectu.

Seraphycus Bona. primo senten. distinct. 36. q. 1. Artic. 1.
Scotus primo sent. dist. 36. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 35. q. 4.
Durandus primo sent. dist. 36. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinctionem trigesimam sextam quæritur, Vtrum res habuerint aliquod esse, quòd non fuerit nihil ab æterno.

Quod sic. Quia Deus ab æterno intellexit eas distinctè, & ut distinctas à sua essentia. Sed certum est, quòd tunc non intellexit nihil, ergo aliquid, sed non secundum esse existentiæ, ergo essentiæ.

Contra id est Magister in litera hujus distinct. exponens authoritatem Augustini super Genesim. *Cap. 1.* *Cap. 5. super Genesim.*

Respondeo, & Dico, quod sic. Ratio est prima illa, quæ facta est ad principale.

Item si purum potentiale cuiusmodi est res factibilis antequam fiat est nihil, cum & purum potentiale sit nihil, sequitur, quòd unum nihil est minus alio, quod uidetur ualde inconueniens: Nam purum potentiale est propriè ens, quam impossibile, & ita in nullo erunt gradus.

Contra, & primo, quia tunc creatio non esset de nihilo, sicut patet.

Item annihilatio esset nihil.

Item secundum istum Doctorem esse existentiæ non addit supra esse essentiæ, nisi respectum ad efficientem, sequitur, quòd creator non esset ad esse simpliciter & esse absolutum, sed ad esse secundum quid, & respectiuum, & sic dicitur minus, quàm generatio, & uno modo magis, quàm alteratio, sicut patet. *Henricus in sua summa, Art. 2. q. 23. & 15. & quolib. 8. q. 9. & quolib. 9. q. 1 & 2. & quolib. 11. q. 3.*

Item uel idem esse esset improductum, & tunc esset necesse esse & Deus: uel esset productum, & tunc aliquid esset causatum ab æterno, cuius contrarium potest demonstrari.

Item uel Deus producit res in esse existentię, ut intelligens, & tunc pari ratione dicendum est, quòd esse existentiæ fuit æternum, ex quo ab æterno intellectum, uel non, ut intelligens, & tunc produceret non contingenter, sed de necessitate naturæ, sicut ignis caliditatem, quod est falsissimum.

Dico igitur secundum Augustinum 5. super Gen. quòd Deus non aliter cognoscit res factas, quàm fiendas, ergo sequitur, quòd ab ęterno cognoscit res secundum esse essentiæ, & existentiæ, *Super Genesim cap. 7.*

& totale

& totale; & tamen nullus Theologus ex hoc ponit res habere esse existentiæ ab æterno, ergo nec est ponendum eas habere esse essentiæ ab æterno in mente diuina secundum, quòd esse producitur in secundo signo æternitatis, & est idea secundum, quod dictum est in præcedenti distinct. est esse diminutum.

Dubium.

SED hic est duplex dubium, primum quia cum illud esse fundet relationem ad intellectionem, ut ad eius mensuram, ut dictum est, & secundum tale esse producatur in secundo signo, ut ibidem dictum est, & relatio non producatur nisi in aliquo absoluto, etiam relatio rationis, sequitur, quod illud non est esse diminutum, sed est aliquod esse absolutum.

In distinctione 35. q. unica.

Secundum dubium, quia peto, Vtrum sit aliquid illud esse, uel nihil, & ita deueniam, quòd uel aliquid non Deus, esset æternum, & tunc eædem difficultates erunt contra hoc, quæ motæ sunt contra primam opinionem, uel noluit uerũ, quod dictum est in præcedenti distinct.

RESPONDEO ad primum istorum, & dico, quod illa productio in illo secundo signo est alterius rationis ab omni productione reali, tam secundum esse simpliciter, quàm secundum esse secundum quid; & tamen dico, quod non producitur sola illa relatio, sed fundamentum, & secundum esse absolutum, non tamen reale, sed diminutum.

Ad secundum dico, quòd illud esse, in se & realiter non est aliud, quàm ipsa diuina essentia in secũdo signo intellecta ab intellectu diuino, in quo signo repræsentat sibi perfectissimè, & distinctissimè esse repræsentabile, non potest ergo inferri, ergo ipsa essentia est esse diminutum: sed ipse lapis in secũdo signo hēt in esse, esse diminutum. Intellectio autem ipsius Dei realia est, & terminatur semper ad essentiam, sed prout essentia terminat eam in primo signo, & ipsa essentia dicitur intellecta pro ut terminat eam in secundo signo, ipse lapis dicitur intellectus. Exemplum: Esto, quod Petrus, & species eius, quæ est formaliter in me, anihilatur, tamen manet eius imago depicta, tunc in imagine ego intelligam Petrum, & nõ intelligam nihil, & patebit ibi esse cognitum, & tamen uerè Petrus erit nihil, sicut si non esset imago. Per hoc patet responsio ad principale.

Intellectio Dei est realis & terminatur sēper ad essentiam.

Pulchrũ exemplum.

Ad primum pro opinione prima patet responsio.

Per idem ad secundum dico, quòd negatio potest inesse alicui subiecto dupliciter, uel propter carentiam puram eius, quod negatur uel propter insistentiam sui oppositi. Exemplum: Si superficies neutra est non alba, & superficies nigra est non alba, & utraque simplex non alba, nec una propositio est magis uera, quàm altera, & tamen magis difficulter tollitur ab illo subiecto ista negatio secunda, quàm prima; Ita est in proposito suo modo, quòd purum possibile hic acceptum est simpliciter nihil, & purum impossibile similiter ne. unum magis altero, licet unum possit fieri ens, reliquum non, & cætera.

Negatio põt inesse alicui subiecto dupliciter.

Exemplum.

DISTNCTIO XXXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVII. quæro Vnum Vtrum Deum esse præsentem ubique secundum potentiam, inferat ipsum esse ubique secundum essentiam, hoc est, Vtrum omnipotentia inferat immensitatem.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 37. q. 2. Art. 1.
Alexãder Alesis 1. par. summæ q. 9. mēb. 2. & 3.
Scotus primo sent. dist. 37. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 8. Art. 3.
Ricardus primo sent. dist. 37. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 37. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 37. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinct. Trigesimam septimam quæritur, Vtrum omnipotentia Dei necessario inferat eius immensitatem, hoc est, Vtrum suum posse agere arguat eum necessariò esse ubique.

QVOD sic. Agens est præsens passo, uel mediate uel immediate. 7. phy. 7. phys. con. 4. & inde.

CONTRA. Deus potest causare aliquid extra uniuersum, ubi non est præsens per essentiam, & ita fecit in prima creatione mundi, ergo.

RESPONDEO, quòd agens creatum est propinquum passo mediatè, uel immediatè, tamen quandoque mediatè, quandoque non secundum eandem rationem agit in medio, & in extremo, & quandoque non secundum eandem potentiam. Exemplum primi: Piscis in rete mortificat manum piscatoris, & non mortificat rete. Exemplum secundi: Corpus cœleste generat aurum in uisceribus terræ, & tamen nihil generat in medio, sed tamen alterat, & ita in medio agit secundum potentiam accidentalem, & in extremo secundum potentiam formæ substantialis, quia non substantia non generat substantiam, ratio autem huius ordinis est uel colligentia potentiarum accidentalium, uel imperfectio agentis non potentis facere secundum formam perfectiorem, nisi primo agat secundum formam imperfectiorem, uel utrumque. Cum ergo Deus sit omnipotens, & sua uirtus sit sua essentia, & sit perfectissima, uidetur esse dicendum, quòd si Deus per impossibile non esset ubique, per suam tamen potentiam posset agere ubique. Et confirmatur, quia suum agere, est suum uelle, Velle autē nõ uidetur magis respicere propinquum, quàm remotum,

Pulchrũ exemplum.

Doctrina peripatetica.

Agere Dei ē suum uelle.

Ad rationem in oppositum dico, quòd uerum est de agente creato, &c.

DISTINCTIO XXXVIII. & XXXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVIII. & XXXIX. quæritur primo utrũ Deus habeat determinatã notitiam oīum quantū ad omnes cõditiones rerum necessarias, & cõtingentes.

In ſecunda parte Diſtinctionis de infallibilitate ſcientiæ diuinæ, & diſtinctione 39. tractat de immutabilitate ſcientiæ diuinæ. Quantum igitur ad iſtam materiam quæruntur quinque.

Seraphicus Bona. primo ſent. diſt. 35. & 39. q. finali Arti. 2.
Alexāder Alēſis 1. par. ſumma q. 23. mēb. 3. Art. 4.
Scotus primo ſent. diſt. 38. & 39.
D. Thomas prima parte ſumma q. 14. Art. 9. & 13. & 1. contra gentiles. cap. 66.
Franciſcus de Mayronis primo ſent. diſt. 38. & 39.

Quæſtio prima.

CIRCA diſt. Trigeſimam octauam, & nonā quęritur primo, Vtrum Deus habeat determinatam notitiam omnium, quantum ad omnes conditiones rerum neceſſarias, & contingentes.

Secundo, Vtrum habeat certam & infallibilē.

Tertio, Vtrum habeat immutabilem, & inuariabilem.

Quarto, Vtrum ſciat neceſſariò, uel contingēter omnia, quæ ſcit.

Quinto, Vtrū cum infallibilitate ſuæ notitiæ ſtet contingentia aliqua ex parte rerum:

Iſtæ quinque quæſtiones quærūtur ſimul, quia eandem habent ſolutionem.

Primo perhyerm. c. ult. CONTRA PRIMAM quæſtionē arguitur, quòd non, quia ſecundum phyloſophum primo perhyerm. in futuris contingentibus non eſt determinata ueritas, quia ſi eſſet, iam non oporteret conſiliari, & negotiari, & ita uidetur poſſe argui in propoſito, ſicut patet.

Contra ſecundam etiam quæſtionē arguitur, quòd non ſequitur: Deus nouit me cras ambulaturum, & non ambulabo cras, ergo nouit falſum, & ita à ſimili, uti uero Deus nouit me cras ambulaturum, & cras poſſum nō ambulare, ergo ſua notitia poteſt eſſe falſa. ergo.

CONTRA tertiam etiā arguitur, ꝙ non. Iā nō eſſet tranſitus à contradictorio in contradictorium ſine mutatione, ſed cras poſſum ſedere, & poſſum non ſedere, & tunc Deus ſciet me non ſedere, ergo ſuum ſcire poteſt tranſire de contradictorio in contradictorium.

Contra quartam etiā arguitur, quòd ſic: Quicquid in Deo eſt ex ſe eſt neceſſe eſſe, ergo quicquid ſcit, neceſſariò ſcit, & non contingenter.

Contra quintam arguitur, quòd nō; quia ſcire Dei eſt infallibile, q̄dquid ſcit debere euenire neceſſariò eueniet, ergo non contingenter.

CIRCA ſolutiones iſtarum quæſtionum primo uidendum eſt, quomodo contingentia ſint in rebus uel in entibus. Vbi ſciendū eſt, quòd paſſiones conuertibiles cum ente non poſſunt demonſtrari de ente, quia cum tam ens, quàm paſſio cōuertibilis cum ente habeat cōceptum ſimpliciter ſimplicem, nō poteſt accipi diffinitio, quę ſit medium ad demonſtrandum hoc de illo, ſi etiam ſint

Paſſiones cōuertibiles cū ente non puſſunt demonſtrari de ente.

paſſiones ſub ordinatę, nō poteſt per primam demonſtrari: Secundò, quia ordo paſſionum entis, non poteſt facilè ſciri: ſi uerò ſit paſſio diſiuncta tota ſimul non poteſt demōſtrari de ente propter dictam rationem. poteſt tamen neceſſariò concludi in eſſe membrum nobilius per membrum ignobilius. ſequitur. n. ens finitum. Eſt ergo & aliquid infinitum ens, à quo illud dependet neceſſariò, & ſimiliter ſequitur aliquod ens eſt poſſibile. ergo aliquod ens eſt neceſſe eſſe: ſed nō ſequitur è conuerſo, ſicut patet; & ideo phyloſophus probauit contingentiam, & poſſibilitatem in entibus deducens ad inconuenientia, quædam, ut primo Perhier. cap. ultimo, & primo Top. cap. 9. eſt ergo in talibus recurrendum ad modum Auicen. 1. Met. Vbi dicit, ꝙ negātis prima principia ſunt uerberandi, & exponendi igni, donec cōfiteantur nō eſſe idem uerberari, & non uerberari, comburi, & non comburi. Ita agitur in propoſito aſſerentes omnia neceſſe euenire, & nihil cōtingenter, ſunt exponendi tortoribus, donec cōfiteantur eſſe poſſibile, eos non torqueri, ergo.

Ant. Andr. in 1. met. ponit ordinē inter paſſiones. hic uero non ſe determinat. Tartaretus uero 1. met. a notabili dicit ꝙ talis ordo paſſionū, non uidetur eſſe probabilis, ſed diſtingue de cauſ. & eff. in primo diſt. 27. & 2. diſt. 1 q. 1. & 7. quolib. 2. met. ca. ult.

Secundo eſt uidendum, quomodo libertas eſt in uoluntate. Vbi ſciendum eſt, ꝙ uolūtas creata dicitur libera. ſ. ut productiua, & ut operatiua, ut operatiua per comparationem ad obiectum eo, ꝙ habēs eam poteſt liberè operari circa obiecta oppoſita, uel circa idem oppoſito modo uolēdo, & non uolendo & iſta libertas dicit perfectionē ſine omni imperfectione, ut productiua dicitur libera per operationem, quia poteſt producere circa idem obiectum oppoſitos actus, oppoſitos tamen condicione, quorum alter eſt forte purè negantis, & iſta libertas includit duplicem imperfectionem, ſ. limitationem in actu, & potentiam paſſiuam in poteſtate. Nam pro tanto oportet, ꝙ eliciat oppoſitos, quia nō poteſt elicere unum actū illimitatum ad uelle oppoſita obiecta. Similiter etiam ex quo eſt actus productus, cū non trāſeat extra potentiam, oportet, ꝙ potentia ſit quodammodo in potentia pura, reſpectu ipſius.

Quō uolūtas creata dicatur libera.

Prima ergo libertas. ſ. illa, quæ non dicit imperfectionem eſt in uoluntate diuina, alia non; quia cum eius actus ſit infinitus, eſt illimitatus ad omnia uolibilia, & omnes modos uolendi, & nolēdi, qui non includunt imperfectionem. Similiter cū idem ſit, ꝙ eſſentia, non recipitur impoſſibile formaliter ſicut in ſubiecto. per unicum ergo actum infinitum poteſt Dei uoluntas uelle, & non uelle, uel nolle omnia, ſicut ſibi placet.

Tunc ad tres primas quæſtiones dico ſimul, quòd ſic.

Reſpondeo, ꝙ intellectus diuinus habet pro primo, & adæquato obiecto eſſentiam diuinam, quæ quidē in primo ſigno eſt intellecta perfectiſſimè, in ſecundo ſigno repræſentat intellectui perfectiſſimè omnia repræſentabilia facta, & fienda & poſſibilia fieri cum omnibus circunſtantiis eorum, & modis, & conditionibus. Nam formaliter ipſa eſt infinita omnia perfectiſſimè, & eminenter continens, & ideo in illo ſecundo ſigno intellectus diuinus, cuius intel-

Diuina eſſentia eſt infinita, ex ſe, a & per ſe.

ligere

ligere eſt eminenter, quia æternitati omnia ſunt præſentia, omnia, ut præſentia perfectiſsimè intuetur. Scit ergo in illo ſecundo ſigno omnia, obiectum, circunſtantias, & modos, & conditiones, determinatè, certiſsimè, & infallibiliter, & inuariabiliter, quia, ut dictum eſt, omnia intuetur, ut præſentia ſibi, licet uideat illa præſentia ſibi, eſſe aliqua futura nobis.

Intellectus diuinus omnia uidet, ut pręſentia ſibi.

Ad rationem contra primam quæſtionem patet, quòd ſibi non ſunt futura cõtingentia, & ideo non oportet conſilium, nec negociari, ſed nobis ſic, quia ſunt futura nobis contingentia, & ideo de eis non habemus determinatam ueritatem.

Ad rationem contra ſecundam quæſtionem, dico, quòd Deus ab æterno ſciuit me ambulare poſſe cras, & poſſe non ambulare, & ſciuit, quã partem habeam contingenter eligere, & non neceſſariò, & ſciuit quam partem contingenter debeam dimittere, & ſciuit modũ, & omnia, & ideo in nullo poteſt decipi, nec falli.

Ad rationem contra tertiam quæſtionem, dico, quòd ibi nullus eſt tranſitus de contradictorio in contradictorium ſcilicet de intellectu diuino, ſed ſemper ſcit omnia ſicut ſunt, & euenient; & ſcit, quæ contingenter euenient, poſſe non euenire, cum ſciat determinatam partem, quæ contingenter eueniet, & ita nulla poteſt eſſe mutatio in ſua ſcientia.

Tunc ad quartam quæſtionem, & ad quintam ſimul dico, quòd licet intellectus diuinus, quantum ad actum intelligendi, qui præcedit omne uelle, omnia intelligat de neceſsitate naturæ ſiue naturali neceſsitate, cum intellectus ſit potentia merè naturalis; tamen cum hoc ſtat contingentia tam ex parte uoluntatis diuinæ, quæ contingẽter uult, quæ uult; tam ex parte rerum, quæ contingenter eueniunt, quas diuina uoluntas uult contingenter euenire. Nam in illo priori diuinus intellectus oſtendit uoluntati uel terminos incomplexos, puta lapidem eſſe, & hoc inſtans temporis, quod uocetur, a, & tunc diuina uoluntas liberè, & contingenter acceptat hos terminos ſcilicet lapidem, & eſſe, completum in hoc inſtanti, a, uel fortè oſtendit ſibi copulationes terminorum, tamen neutras, & tunc diuina uoluntas acceptat contingenter, quæ uult acceptare; & ſicut uult, & quia acceptat, quòd contingentia contingenter, & neceſſaria neceſſariò euenient, ideo non abſolute, infallibilitate diuinæ ſcientiæ, & intellectione naturali diuini intellectus. Stat tamen cum hoc, quòd diuina uoluntas contingenter uult, quæ uult, & quod contingentia contingenter eueniunt.

Ad rationem contra quintam quæſtionem dico, quòd licet uelle Dei in quantum eſt idem, quod eſſentia, ſit neceſſe eſſe; tamen contingenter hanc copulationem pro tali nunc, & aliam pro alio nunc, quia eodem actu cum ſit illimitatus, ut dictum fuit ſupra, potuiſſet non acceptaſſe, uel accepiſſe pro alio nunc.

Ad rationem contra quintam dico, quòd cum ſcire Dei ſit infallibile, quantum ad omnem modum, ideo oportet; quòd res eueniant, quas ipſe ſit debere euenire, quia ſit contingentia contingenter euenire debere. ideo oportet, quòd contingenter eueniant. Vnde, quia ſcit me cras contingenter ſeſſurum, & ſit me pro illo tunc nõ poſſe ſedere, ideo oportet, quòd cras contingenter ſedeam, & non poſſum non ſedere; alias eius ſcientia falleretur. Argumentum autem arguit oppoſitum, non propoſitum, ergo, &c.

DISTINCTIO XL.

CIRCA DISTINCTIONEM XL. Quæro Vnum, Vtrum prædeſtinatus poſsit damnari.

Scotus primo ſent. diſt. 40. q. 1.
Ioannes Bacconitanus primo ſent. diſt. 41. q. 1.

Quæſtio prima.

CIRCA diſtinctionem quadrageſimam Quæritur, Vtrum prædeſtinatus poſsit damnari.

Prædeſtinatio ẽ duplex, ſimpliciter, & ſecundum præſentem iuſtitiam.

QVOD NON. Quia qui modo eſt prædeſtinatus ab æterno fuit prædeſtinatus, & ita prædeſtinatio tranſit in poſt. ergo non poteſt non fuiſſe prædeſtinatus, quia hoc ſolo priuatur Deus, ſi uero mutat prædeſtinationem, ſequitur, quòd ipſe mutetur de oppoſito in oppoſitum.

CONTRA: Quia tunc quis conaretur ad benè operandum, & ita perirent præcepta, conſilia, & tota lex.

RESPONDEO, & dico, quòd prædeſtinatio non confirmat uoluntatem noſtram, quin poſſit liberè agere, & benè, & malè agere, ita ſcit me poſſe ſaluari, & damnari, non enim ſua prędeſtinatio arguit in aliquo noſtram uoluntatem. hæc autem apparebunt melius in ſequenti diſtinct.

Gabriel Biel in hac quæſtione aſſerit q̃d iſtæ propoſitiones affirmatiuę, ſcilicet prædeſtinatus poteſt dãnari, & præſcitus ſaluari, ſunt ueræ in ſenſu diuiſo, & falſæ in ſẽſu cõpoſito. ſed negatiuę iſtarũ, ut puta, prædeſtinatus nõ poteſt damnari & præſcitus nõ põt ſaluari oppoſito modo ſe habent, quoniã ſunt ueræ in ſenſu cõpoſito, & falſæ in ſenſu diuiſo, & hoc bene notabis. quoniam per pulchrum eſt.

Ad rationem in oppoſitum dico, quòd eius prædeſtinatio cum ſit actus ſuæ uoluntatis non tranſit in præteritum, ſed ſemper eſt præſens, & ſemper eſt in æternitate. Vnde licet res, quę præterit nobis, puta ambulatio heſterna, ſibi coexiſtat, tamen non ipſa prædeſtinatio, & ipſa Dei uolitio tranſit, uel præteriit, ſed ambulatio. Vnde ſicut quando uoluntas mera deſtinat, Vtrum debeat hoc eligere, uel non, antequam determinet, poteſt eligere, uel non eligere; ita uoluntas diuina, quæ non facit iſtam motionem; tamen, quia ſemper eſt in eodem inſtanti æternitatis, in quo fuit ab æterno, & nulla eſt præteritio; poteſt nunc prædeſtinare, & non prædeſtinare. Ita dicit hic Scotus, & non plus. Credo tamen, quòd ipſe diceret, quòd ſi prædeſtinatio fuiſſet poſita in effectũ extra, puta, quòd prædeſtinatus iam recepiſſet præmium prædeſtinationis; hoc tamen non poſſet non fuiſſe propter ipſum effe-

ctum, quia iam transijt in præteritum, & illud est, quo priuatur Deus, quia includit contradictionem.

DISTINCTIO XLI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLI. quæro unum, Vtrum sit aliquod meritum prædestinationis.

Seraphicus Bona. primo sentent. distinctio. 41. q. 2. Arti. 1.
Alexander Alensis prima parte summæ q. 28. membro 3. Art. 2.
Scotus primo sent. dist. 41. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 23. Art. 5.
Ricardus primo sen. dist. 41. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 41. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 42. q. 4.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragesimam primam quæsitur, Vtrum prædestinatio præexigat meritum.

QVOD SIC. Quia alias uidetur, quòd sit acceptio personarum, si unum prædestinat, alium reprobat nullis meritis, uel demeritis, cum uterque æquè sit capax beatitudinis.

CONTRA. Quia ab æterno prædestinat, & reprobat, sed non ab æterno fuerunt, ergo non poterant mereri, neque demereri.

RESPONDEO, quòd In his, quæ Deus operatur circa creaturas, nulla est quærenda causa, nisi sua uoluntas, quæ confirmatur per illud ad Romanos cap. 9. Iacob dilexi, Esau autem odio habui, cum tamen adhuc non fuissent nati, & per illud. Rom. cap. 11. O altitudo diuitiarum.

ALITER tamen dicitur, & rationabiliter, quantum mihi uidetur, quòd licet in effectu ex parte nostra nulla præcedant merita, uel demerita, tamen fit hoc modo, quòd diuinus intellectus præsentat uoluntati hos terminos, puta Petrum esse & talem nunc temporis, & tamen diuina uoluntas liberè acceptat hos terminos mutari, scilicet Petrum esse, & in tali nunc & hoc est magnæ liberalitatis, & bonitatis ex parte Dei, quòd nullis præcedentibus meritis acceptat sibi dare esse. tamen ponit secundam rationem, uidelicet Deus uelit Petrum posse bene, & malè agere ex sua libertate, & similiter Iudam, sed uidet, quòd Petrus licet possit malè agere, tamen uidet, quòd finaliter liberè benè agit: & talis præuisio est per se sufficiens causa, quòd ipsum non reprobat, quia uideretur iniustus, si eum reprobaret tali præuisione præmissa. Sed tamen non est per se sufficiens causa, quare eum prædestinat ad præmium æternum, quia talis bona operatio non sufficit ad tantum præmium, sicut patet, Tamen licet Deus ex sua bonitate, & libertate eum prædestinat, & ita illa præuisio fuit per se causa non reprobationis, & causa sine qua non ipsius approbationis. Iudam uidit finaliter debere malè agere, licet posset bene agere, & ista præuisio fuit per se causa reprobationis, ut à iusto iudice pro culpa reddatur debita pœna, & ita in reprobatis relucet diuina misericordia in quantum liberè dedit eis esse; & relucet diuina iustitia, in quantum liberè eos damnauit. In approbatis uerò relucet Dei iustitia, in quantum eos non damnat, ex quo non sunt digni; sed semper relucet in eis eius misericordia, quia liberè dat eis esse, & quia longè plus eos præmiat, quàm exigant præmia. Huic autem opinioni satis concordat Scotus, quantum ad reprobatus; sed de prædestinatis uidetur uelle, quòd nulla præuidentur merita ipsi prædestinationi, sed totum est attribuendum ueritati, & libertati diuinæ uoluntatis.

SI ARGVATVR de pueris inadultis, in quibus non præuidentur merita, nec demerita, & tamen aliqui moriuntur sine baptismo, & damnantur, & aliqui cum baptismo, & saluantur. Potest fortè dici, quòd illos, qui moriuntur sine baptismo, præuidit, quòd si superuixissent malè egissent, & ideo melius fuit eis, quòd tunc permitteret eos mori, & alios.

SEd pro euidentiori dilucidatione huiusmodi quæstionis declarata ab Ant. non possum non recensere hic discordiam, quam inter Theologos inuenio.

D. enim Hieronymus, D. Chrysostomus, & Origenes, expresse fatentur, & asserunt causam nostræ prædestinationis esse præscientiam bonorum operum nostrorum, & bonum usum liberi arbitrij in 8. & 9. cap. D. Pauli ad Romanos.

D. Augustinus in cap. 23. retractationum suarum de prædestinatione,

D. Bernardus, D. Hylarius, D. Thomas, Subtilis doctor, Franciscus de Mayronis, tenent causam nostræ prædestinationis esse diuinam uoluntatem solum, & diuinum propositum, & non bona opera nostra. cui opinioni uidentur fauere uerba Apostoli ad Roma. ca. 9. Iacob dilexi &c. quia ita illi placuit.

Pro declaranda horum controuersia, notandú est, quòd quatuor sunt modi, quibus potest considerari hæc controuersia, Primus quòd causa prædestinationis potest dupliciter cósiderari. Vno modo pro causa motiua, & formali. Alio modo pro causa sine qua non.

Prima causa est diuina uoluntas, ac diuinú propositum, & diuinum beneplacitum.

Causa uero, sine qua non, sunt nostra bona opera præuisa, ac merita, ac bonus usus liberi arbitrij ab æterno præuisus, qui regulariter non est esse finis prædestinationis, sine bono usu liberi arbitrij nostri.

Doctores primi, benedicunt loquentes de cã. sine qua non, secundi uero benedicunt loquentes de causa motiua est: Secundus modus dicendi.

Quòd prædestinatio pôt accipi duobus modis, Vno modo pro æterna creaturæ intellectualis prædestinatione detestationis, & præparationis ad gloriam, & sic prædestinatio nostra habet pro

causa diuinam uoluntatem, & diuinum bene placitum, & sic intelligunt secundi doctores.

Alio modo potest intelligi pro possessione finis, scilicet gloriæ ac cæli, & sic pro causa habet opera nostra, & merita ac bonú usum liberi arbitrij, & de ipsa ualet opinio prima doctorum.

DISTINCTIO XLII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLII. in qua Magister agit de omnipotentia Dei, quæro Vtrum Deum esse omnipotentem possit probari naturali ratione.

Seraphycus Bona. primo sent. dist. 43. q. 1. Art. 2.
Alexander Alesis 1. par. summæ q. 21. memb. 1. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 42. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 25. Art. 2.
Ricardus primo sent. dist. 4, q. 2.
Durandus primo sent. dist. 43. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragesimam secundá quæritur, Vtrum Deú esse omnipotentem, possit ostendi naturali ratione.

QVOD SIC. Naturali ratione ostenditur 8. physicorum, & 12. Metaph. Primum ens habet potentiam infinitam, sed infinita potentia est, qua maior cogitari non potest, ergo est omnipotentia. *8. phys. cont. 73. & 12. met. cont. 41.*

CONTRA. In simbolo Apostolorum dicitur; Credo in unum Deum, patrem omnipotentem, ergo omnipotentia est puré credenda de Deo.

RESPONDEO accipiendo omnipotentiam pro potentia, quæ potest in omni possibili mediaté, & immediaté, dico quòd potest dici potentia infinita, quæ probatur de Deo 8. physicorú, & 12. Met. & quæ probata est distin. 2. est omnipotentia. Sed accipiendo omnipotentiam, ut accipiunt theologi pro potentia, quæ immediaté potest in omni possibili circumscripto omni alio non uidetur probari posse de Deo naturaliter. Nam bene credunt philosophi, quòd Deus potest producere omne compositum producibile mediante causa naturali, de qua scilicet producitur, sed non conceditur ipsum posse producere de nihilo circumscripto omni alio. *8. phys. cont. 78. 12. met. cont. 41.* *Diffusius uide de hoc in 7. q. quolib.*

Et si dicas, quòd nec omnipotentia ista, quam ponunt theologi, potest in omni possibili circumscripto omni alio, quòd non potest producere effectum sine causis intrinsecis, puta compositum sine materia, & forma; dicen, quòd nó potest producere effectum sine causa intrinseca, cum non sit producibilis sine ipsa, potest tamen nullo alio præsupposito producere, & totum de nihilo, & immediaté ex se potest producere hoc totú de nihilo, quod non concedunt rationes philosophorum.

Est ergo uera omnipotentia, posse producere immediaté omne producibile, circumscripto omni alio, quod non est de eius intrinseca ratione, uel producere ipsum, & illud, quod est de eius intrinseca ratione, & totum de nihilo; Potentia uero infinita, quam philosophi ponút, est posse producere omne producibile, cum eo, quod est de eius intrinseca ratione, præsupposito tamen aliquo, de quo producatur; quia secundum eos non est aliquid producibile de nihilo 1. physic. Videtur igitur sentire hic Scotus, quòd nullæ rationes philosophorum probant in Deo ueram omnipotentiam, quam theologi ponunt. Vtrum autem ipse crediderit hoc posse probari necessaria ratione, quòd Deus posit producere de nihilo omne producibile, hoc non exprimit. Si uerò cadat sub omnipotentia posse generare, & posse spirare, tunc esset dicendum, quòd naturaliter omnipoté tia de Deo ostendi nó potest, sed de hoc dictum est alibi. Vtrum scilicet posse generare cadat sub omnipotentia. *1. physi. contex. 34. & alibi.* *Vide Scotum in 1. dist. 20. q. unica. & 2. q. quolib.*

TVNC ad argumentum principale potest dici, quòd bené potentia infinita, quam philosophus ponit, est, qua nulla maior secundum eum, sed diceret ipse, quòd non de nihilo potest producere, & quia non est factibile, & non quòd sit effectus potentiæ.

Ad rationem in oppositum tenendo, quòd uere posset ostendi, posset dici, quòd de eodem potest haberi fides, & scientia á diuersis, non omnes possunt demonstrare omnia, quæ sunt demonstrabilia, & ideo tales credunt id, quod est de se demonstrabile, sicut dictum est in quæstione de unitate Dei. &c.

DISTINCTIO XLIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIII. ubi Magister improbat opinionem alteram Quæro,

VTRVM PRIMA RATIO IMPOSsibilitatis rei fiendæ, fiat ex parte Dei, uel ex parte rei factibilis.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 42. q. 3.
Alexander Alensis prima parte summæ q. 21. membro. 5. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 43. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 25. Art. 3.
Ricardus primo sent. dist. 42. q. 3.
Durandus primo sent. dist. 43. q. 2.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 43. q. 2.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem quadragesimam tertiá quæritur, Vtrum impossibilitas rei, cui repugnat esse, sumatur primo ex parte creaturæ, uel ex parte Dei.

QVOD EX parte Dei: Sicút dictum est, res producuntur in esse intelligibili ab intellectu diui- *Distin. 36.*

-ⱶo in secundo signo, ex tunc sicut habẽt tale pro ductum, ita possunt produci à uoluntate diuina in esse reali, ergo si alicui repugnat esse, hoc non uidetur posse esse, primo nisi ex impotentia intellectus diuini, uel nescientia, non potentia, uel nescientis illud tale producere in esse intelligibili.

Cap. 3. CONTRA id est Anselmus de casu Diaboli.

RESPONDEO, quòd duo sunt dicẽda, Primum est, quòd prius potentia actiua est in Deo, quàm passiua sibi correspondens fit in creatura.

Secundum est impossibilitas rei, cui repugnat esse, non ex parte Dei, sed ex parte creaturæ licet quasi principiatiuè posset dici à Deo, Primũ sic patet: Potentia actiua Dei respectu creaturæ, est potentia absoluta, quæ dicitur omnipotentia, quæ dicit perfectionem simpliciter, Sed omnia talia sunt in Deo in primo signo, in quo uerè, & perfectissimè est Deus, sicut patet; Res autẽ producuntur in esse intelligibili in secundo signo; & tunc etiam producuntur in esse possibili ad esse, Res uero antequam habeãt esse intelligibile, nec modo intelliguntur habere esse possibile, quia sunt simpliciter nihil, non tantum pront nihil distinguitur contra esse reale, sed contra esse rationis, & diminutum, ergo.

Secundum sic patet: Cum Deus contingenter agat ad extra, & non sit potentia naturalis, sequitur, quòd intellectus, ut intellectus, non est formaliter potentia Dei, quæ dicitur omnipotentia, sed uel uoluntas, uel potentia alia executiua posterior uoluntate & subdita suo imperio: ergo res non producuntur in esse intelligibili, & possibili per illam potentiam, quæ dicitur omnipotentia, ergo impossibilitas rei, cui repugnat esse, nõ est ex Dei omnipotentia, sed nec formaliter, nec productiuè, sicut patet, quòd ipse nonhabet eas posse producere, sicut ipse inuenit eas habere possibile. Intellectus autem per quem producuntur in tali esse possibili, & intelligibili est potentia naturalis habens uirtutem infinitam, & essentia, quę eas repræsentat sibi eas naturaliter est infinita, ergo producuntur in tali esse possibili, & intelligibili, quanto perfectiori modo sunt producibiles, ergo impossibilitas in eis formaliter non potest esse nisi ex se ipsis, & ex suis formalibus rationibus, licet illa impossibilitas aliquarum rerum nõ se inuicem compatientium, possint quodammodo dici esse principiatiuè ab intellectu diuino.

Impossibilitas est ex parte rei, non autẽ ex Dei oipotentia.

Ex his dictis patet responsio ad rationem principalem. &c.

DISTINCTIO XLIIII.

CIRCA ISTAM DISTINCTIOnem XLIIII. ubi Magister tractat Vtrum Deus potuit fecisse meliores res, quàm fecit.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 44. q. 1. Art. 1.
Scotus primo sent. dist. 44. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 25. Art. 6.
Ricardus primo sent. dist. 44. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 44. q. 1.

Quæstio secunda.

CIrca distinct. quadragesimam quartam quęritur, Vtrum Deus potuerit melius facere, ea quæ fecit.

QVOD NON. Quia, ut uidetur, si potuit, & non fecit, ergo fuit inuidus. Confirmatur per Augusti num contra Maximinum, qui arguit hoc modo uolendo sibi ostendere, quòd pater genuit filium æqualem. Lib. 3. cap. 7.

CONTRA. Cum omne creatum sit formaliter finitum, sequitur, quòd nullum creatum adæquat Dei potentiam, quę est formaliter infinita. ergo,

RESPONDEO primo, quòd uidẽdum est, utrum poterit res ordinare aptius, quàm ordinauerit. Secundo utrum potuerit eas facere meliores, De primo sciendum est, quòd omnę agens per intellectum, & uoluntatem, uel agit de potentia ordinata, uel de potentia absoluta.

Tunc autem dicitur agere de potentia ordinata, quando agit secundum legem sibi præfixam. Tunc autem dicitur agere de potentia absoluta, quando agit contra legem, uel quando agit præter illam legem. Quando autem lex præfixa non est in potestate agentis, tunc quandocunque agit præter, uel contra illam legem, quantum ad eam, quæ ad ipsum spectant, agit non rectè. Quãdo uerò lex præfixa est in potestate agentis, potest agere præter, uel contra illam legem, & tamen rectè, quia potest sibi præfigere aliam legem, secũdum quam aget. Exemplum; Iudex si non agit secundum legem sibi præfixam à principe, agit non rectè, sed princeps potest sibi aliam legem præfigere, secundum quam aget rectè, sicut totum patet.

Quid sit agere, de potẽtia ordinata, & absoluta.

Pulchrũ exemplum.

Tunc ad propositum dico, quòd intellectus diuinus uoluntati diuinæ ostendit ab æterno omnes terminos incomplexos, uel copulationẽ neutram, sicut dictum fuit, & uoluntas acceptauit, sicut sibi placuit. Dist. 39.

Item illa acceptatio uoluntatis fuit lex, quam sibi Deus præfixit circa res faciendas, & quia omnia eueniunt secũdum illam acceptationem, ideo dicuntur fieri à Deo de potẽtia sua ordinata. Sed quia illa lex, siue acceptatio est in sua potestate, & non est ibi preteritio, sicut dictum est, ideo potuit, & potest aliter acceptare, & tunc præfigeret sibi aliam legem, & agendo secundum ipsam, rectè ageret, & diceretur tunc agere de potentia ordinata. Sed modo per comparationem ad legem, causa sibi præfixam dicitur illud posse de potẽtia absoluta, sicut totum patet; potuit ergo, & potest res producere, & ordinare aliter, & non inordinatè, sed ordinatè agendo.

Acceptatio diuinæ uoluntatis lex est apud Deum.

Dist. 41.

Secundum autem patet, quia ex quo effectus non adæquat causam, potest perfectionem effectum producere, sed non effectum formaliter infinitum, quia hæc sunt incompossibilia, quòd sit effectus causatus, & sit formaliter infinitus. Nam quod est formaliter infinitum, est ex se necesse esse, quod autem causatum est ex se possibile, ergo.

Quod nõ sit formaliter infinitum.

Ad principale dico, quòd non sequitur, quia ad hoc quòd Deus causet aliquid ad extra, non

accidit,

accidit, quòd ad hoc teneatur, sed sua libertate, & ad cõfirmationem Augustini dico, quòd ipse sic loquebatur contra illum Hereticum propter quędam, quæ ipse dixerat, & quæ requirebant fortè talia. Tamen quidquid sit de hoc, similitudo non ualet de filio, qui producitur in unitate substãtię, & non de creatura. ergo. &c.

DISTINCTIO XLV.

CIRCA DISTINCTIONEM XLV. in qua Magister agit de uoluntate Dei, quæro Vtrum Deus ab ęterno uoluerit alia à se.

Scotus primo sent. dist. 45. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 19. Art. 2.
Ricardus primo sent. dist. 45. q. 4.
Durandus primo sent. dist. 45. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. quadragemam quintam quæritur, Vtrum Deus ab æterno uoluerit alia à se.

Qvod non. Quia tunc eius ad res uolitio, fuisset relatio realis, cuius contrarium dictum est. Consequentia probatur, quia prius Deus uult aliquid, quàm intelligat se uelle illud, ergo non causatur per actum intellectus, sed procedit ex natura rei. Dist. 2. q. 1.

Contra. Tunc esset mutabilis, si modo uellet illud, quod ab æterno noluit.

Respondeo, quòd omnis potentia perfecta non impedita, est nata operari circa omne obiectum sibi debitum. Cum ergo in Deo sit uoluntas perfecta non impedita, ut patet, & ab ęterno sint productæ res aliæ à Deo in esse intelligibili in illo secũdo signo, ut patet, & omne intellectum sit proportionatum uoluntati, sequitur, quòd diuina uoluntas potest uelle alia à se, sed de nouo non incipiẽdo, quia hoc non posset esse sine ipsius mutatione, ergo ab æterno uoluit omnia, quæ uoluit, & per illud uelle produxit res in esse uolito in tertio signo sicut intellectus produxit in esse cognito in secundo. Dist. 36. q. unica.

Ad rationem responsio patet ex dictis, & multis alijs uicibus, quòd relationes tertij modi terminãtur ad absolutũ, & nõ sunt mutuæ. ergo. &c. Dist. 30. q. 1.

DISTINCTIO XLVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVI. in qua Magister agit de Voluntate Dei quantum ad eius impletionem quæro, Vtrum uoluntas beneplaciti Dei semper impleatur.

Seraphicus Bona. primo sent. dist. 47. q. 1. Art. 1.
Alexãder Alensis prima parte summæ q. 36. mẽb. 2.
Scotus primo sent. dist. 46. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 19. Art. 6.
Ricardus primo sent. dist. 47. q. 1.
Durandus primo sent. dist. 46. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quadragesimam sextã quæritur, Vtrum uoluntas beneplaciti Dei semper impleatur.

Qvod non. Prima Ad Thim. Deus uult omnes homines saluos fieri, sed omnes non saluantur, ergo. Cap. 2.

Contra. Omnia quæcunque noluit Deus, fecit in cœlo, & in terra. ergo. Spal. 113.

Respondeo & dico, quòd cum uoluntas Dei sit rectissima, & perfectissima, & infinitæ uirtutis in nullo, & à nullo potest impediri; sed necessariò oportet, quòd impleatur, quando determinat se ultimatè determinatione ad aliquid uolendum.

Ad uerbum Apostoli dico, quòd uoluntate antecedente, & permissiua uoluit omnes homines saluos fieri: Volũtate permissiua, quia permittit omnes homines bene operari, & ipse de se paratus, est dare gratiam, uolentibus eam recipere dignè, & noluit etiam uoluntate antecedente, quòd plus, quia ipse dedit uoluntatem liberam bene operandi, & dedit & dat, & administrat, quantum est ex se omnia necessaria ad salutem. &c. D. Bona. 1. sent. dist. 46. q. 1. dat tres sensus ad auctoritatẽ Pauli.

DISTINCTIO XLVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVII. quæro, Vtrum permissio diuina sit aliquis actus uoluntatis diuinæ.

D. Bona. primo sent. dist. 47. q. 3.
Scotus primo sent. dist. 47. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distin. quadragesimam septimam quæritur, Vtrum permissio diuina sit aliquis actus uoluntatis eius. Hic titulus presupponit Deum multa mala permittere, quod ualde egregiè declarat. D. Bona. dist. 47. q. 3.

Qvòd sic. Quia, ut frequenter supradictum est, intellectus diuinus ostendit uoluntati diuinæ uel terminos, uel copulationes terminorum, ergo nulla potest euenire determinata copulatio, nisi illa, quam uoluntas acceptat; sed acceptatio uolũtatis est actus eius, ergo esse futurum contingens est acceptatum à uoluntate diuina actu acceptationis, ergo permissio non potest esse non actus.

Contra. Quia tunc actu posito uellet malũ, cum nullum præterfugias Dei permissionem.

Respondeo & dico, quòd uoluntas creata habet triplicem actum. Vnum affirmatiuum circa obiectum affirmatum, qui dicitur uelle, & alio nomine dicitur amare, siue diligere. Alium affirmatiuum circa obiectum negatũ, qui dicitur nolle, & alio nomine odire. tertium negatiuum circa obiectum negatum, qui dicitur nolle, & iste uidetur pura negatio. Voluntas autem diuina, quia habet obiectum infinitum, & illimitatum eodem actu uult, & non uult, sicut sibi placet. Volũtas creata habet triplicẽ actum.

Tũc ad propositum dico, quòd permissio pro

prie

prię est uoluntatem non obuiare futuro contingenti, sibi ostenso ab intellectu, cui tamen obuiare potest. Et quia diuinus intellectus diuinæ uolūtati omnia ostēdit, & ipse sua uirtute omnibus potest obuiare, ideo sequitur, quòd omnia, quę eueniunt, permittit, aliqua tamen bona non solū permittit, sed acceptat uoluntate beneplaciti, Nihil ergo fit contra, nec præter permissionem, alias Deus esset inscius, uel impotens, sicut patet. Nihil etiam fit contra uoluntatem beneplaciti, Multa enim id est omnia mala fiunt contra uoluntatem beneplaciti diuini. Primum istorum patet, quia aliàs Deus esset impotens. Secundum patet, quia alias uideretur prauus.

Tunc ad rationem in contrarium dico, quòd propositis uoluntati diuinæ per intellectum diuinum his terminis scilicet Iudam esse tali nunc temporis, Vniri hos terminos scilicet Iudam esse in tali nunc effectiuè, sed non sic acceptat hos terminos uniri scilicet Iudā, & praua opera, uoluntas acceptat, sed hoc acceptat solum non prohibendo, nā ex prima acceptatione, in qua relucet sua libertas, recipit Iudas tale esse, quòd potest benè, & malè agere. Et licet intellectus diuinus uideat hos terminos debere uniri scilicet Iudam, & praua opera, uoluntas tamen non acceptat illā unionem effectiuè, nisi quantum ad materiale subiectum, & prauitatem, de quo alias dicetur, sed quā tum ad formale prauitatis non acceptat positiuè, sed non prohibet, cum possit, & hoc est permittere. ergo, &c.

DISTINCTIO XLVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVIII. & ultimam huius libri, in qua Magister tractat de conformitate uoluntatis humanæ ad uoluntatem diuinam, quæro Vtrum uoluntas humana, uel generalius,

VTRVM VOLVNTAS CREATA sit bona moraliter, quandocunque conformatur uoluntati diuinæ.

Seraphicus Bona. primo sen. dist. 48. q. 1.
Alexāder Alēsis 1. par. summæ q. 41. mēb. 1. & 3.
Scotus primo sent. dist. 48. q. 1.
Ricardus primo sent. dist. 48. q. 2.
Durandus primo sent. dist. 48. q. 1.
Franciscus de Mayronis primo sent. dist. 46. q. 5.

Quæstio prima.

Quid sit bonitas ex genere, & bonitas moralis, & bonitas meritoria. declara ut scis ex his quæ hēt Scotus i materia praxi, & practica.

CIrca distinct. quadragesimam octauam quę ritur, Vtrum uoluntas creata sit bona moraliter, quandocunque conformatur uoluntati increatæ.

QVOD SIC. Quia intellectus creatus est uerus, quando conformatur intellectui increato, ergo à simili de uoluntate.

CONTRA. Iudęi uoluerunt Christum mori, & Deus uoluit, & tamen ipsi peccauerunt iuxta illud: Pater dimitte eis.

Lucæ ca. 20.

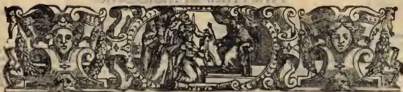
Respondeo sic: Dyonisius de diuinis nominibus ait: Bonū est ex causa integra, & philosophus. 2. Ethi. dicit, quòd ad hoc, ꝙ actus moralis sit moraliter bonus, oportet simul cōcurrere omnes circunstantias. Sufficit tamen defectus cuiuscunque unius circunstātiæ ad hoc, ꝙ moraliter sit malus. Nō ergo sufficit ad bonitatem moralem in actu uoluntatis creatæ sola conformitas ad actum uoluntatis increatæ, quantum ad substantiam actus ad idem obiectum, quia potest esse deformis in aliqua circunstantiarum. Exemplum est in argumento adducto superius, nam Deus uoluit Christum pati, & Iudęi uoluerunt, sed Deus propter redemptionem humanæ naturæ, Iudęi uero propter inuidiam. Dicit etiam Scotus hic, licet non asserat, ꝙ fortè conformitas & quantum ad substantiam actus, & quantum ad obiectum, & quantum ad omnes circunstantias non sufficit ad bonitatem moralem actus uoluntatis creatę, & increatæ. Exemplū forte potest poni tale, licet ipse non ponat: Deus quandoque uult patrem alicuius mori in peccato mortali, ad hoc, ut puniatur in inferno propter multa sua mala, quæ commisit, & noluit pęnitere, cum daretur sibi longum spacium, & hoc uoluit Deus, ut in eius punitione in inferno relucecat eius iustitia, & tamen bonus filius, licet uideat, ꝙ hoc est iustum, & ꝙ in eius punitione relucebit eius iustitia; debet tamen uelle ei misericordiam, & nō iustitiam, & debet uelle, quòd Deus agat cum eo misericorditer, & non secundum iustitiam, & ratio huius diuersitatis est, quia Deus est iudex, & ideo pertinet ad eum uelle iustitiam quandoque. Ille autem filius nō est iudex in talibus, & ideo non tenetur, nec debet ei uelle iustitiam, sed misericordiam.

Cap. 20.
2. Ethi. cap. 3.
Exemplum.
Exemplū pulchrū, ipsius authoris.

Ad rationem in contrarium dico, ꝙ non est simile, quia ueritas in intellectu solum depēdet ab obiecto, & ideo si intellectus creatus conformatur intellectui increato, nō potest esse uerus, nisi obiectum intellectus creati sit infallibile. Bonitas autem moralis in actu non solum dependet ab obiecto, sed à circunstantijs, ut dictū est. Non ꝙ in modo uolendi uoluntas creata debeat conformari uoluntati increatę, ꝙ sicut uoluntas increata est recta in uolēdo, & debet uelle propter debitas circunstantias sibi conuenientes; Ita uolūtas creata debet esse recta in uolendo, etiā debet uelle propter debitas circunstantias sibi conuenientes. In nolito autem non semper; ut dictum est, quia Deus intuitu iustitiæ quandoque uoluit mortem alicuius patris, & filij, sed intuitu misericordiæ potest uelle uitam.

Veritas in intellectu depēdet ab obiecto.

Et nota, ꝙ principalior circunstantiarum est circunstantia finis. Deus autem est ultimus finis, & primum principium, quia est Alpha, & ω, qui est trinus, & unus, Et uiuit, & regnat in sęcula sęculorum, Amen. Deo gratias.

EXIMII
SACRAE THEOLOGIAE
F. ANTONII ANDREAE
ORDINIS MINORVM CONVENTVAL.
IN SECVNDVM SENTENTIARVM.

DISTINCTIO I.

Circa Distinctionem primam Quæritur,

VTRVM POSSIBILE FVERIT NATVRAM humanam uniri uerbo in unitate suppositi.

Seraphicus Bona. 3. sent dist. 1. q. 1.
Scotus 3. sent. dist. 1. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 2. Art. 3.
Ricardus 3. sent. dist. 1. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 1. q. 1.
Joannes Bacconitanus 3. sent. dist. 1. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA Secundum librũ sentẽtiarum quæritur de productione creaturarũ, & circa primam distinctionem quæritur, Vtrũ prima causalitas omniũ creabilium secũdũ quodcunque esse ipsorum necessariò sit in tribus personis diuinis.

QVOD NON. Ricardus 3. de trin. Si tantum esset una persona, adhuc esset in ea plenitudo potentiæ, & scientiæ.

Item actiones sunt suppositorum, ergo una actio non nisi unius suppositi.

In prohemio primi libri met. & exponitur à Scoto in 4. dist. 12. q. 3.

CONTRA. Operatio enim numeratur secundũ numerationem principij formalis; sed principiũ formale producendi creaturas est aliquid essentiale, quod est unum in tribus. ergo.

RESPONDEO, ꝙ hic sunt tria uidenda, primo dico, ꝙ causalitas respectu creaturarum producibilium quantum ad earum esse unum, & simplex, est in tribus personis necessariò.

QVOD probo sic: Productio diuinarum personarum præcedit naturaliter productionem creaturarum secundum earum unum esse, & simplex, ergo causalitas earum, quantum ad tale esse, necessariò est in tribus personis diuinis. Antecedẽs probatur dupliciter. Primo, quia duarum productionum ab eodem productarum, quarũ una est contingens, & extrinseca, & alia necessaria, & intrinseca; contingens præsupponit necessariam, & non è conuerso. Sed productio personarum est necessaria in diuinis, & intrinseca, & essentialis: & productio creaturarum extrinseca, & contingens, ergo.

Productio in diuinis est necessaria, in creaturis est contingens.

Secundo quia habitudo naturę ad suppositum cum sit habitudo secundum esse pręcedit naturaliter habitudinem eiusdem naturæ ad actum, secundum quem est agere, quia agere pręsupponit esse, non solum tale, quale, sed etiam suppositi, cũ actiones sint suppositorum, ut agentium: sed patet, ꝙ diuina natura est in tribus personis per intrinsecam productionem. Consequentia probatur, quia in primo instanti, in quo diuina persona producitur, cõicatur sibi à producente quicquid sibi non repugnat, sed talis causalitas non repugnat personis productis, ergo. Ista est sententia August. 5. de trin. ꝙ sicut Pater, & Filius sunt unũ principium respectu Spiritus sancti; Ita omnes tres personę sunt unum principiũ respectu creaturarum productarum.

Agere præsupponit esse, ut de Scotũ in 1. dist. 7.

Quõ natura diuina sit in tribus personis.

5. de tri. c. 14

Secundo dico ꝙ ẽt causalitas respectu omniũ creabilium producibilium in esse cognito, & uolito

lijo necessario etiam est in tribus personis; ad cuius intelligentiam est sciendum, quòd in diuinis potest assignari duplex ordo alterius, & alterius rationis. s. ordo naturæ, & ordo originis; Et quia sicut alterius rationis ordo completus potest assignari in uno signo alterius ordinis; est. n. ordo naturæ, & ordo originis, & totus ordo originis assignatur in uno signo ordinis naturæ. Exemplum, quia in creaturis sunt alterius rationis ordo naturæ, & ordo durationis in uno instanti; tamen durationis saluatur totus ordo naturæ. In eodem. n. instanti durationis producitur subiectum quantum, & quale, & tamen in primo signo naturæ producitur subiectum, & in secūdo quantitas, uel qualitas. In diuinis autem simplex primus ordo est ordo naturæ, & secūdus est ordo originis, & totus ordo originis saluatur in primo signo naturæ. Nam primum signum ordinis naturæ accipitur per comparationem primi obiecti ad potentiam. Secundum uerò signum per comparationē secundarii obiecti ad eandem potentiam. In primo ergo signo naturæ diuina essentia tanquam proprium obiectū comparatur ad diuinum intellectū in ratione obiecti cogniti uoliti. In secūdo uerò signo naturæ producuntur obiecta secūdaria, s. creaturæ omnes fiendæ, & possibiles fieri in esse cognito, & uolito suo modò. In illo autē primo signo naturæ accipitur totus ordo originis unus, & primus. Nam essentia præsens intellectui in ratione obiecti cogniti, est integrata, & perfecta ratio memoriæ paternæ, & talis memoria est operatiua, & etiam productiua, sed primo operatur intelligendo. s. intellectus essentiam perfectissimè, & hoc totum est in primo signo originis. deinde producit notitiam infinitam adæquatam subsistentem. i. uerbum, & hoc in secundo signo originis. Deinde uoluntas una existens in prima persona producente, & secunda producta habens essentiam præsentem in ratione obiecti uoliti, & operans circa eam perfectè uolendo ipsam, cum sit etiam potentia productiua producit amorem infinitum adæquatum subsistentem, idest spiritum sanctum, & hoc in tertio signo originis. Est autē idem, quod primum signum naturæ, totum hoc; quia ut patet, totus iste ordo originis est completus comparando primum obiectum ad personas, in tali comparatione accipiebatur supra primum signum naturæ. Dixi autem supra, quia ordo naturæ in diuinis est simpliciter primus, quia licet ordo originis terminetur priusquàm ordo naturæ, ex quo in primo signo naturæ completur totus, tamen ordo naturæ prius incohatur, ut patet ex dictis.

Duplex ordo assignatur in diuinis.

Exemplum.

Speculatio notabilis.

Ordo naturæ in diuinis est simpliciter primus.

His uisis statim patet propositum. Nam in illo primo ordine originis, qui cōpletur in primo signo naturæ, producuntur duæ personæ diuinæ in esse personali, una existente improducta, & in eodem signo, in quo quælibet persona diuina producitur, communicatur sibi quicquid ei non repugnat, & sibi non repugnat talis causalitas in secundo signo naturæ, in quo habet locum talis causalitas, in quo. s. producuntur obiecta secundaria. s. creaturæ in esse cognito, & uolito ab intellectu & uoluntate diuina, talis causalitas est in tribus, quæ complete sunt in esse personali in primo signo naturæ, ut patuit. Hoc cōfirmatur, quia si creaturæ haberent esse cognitum in memoria paterna in quantum memoria est principium producēdi uerbum, & priusquam produceretur uerbum tunc uerbum non solum esset uerbum patris, uel essentiæ, imo etiam esset uerbum lapidis, & ligni & omnium, quia producitur de tota notitia paterna secundum Augustinum 15. de Trin.

De isto ordine naturæ, uide etiam Scotū in quolib. q. 14.

15. de tri. cap. 14.

Si dicatur, quod de omnibus, quę sunt in notitia patris, gignitur uerbum;

CONTRA. Quia Pater non tantum nouit creaturas, sed etiam ipsum filium. si igitur de omnibus quæ sunt in notitia patris, ergo uerbum gignitur de se ipso.

Est autem hic maximum dubium. Quia si creaturæ tanquam obiecta secundaria ponerentur, ut cognita in diuino prospectu, sequitur alterum de tribus, uel. s. quòd non intelligit Deus omnia, uel quòd eius intellectio est falsa, uel quòd continuū componitur ex indiuisibilibus, quod etiam est falsum. hæc autem patent intuenti secundum eum, uel quòd continuum non est diuisibile in infinitum, quod etiam est falsum, & ideo ipse dicit, quod non potest cognoscere in prospectu, ut secundaria obiecta cognita, sed pro tanto cognoscit omnia, quia intelligit suam essentiam, quæ est eminēter omnia, & ideo cognoscit omnia eminēter modo, quo sunt in se ipsis.

Maximum dubium.

Deus omnia intelligit terminatiue precisè in sua absentia, uide Scotū in 15. q. quolib. & I 4. dist. 16. q. 1a

Vltra hoc de propositis est sciendum, quòd in illo secundo signo naturæ, in quo creaturæ producuntur in esse cognito, & uolito, ut obiecta secūdaria, potest assignari totus, uel alius ordo originis, quia prius origine Pater producit lapidem in esse cognito, quàm filius, & filius quàm spiritus sanctus; tamen totum hoc fit in eodem signo naturæ. sed iste secundus ordo originis non est originatio simpliciter, secundum quam originationem producūtur personæ diuinæ in esse diuino, sed est quasi originatio secūdum quid cōtinens illam primam originationem, ut patet.

Sed tunc consurgit dubium contra prædicta, quia tunc sequitur, quòd idem lapis producitur tribus productionibus in esse cognito, & uolito, quia prius à patre, secundo à filio, tertio à spiritu sancto, & cum hoc sit inconueniens; relinquitur, quod solus pater producit, & ita non esset illa causalitas in omnibus tribus personis.

Dubium contra prędicta.

RESPONDEO, quòd prius origine non est nisi esse à se, posterius origine est esse ab alio. & ideo dico, quòd eadem productione, qua pater producit à se, filius producit, sed hoc non habet esse à se sed à patre, & spiritus sanctus producit habens ab utroque, & ita non ter, sed semel producitur idē, quia totum fit in eodem signo naturæ, ut supra dictum est, & etiam non tribus, sed una productione producitur, & de tribus personis. Et hoc de secundo articulo principali.

Scotus in primo sent. dist. 10. & author formalitatem in cap. de dist. & idētitate ex natura rei. sic diffiniūt prioritatem originis, prioritas originis est qua quis intelligitur a se. & a quo alius.

TERTIO dico, quòd si per impossibile non esset in diuinis, nisi unum suppositum absolutum,

adhuc

adhuc non esset negādum, quin illud suppositum posset producere creaturas secundum quodcun que ipsorum esse. Ad cuius intelligentiam, est sciē dum, quòd quando duo effectus sub ordinati dependent ab eadem causa, quòd unus mediante alio adhuc esset essentialior dependentia utriusque effectus ad causam, quàm unius effectus ad alterum. cuius ratio est, quia effectus dependet à causa, & non èconuerso. Exemplum: Si sol calefacit mediante illuminare, adhuc essentialius dependet à sole calefacere, & illuminare, quàm calefacere dependeat ab illuminare; modo autem sic est, quòd remoto uno minus necessario, non est negandum aliud magis necessarium. ergo per impossibile, posito, quòd Sol non illuminaret, adhuc non esset negandum, quin calefaceret, stante sole, quia magis necessarium est, quòd sol calefaciat, quàm quòd calefacere dependeat ab illuminare, ex quo essentialius dependat. ergo.

Tunc ad propositum: duæ productiones. s. intrinsecę personarum, & extrinsecę creaturarum dependent ab eodem principio, sicut quasi duo effectus subordinati, quia extrinseca præsupponit intrinsecam, ut patet ex duobus primis articulis, ergo si per impossibile tolleretur productio intrinseca personarum, & poneretur una sola persona absoluta, adhuc esset neganda ab illa productio extrinseca creaturarum, quia magis est necessaria dependentia. ergo.

Resolutio difficultatis. Ad quæstionem igitur patet, quòd causalitas respectu creaturarum, quantum ad omne esse ipsarum, necessariò est in tribus personis, nisi supposito uno impossibili.

Ad primum principale Ricardi patet respōsio ex modò dictis, nam illud supponit unum impossibile.

Ad secundū dico, ꝙ actiones sunt suppositorū ut agentiū, numerātur nō ad numerationem principij formalis agendi, sed in tribus personis est idem formale principium.

SECVNDO QVAERO, VTRVM Deus possit aliquid de nouo creare.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 1. q. 2.
Scotus 2. sent. dist. 1. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ. q. 45. Art. 2.
Durandus 2. sent. dist. 1. q. 2.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 1. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quęritur, utrum Deus possit aliquid de nouo creare.

QVOD NON. Non creatur aliquid, nisi aliquid fit, quod aliter se habeat nunc, quàm prius, sed creatum non aliter se habet nūc, quàm prius, quia prius nullo modo se habebat, cū nihil, ergo creans aliter se habet post creationem, quàm ante, & per cōsequens mutatur, sed Deus est immutabilis, ergo. Confirmatur, quia non ideo producens producit, quia productū producitur, sed ècōuerso, ergo ex parte producentis est prima mutatio, quæ est causa mutationis in producto. Cōfirmatur per Arist. 2. de generatione, qui ait: Idē manēs idem, est semper natū facere idē. ergo nō est mutatio, uel animatio in producto, nisi sit in producente. 2. de generatione contex. 57.

CONTRA. In principio creauit Deus cœlum, & terram, id est, in principio temporis. Gen. cap. 1.

Respondeo, ꝙ creare est de nihilo aliquid producere. De, autem potest multipliciter sumi secū dum Ansel. Monol. sed in proposito, De, dicit ordinem, ordo autem quidam est naturæ, & quidā durationis, prout autem, De, dicit ordinem naturæ concedit Auicen 6. Met. quod Deus potest de nihilo aliquid creare, quia primam intelligētiam creauit ab æterno, ita de nihilo, quòd prius natura fuit sub non esse, quàm sub esse. Quid sit creare. De, potest multis modis sumi. Duplex est ordo, naturæ, & durationis.

Ad cuius intelligentiam sciendum est, quòd aliquid esse prius natura alio potest esse dupliciter, uno modo, quòd aliqua simul duratione sint in eodem, sed prius natura illud subiectum sit sub uno, quàm sub alio. Alio modo, quòd unum tantum simul sit, sed subiectum illud natum est prius esse sub uno, quàm sub alio. Exemplum primi: Materia est sub forma substantiali, & accidentali, ergo. Exemplum secundi: Materia non est simul sub forma, & sub priuatione eiusdem formę, sed prius natura est sub priuatione, quàm sub forma, quia ex se non est sub forma, sed datur sibi ab agente extrinseco; Itaque dimissa sibi esset sub priuatione, ut patet. Aliquid esse prius altero, duobus modis sumi pōt. Exemplum. Exemplum. Nota hic de materia, forma, & priuatione.

TVNC ad propositum: Creatura non est simul sub esse, & sub non esse, ex quo non est sub esse ex se, quia non est formaliter necesse esse, sed datur sibi esse ab agente extrinseco, ut patet. Igitur creatura ab æterno de nihilo creata est. Ita quòd de nihilo dicat ordinem naturæ. Secundo modo, quia prius fuit sub non esse ex quo ex se non habet esse, sed ab agente extrinseco recepit esse.

Sciendum uero est, quòd magis propriè dicitur creatura formaliter esse non habet ex se, quā dicatur creatura formaliter ex se, non habet esse, itaque negetur de ea affirmatio ipsius esse, & nō affirmetur negatio. Ratio est, quia non esse non est de formali ratione creaturæ, quia iam repugnat sibi esse. ergo.

Contra istam opinionem, quæ pōnit creationem esse possibilem ab æterno, dicetur in quæstione sequenti.

Prout uerò, De, dicit ordinem durationis, negat Auicen. creationem esse possibilem, quia secundum eum ibi, ubi supra: Quicquid Deus immediatè produxit de necessitate naturæ producit, & ita æternaliter. Quicquid autem producitur in tempore, producitur mediantibus causis secundis, & ita non creatur. Sed contra hoc argutum est in libro primo, ubi ostensum est, quòd Deus potest contingenter producere res, & immediatè. 6. met. cap. 2.

Quantum ad istum articulum distinguitur de nihilo, & dicitur, quòd nihil uel negat esse existentię, & de tali nihilo pōt aliquid produci in tē- Hēricus in sū ma Arti. 2. q. 23. & 24.

 pore,

pore, pro ut, De, dicit ordinem durationis, uel ne gat esse essentiæ, & de tali nihilo non potest produci aliquid in tempore; Ratio est, quia non esset causa, quare unum, nihil esset magis producibile, quàm aliud; & ita esse producibile nihil dicit esse prohibitum, uel nullũ esse producibile, & ita omnis creatio esset impossibilis.

Sed contra istam opinionem, quæ ponit differentiam inter esse essentiæ, & esse existentiæ, & quæ ponit essentias rerum esse ab æterno; argutum est in primo lib. contra unum membrum, & contra aliud. Aliter distinguo de nihilo, ꝙ scilicet uel negatione esse simpliciter, sed non negat esse diminutum, & secundum quid, & de tali põt aliquid produci, pront, De, dicit ordinem durationis, uel negat omne esse simpliciter, & secundum quid, & diminutũ, & de tali nihilo nõ põt aliquid produci, quia quod nõ habet esse intellectũ, & uolitũ à Deo secundũ modũ prædictũ in præcedẽti qõne, non est producibile. Esse aũt tale. s. intellectũ, & uolitũ nõ est esse simpliciter, sed secũdum quid, & diminutũ, & de isto esse, quod habens res ab æterno in Deo, producũtur ad esse simpliciter tam esse existentiæ, quàm esse essentiæ, quia idem sunt. In tali autem esse intellecto, & uolito de nulla re producuntur. ergo.

Dist. 36. & Scotus ibidẽ. Creare est actus uolunta tis diuinæ, ꝓ supponens esse cognitum.

Ad principale nego minorẽ. Dico. n. ꝙ creatũ aliter se habet, quàm prius habebat esse secũdum quid, & diminutum. postea habet esse simpliciter.

Ad primam cõfirmationem, dico, ꝙ uolitione æterna põt Deus nouũ effectũ producere in tẽpore, & ita sine sui mutatione. Nã ab æterno uoluit effectum produci non ab æterno, sed in hoc tẽpore, ita quod æternitas refertur ad uolitionem, & non ad productionem actualem. & ideo stãte eadem uolitione æterna effectus producitur in tpe. Concedo ergo antecedens, & nego cõsequentiã.

Ad secundam confirmationem dico, ꝙ philosophus loquitur ibi de agente naturali, sicut patet ibidem, sed Deus est agens uoluntariũ, & agens contingenter ad extra. & si dicas, ꝙ saltem mutatur secundum rationem, quia acquiritur sibi unus respectus rationis, quo de nouo refertur secundũ rationem ad effectum de nouo productum; Dico, ꝙ talis respectus cum sit factus ab intellectu creato, qui nihil põt creare, uel innouare in Deo, nullam nouitatem, uel mutationem arguit.

VTRVM POSSIBILE SIT DEVM producere aliquid aliud à se sine principio durationis.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 1. q. 2. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 1. q. 3.
D. Thomas prima parte summa q. 46. Art. 3.
Ricardus 2. sent. dist. 1. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 1. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 1. q. 4. 5. & 6.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, utrum Deus potuerit producere aliquid aliud à se ab æterno.

8 physi. contex. 10. & 11. QVOD SIC, secundum Philosophum 8. physi. 12. Met. Tempus fuit sine principio, & ratio uide tur, quia si non fuit productum sine principio, ergo potuit prius produci, quàm produceretur, sed ante, & post sunt differentiæ temporis, ergo fuit tempus ante tempus, ergo. & inde. & 12. met. contex. 29. & inde.

Item agens non per motum, & non impeditũ potest producere effectum sibi coæuum sicut patet de Sole, ergo.

Contra. Ex hoc enim sequeretur, ꝙ posset esse in rerum natura actu infinitum tam secundum quantitatem continuam, quàm secundũ numerũ, ut patet intuenti. Sed utrunque istorum est impossibile, ut patet 3. phys. ergo.

Respondeo & dico, ꝙ non potest demõstrari Mundum non fuisse ab æterno: Ratio est, quia articulus est fidei, Deum creasse omnia in tẽpore, sed articuli non possunt demõstrari, quia euacuaretur meritum fidei, ergo. 3. phy. cõtex. 37. 61. & ide.

Item sicut creatura ex se non habet esse, ita ex se tendit in non esse; sed non obstante hoc secundo põt perpetuari in infinitũ in post, ergo nõ obstante primo potest fuisse infinitum in ante.

Item August. 6. de Trin. Si ignis esset æternus, splendor æternus esset ab eo creatus; Et in homilia super Ioan. dicit idem de uirgulto, & imagine eius causata in aqua, & idem dicit de pede in puluere, & eius uestigio. 10. de ciuita. Dei, ergo. Nec obstat, ꝙ ista sint agentia naturalia, & Deus agẽs uoluntarium, quia non uidetur inter talia agentia differẽtia inter posse agere prius, & posterius, sed solum etiam ex hoc, quod unum agit necessariò, aliud contingenter. Et confirmatur hoc, quia Deus ab æterno uoluit contingenter mundũ produci in tali nunc, ergo. 6. de tri. ca. 1. Homil. 26. cap. 2.

Item non est probabile, ꝙ tam pręclari philosophi, qui sic perfectè nouerunt naturas termino rũ, non uidissent cõtradictionẽ sibi inclusã, ergo.

Alia opinio est opposita, quæ arguit sic primo; Omne, quod est, quãdo est necesse est esse 2. Perhyer. ergo. Hẽricus quo lib. 1. q. 7. & 8. & quolib. 1. q. 17. quære D. Bona. cap. ulti

Item illud est impossibile, ad quod sequitur impossibile, sed ad positionem istarũ sequuntur multa impossibilia. primũ, ꝙ unũ infinitum esset minus alio, & per cõsequens esset cõtradictio, ꝙ sit minus, & sit infinitũ. Probatur assumptũ, quia uolutiones Saturni sunt pauciores, q̃ reuolutiones Lunæ. Secundum, ꝙ possent simul esse infinitæ animæ, & tunc quæro an media pars ipsarum sint infinitæ; si sic, ergo pars adæquatur toto, si non, ergo non omnes erunt infinitæ.

Item contradictionem includit esse in actu infinitũ quantũ, ergo & Mundũ fuisse ab æterno. Antecedẽs probat, nã uel esset diuisibile, uel indiuisibile, nõ est dicendum, ꝙ quantum cõtinuum sit indiuisibile, quia iam non esset continuum. Si uerò sit diuisibile diuidatur, sed diuisio continui est actualis terminatio partium, quæ prius erant actu indeterminatæ, ut patet, ergo quælibet pars esset terminata, & per consequens finita, ergo totum erat finitum, quia ex partibus finitis non resultat nisi finitum. Consequentia etiam probatur, quia Deus potuit pari ratione, qua produxisset 3. phy. cõtex. 60. 62. 63. Quæ sit diui sio continui.

duxiſſet cœlum, omni die addere unam partem quantam, ergo.

Itē ſequitur: Cras non anihilatur Mundus, nec poſt cras, & ſic in infinitum, ergo nunquam.

Similiter ergo ſequitur: Heri non fuit productus, nec alio heri, & ſic in infinitū, ergo nunquā.

Item quod ęternaliter eſt, permanens eſt ex ſe neceſſe eſſe formaliter. Maior probatur, quia tale habet totum ſuum eſſe ſimul.

Aduerte qualiter doctor in hac quæſtione ꝓblematice procedit.

Iſta opinio reſpōdet ad rōnes primę opinionis.

Ad primam: Mundum fuiſſe ab æterno non includit contradictionem, ita omnibus per ſe notū, ſicut eſt per ſe notum, ꝙ totum eſt maius ſua parte. Et ideo poteſt eſſe de hoc articulus fidei, nec ex hoc euacuatur meritum fidei. ſicut patet, quòd Auguſtinus & Anſelmus, & alii frequenter conabantur inuenire rationes ad ea, quæ credebant, & tamen non eſt dicendum, quòd non habebant meritum fidei. Verbum Gregorij habet ueritatē in his, in quibus eſt ratio naturalis aperta.

Ad ſecundum non eſt ſimile, quia poteſt perpetuari in potentia, & non in actu in infinitum. nunquam enim eſſet dare punctum, in quo fuerit creatura perpetuata in actu in infinitum.

Demonſtratio quantumcunque efficax ad comprobādum fidem naturalem nō eſt inutilis.

Ad tertium de authoritatibus Auguſtini ad illud de pede, & ueſtigio dicitur, quòd non loquitur ibi ſecundum intentionem ſuam, ſed ſecundū intentionem phyloſophorum, ſicut expreſsè patet ibi, & datur cauſa huius: Nam ueſtigium cauſatur á pede per motum aliquem localem, effectus autem cauſatus à cauſa per motum localem non poteſt eſſe coæuus omnino illi cauſæ, quia motus talis fit in tempore, ergo.

Ad alias authoritates dicitur, quod non eſt inconueniens, quòd ſi antecedens ſit impoſſibile, & conſequens ſit impoſſibile, & conſequentia ſit neceſſaria. Exemplum: Lapis eſt homo, ergo lapis eſt rationalis; ſic igitur dico, quòd ſi ignis eſſet æternus, & uirgultum in aqua eſſet ab æterno, ſplendor, & umbra eſſent eis coęterni, quia neceſſarium eſt, quòd effectus ſit coæuus cauſę agenti naturaliter, & de neceſſitate naturæ. & ita conſequentia Auguſtini eſt uera, & neceſſaria, & tamē antecedens eſt impoſſibile, & conſequens ſimiliter. quia nec ignis poteſt eſſe æternus, nec ſplendor, nec uirga in aqua, nec umbra. Ita dico in propoſito, quòd ſi Deus cauſaret aliquid extra de neceſſitate naturæ, effectus eſſet ſibi coæternus. Illud ergo, quod additur ibi pro confirmatione authoritatis, nego. Cuius negationis cauſa ſunt rationes ſuperius factę pro iſta opinione, ut patet.

Exemplum.

Ad Vltimum de philoſophis dico, quòd ſicut errauerunt ponendo Deū creare ad extra nō contingenter, ſed de neceſſitate naturæ; ita conſequēter errauerunt in propoſito in multis etiam aliis tangentes fidem noſtram errauerunt, quia nimis fuerunt confiſi de eorum ingenio proprio.

Ob confidentiam maximi ingenii philoſophi, errauerunt.

Ad primum principale nego æternitatem temporis. Ad probationem dico, quòd illud ante, & & poſt nō dicunt niſi ante, & prius imaginariè, & nihil reale eo modo, quo dicimus, Deum fuiſſe ante tempus & extra Mundum nihil eſſe, & id genus alia. Sed potuiſſet Mūdus añ produci, uel alibi produci producēdo ſimul cū eo illud, uel alibi.

Ad ſecundum: Maior eſt uera de agenti naturali neceſſario, ſed in agente contingenter eſt alia cauſa impedimenti, ſicut patet ex rationibus pro iſta opinione. Vna talis ratio: Omne creatum poſſibile eſt non eſſe, ergo nullum creatum poteſt eſſe æternum. Antecedens patet, quia creatum non eſt ex ſe formaliter neceſſe eſſe, ex quo recipit eſſe ab extrinſeco; Conſequētia probatur, quia contradictio uidetur, quòd aliquid habuerit eſſe æternum, & tamen ſit anihilatum.

Oppoſita opinio etiā ſoluit rationes iſtius opinionis. Ad primam: Deus uoluit mundum eſſe in tali nunc, & ab æterno, tamen uoluit contingēter.

Ad ſecundum de duobus impoſſibilibus dicit, quòd primo diuiditur quantum per infinitum & finitū, quàm ꝑ æquale, & inæquale, uel per maius & minus, & ita dicit, quòd æquale, & inæquale, & magis & minus ſunt differentiæ quanti finiti, & non quanti abſolutè, & per conſequens non ſunt differentiæ quanti infiniti, quod eſt aliud membrum. ergo nō eſt ibi dare maius, & minus, & hoc modo. &c.

Ad tertium poſſet dici eodē modo, quòd nec eſt diuiſibile, nec indiuiſibile, tamen hoc non uidetur bene intelligibile.

Ad quartum ita arguam tibi de filio, & de ſpiritu ſancto indiuinis, ſed hoc non uidetur naturale quia filius ſemper producitur, & ſimiliter ſpiritus ſanctus. Ita concedam de creatura, quòd ſemper producitur. ſed contra. ergo non habet eſſe permanens, ſed ſucceſſiuum.

Reſpondeo. Ita dicam tibi de filio.

Ad quintum uerum eſt de eo quod eſt permanens eſſe ſine agente extrinſeco. tunc. n. maior eſt uera, ſed non eſt uera de eo quod permanet aliquo extrinſeco ipſum producente, & cōſeruante.

Ad ultimum, quod ponitur hic ſupra poſt ſolutionem rationum dico, quòd conſequentia ualet de eo, quod per manet ęternaliter ex utraque parte, ſ. ex parte ante & ex parte poſt.

Ad principalem rationem, in oppoſitum patet reſponſio quodammodo ex dictis, dico. n. ꝙ tale infinitum tunc non eſſet impoſſibile. Videas ibi ſi ualeant iſtæ ſolutiones. Scotus autem non determinat ſe ad aliquam partem in iſta quæſtione, ut uidetur.

Scotus problematicus ſe habet hic.

VTRVM CREATIO ANGELI SIT idem Angelo.

Scotus 2. ſent. diſt. 1. q. 4.

Quæſtio quarta.

QVAERITVR quarto, Vtrum creatio paſſiua ſit realiter idem cum re creata.

QVOD non. Auicen. 5. Met. ait: Equinitas eſt tantum equinitas, ergo à ſimili creatura eſt tantum creatura, ergo nullus reſpectus eſt realiter ſibi idem. Cōfirmatur, quia reſpectus nō eſt de ratione abſoluti, cum unū ſit ad aliud, nō ad ſe.

Item creatio non manet niſi in primo inſtanti, in quo creatura accipit eſſe.

Item mutatio non est realiter idem, quòd terminus, alias idem esset uia, & terminus, & idem acciperet esse per se, ergo.

Non est medium inter Creatorē, & creaturam.

Cōtra id arguitur sic: Vel est Creator, uel creatura, quia, sicut patet, non est medium inter Creatorem, & creaturam, hoc est, quod non sit Creator, uel creatura; quia illa est prima diuisio entis, qua diuiditur per creatum, & increatum, ergo cū non sit Creator, est idem creaturæ, &c.

Respondeo, quòd creatio passiua non solum dicit respectum ad Deum, ut ad causam efficientem, sed etiam dicit ordinem durationis ad non esse præcedens, & hoc dicitur, quia uel ad non esse immediatè præcedens, & ut sic non dicitur creatura, nisi in primo instāti, in quo accipit esse, uel ad non esse præcedens absolutè, & indeterminatè, & ut sic, semper dicitur creatura. Creatio ergo passiua dicit tres respectus, unum ad Deum, ut causam efficientem; Alium ad non esse præcedēs indistinctè; Alium ad non esse immediatè præcedens. De tertio respectu non est dubium, quòd non est idem cum re creata, quia ille respectus non manet, nisi in primo instanti, in quo res accipit esse. Creatura autē manet post primū instans.

Creatio passiua dicit tres respectus.

De secundo respectu secundum illos, qui dicunt contradictionem includi, si creatura produceretur ab æterno; respectus ille est idem creaturæ, quia tunc esset impossibile esse creaturam, quæ non diceret originem durationis ad non esse præcedens. Secundum autem illos, qui tenent opinionem oppositam, non esset idem, quia posset esse creatura sine tali respectu, ut patet.

Hēricus quo lib. 3. q. 9. uide Varronē q. 4. huius secundi.

De primo uerò respectu est difficultas, & dicit una opinio, quòd respectus ille non solum est idē creaturæ, imo nihil est creatura in comparatione ad Deum, nisi purus respectus, ita quòd licet creatura in se sit aliquid absolutum, tamen in comparatione ad Deum non est, nisi purus respectus.

Creatura respectu Dei dicitur non ens, secundū Anselmū monol. c. 31.

Contra id est August. 7. de Trin. Omne, quod respectiuè dicitur, est aliquid excepta relatione.

7. de Tri. c. 1.

Item diffinitio indicat totam quidditatem rei, sed diffinitio hominis nō includit respectum, nec diffinit unum respectum tantum.

Item tunc suppositum creatum esset una relatio subsistens.

Item tunc minus differret creatura à Deo, quā personæ diuinæ inter se, quia ibi est realis relatio mutua opposita, hic esset solum realis relatio ex parte creaturæ, &c.

Item respectus creaturæ ad Deum, ut ad causam efficientē, est unus specie in omnibus creaturis, quia terminus habet eundem respectum eiusdem rationis, ergo omnes creaturæ essent eiusdem speciei.

Item respectus creaturæ ad Deum sunt tres. Vnus ut ad efficientem, alius ut ad finem, & alius ut ad formam exemplarē, & isti respectus sunt alii inter se. ergo fundamentum ipsorum est aliquid aliquo modo, non idem eis.

An sint tres respectus creaturę ad Deū.

Alia est opinio, quòd est accidens realiter distinctum à creatura, quia secundum Augustinum 5. de Trinit. quicquid in creaturis non secundum substantiam dicitur, restat, ut secundum accidens dicatur, sed nullus respectus est substantia, ergo.

Hēricus quo lib. 9. q. 3. uide Varronem ubi supra. 5. de tri. c. 5.

Contra. Substantia est prior accidente secundum phylosophum 7. Met. cognitione, diffinitione, & tempore, esse autem substantiam prius accidente tempore, tunc intelligo, quando non est contradictio eam esse sine accidente, sed contradictio est, creaturam esse sine dependentia ad Deum, ergo.

7. met. cōt. 4

Dico ergo, quòd talis respectus est realiter idem creaturæ, sed non formaliter. Primum probo dupliciter, primo sic: Illud, quod ita propriè inest alicui, quòd ipsum, cui inest, non potest esse sine eo, quod inest, sine contradictione, est realiter sibi idem, sed talis respectus ita in est creaturæ, ergo. Minor patet, quia si creatura posset esse sine dependentia ad Deum, posset esse per consequens sine termino dependentiæ, & sine Deo, quod est contradictio. Maior declaratur sic: Quādo aliquid se habet ita ad aliud, quòd illud non potest esse sine ipso, uel hoc est, quia sit realiter idem, uel quia illud, sine quo esse non potest, sibi naturaliter prius ordine essentiali, ita quòd essentialiter dependet ab eo, sicut pātet de creatura, & Deo, uel quia habent necessariam simultatem in natura sicut forte paternitas, & etiam filiatio, & huiusmodi; sed in proposito non potest dari secundum, nec tertium, ergo relinquitur primum.

Respectus est idem realiter fundamento. non tamē formaliter.

Secundo sic: Quod uniformiter dicitur de omni alio termino nulli dicto ad terminum accidit, sed talis respectus creaturæ ad Deum uniformiter dicitur de omni creatura ad Deum, ergo. Maior probatur, quia qua ratione accideret uni, & alteri. Minor etiam patet, quia omne aliud à Deo est æquè de nihilo à Deo productum. Tunc ultra: Si ille respectus est accidens realiter distinctum à creatura, cum non sit ens improductum, quia tunc esset Deus. ergo est effectus Dei. ergo habet dependentiam ad Deum, & tunc quæram de illa dependentia, & sic procedam in infinitum, ergo.

Instatur sic contra primam rationem: Essentia diuina non potest esse sine relationibus rationis creatis in ipsa ab intellectu diuino. Probatur, quia tunc intellectus diuinus esset mutabilis, si non posset creare, & postea crearet. Sed tales relationes non sunt realiter idem essentiæ diuinæ. Probatur, quia quod non est res, non est realiter idem rei, sed ipsę non sunt reales, ergo. Maior rationis non est uniuersaliter uera. Maior in possibilitatis essendi aliquod unum sine alio potest esse uel ex intrinseca ratione eius, quod sine alio esse non potest, & tunc est semper sibi idem realiter illud, sine quo esse non potest si sibi in sit, uel potest esse ex causa extrinseca. Exemplum: Contradictio est secundum philosophum esse cœlum sine motu nō quòd ex intrinseca ratione cęli, imo de se est indifferens ad motum, & quietem, sed ratione motoris, & tunc non oportet, quòd sint idem. Vnde cęlū nō est finis motus realiter. Sic ad propositum

Subtilissima difficultas.

Vide in 1. sen. dist. 30. q. 2. Vide pro hoc paduanū Barbolitā in suis contradictionibus pagina 20.

positum dico, quòd impossibilitas non posse esse creaturam sine dependentia ad Deum accidit, ex intrinseca ratione creaturæ, sed impossibilitas non posse esse diuinam essentiam sine illis relationibus non accidit ex intrinseca ratione essentiæ, ut essentia est, sed ratione immutabilitatis intellectus diuini, & ita est extrinsecum ab essentia formaliter, & præcisè loquendo, nec obstat, q intellectus diuinus est idem essentiæ, & ita non extrinsecus, & ita quantum ad propositum ac si esset extrinsecus, ergo.

Iusto contra secundam rationem sic: Non uidetur inconueniens, q in relationibus procedatur in infinitum. Exemplum: Petrus est aliquo modo idem Martino, nec identitas in Martino est idem in Martino. Probatur, quia potest esse Petrus sine Martino, & similiter è conuerso. Tunc ultra: Identitas in Petro est idem cum identitate in Martino, sicut Petrus est idem Martino, & pari ratione non seipsa formaliter, sed alia identate, & sic proceditur in infinitum.

Dictū est. n. in primo dist. 19. quòd relatio fundatur supra relatio nē, sicut proportionalitas supra proportionem, idē in 4. dist. 6. Articulo si nali. q. 2. & disti. 1. q. 1. & in quolib. q. 3. & 6.

Respondeo & nego processum in infinitum in relationibus, & dico, q est status in secunda identitate, ita q sicut similitudines reales inter duo realiter similia sunt sibi similes similitudine essentiali, non alijs similitudinibus, sed seipsis formaliter, ita identitates in Petro, & Martino. sunt igitur idem identitate rationis seipsis formaliter. Nō. n. potest esse identitas in Petro, quę non sit idem identitati in Martino, ergo.

Sed conclusio principalis satis patet. i. q fundamentum non est formaliter respectus, quia fundamentum quidditatiuè, & formaliter non est ad alterum, sed ad se, ergo non respectus. Sciēdum autem, q quando aliquid includit aliud non formaliter, sed per realem identitatem, hoc non accidit ex perfectione inclusi, sed ex perfectione includentis. Exemplum de diuina essentia, & relatione. &c.

Exemplum.

Ad primum ergo principale dico, q equinitas est solum equinitas formaliter, & quidditatiuè, sed realiter includit illum respectum.

Ad secundū patet resp. ex dictis, quia ille respectus ad non esse immediate præcedens nō est idē creaturæ, quæ manet etiam post primum instans, in quo accipit esse.

Creatio non est mutatio proprie.

Ad tertium dico, q creatio nō est mutatio proprie, concedo. n. q propria mutatio non est idem realiter cum termino. sed si creatio aliquo modo habeat rationem mutationis, hoc erit ratione illius respectus, quem dicit ad non esse immediatè præcedens, post quod non esse creatura accipit esse; sed concessum est illum respectum non esse idem creaturæ.

VTRVM IN CREATVRIS REAlis relatio sit realiter idem fundamento.

Scotus 2. sent. dist. 1. q. 4. & 5.
D. Thomas 1. parte summæ q. 45. Art. 3.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 1. q. 3.

Quæstio quinta.

Titulus quæstionis intelligendus est de reali identitate.

QVinto quæritur, Vtrum in creaturis realis relatio sit realiter idem fundamento.

QVOD sic. Quia si non, ergo album simile est realiter compositius albo non simili, qđ uidetur falsum.

CONTRA. Corrumpitur similitudo manente albedine, ergo.

Respondeo, ut dicunt, q non est alia res relatio a fundamento etiam in creaturis. Ratio, quia sic ibi ad aliud esset motus p se, qđ est cōtra philosophū. 5. phys. Consequentia patet de albo non simili, quod fit simile adueniente alio albo, & nulla mutatione facta in primo albo, sed est aliqđ absolutum.

Hēricus quolibeto. q. 5. & quol. 5. q. 6. & 7. & quol. 7. q. 1. quære Ocham & alios nominales.

5. phys. conc. 10. & 7. phy. concl. 21.

Item si esset alia res à fundamento, cum sit accidens, haberet proprium in esse aliud ab esse fundamenti, quod uidetur inconueniens, quia tunc non esset purus respectus.

Item si similitudo est alia res ab albedine, ergo potest esse albedo sine ipsa absque contradictione, cum sit natura prior. ergo potuerunt esse duo alba non similia, quod uidetur absurdum.

Contra: Nihil est idem realiter, a, sine quo potest esse realiter, a, sed multæ sunt relationes, sine quibus possunt realiter esse sua fundamenta, ergo non omnis relatio est realiter idem suo fundamēto. Maior patet per primum principium, quia idē realiter non potest simul esse realiter, & non realiter. Et confirmatur maior, quia alias non esset uia ad ostendendam diuersitatem in entibus. Diceret. n. proteruus, q homo est lapis, sunt realiter idem homo etiam, & sua albedo, non. n. habes uiā magis apertum contra eum, nisi quia potest esse unum sine alio, ergo. Minor patet. nam potest esse ignis & stuppa sine approximatione, quod patet, quia adueniente approximatione statim sequitur combustio, & per hoc etiam confirmatur tota ratio, nam si approximatio non esset alia res à fundamentis, ita sequetur combustio existentibus igne & stuppa, qualitercunque sint.

Item nullum formaliter finitum continet per identitatem realem opposita realiter. Probatur, nam q diuina essentia contineat oppositas relationes per identitatem, accidit ex eius infinitate, sed æqualitas & inæqualitas sunt opposita realiter, saltem respectu eiusdem termini, & idem quātum numero per eandem quantitatem potest esse æquale, & inæquale ad aliud quantum illo solo mutato. ergo si æqualitas, & inæqualitas sunt realiter idem, quod ista quantitas, quæ non est mutata, sequitur, quòd est opposita realiter.

Item relatio rationis est alia res rationis à suo fundamento, ergo relatio realis est alia res realis à suo fundamento.

Item fundamentum potest intendi, quando relatio remittitur, & è conuerso.

Item phylosophus in prædicamentis, & Simplicius ibidem: Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum esse est ad aliud, sed esse fundamenti est ad se, ergo habet aliud, & aliud esse.

Cap. de relatione.

3.met.cap.de relatione.

Item Auicen.3.Met.c.de relatione declarat ex sua intentione, quòd relatio habet propriam realitatem. Concedo ergo, quòd relatio non tantum addit supra fundamētum actum intellectus comparantis, sed sunt aliquę relationes naturę reales, quæ babent propriam realitatem distinctam à re fundamenti, & maximè apparet de approximatione, quæ non est per actum intellectus, quia actiuo, & passiuo approximatis nullo intellectu comparante, sequitur actio.

Responsio Simplicii.

Ad primum respondet Simplicius super prædicamenta, quòd sicut relatio nō est forma ad se, sed ad alterum; ita illud, cui aduenit, non mutatur ad se ad aliud, ut uult Simplicius unde ipsa adueniente in uno termino mutatur alius terminus, & ipse primus terminus mutatur alquo modo, quia alter se habet nunc quàm prius, ut patet; sed cum dicitur de 5.physicorū, dico, quòd inuestigat ibi genera, in quibus est motus propriè dictus. Vnde concedit in substantia esse mutationem, & nō motū; ita in relatione potest esse mutatio per se, sed non motus, nec est hoc contra intentionem phylosophi, ergo.

In relatione licet ex sentētia Arist. non sit motus, potest tamen esse mutatio.

Ad secundum concedit Scotus, quod habet proprium in esse aliud ab in esse fundamenti, cum sit accidens aliud ab ipso, & hoc per Auicen. qui uult hoc expresse, ubi supra. & secūdum boc sequitur, quòd in esse sequitur omne accidens, sicut per se totam substantiam, ergo.

Tertium Argumentū non mouet Scotus, ideo tu solues.

Ad primum principale conce dit, quòd album simile est compositius albo non simili, quia compositio est cum alio positiuo, ibi autē est alia res posita cum fundamento.

DISTINCTIO II.

CIRCA DISTINCTIONEM II.

Quæritur de loco creationis Angeli & tempore quando creabatur.

VTRVM ANGELVS ET AMIMA, differant specie.

Seraphycus Bona.2.sent.dist.1.q.1.Art.3.
Scotus 2.sent.dist.1.q.6.
D. Thomas prima parte summa.q.58.Art.3.
Franciscus de May.2.sent.distin.3.q.1.

Quæstio prima.

De angelica itaque natura circa istam dist. secūdam quæritur primo, Vtrum Angelus, & anima differant specie.

Qvod non. Potentię nō differunt specie, cū habeant idem obiectum formaliter. s. uoluntas, & intellectus in anima, & in Angelo, quia habent idē obiectum, ut ens, uel ut bonum, ergo, nec esse, in quibus fundatur.

Item per Augustinum Angelus, & anima sunt natura pares, sed officio impares.

Libro tertio. de libero arbitrio.

Contra. Angelus. n. est naturaliter, & essentialiter natura spiritualis subsistens non perficiēs materiam aliquam, anima uerò est naturaliter, & essentialiter forma, & est perfectio corporis; ergo.

Respondeo, quòd conclusio est certa, ad quā sufficit ista ratio facta, sed quæ sit prima ratio differentię specificæ huius, & illius, Dicunt aliqui, quòd unibilitas ad materiam, & non unibilitas.

Opinio D. Bona. 2. sent. dist. 1. q. 1. Artic. 3.

Contra. Forma. n. est finis materiæ, & non èconuerso secundo physicorum, ergo differentia est sumenda ex parte formę primæ, & non ex parte materiæ. Vnde Commētator primo de anima: Membra Cerui differunt à membris Leonis, quia anima differt ab anima.

2. phys. cont. 23.

1. de Anima commen. 53.

Aliter dicitur, quòd prima differentia est alius & alius gradus intellectualis, sicut differentia specifica Inter Bruta est alius, & alius gradus insensibilitatis.

Alexander Alensis. prima secundæ collatione de substātia Angeli q. 5.

Declaratur: Iste gradus est in Angelo, secundum, quòd intelligit sine discursu, in anima uerò cum discursu; & ideo, quia isti actus intellectui sunt alterius speciei, principia ipsorum sunt alterius speciei.

D. Thomas prima parte summę q. 58. Ar. 3. & Henricus. 12. quolib. q. 5.

Contra. Anima non intelligit principia cum discursu, sed conclusiones.

Item Anima beata non intelligit cum discursu obiectum beatificum, ergo in animabus insunt naturæ intellectuales specie differentes, quarum una est principium intelligendi principia, & obiectum beatificum, alia est principium intelligendi conclusiones naturales, boc autem patet esse falsum.

Dico igitur, quòd omne ens potens agere, est in se aliqua natura, & licet unum & idem sit in se talis natura, & sit principium actus secundi, tamē, prima differentia non est sumenda ex ea parte, quæ est principium actus secundi, sed ex ea parte quę est principium actus primi. sed ideo hæc natura est principium actus secundi, quia hæc natura in se talis est, tamen prius natura est hæc natura in se, quàm sit principium actus secundi, quia est talis natura in se, & hæc talis, & non èconuerso. ergo ad propositū dico, quòd Angelus, & anima specie differunt, siue differunt, sicut species, siue sicut species, & pars speciei, nō quidem primo in quantum Angelus est principium talis actus secundi, puta intelligendi, & uolendi; & anima est principium talis. Sed quia Angelus est talis naturę in se, & anima est talis naturę in se. s. alterius. Et ultra hoc pōt probabiliter dici, quòd licet potentiæ. s. intellectus, & uoluntas non sint aliquid additum essentijs Angeli, & animæ, sed contineantur in ipsis intrinsecè uirtualiter, & essentiæ differunt inter se specie, uel sicut species, & pars speciei, ut dictum est, tamen intellectus hic, & ibi in formali ratione uoluntatis sunt eiusdem speciei, ut potentiæ, quia habent obiectum formaliter idem. hoc patet; quia èconträrio dicendum. Contentę potentiæ intrinsecæ uirtualiter in eadē anima, uel in eodem Angelo, sunt diuersarum specierum in ratione potentiæ, & ex formalibus rationibus ipsarum. Hōc etiām patet in exemplo, quia potentia uisiua in Boue, & in equo non est alterius speciei, quamuis ipsa differant specie, sed

Rationes D. Thomæ, & D. Bona. sūt rationes aposterion, non apriori hoc pacto conciliari possunt.

Potentiæ diuersorum licet specie differētium, ut potētiæ sunt, eiusdam possunt esse speciei.

hoc

hoc ad præsens relinquitur sub dubio.

Ad primum principale potest concedi Antecedens, & negari Consequentia, ut patet ex dictis in fine quæstionis, & potest aliter dici, quod & si sint potentiæ specie differentes, possunt tamen habere idem obiectum formaliter, & tunc Angelus elicit in Angelo, & in anima & sic sunt eiusdē rationis in quantum causatæ ab eodem obiecto partialiter, sed sunt alterius rationis in quantum causatæ à diuersis potentiis, sed tunc oportet concedere, quòd operationes sint simpliciter specie differentes, quia identitas, quam habent ex parte obiecti, est identitas non simplex, sed secundum quid; cum obiectum sit minus principalis causa.

Quære D. Bona. hic. & Varronem dist. 6. huius quæstionis primæ optime.

Ad secundum & ad omnes authoritates consimiles dico, quòd paritas illa non est specifica, sed sunt naturę pares, quia intellectuales, & beatificabiles ab eodem obiecto beatifico. ergo.

VTRVM IN EXISTENTIA ACTVAli Angeli sit aliqua successio formaliter.

Seraphicus 2. sent. dist. 2. Art. 1. q. 3.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 1.

Quæstio secunda.

Magister agit de loco creationis Angeli, & tempore quando creabatur.

SECVNDO quæritur, Vtrum in Angelis actuali existentia sit successio formaliter.

QVOD non. Quia quantitas uel permanēs, uel successiua non potest recipi in non quanto, etiam indiuisibili, cuiusmodi est Angelus, sed talis mensura est quantitas successiua. ergo.

Item quia talis successio causaret tēpus, ergo Angelus mensuraretur tempore.

CONTRA. Potest. n. Deus creare, & conseruare unum Angelum nullo alio angelo existente.

Item potest creare alium Angelū, qui existat simul cum illo, qui præexistebat primo solus. ergo ille præcessit istum secundum existentiam, ergo aliquo modo est ibi prius, & posterius, & successio in earum existentia.

D. Bona. lib. 2. dis. 2. parte 1. Art. 1. q. 3. quære etiam uarronē. dist. præsenti. q. 1. & 2.

Respondeo, quòd opinio D. Bonauent. est, ut dicit Scotus, quòd in existentia actuali Angeli, & cuiuscumque creaturæ, est successio formaliter. imaginatur. n. quòd actualis essentia Angeli semper creetur eadem non alia, ita quòd in primo instanti, in quo accipit esse, post non esse simpliciter, dicitur creare, & ex tunc in omnibus sequentibus instantibus dicitur conseruari. ita tamen, quod conseruatio non est nisi iterata creatio eiusdem essentię, ita quòd eadem infinities creetur. Et quia dictum est: Existentia est eadē numero, ideo est in ea successio sine innouatione, quia essētia succedens non est noua, sed eadem, quæ prima, est quasi innouatio in eius mensura, quæ est æuum, quia æuum est quantitas successiua non permanens, & ita est aliud nunc æui posterius à priori, in quibus nunc sic sibi succedentibus existentia Angeli sic continuè creatur. Vel aliter posset intelligi dicta opinio, quòd esset innouatio in respectibus, ita quòd eadem existētia absoluta tota succedit sibi ipsi secundum alium, & alium principiū & ita est permanentia in absoluto, & innouatio in respectu.

Libro 8. c. 12.

Pro hac opinione sunt rationes: Et prima secūdum Augustinum. 8. super Gen. sicut aer non est factus lucidus à sole, sed fit alioquin absente sole, remaneret lucidus, ita creatura non est facta, sed semper fit à Deo alioquin absente Deo per impossibile remaneret creatura.

Pulchra authoritas.

4. super Gen. cap. 12.

Confirmatur, quia alias non propriè dependentia saluaretur creaturæ ad Deum secundum existentiam actualem, sed solum dependenter secundum fieri, ut domus ab ædificatore. Et ideo dicit Augustinus, quòd non sic dependet creatura à Deo, sicut domus ab artifice.

Confirmatur etiam, quia alias conseruatio non esset actio Dei positiua, sed solum priuatiua, & ita conseruatio non esset nisi distractio existentiæ primo productæ.

Item si totum esse Angeli est simpliciter, & simul, & totum æuum simul, ergo sicut Deus non potest facere Angelum non fuisse, ita non potest facere ipsum non esse, quod est falsum, quia si unum nunc æui simplex coexistit toti ipsi futuro, sequitur, quod est formaliter infinitum sicut si unum corpus coexisteret in infinitis locis, esset infinitū secundum locum.

Item si Deus creasset unum Angelum, & non creasset tempus, & ad huc potuisset istum Angelum anihilare.

Item potuisset iste Angelus esse bonus, & non bonus, & non creari, sed non simul crearetur, & anihilaretur, nec simul esset, & non bonus, ergo circumscripto omni tempore alicui potest esse successio non æternitate, ergo in æuo.

Item Augustinus 11. confessionum dicit, quod si nūc tempus non flueret, sed staret, non esset tēpus, sed æternitas, & uidetur ibi loqui de uera æternitate tractans illud Psalmi: Tu autem idem ipse es, & anni tui. &c. 11. Confessionum cap. 4. Psal. 101. sūt uerba glosæ exodi. cap. 2.

Item Hieronymus ad Marcellam: Solus Deus non nouit fuisse, nec futurum esse. Istam opinionem reputat Scotus probabilem, & soluit impugnationes contra eam, & eius rationes reputat probabiles.

Arguit autem Henricus contra eam, & dicit quod includit contra dictionem ponere in actuali existentia successionē formaliter sine innouatione, sed cum sola innouatione in mensura. Nam secūdum phylosophum 4. phys. non est prius, & posterius, in tempore, nisi propter prius, & posterius in motu. ergo prius, & posterius, & innouatio sūt in mensura propter prius & posterius, & innouationem in mensurato. Tempus. n. est mēsura prioris & posterioris in motu, & similiter æuum est mensura æuiterni.

Hēricus quolib. 5. q. 13. & quolib. 9. q. 7 cum quo Varro. q. præsēti. 4. phys. cont. 99. & 100.

Item nunc æui non corrumpitur propter corruptionem sub ecti, qui subiectum non corrumpitur, ut patet, nec habet contrarium, à quo corrū

 patur.

patur. ergo nullo modo corruptionis eius apparet aliqua causa, non sicut aliquid nunc temporis, quia corrumpitur eius proximum subiectum. s. mutatio.

4. physi. cont. 99. & 100. Ad primum istorum dicitur, ad illud 4. phys. quod phylosophus dicit unum, quod partes temporis sunt creatæ à partibus motus, & ideo tenet consequentia ab effectu ad causam, sed in proposito non est sic, nec oportet, quod in omnibus sit ita. Exemplum: Ignis calefacit, & desiccat, & Sol similiter. Ista differentia præsupponit differentiam in qualitatibus, quæ sunt principia ipsarum in igne, nam distinguuntur in igne caliditas & siccitas. In sole autem non, Nam istæ qualitates continentur ibi non formaliter, & distinctè, sed solum uirtualiter. similiter etiã patet, quòd distinctio prioris, & posterioris in motu nõ præsupponunt distinctionem prioris & posterioris in mobili, alioquin esset processio in infinitum.

Exemplum.

Ad secundum dico, quod nunc æui corrumpitur siue deficit, quia ex se habet, quòd raptim & instãtaneè trãseat, & accidit, quòd nunc tẽporis corrũpitur, quia eius proprium subiectum proximum corrumpitur. nam quæram, quomodo corrumpitur mutatum esse, quod est proprium subiectum eius nunc temporis, & patet, quod non ad corruptionem subiecti, quia primum mobile non corrumpitur.

Cõtra. D. Bonauent. Aliter arguit Scotus contra opinionem Bonauẽt. sic: Si intelligitur primo modo, quòd nunc æui sit aliquod absolutum, tunc sic: Aut est realiter distinctum ab actuali existentia Angeli, aut non: si non, ergo sicut essentia manet eadẽ, ita & illud. si sicut sicut Deus potest conseruare essentiam infinities eam creando, secundum opinionem, ita potest de illo absoluto, ergo non oportet corrumpi, & innouari. Si intelligatur secundo modo de respectibus, tunc sic non uidetur probabile, quòd manente eodem fundamento, & eodem termino, respectus innouetur.

Defensio pro D. Bona. Sustinendo primum modum, qui est de intentione Bonauent. quòd si nunc æui sit aliquod absolutum potest dici, quòd est distinctum ab actuali essentia Angeli. & ad instãtiam dico, quòd non potest sic conseruari nunc æui, sicut illa existentia, quia si cõseruaretur, & crearetur, infinities hoc esset in alio, & in alio nunc, tunc quæreretur de illo, & sic procederetur in infinitum. ergo est standum in secundo. s. quod existentia sit eadem, & nunc æui innouetur.

Opinio uera Doctoris subtilis. Scotus tamen uidetur sentire hoc, quòd nulla mutatio, uel noua successio in Angelo, nec in actuali existentia, nec in nunc æui, nec in respectibus, sed sicut conseruatur eadem essentia, ita potest conseruari omne illud, quod est ibi: & ideo soluit rationes Bonauent. Et quia solutiones non plenè uidi, substineo opinionem Bonauent. & maximè, quia Scotus dicit, eam esse probabilẽ, & eius rationes.

Ad primum ergo principale dico, quòd nõ est inconueniens quantitatem totalem, quæ raptim transit esse in indiuisibili, & maxime, quia quodlibet nunc æui, quod sic raptim transit, est indiuisibile. Difficilius.n. est uidere, quomodo in eo motus est tantum. ponitur.n. quòd Angelus moueri potest.

Ad secundum dicunt aliqui, quòd causatur ibi tempus discretum, potest dici, quòd non causatur tempus propriè dictum, quia tale tempus causatur à priori, & à posteriori, & in motu Causatur etiam quædam duratio alterius rationis, quæ dicitur æuum. &c.

VTRVM OMNIVM AEVITERNOrum sit unum æuum.

Seraphicus Bona. 2. senten. distinct. 2. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 3.
D. Thomas 1. parte summæ q. 10. Art. 5.
Ricardus 2. sent. dist. 3. q. 2.
Franciscus de Mayronis dist. 2. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 2. q. 5.

Quæstio tertia.

TErtio quæritur, Vtrum omnium æuiternorum sit unum, quod appellatur æuum.

QVOD NON. Quia esset in aliquo uno subiectiue, & ideo corrupto, uel mutato omnia æuiterna mutarentur, quod est inconueniens.

CONTRA: Est unum tempus omnium temporalium. ergo. 4. phys. cont. 95.

Hẽricus quolib. 5. q. 13. uide etiam cũ quolib. 2. q. 2. & Varronẽ & D. Bona. hic. Respondetur, quod si æuum non sit aliud, quã actualis existentia cuiuslibet æuiterni, tunc tot sunt æua, quot sunt æuiterna, ut patet. Si uero æuum sit aliquid intrinsecum pertinens ad genus quantitatis distinctum cum aliquo æuiterno, sicut uidetur ponere Bonauent. in quæstione præcedenti, tunc etiam sunt tot æua, quot æuiterna, sed hoc non tenet Scotus, quòd. s. sit in Angelo aliquod absolutum distinctum ab actuali existentia eius, sed ponit, quòd immediatè Deus conseruat eius existentiam, sicut conseruaret illud additum. Si uero æuum sit aliquod extrinsecum mensurans actualem existentiam æuiterni, tunc potest intelligi dupliciter, uno modo, quòd actualis existentia cuiuslibet æuiterni superioris sit æuum, & mensura æuiterni inferioris pro eo, quod est existentia certior & notior, & perfectior, & per consequens nata mensurare inferiorem, & isto modo tot erunt æua, quot æuiterna, excepto, quod æuiternum inferius non est æuum alicuius, & omnia alia sunt eius æua, uel mediatè, uel immediatè, & èconuerso. Aeuiternum superius omnium aliorum est æuum, & ipsum non habet æuum. Alio modo, quòd primum æuiternum sit æuum, & mẽsura aliorum omnium pro eo, quòd eius actus essentia est simpliciter altior, & perfectior, & certior, & notior, sicut loquitur phylosophus. 10. Met. quòd primum in uno quoque genere est mensura omnium aliorum illius generis, & secundum omnium æuiternorum erit unum æuum, uel numero, uel saltem specie, ergo.

Opinio uera Scoti.

Aeuum duobus modis intelligi põt.

10. met. cont. 2. & inde.

Tunc ad rationem principalem dico, quòd nõ mutaren-

mutarentur alia æuiterna, nisi quòd primo æuiterno corrupto ipsa incipient habere nouum respectum ad aliud primum, quod remaneret tanquam ad eorum mensuram, & hoc non esset incõueniens. Deus autem est mensura prima omnium entium, & perfectissima extra genus, ergo, &c.

VTRVM OPERATIO ANGELI mensuretur æuo.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 2. q. 3.
Scotus 2. sent. dist. 3. q. 4.
D. Thomas prima parte summa q. 10. Art. 6.
Franciscus de Mayronis dist. 2. q. 4.

Quæstio quarta.

Titulus quæstionis exponitur sic: Au operatio intrinseca Angeli, scilicet intelligere, & uelle, mensuretur æuo.

QVARTO quęritur, Vtrum operatio Angeli mensuretur æuo.

QVOD NON, sed tempore: Auctor de causis de propositione penultima: Inter rem, cuius substãtia, & actio mensurãtur tempore, est res media, cuius substantia mensuratur æuiternitate .i. æuo, & operatio mensuratur tempore: ergo.

CONTRA: Circumscripto omni tempore adhuc Angelus haberet propriam operationem. ergo.

Hérico i quolib. 12. q. 8. quære Varronem quæstione præsenti.

Respondeo, & dico, quòd mensuratur tempore discreto, hoc autem declaratur sic: Proportio debet esse inter mensuram, & mensuratum. ergo, sicut mensuratum permanens mensuratur mensura pmanenti, & successiuũ successiua; idẽ discretũ dẽt mensurari mensura discreta. ergo actualis existentia Angeli, quæ est permanens, mensuratur æuo. Quod est mensura permanens, & operatio, quæ est successiua, mensuratur tempore; quæ est mensura successiua. Operationes autem Angeli sunt discretæ; nam Angelus non habet unicam intellectionem omnium, quæ sit permanẽs, sed modò intelligit unum, modò aliud; ita tamen, quòd inter istas intellectiones non est connexio, quòd una sequatur ex alia, non intelligit cum discursu, sed indiuisibiliter, & modò est sub tota una intellectione, & modò sub tota alia prima cessante tota simul indiuisibiliter, ergo sunt distinctæ, & similiter est de uolubilibus, ergo mensuratur tempore discreto.

Angelus non intelligit cũ discursu.

Si quæratur quid est id tempus discretum; dicitur, quòd uerè est quantitas alia ab oratione; & numero, partim conueniens, & partim differens cum utraque. Nam partes numeri, & si sint inconnexæ, tamen possunt permanere, partes uerò orationis nõ permanent, tñ sunt connexæ aliquo modo, quia possunt construi ad inuicem, partes uerò istius temporis non permanent, nec sunt connexæ.

Quid sit tempus discretũ.

Sed si quæratur, quare Arist. non connumerauit istam cum aliis speciebus quantitatis discretæ; dicitur, quòd ipse posuit omnes intelligentias esse quosdam Deos, & per consequens habere intellectiones proprias, & substantiales, & ideo nõ posuit tale tempus.

Quære D. Thomam, & Varronem & D. Bona. ubique. 12. met. & alibi.

Quicquid sit de isto tempore, & de istis fictionibus; arguo tamen contra communem opinionem, & ostendo, quòd. s. eodem æuo mensuratur operatio angeli sicut eius existentia actualis, quæ uniformiter permanẽt, dũ permanent hñt uniformem mensuram; sed essentia Angeli, & eius operatio uniformiter permanent, ergo. Minor probatur, quia utrumque permanet indiuisibiliter totum simul sine successione propriè dicta, nec obstat, quòd intellectio, uel uolitio non tam diu permanet sicut existentia, quia & si crearetur unus Angelus, quem Deus cito uellet anihilare, nihilo minus quàm diu permaneret mensuraretur æuo, sicut alius, quem uoluit perpetuare, ex quo dum permanent habent consimilem permanentiam. Concedo igitur conclusionem istius rationis, & alterius factæ in oppositum ad principale, & confirmatur, quia secũdum omnes, actus Angeli beatificus mensuratur æuo, & tamen ille actus est partialiter ab Angelo effectiuè, ergo aliqua eius operatio æui, & pari ratione omnis alia. Authoritatẽ illam de causis nego in proposito. nõ. n. tota sciẽtia de causis est uera, secundum, quòd dicit Auicenna. &c.

Actus Angeli beatificus mẽsuratur æuo.

CIRCA SECVNDAM PARTEM huius distinctionis in qua Magister tractat ubi fuerint Angeli creati, quæritur de loco Angeli.

VTRVM ANGELVS SIT IN LOCO.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 2. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 5.
D. Thomas prima parte summe q. 52. Art. 1.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 1. q. 6.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 3. q. 2.

Quæstio quinta.

QVINTO quæritur circa secundam partem distinctionis, Vtrum Angelus sit in loco.

Hic non quæritur de loco circunscriptiuo, sed de loco diffinitiuo.

QVOD non: Boetius de ebdomadibus: Communis animi conceptio est incorporalis in loco non esse. Et confirmo per Augustinum 83. q. ubi ex intẽtione probat Deum esse in loco pro eo, quòd non habet corpus.

83. q. q. 20.

CONTRA id est Magister in litera hic, ubi adducit authoritatem Damasceni.

Distin. 37. primi.

RESPONDEO, & dico, q. Angelus præcisè est in loco, per operationem, & non aliter, ita quòd ibi solum est, ubi operatur.

Ca. 13. & 16. & 20.

Quod probatur per Damasc. Incorporea, inquit, natura ubi adest operatur, nõ corporaliter, sed spiritualiter continetur, & ita intelligentia intellectualiter dicitur circunscribi, ubi operatur.

D. Thomas prima parte summę. q. 52. Art. 1. & 2. & egidiũ in 1. dist. 18. q. 8.

Contra hoc est, quia articulus iste est excommunicatus ab Episcopo parisiensi.

Ca. 13. & 16. & 20.

Itẽ operari pręsupponit esse, ergo operari in loco, pſupponit ẽe ĩ loco, ergo prius naturaliter est in loco, quàm operetur in loco. Confirmatur, quia iste Doctor in quæstione: An Deus sit ubiq; pro-

Cap. 7.

probat Deum esse ubique, quia potest operari ubique.

Tunc sic: Vel ex hoc intendit probare Deum esse ubique solum per operationem, & tunc petit principium, quod idem est præmissa & conclusio. Aut per essentiam, & præsentiam, & tunc habetur propositum, quòd. s. prius naturaliter est ubique, & immēsus, quàm operetur ubique, & consimiliter est in proposito.

Argumentū est efficacissimum, ut uides.

Ad quæstionem igitur soluendam sunt tria uidenda. Primo de locato quanto, & corporeo, secundo de loco, tertio de principali quæsito. De primo dico, quòd omne corpus quantum præter ultimum cęlum, extra quod nihil est, habet quinque conditiones. Prima, quòd est in loco. secunda quòd est in loco actualiter. tertia, quòd est in loco mensurante. quarta, quòd est in loco determinatè in hoc, uel in illo. quinta, quòd est in loco naturaliter, uel uiolenter. Omnes istæ cōditiones patēt intuēti de facto. De possibili diceret Arist. quòd etiam, quia secūdum eum extra uniuersum nihil posset fieri, quidquid autem quantum fieret infra uniuersum haberet istas quinque conditiones. Secundum autem Theologos, & fidem, & ueritatem, Deus posset creare, & conseruare unum corpus extra uniuersum nihil aliud creando secū, & tunc tale corpus non esset in aliquo loco continenter, sed esset in se ipso.

Extra uniuersum nihil ē. primo celi cō tex. 99. idem secundo cæli contex. 27. Deus potest conseruare unū corpus extra uniuersum.

Sciendum, quòd quatuor primæ conditiones competunt corpori quatenus est quantum; Quintā uero in quantum est quale, & licet omne quantum sit quale, tamen prius naturaliter est quantū, quàm quale. & ita naturaliter prius, potest esse de consideratione. Mathematici, quàm Philosophi. Quod aūt corpori quanto, ut quanto præcisè possint aliquæ operationes cōpetere, patet per phylosophum 4. phys. cap. de uacuo, ubi uoluit, quòd si corpus præcise cubum, præcisè esset in aere, uel in aqua, adhuc faceret distare latera continentis, quantum distarent latera sua, circunscripta omni qualitate.

4. phys. cont.

De secundo patet per phylosophum 4. phys. ꝙ locus est ultimum continentis, & immobile, & est incorruptibile. Quidam declarant eius immobilitatem dicentes, quòd licet materialiter locus sit mobilis, formaliter autem, ut dicit ordinē ad partes uniuersi. s. ad centrum, & circunferentiam, est immobilis, & incorruptibilis.

4. phys. cont. 46.

An locus sit mobilis, uel immobilis.

Dico breuiter, quòd talis locus est corruptibilis, quia cum idem accidens numero non possit transmigrare de subiecto in subiectum, siue sit accidens absolutum, siue respectiuū, oportet necessariò dicere, ꝙ moto subiecto, & corrupto subiecto, corrumpatur omne accidens, quod est in ipso, siue sit accidens absolutum, siue respectiuum. Imo plus dico, quòd omnis locus in quantum dicit respectum est corruptibilis, sed in quantum dicit ultimam superficiem corporis continentis sic potest esse in corruptibilis, quod patet de superficiebus cœlorum, quæ sunt incorruptibiles, tamen quia sunt mobiles, statim ipsis motis corrumpitur respectus ad locatum. hic autē non loquor de cęlo Empyreo, quod est immobile, quia illud nō uidit Arist.

Corrupto subiecto, corrumpitur omne accidens, ꝙ est in ipso. Quomodo locus sit corruptibilis, & in corruptibilis.

Arist. non uidit cęlum empyreum, ꝙ sit immobile.

Dico igitur, quòd secundum phylosophum locus est immobilis, quia habet immobilitatem oppositam omnino motui locali, & est incorruptibilis secundum æquiualentiam. Primum patet sic: Omne, quod mouetur localiter, uel mouetur propriè, uel per accidens, uel in aliquo alio gradu, ut in 4. uel in 5. Exemplum: Subiectum mouetur per se, superficies per accidens, cœlorum superficies accidentaliter, per accidēs similitudo in quarto gradu. Neutro autem istorum modorū mouetur locus, ut dicit respectum ad locatū. Nā moto locato, statim corrumpitur ubi, quòd habebat, & acquirit aliud ubi, cum omnis motus sit de ubi ad ubi, & per consequens statim acquirit aliū locum; & primus corrumpitur scilicet ille primus respectus corrumpitur; & acquiritur alius. ergo locus formaliter, ut dicit respectum, nullo modo mouetur, sed statim quod deberet per accidens moueri ad motionem sui subiecti, ipse corrumpitur, etiam si continens, & contentum simul mouerentur, locus tamen, ut dicit respectum, non mouetur, sed corrumpitur, quia tunc essent duo motus, sicut sua mobilia. & ita mouerentur à duobus ubi ad duo ubi, ut patet intuenti. Sed etiam patet, quòd est incorruptibilis secundum æquiualentiā, quia statim, moto locato, acquiritur consimilis respectus loci dimissi ad locatum, qui transfertur.

Resoluto notabilis.

De tertio dico, quòd Angelus non necessariò est in loco. Si Deus potest conseruare, & creare corpus extra uniuersum, multò magis potest de Angelo, & secūdm aliquos quādoque fuit sine omni loco, quia etiā duratione creatus fuit ante creaturam corporalē, secundū istos, nec est modo de facto in loco cōmēsurātē cōmensuratiuē, uel circūscriptiuē, sed diffinitiuē, nā sibi ita determinat hunc locum, quòd non alium, quia non est quantus, nec naturaliter, qa nō cōseruatur plus ab uno loco, quam ab alio. imo à nullo nec uiolenter, qa nō habet naturalem inclinationē ad locum oppositum. Est autem in loco, & actualiter est in loco, & in aliquo loco determinato, primum & secundum patet per Damascenum. c. 20. ubi dicit, ꝙ cęlum est continentia uisibilium, & inuisibiliū creaturarum, & ita in ipso Angelorum uirtutes includuntur. tertium patet, quia non est infinitus.

VTRVM ANGELVS REQVIRAT determinatum locum.

Seraphicus Bona. 2. senten. distinct. 2. q. 3. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 6.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 2. q. 12.

Quæstio sexta.

IVxta hoc quæritur, Vtrum possit se facere in loco maiori, & minori, & in infinitum, & Vtrum in loco punctali.

De Primo cōiter dicitur, quòd non. sed per uirtualem quantitatem, quam habet; ita potest se facere in

D. Bona. 2. sent. dist. 2. q. 3. Art. 2. tenet partē affirmatiuam. Varro negatiuam. D. Thomas prima parte sūmę. q. 52. Art. 2.

cere in loco adequato sibi, quòd non in maiori, & hoc secundum, quòd in uno Angelo est plus uel minus, quàm in alio. De tali quantitate uirtuali dico, quòd qua ratione non potest se facere in maiori, & in minori, & in infinitum; pari ratione nec in maiori, & in minori in infinitum, quia utrū que arguit in eo uirtutem infinitam. Nam uirtutis est posse se applicare de uno loco in alium, ergo infinitæ uirtutis est in infinitum hoc posse, nec ualet, si dicas, quòd non est hoc conueniens, quia nūquam deueniret ad actum infinitum, & ideo non oportet eum, propter hoc habere uirtutem infinitam. non ualet, quia propter actum applicare se in loco, non aduenit sibi uirtus, sed oportet, quòd habeat uirtutem, per quam possit. ergo si in infinitū potest, infinitam uirtutem præhabet.

De secundo non uidetur necessaria ratio ad aliquam partem. non quidem ad partem affirmatiuam, quia licet Angelus sit indiuisibilis, non tamē habet diuisibilitatem illimitatam, sicut punctus. Imo habet quantitatem uirtualem, per quam applicat se loco. Nec etiam ad partem negatiuam, quia si dicatur, quòd tunc non posset moueri, nisi spacium componatur ex punctis, non ualet, quia posset se immediatè facere in loco quanto, cuius ille punctus erat terminus.

AD authoritates omnes, quę uidentur negare Angelum esse in loco, respondetur, quòd uerum est, quòd non est in loco circunscriptiuè, & commensuratiuè.

Cap. 13. Ad Damascenū pro alia opinione dico, quòd ipse negat Angelum esse in loco secundum esse. concedit tamen eum operari in loco, & hoc patet per dictum eius superius assignatum in tertio articulo. Item patet ibidē, ubi adducitur pro illa opinione. dicit. n. in prima authoritate: In corporea natura ubi adest, & operatur. Ecce, quòd præmittit eum esse in loco, ut operatur in loco. similiter in secunda authoritate præmittit eum intellectualiter circunscribi à loco. &c.

VTRVM VNVS ANGELVS POSsit esse simul in pluribus locis.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 2. q. 2. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 7.
D. Thomas prima parte summa. q. 52. Art. 2.
Franciscus de May. 2. sent. distin. 1. q. 8.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 3. q. 2.

Quæstio septima.

Vide D. Thomam in primā parte sūmæ. q. 52. Ar. 2. & D. Bon. atq; Varronem in quæstione præsenti, qui tenent partem negatiuam.

SEXTO quæritur, Vtrum unus Angelus simul possit esse in pluribus locis.

QVOD NON. Quia tunc distaret à se, sicut locus distat à loco. Consequentia probatur, quia quæ sunt simul in tertio, sunt simul inter se. ergo per oppositum: quę non sunt simul in tertio, distant inter se.

Item quia tunc simul posset moueri in uno, & in alio loco quiescere.

CONTRA: Potest. n. esse in uno loco toto quanto, ut in loco pedali. faciat ergo se solum in extremis non exhibendo se præsentem medio, non. n. est ibi, ut firma.

Respondeo, quòd non est idem Angelus in diuersis locis secundum Damascenum, quia secundum eum dum sunt in cęlo, non sunt in terra. De possibili autem loquendo, de propria eorum potentia naturali probabile uidetur, quòd non possint simul esse in duobus locis, ita quod cuilibet loco applicarent se secūdū totam suam uirtutē. sed Vtrum propria uirtute possint se facere simul in diuersis locis quocunque modo, non uidetur rō necessaria pro una opinione, nec pro altera. Videtur autem hoc Deus posse facere, ut puta non esse dubium, quòd sic, quia nullam contradictionē includit, ut dicetur in 4. libro in materia Eucharistiæ. Dist. 10 q. 2.

Ad primum principale, quod uidetur ostendere in possibilitatem; dico, quòd non sequitur. quādo unum est illimitatū ad Duo. Exemplum: Anima est aliquo modo illimitata ad ambas manus, & ideo cuilibet est tota præsens. & tamen non distat à se, licet manus distet à manu. Simile est de Deo respectu diuersarum rerum, quibus est totus præsens. Exemplum.

Ad secundum Dico, quòd sicut moueri est aliter se habere, quàm prius, ita quiescere est eodem modo se habere nunc, ut prius. non est autem inconueniens aliquid unum respectu unius, ubi se habere eodē modo, ut prius, & respectu alterius ubi se habere aliter, quàm prius. Et ideo concedo, quòd in diuersis ubi unum & idem potest simul moueri, & quiescere, nec ex hoc potest inferri: ergo si mouetur simul, & non mouetur, quiescit, & non quiescit; imo est ibi ignorantia elenchi de secundum quid ad simpliciter. Nam istud prædicatum mouetur, uel non quiescit, absolutè probatum non sequitur nisi ad quietem simpliciter, & ad motum simpliciter. Modo autem sic, quod non quiescebat simpliciter, sed cum determinatione. s. in hoc ubi. Exemplum: Linea pedalis est regula ad mediam pedalem, & non regula ad pedalem, non tamen sequitur absolute, quòd sit regula, & non regula. &c.

Angelus per diuinam potentiam pōt esse in pluribus locis. uel cōtinuis, uel distinctis, uel adæquatis, quia tam loca, tam Angeli, sunt impotētia obedētialē.

VTRVM DVO ANGELI POSSINT simul esse in eodem loco.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 2. q. 4. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 2. q. 8.
D. Thomas prima parte summa q. 52. Art. 3.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 1. q. 7.

Quæstio octaua.

SEPTIMO quæritur, Vtrum duo Angeli possint simul esse in eodem loco.

QVOD non. Ratio est, quia quæ habent eundem modum essendi non possunt esse simul secundum naturam, sed plures Angeli habent cōsimilem modum essendi in loco, ergo, Maior patet in exemplis. nam duo corpora gloriosa non possunt

Quare D. Thomã quo lib. 1. q. 51. & 22. ad hęc. Cap. 5. possunt esse simul secundum naturam. nec plures Dii, si essent, possent esse simul secundum Damascenum, & tamen corpus gloriosum potest esse simul cum uno glorioso, & Deus est simul cũ creatura.

Non puto esse dubium, quòd Deus potest facere plures Angelos esse simul in eodẽ loco. Utrum autem hoc possit fieri secundum eorum uirtutem naturalem uidetur posse dici, ꝙ sic, quia si prius duratione fuerũt creati, quàm creatura corporalis, sicut dicit Damascenus, tunc esset dicendum, quòd omnes fuerunt simul, & pari ratione uidetur posse dici, quòd non. Ca. 17 & 21. & Marci c. 5.

Ricardus etiam 4. de Trin. uidetur ex hoc probare Dęmones non habere corpora, quia una legio simul fuit in corpore unius obsessi. Quare ex hoc uellet dicere, quòd tunc plura corpora essent simul, & per consequens non uidetur habere pro inconueniẽti, quòd plures spiritus sint simul. Matth. & Lucæ. cap. 8. & Marci. cap. 5.

D. Thomas prima parte sũmæ. q. 52. Art. 3. Cõfutatio efficacissima. Ad rationem oppositam dico, quòd maior ratio, quæ habetur apud eos multum famosa, est irrationalis. nam maior est in dependentia effectus ad causam, cum sit respectus intrinsecus, & tamẽ possunt duo effectus ad eandem simul habere eõ similem dependentiam. ergo. quod aũt dr̃ de pluribus corporibus gloriosis, & pluribus Diis, si essent, si uerum sit, aliunde est quærenda causa: &c.

VTRVM ANGELVS POSSIT MOueri de loco ad locum.

Scotus 2. sent. dist. 2. q. 9.
D. Thomas prima parte summa q. 53. Art. 1.
Ioannes Bacconitanus dist. 3. q. 2.

Quæstio nona.

OCtauo quæritur, Utrum Angelus possit moueri de loco ad locum motu continuo.

3. phys. cont. 6 & 10. 6. phys. cont. 1. & inde. QUOD non: Motus est actus entis in potentia in quantum in potentia. 3. phys. sed Angelus non est ens in potentia. i. quantum in potẽtia, quia tunc esset ens imperfectum, ergo.

Item Angelus est indiuisibilis, ergo non potest moueri. Antecedens patet. Consequentiam probat philosophus ex intentione 6. phys. & est ratio sua talis prima, quam ponit. cap. 1. & replicat ca. ultimo:

6. phys. cont. 7 & 32. & 37. Omne, quod mouetur, partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem, nã cum est in termino à quo, totaliter iam motum est, & non mouetur, sed impartibile non habet partem, & partem, ergo.

6. phys. cont. 89. Secũda ratio est talis, quam ponit cap. ultimo: Omne, quod mouetur, prius transit spatium sibi æquale, uel minus, quàm per transeat maius: sed impartibile non potest prius transire spatium sibi minus, ut patet. ergo æquale. sed spatiũ sibi æquale est indiuisibile. ergo per prius transit spatium indiuisibile, quàm diuisibile. ergo si impartibile moueatur per aliquid spatium continuum, sequũtur duo impossibilia. Primum, quòd per transit actu infinita. Secundum, ꝙ continuum componitur ex indiuisibilibus.

Tertia ratio est, quia omnis motus est in tempore, sed omne tempus est partibile, ergo omnis motus est partibilis, quia accidens partibile nõ recipitur in subiecto impartibili.

Quarta ratio ex 4. phys. cap. de uacuo est, quia Omnis motus est successiuus. successio autem in motu causatur secũdum commentatorem ibidẽ, uel ex resistentia medii ad motorem, uel ex resistentia mobilis ad motorem, uel ex resistentia medii ad mobile. & ideo dicit, quòd in uacuo esset motus in non tempore, quia non esset ibi talis resistentia. Sed nulla dictarum resistẽtiarum potest esse in proposito. nam nec spatium resistit Angelo, ut motori, nec Angelo, ut mobili, nec Angelus nec mobile resistit sibi ipsi, ut motori, ergo. Vide 4. & 5. phys. contex. 71. Ca. de uacuo.

Contra id est Damascenus. Cap. 33. & 39.

Angelus an possit moueri motu cõtinuo. Respondeo, quòd Angelus potest moueri motu continũo, ratio est: Omne susceptiuum aliquarum formarum eiusdem generis, quod ex se non est determinatum ad unam tantum, nec est illimitatũ ad omnes, potest mutari siue moueri de una in alteram. Propositio est adeo uera, quòd subiectum includit prædicatum. Sed Angelus est susceptiuus diuersorum ubi, quia potest esse alicubi diffinitiuè, ut patet in quæstione de locatione Angeli, nec est determinatus ad unum ubi tantum; quia non necessariò magis est in uno loco, nec est illimitatus ad omnia ubi. quia non est immensus. ergo potest moueri de uno in aliud, & quòd motu cõtinuo, patet, quia inter duo ubi sunt infinita ubi media, & in quolibet istorum potest se facere, sed nunquam faceret se in omnibus, nisi transeundo per omnia motu continuo, alias posset per transire actu infinita. ergo.

TUNC ad rationes in contrarium: Ad primam dico, quòd non est inconueniens omne ens creatum, cum non habeat perfectionem essentialem infinitam, esse in potentia ad aliquam perfectionem secundariam, & accidentalem, quæ tamẽ est ignobilior ipso perfectibili; sicut patet pro potentia intellectiua Angeli est in potẽtia ad intellectionem, quæ est sibi accidens.

6. phys. cont. 1. & inde. Ad alias tres primas rationes de 6. phy. potest faciliter responderi, dicendo, ꝙ licet Angelus sit impartibilis secundum existentiam, est tamen quodammodo partibilis secũdum uirtutem, quæ habet quantitatem uirtualem, per quam applicat se toti loco quanto. & ita per istam quantitatẽ uirtualem potest dici quodammodo, quòd quando mouet partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem. Quomodo Angelus sit partibilis.

Quo ad primam rationẽ dico, quòd prius pertransiit spatium minus, & æquale, quàm maius, quia si applicatur toti loco pedali prius per transiit alium medii pedalem, quàm pedalem, & pedalem, quàm bipedalem.

Quo ad secundam dico, ꝙ potest recipere accidens partibile mediante tali quantitate uirtuali.

Impartibile an possit moueri. Quo ad tertiam tamen ultra hoc dico, ꝙ impartibile omnino impartibile potest moueri. Ita, quòd

quòd si esset punctus separatus, posset moueri diuina uirtute. Quod probo: Sphæra tangit planum in puncto, & tamen potest moueri super planum, nec ex hoc sequitur, quòd spacium super quod mouetur, sit compositũ ex indiuisibilibus.

An sit dare corpus omnino sphæricũ. Cęlũ est sphærica figuræ.

Respondent ad hoc multipliciter: Primò, quòd non est dare corpus omnino sphæricum in natura, sed solum in imaginatione Matem. sed hoc non ualet, quia non est dubium, quòd cœlum est omnino sphæricum; alias esset dare uacuum, ut patet. sed esto, quòd non esset ita. istud tamen uerum est, quòd ex formali ratione non repugnat sphæricum plano, quin sphæra posset moueri super planum.

6. phys. cõtex. 86.

Aliter dicitur, quòd sphæra non tangit planum in puncto, sed in linea. sed hoc est omnino falsum, quia centrum est, quòd nulla pars lineæ omnino circularis est recta, alias circulus posset cõponi ex rectis partibus. ergo quælibet pars circuli est non recta. Impossibile tamen est, quòd tota linea tangatur à linea recta, q̃ est in plano. ergo.

Aliter dicitur, quòd secus est de puncto in sphæra, & de puncto separato: quia punctus in sphæra mouetur solum per accidens, punctum autem separatus, si moueretur, moueretur per se. sed hoc etiam non uidetur, quia quamuis moueatur punctus in sphæra, tamen commensuratur tali lineæ, super quam fit motus. nec commensuratur illi lineæ ipsa sphæra, uel linea sphærica, licet tota sphæra dicatur moueri per se, quia non tangit illam lineam rectam, nisi in puncto. ergò tantum ualet de pũcto in sphæra, quantũ ualet de puncto separato.

Item ad principale arguo sic: Signetur punctus in linea recta, & moueatur super eam quodcunq; corpus; certum est, quòd punctus signatus commensurabit se in toto motu continuo parti sibi æquali correspondẽti sibi immobili. ergo, ut punctus, & tamen non propter hoc mobile illud diceretur compositum ex punctis. ergo non apparet ratio, quare impartibile inseparatum non possit moueri.

successio in motu est ex duplici causa.

Tamen propter intentionem Arist. quam adducit, & propter solutionem quartæ rationis, est sciendum, q successio in motu est ex duplici causa. s. ex diuisibilitate mobilis, & ex diuisibilitate spacii, utraque tamen causa esset per se sufficiens separata. nam si mobile sit diuisibile, prius pertrãsit spacium pars ipsius mobilis, quàm totum mobile, & ita in motu erit successio, si etiam spacium sit diuisibile, patet, quòd prius pertrãsitur pars spacii, quàm totũ spacium, & ita etiam in motu erit successio. Negat ergo philosophus, & benè, q impartibile non potest moueri motu continuo, ita q continuitas in motu causaretur, uel sumeretur ex parte eius, non tamen repugnat sibi moueri si posset haberi cõtinuitas, & successio motus aliũde. s. à spatio, tantũ concludunt rõnes eius, & nõ plus.

Ex positio notabila phylosophi qoam male pcipiũt aduersarii Scoticæ disciplinæ.

Ad primam ergo dico, q maioris probatio solum est uera, quando mobile est tale, q ex eius ratione contingit successio, & continuitas in motu.

Ad secundam dico, q quãdo mobile est impartibile, non prius tempore pertransiit spacium sibi æquale, quàm maius; quia in quocunq; minimo tempore pertransiit aliquid spatium, quantum ad diuisibile, sed pro tanto potest dici prius pertransire spatium sibi æquale, quàm maius, quia prius cõmensuratur puncto, quàm lineæ & ita prioritas accipitur solũ ex parte spacii. Vnde motus habet tunc continuitatem, & successionẽ, & non accipitur ex parte tẽporis, quãdo uero mobile est partibile, prioritas illa accipitur ex utraque parte.

Ad tertiam dico, q quando impartibile mouetur, motus non habet partibilitatem à mobili, sed à spatio, ut prædictum est, ergo partibilitas illius motus non recipitur in mobili.

Ad quartam rõnem, & ultimam dico, q successio in motu potest etiam cõtingere ex defectu uirtutis motiuæ cũ distantia terminorum, inter quos fit motus, & ista sunt in proposito. nam uirtus motiua Angeli non est finita, & ideo non potest ponere mobile de termino in terminum, nisi in tpe.

Virtus motiua Angeli, nõ est finita.

VTRVM ANGELVS POSSIT MOuere se.

Scotus 2. sent. dist. 2. q. 10.
Franciscus de Mayronis 2. sen. dist. 2. q. 11.

Quæstio decima.

NOno quæritur, Vtrum angelus posit mouere seipsum.

Sermo nõ est motu intrinseco spirituali intellectus, et uolũtatis, ut multi Theologi faciũt, sed de motu locali extrinseco.

QVOD nõ: Quia idem esset in potentia, & in actu simul. nam mouens, ut mouens est in actu. & motum, ut motum est in potentia cum fieri, qđ idem non est in potentia & in actu, quia differentiæ entis oppositæ sunt incompossibiles in eodem, idem. n. non sunt substantia & accidens. ergo. Item ex 8. phys. mouens seipsum componitur ex per se mouẽte & per se moto, sed Angelus est simplex, ergo.

8. phy. conte. 30.

Cõtra: nõ est minoris uirtutis angelus, q̃ hõ &c.

Respõdeo in hac quęstione, dicit Scotus, q nõ solum angelus, & homo, imo ẽt graue mouet seipsum effectiue deorsũ. ratio prima est: Effectus in actu habet causam in actu ex 2. phys. & 5. Met. & causa efficiens in actu simul sunt & nõ sunt, qđ etiam patet per rationem manifestam, quia qđ nõ est, quãdo nõ est, nõ producit aliquid ad esse. sed motus grauis deorsum est effectus in actu. ergo hẽt causam effectiuã in actu. nõ potest dici q causetur à generante graue, quia anihilato generãte, cã amoueretur deorsum. nec põt dici, q causetur à remouente prohibens, quia sc̃d̃m philosophum 8. phys. remouẽs prohibens est agens per accidẽs. Agens per accidens reducitur ad per se. nec põt dici, q sit influentia cęli, quia ita est fuga, recurrere ad cãm uniuersalẽ, & negare causas pticulares, nã influẽtia cęli de se ẽ ĩdifferẽs ad motũ inferius uel superius. & ĩõ oportet, q terminetur per cãm particularẽ, puta p formã grauis, uel leuis. nec põt dici, q moueatur graue deorsum p̃ se à Deo, q2 tũc nõ esset motus naturalis, sed miraculosus. nec potest dici, q moueatur effectiuè à cẽtro, quia si

2. phy. cõt. 27 5. met. cõt. 3.

8. phy. cõt. 32 2. phy. cõt. 66. et 8. phy. cõt. 59.

per impossibile nullum graue esset in centro, sed tota terra amota esset à centro, & nullum positiuum maneret ibi, maente tamen ratione centri; adhunc graue moueretur deorsum. Si dicatur, quòd mouetur à uirtute generantis immissa ipsi graui, tunc habetur propositum, quia non est aliqua talis uirtus positiua in graui, nisi forma grauis data à generante. & ita sequitur, quòd ab aliquo principio intrinseco est actio motus grauis deorsum, & leuis sursum pari ratione.

Item graue descendens deorsum trahit secum leue sibi alligatum, si leuitas non sit tãta, quod uincat eius grauitatem. Frangit etiam obstaculum sibi oppositum quandoque, sed istorum effectus, scilicet descensus leuis, & fractionis alicuius dari, cum sint motus uiolenti est assignare causa agentem extrinsecam, sed non est fingenda alia causa, quàm ipsum graue. graue autem non causat illos effectus, nisi, quia intendit se facere in centro, ergo ab eodem principio intrinseco effectiuo est eius descensus deorsum, à quo sunt illi. ergo.

3. ethic. ca. 2.

Item duo grauia inæqualia possunt generari ab eodem generante, & esse in eadem distantia ad centrum, & in eadem influentia cœli, & tamen grauius uelocius mouebitur, ergo non potest dari alia causa istius deformitatis motuum, nisi principium intrinsecum in eis aliud, & aliud. s. alia, & alia forma grauis.

Primo cœli contex. 25. & 89. de uiolento.

Hic sunt duæ instantiæ, prima, quia secundum philosophum primo de cœlo, & mundo motus naturalis intenditur in fine, & uiolentus remittitur, ergo sicut uiolentus est effectiuè ab agente impellente eum, quia in fine deficit uirtus. ideó motus remittitur, ita motus naturalis est effectiuè à loco naturali attrahente, cui quanto mobili plus appropinquat, tanto motus plus intenditur.

Item motus uiolentus non est totus ab impellente, ut uidetur, quia posito, quòd, ut primum statim lapis egreditur à proiiciẽte, proiiciens anihiletur, adhuc lapis moueretur sursum, nec est à principio intrinseco lapidis, ut uidetur, ergo est dare aliam causam, puta, uel est ab aere impellente, uel est à uirtute primi agentis proiicientis reseruata in lapide, ergo rationes supradictæ insufficientes sunt, quia ita potest dici de motu naturali.

Ad primum dico, quòd est pro me authoritas sic: sicut motus uiolentus, quia in fine remittitur, est à principio extrinseco; ita motus naturalis, quia in fine tenditur, est à principio intrinseco. Et confirmatur apertissimè. Nam si esset effectiuè à loco attrahente minus graue, uelocius moueretur, ut patet. causa ergo, quare motus naturalis est in fine uelocior, potest esse, quia uirtus naturalis intrinseca, quæ mouet per continuum motum, plus uigoratur.

Ad secundum dico, quòd aer primo motus à proiiciente, mouet aerem sibi propinquum, & sic aer motus impellit lapidem proiectum, donec uirtus illa in aere deficiat, & licet ista causa concurrat, forte in motu lapidis deorsum scilicet aer impellens, quia proiectus infertur cum uiolentia uelocius mouetur, quàm per se dimissus. non tamen est principalis causa, sed est dare causam intrinsecam principalem, ut rationes factæ probant.

Ad primum principale patet quomodo aliquid potest agere in se, sed ad probationem, uel instantiam dico, quòd actus, & potentia, ut sunt differentiæ entis, sunt impossibile in eodem præcisè. Est enim differentia entis, ut est potentia ad actum primum, & differentia sibi opposita est actus primus. Impossibile ergo est, quòd idem simul sit actus primus substantialis, uel accidentalis, & sit in potentia ad esse actum primum, sed non est inconueniens, quòd idem sit actus primus, & per consequens sit actus, & sit in potentia ad aliquam perfectionem secundam.

Dist. 3. primi q. 7. uel solue do rationes secundæ opinionis.

Ad secundum dico, quòd mouens se ipsum, si est organicum, est realiter compositum ex per se mouente primo, & per se moto, & de talibus ibi loquitur philosophus. Mouens autem se non organicũ, siue sit spirituale, sicut Angelus, siue corporale, sicut graue, uel leue, non est sic compositum, nisi secundum rationem. &c.

VTRVM ANGELVS POSSIT MOueri in instanti.

Scotus 2. sent. dist. 2. q. 11.
D. Thomas prima parte summa q. 53. Art. 3.
Franciscus de May. 2. sent. dist. 3. q. 13.

Quæstio undecima.

DECIMO quæritur, Vtrum Angelus possit moueri in instanti.

D. Thomas prima partæ summæ. q. 53. Art. 3. & quolib. 11. q. 4. uide Henricũ quolib. 15. q. 7. & quolib. 12. q. 5.

QVOD NON: Quia tunc Deus posset Angelum mouere in minori, quàm in instanti.

Ita enim arguit philosophus 6. phys. quòd minor uirtus mouet in tempore, maxima mouet in instanti.

6. phys. conc. 29 & 90. in simili.

CONTRA: Ista corpora mouent in instanti, sicut patet de sole, qui illuminat medium in instanti. ergo Angelus potest se mouere in instanti, quia maior est eius uirtus motiua, & minor resistentia medii.

Exempla.

RESPONDEO, quòd motus, uel mutatio potest dupliciter accipi: uno modo, quòd includat totam realitatem motus, hoc quòd si motus sit ad. a. ubi ad. b. ubi id, quod mutatur simul habeat omnia ubi inter media, ac si fuisset mutatum simpliciter successiuè, & isto modo non uideo, quòd Angelus propria uirtute naturali possit mutari in instanti, quia tunc simul esset in diuersis ubi, cum in instanti non sit prius, & posterius. Alio modo, quòd includat præcisè realitatem termini motus, & isto modo non est inconueniens, quòd Angelus moueatur in instanti, hoc est, quòd in instanti sit in termino motus, Nam quòd terminus motus non in istanti includatur, hoc est ex imperfectione uirtutis motus, uirtus autem Angeli est dignificanda, ubi contrarium non apparet.

Ad

Ad rationem in contrarium dico, quòd incon ueniens philosophi tenet. Quia in antecedente includit mensuram diuisibilem, non ex quo mensura est diuisibilis, in qua mouet magna uirtus, maxima potest moueri in minori, quia est dare minus quocunque diuisibili dato, sed in proposito non sic, quia in antecedente assumitur mensura diuisibilis, quia non potest dari in minori. & cætera.

Pro maiori dilucidatione circa uerba Doctoris: An scilicet Angelos possit moueri in instanti dicendum est, quòd Motus Angeli conside ratur tripliciter.

Vno modo quatenus est ad partem minorem eiusdem loci.

Secundo quatenus est ad partem, & locum ma iorem eiusdem loci.

Tertio quatenus est de uno loco adæquato, ad alium locum adæquatum loci.

Si motus consideretur primo modo certe Angelus potest moueri in instanti, quia potest se facere præsentem, ac coarctare se ad locum minorem, quàm sit, ut pono casum, quòd ista manus sit locus adæquatus unius Angeli, pono etiam casum si uelit se coarctare ad minorem locum, quòd potest facere in instanti, quia in isto loco non sunt ubi, & loca intermedia, sic etiam si motus considere retur secundo modo, sic etiam potest moueri in instãti si sit in loco adæquato, & potest coarctari.

Si tertio modo consideretur motus Angeli de uno in alium locum adæquatum, non potest moueri in instanti, quia sunt multa loca intermedia ac multa ubi.

Hæc sit solutio breuissima addi ita Ant. Andr.

VTRVM ANGELVS POSSIT MOueri ab extremo in extremum non transeundo per medium.

Scotus 2. sent. dist. 2. q. 12.
D. Thomas prima parte summa. q. 53. Art. 2.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 3. q.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 3. q. 12.

Quæstio undecimasecunda.

Vndecimo quæritur, Vtrum Angelus possit moueri de extremo in extremum non transeundo per medium.

Qvod sic, quia corpus Christi existens in cęlo est in altari, & non transit per medium ergo multo magis angelus, quia corpus plus sequitur leges loci, quàm spiritus.

Contra: Non potest transiri à præterito in futurum, nisi transeatur per præsens, ergo.

Respondetur, quòd extrema possunt accipi distantia, uel mediata, uel immediata.

Item motus potest accipi, uel pro motu continuo, uel successiuo includente totam realitatem motus, uel pro motu indiuisibili, uel instantaneo includente præcisè realitatem termini motus. Dico, quòd non potest moueri motu continuo ab

D. Thomas prima parte summæ. q. 53 Art. 2. & quo lib. 3. Art. 5. Varro in sět. dist. 2. Quære D. de Bona. Vide pulchrã

extremo distante ad extremum distans, nisi transeundo per mediũ; imo iam non esset motus, si cõ tinuitas accipiatur ex continuitate medii. Motu autem indiuisibili, & instantaneo potest moueri de extremo ad extremum non distans, non transeundo per medium, hoc est, si sit in toto loco pedali potest se facere in instanti in alio toto loco pedali immediatè. nec dimittendo primo partem primi loci, & acquirendo primo partem secundi loci, sed simul dimittendo primum locum totum, & acquirendo totum secundum in instanti; & tamen dicitur moueri de extremo immediato ad extremum immediatum, non transeundo per medium, & hoc non solum potest esse, imo est necessarium, nam qui transiret illo modo per medium, tunc non esset motus indiuisibilis instãtaneus, sed continuus, & hunc modum conclusit quęstio prę cedens.

solutionẽ Authoris. An Angelus posit moueri de uno extremo, in aliud nõ transeundo p mediũ.

Vtrum autem possit se facere de extremo distante in extremum distans in instanti non transeundo per medium, dubium est. & uidetur probabile, quòd non propria uirtute naturali, quia ordo institutus est ab authore naturæ, quòd motu naturali nunquam transeatur ab extremo in extremum, nisi per medium. Quando. n. est ibi medium ex natura rei, nec hoc repugnat dictis in secundo articulo, quia ibi non erat propriè medium, nisi extrema.

Ad rationem principalem dico, quòd illud fit modo super naturali, & uirtute infinita, ut patebit in quarto libro.

In 4. lib. dist. 10. q. 6.

Sed est hic dubitatio, quia sol illuminat partem distantem in instanti, ergo Angelus potest se facere in instanti de extremo in extremum distans, & per consequens non transeundo per medium. Angelus enim est uirtualior sole, & minorem existẽtiam medii habet. Dico, quòd non est incõueniẽs aliquam alterationem esse totam in instanti, quando agens respicit totum passum, tanquam terminum indiuisibilem, & sibi ultimatè dispositum ad illam formam introducendam, & tunc est mutatio una, uel forte plures ordine, ita quòd una pars medii prius natura illuminata illuminat aliam posteriua natura, sed simul duratione. non ergo est simile de motu locali, & de motu alterationis. & ideo soluit philosophus in libro de sensu, & sensato, quòd aer, uel medium non totum in instanti, & simul ratione alteratur à uoce, sicut à luce, quia fit illa cum motu locali, ergo. &c.

Hic doctor soluit unã authoritatẽ philosophi de sẽ su & sensato prius posità in præsenti dist. q. 9. in argumẽtis principalibus.

DISTINCTIO III.

CIRCA DISTINCTIONEM III. Quæritur de distinctione personali in Angelis & de distinctione indiuiduali in substantiis materialibus.

VTRVM MATERIALIS SVBSTANtia ex se, siue ex natura sua sit indiuidua, uel singularis.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem tertiam quæro primo, Vtrum substantiam materialis ex sit singularis, & indiuidua.

7. met. conie 28. et inde.

Qvod sic: Nam 7. Met. probat philosophus contra Platonem, quòd substantia cuiuslibet rei est propria illa, cuius est, & non in est alij, ergo.

Contra: Cui de se conuenit unum oppositũ, ei de se repugnat aliud oppositum, igitur si natura de se sit una numero, ex se repugnat ei multitudo numeralis.

Respondeo, quòd sicut natura ex se formaliter est natura, ita formaliter ex se est singularis, nec est quærenda alia causa, qua sit formaliter singularis ab illa, qua formaliter est natura; & ratio est quia natura, ut natura, formaliter est res extra animam: & ut singularis etiam est extra animam, non est ergo quærenda causa uniuersalitatis, quia uniuersalitatem habet ab anima.

Contra: Obiectum naturaliter est prius actu intelligendi. in illo ergo priori, in quo præcedi actum est formaliter hoc singulare. Secundum te ergo intellectus in illo priori intelligit obiectum sub opposita ratione uniuersalitatia, & multiplicabilitatis, ergo nunquam potest sibi attribuere rationem uniuersalis, & communis multiplicabilis.

Item cuiuscunque unitas realis propria, & sufficiens est minor unitate numerali, illud non est ex se unum numeraliter; sed unitas naturæ lapidis existentis in hoc lapide propria illi naturæ est realis, & sufficiens, & est minor unitate numerali, ergo. Maior est manifesta. Nam nihil est formaliter unum unitate maiori, quàm sit unitas sua sibi propria, & realis, & sufficiens iam. n. non esset sibi unitas illa propria & sufficiens, si esset unum formaliter, non illa unitate, sed alia maiori. Maiorem probo. Nam si non, ergo omnis unitas non numeralis est unitas rationis, & nulla est unitas realis, nisi unitas numeralis, sed hoc est falsum, ut probabo multis uiis. Primo sic: Secundum philosophum. 10. Met. In omni genere est dare unum, quod est mensura omnium, quæ sunt illius generis, & sicut patet per phylosophum ibidem, illud unum mensurat illa illius generis realiter, & illa sunt mensurata realia, ergo illud unum est unum reale, quia unum rationis non mensurat realiter mensurata realia. est enim realis relatio de primo modo relatiuo mensuræ ad mensuratum, & per consequens fundamentum reale, & ita illa unitas realis. Sed patet, quòd non est unitas numeralis, sed specifica, quia nullum indiuiduum est mensura omnium unius generis, quia secundum philosophum. 3. Meta. Inter indiuidua eiusdem speciei non est prius, & posterius, nec est essentialis ordo, quia unum indiuiduum non mensurat aliud eiusdem speciei, & per consequens nec omnia illius generis. ergo.

10. met. cont. 7.

Efficacissimis probat rationibus Auctor unitatem minoré naturæ quæ faciunt aduersarios Balbutientes obliquari.

3. met. cõt. 11.

Item secundo sic: Arist. 5. Metaphisicæ cap. de Ad Aliquid ait: Idem simile, & æquale fundantur super unitatibus illorum trium generum. sed certum est, quòd similitudo, & æqualitas sunt relationes reales. ergo habent fundamenta realia, & proximam rationem fundandi realem. ergo illa unitas, quæ est proxima ratio fundandi, est realis. sed patet, quòd illa non est unitas numeralis, quia nihil est sibi realiter simile, uel æquale. ergo.

5. met. cõt. 20

Item tertio sic: Vnius oppositionis realis sunt duo prima extrema realia, sed contrarietas est una oppositio realis, quod patet, quia circunscripto omni actu intellectus, unum contrariorum corrumpit reliquum, quia contraria. ergo habent duo prima extrema realia. ergo quodlibet extremorum in quantum primum extremum contrarietatis est aliquo modo realiter unum. Sed patet, quòd non est unitate numerali, quia tunc tot essent prima contraria, quot sunt indiuidua sub specie. ergo.

Quære Ochã quol. 5. q. 17.

Item quarto sic: Non omnis multitudo realis est numeralis. Quod patet, quia tunc omnia æqualiter differrent realiter, & ita non plus distinguerentur realiter Petrus, & Brunellus, quàm Petrus, & Papa. Consequentiam probo, quia unum, & multa, idem, & diuersum sunt opposita. 10. Meta. & quotiens dicitur unum oppositorum, toties dicitur & reliquum, ex primo Thopicorum.

10. met. cont. 9. et inde. et primo Thopicorum. c. 12.

Item quinto sic: Diuersitas Petri ad lapidem est diuersitas realis, & realiter alia à diuersitate eiusdem Petri ad Sortem, & utraque diuersitas habet unum reale extremum primum, quod est eius fundamentum. ergo super alia unitate reali fundatur diuersitas. &c. Petri ad lapidem, quàm super unitate numerali, super quam fundatur diuersitas Petri ad Sortem. ergo.

Item sexto sic: Circunscripto omni actu intellectus, generatio ignis ab igne esset uniuoca, & generatio ignis à sole esset sibi æquiuoca. ergo uniuocatio est aliqua unitas realis, sed patet, quòd non est numeralis; quia idem non generat se, ergo unitas specifica, qua sunt idem indiuidua, quæ numero sunt plura, est aliqua unitas realis.

Quinta ratio non est ratio Scoti; & potest impugnari. quia pari ratione posset probari, quòd tot sunt unitates reales in natura specifica minores unitate numerali, quot sunt species rerum, à quibus omnibus realiter distinguuntur, alia & alia differentia, ut patet. Sed adhuc posset dici, quòd non est simile, quia respectus, quibus differt homo à quolibet specie, sunt eiusdem rationis, qua quodliber differt tantum specificè, & non plus; & ideo possunt habere idem unum fundamentum formaliter. respectus autem, quibus differt Petrus à lapide, & à Martino sunt diuersarum rationum, ut patet, quia ab uno differt specie, ab alio solo numero. & ideo requirunt alia fundamenta formaliter.

Ratio quinta non est opinio Scoti.

Sed contra hoc posset dici, quòd cum termini illorum respectuum sint specie distincti, quia relatio habet esse à termino, siue ad terminum.

minum. Et confirmatur, quia termini numeraliter differentes arguunt numeralem differentiam reſpectuum, ſicut patet. ergo pari ratione.

Ad hoc forte poſſet dici, quòd iſtæ inſtantiæ procedunt ex falſa imaginatione, ſupponunt.n. quòd unitas ſpecifica ſit una numero, quod eſt falſum, quia tunc eſſet unitas numeralis, nõ.n. eſt ita, imo cum unitate ſpecifica ſtat multitudo numeralis, & ita patet, quòd unitas ſpecifica ſufficit ad fundandum omnes reſpectus, quibus differt homo ab omnibus ſpeciebus rerum, ſiue ſint reſpectus eiuſdem rationis, ſiue non, ſed unitas numeralis non ſufficeret, ut patet, proſequendo iſtas inſtantias, & ſolutiones, forte melius patebit ueritas facti.

Vnitas ſpecifica non eſt una numero.

Vnitas numeralis eſt maior unitate ſpecifica.

Ad quæſtionem ergo concedit Scotus concluſionem rationum.ſ. quòd unitas ſpecifica eſt realis minor unitate numerali, per conſequens res materialis non eſt ex ſe ſingularis, ſed contrahitur ad ſingularitatem per unitatem numeralem additam. Hoc autem poteſt aliqualiter declarari, ut dicitur per illud Auicenn. 5. Met. Equinitas eſt tantum equinitas, & non eſt una, nec plures uniuerſalis, nec particularis, hoc eſt, non eſt una unitate numerali, nec plures pluralitate ſibi oppoſita, nec uniuerſalis, nec particularis, ſed in potentia ad omnia illa. Ita tamen, quòd licet realiter non ſit ſine aliquo iſtorum, non tamen includit aliquod iſtorum, nec primo, nec ſecundo modo perſeitatis. Et licet non ſit etiam una unitate ſpecifica perſeitatis, eſt tamen una quaſi propria paſſio. Natura autem, ut præciſè in ſe conſiderata, non includit aliquod iſtorum eſſentialiter, & in primo modo, & ut ſic eſt præciſa quidditas, quæ eſt obiectum intellectus, & quæ diffinitur, & de qua uerificantur omnes propoſitiones in primo modo.

5. met. cap. 1.

Hic accipitur quanta ſit ad uerſarinrũ le nitas manifeſta negantiũ naturæ unitatem.

Equinitas eſt una quaſi propria paſſio.

Sed ſunt hic obiectiones. Primo, quia ex hoc uidetur ſequi, quòd ſit dare uniuerſale in rebus realiter, quod eſt contra Commentatorem primo de anima, ubi dicit, quòd intellectus preciſè facit uniuerſalitatem in rebus.

Primo de Anima comm. 8.

Secunda, quam tamen non mouet Scotus, quia ex hoc uidetur ſequi, quòd ad corruptionem unius indiuidui ſequitur corruptio totius ſpeciei. Nam corrupto Petro corrumpitur quidquid realiter eſt in Petro, ergo corrumpitur illa unitas ſpecifica ex quo eſt talis, ergo per conſequens corrumpitur tota natura ſpecifica.

Ad primam dicit, quòd natura ſpecifica cum illa unitate non eſt præciſè uniuerſale, quia licet ſibi non repugnet eſſe in pluribus, non tamen includit, quòd actualiter ſit in pluribus. Vniuerſale autem eſt unum in multis, & de multis primo poſt. & ita non eſt actu uniuerſale, niſi actu conſideratum eſſe in multis, & de multis, uel ſaltem actu conſideratum poſſe eſſe in multis, & de multis, & ita intellectus facit uniuerſale.

Primo cõtex. 25. & primo perihermenıarũ c. 5. idẽ ſecundo poſt. ad finem.

Ad ſecundum poteſt dici ſecundum, quòd dictum eſt in ſolutione ultimæ inſtantiæ contra quintã rationem. Videtur enim procedere ex falſa imaginatione, ac ſi illa unitas eſſet una numero.

Ad principale dicit, quòd phyloſophus imponit Platoni, quòd ipſe dixit eſſe uniuerſale in rebus pro ſe ſubſiſtere, & exiſtere ſeparatum. hoc autem ipſe probat dicens, quòd omnis ſubſtantia per ſe exiſtens eſt propria ei, cui ineſt, hoc eſt uel ex ſe, uel ex aliquo ipſam contrahente. & hoc uerum eſt. Natura autem cum illa unitate nõ per ſe exiſtit ſine unitate numerali, & per ipſam ſit propria ei cui ineſt. &c.

VTRVM SVBSTANTIA MATERIALIS PER ALIQUID POSITIUUM INTRINSECUM SIT DE SE INDIUIDUA.

VTRVM SVBSTANTIA MATEsialis per aliquid poſitiuum intrinſecum ſit õe ſe indiuidua.

Scotus 2. ſent. diſt. 3. q. 2.

Quæſtio ſecunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum ſubſtantia indiuiduetur per aliud poſitiuum intrinſecum.

QVOD NON. Vnum dicit priuationem diuiſionis in ſe, & priuationem identitatis ad aliud. ergo dicit duplicem negationem. ergo nihil poſitiuum. Probatur propoſitio prima: Nam non dicit eandẽ unitatem cum ente, quia tunc eſſet negatio dicendo ens unum, nec aliam, quia tunc eſſet entitas addita identitati, quod eſt inconueniens. ergo.

CONTRA: Prima ſubſtantia per ſe generatur. 7. Meta. & per ſe operatur, quorum neutrum per ſe conuenit ſecundæ ſubſtantiæ, ergo aliquid poſitiuum addit prima ſubſtantia ad ſecundam, quia iſtæ perfectiones non conueniunt rei per negationes.

7. met. cõtex. 34. & 35. 1. met. in prohemio.

RESPONDETVR, quòd intentio quæſtionis eſt, non quòd formaliter repugnet ſibi repugnantia, ſed quòd repugnet ſibi tanquam proximo, & intrinſeco fundamento, Vtrum. ſ. tale fundamentum proximum ſit aliquid poſitiuum. Dicit Henricus in quolibet. quòd prima ſubſtantia non addit ſupra ſecundã ſubſtantiam niſi duplicẽ negationem. quære ibi.

Hẽricus quoli. 4. q. 8. & 15.

CONTRA: Quanuis negatio tollat proximam potentiam ad agere, non tamen ponit in ſubſtracto oppoſitam repugnantiam formalem. Exemplum: Subſtantia quanta eſt diuiſibilis, tollatur ab ea quantitas, uel per poſſibile, uel per impoſſibile, & remaneat ſubſtantia non erit diuiſibilis, tamẽ nõ repugnabit ſibi diuidi formaliter, quia tũc repugnaret ſibi ſuſcipere quãtitatem. ergo ita eſt in propoſito, quòd licet illa duplex negatio tollat à prima ſubſtantia proximam potentiam ad diuiſionem in plures partes ſubiectiuas, quorũ quodlibet ſit ipſum, non tamen repugnaret ſibi formaliter diuidi, niſi aliud poſitiuum adderet ſupra ſecundam, & confirmatur: Negatio reducitur ad affirmationem, ergo quærenda eſt proxima cauſa, & potiſſima, quare inſunt ſibi illæ negationes, ſed patet, quòd nõ eſt entitas naturæ, quia illi non repugnat ſic diuidi, ergo.

Exemplum.

Confirmatur etiam apertissimè, quia si Petreitas nullam entitatem positiuam dicit, nisi humanitatem, & Sorteitatem pari modo, ergo eadem entitas fundabit immediatè contradictoria. s. negationem idẽtitatis Petri ad Sortem, & Sortis ad Petrum; & cum non sit nisi eadem entitas positiua Petri, & Sortis per te fundabit negationem idẽtitatis ad se, ergo est dare aliquam positiuam entitatem, quæ immediatè fundet istas negationes.

Diuidi dicit imperfectionem non diuidi perfectionẽ

Item diuidi dicit imperfectionem, quod patet, quia non diuidi dicit perfectionem, sed perfectio non competit formaliter alicui enti per diuisionem. ergo indiuisio illa, quæ competit primæ substantiæ. cum dicat perfectionem, competit sibi ratione alicuius positiui.

Confirmatur, quia negatione non constituitur res formaliter in esse perfectiori, quàm sit entitas substracta illi negationi. sed secundum phylosophum in prædicamentis prima substantia est magis substantia, quàm secunda, & est maximè substantia. igitur.

Cap. de substãtiis uide Henricum ubi supra.

Item tunc prima substãtia esset aliquod aggregatum ex entitate secundæ substantiæ, & negationibus, & ita scd̃a substãtia nõ p̃dicaret̃ de prima tota sed solũ ratione partis, & tunc non esset prædicatio superioris de inferiori, sed eiusdem de se ut patet.

Optima ratio

Item, & est bona ratio: Entitas specificica fundat etiam duplicem negationem. s. diuisionis specificæ ad alias species, & negationem identitatis, ad alias species. Cum ergo istæ duæ negationes insint ratione entitatis specificè positæ; sequitur, q̃ istæ aliæ duæ negationes indiuiduales insint ratione alicuius entis positiui, sed non ratione eiusdem entis, ut patet, ergo. Et confirmatur, quia, ut patet ex quæstione præcedente, unitas numeralis est maior unitate specifica, ergo si illa unitas requirit positiuum, & ista.

Vnitas numeralis est maior unitate specifica.

Concedo igitur conclusionem istarum rationum, quòd. s. prima substantia indiuidua indiuiduetur formaliter per aliud positiuum, ratione cuius competit sibi illa duplex negatio.

Ad rationem in propositum, licet assumptum sit falsum. s. quòd unitas sit formaliter, nego, quo forte alias, tamen patet ex dictis, quòd quærenda est causa positiua, ratione cuius conueniant primæ substantiæ illæ duæ negationes. &c.

VTRVM SVBSTANTIA MATErialis per actualem existentiam sit indiuidua, uel ratio indiuiduandi aliquid aliud.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 3.

Quæstio tertia.

7. met. cõt. 49

Tertio queritur, Vtrum formalis ratio indiuiduationis sit essentia actualiter. Dicitur, quòd sic, quia. 7. Metaphisicæ actus est, qui distinguit, sed ultimatus actus indiuidui est existentia eius actualis, ad quem actum omnia alia dicuntur esse in potentia, ergo per ipsum ultimatè distinguntur, sed illud, per quod indiuiduum ultimatè distinguitur est eius ratio indiuidualis: ergo.

Contra: Si unitas specifica est unitas realis, ut probatum est in prima quæstione, sequitur, q̃ entitas ex se habet actualem existentiam, & tamen, ut patet ibi, ex se non est hoc formaliter, sed fit hoc per aliud contrahẽs. ergo nec actualis existentia est formaliter hæc, sed determinantur per aliud contrahens, ut fiat hæc.

Ad rationem oppositam dico, quòd actus distinguit eo modo, quòd est actus, qui fit ex se formaliter hoc, sed determinatur per aliquid contrahens. ideo non distinguit formaliter ultimate, & indiuidualiter.

Actus distinguil principaliter, materia uero ut stat sub forma est distinctiua.

VTRVM SVBSTANTIA MATErialis sit per quantitatem Indiuidua, uel singularis.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 4.

Quæstio quarta.

Qvarto quæritur, Vtrum substantia materialis sit per accidentia.

Qvod sic. Boetius de Trin. In numero differentiam uarietas accidentium facit. Nam tres homines neque genere, neque specie, sed suis accidentibus differunt, nam si illud omnino cuncta accidentia eius separemus, locus tamen cunctis diuersus est, quem unum fingere duobus minime possumus. Nam duo corpora unum locum non obtinebunt. ergo. Lib. 1. cap. 1.

Item Auicen. 5. Met. Naturæ, quæ eget materia ad sui esse, adueniunt accidentia, & dispositiones, per quas etiam indiuiduantur. 5. met. cap. 3.

Contra. Prima substantia differt à secunda, quia per se generatur. 7. Metaphisices, sed ista differentia non uidetur sibi posse competere formaliter per aliud accidens. ergo. 7. met. conte. 34. & 35.

Gotfredus quol. 6. q. 10. & quolib. 7. q. 5.

Respondeo & dico, quòd substantia materialis est formaliter indiuidua per quantitatem, ratio est, quia quando aliquid conuenit alicui primo, & per se, conuenit omni alij per ipsum, cui conuenit primo & per se. Exemplum: Si disgregare conuenit albedini primo, & per se; omnibus cõuenit per albedinem, quibus conuenit. Sed diuidi in partes eiusdem rationis conuenit primo & per se quantitati, ergo omnibus conuenit per quantitatem, & hoc etiam noluit philosophus 5. Meta. Tunc ultra. Diuisio speciei indiuidua est diuisio totius in partes eiusdem rationis, ergo conuenit speciei per quantitatem, sed idem principium diuisionis aliquorum, & distinctionis inter diuisa, ergo indiuidua sub specie sunt formaliter indiuidua per quantitatem. Exemplum.

Item hic ignis nõ differt ab hoc igne, nisi, quia forma differt à forma nec forma à forma, nisi q̃a recipitur in alia, & alia parte materię, nec materia habet partem distinctam à parte; nisi per quantitatem. ergo primum distinguens est quantitas.

Contra. Hic lapis non fit alius lapis numero nulla mutatione substantiali facta in substantia lapidis huius, quod patet, quia lapis est nomen substantiæ lapidis, sed absque contradictione potest Deus hanc substantiam huius lapidis informatã hac quantitate informare alia quantitate nulla substantiali mutatione facta in hoc lapide, sed solum accidentali hic remaneret idem lapis numero substantialiter, ergo quantitas pari ratione nec aliud accidens absolutum est formaliter indiuiduatio substantiæ, & ratio distinctionis numeralis substantialiter.

Item panis substantialis non transubstantiatur in corpus Christi, nec realiter, quia non omnis panis transubstantiatur, nec hic panis indiuidualis, ergo nihil transubstantiatur, quod est hæreticũ.

7. met. con tex. 4. Item substantia est prior accidente. 7. Met. sed substantia hæc est prima substantia, ergo si prima substantia qualibet est prior accidente naturaliter, substantia hæc est maximè prior omni accidente naturaliter, sed prius non est formaliter prius per posterius. ergo substantia non est formaliter hæc per quantitatem, nec per aliquod accidens.

Cap. de substantia. Et confirmatur, quia cum substantia prima sit maximè substantia in prædicamentis, & tota totaliter substantia, ergo non includit accidens, per quod formaliter sit prima, & sit hæc.

Itẽ quantitas non est gradus intrinsecus istius substantiæ, sed est sibi accidens ab ea realiter distinctum, ergo supponit subiectum, in quo recipitur, sed sicut quãtitas supponit subiectum, ita hæc quantitas subiectum hoc supponit. ergo prius naturaliter substantia est hęc, quàm informetur quãtitate hac.

5. met. con tex. 16. Item omne, quod est prius alio natura, potest esse prius illo duratione, absque contradictione, quantum est ex se. 5. Met. cap. de priori. ergo substantia potest esse sine quantitate absque contradictione, sed patet, quòd non esset substantia uniuersalis. ergo.

1. post. con tex. 34. Item coordinationes prædicamentorum sunt primo diuersæ, & ita nihil unius coordinationis est formaliter per aliud alterius coordinationis, sed secundum philosophum primo posteriorum in quantum prædicamenta sunt finita sursum & deorsum, sicut de ipsorum coordinatione est primum prædicamentum, de quo non prædicatur aliud; ita est ultimum subiectum, quod de nullo prædicatur, cuiusmodi est prima substantia. ergo substantia non est formaliter hæc per aliquid alicuius prædicamenti.

Opinio Egidij. quolib. 1. q. 1. Artic. 1. Ad effugiendum aliqua de dictis argumentis exponitur sic opinio de quantitate: Dicitur, quòd à quantitate derelinquitur modus quidam proprius extensionis, & signationis in materia, ita extensio, & signatio materiæ non est nisi materia, sicut etiam extensio quantitatis non est, nisi quantitas, est tamen extensio materiæ derelicta à quãtitate in modum materiæ.

Contra. Ista expositio includere uidetur cõtradictionem dupliciter, quia primo impossibile est quod aliud sit causatum naturaliter à posteriori, & non sit posterius eo quòd naturaliter est posterius sua causa, sed per te extẽsio materię est derelicta in materia à quantitate, & quan itas naturaliter posterior materia. ergo materia est naturaliter prior sua extensione, & per te non est naturaliter prior, quia sunt idem naturaliter, nihil est prius eo, quod est sibi idem. ergo est prior, & non prior.

Item impossibile est, quòd effectus causæ posterioris sit realiter cum eo, quod est prius causa ipsa.

Concedo igitur conclusionem istarum rationum, quòd. s. substantia materialis non indiuiduatur formaliter per aliquod accidens.

Ad primam rationem oppositionis dico, quòd Minor est falsa eo modo, quo ipse accipit eã. non enim ista conuenit quantitati posse diuidi in partes eiusdem rationis, quando etiam cõueniat substantiæ & albedini, & aliis. nec hoc potest haberi à philosopho, quòd ita conueniat quantitati primo & per se, quòd nulli alij nisi per quantitatem.

Ad secundam dico, quòd secunda propositio est falsa, quia cum forma substantialis sit prior naturaliter quantitate, ut probatum est, sequitur, quòd forma distingueretur à forma numeraliter circumscripta omni quantitate, & materia quanta.

Tertia autem propositio est falsa, ut ipse accipit, quia circumscripta omni quantitate, materia cum sit naturaliter prior, posset informari à diuersis formis substantialibus.

Ad primum principale dico, quòd uerum est dictum Boetij, quòd accidentia faciunt differentiam numeralem, tamen non primam. sed est alia prior differentia numeralis, ut probatum est, nec hoc dicit authoritas, quod differentia quam faciunt accidentia sit numeralis prima; dicit tamen quòd tres homines non differunt genere neque specie quod uerum est & differunt numero per accidentia, quod etiam uerum est, sed alia differentia prior. Resolutio notabilis. Vide in 4. distin. 11. Ar. 1. q. 2. & distin. 12. Arti. 3. & alibi.

Ad secundum de Auicen. dico quòd ipse accipit ibi naturam præcisissime pro quidditate, quę formaliter nec est una nec multa nõ quidẽ quòd est unitas specifica de qua dictũ est in prima quæstione sit sibi accidens superadditum; sed est sibi quasi propria passio non res alia ab ea, sed non inclusa in formali ratione eius, & ita Auicen. appellat ibi accidens ipsi naturæ omne, quod est extra eius formalissimum conceptum, & ita unitas specifica dicitur sibi accidens, & multo magis unitas numeralis. Item etiam differentiis dicitur accidere generi, non quòd ita in se sint accidentia, sed quia sunt extra cõceptum formalem eius, cui dicuntur accidere. Ita patet quod ęquiuocatur de accidente. &c.

VTRVM SVBSTANTIA MATERIALIS SIT HÆC, & indiuidua per materiam.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 5.

D. Thomas prima parte summa q. 7. Art. 1. & 2.

Quæstio quinta.

QVinto quæritur, utrum substantia materialis sit hęc, & indiuidua per materiam. Quod sic. Nam philosophus 5. Met. unũ numero sunt quorum materia est una. ergo.

5. met. cap. de uno, & contex. 12.

Contra in 1. Met. antiquę translationis: In fundamento naturæ nihil est distinctum. Sed quod ex se non est distinctum non potest esse alterius formalis ratio distinctionis. ergo.

1. met. contex. 17.

Respondeo, & dico, quòd sic. Quod maxime tenetur propter multas authoritates philosophi, quæ uidentur hoc dicere. Nam 7. Met. Generans generat aliud per materiam. Callias enim & Sortes diuersa quidem propter materiam, idem uero specie.

D. Tho. 1. parte summæ. q. 7. Art. 1. & 2. 2. q. 50. & in 2 scripti dist. 3. q. 4.

CONTRA: Materia est formaliter pertinens ad quidditatem compositi, sed compositum non est formaliter hoc ex se ex prima quæstione, ergo nec materia est ex se hæc, quia tunc per ipsam, quæ est formaliter pertinens ad quidditatem cõpositi, ut dicit maior, compositum ex se esset hoc, quia per aliud sui formaliter. Maior ista probatur per philosophum 7. Met. cap. de partibus diffinitionis, qui dicit, quòd anima est prima substantia, corpus uerò materia, homo autem, uel Animal, quod est ex utrisque.

7. met. contex. 39.

Item materia est eadem etiam numero quantum ad eius quidditatẽ in generato, & corrupto, sed genitum, & corruptum non sunt idem numero, cum differant specie, ergo per aliud, quàm per materiam est differentia numeralis.

Ad illud 7. Met. quod adducit alia opinio dico, quòd uerum est, quòd generans generat aliud per materiam, & materia facit differentiam numeralem, quia eo ipso, quòd forma, quæ est finis generationis, non informãt materiam in generante, sed in genito. in generãte enim materia pręhabet formam. sequitur, quòd generans, & genitum nõ sunt idem numero, non tamen materia facit primam differentiam numeralem, nec præcisè, imo dico, quòd principalius facit forma, quia sicut forma est pars principalior compositi, ita illa unitas una minor unitate numerali principalius ẽ ab ipsa, ratione cuius unitatis generans uniuocum assimilat sibi genitum, & etiam unitas alia numeralis principalius est ab ipsa ratione, cuius generans distinguit à se genitum, quia idem non generat se.

7. met. contex. 39.

Ad primum principale dico, ꝙ uerum est, ꝙ unitas materiæ requirit unitatem numeralem, nõ quidem, quòd materia sit præcisa unitas numeralis, nisi uocetur materia illa ultimata entitas positiua, de qua dicetur in sequenti quæstione, quæ pro tanto potest uocari materia, quia non est de formali ratione formę prout forma accipitur pro quidditate. &c.

Hanc eãdem respõsionem dat iste Author in 5. dub.

VTRVM SVBSTANTIA MATERIALIS sit indiuidua per aliquam entitatem positiuam per se determinantem naturam ad singularitatem.

Scotus 2. sent dist. 3. q. 6.

Quæstio sexta.

SExto quæritur, Vtrum substantia materialis sit indiuidua per aliquam entitatem positiuã per se determinantem naturam ad singularitatem.

QVOD NON: Quia talis entitas se haberet ad naturam, sicut forma ad materiam, uel sicut materia ad formam, uel sicut accidens ad subiectum, sed utrunque est inconueniens. Nam primum arguit in composito duplicem formam secundum duplicem materiam. Tertius incidit in opinionem improbatam in 4. quæstione.

Item si indiuiduum componitur ex natura, & tali entitate determinante, ergo poterit proprie diffiniri sicut species, & diffinitio eius addet supra diffinitionem speciei, sicut ipsa supra diffinitionem generis, & ita erit perfectior diffinito, & ita de indiuiduo poterit haberi demonstratio, & scientia propriè dicta, quæ omnia sunt falsa. Hæc rõ cõtra Nicolaum Bonetum concedere singulare diffiniri.

CONTRA: Omne inferius includit formaliter aliud, quod non includit superius; aliter cõceptus inferioris esset æquè communis, sicut conceptus superioris, & tunc non esset inferius, sed illud inclusum est aliud positiuum, & non est accidens, ergo est aliqua positiua entitas determinans naturam. Ex solutione secundæ quęstionis.

RESPONDEO, & dico, quòd non, sed natura specifica de se est hæc, & athoma, & indiuisibilis ratio. Porphirius dicit, quòd descendentibus à generalissimis ad particularia iubet Plato quiescere, & natura de se esset diuisibilis. Gotfredus quolib. q. 16. & quoli. 7. q. 5. Egidius &c. cap. de spẽ.

Item Boetius in libro diuisionum enumerans omnes diuisiones per se, & per accidens non facit mentionem de ista, quæ est speciei in indiuidua.

Item si indiuiduum addit supra entitatem speciei, non dicit totam essentiam indiuidui, quod est contra Porphi. Dicunt tamen isti, quòd per quantitatem eadem species potest esse communis pluribus indiuiduis, & potest diuidi in indiuidua, & quòd hoc sit possibile, patet per philosophum 1. physi. ubi dicit, quòd substantia de se est indiuisibilis, & tamen adueniente sibi quantitate est diuisibilis in partes eiusdem rationis. 1. phy. cõtex. 55.

Positio ista potest habere duplicem intellectum, unum, quòd in omnibus indiuiduis speciali bus sub specie sit eadem entitas substantialis, & substantialiter informata, tamẽ alia, & alia quantitate, per quam aliam, & aliam quantitatem dicatur aliud, & aliud indiuiduum, & ita indiuidua nõ differunt nisi per accidentia. Aut, quòd substantia specifica de se sit hæc, & athoma, & indiuisibilis, recipiat tamen à quantitate, quòd posset diuidi etiam Positio ista pòt habere duplicem intellectum. Subtilissimè Author cõfutat fabulares disciplinas.

di etiam substantialiter. Primus intellectus est impossibilis, quia ad ipsum sequuntur impossibilia, sicut patet in Theologia, Metaphisica, & phisica. In theologia quidem duo.

Primum, quòd non erit proprium diuinę essentiæ eadem indistincta manere, & subsistere in tribus suppositis, imò substantia materialis eadem indistincta subsistit in multis suppositis etiam ab solutis.

Secundum, quòd substantia panis, & uini non poterit transubstantiari in corpus Christi, & sanguinem, nisi substantia uini transubstantiaretur; quia uinum non transubstantiatur nisi secundum substantiam suam. Nam ibi remanet quantitas eadem.

In Metaphisica, quia tunc multa accidētia eiusdem rationis erunt simul in eodem, quod etiam ipsi reputant impossibile in Metaphisica, quia tunc idem corpus substantiale simul informabitur diuersis dimensionibus.

In phisica tria:

Primum, quòd idem corpus substantiale erit naturaliter in diuersis locis simul.

Secundum, quòd nihil poterit substantialiter corrumpi, nisi tota species simul generetur, uel corrumpatur.

3. de Anima comment. 5. Tertiū, redibit error illius maledicti Auerrois de unitate intellectus. Nam ille cum sit substantia spiritualis non poterit per quantitatem multiplicari. Secundus autem intellectus positionis destruit seipsum. Nam si aliud dē se sit hoc cui repugnat diuisio in plura eiusdem rationis impossibile est, quòd per aliquid sibi extrinsecus adueniēs diuidatur uel extrudatur, imo impossibile est, ꝙ possit in se suscipere quantitatem molis, per quā possit diuidi, & extendi. Concedo ergo, quòd substantia materialis ex se non habeat diuisibilitatē, & non extensionem id est, quòd ex se habeat, ꝙ repugnent sibi ista, imo est ibi deceptio per fallatiam contrahentis.

Ad quæstionem igitur dico, quòd sic. Rō est: Vnitas specifica est minor unitate numerali, de qua dictum est supra: & consequitur entitatem naturæ specificæ, cuius est propria unitas, & realis. ergo unitas numeralis, quæ est unitas simplex, cō sequitur propriam entitatem numeralem.

Item omnis differentia differētium reducitur ad aliqua, quæ sunt prima diuersa, aliās esset processus in infinitum in differentijs, cum differētia sint ad unum entia, sed indiuidua sunt unum entia, quia aliquid entia cum includant aliquam naturam eandem specificam, ergo est dare in eis aliquas entitates, quæ sint primo diuersæ, sed nō nisi istas indiuiduales, ut patet. ergo.

Ad intelligentiam dictorum sciendum, quòd quandoque differentia specifica sumitur ab alia forma super addita generi, quandoque autem nō sumitur ab alia forma, sed ab alia realitate eiusdē

Exemplum. formæ, à qua sumitur conceptus generis. Exemplum primi: Rationale, & Animal secūdum illos, qui ponunt animam sensitiuam esse à generante.

Exemplum. Exemplum secundi: Rationale, & Animal secundum illos, qui ponunt sensitiuam esse gradum intrinsecum intellectiuē. Tunc ultra hoc sciendum est, quòd ista entitas indiuidualis potest comparari ad suum superius, ad suum inferius, & ad suum æquale. Entitas indiuidualis pōt comparari ad tria. Secundum primam comparationem conuenit cū differentia specifica in hoc, quòd utrunque contrahit, & determinat suum inferius, cui additur. Differt autem in duobus; Primo, quia ista nunquam sumitur ab alia forma super addita, sed ab ultimata realitate eiusdem formæ. Secundo, quia illa constituit compositum, cuius est pars in esse quidditatiuo. Ista autem non, quia est extra formalem rationem quidditatis rei, ut dictum est supra. Secundum uerò comparationem ad inferius conueniunt in hoc, quòd sicut differentia specifica est indiuisibilis in plures differentias specificas, tamen ista entitas est diuisibilis in plures entitates. In hoc autem differūt, quia illa habet aliud sub se, ista uero nihil. Secundum autem comparationem ad illud, quod est iuxta se, conueniunt in hoc, quòd ultima differentia specifica, quæ habet conceptum simpliciter simplicem, sed resolubilē in duos. Ita etiam ista entitas est primo diuersa ab alia sibi opposita, alias non esset ultima, & indiuisibilis.

Ad principale dico, quòd nec forma, nec materia, nec compositum, sed est ultima realitas, qua forma, uel materia, uel compositum est hoc, nam forma, ut natura, non est ex se formaliter hęc, nec materia, nec compositum, ut patet ex dictis.

Ad secundum dico, quòd diffinitio est sermo explicans quidditatem diffiniti, ut patet 1. Thopic. 1. Thopic. ca. 4. Ista autem entitas indiuidualis nun pertinet formaliter ad quidditatem, ut dictum est supra, & ideo indiuiduum non diffinitur alia diffinitione speciei, cum non habeat aliam quidditatem, nec aliquid plus pertinens ad quidditatem. & ita etiā patet, quòd non potest demonstrari demonstratione potissima, cuius medium est diffinitio immediata, & per consequens non potest haberi de eo scientia propriē. Indiuiduum non definitur alia diffinitio ne speciei.

Ad primum opinionis dico, quòd species ultima est athoma, & indiuisibilis, quia non potest diuidi in plures species, ista tamen indiuisibilitas cō patitur secum diuisibilitatem in plura indiuidua, & in partes eiusdem rationis. Iubet enim Plato ibi quiescere propter rationem, qua ipse ibi subiū git: Infinita, dimittenda sunt. Nam indiuidua sunt infinita in potentia, & ideo eorum connumeratio non pertinet ad artificem diuidentem. Non enim iubet quiescere, quia non fit diuisio in eo.

Ad secundum de Boetio patet responsio per idem.

Ad tertium dico, quòd accipitur ibi esse quidditatiuum indiuiduorum, quia indiuiduum non habet esse aliud quidditatiuum ab esse speciei. Nā illa entitas indiuidualis non pertinet formaliter ad quidditatem, ut dictum est. &c.

VTRVM

VTRVM SIT POSSIBILE PLVres Angelos esse in eadem specie.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 9. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 3. q. 7.
D. Thomas prima parte summa q. 50. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 3. q. 1.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 3. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 3. q. 3.

Quæstio septima.

Septima quæstio, propter quam omnes aliæ sex sunt introductæ (innotescunt enim spiritualia per ista materialia) est, Vtrum possint esse plures Angeli eiusdem speciei.

7. Met. cõtex. 41. QVOD NON per Arist. 7. Met. cap. de partibus diffinitionis in fine: In separatis à materia idem est, quòd quid est, ergo non potest in eis differre, cuius est cum non differat quod quid est: Sed differentia inter quod quid est, est specifica. ergo.

Item differentia formalis est specifica, sed Angeli sunt purè formæ subsistentes. ergo non possunt differre, nisi differentia specifica. non enim possunt differre nisi eo, quod sunt, uel quo sunt.

Contra id est Damascenus in elementario.

Cap. 12. Egidius Rom. quolib. 2. q. 7. & Gotfredus. D. Tho. secundo scripti distin. 3. q. 4. RESPONDEO, quòd qui tenẽt, quòd indiuidua tio fiat per materiam nel per quantitatem, dicunt conuenienter, quòd Angeli non possunt plurificari sub eadem specie. Istius quæstionis fundamẽta superius sunt improbata. Dico igitur, quòd sic: Ratio omnis quidditatis, quantum est de se, est communicabilis pluribus, quod patet, quia etiam quidditas diuina communicatur pluribus suppositii, de qua minus uidetur, sed quidditas angeli cũ non sit formaliter infinita, non potest communicari pluribus in unitate numerali. ergo in distinctione numerali. ergo.

Vide pro hoc clarius Scotũ in 3. dist. 20. Item animæ sunt puræ formæ, & tamen sunt plures eiusdem speciei. ergo & Angeli possunt sic esse. Nec ualet, si dicatur, quòd omnia indiuiduã tur per hoc, quòd ex sua natura habẽt inclinationem ad corpus, cum talis inclinatio sit quidam respectus, oportet, quòd fundetur in aliquo absoluto. ergo hæc inclinatio præsupponit hanc animã.

Cap. 28. Item hoc uidetur esse mens Augustini in Enchiridion. Vbi assignans congruitatem, quare bo mo fuit redemptus, & non Angelus, dicit, quòd totus homo erat perditus, idest tota natura huma na, non sic de Angelis. Ista autem congruitas parum ualeret, nisi de qualibet specie Angeli aliqui remansissent. Nã si perisset tota humana species, nihil ad eius salutem, si remansissent alia species. ergo. Dico igitur, quòd cum Angelus non sit purus actus, & non sit ex se formaliter necesse esse oportet, quòd eius natura specifica non sit ex se formaliter hæc, sed sit in potentia ad suam hæccheitatem, & qua ratione ad unam, ita ad plures, & ita possunt esse eiusdem speciei.

Quare homo fuit redẽptus, & non Angelus.

Declaratio notabilis Aristotelis quantum ueritatis contineat. Ad primum principale dico, quòd apud philosophum, quelibet intelligentia erat formaliter necesse esse, & ita in eis non differebat esse à posse esse, & ita fuisset in potentia ad unam entitatẽ singularitatis, pari ratione ad infinitas, quia indiuidua possunt esse infinita sub specie successiuè, sed in eis fuissent simul, quia non differunt esse, & posse, & quia ipse habebat pro impossibili infinitatem in actu, præterquam in primo principio, id cogebatur dicere, quòd in eis erat omnino idẽ, quod quid est, & cuius est, & ita non poterat esse in eis multiplicatio indiuiduorum sub specie, & ita dicebat de omnibus nõ habentibus materiam partem suæ. Nos autem, qui negamus illud principium, tanquam falsum; habemus conuenienter negare conclusionem, quæ sequitur ex eo.

Ad secundum dico, quòd differentia formalis accipiendo formam pro quidditate, & principio, quo differre dicitur specificè, non autem est specifica differentia formarum, ita quòd formæ dicantur differentes, non ratio formalis differendi, & ita est in proposito, & duo Angeli possunt esse differentes, non formis quidditatiuis, sed entitatibus indiuidualibus. &c.

VTRVM ANGELVS POSSIT SE cognoscere per essentiam suam.

Scotus 2. sent. dist. 3. q. 8.
D. Thomas prima parte summa. q. 54. Art. 2.
Durandus 2. sent. dist. 3. q. 6.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio octaua.

CIRCA secũdam principalem partem distinctionis quæritur primo, Vtrũ Angelus possit cognoscere se per essentiam suam tanquam per rationem cognoscendi sine alio repræsentante, præcedẽte naturaliter actus intellectus. Quære Varronem copiosũ i his omnibus, & ubiq. quia sapit.

QVOD NON. Quia si sic, hoc esset, quia essentia sua est actus intelligibilis, cum sit actu præsens in tellectui, & intellectus suus est actus intellectiuus, sed hoc nõ uidetur sufficere, quia etiam anima est intelligibilis sibi actu, quia actu sibi præsens, & intellectus noster est actus intellectiuus, & tamen secundum philosophum 3. de anima intelligit se, sicut & alia, sed alia intelligit per species, quia lapis non est in anima, sed species lapidis. ergo. 3. de Anima contex. 8. & 13.

Item tunc intellectio esset idem, quod essentia, quod est inconueniens, quia illud est propriũ Dei. Probatur conuenientia, quia plus conuenit medium cum extremis, quàm extrema inter se. Intellectio autem mediat inter obiectum, & potentiam. ergo.

Item potentia cognitiua debet esse denudata à natura cogniti, quod patet secundo de anima, ubi dicitur, quod oculus debet esse absque omni colore, ut possit cognoscere omnem colorem. ergo non sunt eiusdem naturæ potentia, & immediatum obiectum, sed intellectus est idem, quod essentia Angeli. 2. de anima contex. 71. & 121.

Item singulare non potest esse ratio per se intelligendi, sed essentia Angeli est singularis. ergo.

Contra,

Contra. Aliqua forma materialis est immediatum principium propriæ operationis, ut calor respectu calefactionis. ergo forma immaterialis potest multò fortius esse. ergo. Maior probatur, quia alias esset processus in infinitũ in principijs.

Respondeo, & dico, quòd sic eo modo, quo accipit titulus quæstionis.

Quod probo sic: Duæ causæ partiales concurrentes ad eundem effectum in eodem genere causæ integrando unam totalem respectu illius effectus, si sint in se sufficientes, & sint in se approximatæ, & non sint impeditæ, possunt causare illũ effectum, sed intellectus Angeli, & eius essentia sunt huiusmodi, respectu intellectionis essentiæ, ergo. Maior ex se patet, & declarata est in 3. dist. primi libri, quia obiectum actu intelligibile præsens potentiæ actu intellectiuè integrat cum ea unam causam totalem, quæ dicitur memoria respectu intellectionis, sed essentia Angeli in se est actu intelligibilis, quia immaterialis est etiã eius intellectus actu intelligibilis, quia sibi per se præsens. Omne enim, quod est præsens intellectui, est actu sibi præsens, & omne quod est extra intellectum, est non actu intelligibile. Et ideo ponebat ibi in 3. dist primi species intelligibiles in intellectu ut obiectum, quod per se non est sibi præsens, & per consequens nec actu intelligibile, nisi fieret sibi præsens per speciem, & per consequẽs esset actu intelligibile. Patet etiam de essentia Angeli, quod est actu per se præsens intellectui eius, quia est actu intellectiuus, nec apparet ibi impedimentum, non enim intellectus Angeli est colligatus, & in potentijs sensitiuis. Confirmatur ratio, uel potest esse alia ratio, quia si obiectũ, quod habet esse diminutum in specie intelligibili, potest simul cum intellectu causare intellectionem, multò fortius poterit, quando pro se est pręsens, quia tunc habet esse ibi simpliciter.

& 14. q. quolib. & 15.

Essentia Angelica est præsens intellectui Angelico non formaliter, Sed obiectiue licet de hac re, ut uides, sit q̃ maxima inter theologos.

Contra istam positionẽ arguitur primo sic, & est contra eius confirmationem, quia pari ratione oculus poterit uidere se, quia si oculus meus causat uisionem in oculo tuo per speciem eius, quam habet in oculo tuo, in quo habet esse diminutum, multò fortius poterit eam causare in oculo meo, ubi habet esse simpliciter.

Item duæ causæ diuersarum rationum concurrentes ad eũdem effectum in eodem genere causæ, non possunt concurrere de pari, sed oportet, quòd altera sit principalis, & mouens non mota, & altera sit minus principalis, & inferior, & sit mouens mota. Sed obiectum intellectus respectu intellectionis est huiusmodi, ergo. Præterea non potest obiectum mouens esse motum à potentia, quia nihil potest recipere à potentia, ut patet. Actiones enim talis potentiæ sunt immanentes, ergo oportet, quòd sit èconuerso, sed non aliter, nisi, quia obiectum mouet potentiam, uel totaliter intellectionem causando, & tunc est cõtra positionem, quam assumit sua ratio, uel causando primo in eo speciem intelligibilem, & tunc est contra principalem quæstionem. Minor rationis patet. Maior probat. Dicitur enim primo, quod si concurreret de pari, ergo ex parte effectus correspondéret eis aliqua distinctio. & ita effectus causatus esset in se diuersarum rationum. Secundo, quia tunc uirtus unius posset tantum intendi, quòd æquaret uirtutem utriusque, & ita una sola posset causare totam intellectionem.

Duæ causæ concurrentes ad eundẽ effectum, oportet quòd altera sit prĩcipalis, altera minus principalis, & inferior.

Ad primam istarum dico, quòd obiectum uisibile non causat totam uisionem, sed partialiter simul cum potentia uisiua; nũc autem sic est, quòd quandoque duæ causæ partiales inter se diuersarum rationum integrant unam causam totalem, una autem ipsarum non causante, reliqua nõ causat. Exemplum de materia & forma respectu cõpositi sic est: Potentia uisiua, cum sit organica, nõ est reflexiua super se, ergo oculus non potest causare partialiter uisionem de se, in quantum est potentia uisiua, licet posset inquantum est obiectũ, nisi impediretur ex non causatione suæ causæ, ut patet, non ergo remaneret ex parte oculi, ut obiectum, & ideo non uideret hic., si uisus esset purè passiuus, posset reflecti super se.

Exemplũ materia & forma.

Ad secundam dico, quòd licet potentia sit aliquo modo principalior causa, ut patet ibi distin. 3. primi, non tamen obiectum est mouens motũ à potentia, nec èconuerso, ita quod motio potentiæ ab obiecto natura præcedit suum mouere, siue agere ad intellectionem, sed quãdo obiectum est præsens per se simul natura cum potentia partialiter causat, & per consequens mouet potentiam, in qua recipitur subiectiuè eius causatio. Potentia etiam mouet, & agit partialiter ad eundèm effectum. Quando uerò obiectum est absens, tũc potentia mouetur ab eo per receptionem speciei intelligibilis prius, quamuis ipsa, & species moueantur, & agant ad intellectionẽ. sed tamen non propter hoc potentia est agens minus principale, quia est mouens motum, quia illa motio prima non requiritur propter passionem, ita, q̃ per illam habeat potentia, quòd possit agere, sed potius sequitur propter obiectum, ut scilicet fiat per eam actu intelligibile, & prius erat in potentia.

Dist. 3. q. 8.

Tunc ad primam probationem maioris patet, quòd assumitur falsum, nam non potest effectus in se distingui, quando est à duobus causis partialibus integrantibus unam causam totalem, nisi sic esset simpliciter ab una causa. Exemplum de materia, & forma respectu compositi, Vnde prius natura integrant in se unam causam totalem, quàm agant.

Ad secundam probationem dico, quòd eo ipso, quòd sunt causæ diuersarum rationũ una non potest habere uirtutem utriusque, nisi fortè contineret illam eminenter. si uerò essent eiusdem rationis, posset una sic intendi, quòd haberet uirtutem amborum, sicut patet in trahentibus nauem.

Ad primum principale dico, quòd aliqui concedunt de anima, quòd intelligit se per essentiam suam, & ideo semper se nouit, ut uidetur dicere Augustinus in multis locis. Potest tamen dici, quòd non est simile de Angelo, & Anima, quia & si anima sit actu intelligibilis, quia actu præsens intellectui, & intellectus eius sit actus intellectiuus,

8. de tri. ca. 7. et 10. de trin. cap. 10. et 14. de trin. cap. 4. et inde.

ctiuus, quantum est de se, tamen plus adhuc requiritur scilicet quòd potentia non sit impedita ad agendum. Exemplum: Posset enim esse ignis præsens stuppæ, & tñ non combureret, si Deus impediret actionem ignis. Ita autem fortè est in proposito, quòd anima est impedita in intelligendo nisi præsentibus actibus potentiarum sensitiuarum, quibus dependet in agendo. Causa autem hujus potest esse, uel quia forte Author naturæ sic instituit, quòd anima intellectiua haberet istã colligantiam cum potentijs sensitiuis, secundum, quòd uidetur dicere August. 15. de trin. Hoc, inquit, sibi facit infirmitas. & quæ causa infirmitatis, nisi iniquitas, hoc idem dicit Commentator.

Ad secũdum dico, quòd deficit dupliciter. Primo quia non omne medium plus conuenit cum extremis, quàm extrema inter se, nisi quandò medium conficitur ex extremis. Quia intellectio nõ propriè mediat inter obiectum, & potentiam, cũ sit effectus, & terminus utriusque, tanquam unius causæ totalis. Aliqui tamen concedunt, quòd intellectio tunc est idem, quod eius essentia, tamen hoc est falsum, quia tũc oporteret, quòd esset formaliter infinita, sicut potest patere intuenti.

Ad tertium dico, quòd omnis potentia cognitiua debet recipere obiectum cognitum sine materia, ergo uisus recipit uisibile sine materia. Modo autem sic est, quòd uisibile requirit aliam, & aliam dispositionem in receptiuo, in quo recipi debet, & cum materia, & in recepto, in quo recipi debet sine materia. Nam albedo cum materia, siue materialiter recipitur in superficie corporis terminati, sine materia uerò intentionaliter recipitur in corpore perspicuo, ergo organum uisus debet esse perspicuum, ut posit recipere uisibile intentionaliter, & sine materia. Et ideo est absque colore, & denudatum à natura materiali ipsius recepti. In proposito autem non est sic, quia essentia Angeli est immaterialis.

D. Tho. 1. parte summæ. q. 56. Artic. 1. in solutione secundi Argumenti.

Ad quartum dicit unus Doctor, quod singulare non potest per se esse intelligibile, nõ quia singulare, sed quia materiale. Nam diuina essentia est ex se singularissima, & tamen maximè intelligibilis. & tunc patet solutio, quia essentia Angeli est immaterialis.

AN ANGELVS HABEAT NOTItiam naturalem distinctam essentiæ diuinæ.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 3. q. 2. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 3. q. 8.
D. Thomas prima parte summa q. 56. Art. 3.

Quæstio nona.

Vide Hẽricũ quol. 3. q. 1. et quol. 4. q. 7. et 9. et quolib. 5. q. 14.

SECVNDO quæritur, Vtrum Angelus habeat notitiam naturalem distinctam de diuina essentia.

QVOD NON: Quia hoc esset per diuinam essentiam, uel per eius speciẽ. Non primo modo, quia tunc naturaliter esset beatus. Nõ secundo modo, quia philosophus 3. de anima non uidentur ponere speciem, nisi propter absentiam obiecti; diuina autem essentia est interior intellectui Angeli, quàm quæcunque species. ergo. Vnde philosophus 3. de anima non uidetur assignare necessitatem speciei, nisi quia obiectum non potest per se esse in anima, essentia autem diuina est ubique. ergo.

3. de anima contex. 38.

CONTRA: Vel nullam naturalem notitiam haberet de Deo, uel confusam tantum; quod est inconueniens, quia tunc esset eius intellectus potẽtialis, & imperfectus, sicut intellectus noster procedens de imperfecto ad perfectum.

Vide D. Thomam in 1. parte summæ. q. 56. art. 3.

Cognitio duplex.

RESPONDEO, quòd licet aliqui dicant, ꝙ non; dico tamen, quòd sic. Præmitto autem distĩctiõ talẽ: Cognitio est duplex una est quidditatis, quæ abstrahit in ratione cogniti ab actuali existentia, & præsentia obiecti: Alia, quæ concernit in ratione cogniti actualem existẽtiam, & præsentiam obiecti. Primam uoco abstractiuam, secundam intuitiuam. non quidem ut intuitiua distinguitur contra discursiuam, quia illo modo est intuitiua etiã aliqua abstractiua, puta Angeli, sed uoco intuitiuã; quæ intuetur res actualiter præsentes. Membra istius diuisionis probatur ratione, & exemplo. Ratione probatur secundum membrum sic: Quod est perfectionis in potentia inferioris non est negãdum à potentia superiori eiusdem generis, sed in sensu particulari est perfectionis intueri rẽ actualiter præsentem. ergo.

Visio beata de diuina essentia uocatur facialis 1. Corin. ca. 13.

Item illam expectamus in patria, quę uisio beata de diuina essentia dicitur facialis, non enim expectamus illam abstractiuã quidditatis, quę possit haberi de Deo ipso per impossibile non existente.

Subtilissima differentia inter sensum interiorẽ, et exteriorẽ, in cognoscendo.

Primum membrum probatur, quia sciẽtia aliqua est quidditas abstrahens in ratione cogniti ab actuali existentia, & præsentia, alias corrumperetur scientia corrupta re, & ita non perpetua. Exemplo probantur sic: Cognitio sensus particularis est intuitiua, quia rei actualiter præsentis. Cognitio autem phantastica respectu illius est abstractiua, quia potest esse de re absolutè, & corrupta, cuius tamen remanet species in phãtasia, sed quæ sunt dispersa in inferioribus sunt quãdoque unita in superiori potẽtia eiusdem generis. ergo.

Dist. 49. q. 1.

Tunc ad propositum dico, quòd licet secundũ omnes communiter Angelus non habeat cognitionem intuitiuam de Deo ex puris naturalibus, de quo in 4. lib. põt tñ habere abstractiuã notitiã, & distinctã de diuina essentia per aliquam speciẽ distinctiuam ipsam repræsentantem. Non enim omnis cognitio abstractiua est confusa, sed distinguitur in confusam, & distinctã. Ista species erit sibi indita à Deo in principio suæ creationis, & ita erit sibi naturalis, prout naturale distinguitur contra merè gratuitum, & gloriosum, quia nec erit habitus gratiæ, nec gloriæ istæ species, sed erit quædam naturalis eius perfectio, sicut aliæ perfectiones concreatæ sibi à Deo. non autem erit sibi naturalis, quòd naturaliter posset eam sibi acquirere, neq; ab aliquo naturali agente posset in eo cau-

Nõ oĩs cognitio abstractiua est cõfusa.

eo causári, sed à solo Deo, nec ab ipso Deo naturaliter, idest naturali necessitate, sed contingenter tantum, quia quidquid causat ad extra, causat contingenter.

7. q. quoli. & in 1. dist. 2. q. 5. & in 2. distin. 1.

Quòd autem talem speciem, per quam hoc modo naturaliter distinctè cognoscat diuinam essentiam, habeat Angelus probo sic: Intellectus Angeli in puris naturalibus est perfectior inter omnes intellectus creatos, sed homo ex puris naturalibus habet aliquam cognitionem de ultimo fine scilicet confusam, & in statu innocentiæ habuisset eam aliquo modo distinctam, quia perfectiori. ergo.

Item, quòd species ista sit possibilis, quia si quis in raptu uideat Deum transitoriè intuitiuè, post raptum recordatur uisionis distinctè, non quidem tunc uidet intuitiuè, quia iam cessauit præsentia obiecti, ut præsens. ergo abstractiuè, sed non nisi per speciem derelictam. ergo. Probatur assumptum de raptu Pauli, qui post raptum recordabatur uisionis distinctè, quia dicebat ad Corinth. Scio hominem. &c. audiuit arcana Dei. &cæt.

Ep. 2. Ca. 12.

4. super Genesim ca. 28.

Item hæc uidetur intentio Augustini quarto super Genesim, ubi dicit, quòd illi sex dies non habuerunt ordinem durationis, sed in cognitione angelica hoc modo: In principio primi diei dixit Deus: Fiat lux, & tunc facta est lux spiritualis id est angelus, & tunc Angelus uidit se in uerbo, deinde, cum factum est uespere, uidit se in genere proprio. Deinde cum factum est uespere & mane dies unus redijt ad uisionem sui in uerbo, ut eum laudaret ex opere facto. Et in isto mane secundæ diei uidit in uerbo secundam creaturam. Et cum factum est uespere, uidit illam in genere proprio. Et cum factum est uespere, & mane dies secundus, redijt ad uisionem in uerbo ad laudandum Deum de opere in facto, & tunc uidit in eo aliam creaturam, & ita communiter isti sex dies sequuntur secundum, quòd ordine naturæ prius uidit se, quàm alia, & prius se, & alia in uerbo, quàm in genere proprio eo modo, quo dictum est. Sed illa uisio uerbi non uidetur, quòd fuerit intuitiua, & beatifica, quia Angeli non fuerunt statim beati. ergo.

Augustinus sup. Genesim ad quod diligẽs lector ad uertat.

Hæc mirabilia speculare, & quiesce ab ulteriori inquisitione in hoc seculo.

Ad rationem principalem dico, quòd per speciem. Ad probationem illam dico, quòd quia diuina essentia est intimior ratio, unde posset causare illum actum, quem causat species, sed quia contingenter omnia causat ad extra; ideo ille actus non esset in potestate Angeli, & ita ipso actu cessante non posset intelligere, nisi Deus iterum causaret, & ita naturaliter posset ex sua uirtute intelligere. Ponitur ergo speciei, ut actus ille non oporteat esse perpetuus, & tamen possit eum causare, quando uult. Nam species illa causat de necessitate naturæ, & intellectus integrat cum ipsa unam causam totalem.

2. sent. dist. 2. q. 1. & in 2. distin. 1. q. 1. & 7. q. quolib.

Si dicatur, quòd species, cum sit finita, non potest repræsentare obiectum infinitum, non uidetur, quia etiam beatificus actus est formaliter finitus, & tamen attingit obiectum sub ratione infiniti, alias non esset beatificus, ut probatum est in primo libro primæ distinctio. & ita repræsentat obiectum infinitum potentiæ infinitæ in esse cognito: non tamen quantum repræsentabile est absolutè, & simpliciter cuicunque intellectui, sed quantum repræsentabile est huic intellectui per hunc actum, uel per hanc speciem. Sciendum est autem, quòd potest esse cognitio abstractiua duplex, Vna, quæ dicta est supra, Alia, quæ abstrahit non solum quidditatem, sed etiam actualem existentiam sola præsentialitate. &c.

Beatificus actus est formaliter finitus.

Duplex est cognitio abstractiua.

VTRVM AD HOC QVOD ANGElus cognoscat quidditates creatas alias à se, requiratur necessario, quòd habeat proprias & distinctas rationes cognoscendi eas.

Seraphicus Bona. 2. sentent. distinct. 3. quæstio. 1. Artic. 2.
Scotus 2. sent. dist. 3. q. 10.
D. Thomas prima parte summa q. 55. Art. 3.
Ricardus 2. sent. dist. 3. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 3 q. 6.
Ioannes Baccontanus 2. sent. dist. 6. q. 1.

Quæstio decima.

TERTIO quæritur, Vtrum Angelus intelligat distinctas quidditates causatas per rationes distinctas cognoscendi.

QVOD NON: Species rei materialis est imperfectior re materiali, cuius est species, quod patet, quia mensuratur ab ea; mensuratum autem naturaliter est posterius, & imperfectius sua mensura. sed aliquod, quod sit imperfectius re materiali, non potest esse perfectio rei immaterialis; species autem, quæ est ratio cognoscendi est perfectio potentiæ cognoscentis. ergo.

CONTRA: Intellectus diuinus secundum multos cognoscit quidditates distinctas causatas per distinctas Ideas aliquomodo. ergo multò magis Angelus.

RESPONDEO, & dico, quòd Angelus intelligit omnia distinctè per unum habitum scientialem sibi communicatum continentem in uirtute omnia intelligibilia, etiam si essent infinita, omnia possent intelligi successiuè per istum habitum, modò unum, modò aliud, non quidem discurrendo, quòd unam intelligat ex alio, sed unum post aliud. Modus est iste: Licet enim habitus intellectus sit de prima specie qualitatis, fundat tamen unum essentialem respectum ad scibile, à quo absolui non potest, ita quòd sine scibili non potest intelligi. est habitus propter colligantiam naturalem correla-

Héricus quolib. 5. q. 14. ui de Varioné. qõue præsenu.

ſionis, & ita habitus ſcientialis, ut qualitas ſit in intellectu ſubiectiue, relucet tamen in eo ipſum ſcibile propter illum reſpectum, & ex hoc ipſum ſcibile habet in intellectu eſſe obiectiuè. Per iſtum igitur habitum intelligit Angelus primo ſeipſum continenter creaturas magis abſtractas, & deinde alia ſecundum quòd eſſentialius inclinatur ad hoc intelligibile, quàm ad aliud, uel ſcilicet quia ſibi propinquius, uel quia in ſe eſt intelligibilius hoc, quàm illud.

D. Thom. 1. part. ſummæ. q. 55. Art. 3.

Alij dicunt, quòd & ſi Angeli inferiores non poſſunt omnia per unicam rationem cognoſcendi intelligere, Angeli tamen ſuperiores habent uniuerſaliorem ſcientiam, quàm inferiores.

Contra iſtas opiniones arguo ſic: Quando pluralitas numeralis arguit perfectionem maiorem, infinitas arguit perfectionem infinitam. Exēplum: Si poſſe ſimul multa portare pondera includit maiorem uirtutem, poſſe portare ſimul infinita, uel non tot, quando plura concludit, uirtutem infinitam, ſed ſi ſecundum unam rationem repræſentatiuam poſſe ſimul repræſentare infinita diſtinctè, ſiue non tot, quin plura, arguit perfectionem infinitam. Nullus autem habitus creatus eſt formaliter infinitus, ergo.

Exemplum.

Diſt. 2. q. 16. & principali,

Probo minorem dupliciter, primo: Ex hoc cō cluſum eſt ſupra diſt. 2. 1. lib. ſolam eſſentiam diuinam eſſe infinitam intenſiuè, quia eſt infinitorum receptiua diſtinctè. Secundo quia non eſt dubium, ꝙ poſſe repræſentare unam aliquam perfectionem, dicit in repræſentato, & poſſe repræſentare aliud ſimul cum illo dicit aliquam aliam perfectionem alterius rationis, & ſic una ratio repræſentatiua duorum eſt perfectior qualibet illarum duarum per ſe.

Item pro tanto una ratio eſt ſimul receptiua plurium, quia habet unum obiectum primum, & adæquatum continens uirtualiter omnia illa pluraliter, ſed nullum unum obiectum creatum poteſt continere uirtualiter oīa cognoſcibilia creata, quia tunc eſſet formaliter infinitum. ergo. Maior probatur exemplo, & ratione. Exemplo: Quia pro tanto diuina eſſentia eſt repræſentatiua omnium, quia ipſa ut obiectum primum, & adæquatum continet eminenter omnia. Ratione: Quia unitas poſterioris depēdet ab unitate prioris, ſed ratio, quæ eſt non participata, ſicut diuina eſſentia, eſt natura poſterior obiecto repræſentato, quia menſuratur ab ipſo. ergo eius unitas dependet ab unitate obiecti primi adæquati.

Quare diuina eſſentia ſit repræſentatiua omnium.

Inſtatur autem contra iſtam probationē, quia unitas cauſæ productiuæ, poteſt ſtare cum pluralitate effectuum productorum, etiam diuerſarum rationū. Exemplum de Sole ad diuerſa producta ab ipſo, ita quòd non oportet habere unum primum productum adæquatum.

Reſpondeo, quòd non eſt ſimile, quia agens æquiuocum eſt perfectius quocunque ſuo producto, & per conſequēs naturaliter prius unitas poteſt ſtare in unitate in priori cum pluralitate, in poſteriori, ſed non èconuerſo, ſicut erat in propoſito.

Agens æquiuocū eſt perfectius quocūque ſuo producto.

Angelus ītelligit diſtīctas quidditates alias à ſe.

Dico igitur ad quæſtionem, quod Angelus intelligit diſtinctas quidditates alias à ſe, & etiam ſua intellectione abſtractiua per diſtinctas rationes cognoſcendi.

Cognitione autem intuitiua ſe, & quæcunque alia cognoſcit per eſſentiam, & non per aliam diſtinctam rationem cognoſcit. Ita ſecunda pars de cognitione intuitiua probata eſt in prima quæſtione. Prima autem pars ſcilicet de cognitione abſtractiua reſpectu aliarum quidditatū à ſe probata eſt ſupra per illas duas rationes contra illas opiniones.

Aliam partem, ꝙ ſcilicet poſſit cognoſcere abſtractiuè per rationem diſtinctam repræſentādi, probo, quia omnis cognitio poſſibilis in uno Angelo eſt poſſibilis eiuſdem generis in alio Angelo de eodem obiecto, ſed, ut patet ex dictis, unus Angelus habet cognitionē abſtractiuā de quidditate alterius Angeli per rationem diſtinctam repræſentandi. ergo.

Si quæratur, quid ſint iſtæ rationes cognoſcendi, dico, quòd licet impropriè poſſint dici habitus, inquantum ſunt quidditates de difficili mobiles; propriè tamen non ſunt habitus ſcientiales, ſed ſpecies intelligibiles. Et quòd diſtinguantur habitus, & ſpecies intelligibiles, probo dupliciter. Quia, ut ex alijs quæſtionibus patet, ſpecies intelligibilis neceſſariò præcedit omnem actum intellectus, habitus autem neceſſariò ſequitur aliquos actus ex quibus cauſatur.

Habitus & ſpecies intelligibiles diſtinguuntur.

Exemplum.

Secundo, quia poteſt eſſe ſpecies remiſſior in aliquo, & habitus intenſior, quàm in alio. Exemplum in illo qui habet perſpicaciorem intellectū ſpecies erit intenſior. quod patet quia cauſatur à cauſis uirtuoſioribus ſcilicet à phantaſmate, & intellectu agente, qui ſunt cauſæ naturales agentes ex toto impetu, quæ quidem in iſto ſunt perfectiores, quàm in illo, ut patet. Habitus tamen in illo poterit eſſe intenſior, quia forte ille frequentius conſiderat.

Ad rationem principalem in oppoſitum dico, quòd non eſt inconueniens, quòd perfectio accidentalis alicuius perfectibilis immaterialis ſit in ſua entitate imperfectior re materiali ſubſtantiali. Omne enim accidens habet minus de entitate, quàm ſubſtantia. Nō enim eſt eius perfectio ſubſtantialis, & eſto, quòd cauſaretur à re materiali, cauſaretur ab eo non totaliter, ſed partialiter. &c.

Oē accidens hēt minus de entitate, quā ſubſtantia.

VTRVM ANGELI POSSINT proficere accipiendo cognitionem à rebus.

Scotus 2. ſent. diſt. 3. q. 11.
D. Thomas prima parte ſummæ q. 55. Art. 2.

Quæſtio undecima.

QVarto quæritur, Vtrum angelus poſſit accipere ſpecies à rebus.

QVOD

Qvod non: Quia, quod est plenum non potest plus recipere, sed intelligentiæ sunt plenę formis 9. propositione de causis. ergo.

Contra: Res cognoscitur per suam similitudinem, sed Angelus cognoscere potest singularia corporalia, non autem ipsorum, habet species concreatas, quia qua ratione unius, & alterius, & ita oporteret, quòd haberet species infinitas. ergo potest sibi acquirere.

D.Thom. prima part. summæ. q. 55. & 56. et in hoc secundo.

Respondeo, & dico, quòd non: Ratio. In Angelo non distinguitur intellectus agens, & possibilis. ergo Angelus non potest accipere species à singularibus. Antecedens probatur dupliciter. Primo quia intellectus agens, & intellectus possibilis non distinguuntur nisi per comparationē ad phantasmata, in Angelo autē non sunt phantasmata.

Secundo, quia intellectus agens non requiritur ad faciendum intelligibilia in potentia, & intellectus possibilis dicitur, quia reducitur de potentia ad actum, ápud autem intellectum angeli omnia sunt sibi actu intelligibilia, & ipse semper est in actu intelligendi. ergo. Probatur consequentia, quia species, quę accipitur à rebus, quando fit species intelligibilis in intellectu causatur saltem partialiter ab intellectu agente, & recipitur subiectiuè impossibili.

Item non transitur de extremo ad extremum, nisi per medium, sed inter sensibile, & intelligibile, imaginabile est medium. ergo species rei sensibilis non transit ad intellectum, nisi transeat per phātasiam. Patet autem, quòd Angelus non habet phantasiam. ergo.

Dicit autem ista opinio, quòd Angelus cognoscit singularia, quod patet, quia habet prouidentiam de eis. Habet enim Angelus qualitates & perfectiones sibi possibiles concreatas, sicut corpora super cęlestia. ergo.

Contra: Angelus habet intellectum agentem, & possibilem. ergo potest accipere species à sensibilibus. Cōsequētia patet per locum ab oppositis iuxta argumenta positionis suæ in prima ratione. Antecedens probo, primo de agente sic:

Quod est perfectionis in potentia inferiori non est neganda à superiori eiusdem generis. sed intellectus agens, cum sit uirtus actiua est perfectionis in intellectu nostro. ergo.

Secundo de possibili sic: Intellectus receptiuus formarum intelligibilium est possibilis, siue passiuus, sed intellectus Angeli est huiusmodi. ergo. Nam secundum te est receptiuus specierum sibi concreatarum.

Tunc ad rationes opinionis, ad primam dico, quod nego antecedens, & ad probationem, nego primam probationem. Dico enim quòd distinguuntur per comparationem ad obiecta, & ad actus. nam intellectus agens, ut hic, est præcisè actiuus in comparatione ad obiectum, & actum suum. Possibilis autē dicitur respectu illius obiecti, & actus, respectu cuius, ut sic, est passiuus, ut patet intuenti.

Ad secundam probationem dico, quòd intellectus Angeli non est actu intelligens respectu omnium intelligibilium. nō omnia intelligibilia sunt sibi actu intelligibilia, siue actu intellecta, non enim est intellectus simpliciter simplex, & primus.

Ad secundam rationem dico, idest ad minorē, quòd & si imaginabile sit medium inter sensibile, & intelligibile per comparationem ad intellectum nostrum propter naturalem connexionem potentiarum, dum est coniunctus, non tamen est medium necessarium ex natura rei, & ideo non oportet dare tale medium respectu intellectus separati.

Ad quæstionem igitur dico, quòd Angelus accipit aliquam notitiam à rebus. Quod probo. Nā potest cognoscere singulare, ut singulare, cum ipsius notitia non sit sibi improportionata, sed non per speciem uniuersalis præcisè, quia per illam non magis cognosceret hoc, quàm illud, cum ex se sit indeterminata ad omnia singularia illius speciei. ergo oportet, quòd per speciem singularis, ut singularis, sed non habet obiectum singulariū species concreatas, quia tunc haberet species infinitas. Nec magis istius, quàm illius, quia æqualiter ex suis singularibus naturalibus potest intelligere utrunque. ergo oportet dicere, quòd accipit eas à rebus.

Confirmatur etiam, nam haberet sic species concreatas terminorum complexionis contingentis. Probo id, quia uel illa species determinaret actum Angeli intellectiuum ad intelligendam alteram partem pro tali nunc, puta, me sedere cras, uel non sedere, aut species istius complexionis determinaret eum pro die crastina ad alteram partem uel ad nulla. Si sic, ergo illa cōplexio nō esset apud eum contingens, nec cognosceret eam, ut contingentem. Si non, ergo per eā nihil cras cognosceret plusquam hodie, uel ergo oportet, ꝙ quandocunque deberet cognoscere complexionem contingentem, Deus infunderet sibi speciem. Quod non est dicendum. Vel ꝙ nunquam eum cognoscit. Quod etiam non est dicendum. Vel ꝙ tunc accipit speciem à se, quando actu est.

Item cognitio intuitiua requirit præsentiam obiecti. ergo quod intuetur unum singulare illā notitiam non habet per speciem infusam. ergo aliquo modo accipit eam à re, & patet, ꝙ intuitiuè potest cognoscere hoc singulare, non solum in uerbo, sed etiam in proprio genere.

Quō Angelus cognoscat singulare in proprio genere.

Item dico, ꝙ si non haberet species quidditatis rerum, posset eas abstrahere, & si nō esset alia ratio, sufficeret ista, quia non est eius intellectus minoris pfectionis, & uirtutis, quàm noster. Sed ad perfectionē nostri intellectus pertinet, ꝙ possit sibi acquirere suas perfectiones. ergo.

Ad primum principale dico, quòd & si sint pleni formis uniuersalium, non tamen singularium. &c.

DISTINCTIO IIII.

CIRCA DISTINCTIONEM IIII.

Quæritur de statu, in quo fuerunt creati Angeli.

VTRVM INTER CREATIONEM & Beatitudinem Angeli boni fuerit aliqua Morula.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 4. q. 3. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 4. q. 1.
D. Thomas prima parte summa. q. 63. Art. 5.
Ricardus 2. sent. dist. 4. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio prima.

Circa istã distin. quartam Magister ostẽdit quales sĩt creati Angeli, quãtum ad eorum conditiones nõ naturales, quæ sunt felicitas, & miseria.

CIrca distinctionem quartam quæritur, Vtrũ boni Angeli fuerint creati beati, & mali miseri.

QVOD SIC de bonis: Fuerunt enim ipsi creati in beatitudine naturali. ergo & in super naturali. Antecedens patet, quia in primo instanti, sicut modo habuerunt intellectum perfectum, & uoluntatem perfectam, & obiectum utriusque præsens. Consequentia probatur, quia efficatior est causa super naturalis, quàm naturalis. ergo citius uel æquè cito potest producere suum effectum.

Item fuerunt creati in gratia. ergo in gloria. Consequentia patet, quia non est medium inter ultimam dispositionem, quæ nocatur necessitas, & formam introducendam. Antecedens patet per Augustinum sic: Deus fuit simul creans Angelorum naturam, & tribuens gratiam.

13. de ciuita. Dei cap. 9.

DE MALIS patet per Augustinum super Genesim. Putauerunt, inquit, quidam probabiliter, quòd statim Angelus malus factus est miser: Nam Ioãnes dicit, quòd ab initio homicida erat.

Libr. 15. ca. 8.

Ioannis ca. 8.

CONTRA: De bonis Augustinus super Gene. dicit; angelicam naturam primo fuisse creatam informem, & cœlum appellatam, postea formatam, & appellatam lucem, quãdo scilicet ad Creatorem est conuersa perfecta deliberatione. igitur inhærens.

Libr. 1. cap. 2.

De malis patet per Ezechielem: In signaculum similitudinis plenus scientia, & perfectus, & plenus decore in delitijs Dei tui fuisti. ergo.

Ezechielis ca. 28.

RESPONDEO primo, & dico, quòd Deus potuit bonos Angelos creare beatos. Ratio, qa ex parte Dei non repugnabat, cum ipse pro omni instanti sit æquè potens, nec ex parte Angeli repugnabat; cum ipse in primo instanti habuerit naturam ita perfectam, sicut modo. ergo.

Secundo dico consimili ratione, quòd etiam in primo instanti potuit creare malos Angelos, cum illo malo incommodo, quod habent modo, sed tunc propriè non diceretur pœna, quia non esset punitiua alicuius culpæ præcedentis.

Tertio dico, quòd de facto nec boni fuerunt creati, nec mali miseri.

De bonis patet in litera distinctio. 3. & distinctio. 4. cap. 1. De malis etiam patet in litera distincti. 3. & 4. Et Isaias: Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris. ergo primo fuit lux, & oriebatur.

Isa. cap. 14.

Item Ezechiel ubi supra.

Ezech. ca. 28.

Quarto est uidendum, Vtrum potuerunt peccare, uel mereri in primo instanti. Dicitur, quòd non potuerunt peccare in primo instanti. Ratio est, quia aut fuisset peccatum illud à Deo causatum, & hoc non, aut ab Angelo, & hoc etiam non, quia omnis operatio, quæ incipit, cum esse rei est effectiuè à causa, à qua res est.

D. Tho. 1. parte summæ. q. 63. Arti. 5. & est opinio Hẽrici uide Varronem hic copiose, & Augustinũ. 83. q. 3.

Item in primo instanti non potuit deliberare. ergo non peccare. Antecedens patet, quia deliberatio requirit distinctam intellectionem plurium, sed Angelus non potuit plura simul distinctè cognoscere. Consequentia patet, quia peccatum non est nisi liberè elicitum, nec est liberè elicitum, nisi sit deliberatum.

Item quia, tunc necessariò fuisset elicitum, & non contingenter, & per consequens non fuisset peccatum. Probatur antecedens, quia read dum fit, necessariò fit, & Dum facta est, non potuit non esse facta. Sed ante non potuit non fieri, quia non fuit ante.

Item actio creaturæ non potest esse in instanti. ergo in primo instanti non potuit peccare. Antecedens patet per philosophum sexto physicorum ubi dicit, quòd si aliqua uirtus mouet in instanti, maior uirtus mouebit in minori, sed patet, quòd non est dare minus, quàm instans, & est dare maiorem uirtutem omni uirtute creata.

6. phys. cõtex. 29. & 90.

Teneo opinionem, & dico, quòd in primo instanti potuit peccare. Ratio est: Potentia potens habere operationem perfectam, quia habebat potentiam non impeditam, & obiectum præsens, & per consequens nolitionem, quia in omni instanti, quo intellectus intelligit, uoluntas potest uelle, & non determinabitur ad uolitionem rectam. ut patet. ergo. Consimili ratione supposito, quòd boni fuerunt creati in gratia, quæ est ratio meriti in primo instanti, potuerunt mereri.

Vera Opinio Authoris.

Tunc ad rationes opinionis. Ad primam dico, quòd peccare cum sit deficere, non est effectiuè à Deo, sed tamen & si peccare concernat actum, dico quòd actus elicitus potest esse ab Angelo in primo instanti, quia in primo pro instanti habet potentiam perfectam, & obiectum præsens. Vnde propositio illa est falsa, quòd operatio, quæ est simul duratione cum esse rei, sit effectiuè à quo est res. Nam si Deus produceret ignem calidum, & calefactibile sibi præsens, & dispositum in eo instanti durationis, calefaceret, sicut patet etiam de Sole, qui illuminat in eodem instanti, in quo est super Emisperium, & ita etiam in eodem instanti, in quo esset simpliciter primo, sufficit enim quòd esse rei præcedat natura eius operari.

Quid sit peccare.

Peccatũ non est operatio, sed defectus operationis.

Ad se-

Ad secundum dico, quòd unica uolitio potest esse non recta, Vnica autem uolitio non requirit necessariò nisi unitam uolitionem distinctam, & illam non prius duratione, & si prius natura, non oportet necessariò, quòd præcedat deliberatio in tempore, ad hoc, ut uolitio sit recta, uel non recta, sed sufficit ex quo ipsa est illibera elicita. Hoc autem clarius probatur in libro tertio: Verum Christus omnia potuerit mereri in primo instanti suæ conceptionis.

Lib. 3. dist. 12. & 18. q. 1.

Ad tertium alias dictum est, Dico enim, quòd effectus contingens, quando elicitur, contingenter elicitur, & tunc potuit elici, alias non esset contingens, & patet hoc expressè, quia alias Deus prædestinasset, & præuidisset non contingenter, sed necessario, & etiam quidquid producit ad extra, necessariò produceret, nihil mutaretur, ut patet intuenti, & in quæstione de æternitate mundi.

dist. 1. huius secunda q. 3.

Ad quartum dico, quòd ratio Aristotelis non ualet de mensura diuisibili, quia si tanta uirtus mouet in tanto tempore, dupla uirtus mouet in medio tempore. & ualet de motu, quia cum motus sit diuisibilis, necessariò requirit mensuram diuisibilem, & ita si aliquod mouens moueret in instanti, necessario illud, quod esset diuisibile, & ita dupla uirtus moueret in medio. In proposito autem non est sic, quia actio Angeli est indiuisibilis.

Ad primum principale nego consequentiam.

Ad probationem dico, quòd non oportet, quod causa efficacior causet effectum suum citius, uel æquè cito, quando est uoluntaria.

Ad secundum dubium, Vtrum fuerint creati in gratia gratum faciente, respondetur ad dictum August. quòd loquitur de gratia gratis data. Sed esto, quòd sic, non tamen sequitur in tantum, quia non est ultimata dispositio ad gloriam, quin possit stare per morulam sine gloria, sicut patet in nobis.

Gratia gratum faciens nō est ultimata dispositio ad gloriam.

Ad ultimum illud ab initio, & huiusmodi accipitur pro modica morula.

DISTINCTIO V.

CIRCA DISTINCTIONEM V. quæritur

VTRVM ANGELVS PRIVS MEruerit Beatitudinem, quàm eam acceperit.

Scotus 2. sent. dist. 5. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 62. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 6. q. 2.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 4. & 5. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quintam quæritur, Vtrum Angelus prius meruerit Beatitudinē, quàm eam acceperit.

Quod non. Maxima beatitudo requirit magnum meritum, sed Angeli habent maximam beatitudinem, non autem potuerunt maximè mereri ante, cum morula usque ad eorum beatificationem fuerit modica. ergo merentur post. Confirmatur, quia post eorum beatitudinem acceptam exercent nobis obsequia, ex quibus tamen merentur. ergo.

Contra: Augustinus de correctione, & gratia: Angeli sancti, qui perstiterunt, meruerunt illius uitæ mercedem accipere, ergo meruerunt antequam acciperent.

Respondeo hic, quòd non tenetur Magister, qui in fine huius distin. uidetur asserere, quod angeli modo merentur beatitud nem per obsequia, quæ nobis impendunt.

Opinio magistri, cōiter reprobata.

Rationes in contrarium sunt duæ. prima, quia sequeretur, quòd si homo non fuisset creatus, angelus non fuisset beatus, non enim tunc exhibuisset ista obsequia, sed illud est falsum, quia angelus non dependet ab homine in beatificari. Secunda, quia si præuisio, quòd quis bene utatur gratia sua data habeat rationem meriti, tunc gratia gratis data in aliquo non esset gratia, quia in aliquo præuideretur, quòd ea esset bene usurus. Exemplum pro opposito Magistri est quia miles quandoque recipit primo stipendia à Rege, & postea meretur recepta.

Exemplum.

Dico ergo, quòd angeli meruerunt beatitudinem antequam eam reciperent. Primum patet, quia omnis natura cōsequitur perfectionem suā aliquo mō per suam propriā operationē, sed beatitudo est perfectio Angeli, etiam animæ. ergo.

Hæc est ratio D. Tho. in 1. parte sūmæ. q. 62. Artic. 4. quæ acceptatur à doctore.

Secundum probatur, primo sic: Pro tāto actus est meritorius, quia cum possit esse nō rectus, est rectus, sed beati cum sint in bono confirmati nō possunt habere actum non rectum, ergo meruerunt antequam essent beati.

Item dispositio præcedit formam, ad quam est & uia ad terminum, sed meritum est dispositio, & uia ad terminum scilicet ad beatitudinem. ergo. Sed nunc uidendum est de morula ante beatorum beatitudinem, & malorum damnationem.

Dicit unus modus, quòd fuerunt tres morulæ, in quarum prima omnes fuerunt creati in puris naturalibus. In secunda boni receperunt gratiā, & meruerunt. Mali uerò non receperunt gratiā, quia potuerunt ducere, & tunc demeruerunt in ista secunda morula. In tertia utrique fuerunt in termino. Boni in beatitudine, mali uerò in pęna.

Narratio copiosa omniū modorū possibiliū assignari in morulis.

Alius modus ponit tres morulas, sed in prima fuerunt omnes creati in gratia & meruerunt. In secunda boni perstiterunt in gratia, & merito; & mali ceciderunt à gratia, & demeruerunt. In tertia utique fuerunt in termino, sicut dicit primus modus.

Tertius modus ponit quatuor morulas, in qua rum prima omnes fuerū creati in puris naturalibus. In secūda oēs acceperunt gratiam, & meruerunt. In tertia boni perstiterunt in gratia, & in merito, & mali ceciderunt à gratia, & demeruerunt.

erunt. In quarta omnes fuerunt in termino, sicut dicunt alij modi.

Isti duo modi sunt probabiles, sed secundus, & tertius, qui ponunt omnes recepisse gratiam, uidentur magis approbabiles, quia magis attestantur Dei liberalitatem. Nam licet præuideret illos malè usuros gratia accepta, tamen uoluit dare ex sui liberalitate, sicut etiam facit multis hominibus, ut patet. Et hoc forte secundus modus est probabilior, quia non benè apparet necessitas ponendi quatuor morulas. Quid sint istæ morulæ, dicunt aliqui, quòd sunt nunc temporis discreti, sed non ponendo tempus discretū, potest dici, quòd sunt nunc æui.

D. Thomas, et Henricus. Quid sint morulæ.

Ad principalem ergo rationem in oppositum dico, quòd magnitudo meritr non consistit in multitud ne actuum meritorum, sed in magnitudine intensius; In illa autem morula, in qua mali Angeli superbierunt, boni maxime meruerunt, quia adhæserunt per dilectionem intensiuè & ex maximo conatu. Ita quòd forte plus tūc meruerunt, quàm posset mereri homo de communi lege in toto tempore suo.

Ad confirmationem dico, quòd per obsequia nobis impensa non merentur præmium essentiale, sed forte merentur aliquid accidentale præmium, uel fortè magis sunt actua in nullo meritorij, sed perfecti quidam actus redundantes ex plenitudine gloriæ. Exemplum: Si quis haberet habitum perfectum in ultimo gradu sibi possibili, iste eliceret actus perfectos ex redundantia habitus, qui tamen non aggenerarent habitum, nec augumentarent. Exemplum Magistri non cogit, quòd miles præmiatus primo à rege non est ita confirmatus, qui non possit elicere actus rectos, & non rectos, fine fideles, & non fideles circa regem & ita potest mereri.

Exemplum.

Exēplum magistri non cogit.

Sed tunc restat dubium de Christo, qui fuit uiator, & meruit, cum tamen esset confirmatus, & compræhensor. Dico, quòd Christus fuit uerus uiator, & perfectus compræhensor quantum ad essentialia comprehensoris, sed quātum ad accidentalia forte non sic potuit mereri; uel sic, & uerius ut mihi uidetur, quòd non meruit sibi, sed nobis. &c.

Christus per suam passionē meruit nobis remissionem peccati origi nalis, & primā gratiā baptismalē, atq. gloriam, ei correspondentem.

DISTINCTIO VI.

CIRCA DISTINCTIONEM VI. Quæritur,

VTRVM ANGELVS MALVS potuerit appetere æqualitatem Dei.

Seraphicus Bona. 2. sentent. distinct. 5. quæstio. 2. Artic. 1.

Scotus 2. sent. dist. 6. q. 1.

D. Thomas prima parte summa. q. 63. Art. 3.

Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 4. & 5. q. 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem sextam quæritur primo, Verū Angelus potuerit appetere Dei æqualitatem.

Magister agit de Angelorū malorū auersione.

DICITVR QVOD NON: Ratio prima, quia non ex passione, patet. nec ex ignorantia, quia pœna in eis non præcessit culpam. ergo ex elatione. sed elatio est impossibilium tertio Ethicorum. Angelus autem sciebat hoc esse impossibile. ergo.

3. Ethic. cap.

Item Angelum esse Deo æqualem, est Angelū non esse Angelū, sed Angelus non potest appetere suum non esse. ergo.

Item Angelum esse æqualem Deo includit contradictionem, sed tale non habet rationem entis, quia tunc Deus posset contradictoria simul uerificare. non ens autem non est appetibile. ergo.

Item uoluntas non potest uelle nisi per intellectum, sed intellectus Angeli non intelligebat se esse, uel posse esse Deo æqualem, quia non habebat intellectum errantem, alias pęna præcessisset culpam. ergo.

CONTRA hoc est Magister in litera, quia rationes illæ non cogunt. Ideo dico cum Magistro, quòd potuit. Ratio est, quia uoluntas habet pro obiecto totum ens, & habet etiam ipsa duplicem actum scilicet amorem amicitiæ, & amorem concupiscentiæ. igitur quidquid potest amare amore amicitiæ, eidem amato scilicet sibi potest amare amore concupiscentiæ uel concupiscere, sed patet, quòd sibi potest amare amore amicitiæ omne ens. ergo sibi potest amare amore concupiscentiæ omne ens; sed Dei æqualitas in se est quoddam ens. ergo. &c.

Item si esset possibile, planum est, quòd posset illud appetere. ergo & modo potest, quia licet electio non sit impossibilium, uoluntas tamen est impossibilium; secundum philosophum tertio Ethicorum, & secundum Damascenum.

3. Ethic. ca. Cap. 38.

Ad primam ergo rationem dico, quòd electio est duplex, una, quæ est efficax uolitio alicuius obiecti uolibilis, & ista potest esse impossibilium, sicut dictum est. Nam obiectum aliquod in se uolibile potest concupisci ab aliquo, cui tamen impossibile est habere. Alia est electio, ad quam consequitur intellectus practicus, qui sillogizat statim de his, quæ sunt ad illum finem sequendum, & talis non est impossibilium, quia nullus procurat habere illud, quod omnino credit esse sibi impossibile, & hoc certe docet experientia.

Electio duplex.

Ad secundam dico, quòd sicut non oportet, quod qui intelligit antecedens intelligat consequens, nisi intelligat consequentiam, ita multo minus oportet, quòd qui uult antecedens, uelit consequens, nisi uelit consequentiam. Exemplum: Voluntas uult Episcopatum, & non uult

uult Sacerdotium, & tamen ad nō sacerdotium sequitur non episcoparus.

Ad tertium dico, quòd licet complexio in se, & pręcisè terminorum incōpossibilium sit nihil: termini tamen in se sunt aliquid, & ideo licet illa cōplexio praecisè in se non sit appetibilis, nec intelligibilis; cum sit non ens, termini autem sunt appetibiles, & intelligibiles, quia sunt aliud, & sicut intellectus etiā non errans potest comparare terminum termino, quorum tamen complexionem uidit esse incompossibilem. Ita uoluntas potest appetere.

Ad quartum dico, quòd intelligebat terminos, & hoc sufficiebat. non enim uolitio eius terminabatur ad complexionem præcisè, quæ non erat ens. sed terminabatur ad terminos complexionis comparando unum alteri modo prædicto. &c.

VTRVM PRIMVM PECCATVM Angeli formaliter fuerit superbia.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 5. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 6. q. 2.
D. Thomas prima parte summæ q. 63. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 5. q. 1.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 5. q. 4.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum peccatū primi Angeli fuerit superbia formaliter.

QVOD sic per Augustinū 14. de ciui. Dei. Et probatur per illud scripturæ: Initium omnis peccati superbia. [14. de ciuit. Dei. ca. 13. Eccle. ca. 10.]

[Ioannis. ca. 2.] Item Ioannes in canonica sua: Omne, quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut oculorum, aut superbia uitæ. sed non peccauit primis duobus modis, ut patet. ergo.

[Psal. 73.] Item Dauid. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

CONTRA: Eius peccatum fuit maximum, quia fuit irremediabile, sed superbia nō est maximum peccatum, quod patet per eius oppositum, quia humilitas formaliter non est magna uirtus, sicut caritas, Theologicè loquendo, cum possit esse informis. Nec moralis est ita magna, sicut amicitia, quæ est nobilissima species iustitiæ. 8. phys. ergo. Odiū, quod opponitur caritati, & amicitiæ Dei, est maius peccatum. [8. Ethic. c. 10. & infra.]

Itèm superbia est passio irrascibilis: passiones, autem irrascibiles non possunt esse primæ, quæ sequuntur ex passionibus concupiscibilibus. ergo.

Respondeo, quòd communiter dicitur, quòd sic. Ad cuius intelligentiam est sciendum, quòd uoluntas habet duplicem actum positiuum; Vnū, qui est uniuersalis, quo. s. acceptat aliud obiectū, quod est nolle, quo. s. refugit obiectum inconueniens; Vniuersale autem est duplex, unum. s. amicitiæ, quo. s. amat obiectum. Aliud concupiscentiæ, quo. s. amat aliud bonum obiectum, quod etiam amore amicitiæ, amat. Ordo autem istorum actuum patet, quòd nolle non potest esse primus actus, sed necessariò pręsupponit uelle, nunquam enim refugit uolūtas aliquod obiectum, nisi quia est disconueniens illi obiecto, quod amat. Nolle etiam concupiscentiæ necessariò pręsupponit uelle sicut expresse patet intuenti. Nam nō posse nolle aliquid, nisi uolo oppositum, Isti autem actus omnes possunt esse recti, & non recti, & idem ordo est in eis. sequitur ergo, quòd prima inordinatio uoluntatis in malo Angelo non potuit esse in actu, quod est nolle circa obiectum in concupiscendo. ergo fuit in nolle amicitiæ, & hoc patet, quia si uoluntas amat obiectum ordinate, quantū debet, & sicut debet amore amicitię, nunquam cōcupiscit sibi aliquid in ordinatè, nec uult ab eo aliquid inordinate. igitur prima inordinatio fuit in nolle amicitiæ, sed non potuit habere inordinatum amorem amicitiæ erga Deum, quia Deus est tale amabile. ergo ex sola ratione sui, ut obiectum dat perfectionem tali actui quantumcunque intenso, nec est uerisimile, quòd primo amauerit tali amore aliud à se, quia plus inclinabatur naturaliter ad se, quàm ad aliud creatum quantuncunque, tum quia plus intelligebat se. igitur talem inordinatum amorem primum habuit ad se amando plusquam deberet, & aliter, quàm deberet, & sic fuit prima inordinatio in actu, qui est nolle amicitiæ.

[Voluntas habet duplicem actum positiuum. Vniuersale ē duplex.]

Secunda autem eius inordinatio in actu concupiscentiæ, qui est secundus actus uoluntatis, ut patet supra. Dico autem, quòd primo ipse desiderauit beatitudinem, quod patet, quia sicut appetitus coniunctus primo appetit id, ad quod magis inclinat complexio appetitus sensitiui, ita quòd al. qui inclinatē magis ad superbiā, ut colerici, alii magis ad luxuriam, uel ad gulam, & huiusmodi secundū complexiones uarias appetitus sensitiui, cui intellectio appetitus est cōiunctus, ita appetitus Angeli, qui est separatus, primo inclinabitur ad id, quod est maxime delectabile absolutè, cuiusmodi est beatitudo.

Sed dices, quòd in tali concupiscentia fuit deordinatio, quia talis concupiscentia est naturalis secundum Augustinum 13. de Trin. ubi dicit, quòd beatitudo ab omnibus appetitur. ergo & boni Angeli istam concupiscentiam habent. Dico, quòd fuit inordinatio ex parte concupiti absolute, sed ex parte modi, & hoc tripliciter non appetierunt eam, antequam deberent, & intensius, quàm deberent, & aliter, quàm deberent. Deus. n. uolebat, quòd haberent eam post illam morulam, in qua fuerūt uiatores, & ipsi uoluerunt eam statim. Item uolebat Deus, quòd eam haberent secundum correspondentiam de congruo ad eorum merita, & ipsi uoluerunt eam maximam, & forte Lucifer uoluit eam æqualem Deo, & sic cōcupiuit Dei æqualitatem. Item uoluit Deus, ut aliqualiter sibi mererentur, & ipsi uoluerunt eam sine meritis, quia statim Boni appetierunt eam illis tribus modis, sicut Deus uolebat. [Argument subtiliter a parentia. 13. de tri. c. 5.]

Tertia autem deordinatio fuit in nolle. Nam amando se plus, & aliter, quàm deberet, amore amicitiæ, & concupiscendo sibi beatitudinē inde-

bitis modis uidens, quòd hoc non poterat obtinere, manente Deo, statim habuit inordinatissimum nolle circa Deum, ita quòd potius nolebat Deum esse, quàm se impediri à Deo in hoc, quod nolebat, & hoc fuit eius maximum peccatum; & hæc est expressè intentio Augustini 14. de Ciu. Dei, ubi ait: Duo amores fecerunt duas Ciuitates, Ciuitatem Dei, amor Dei, usque ad contemptum sui. Ciuitatem Diaboli amor sui usque ad contemptum Dei. Igitur prima radix Ciuitatis Diaboli fuit inordinatus amor sui, quæ radix germinat usque ad contemptum Dei.

14. de ciu. dei cap. ultimo.

D. Bona. lib. 2. dist. 5. Art. 1 q. 1.

14. de ci. dei. cap. 13.

Nunc uidendum est de genere istorum. Dico, quòd prima inordinatio in actu amoris amicitiæ respectu sui amando plus se, & aliter quàm deberet, fuit quædam præsumptio secundum Augustinum 14. de ciui. Dei: Præsumptio autem est quædam species superbiæ, & ita primum peccatum Angeli fuit quædam superbia, non tamen superbia propriè dicta, quæ est appetitus inordinatus laudis cum contemptu aliorum.

Secunda uero inordinatio, quæ fuit in amore concupiscentiæ, non propriè reducitur ad superbiam, sed potius ad luxuriam pro ut luxuria dicit inordinatam concupiscentiam cuiuscunque concupiscibilis, & non tantum carnis.

Tertia inordinatio, quæ. s. fuit in nolle respectu Dei, patet, quòd fuit odium, quod potest reduci ad iram, uel ad inuidiam, & hoc maximum fuit peccatũ, quia directè opponebatur caritati, qui est amor amicitiæ ad Deum.

Peccatum Luciferi fuit omniũ peccatorũ maximũ.

Ad primam rationem principalem responsio patet per Augustinum, quia accipit ibi superbiam pro illa præsumptione dicta.

Ad secundam dico, quòd Ioannes loquitur de peccatis hominũ, quod patet per illud, quod præmittit: Omne, inquit, quod est in mundo. &c.

Ad primum in oppositum dico, quòd peccatũ eius primum non fuit maximum, sed incepit à minori, & terminauit in maximo modo prædicto.

Ad probationem dico, quòd illud primum peccatum fuit remediabile, & ét secundum, si penituisset donec durauit ista morula in qua fuit uiator.

Ad secundum dico, quòd illa talis præsumptio dicta, quæ fuit primum eius peccatum, non fuit passio irascibilis, sed actus concupiscibilis, benè tamẽ alia species superbiæ, quæ est superbia propriè dicta est passio irascibilis.

DISTINCTIO VII.

CIRCA DISTINCTIONEM VII. Quæritur,

VTRVM MALVS ANGELVS VElit necessario malè.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 7. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 7. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 64. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 7. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 7. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. septimam quæritur, Vtrum malus Angelus semper male uelit.

Magister agit de confirmatione bonorũ & obstinatione malorum.

QVOD non: Iacobus: Dæmones credunt, & contremiscunt, sed isti non sunt mali actus, ut uidetur.

Iacobi. ca. 2.

Item cum pœna correspondeat culpæ, tunc sequeretur, quòd pœna Dæmonis augeretur in infinitum, & pari ratione præmium boni Angeli augeretur in infinitum, & ita nunquam essent in termino, sed ista sunt inconuenientia. ergo.

Item nullum uiolentum perpetuum, primo de Cœlo, & Mundo, sed malitia est contra naturam secundum Damascenum. ergo non est semper in Angelo.

Primo de cælo & mundo contex. 15. & expressius in 2 cæli cõt. 18

CONTRA id per Dauid: Superbia eorum, qui te oderunt, ascendat semper ad te.

Psal. 73.

Respondeo primo uidendum est de ordine, & differentia bonitatum, & malitiarum sibi oppositarum secundo de principali proposito. De primo dico, quòd bonitas creata prima sui diuisione diuiditur in bonitatẽ naturalem, & moralem. Est autem bonitas naturalis, quam contrahit actus ex eo, quòd est quoddam ens positiuum, talis. n. bonitas sequitur omne ens positiuum, & cõuertitur cum omni ente, & recipitur in omni ente secundum magis, & minus, secundum maiorem, & minorem gradum entitatis. Bonitas autem moralis est triplex. s. bonitas ex genere, bonitas uirtuosa, siue ex circũstantia, & bonitas meritoria, siue gratuita. Illa, quæ est ex genere, quam cõtrahit actus ex eo, quòd transit super debitum obiectum. Virtuosa est, quam contrahit actus ex debitis circunstantiis. Meritoria est, quam contrahit actus ex aliquo habitu supernaturaliter, infuso, in ordine ad Dei acceptionem, secunda præsupponit primam, & addit super eam. sed non èconuerso. Tertia præsupponit utranque & addit, sed non econuerso. Pro tanto prima dicitur ex genere, quia est quasi naturalis respectu aliarum, & præsupponit ab aliis, & contrahitur per additionem, ut patebit in exemplis, quæ quidem sunt conditiones generis respectu specierum.

Bonitas. creata duobus modis diuitur.
Quid sit bonitas naturalis.

Bonitas moralis triplex.

Quare bonitas moralis dicatur ex genere.

Secunda dicitur pro tanto uirtuosa, quia reddit hominem moralem, siue ethicæ uirtuosum, quod non facit prima per se.

Quare dicatur bonitas moralis uirtuosa.

Tertia dicitur pro tãto meritoria, quia ad eam sequitur præmium ex Dei ordinatione. Exemplũ primæ est dare elehemosinam alicui. Exemplum secundæ est dare elehemosinã de proprio, & egẽti, & loco, & tempore, & propter Deum. Exemplum tertiæ est dare elehemosina dictis modis cũ hoc addito, quòd ad hoc inclinat caritas, uel gratia, nam posset esse ex quadam inclinatione pietatis naturalis, ut patet. Prima potest stare sine secũda, quia posset dari elehemosina non habendo respectum ad aliquam circunstantiam, & patet etiã, quòd secunda sine tertia, patet etiã, quòd ista non est diuisio materialis, sed formalis, sicut diuiditur

Quare bonitas dicatur meritoria.
Exemplum.

anima

anima per uegetatiuam,ſenſitiuam, & intellectiuam. Patet etiam, quòd prima bonitas non eſt genus, ſed habet conditiones generis, genus. n. non poteſt eſſe ſine aliqua ſpecie.

Genus nō pt eſſe ſine aliqua ſpecie.

Prima bonitas hēt malitiā ſibi oppoſitā, contrariè, & immediatè, nam omnis actus tranſit ſuper aliquod obiectum. omne autem obiectum, uel eſt debitum, uel indebitum, & ita omnis actus eſt bonus, uel malus ex genere.

Secunda bonitas habet malitiam ſibi oppoſitā contrariè, & priuatiuè. Nam dare elehemoſinam non de proprio, uel propter uanam gloriam, eſt actus malus poſitiuè, ſed dare elehemoſinam præciſe ſine aliqua circunſtantia, eſt malum, non contrariè, ſed priuatiue. i. non bona bonitate ſecunda, & ita bonitas, prima præciſè opponitur priuatiuè ſecundæ bonitati. Similiter tertia bonitas habet malitiam ſibi oppoſitam contrariè, & priuatiuè, quia, ut patet intuenti, actus poteſt eſſe demeritorius, & neuter. Imo bonitas prima & ſecundæ præciſe opponitur contrariè bonitati ſecundæ etiam opponitur contrariè bonitati tertiæ, uel ſemper uel ut in pluribus. licet ultra illam habeat aliquam malitiam ſpecialem ſibi contrarie oppoſitam.

Actus poteſt eſſe demeritorius & neuter infra diſt. 41. huius.

Nam non eſt dubium, quòd aliquis actus eſſet bonus apud Ariſtotelem bonitate ſecunda, qui apud nos eſſet demeritorius.

Qūo aliquis actus apud Ariſt. ſit bonus.

Notandum autem, quòd ad ſecundam, & tertiam bonitatem requiritur concurſus omnium circunſtantiarum debitarum. Bonum. n. eſt ex cauſa integra ſecundum Dyoniſium di diuinis nominibus. Ad malitiam autem etiam contrarie eis oppoſitam ſufficit deffectus unius circunſtantiæ, & maximè finis, qui eſt perfectiſſima circunſtantiarū.

Cap. 4.

De ſecundo uidendum eſt, Vtrum malus Angelus poſſit habere aliquem actum bonum bonitate aliqua de prædictis.

Vbi ſciendum eſt, quòd potētia eſt duplex. ſ. actiua, & paſſiua; loquendo de potentia paſſiua, ſiue receptiua non eſt dubium, quòd poteſt habere actum bonitatē quantuncunque bonum; Nam ſecundum Dyoniſ. ubi ſupra; Naturalia remanſerunt in eo integra. ergo ſicut ante lapſum eius uoluntas fuit receptiua actus boni, etiam meritorii; ita modo, ex quo manſit eadem. Loquendo autē de potentia actiua, ſciendum eſt, quòd uoluntas non eſt cauſa totalis, ſed partialis reſpectu actus, ſicut patet lib. primo. Integratur autem cauſa totalis reſpectu alicuius actus imperfecti ſolum ex duabus partialibus. ſ. ex uoluntate, & obiecto, reſpectu autem actus perfecti, uel meritorii neceſſariò concurrit tertium. ſ. habitus. Non eſt ergo dubium, quòd Angelus malus poſſit habere omnem actum bonum quacunque bonitate, pro ut poſſe accipitur partialiter, quia habet uolūtatem, quæ eſt cauſa partialis, ſed pro ut poſſe accipitur totaliter, non eſt dubium, quòd non poſſit habere actum bonum bonitate tertia morali, quia ad illam neceſſariò requiritur caritas, uel gratia, quæ non eſt in ſua poteſtate habendi eam, ſed ſolus Deus caritatem infundit, & Deus nunquam caritatem dabit eis, ut patet Iſai. a. Ignis eorum nō eſtinguetur, & uermis non morietur, & Matt. Ibunt hi in ſuplicium æternum. Nec poteſt habere actum bonum bonitate ſecunda, & perfecta, quia actus talis. ſ. perfectus requirit habitum uirtuoſum, quem ipſe non habet, nec infuſum, nec acquiſitum. Nec etiam poteſt habere actum bonum tali bonitate ſecunda. ſ. quantuncunque actū talem imperfectum, ſiue imperfectè bonum, quia cū ex talibus actibus poſſint aggenerari habitus, & aggeneretur, iam poſſet ſibi aggenerare habitus uirtuoſos morales, quod non eſt dicendum. Cauſa autem huius non poſſe aſſignatur, quia habet habitum uirtuoſum intenſiſſimum, qui ſemper inclinat uoluntatem eius ad malum. ſed iſta ratio eſt dubia apud Scotum, quia habitus quantuncunque intellectus ita inclinat, quòd nō cogit igitur cum habeat ſufficientia principia illius. ſ. uoluntatem, & obiectum, quare. &c.

Potentia eſt duplex.

Diſt. 17. primi & tangetur in diſt. 25

Solus Deus infra det charitatem. Iſaias. ca. 66. Matt. cap. 25.

Ratio dubia apud Scotū.

De actu autem bono bonitate naturali non eſt dubium, quòd omnis actus eius poſitiuus eſt bonus tali bonitate. Nec eſt dubium de actu bono moraliter bonitate prima. ſ. ex genere, quia habet actus tranſeuntes ſuper debita obiecta, ut quando diligit ſe ipſum, & huiuſmodi.

Sed dubium eſt, Vtrum ibi ſiſtere in tali actu præciſè non deprauando eū per malam aliquam circunſtantiam, & dicunt aliqui, q̄ ſemper deprauat eum propter habitum malitiæ, qui ſemper inclinat. Scotus dicit oppoſitum, q̄ talis habitus nō ita cogit, quum uoluntas angeli poſſit ſe diligere non habendo reſpectum aliquem, circunſtantiam bonam, uel malam, & ita erit neuter ex quibus nō poterit aggenerari habitus uirtuoſus moraliter.

D. Bon. in 2. Diſt. 7 q. 2. & 3.

Patet igitur ad oppoſitum principale, q̄ omnis actus angeli mali eſt malus malitiæ priuatiuè oppoſitæ tertiæ bonitati, & etiam ſecundę, ſed nō omnis actus eius eſt malus malitia oppoſita contrariè illis bonitatibus, quia, ut dictum eſt, poteſt habere actum neutrum ſecundum Scotum. Habet tamen ſemper aliquem actum malum malitia contrariè eis oppoſita non tantum priuatiuè, & hoc propter habitum malitiæ inclinantem, & propter eius obſtinationem in malum.

Omnis actus angeli mali eſt malus.

Sed eſt dubium, Vtrū obſtinatio iſta ſit à Deo, uel à uolūtate Angeli mali. Non à Deo, quia non eſt auctor malorum Deus, ſed à uoluntate, ergo cum ſit libera, poteſt reſilire ab iſta obſtinatione, & ita poterit bene uelle. Dico, q̄ eſt à uoluntate eius effectiuè, quæ. ſ. ex ſua libertate peccauit, quando potuit. Eſt à Deo negatiuè, quia. ſ. nō dat gratiam, quæ eſſet neceſſaria Angelo malo, ſi uellet reſilire à male agere, & per hoc patet ſolutio ad dubium. Dico. n. q̄ ad poſſe reſilire non ſufficit ſibi uoluntas ſine gratia. licet tamen ſufficiat uiatori. Poteſt. n. uiator peccator ex ſuis naturalibus ſuſpendere omnem actum malum, & tunc Deus infunderet gratiam. Iſti autem. ſ. Deum nō dare gratiam, ipſe angelus fuit cauſa, quando finaliter in ſua uia peccauit.

D. Bon. diſt. præſenti. q. 5. optimę ad hoc.

Obſtinatiō ē ab Angeli effectiuè à Deo negatiuè qa non dat gratiam.

Ad primum ergo principale dico, q̄ illud eorum credere poteſt eſſe actus non malus malitia contraria, ſed priuatiua illis duabus bonitatibus

uki-

ultimis, sicut prædictum est. Non autem est bonum bonitate secunda, uel tertia, quia ille actus non est finaliter bonus nec cum debito modo circunstantiarum, sed potius malus, quia odiût quod credunt.

Ad secundum dico, quòd omnis actus tam bonus, quàm malus habet terminum, ultra quem nõ potest intendi, & iste terminus uel est secundum capacitatem subiecti, uel saltem est præfixus à Diuina sapientia, & ita omnes actus subsequentes non augent habitum, sed sunt effectus habitus cõpleti præcedentes ex istius plenitudine.

Ad tertium dico, quòd minor nõ est uera simpliciter. &c.

DISTINCTIO VIII.

CIRCA DISTINCTIONEM VIII. Quæritur,

VTRVM ANGELVS POSSIT ASsumere corpus, in quo exerceat opera uitæ.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 8. q. 1. Art. 3.
Scotus 2. sent. dist. 8. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 51. Art. 3.
Ricardus 2. sent. dist. 8. q. 5. & 6.
Durandus 2. sent. dist. 8. q. 2.

Quæstio prima.

Angelum assumere corpus, nil aliud est nisi Angelũ eo corpore in quo è, uel secundum operationem, uel substãtiã, uel diffinitiuè, ut motorè extrinsecũ persistere. Gen. cap. 18.

CIRCA distinct. octauam quæritur, Vtrum Angelus possit assumere corpus, in quo possit exercere opera uitæ.

QVOD NON. Quia aut uniretur sibi, ut forma, & hoc non; Aut assumeret ad unitatem suppositi, & hoc etiam non; Aut solum uniretur sibi, ut motor. sed ex hoc non sumeret corpus, quia hoc modo unitur cœlo, quod mouet, & tamen non dicitur assumere.

CONTRA id est scriptura, quæ sic iacet de tribus Angelis apparentibus Abraæ, & Thobiæ de Raphaele, & in libro Iudit de Angelo apparenti Phanueli, & uxori eius, & in multis aliis locis.

Angelus non põt assumere corpus de natura cælesti qa oporteret quo rarefie ret cœlum.

Respondeo primo & dico, quòd Angelum corpus assumere non est corpus informare, nec hipostatice sibi unire, sed est ad se sumere; ad proprias operationes sumere per ipsum exercendo operationes proprias, & sicut eius motor intrinsecus.

Angelus põt assumere corpus mixtum.

Secundo, quòd corpus sic assumptum, nec est cœleste, nec purè elementare, sed mixtum, tamen differenter, quia quandoque mixtum completa mixtione, ut quandoque assumeret unum cadauer, uel unum lapidem, & huiusmodi. quandoque autem mixtum imperfecta mixtione, ut quandoque subito formaret unum corpus ex elementis, non quidem principaliter, quia non potest per se introducere formas naturales, sed ministerialiter applicãdo debita actiua debitis passiuis i debita approximatione, & in debita cælorum influentia. Signũ autem, quòd sit mixtum. quia habet sensibiles qualitates. Signum autẽ, quòd imperfecta mixtione, quia subito resoluuntur in elementa, sed si perfectè esset mixtum, esset natum resolui in cadauer.

Tertio dico, quòd corpori sic assumpto uere potest competere omnis motus localis ad omnẽ differentiam situs, & motus respirationis, & expirationis, & motio palpebrarum, & huiusmodi. Nõ tamẽ uerè competunt sibi operationes sensitiuæ, quia uerè sensatio requirit organum uerè animatum, & informata anima sensitiua, nec uere cõpetunt sibi operationes uegetatiuæ, uel nutritiuæ, quanuis posset localiter moueri, & cibus sumere, & dentibus scindere, & ad uentrem transmittere, & huiusmodi, sed tales cibi non uerè digeruntur, nec in carnem conuertuntur, nec augumentant per consequens. Et ideo est, quia ista competunt animæ uegetatiuæ, quæ non est ibi, possunt tamẽ corpus assumptum augumentare eo modo, quo poterunt ipsum formare, nec etiam competũt uerè sibi operationes generatiuæ, quia ista omnia requirunt animam uegetatiuam.

Potest autem malus Angelus in corpore muliebri assumpto recipere semen uiri, & conseruare in debitis qualitatibus naturalibus, & tunc assumere corpus uirile, transfundere illud semen in matricem mulieris, cui incumberet, & generaretur in defectus ac si fuisset immediatè transfusum à uiro.

Ad rationem in contrarium dico, quòd per Cælum non exercẽt tot operationes uarias, sicut per alia, & ideo non sic dicitur assumere Cælum, & præcipuè, quia indiuisibiliter sibi unitur à principio temporis, & exercet per eũ operationes semper uniformes, non sic autem de aliis, ut patet. & est. sed quando respondet uniuerbo sibi dicto, & huiusmodi, ita quòd uere uidetur sentire. Dico quòd non sunt nisi particulares intellectiones, ad quas exprimendas formant uerba mouendo labia, & huiusmodi.

DISTINCTIO IX.

CIRCA DISTINCTIONEM IX. Quæritur,

VTRVM ANGELVS SVPERIOR possit illuminare inferiorem.

Scotus 2. sent. dist. 9. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 106. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 9. q. 2.
Franciscus de Mayronis 2. sen. dist. 13. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 11. q. 3

Quæstio prima.

CIRCA distinct. nonam quæritur, Vtrum Angelus possit alium illuminare.

Magister agit de distinctio ne ordinũ donorum, & officiorum Angelorum, & inferioribus illuminatione & hoc in multitudine bonorũ Angelorũ.

QVOD NON: Quia aut in eo lumen crearet, & hoc non, quia hoc est proprium Dei; aut in eo lumen causatum intenderet, & hoc etiam non est, quia ab eodem habitus intenditur, & generatur secundo ethicorum.

CONTRA id est Damascenus.

Respondeo

Angelus quomodo loquatur Angelo.

Respondeo quod primo uidendum est de locutione. Secundo de illuminatione. De primo, omissis multis opinionibus, dico, quod Angelus loquitur Angelo immediatè causando in intellectu Angeli auditus conceptum eius, de quo uult sibi loqui. Quod probo sic: Omnis loquens intellectualiter causaret immediate in eo, cui loquitur, conceptum de eo, de quo loquitur, si posset unus Angelus, potest hoc facere respectu alterius Angeli. ergo. Probatur maior, quia loquens principaliter intendit exprimere ei, cui loquitur, conceptum eius, de quo loquitur. Probatur minor, quia sufficienter est in actu primo, respectu alicuius effectus potest causare illum effectum in receptiuo acto, & sufficienter disposito, & approximato. Ista patet ex terminis, sed unus Angelus respectu alterius est huiusmodi. ergo. Probatio istius: Angelus loquens habet intellectum perfectum, & habet speciem obiecti, de quo uult loqui, ergo est in actu primo respectu intellectionis, quia, ut patet ex dictis alibi, potentia, & species obiecti integrant unam causam totalem respectu intellectionis, habitus autem Angeli audientis est sufficiens susceptiuum cuiuscunque intellectionis. ergo sicut Angelus loquens poterat in suo intellectu causare conceptum; ita potest in intellectu alterius Angeli, cum sit eiusdem rationis, & eiusdem generis.

Lingua Angelorum est aliqua uirtus naturalis expressiua propriorum conceptuum.

Instatur contra id tripliciter. Primo, quia saltem Angelus non poterit loqui Angelo distanti, quia actio agentis non recipitur in passum, nisi aut sit approximatum, aut actio transeat per medium, sicut de illuminatione Solis, & de specie rei uisibilis. sed patet, quod nullum medium est receptiuum intellectionis, nisi solus intellectus. Confirmatur per philosophum secundo de anima, ubi dicit, quod in uacuo non esset uisio, quia uacuum non est receptiuum rei uisibilis; secundo, quia actus intellectus sunt immanentes tertio de anima, sed tunc essent transeuntes de uno intellectu in alium. ergo.

2. de Anima contex. 74.

3. de Aia côt. 18. & 9. met. contex. 16.

Confirmatur, quia ex hoc arguit Scotus contra Henricum de specie expressa. tertio, quia tunc malus Angelus posset bonum deprauare causando in eis uoluntatem unam prauam intellectionem in eius intellectu.

Actio agentis recipitur in passum.

Ad primum dico, quòd actio agentis recipitur in passum distans per medium dupliciter, uno modo quando medium est susceptiuum actionis eiusdem rationis, tunc illa actio prius natura recipitur in medio, quàm in extremo. Alio modo quando actiones diuersarum rationum sunt ab eodem agente, & se habent, sicut effectus subordinati eiusdem causæ, ita quod minus naturaliter præcedit alium tunc iste effectus, siue illa actio, quæ natura præcedit, recipitur in medio prius natura, quàm alia recipiatur in extremo. Exemplum primi: Sol illuminat totum medium, sed eiusdem rationis illuminatio prius natura recipit in parte propinquiori, quàm in parte remotiori. Exemplum secundi: Sol illuminat, & calefacit, sed natura prinsquam calefaciat terram, uel aliquod elementum, illuminat totum medium; Ita etiam, quod illuminat tres sphæras cælestes, quas non calefacit. Non ergo oportet, quod omnis actio agentis, quæ recipitur in passo distante, recipiatur in medio eiusdem rationis, nec alterius rationis. Nam ita recipitur calefactio Solis in elemento, quòd non in sphæris cælestibus. Quando autem ita esset, quòd nec medium esset receptiuum actionis eiusdem rationis, nec actione alterius rationis necessariò præcederet, tunc posset actio agentis immediatè recipi in passo distante, sed ita est in proposito. Nam patet, quòd intellectio non est receptibilis, nisi in intellectu, nec etiam alia actio est receptibilis in medio, quæ illam natura, uel necessariò præcedat. Nam & si diceres, uel quod causatio speciei intelligibilis præcedit naturaliter, causatio intellectionis non habetur contra hoc, quia patet, quòd species intelligibilis non est receptibilis nisi in intellectu.

Exemplum.

Exemplum.

Intellectio non est receptibilis nisi in intellectu.

Species intelligibilis non recipitur nisi in intellectu.

Respondeo pro opinione ista facta superius, & solutio ista confirmatur per exempla primo sic: Sol generat uermem in terra, sed patet, quòd generatio ita recipitur in uerme genito, quòd non in toto medio.

Item ignis generans ignem de ligno, ita generatio recipitur in substantia geniti, quòd non in quantitate, quæ mediat. & si lignum ante aliquam actionem ignis esset summè dispositum ad substantiam, & formam ignis, ignis generans generaret, & non prius natura medium alteraret, & ita actio agentis reciperetur in termino, & nec alterius rationis, nec eiusdem reciperetur in medio.

Item res uisibilis, quæ actu uidetur, causat immediatè uisionem in oculo. Probo, quia si causaretur à specie existente in organo, & non à re uisibili, tunc non esset uisio intuitiua, sed abstractiua. ergo licet causatio speciei in organo natura præcedat causationem uisionis, utraque tamen causatio est ab eodem; & sunt duo effectus subordinati eiusdem causæ. Confirmatur, quia alias posset uisus uidere rem absentem, sicut intellectus intelligit rem absentem. Patet autem, quòd uisio non recipitur in medio, sed solum in termino. s. in uisu, & si Deus conseruaret in organo uisus speciem lapidis, quam heri uidi adueniente præsentia lapidis eiusdem hodie, ita ille lapis causaret in oculo meo uisionem, quòd nec actionem aliquam præcausaret in medio.

Item Angelus inferior uidet se intuitiuè per essentiam suam, ut patuit. ergo Angelus superior pôt eum uidere intuitiuè per essentiam. Probo id: Cum. n. omnem cognitionem, quam potest Angelus inferior habere, possit habere superior de eodem obiecto perfectiorem, uel æquè perfectam, sed cognitio intuitiua est perfectior abstractiua, quæ habetur per speciem. ergo. Patet ergo, quòd essentia Angeli inferioris causet cognitionem intuitiuam partialiter in intellectu Angeli superioris, & patet, quòd non transit per medium. ergo.

Dist. 3. huius libri. q. 2.

Ad secundam instantiam dico, quòd memoria intellectiua est uerè productiua uerbi, & licet uerbum in creaturis sit immanens, & inhærens, hoc accidit propter imperfectionem. Unde nô est de ratione uerbi, quòd non sit distinctum à dicente, etiam suppositaliter, sicut patet, quòd uerbum diuinum

Memoria intellectiua est uerè productiua uerbi.

uinum

uinum est uerissimum uerbum, & uerissimè à memoria productum, & tamen philosophus non uidit hoc.

Ad confirmationem dico, quòd potest assignari alia causa, quare debet poni in intellectu species intelligibilis impressa, ut. s. remaneat in anima separata, & etiam potest dici, quòd species, quæ est in phantasia non est actu intelligibilis.

Ad tertiam dico, quòd non est simile de intellectu, & uoluntate; quia uoluntas cum sit potentia libera, repugnat sibi, quòd in ea aliquid imprimatur, nisi quod uult. Intellectus autem est potentia merè naturalis, nec etiam intellectionis prauã potest sibi imprimere, quia boni Angeli sunt in bono non confirmati, & ideo Deus non permittit, sed si permitteret posset, non tamen hæc deprauaret; quia posset non assentire, & tunc meretur, & forte sit factum est in illa morula, quando boni, & mali meruerunt.

Intellectus è potentia merè naturalis.

VTRVM VNVS ANGELVS POSsit intellectualiter loqui alteri.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 10. q. 1. Art. 3.
Scotus 2. sent. dist. 9. q. 2.
D. Thomas prima parte summa. q. 107. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 9. q. 1.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 9. 10. & 11. q. 1.

Quæstio secunda.

SED sunt hic quatuor uidenda. Primo, quid causet Angelus loquens in intellectu Angeli audientis. Secundo, qualis intellectio sit locutio, & qualis auditio. Tertio, Vtrum possit loqui ita uni, quòd non alteri. Quarto, Vtrum ista loquela possit celari ab aliis angelis. uidetur. n. non, cum sit quoddam ens intelligibile.

De primo dicitur, quòd potest causare conceptum tantum, & speciè tantum, & utrunque simul. Primũ, quia potest sibi loqui de eo, cui ille, cui loquit, sit habitualiter intẽtus. tũc. n. in eo causat conceptum, & non speciem, quia alias essent duæ species in eodem subiecto. Secundum etiam potest patere, nam si Angelus inferior loquitur superiori, & superior sit feruenter intentus circa alia, tunc non poterit eum reuocare ab eo, cui feruenter intendit, & ita non causabit in eo conceptum, sed speciem tantum, sicut quando nobis accidit, cum sumus multum abstracti, non intelligimus, quæ nobis tunc dicuntur, sed desistentes ab illa abstractione intelligimus, quandoque id, q̃d prius fuerat nobis dictum, & hoc non nisi per speciem nobis derelictam. Tertium etiam patet, quia quandoque Angelus superior potest loqui inferiori de aliquo singulari negotio, sibi reuelato, cuius Angelus ille inferior nõ habebat speciẽ. Omnia ista ttia possunt exemplificari in nobis.

Illuminatio non est de his quæ sunt in uerbo, nec de uerbo, qa notitia uerbi & eorũ quæ sunt in uerbo, est notitia mere supnaturalis. Illuminatio Angelica ex genere pôt ẽe de misteriis diuinæ prouidẽtiæ, quia Angelus superior ex iussu dei ptreuelare inferiorib. aliqđ misterium ex gratia tamen, ut est incarnatio.

Illuminatio ergo Angelica est de ppriis conceptibus.

De secundo dico, quòd locutio non differt ab aliis intellectionibus, nisi in hoc, quòd ordinatur ad aliam intellectionem causandam. Vnde sciendum, quòd prius natura Angelus loquens causet conceptum in se, quàm in Angelo audiente, non enim est imaginandum, quòd loquatur sibi de eo, quod ipse non actualiter nouit. Auditio uerò differt ab aliis intellectionibus, quia respectu eius intellectus audientis Angeli, est purè passiuus, & nõ est causa partialis, nec species in eo existens, sed tota causatur ab extra, ut dictum est.

Audire Angelorum est uel addiscere, uel recipere. Inferiores ad discunt à superioribus, & superiores recipiunt ab inferioribus, tamẽ non addiscũt

De tertio dico, quòd quia uoluntas Angeli loquentis, sicut copulat species illas secundum Augustinum 9. de Trin. Ita determinat materiam, ut ita causet conceptum in isto, quòd non in alio.

De quarto dico, quòd & si alius Angelus possit percipere, uel intelligere, puta superior Angelus; non tamen erit in eo auditio, quia non in eo causabitur à loquente, sed à se ipso, & specie in eo existente. si tamen uolumus celare, possumus dicere, quòd cum pertineat ad beatitudinem accidentalem Angeli beati, quòd omnis eius uoluntas impleatur, Deus non permittat, quòd aliquis intelligat id, de quo Angelus loquens loquitur, si uult, quòd omnibus sit secretum.

De secundo principali. s. de Angelorum illuminatione dico, quòd illuminare est quoddã speciale loqui, & illuminari est quoddam speciale audire. Illuminare. n. est conceptum causare in intellectu Angeli illuminando de aliquo reuelato sibi illuminato à Deo, & tunc patet, quòd est illuminari. Et idem illuminare dicitur perficere, & illuminari dicitur perfici, quia per talem illuminationem, ut patet, ille perficit, & perficitur in actu secundo. Idem etiam illuminare dicitur purgare, & illuminari dicitur purgari, quia per hoc purgatur à ne scientia Angelus illuminatus. Isti autem sunt tres actus Hierarchici secundum Dyon. Illuminare, purgare, & perficere.

Quid sit illuminare.

Quid sit illuminari.

Sed utrum inferior possit superiorem illuminare dico, quòd sic, si Deus sibi primo aliquid reuelaret, non tantum posset auertere à suo cogitatu, in quo esset, & ideo non simpliciter eum illuminat. Credibile autem est, quòd semper superioribus siunt primæ reuelationes.

Deus illuminat per reuelationem, & inferiores Angeli uero cõfortãtur. nam est lumen cõfortans.

AD argumentum principale patet solutio, quia illuminare non est lumen causare, uel intendere, sed conceptum causare modo prædicto.

DISTINCTIO X.

CIRCA DISTINCTIONEM X. Quæritur,

VTRVM OMNES ANGELI MVtentur.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 10. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 10. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 112. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 10. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 10. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimã quæritur, Vtrum omnes An-

nes Angeli mittantur.

Quod non: Daniel 7. cap. Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.

Hebreorum ca. 1. Contra: Ad Hebreos Paulus: Omnes sunt administratorij spiritus.

Omnes Angeli sunt missibiles uel ad intra, uel ad extra. Respondeo, & dico, quòd est duplex missio Vna ad intra, qua dicuntur mitti superiores, quibus de communi lege prius reuelantur mysteria, quando ea inferioribus reuelant loquendo eis, & illuminando eos de illis reuelatis. Alia missio ad extra, qua mittuntur inferiores ad manifestanda illa reuelata hominibus, & ita omnes mittuntur, uel ad intra, uel ad extra; sed illi, qui Danielis c. 7. mittuntur ad intra in Daniele dicuntur assistere Deo. Sed uidetur, quòd etiam aliquis de superioribus sic aliquando missus ad extra ad magna mysteria reuelanda, quod patet de Angelo, qui nunciauit Mariæ mysterium incarnationis, & quòd ille fuerit de superioribus patet per hoc, quia sibi fuit notum illud mysterium, quod aliis, maxime inferioribus fuit celatum usque ad Christi ascensionem. Vnde impii dicebant inferiores superioribus, quis est iste rex gloriæ? Et Isa. quis est iste, qui uenit de Edon. & Apostolus ad Ephe. ut innotescat principibus, & potestatibus. Psal. 23. Isa. cap. 63. Ephe. ca. 3.

Ad authoritatem principalem patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO XI.

CIRCA DISTINCTIONEM XI. Quæritur,

VTRVM ANGELVS CVSTODIENS possit effectiuè aliquid causare in intellectu hominis custoditi.

Scotus 2. sent. dist. 11. q. 1.

Quæstio prima.

Circa istã dist. Magister agit de ministerio Angelorũ & comparationem ad homines custodiẽdos at eis. Matthæi. c. 18

Circa distinctionem undecimam quæritur, Vtrum Angelus custos possit aliquid effectiuè causare in intellectu hominis custoditi.

Quod sic: Potest aliquid causare in intellectu alterius Angeli ex distinct. 9. ergo & in intellectu hominis.

Contra id est quædam Glossa Augustini super illud Matthæi: Angeli eorum semper uidẽt faciem patris.

Respondeo & dico primo, quòd non potest, secundo quid potest. De primo dico, quòd Angelus non potest causare in intellectu nostro coniuncto nec actualem intellectionem, nec speciem intelligibilẽ, nõ tñ hoc accidit ex impotẽtia Angeli, immò ipse est sufficiẽter ĩ actu primo, respectu cuiuscunq; intellectionis, uel speciem causare in quocunque intellectu nostro acto, sed accidit ex imperfectione intellectus nostri, cuius conditio est non posse primo immutari ab aliquo intellectu, nisi mediate phantasmate. Vtrum autem hic accidat propter ordinem potentiarum, uel propter peccatum, de hoc alias dictum est. Dist. 3. primi. q. 3. & circiter.

De secundo dico, quòd potest hominem docere perfectius, quàm homo, & hoc uel per uerba formata in corpore assumpto, uel per aliqua signa sensibilia. Potest autem circa phantasiam facere tantum, quòd si phantasia sit turbata, ex aliqua inordinata motione spirituum, uel humorũ, potest illam turbationem, & motionem sedare. Forte autem potest phantasmata ordinare ordinã do.s.subiectum eorum, puta illum humorem tali modo, quòd unũ phantasma præponatur alteri, & huiusmodi. Istud tamen est difficile, quia non est imaginandum, quòd qualibet phantasia habeat distinctam partem illius humoris pro subiecto, quia tunc posset ita repleri phantasmatibus phantasia, quòd non posset plura capere. Possunt ergo multa esse in eadem parte. Potest etiam in hoc multum iuuare.s.cognoscendo per suum intellectum agentem nostrum intellectum ageñtẽ, & tunc ambo simul, qui sunt eiusdem rationis, & & in phantasmate perfectius mouent intellectũ possibilem, causando in ipso perfectiorem speciẽ intelligibilem, & per consequens perfectiorem intellectionem, & tunc Angelus partialiter causabit aliquid in nostro intellectu, sed non, ut causa totalis, & hoc modo intelligatur supra esse negatum.

Dubium. Sed Dubium est, Vtrum possit transferre unũ phantasma, & in suo.s.subiecto de homine in aliũ; & dicunt aliqui, quòd sic, non tamen illud phantasma, sic translatum immutaret intellectum illius hominis, quia non haberet illum ordinem ad intellectum agentem, nec ad intellectum possibilem, quem habebat in illo homine, unde fuit trãslatum. Quod probatur, quia in isto homine fuit causatum ab obiecto sensibili, in illo non. Egidius quo lib. 4. q. 16.

Sed ista probatio non ualet, quia si Deus causaret in phantasia cæci nati speciem coloris, non est dubium, quòd posset imaginari, & intelligere colorem.

Correlariũ. Ex dictis sequitur unum corollarium, ꝙ quando malus Angelus trahit aliquem ad raptum, nunquam ille raptus est intellectualis uisio, sed uehemens imaginatio. Nam huius uehemens imaginatio faciat animum distractum ab hac alia cogitatione cuiuscunque intellectualis cognitionis, siue intellectionis. Ex dictis patet, ꝙ non ualet illa consequentia rationis principalis. Speculare.

DISTINCTIO XII.

CIRCA DISTINCTIONEM XII. Quæritur,

VTRVM IN SVBSTANTIA GEnerabili & corruptibili sit aliqua entitas positiua realiter distincta a forma.

Scotus 2. sent. dist. 12. q. 1.

Ricardus quolib. 4. q. 5. Arti. 1.

Quæstio prima.

Quære Varronem copiosũ in his quæstionibus.

CIRCA distinct. duodecimam quæritur primo, Vtrum in re generabili, & corruptibili sit aliqua substantialis entitas positiua distincta realiter à forma.

7. met. cõt. 8.

QVOD NON: 7. Met. Materia non est quid, nec quale, & sic de aliis prædicamentis. ergo est nihil.

Dices, quòd est ens in potentia.

Sed contra: Non est materia in potentia, quia materia non fit ex materia, nec est forma, nec compositum. ergo relinquitur, quòd sit nihil.

5 phis. cõt. 8.

Item 5. physicorum: Quod mouetur est, quod generatur non est. per hoc uult distinguere inter subiectum generationis, & aliorum motuum. ergo eodem modo remouet esse à subiecto generationis, quod est materia, quomodo attribuit illud subiecto motus, sed quod mouetur est ens in potentia secundum, quòd in potentia tertio physicorum. ergo esse in potentia tollitur à materia, & per consequens relinquitur purum nihil.

3. phis. cõt. 6.

1. phis. cõt. 69

Item si esset per se ens, esset per se scibile secundum Philosophum, sed materia non est scibilis, nisi in analogia ad formam primo physicorum. &c.

Item si esset per se ens, esset aliquis actus, & tunc compositum non esset per se unum.

2. phi. cõt. 28.

CONTRA id est Arist. secundo physicorum: Materia est, ex qua fit res, cum insit. per hoc, quod dicit, ex qua patet, quòd non est ex forma, & per hoc, quod addit: cum insit, patet, quòd non est priuatio.

Ricardus de media uilla quolib. 4. q. 5 Art. 1. tangit. idem quolib. 2. q. 1. uide Albertũ magnũ 22. dist. 3.

Respondeo, & dico, quòd in re generabili, & corruptibili non est nisi una realitas positiua, quam quidam eorum dicunt materiam, quidam formam differentes sola uoce. Ratio est, sicut quantitas interminata terminatur per terminum intrinsecum, & non extrinsecum, ab ea realiter differentem. Ita materia sine forma est interminata, & terminatur per formam, tanquam per terminum sibi intrinsecum ab ea non realiter differentem. & ita eadem entitas considerata, ut interminata, dicitur materia. Considerata, ut terminus dicitur forma. Considerata, ut totum. i. ut terminata dicitur compositum, tamen realiter unum & idem est totum. Confirmatur hoc per phil. primo de generatione, ubi distinguens generationem ab alteratione, dicit, quòd generatio est factio totius, & corruptio, destructio totius. & quando unum generatur ex alio, totum conuertitur in totum, non sic in alteratione. ergo non est aliquid commune manens idem in generato, & corrupto, quia iam non essent uera hæc prædicta, ut patet.

1. de gene. cõ tex. 10. & 23.

2. phi. cõt. 28. & 29.

Contra: Ista positio repugnat doctrinæ philosophi, ubi uult, quòd causæ per se sunt quatuor, tunc enim non essent nisi duæ scilicet efficiens, & finis. patet, quòd non quarta, quia tu non ponis differre materiam à forma. Patet etiam, quòd non tertia, quia idem præcisè non est causa sui. Vnde quælibet causarum intrinsecarum est quodammodo alia compositione, respectu cuius est causa, quia saltem compositum dicit plusquam forma per se, uel materia per se, & hoc dico secũdum positionem Commentatoris, qui ex hoc uoluit habere istam propositionem, quòd idem non est præcisè causa sui.

Item substantia diuiditur in simplicem, & compositam. ergo non omnis substantia est æquè simplex realiter, sicut positio ista dicit.

Item tunc sequitur, quòd agens naturale potest creare. Nam principia contrarii non augent, sed diminuunt uirtutem agentis naturalis. ergo si ignis potest generare ignem ex aere, multò citius poterit ipsum producere nullo præsupposito. ex quo dicis, quòd generatio est ita productio totius, quòd nihil manet commune in generato, & corrupto. nam præsentia aeris non fortificat, sed potius debilitat uirtutem ignis, cum habeat ad eum aliquam repugnantiam.

Dico ergo, quòd materia est quædam entitas positiua in composito.

Vide pro hoc Aureã digressionem Themistii.

QVOD probo sic: Per se principium naturæ, per se causa, per se fundamentum formarum, per se subiectum generationis, per se pars compositi est per se ens aliquod positiuum; sed materia est huiusmodi. ergo. Maior patet, quia principium dependet à principio, & effectus à qualibet per se causa, & fundamentum à fundamento, & generatum à subiecto generationis, & totum à parte; sed impossibile est, quòd aliquod uerum ens dependeat realiter à non ente. Minor probatur: Nam materia est per se principium naturę, per hoc est & per se causa secundo physicorum, est per se fundamentum formarum 5. Metaphisicæ. & est per se subiectum generationis, & est per se pars compositi 7. Metaph. Dico, ergo, quòd materia est aliquod ens positiuum actu, & non est tantum in potentia subiectiua, sicut uult alia opinio, immo est potentia obiectiua, & licet dicatur potentia respectu formæ, uel compositi, est tamen in se aliquis actus licet imperfectius, quod patet, quia quicquid est extra suam causam efficientem, est aliquis actus.

1. phy. cõt. 5 a & inde.
2. phy. cont. 7 & inde.
5. met. cõt. 2.
7. met. cõt. 28

Scotistæ ponunt actũ entitatiuũ oppositũ potẽtiæ obiectiuæ, et actum formalẽ oppositũ potentiæ subiectiuæ.

Ad rationem ergo opinionis dico, quòd forma non est gradus intrinsecus materiæ, quia si sic, cum materia sit eiusdem rationis in omnibus generabilibus, & corruptibilibus, sequeretur, quòd omnia generabilia, & corruptibilia essent eiusdem speciei, quod est absurdum; Nec etiam oportet, quòd quantitas terminetur semper per gradũ intrinsecũ, immo bene est terminus extrinsecus, sicut punctus respectu lineæ, & linea respectu superficiei, & sic de aliis.

Ad authoritatem philophi, quæ est pro eis tantum uocalis, dico, quòd generatio non solum simpliciter, sed ẽt secundum quid per se terminatur ad cõpositũ. Vñ dicit philosophus, quòd nõ producitur albedo, sed solũ albũ. sed quia ex materia, & forma, fit per se unũ. Ex accidẽte aũt, & subiecto fit

unum

unum per accidens, & per consequens illud est unum totum, & illud secundum quid. Ideo dicitur, quòd generatio est factio totius.

Ad principale primum dico, quòd quia actus & forma est, quę distinguit, & materia non habet formam ex se tanquam intrinsecum terminum; Ideo dicit philosophus, quòd materia, nec est quid, nec quale. &c. Quod uerum est distinctè, & per se.

Ad secundum dicitur, quòd pro tanto dicitur, quòd id, quod mouetur est, quia licet id, quod est proximum motui, sit entitas potentialis, ut dicit philosophus, tamen necessario est annexa entitati simpliciter, ita quòd id, quod mouetur necessario, est ens completum, & simpliciter, sed id, quod generatur non immediatè, sed ex annexo, habet esse completum, & simpliciter.

Ad tertium dico, quòd in se est scibilis per se, sicut per se habet esse proprium, & habet propriam ideam in Deo, sed à nobis non, quia accidit ex nostri intellectus imperfectione, qui non potest capere ea, quæ habent modicam entitatem, & imperfectam, cuiusmodi est materia, quæ secundum Augustinum libro confessionum est propriè nihil. 12. cõfessio. cap. 12.

Quò materia in actu entitatiuo.

Ad quartum dico, quòd non est actus, prout actus dicitur ab informando, & perficiendo; sed sicut est potentia, quæ informatur, & perficitur, sed est actus pro ut actus est differentia entis, quia cadit sub membro, quod est actus. Non enim est solum potentia obiectiua, hoc est enim modo actus, quicquid est extra suam causam, & est positum in effectu, & tunc ex tali actu, & actu simpliciter, qui est forma; bene fit unum per se, & hoc est necessarium. Alias, uel omnis substantia est simpliciter, uel composita ex ente, & nihilo. &c.

VTRVM PER ALIQVAM POTENTiam materia posit esse sine forma.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 12. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 12. q. 2.
D. Thomas prima parte summa. q. 66. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 12. q. 4.
Franciscus de Mayronis dist. 12. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 12. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 12. q. unica.

Quæstio secunda.

Authoris ista qõne loqtur de possibili nõ de facto.

SECVNDO quæritur, utrum materia per aliquam potentiam posit per se esse sine forma.

QVOD non ex ente & nihilo. Quæ sunt magis idem sunt minus separabilia, sed materia, & forma sunt magis idem, quàm passio, & subiectum. Probatio est, quia faciunt unum per se, illa autem faciunt unum in secundo modo, & tamen passio non potest esse sine subiecto, puta habere tres sine triangulo.

Præterea esset implicatio. Quod probo; sic Omne esse dicit actum. Omnis autem actus est forma. Præterea omne esse, uel est actus, uel participans actum, non actus, quia de sua propria ratione est esse in potentia. ergo est participans actum. Actus autem à materia participatus non est nisi forma.

Item secundo sic; Omni eo, quod potest per se esse, potest esse aliud infectus idem. Sed quod non põt per se esse. ergo si materia põt esse per se propria passio, quæ non potest per se esse, erit intra ipsam, & non erit nihil, sed aliud, quod est contra Augustinum libro confessionum. 12. confessio num cap. 12

CONTRA: Non minus depẽdet quantitas à substantia, cum sit accidens, & naturaliter posterior, quàm materia à forma, cum sit substantia, & natura prior, sed uirtute diuina est quantitas sine subiecto in sacramento. ergo.

RESPONDEO, & dico, quòd qui dicunt formam esse intrinsecum gradum materiæ, non est mirum, si dicunt materiam non posse esse sine forma. Idẽ enim sine se esse non potest, sed hæc positio improbata est in præcedenti quæstione. Albertus. & Ægidius.

Alij dicunt materiam esse realiter distinctam à forma, & per hoc saluant compositionem realem in re generabili, & corruptibili, & tñ dicũt eã nõ posse esse sine forma. Ratio est, quia oẽ, quod per se est, uel est actus, uel habens actum. ergo. Minor probatur per Commentatorem de substantia orbis: Materia, inquit, substentatur per posse. D. Thomas prima parte summæ q. 66. Art. 1. 1. cap. de substantia orbis.

Item per Boetium omne esse est à forma. 1. de tri. ca. 2.

CONTRA: Supra ostensum est, quòd materia, cum sit entitas aliqua realis positiua, est in effectu extra suam causam, & est aliquis actus, licet imperfectus.

Ad Commentorem dico, quòd substentatur per posse subiectiuum; sed non per posse obiectiuum, hoc est, quòd per suam essentiam immediatè est susceptiua formarum.

AD Boetium Dico, quòd uerum est de esse specifico, & completo, & uerum est de omni esse de facto, & secundum naturam.

DICO igitur ad quæstionem, supposito, quòd materia dicit entitatem aliquam positiuam extra suã potentiam, ut patet ex quæstione præcedenti, quòd uirtute diuina potest fieri per se, & conseruari in esse suo proprio ab omni forma absoluta substantiali, uel accidentali.

QVOD probo triipliciter: Primo sic: Oẽ absolutum naturaliter prius potest esse sine omni absoluto realiter ab eo distincto, sed materia est hæc respectu omnis formæ absolutæ. ergo. Maior patet, nam nulla contradictio est, quòd esse affirmatur de naturaliter priori, & negetur de naturaliter posteriori realiter alio. Minor patet etiam, nam materia est entitas absoluta, alias non faceret compositum absolutum, & patet etiam, quia est substantia 2. de anima, est & natura prior forma substantiali, quia eius est fundamẽtum, & multo fortius est prior forma accidẽtali, est etiam ab ea realiter distincta ex quęstione præcedenti. 2. de Anima contex. 25.

M 2 Item

Item quicquid potest Deus mediante causa secunda extrinseca, potest immediatè, sed forma licet sit intrinseca, respectu compositi, est tamen extrinseca respectu materiæ, ex quo realiter est ab ea distincta ergo.

Item quod contingenter respicit aliquid, potest esse sine illo, sed materia contingenter respicit omnem formam, nullam enim sibi determinat. ergo.

Si dicas, quòd saltem non potest esse sine respectu ad Deum. Dico, quòd ille respectus non est forma super addita, sed idem, secus remotum, ut patet, ex distinctione prima huius.

Ex dist. 1. q. ultima.

Vbi sit materia prima.

Vltra si dicas: Vbi esset; Dico, quòd alicubi, non circumscriptiuè, ex quo non haberet quantitatem, sed diffinitiuè, sicut Angelus.

Si dicas, Vtrum habeat partes, dico, quòd haberet partes substantiales, quia istas non habet per quantitatem.

Ad primum principale dico, quòd loquendo de identitate inter se, Maior est uera, sed minor est falsa. Non enim sunt magis idem, quæ non sunt idem, sed realiter distincta. Loquendo autem de identitate in tertio resultante Minor est uera, sed Maior est falsa. Quod patet, quia etiam per naturam corrumpitur forma manente eadem materia, licet sub alia forma, non autem manet idem subiectum corrupta propria passione.

Ad secundum concedo, quòd omne accidens in entitate est infra entitatem materiæ, cum sit uera substantia.

Ad Augustinū dico, quòd loquitur de his, quæ sunt in genere substantiæ. ergo.

DISTINCTIO XII.

CIRCA DISTNCTIONEM XIII. Quæritur,

VTRVM LVX GIGNAT LVMEN tanquam propriam speciem sensibilem sui.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 13. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 13. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 67. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 13. q. 5.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 13. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio prima.

Circa istā 13. dist. magister agit de creatorum di stinctione, & primo de luce quę fuit in prima die creata.

CIRCA distinctionem decimam tertiam quæritur, Vtrum lumen sit corpus.

QVOD SIC: Quia reflectitur, & frangitur quandoque radius, sed istæ sunt passiones corporis, ergo.

CONTA per Arist. secundo de anima: Lux est per se sensibilis, & primo, ergo est de genere qualitatis.

2. de Anima contex. 65.

RESPONDEO & dicam primo, quid sit lux in corpore luminoso. Secundo, quid lumen à luce diffusum. Tertio qualiter diffunditur.

Quid sit lux.

De primo dico, quòd non est forma substantialis, sed accidentalis. Ratio est: In igne est accidens, ergo in nullo est substantia, patet consequentia primo Physicorum, ubi dicit, quòd uerè est, nulli accidit. Antecedens patet ex fide, nam in inferno erit uerus Ignis sine luce secundum Christum dicentem: Mittite eos in tenebras exteriores.

1. phy. cōt. 27

Matth. cap. 8.

Item quia est per se sensibilis. ergo.

De secundo dico, quòd etiam lumen diffusum in medio est accidens, quod patet, quia tum per se uisibile, tamen quia simul est cum aere, non enim cedit aer adueniente luce; alias in aere luminoso non fieret aeris respiratio, cuius contrarium patet, ad sensum. Sed patet, quòd naturaliter duo corpora non possunt esse simul in eodem loco.

De tertio dico, quòd secundum Alacen in sua prospectiua, lumen diffunditur in medium diaphanum per triplicem radium, rectum, reflexum, & fractum. Radius rectus est, qui diffunditur à corpore luminoso per medium eius dyaphanum, tantum durat, quantum uirtus luminosi corporis. Radius reflexus est, qui occurrente corpore opaco antequam terminetur uirtus actina corporis luminosi, diffunditur in partem appositam, nam naturale agens agit ex toto impetu, quantum potest; Et ideo quando tota eius uirtus non est exhausta in rectum reflectitur. Radius fractus est, quando occurrente dyaphano alterius rationis frangitur in principio alterius dyaphani, & statim fit ibi angulus, qui radius receptus in secundo medio dyaphani cadit à perpendiculari, siue à rectitudine primi radii recepti in primo dyaphano, & ratio istius casus, uel istius anguli est, quia, uel secundum dyaphanum occurrens est densius, & firmius primo, uel est rarius, & debilius, & quia corpus luminosum agit naturaliter ex toto impetu in primo dyaphano agit in rectum, in secundo si sit densius inuenit ibi maiorem resistentiam, & ideo obliquatur, & fit ibi angulus. Si uerò sit rarius, inuenit ibi minorem resistentiam, & tunc plus obliquatur, & plus cadit à perpendiculari primo, & maior angulus ibi causatur. Exemplum: Radius primo diffusus per aerem, postea receptus in aqua, statim ibi frangitur, & obliquatur, sicut patet ad sensum, & si primo reciperetur in aqua, & postea in aere magis obliquatur propter causas dictas. Per istos igitur tres radios diffunditur lumen à corpore luminoso. Sciendum autem est, quòd duplex est lumen; Vnum primarium, quod diffunditur per medium recto radio. Aliud est secundarium, & quasi accidentale, quod diffunditur per radium reflexum,

Quid sit radius rectus.

Quid sit radius reflexus.

Quid sit radius fractus.

Exemplum.

Duplex est lumen.

Et istud

Vmbra non est tenebra.

Vnde causetur Vmbra.

& istud est lumen umbræ. Nam umbra non est tenebra; quia tenebra est priuatio lucis. Vmbra uerò aliquid habet de lumine, sicut patet. Causatur autem ista umbra per reflexionem ad corpus opacum non politum, sicut est arbor, uel paries, & huiusmodi. Nam reflexio radiorum ad corpus politum causaret lumen primarium, non umbram, sicut patet de reflexione ad speculum, uel huiusmodi. Sciendum autem, quòd totus radius, uel rectus, uel reflexus, uel fractus, causatiuè est à corpore luminoso, & in instanti durationis, licet prius natura ab eodem corpore illuminetur. pars propinquior, quàm remotior.

6. naturalium parte. 3. ca. 1.

Ad argumétum ergo in oppositum dico, quòd ista metaphoricè sunt dicta de lumine secundum Auicen. 6. naturalium. Non enim lumen est quoddam durum, quod sic frangitur, & flectitur, sicut unus Baculus, sed dicitur flecti, & frangi modis prædictis. &c.

DISTINCTIO XIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIIII.

Vtrum in cœlo sit materia.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 12. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 14. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 66. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 12. q. 8.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 12. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 12. q. 1.
Ioannes bacconitanus 2. sent. dist. 14. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de opatione secunda dici, scilicet de natura cælesti.

9. Met. cõ t. 17

Hic patet quãtũ Scotus fuerit magn' peripatheticus.

CIRCA distinctionem quartam decimam quæritur primo, Vtrum in Cœlo sit materia.

Respondeo, quòd intentio Philosophi uidetur esse, quòd non. Nam secundum eum 9. Metaphisicæ; Potentia materiæ est potentia contradictionis, hoc est, quòd semper materia est in potentia ad priuationem eius formæ, quam habet. In nullo autem sempiterno est talis potentia secundum eum ibidem. cœlum autem secundum eum est sempiternum. ergo. Vnde si in cœlo esset materia, licet forte non posset esse aliquid naturale contrarium extrinsecum, quod posset eum corrumpere; de se tamen corruptibile esset; quia haberet in se principium intrinsecum. unde posset non esse, & esse. Vnde Commentator, in de substantia orbis, ponit cœlum esse quendam purum actum corporeum subsistentem, compositum cum quantitate, & qualitatibus, sed sine materia.

1. de substantia orbis ca. 2

Gotfredus quoli. 5. q. 2. Hẽricus quol. 4. q. 16. D. Thomas. 1. parte summæ q. 66.

Sed si dicas, quòd habet materiam alterius rationis ab istis inferioribus.

CONTRA: Et primo, quia hoc uidetur falsum, tum quia non sunt primi efficientes, nec duo ultimi fines. ergo nec duæ primæ materiæ. tamen quia difficile uidetur assignare istam alteritatem rationis. Secundo, quia cuiuscunque rationis sit materia, si sit uerè materia oportet, quòd habeat materiam contradictionis. s. ad oppositam priuationem eius, quam habet, formam. & tunc idem, quod prius.

Si dices, quòd non esset corruptibile, quia illa materia non est in potentia ad formam contrariam, quia forma cœli non habet contrarium:

Nota quòd forma perfectissima satiat omnem appetitũ materiæ intensiuè, sed non extẽsiue, nisi uirtualiter cõtinẽret perfectiones omnium formarum.

Contra: Compositum est ex se, & ex intrinseco principio corruptibile, quia habet materiam, quæ est in potentia ad priuationem eius formæ, sub qua est. Esto, quòd non esset in potentia ad formam contrariam. Sed si dicas, quòd forma cœli complet totum appetitum materiæ.

CONTRA: Nulla forma complet totum appetitum materiæ, nisi det sibi illum actum, cuius habet oppositam priuationem. ergo oporteret, quòd forma cœli saltem uirtualiter contineret omnes formas; quod est falsum. quia non continet animam intellectiuam. ergo. secundum autem Theologos dicendum est in cœlo esse materiam, saltem in omnibus aliis à cœlo Empyreo, quia secundum, quòd innuit scriptura, omnia fuerunt formata de illo primo Chaos, quod primo creatum est simul cum cœlo Empyreo, & Angelis. Non est autem corruptibile. non quòd de se non sit corruptibile, imo habet principium intrinsecum, per quod potest esse, & non esse; sed quia non habet contrarium naturale corruptiuum extrinsecum. Deus autem non corrumpit ipsum, imò conseruat, & præseruat. ergo. &c.

Secũdũ Theologos in cœlo est materia.

VTRVM CORPORA COELESTIA sint Animata.

Scotus 2. sent. dist. 14. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 70. Art. 3.
Ricardus 2. sent. dist. 14. q. 4.
Franciscus de May. 2. sent. dist. 14. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum cœli sint animati.

Respondeo, quòd Augustinus in Enchiridion loquitur de hoc dubitatiuè sic dicens: Nõ illud certum habeo, utrum ad Ciuitatem supernam pertineant Sol, & Luna, & animata sidera, quamuis non nulla alia corpora, lucentia quidem, si non intelligentia uideantur, nec tamen hoc retractat in aliquo libro.

Ca. 41. uel 43

Hieronymus super illud Isaiæ 1 Audite cœli, q̃ loquor; asserit partem negatiuam sic dicens: Quòd loquitur ad inanimata. Item deinde dicit excõmmunicatos esse, qui dicunt esse animatos.

Vide D. Thomã contra gẽtiles ca.70. & prima parte summæ.q.70. Art.3.

Dico, quòd, cęlos non esse animatos, non est ratione conclusum, sed est purè creditum. nulla enim apparet contradictio in corpore tam perfecto, propter quam repugnet sibi animatio. & cætera.

DISTINCTIO XV.

CIRCA DISTINCTIONEM XV. Quæritur,

VTRVM IN CORPORE ANIMAlis, uel in quocunque mixto remaneant elementa secundum substantiam in actu.

Scotus 2. sent. dist. 15. q. 1.
D. Thomas prima parte summa. q. 76. Art. 4.
Franciscus de Mayronis 2. sen. dist. 15. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de opere quinto diei, scilicet de productione Animatum.

CIRCA distinct. quintam decimam queritur, Vtrum elementa maneant in mixto secundum substantiam.

QVOD NON. Quia aliquod mixtum generatur ex elementis, sed generatio unius est corruptio alterius: ergo cum generatur mixtum ex elementis elementa corrumpuntur, alias eius generatio esset alteratio.

Item quia elementa habent oppositorum inclinationem situum. ergo mixtum uiolenter mouetur, quocunque moueretur, & uiolenter quiesceret propter aliud, scilicet propter aliud elementum.

Item omne compositum ex contrariis ex se, & intrinsece corrumpitur, sed non omne mixtum corrumpitur ab intrinseco, ut lapis, & metalla, & id genus alia, quæ non nutriuntur; ergo non omne mixtum est compositum ex elementis in eo secundum substantiam remanentibus.

Primo de generatione ca. 90.

CONTRA per Arist. primo de generatione cap. de mixtione, qui ait: Mixtio est alteratorum unio. Ex hoc habetur duplex argumentum, quia dicit alteratorum, non corruptorum. Secundo, quia dicitur unio; Vnio autem non est nisi entium.

Item propria passio nõ inest nisi proprio subiecto, sed passiones elementorum sunt in mixto, ut patet, ergo.

3. cœli cõt. 67

RESPONDEO, quòd opinio Auicennæ fuit, ut recitat Comentator primo de generatione ca. de mixtione. & tertio de cęlo & mundo, quòd elementa manent in mixto secundum formas substantiales non remissas, sed secundum qualitates remissas.

CONTRA hoc arguit ipse sic: Eiusdem rationis sunt partes qualitatis, & tota qualitas, si ergo potest remitti pars qualitatis, non remissa forma substantiali elementi, pari ratione potest remitti tota qualitas; & ita manebit elementum sine naturali qualitate, ut ignis sine calore, quod est impossibile. Ponit ergo Comentator, quòd elementa manent in mixto tam substãtialiter, quàm accidentaliter.

Opinio Auerrois.

Sed contra se arguit tripliciter, Primo, quia tunc forma mixti erit accidentalis, quia adueniet enti in actu composito ex materia & forma substãtiali. secundo, quia tunc forma elementi susciperet magis, & minus, quod est contra philosophũ in prædicamentis. tertio dicit, quòd receptiuum debet denudari à forma recepti. ergo materia oportet quòd denudetur ab omni forma substantiali, quando recipit mixti formam. Ad istud tertium dico, quòd sufficit denudari à natura speciei.

CONTRA: Aqua manens aqua poterit recipere naturam ignis, cum sit alterius speciei. Ideo in fine Commenti innuit aliam rationem dicens, quòd formæ elementares sunt alterius rationis & ordinis à formis mixtis; tunc dicit, quòd oportet receptiuum denudari à tota natura recepti eiusdem ordinis.

Ad secundum dico, quòd formæ elementares sunt mediæ inter accidentales, & substantiales, & ideo possunt suscipere magis, & minus. Per idẽ patet responsio ad primum. Nam ex quo sunt mediæ non plenè constituunt ens in actu. Dico etiá, quòd ratio consequens contra Auicenn. non concludit, nam concedo, quòd pars qualitatis, & tota qualitas sunt eiusdem rationis inter se. sed non in comparatione ad tertiũ scilicet ad subiectum, quia illa pars ita potest respicere subiectum contingenter, quòd non tota. Exemplum: Hoc corpus contingenter respicit hunc locum, & hunc, quia potest esse sine hoc, & sine isto, non tamen potest esse sine omni loco.

Exemplum.

Opinio Antonii Andreæ.

Ad quæstionem igitur respondeo contradicendo utrique. Dico enim, quòd elementa non manent in mixto, nec secundum formas, & qualitates remissas, nec non remissas. Ratio est, formã substantialem quamcunque corpoream consequitur propria quantitas, igitur si formæ elementares sunt in mixto, cum ipsæ sint substantiales, & corporeæ, uel non quælibet pars mixti erit mixta, uel duo corpora erunt simul, ut patet.

Item mixtum generatur uera generatione ex elementis. ergo forma elementaris, quæ est terminus, à quo, est incompossibilis formæ mixti, quæ est terminus ad quem. Nam formales termini generationis sunt incompossibiles.

Item forma substantialis quæcunque est nata facere proprium suppositum cum propria materia, nisi sit forma subordinata alteri formæ perfectiori, sicut uegetatiua, & sensitiua; sed formæ elementares inter se non sunt subordinatæ, licet omnes subordinentur formæ mixti. ergo in uno mixto essent quatuor supposita, sicut quatuor elementa; quia quælibet forma elementaris cum forma mixti, cui subordinatur, constitueret unum suppositum.

Dico, quòd sicut rubedo dicitur mixta ex albedine,

albedine, & nigredine, non quidem, quòd illa maneat in ea secundum proprias formas, quantumcunque remissas, quia secúdum omnes color medius est simplex, sicut extremus, sed propter conuenientiam aliquam, quam habet cum extremis, quam quidem conuenientiam non habent inter se extrema. Ita mixtum dicitur ex elementis propter conuenientiam, quam habet cum eis, quam ipsa non habent inter se.

Et dico etiam, quòd forma mixti continet illas uirtualiter, sicut suo modo intellectum continet uegetatiuum, & sensitiuum. & ex ista cōtinentia consurgit dicta conuenientia.

Intétio Arist.

Hæc est intentio Arist. qui cum prius dixisset, quòd elementa manēt in mixto, statim subdit explicando quomodo saluatur uirtus eorum.

Dico etiam conuenienter, quòd mixtum non semper generatur ex elementis omnibus. Vnde Gen. primo dicitur: producant aquæ. Vnde pisces quandoque fuerunt generati ex sola aqua, & similiter modo unum mixtum generatur ex alio, ut patet. Consimiliter dico de qualitatibus elementorum, sicut de formis substantialibus ipsorum dictum est.

Gene. cap. 1.

Ad argumenta principalia prima non oportet respondere, licet ultimum habeat difficultatem, & secundum multum non concludat.

Ad primum in oppositum dico, quòd in ultimo instanti, in quo fit generatio, mixtibilia corrūpuntur, sed usque tunc alterantur, alias autē non generarētur. Vnio autem accipitur ibi pro unione in uno effectu resultante, quia in forma mixti, quæ introducitur, corruptis alijs, uniuntur mixtibilia, quæ in uirtute continentur ibi.

Ad secundum dico, quòd non sunt ibi passiones elementorum, sed similes eis.

DISTINCTIO XVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XVI.

Quæritur,

VTRVM IMAGO TRINITATIS consistat in tribus potentijs Animæ rationalis realiter distinctis.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 16. q. 1.
Scotus 2. sent. dist. 16. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 77. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de creatura cōposita ex corporali, & spirituali, scilicet de hoīe primo quo hō dicitur factus ad imaginem Dei.

CIrca distinct. sextam decimam quæritur, Vtrum imago Trinitatis in anima consistat in tribus potentijs realiter distinctis.

QVOD SIC: Personæ diuinæ sunt inter se realiter distinctæ, sed imago Trinitatis est in anima hominis, ergo sunt ibi tria distincta realiter, non actu. ergo potentia.

Præterea potentiæ distinguuntur per actus secundo de anima, sed actus animæ distinguuntur realiter. ergo.

2. de Anima contex. 33.

Item ubi est realis identitas, ibi esse potest idētica prædicatio, ergo potest dici: Voluntas est intellectus, & ècōuerso, quod est falsum.

CONTRA: Anima per suam essentiam est immaterialis, ergo per suam essentiam immediatè est intelligens, & uolens. Probatur consequentia, quia secundum Proculum, Omne immateriale est supra se conuersiuum. ergo intelligens, & intellectum sunt idem realiter in anima. ergo.

D.Tho. 1. parte summæ. q. 77. Art. 1.

RESPONDEO, quòd una opinio dicit, quòd potentiæ animæ sunt accidentia absoluta superaddita essentiæ animæ realiter distincta inter se, & ab anima. Ratio est: Potentia, & actus pertinent ad idem genus, sed uelle, & intelligere in nobis sunt accidentia, & sunt actus. ergo eorum potentiæ erunt etiam accidentia. ergo.

Egidius quolib. 3. q. 10.

Item accidens uariabile, cuiusmodi sunt uelle, & intelligere, inest substantiæ nō immediatè, sed mediante accidente inuariabili: Quia maior distinctio non procedit ab unitate, nisi mediante aliquo alio minori.

Item si anima intelligeret, & uellet immediatè per essentiam suam, sicut quia est principium uitæ, sed per actum uiuit, ita semper actu intelligeret, & uellet, quod patet esse falsum.

Simplicius cap. de qualitate.

Item in prædicamentis philosophus, & Simplicius ibidem, & Damascenus reponunt potentias naturales in secunda specie qualitatis.

1. de Anima commen. 32.

Item Commen. dicit, quòd anima diuiditur in suas potentias naturales, in secunda specie qualitatis, sicut pomum in colorem, & saporem. Istæ rationes non cogunt.

Ad primas dico, quòd æquiuocatur de potentia, nam potentia, quæ diuiditur contra actū, non solum pertinet ad idem genus cum illo, imo addit in numero, quia ex 9. Metaphisicæ illud idem, quod fuit in potentia, fuit, & fit actus, sed potentia, quę est primum principium operandi, de qua hic agitur, non necessario pertinet ad idem genus, cum actu eius, quia est principium transmutationis primo. Substantia enim ignis est immediatè principium generationis. nam per suam caliditatem immediatè calefacit, ita per suam substantiam immediatè generat. Caliditas enim non potest esse immediatum principiū formale duarum actionum diuersarum. Per hoc etiam patet, quòd assumptum secundæ rationis est falsum.

9. met. cōtex. 13.

Ad tertium responsio patet, quòd non est simile, quia uiuere non est actus elicitus secundus, sed est primus, & ideo anima, quæ per essentiam est uita informando corpus dat sibi esse uiuum sicut forma ignis dat materiæ esse ignem, sed intelligere & uelle sunt actus secundi eliciti, ad quos etiā requiruntur obiecta. & ideo etiam nō est simile.

Ad illas authoritates dico, quòd posse naturale puta posse leuare pondus non est qualitas distincta, sed faciliter innata naturaliter ad hoc posse, & est in secunda specie qualitatis, & hoc patet ibi per exemplum de pugillare, & huiusmodi.

Quære Ricardū in quolib. q. 1. an potentiæ Animarū, & Angelorū sint accidentia.

Ad Cōmen. Dico, quòd sicut color pomi non

continet formaliter perfectionem saporis, nec èconuerso, ita uoluntas formaliter non est intellectus, nec èconuerso, ut dicetur. non tamen sunt accidentia, sicut illa.

D. Bona. in 2. dist. 24. Artic. 2. q. 1.

Alia opinio dicit, quòd potentiæ animæ super essentiam addunt solum respectum realem, quia anima de se est indeterminata ad agere, determinatur autem ad hunc actum, & ad illum per aliũ, & alium respectum, & ita potentia dicit formaliter respectum realem additum animæ, & sic distinguuntur potentiæ animæ realiter inter se, nõ re absoluta, sed respectiua.

Circa hoc quærimus de potentia, quæ est principium formale, & immediatum secundi actus, cuiusmodi sunt intelligere, & uelle. Patet etiam, quòd relatio non est principium formale realis actus, & absoluti, imo prioris natura potentia in principiũ actus aduenit, quàm ad ueniat respectus ad actum.

Hēricus quolib. 3. q. 14.

Alia est opinio, quòd potentiæ animę sunt partes essentiales ipsius animæ, & ita distinguuntur inter se realiter, sed non ab anima. Hoc confirmatur per philosophum 3. de anima, ubi uolẽdo tractare de potentia animæ, dicit: De parte uerò animæ.

3. de Anima contex. 1.

Item Boetius in libro diuisionum dicit, quòd anima diuiditur in suas potentias, sicut totum in suas uirtuales partes.

Contra: Pars præcedit suum totum ordine, & origine; sed uoluntas, & intellectus non præcedunt substantiam animæ, imo potius èconuerso. ergo.

9. de tri. ca. 5.

Præterea Augustinus de Trin. Quælibet istarum complectitur suum totum, pars autem non est huiusmodi.

Ad philosophum, & Boetium dico, quòd pro tanto dicuntur partes uirtuales, non, quòd sunt tales partes constituentes essentiam, sicut opinio imaginatur; sed quia sunt quædam partiales perfectiones animæ, ut patebit.

Ad quæstionem igitur dico, quòd posset sustineri, quòd potentiæ animæ non distinguuntur nec ab ipsa anima nec inter se, nec realiter, nec formaliter ex natura rei. sed anima est sicut una essentia simplex, & illimitata ad diuersos actus potentiales immediatè elicitos per eam, tanquã per immediatum principium formale omnino indistinctum, nec ex hoc erit infinita, quia non est illimitata ad actus infinitos. Et uelis, quòd saltem distinguatur ratione, nihil ad factũ, quia propter medium concipere animam, ut principium uolitionis dicatur uoluntas; & ut concepta, ut principium intellectionis dicatur, intellectus propter tale concipere nihil plus, uel minus est potens elicere tales actus, & ita nunquam talis ratio pertinebit ad rationem formalem potentiæ, nec per consequens distingueret potentias nisi ad placitum. Sed quia multæ authoritates Sanctorum, & Prophetarum uidentur uelle, quòd potentiæ aliquo modo oriantur, & fluant ab essentia animæ, & sicut quædam perfectiones ipsius animæ, Ideo dico, quòd non sunt accidentia absoluta, uel respectiua addita ipsi animæ, sed sunt quædam eius perfectiones intrinsecę, non realiter ab ea, nec inter se distinctę, sed formaliter non idem ipsi animæ, nec inter se, eo quasi modo, quo dixi in primo de attributis respectu diuinæ essentiæ.

Quõ Anima sit simplex, & illimitata.

Hæc rõ facit pro Thomistis.

Cap. 5.

Ad cuius intelligentiam dico secundum Dyonisium de diuinis nominibus, quòd continentia uirtualis nec est illorum, quæ omnino sunt distincta, sed est illorum, quæ idem sunt realiter, & formaliter, & quidditatiuè. Continentia autem ista est duplex, quædam superiorum eo modo, quo hæc albedo dicitur uirtualiter continere per identitatem formalem rationem albedinis corporis, qualitatis, & omnium superiorum. Alia est quasi inferiorum, & quasi passionum eo mõ, quo ens dicitur continere suas passiones, ut, bonum uerum, & huiusmodi; non tamen passiones istæ sunt realiter distinctæ, ut probat Philosophus in principio 4 Metaphisicę, distinctę tamen formaliter, & quidditatiuè, formalitate dico reali, & quidditatiua. Alias Metaphisica, quæ probat de ente has passiones, non esset scientia realis.

Vide Scotum 4. met. q. 2. & 7. met. q. 13. & 46. dist. 4. & alibi sæpe in doctrina huius.

4. met. cõtex. 3. et 5.

Hoc ergo modo dico, quòd anima continet uirtualiter suas passiones, & continet eas in intellectu coniunctiuè, non tamen continetur ab aliqua ipsarum. Et ideo una ipsarum non continet aliam. Ex hoc sequitur, quòd inter se distinguuntur formaliter, sunt tamen idem realiter per accidens scilicet ratione essentiæ animæ, quę est alterum extremum istius compositionis.

Quõ Anima cõtineat suas potentias.

Per hæc patet responsio de principali proposito, quomodo magis proprie saluatur in eis ratio imaginis, licet non sit totalis similitudo cum Trinitate personarum. Et per hoc etiam patet responsio ad primum principale.

Ad secundum dico, quòd ad prædicationem in abstracto non sufficit realis identitas sine identitate formali, & præcipuè in creaturis. Vnde ista non est uera: Humanitas est animalitas. Sufficit autem ad prædicationem in concreto, unde dicimus: Homo est animal, & sic potest dici: Intellectiuum est uolitiuum, & èconuerso. &c.

DISTINCTIO XVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVII. Quæritur,

VTRVM ANIMA ADAE FVERIT creata in corpore.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 17. q. 3. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 17. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 91. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 17. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinctionem decimam septimã quæritur primo, Vtrum anima Adæ fuerit creata.

Magister agit de origine Aiæ Adæ, et de loco, ĩ quo, ꝓductus fuit.

Qvod non: Eadem productione producitur forma

forma, quę producitur compositum. Nam forma non producitur nisi quia compositum producitur 7. Metaphisicæ, sed homo nun fuit creatus, sed formatus de limo terræ ergo.

7. met. côtex. 22. & 27. idẽ 8. met. côtex. 3.

Gen. 1. & 2.

CONTRA id est Magister in litera.

Respondeo, quòd unus error fuit hic, quòd anima esset de substantia Dei, habens ortum ab illo Verbo Augustini malè intellecto, quod dicit 7. super Genesim, super illo Verbo: Inspirauit in faciem eius spiraculum uitę, flatus, inquit, uidetur esse de substantia flantis. Iste error est nullus, ꝙ patet, quod est de substantia Dei est indiuisibile, & inuariabile, anima autem uariatur de uitio ad uirtutem, de ignorantia ad scientiam. ergo.

Error manichorũ quære Augustinũ in libro de duabus aĩabus.

Dico autem, quòd anima creatur, & creatur in corpore, est tamen creabilis per se. Est enim ibi considerare duo instantia naturæ, & in primo instanti naturæ anima creatur; Ita quòd creatio terminatur ad animam præcisè in illo primo instanti, & ita tunc est creatio hominis particularis, hoc est, secundum partem. In secundo autem Instanti naturæ anima creata in primo instãti infunditur corpori, & ista secunda actio non est propriè creatio, & in isto secundo instanti totus homo dicitur productus.

Dico igitur, quòd animam esse creatã, & non de materia eductam & esse immortalem, & non subiacere alicui agenti naturali, nec quantum ad productionem, nec quantum ad corruptionẽ, non est demonstratione conclusum, sed purè creditum.

Dico etiam, quòd animæ non fuerunt productæ ante corpora, sicut aliqui dixerunt secũdum, quòd expresè patet per Augustinum de ecclesiasticis dogmatibus, & habetur in litera in distinct. sequenti.

Cap. 13.

Ad principale dico, quòd uerum est de composito naturali, quòd totum naturaliter producitur. &c.

VTRVM PARADISVS SIT LOcus conueniens habitationi humanæ.

Scotus 2. sent. dist. 17. q. 2.
D. Thomas prima parte summa q. 102. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 17. q. 5.

Quæstio decima.

SECVNDO quæritur, Vtrum paradisus terrestris sit locus aptus habitationi humanæ.

QVOD NON. Quia Magister in fine huius distinctionis dicit, quòd est locus ita altus, ꝙ attingit spheram ignis, in igne autem non est apta habittatio hominum. ergo.

Gen. 2. ca. 14.

CONTRA: Gen. secundo: Creauit Deus hominem, & posuit illum in paradiso uoluptatis.

Alexander Alensis in summa. Albertus magnus in sũma, & Magister in litera.

RESPONDEO & dico, quòd paradisus iste quantum ad altitudinem attingit globum lunę, & ideo aquæ diluuij non ascenderunt illuc. Quantum ad situm dicitur, quòd est in oriente, & est recte sub æquinoctiali, & dicunt, quòd locus æquinoctialis, maximè est habitabilis, quia licet habeat solem bis in anno super Zenith capitis nostri; calorẽ tamen ibi causat, quia habet ibi motũ uelocissimum, & per consequens pauciores ibi causat reflexiones.

Dico, quòd est locus habitabilis, & pro statu innocentiæ, sicut patuit de Adam, & Eua Gen. 5. & pro statu naturæ lapsæ, sicut patet de Enoch ecclesiastici 44. & de Helis Regnm 4. nec oportet ibi ponere miraculum, cum non sit necessarium. Dico tamen, quòd non est situs iuxta globum Lunæ, quia iuxta illud est sphæra ignis, & ita non esset locus habitabilis nec est in medio interstitio aeris, quia tunc non esset locus habitabilis, & hoc propter nimiam frigiditatem. Nam locus ille est frigidissimus duplici causa scilicet positiua, & priuatiua, positiua quidem, quia ibi semper sunt nubes frigidissimæ, priuatiua duplex scilicet carẽtia caloris causati ex reflexione radiorum à terra, & carentia caliditatis causatæ à sphæra ignis. Est. n. in nimia distantia ad utrunque istorum. Est ergo situs uel supra medium interstitium aeris in tali dispositione, quam habet tempore caloris causati à sphæra ignis, & sit tamẽ locus inaccessibilis propter frigus medij interstitij aeris, uel infra illud medium interstitium aeris. Et tunc ad illud de aqua diluuij dico, quòd ibi fuit substractio miraculi. Nam aqua illa tanta ascendit non naturaliter, sed miraculosę. Dico etiam contra opinionẽ, quòd sub æquinoctiali non est apta propter nimium calorem, cuius ratio est, quia quando nobis est maxima hyems, eis est propinquior Sol, quàm sit nobis in maximo æstu. Nam distat ab eis tunc per 24. gradus; A nobis autem in maximo æstu per 25. Ratio autem eorum de uelocitate motus potius est ad oppositum, quia motus ex se causat calorem.

Gen. 5.

Eccl. 44.
4. Regum.

Vide primo metheoros.

Opinio Scoti. ꝙ paradisus terrestris q est in regione tẽperata. sed si est ad Orientem est æquè temperata.

Ad principale dico, quòd uerba illa sunt metaphorica, uel falsa, ut patet ex dictis. &c.

DISTINCTIO XVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVIII. Quæritur,

VTRVM IN MATERIA SIT ratio seminalis.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 18. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 18. q. 1.
D. Thomas prima parte summa. q. 115. Art. 3.
Ricardus 2. sent. dist. 18. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 18. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 18. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam octauam quæritur, Vtrum in materia sit ratio seminalis ad formam, de ipsa educendam.

QVOD

Quod sic. Quia alias forma crearetur, quia eius formalis terminus, à quo esset nihil; & simpliciter annihilaretur in corruptione, quia in idem redit, à quo incepit. ergo agens naturale poterit annihilare, & creare.

2. physi. contex. 3.

Item generatio est naturalis. Natura est principium motus in eo, in quo est 2. phys. & forma est magis natura, quàm materia. ergo in materia est inchoatiuum, quod fuit forma.

Contra: Nihil est inchoatiuum idem respectu diuersarum, formarum oppositarum, & hoc non, quia tunc formæ oppositæ in aliquo conuenirent, quia in isto inchoatiuo, & in aliquo differunt, ex quo sunt oppositæ, & ita neutra forma erit simplex in sua essentia composita. Vel est aliud, & aliud, & hoc etiam non, quia formæ substantiales specificæ plures nec in esse remisso, nec intenso possunt simul informare eandem materiam.

Albertus magnus. Quære Henricũ quolib. 4. q. 14.

Respondeo quòd aliqui uolentes uitare creationem formæ naturalis, ponunt in materia rationes seminales, quas dicunt esse non essentiam materiæ, nec potentiam susceptiuam materiæ, quæ est idem realiter cum materia, quia neutra istarũ est forma; sed dicunt rationem seminalem esse quoddam potentiale concreatum materiæ, quod fit actus, & coagit naturali agẽti ex intrinseco ad eductionem ipsius formæ.

3. physic. cõtex. 3.

Hoc confirmatur per philosophum 2. physic. Vbi distinguens inter naturalia, & artificialia, dicit, quòd naturalia uerè habent principium motus ad intra. Artificialia uero non. Sed hoc nõ potest intelligi de principio passiuo, quia illud habent artificialia.

3. Ethi. cap. 1.

Item 3. Ethi. Violentum est, cuius principium est ad extra, non conferente uim passo, & sic est formaliter ab extra. ergo per oppositum motus naturalis non est formaliter ab extra, sed habet principium coactiuum, & conferens uim etiã

8. met. commento 15.

ab intra, & in passo. Item Commen. 8. Metaphisicæ: Generans non largitur multitudinem, sed perfectionem; nec largiretur multitudinem, nisi aliquid præesset in materia, quod fieret forma. ergo.

Contra: Ista opinio habet duplex motiuum; Vnum, ut uitet creatorem formæ; aliud, ut saluet differentiam inter naturalia, & artificialia.

Contra primum motiuum arguo sic: Vel tota forma præexistit in materia eo modo, quo habet esse, postquam est educta, uel pars formę, uel tota. Alio modo tota in potentia. Primum nõ potest dari, quia tunc per generationem nihil acquireret. Nec secundum potest dari, quia tunc nõ uitaret creationem eius partis formæ, quia nõ præexistit. Nec tertium potest dari, quia tunc non uitaret creationem illius modi, quem habet forma, postquam est educta, quia ille modus non præexistebat, nam si præexistebat in materia; quęro quo modo. Et arguam, sicut prius. Et patet, ꝙ tunc generatio erit solum quædam mortificatio.

Item secundum motiuum tollit primum, quia ex secundo motiuo patet, quòd nihil formæ artificialis præexistit in materia. ergo creatur.

Item tunc oporteret, quòd in qualibet materia essent infinitæ tales formæ potentiales, est enim materia in potentia ad infinitas formas.

Item est confirmatio primi: Si nihil omnino nouum educitur per generationem, quod non præfuerit in materia. ergo ad nihilum ualet generatio, & actuatio secundorum agentium naturalium.

Ad secundum forte diceretur, quòd forma substantialis etiam præest in subiecto in potẽtia, sed non coagit artifici, & in hoc saluatur differentia, sed hæc non ualet, quia nulla apparet ratio, quare non coageret, sicut illa, si præexisteret sicut illa.

Ad secundum diceretur, quòd tot, & non plures præexistũt, quot sunt species rerum, ad quas est in potentia. non enim est in potentia ad aliquam nouam speciem, quæ non sit in uniuerso. Vna enim sufficit pro tota specie. Sed hoc nõ uidetur naturale. Nam quæro uel sunt nihil illę formæ, quæ præexistunt; & tunc &c. Vel sunt accidens, & hoc non, quia accidens non fit substãtia. Vel sunt substantia, & hoc non, quia formæ substantiales diuersarum rationum quantumcunque in remisso non sunt simul compossibiles in eodem, nisi sint subordinatæ. ergo. Dico ergo, quòd propter primum motiuum non oportet ponere, quòd aliquid formæ præexistat, quod fiat forma totalis, quia creatio, & anihilatio est quòd illud creetur, quod nihil sui præexistit. Modo autem sic est, quòd forma non generat, nec per se, nec in materia, sed compositum generatur, & ad ipsum per se terminatur generatio 7. Metaphisicæ, Compositi autem aliquid præexistit, quia materia, & similiter compositum corrumpitur, cui aliqua pars remanet. s. materia. Nec est enim instantia de anima, uel substantia, quia ut dictum est in alia distinc. ipsa creatur per se in primo instãti naturæ, & in secundo instanti naturæ infunditur, licet totum fiat in eodem instanti durationis.

7. met. cõtex. 26.

Contra secundum motiuum arguo sic: Forma præexistens est eiusdem rationis cum forma educta; alias forma educta esset composita ex entitatibus diuersarum rationum, & esset imperfectior, quàm forma educta; alias propter nihil educeretur. Sed impossibile est, quòd ens imperfectum coagat ad perfectionem entis perfecti eiusdem rationis, uel ad productionem suiipsius ad esse perfectum.

Item si agens continet in uirtute formam secũdum esse perfectum, unde continet eam secundum esse imperfectum, cum sit eiusdem rationis.

Item illud inchoatiuum formæ, quod ponis agere, non agit nisi excitatum ab agente naturali extrinseco, alias semper ageret generatio in primo instanti, in quo extrinsecum agens incipit agere, non agit intrinsecum agens scilicet illud inchoatiuum, & tunc est actio naturalis.

2. physic. con tex. 3.

Ad illud igitur, quod adducitur de secũdo physicorum, dico, quòd differentia inter artificialia, & naturalia accipitur tam ex parte principij actiui, quàm passiui, quia agens naturale necessariò, & uniformiter agit, sicut dicitur de igne.

Agens

Agens autem à proposito non, sed potest nõ agere, & potest aliter agere. Ex parte etiam principij passiui, quia passiuum naturale inclinatur naturaliter ad hoc, ut sic agatur, & non aliter, passiuum autem artificiale est in potentia neutra, & quandoque inclinatur ad oppositum, ut patet de ligno archæ, uel nauis fiendæ de ipso.

3. Ethi. cap. 1.

Exposito peripathetica subtilissima.

Ad illud de 3. Ethic. dico, quòd illud: non conferente uim passo debet exponi de inclinatione naturali, & non de eo agere actiue; ita quòd principium uiolenti motus ita se habet ad passum, q non dat sibi inclinationem ad illum motum uiolenter, quia tunc non esset motus uiolentus.

Ad illud de Commen. dico, quòd Generans non largitur multitudinem, sed perfectionem. Quia non producit formam in materia, sed producit totum compositum perfectum.

Quid sit ratio seminalis. Io natura est triplex productio.

Nunc ergo uidendum est, quid sit ratio seminalis. Dico, quòd in natura est triplex productio; Vna æquiuoca, sicut quando Sol producit ranã, & in ista nõ exigitur ratio seminalis respectu producti. Alia est uniuoca immediata, sicut quando ignis producit ignem, & non in ista requiritur. Alia est uniuoca mediata scilicet mediante propagatione, & in ista requiritur ratio seminalis. Et tunc dico, quòd ratio seminalis uel est forma substãtialis ipsius seminis maris, uel mulieris, uel neutri, sicut in plantis. Vel est aliqua naturalis qualitas continens naturaliter formam substantialem seminis, & dicitur ratio seminalis, quia nõ est per se inièta ab agẽte, sed est seminaria, & præuia ad ulteriorem formam, sicut patet, quòd forma seminis in matrice ordinatur ad formam sanguinis, & illa ad formam embrionis, & sic continetur.

Ratio seminalis nõ est principium actiuum, sed passiuum.

Quòd autem ista ratio seminalis non sit principium actiuum, sed solum passiuum respectu formæ, principaliter sic ostendo: Quod non est, non potest agere, sed in instanti, in quo generatur forma, ulterior forma seminis corrumpitur, & per consequens non est, quia res non est quando corrumpitur. ergo illã generationem non agit forma seminis.

Hoc in tota philosophia est difficillimum, & omnes uario modo laborauerunt, & nihil certi perceperunt.

Item formale principium actiuum non est imperfectum in formali termino producto, sed forma ulterior semper est imperfectior, quàm prima. ergo. Dices ad hoc, quòd agit in uirtute principalis agentis.

CONTRA: Nihil potest agere in uirtute eius, quod non est, sed principale agens põt esse mortuum deciso semine. ergo.

Dices, q agit in uirtute Cœli. Vel, quòd agit cœlum.

CONTRA: Aliqua forma circa producta est perfectior forma Cœli. ergo.

CONFVGIENDVM est ergo uel ad Angelũ, uel ad Deum; sed ad Deum magis. Vnde dico, quòd facta seminis decisione, & mortuo principali agẽte, actiuè se habent; ex tunc omnis forma, quæ introducitur, est à Deo effectiuè, nec tamen oportet, quòd sit creatio, quia non omnis actio Dei oportet, quòd sit creatio. Potest enim producere compositum naturale producẽdo formam de potentia materiæ, sicut faceret agens naturale. Potest enim per se immediatè, quod potest mediante causa efficiente secundaria, sola ergo anima intellectiua, quæ est perfectissima creatur, & quòd ad Deum sit confugiendum in talibus, patet per Comment. 2. Cœli, & mundi.

Nõ oĩs actio Dei est creatio.

Sola Anima intellectiua creatur.

2. cœli 69. & inde.

IN solutione istarum difficilium quæstionum Galenus etiam uirtutes seminum uocat diuinas. Ex dictis patet, quòd in costa Adæ non fuit ratio seminalis ad adducendam de ea Euam.

Opinio Galeni de semine.

Ad rationes principales responsio patet ex dictis. Sciendum autem secundum Auicennam, q ipsum semen agit. Dicit enim, q semen est uirtus principalis agentis, & ita ipsum agendo agit principale agens. Et per hoc soluit rationes supradictas. Nam si principale agens moritur deciso semine, non impedit; quia manet uirtus eius. & per hoc etiam patet, q terminus productus non est perfectior producente. &c.

DISTINCTIO XIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XIX.

Quæritur,

VTRVM IN STATV INNOCENtia habuissemus corpora immortalia.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 19. q. 1. Art. 2. & 3.
Scotus 2. sent. dist. 19. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 97. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 19. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam nonam quæritur primo, Vtrum in statu innocentiæ habuissemus corpora immortalia.

Magister agit de statu hominis, secũdum se, & absolutè, quẽ habuisset in uita sua.

QVOD NON ex primo Cœli, & mundi: Omne generabile de necessitate corrũpitur. Sed tũc, sicut modo, fuissent generabilia. ergo.

contex. 102. & 126.

Præterea nullum uiolentum est durabile aut perpetuum, sed corpus generabile est mixtum ex elementis, quæ non sunt in suis locis, & sic sunt uiolenter. ergo.

Primo cœli contex. 18.

CONTRA: Paulus ad Romanos: Per unum hominem mors in omnes. & etiã dicit, quòd corpus mortuum est propter peccatum. ergo.

Rom. ca. 5.

RESPONDEO, & dico, quòd corpus corrumpitur uel ab intrinseco propter defectum humidi radicalis, & hoc modo non, quia fuisset restaurata per esum ligni uitæ. Vnde Gen. Vide, ne forte comedas de ligno uitę, & uiuas ĩ ęternũ. Vel ab extrinseco & nõ potuisset corrumpi, quia iustitia originalis, ut dicunt, erat quædam qualitas eis innata præseruans, & conseruans eos ab omni lassiuo, ex qua postea habuisset anima plenum dominium supra corpus, ita ut potentiæ inferiores essent obedientes superioribus.

D. Bona. in præsenti dist. Artic. 2. & 3. q. 1.

Gen. 2.

Item pœna non infligitur sine culpa, sed mors est pœna peccati. in statu autem illo nõ fuisset peccatum. ergo.

Dico

Quid de corporibus nostris in statu innocentiæ.

Dico, quod in statu innocentiæ corpora nostra de se fuissent corruptibilia, nunquam tamen ista potentia fuisset reducta ad actum, ita quod nunquam fuissent corrupta.

Quō corpus mixtū dicatur corruptibile.

Ad quod intelligendum, sciendum est, quod corpus mixtum nō est corruptibile ab intrinseco propter rationes contrariorum elementorum, & cōtrariarum qualitatum, quia ostensum est supra, quod talia non manent in mixto. Est corruptibile autē ab intrinseco corpus animalis propter actionem unius partis organicæ in aliam ad perditionē humidi radicalis. Vnde sciendum, quòd calor naturalis continuè agit in humidum radicale, quod est ad uitam necessarium, & cōsumit ipsam, ita quòd nisi restauraretur per conuersionem ordinatam per nutrimentum, corpus animalis resolueretur.

Quō moriatur homo.

Modo autem sic, quòd uirtus illa conuersiua cū sit uirtus physica semper agendo repatitur, & ita semper debilitatur, & sanguis uel caro generata semper fit impurior. Exemplū Arist. ad hoc in uino cui admiscetur aqua paulatim. &c.

Primo de gene. cōtex. 41. Exemplum.

Patet ergo, quòd paulatim debilitatur uirtus illa conuersiua, quòd non posit plus conuertere, & tunc sequitur necessariò resolutio corporis animalis. Nec ad hoc euitandum sufficiebat plenariè lignum uitæ, quia ipsum non restaurabat, nisi quia conuertebatur in nutrimentum. Sumebatur enim in cibum, & ita finaliter secutum fuisset illud, quod dictum est, licet tardius, reassumeretur cibus maioris nutrimenti.

Dico, ergo quod corpora nostra in statu innocentiæ erāt de se corruptibilia ab intrinseco, licet tardius, quam nostra propter melius nutrimētum quod habuissent, nec status innocentiæ de se tollebat dictam causam corruptionis sine aliquo nouo miraculo. Non autem ista potentia fuisset reducta ad actum, quia fuissemus translati ad gloriā ante tempus istius resolutionis. Et ratio hic congruens est illa, quæ dicta est supra, quia scilicet mors est pœna peccati. &c.

De corruptione autem extrinseca sciendum, quòd ab extrinseco corruptio tripliciter dicitur. Vno modo effectiuè quādo aliquid corrumpitur ab igne uel gladio & huiusmodi. Alio modo priuatiue, quia scilicet priuat id, quod est necessariū ad uitam, sicut aqua corrumpit corpus hominis, quia prohibet respirationem, quæ est necessaria ad uitam hominis & huiusmodi. Corrumpitur & corpus non ministrando ei cibum, &c. Primo modo etiam corrumpitur, & corrumpit, licet nō sic cito, sicut ignis. secundo modo sic corrumpet terra.

Tunc dico quod instante iustitia originali in omnibus à nullo agente extrinseco fuissent corrupta corpora nostra, non quidem ab igne, uel aqua, uel terra, & huiusmodi, quia quilibet præcauisset sibi, alias non fuissent innocentes. Dico autem instante iustitia originali. &c.

DISTINCTIO XX.

CIRCA DISTINCTIONEM XX. Quæritur,

VTRVM FILII PROCREATI IN statu innocentiæ fuissent statim confirmati in Iustitia.

Scotus 2. sent. dist. 20. q. 1.
D. Thomas prima parte summa q. 100.
Ricardus 2. sent. dist. 20. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 20. q. 5.

Quæstio prima.

Circa distinct. Vigesimam quæritur primo, Vtrum in statu innocentiæ omnes fuissent confirmati in bono.

Magister agit de statu primi hominis secū dū quod erat principium aliorum.

Qvod Sic per Anselmum: Cur Deus, & homo. Si primi parentes ita uixissent, quod primo non peccassent, ita confirmati fuissent cum omni progenie sua, ut ultra peccare non possent.

Contra: Fuissent uiatores, ergo non confirmati. Antecedens patet, quia etiam Angeli boni, & Primi Parentes, omnes fuerunt uiatores. Nam sola uia est status merendi, & meritum præcedit præmium. Consequentia patet, quia solus ille actus est meritorius, qui est rectus, & tamen potest esse non rectus. De Christo tamen est specialis difficultas, de qua in 3. lib. dicetur.

Lib. 1. ca. 18.

Respondeo, & dico, quòd confirmatio est duplex. Vna perfecta, in qua nemo potest peccare, & istam habent soli beati. Alia est minus perfecta, quam habuerunt, qui fuerunt sanctificati in utero, & Apostoli post missionem spiritus sancti. Cum autem ita de facto nunquam peccetur mortaliter, licet remaneat potentia ad peccandū; posset dubitari, an fuisset originalis iustitia transfusa ab Adam in filios; Dico, quòd non, sed data fuisset cuilibet ex Dei liberalitate, cum sit donum super naturale. Sed habuisset ne filius istam iustitiam propter merita parentum; Dico, quòd non de condigno, licet de facto Deus sic ordinasset, quòd si primi parentes uicissent primam tentationem omnibus descendentibus ab eis dedisset istā iustitiam ex sua liberalitate totam.

Confirmatio duplex est.

Vide in 4 dist. 46. q. 6.

Ad Anselmum dico, quod uel loquitur ibi opinando, & non asserendo; uel loquitur de secunda confirmatione supradicta. &c.

VTRVM IN STATV INNOCENTIÆ fuissent illi soli geniti, qui nunc sunt electi.

Scotus 2. sent. dist. 20. q. 2.

Quæstio secunda.

Secvndo quæritur, Vtrum tunc illi soli fuissent geniti, qui uerè sunt electi.

Qvod non: Quia multi nunc electi nati sunt

4. moralium in fine. sunt de parentibus non electis. ergo.

Contra id est Gregorius in Moralibus.

RESPONDEO, & dico, quòd nullus nunc reprobus fuisset tunc productus. & dico, quòd nunc nullus electus fuisset non productus.

Primum probo sic: Deus ab æterno præuidit omnem hominem possibile produci, & omnia merita, & demerita finalia cuiuslibet. ergo sunt incompossibilia ista, uidelicet, quòd præuiderit Iudam finaliter debere malè agere, & quòd staret in innocentia Ioannes, & quòd Iudam accidentaliter produxerit.

Secundum probo sic: Deus præuidit Virginem finaliter debere benè agere, si eam produceret, & de facto sic est, quòd eam accidentaliter produxit. ergo, & tunc eam accidentaliter produxisset, alias status innocētiæ nocuisset sibi sine culpa sua. &c.

Vide magistrum in littera hic. Sed nunquid creuissent paruuli sicut modo? Dico, quòd primo fuissent nescij, & creuissent in scientijs, & etiam in uirtutibus. & sic primo fuissent debiles, & in dispositi ad motum localem, & creuissent in robore corporis.

Ad primum dico, quòd ad unitatem numeralem effectus non requiritur necessariò unitas numeralis efficientis, quod patet, quia idem corpus numero, quod producit natura, potest Deus reparare, quod non esset. Et non dico, quòd illi, qui sunt geniti electi, & de parētibus reprobis, fuissent generati de parentibus suis electis. &c.

DISTINCTIO XXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXI.

Quæritur,

VTRVM PECCATVM ADAE fuerit grauissimum.

Seraphicus Bona. dist. 21. q. 3. Art. 3.
Scotus 2. sent. dist. 21. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 21. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 21. q. 3.
Franciscus de Mayronis 2. sent. dist. 21. q. unica.

Quæstio prima.

Peccatum primorum parentum fuit maximum, nō tamē omnium grauissimū, fuit maximū quia totā massam inficit, & ideo maximum rō ne extēsionis. Psal. 68.

CIrca distinc. Vigesimam primam quæritur, Vtrum peccatum Adæ fuerit maximum.

QVOD SIC: Peccatum est maximū, pro quo infligitur maxima pœna, sed peccatum Adæ fuit tale. ergo. Probo id, quia sibi, & suis posteris fuit inflicta mors corporis, & priuatio beatitudinis.

Item Augustinus super illud Psal. Quem nō rapui, tunc ex soluebam. Dicit, quòd appetijt Dei æqualitatem, & ideo perdidit felicitatem. Sed appetitus diuinitatis est maximum peccatum in Angelo, & multò magis in homine, cui est magis improportionata.

12. sup Gen. cap. ultimo. CONTRA id per Augustinū super Gen. ca. ulti mo, & ponitur in littera. c. 1. ubi uult expressè, quòd Adam peccauit non carnali cōcupiscentia uictus, sed amicabili quadam compleaus beneuolentia ad uxorem. Dicit, quòd peccatum Euæ fuit maius.

RESPONDEO, & Dico primo, quòd peccatū Adæ per se, & per accidens fuit minus peccato Angeli.

Secundo dico, quòd per se fuit minus peccatum Euæ.

Tertio dico, quòd per accidens fuit maius.

In hoc 2. dist. 6. q. 2. De primo sciendum, quòd sicut dictum fuit supra; primum peccatum primi parentis nō potest considerari in actu, qui est uelle concupiscentiæ, sed in uelle amicitiæ. Velle autem amicitię est duplex scilicet ad se, & ad proximum; Ad proximū aūt non potest esse maximum, sed ad se; sic quia contra primum præceptum, scilicet, Diliges &c. Et in tali uelle cōsiderabatur primum peccatum Angeli, s. in uelle amicitiæ, ad se. & ideo fuit maximum. Peccatum autem Adæ nun considerabatur in amore amicitiæ ad se, ut patet per Augustinum ubi supra, sed in amore amicitiæ ad proximum, scilicet, Euam, quam nimis dilexit, ut patet ibi per Augustinum. ergo peccatum eius non fuit directè contra primum, & maximum præceptum: Diliges Dominum Deum tuum, quia nun fuit odium Dei, nec fuit contra secundum præceptum directè; quod est de dilectione proximi, quia non fuit odium proximi, sed amor excessiuus. ergo non fuit contra maximum præceptum, absolutè loquēdo, nec fuit inordinatus amor sui, ut dictum est, ergo per se non fuit maximum, sicut peccatum Angeli, nec per accidens, sicut ex circunstantia personæ, quia non fuit tantæ excellentiæ in naturalibus, nec in gratuitis pro tunc, sicut erat Angelus. ergo.

Quod nā peccatum fuerit grauius, Adæ, an Euæ. Respondetur quòd peccatū Euæ formaliter, peccatū Adæ accidētaliter. Nam Eua appetijt æqualitatē Dei formaliter, & directè, Adā uero nō formaliter, sed tātum interpretatiuè, & argutiue, quia ex amore inordinato Vxoris.

Notādū est et quòd esus illius ligni de se erat indifferēs, sed solū erat illicitus, quia prohibitus. ergo per se grauius est facere contra pcepta decalogi, quorum opposita sunt contra legem naturæ. De secundo patet ueritas Augustini ubi supra, quia Eua peccauit in amore amicitiæ ad se, & appetijt æqualitatem scientiæ Dei, & diuinum uiolauit præceptum, commendando pomum. & tertio suggessit uiro, quòd comederet, & ideo grauius, & multiplicius peccauit. Adam uerò secundum intentionem Augustini solum peccauit, quia tantum dilexit uxorem suam, quòd comedit de pomo prohibito. Vnde directè non mouit eum contemptus Dei, nec appetitus scientiæ, nec gula ex pomo, sed inordinatus amor Euæ, quam noluit contristare, ei nō assentiendo. Per se ergo peccatum Adæ fuit minus peccato Euæ, per accidens uerò fuit maius, in quantum ipse habebat notiora naturalia, & perfectiora gratuita, & ideo ipse, & non Eua receperat iustitiam originalem pro omnibus, quam perdidit pro se, & pro omnibus, & sic ex consequenti, & per accidens fuit maius. ergo.

Ad primum ergo dico, quòd per se directè maior pœna debetur multis peccatis mortalibus, quàm debetur illi. Vnde si Adam debuisset dānari pro illo peccato, minus intensam pęnā habuisset: in infer-

in inferno, quàm daretur modo uni peccatori damnato pro uno peccato mortali. Tale posset esse, immò multa sunt talia. Per accidēs autem fuit illud peccatum grauius punitum scilicet per substractionem beneficiorum, quia ex quo receperat iustitiam pro omnibus, ab omnibus fuit substracta, unde inflictio mortis non fuit nisi substractio beneficij, quia, ut patuit supra, ante erat immortalis; priuatio autem beatitudinis debetur ēt omni peccato mortali.

Ad secundum patet responsio ex dictis, quia directè non appetijt Dei æqualitatem.

DISTINCTIO XXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXII. Quæritur,

VTRVM PECCATVM PRIMI HOminis fuerit ex ignorantia.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 22. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 22. q. 1.
Ricardus 2. sent dist. 22. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 22. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de tentatione primorum parentum, ut se tenet ex parte tentati.

CIRCA distinctionem uigesimam secundam quæritur, Vtrum Adam peccauit ex ignorantia.

11. de Ciuita. Dei, & super Gen. cap. 4.

QVOD SIC. Augustinus 11. de Ciui. Dei, & super Gen. elicit, quòd Adam credidit tunc peccare uenialiter.

Item non peccauit ex passione, quia ante peccatū nulla erat inordinata passio, nec ex electione, quia electio sequitur consilium, electio praua consilium falsum. sed ipse erat prudentissimus in consulendo. ergo.

Item quia saltem non poterat habere consiliū erroneum, ergo peccauit ex ignorantia saltem, quæ est nescientia.

1. Thim. ca. 2.

CONTRA id per D. Paulum ad Thimo. Adā nō est seductus, sed Eua.

RESPONDEO, quòd quædam ignorantia est, quæ est pura nescientia, & quædam erronea.

Vtrum peccatum primorū parentum fuerit ex ignorātia.

Item quædam est facti, & quædam circunstantiarum. Item quædā est causa peccati, & quædam concomitatur peccatum, & quædam sequitur ad peccatum. Tunc dico, quòd nec ignorantia erronea, nec facti nec circunstantiarum fuit causa primi peccati Adæ, nec etiam cōcomitans peccatum, quia tunc pœna præcessisset culpam. est enim talis ignorantia quædam pœna, licet cum hoc sit culpa. Potuit autem sequi talis ignorantia ad peccatum, quia peccatum habet excęcatam rationem. Dico etiam, quòd ignorantia nc scientiæ nec facti, nec circunstantiarum fuit causa eius primi peccati, quia non sic fuit nescius, quin cognosceret, quòd magis erat obediendum Deo, qui prohibuerat sibi esum ligni, quàm esset assentiendum Vxori. Potuit autem talis ignorantia nō facti, sed circunstantiæ esse concomitans. non enim uidebat omnia mala, quæ sibi, & suis posteris euenire debebant propter illud peccatum, & si uidisset peccatum, fuisset grauius.

Ad primum dico, quòd fuit possibile peccatū concomitari ignorantiam nesciētiæ alicuius circunstantiæ, immo omnis circunstantiæ. Vnde talis actus posset esse peccatum mortale. Videbat enim quòd de se erat actus indifferēs ille esus, & forte nesciebat, ꝙ Deus omnino efficaciter prohibuisset, & tunc habuit ignorantiam nescientiæ illius circunstantiæ; Vnde talis actus habebat, ꝙ esset peccatum mortale, non aūt erat ignorantia facti, sed circunstantię, quia, ut dictum est, ipse benè sciebat, ꝙ magis erat Deo obediendum, quàm assentiendum Vxori.

Patet ergo secundum, ꝙ potuit credere, quod esset peccatū ueniale. Vel potest dici, ꝙ fuit credulitas erronea consequens ad peccatum.

Ad secundum dico, ꝙ peccauit ex electione non quidem ex electione, quæ esset conclusio syllogismi practici, sed ex electione simplici eligēdo, & cōplacēdo Vxori, circa cuius dilectionem fuerat excitatus, cuius effectua quandoque suggessit sibi. &c.

DISTINCTIO XXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIII. Quæritur,

VTRVM DEVS POSSIT FACERE uoluntatem creaturæ rationalis impeccabilem per naturam.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 23. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 23. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 23. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 23. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 2. sent. dist. 23. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. uigesimam tertiam quæritur, Vtrum Deus posset facere uoluntatē creatam impeccabilem.

Magister agit de casu primorum parētū, ex parte Dei permittentis.

2. lib. de libero arbi. ca. 10.

QVOD SIC: Anselmus enim dicit, ꝙ posse peccare non est libertatis, nec pars libertatis, sed Deus potest facere rem sine omni eo, quod est, non de sua essentia. ergo.

13. de tri. cap. 5. & 8.

Item uoluntas necessariò uult finem. ergo pōt fieri uoluntas, quæ necessariò uolet ea, quæ sunt necessaria ad finē. ergo. Antecedēs patet p Ang. 13. de trin. ubi dicit, ꝙ oēs uolunt beatitudinem. Consequentia probatur, quia eadē est tendentia ad finem, & in his, quę sunt necessaria ad finem.

Item pōt Deus facere creaturam impeccabilem per gratiam, ergo per naturam. Antecedens patet de beatis. Consequentia probatur, quia non est contradictio, quòd fiat una natura continens ueram perfectionem uoluntatis, & gra-

tiæ

tiæ simul. Non enim propter hoc esset infinita.

Lib. 1. ca. 10. Lib. 3. ca. 13. CONTRA id est Anselmus. 2. Cur Deus homo. Et Augustinus contra Maximinum libr. 3. & Hieronymus tractatu de filio prodigo, omnes enim isti concordant in ista cõclusione, quòd Deus est impeccabilis per naturam.

Vide Alexandrum Alesem secunda secundæ.

Respondeo, & propter Authoritatem Magistri concedo partem negatiuam. Ratio probabilis ad hoc: Omnis uoluntas, quæ non est recta suæ intellectionis, sed habet rectam superiorem aliam à se, potest discrepare à prima recta, si sibi dimittatur: sed omnis uoluntas creata est huiusmodi. Ideo obiectum adæquatum uoluntatis est bonum commune, quod conuertitur cum ente. Tale autem bonum est indifferens ad bonum existens, & ad bonum apparens, sed est potentia sibi derelicta, potest etiam quodcunque per se conceptum sub primo per se obiecto. ergo omnis uoluntas creata sibi derelicta potest in bonum rectitudinis, & apparens, & per consequens potest nõ rectè uelle.

AD PRIMUM ergo principale dico, quòd posse in illud, quod formaliter est peccatum, quod scilicet est priuatio rectitudinis, uel debitæ circũstantiæ in actu, non est pars libertatis, sed posse in actu sub stractum, cui est annexio talis, priuatio, & deformitas est libertatis.

Ad secundum potest negari antecedens, quòd uoluntas non necessariò uult finem, saltem, quin possit non uelle, sicut dictum est in 1. libr. consequentia tamen non ualet de fine, & his, quæ sunt ad finem. Nec probatio antecedentis, & consequentiæ cogit.

In 1. libr. dist. 1. q. 4.

Ad tertium dico, quòd & si uoluntas creata beata sit impeccabilis per gratiam; de quo dictum in 4. lib. Consequentia tamen est falsa, quia quando aliqua duo sic se habent, quòd sunt primo diuersa, unum nunquam potest tantum intendi in sua essentia infra infinitatem, quòd contineat unitatem alterius.

In 4. libr. dist. 1. q. 6.

Exemplum. Exemplum de materia, & forma, accidente, & subiecto; nũquam subiectum formaliter finitum in sua essentia continere potest uicem accidentis, sed uoluntas, & gratia sic se habent; nam uoluntas ex sua formali ratione habet, quòd sit perfectibile per gratiam, gratia autem quòd sit perficiens. &c.

DISTINCTIO XXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIIII.

Quæritur,

VTRUM PORTIO SUPERIOR SIT potentia distincta à potentia inferiori.

Scotus 2. sent. dist. 24. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 79. Art. 9.
Ricardus 2. sent. dist. 24. q. 4.
Durandus 2. sent. dist. 24. q. 4.

Quæstio prima.

Circa distinct. uigesimam quartam quæritur, Utrum portio superior, & inferior sint duæ potentiæ distinctæ. Magister agit de adiutorio ad resistendũ, ponens quandã distinctionem Animæ potentiarum.

QUOD SIC: Potentiæ distinguuntur per obiecta 2. de anima, sed obiecta istarum portionum sunt distinctissimæ scilicet temporale, & æternum. ergo.

CONTRA: id est Augu. 12. de Trin. animam in hæc duo scilicet portionem superiorem, & inferiorem non nisi per officia geminamus. 12. de tri. cap. 4.

RESPONDEO, quòd unus intellectus potest esse, & est, quòd portio superior sit unica potentia, & portio inferior sit unica potentia, & ipsæ sint distinctæ; & iste intellectus est impossibilis, quia secundum Augustinum, ubi supra, in sola portione superiori consistit tota imago Trinitatis. Ratio autem imaginis secundum eum consistit in memoria intellectiua, & uoluntate, quæ sunt plures potentiæ, ut patet. Vide Magistrum in litera hic, quia singularis doctrina est.

Confirmatur, quia superior portio secundum Augustinum est respectu superiorum. patet autem, quòd memoria intellectiua, & uoluntas respiciunt æterna. ergo similiter potentia inferior aggregat plures potentias, immò easdem, quæ potentia respicit temporalia in ordine ad æterna. Quid sit portio superior secundũ Aug.

Alius est intellectus, qui dicit, quòd potest esse, & est, quòd memoria, quæ est in portione inferiori, sit alia ab illa, quæ est in superiori & similiter intellectiua, & similiter uoluntas. Iste etiam intellectus est falsus, quia eiusdem potentiæ est respicere finem, & ea, quæ sunt ad finem. Sed, ut dictum est, portio respicit temporalia in ordine ad æterna. ergo. Quid sit portio inferior.

Ad argumentum ergo principale dico, quòd distinctio formalis obiectorum arguit distinctionem potentiarum, distinctio autem materialis non. Modò autem sic est, quòd æternum, & temporale sunt contradictiones materiales, respectu formalis obiecti potentiæ intellectiuæ, uel uolitiuæ, quia potentia talis abstrahit ab his contradictionibus, ut patet. Quia est communis potentia ad utrunque ipsorum, & ideo solum materialiter uariant obiectum tales contradictiones. Exemplum: Color est obiectum adæquatum uisus, & est formale obiectum uisus. sed albedo, quando non est obiectum adæquatum uisus, est obiectum materiale; & ideo quicquid percipit non colorem, est non uisus, sed non quicquid percipit non albedinem, est non uisus. quia uisus etiam percipit nigredinem. Exemplum.

CONTRA: Solutio ista petit principium, ut patet consideranti, & assumit etiam falsum. Dico enim quòd albedo, & hæc albedo est formale obiectum uisus, nam si nullus esset intellectus abstrahens colorem ab hac albedine, & hac nigredine, & huiusmodi, adhuc oculus bo-

uis uideret hanc albedinem, tanquam suum formale obiectum; immo nunquam oculus uidet hunc, uel illum colorem. Decipitur igitur in adæquatione, & formalitate, nec enim istæ rationes conuertuntur, nisi in solo obiecto intellectus, & uoluntatis diuinæ. ibi enim formalis ratio essentiæ est obiectum formale, & obiectum adæquatum, & ratio est, quia ipsa continet omnia intelligibilia, & uolibilia. nullus autem eorum est, qui contineat omnem colorem, & sic de alijs, ergo & contractio & particulatio non tollit formalem rationem obiecti, sed tollit rationem adæquationis.

Essentia diuina non pôt esse obiectū primum, & adæquatū intellectus creati, sed solum intellectus Dei, cui est proportionata, ut probatum est in 1. dist. 3. q. 3. & 2. & alibi sæpe.

Ad rationem ergo sufficit dicere, quòd & si temporale, & æternum sunt rationes formales distinctæ, non tamen sequitur, quòd distinguant potentias, sicut patet de albedine, & nigredine respectu eiusdem uisus. Inuenire autem præcisam rationem distinctionis in potentijs difficillimum est; sed de hoc magis dictum est in primo libro.

DISTINCTIO XXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXV. Quæritur,

VTRVM ALIQVID ALIVD A Voluntate causet effectiue actum uolendi in uoluntate.

Scotus 2. sent. dist. 25. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 77. & prima secundæ q. 9. & 3. parte. q. 32.

Quæstio prima.

Magister in ista dist. 25. reuertitur ad determinatū de se libero Arbitrio q̄ cōsistit in uoluntate.

CIRCA distinctionem uigesimam quintam quæritur, Vtrum uoluntas sit passiua respectu uolitionis; Vel utrum aliquid aliud à uoluntate causet effectiuè actum uolendi in uoluntate.

QVOD SIC: Philosophus tertio de anima ponit ordinem motuum æternorum, quòd appetibile est mouens non motum, appetitus est mouens motum, actus autem est motus non mouens. ergo appetitus siue uoluntas mouetur ab appetibili.

DICES, quòd uerum est Metaphisicè solum in ratione finis.

Sed contra id, quia tunc Philosophus æquiuocaret, quia certum est, q̄ secundum mouet tertium uerè in ratione efficientis.

5. Met. cōtex. 17.

Item quinto Metaphisicæ: Potentia actiua est principium transmutandi aliud, inquantum aliud. ergo omnis potentia actiua habet actum transeūtem extra; sed uoluntas non. ergo non est actiua, sed passiua respectu uolitionis.

Item potentia indifferens, & indeterminata non determinatur ad agendum nisi per aliquod agens, sed uoluntas est indeterminata ad uolendum, & non uolendum: ergo determinatur per obiectum, tanquam per agens uolitionem. ergo.

1. lib. retractationū cap. 22.

Contra id est Augustinus primo retractationum, ubi dicit, quòd nihil est tam in potestate nostra, sicut uoluntas. Sed patet, quòd non loquitur de uoluntate, quæ est in potentia, sed de uolitione, quæ est actus. Tunc sic: Si tota uolitio esset ab obiecto, & uoluntas esset passiua, uolitio non esset in potestate nostra, quia passiuum necessariò patitur, obiectum autem agit naturaliter, nec agere obiecti potest esse in potestate uoluntatis, quia prius inquantum prius non est in potestate posterioris, sed actiuum inquantum actiuum est naturaliter prius passiuo. ergo.

Item uoluntas est nobilissima potentia. ergo non potest esse purè passiua.

Hērieus quolib. 12. q. 5.

Respondeo, quòd dicit una opinio, quòd uoluntas non causat uolitionem, sed obiectum cognitum causat uolitionem in uoluntate, Confirmatur hoc per Commentatorem 12. Met. ubi dicit, quòd balneum in re extra mouet ōires sensitiuas. Balneum autem in anima id est in intellectu mouet appetitum intellectiuum.

12. met. comment. 36.

Quære D. Thomā 1 parte summæ. q. 77. & 1. 2. q. 9. & 3. part. q. 32.

Si dicatur contra hoc, quod non est ens nō potest mouere uoluntatem, sed obiectum intellectiuum pōt esse non ens. ergo. Respōdēt, & dicunt, quòd intellectio obiecti non existentis non est non ens: bene dicunt, q̄ intellectus cum intellectione obiecti causat in uoluntate intellectionē.

Gotfredus quolib. 6. q. 7. & quolib. 8. q. 12. & quolib. 9. q. 19. et quolib. 3. q. 3.

Alia opinio dicit, q̄ nec intellectus agens mouet intellectum potentialem, nec mouet uoluntatem, nec obiectum intellectiuum mouet uoluntatem. Sed phantasma actu phantasiatum, & immediatum mouet primo intellectum, & deinde uoluntatem. Ratio est: Oportet mouens, & motum in omnibus, & semper esse distincta subiecto, sed in parte animæ intellectiuæ nihil potest esse distinctum subiecto à uoluntate, ergo oportet, quòd sit extra partem intellectiuam scilicet phantasma, quod est in phantasia. Minor probatur multipliciter primo sic.

Idem est dicere mouens, & motum esse indistincta subiecto, & idem mouere se, sed, quòd idem moueat se, est impossibile, quia tunc idem respectu eiusdem esset simul in potentia & in actu.

2. physi. contex. 70.

Secundo sic: Secundo physic. materia, & efficiens nun coincidunt in idem numero. ergo idē nun mouet se, quia coincideret, Tertio sic: Quinto Met. Mouens realiter refertur ad mobile, sed eiusdem ad se non potest esse relatio realis; Primo, quia extrema relationis realis sunt opposita, sed idem non realiter opponitur sibi. ergo. Minor rationis est manifesta.

5. met. cōtex. 20.

Contra conclusionem utriusque opinionis, in qua communiter arguo sic: Agens naturale non potest esse per se causa contrariorum circa idem passum, ut ex hoc excludatur instantia de dissolutione glaciei, & constrictione luti; quæ fiunt ab eodem scilicet agente naturali, puta à sole, sed non circa idem passum; sed uelle, & nolle sunt actus oppositi, & potest eos habe-

reuo-

re uoluntas circa idem obiectum. ergo non sunt effectiuè à phantasmate, uel ab obiecto intellectiuo, cum ita sint agentia naturalia. Confirmatur, quia si nolle sit ab obiecto. ergo ab obiecto malo, quia uoluntas habet semper actum nolendi circa solum obiectum sub ratione mali, sed malum cum sit priuatio, non potest esse actus positiuus.

Pôt sustineri opinio Henrici. Ad illud consequens primæ opinionis, Dico, ꝙ sustinendo uolitionē esse non naturaliter, sed partialiter à uoluntate; Argumentū tunc totū pôt concedi, quia tunc uerū est, ꝙ balneū actu intellectiuū mouet uoluntatē partialiter causando uolitionem. Substinendo aūt, ꝙ uolitio sit totaliter à uoluntate, tunc potest dici, ꝙ balneum actu intellectiuum mouet uoluntatem metaphoricè in ratione finis, sicut etiam balneum extra mouet appetitum sensitiuum.

Ratio efficax contra opinātem. Ad rationem pro secunda opinione, nego maiorem, & dico, ꝙ saltem in spiritualibus est omnino falsa. Angelus enim si esset in puris naturalib. sine omni specie, & habitu, adhuc intelligeret se, sed saltem habitis speciebus concreatis, uel habitis, intelligit se, & ita tunc mouens, & motum sunt indistincta subiecto, & similiter dico, ꝙ Angelus, & anima separata possunt mouere se localiter ad diuersa ubi.

Ad primum ergo probationem dico, ꝙ actus, & potentia uno modo sunt differentiæ entis; Alio modo diuidūt principium actiuum, & passiuum in uniuocis: Alio modo in æquiuocis, & tūc dico, ꝙ primo modo actus, & potentia sunt incōpossibiles in eodem. Incompossibile enim est, ꝙ lignū sit actu album, quàm diu est potentia album. Similiter secundo modo sunt incompossibiles. Impôssibile enim est, ꝙ ignis, qui est formaliter calidus faciat se formaliter calidum, causando in se caliditatem. Tertio modo sunt compossibiles. Nam illud, quod est uirtualiter, & eminenter tale, potest se facere formaliter tale. Vnde uoluntas, quæ est uolens uirtualiter, & non formaliter, potest se facere nolentem formaliter causando in se uolitionem, sicut patet, ꝙ aqua in summo calefacta non est formaliter frigida, sed uirtualiter. Et ideo cessante calefactione calefacientis extrinsecæ, facit se frigidam formaliter, redit enim ad frigiditatē, ut patet, & certum est, ꝙ ab aliquo agente, quia effectus nouus non est sine causa, ut patet. Quòd non à Cœlo, & huiusmodi, quia stante Cœlo in qualicūque dispositione, Hoc ergo esset à se ipsa.

Quō actus & potētia, sunt differētiæ entis.

Resolutio mirabilis infinitarū difficultatum in doctrina Arist. & Auerrois.

Achilles aduersariorum. CONTRA: Quod est uirtualiter tale, & est eminenter tale, modo potest esse realiter tale, seu formaliter. *Exemplum.* Exemplum: Sol non potest esse formaliter calidus, nec Deus formaliter lapis, qui sunt uirtualiter, & eminenter tales.

Cōfutatio & reflexio efficacissima. Respondeo, in talibus exemplis: committitur non causa, ut causa, nā non ideo Sol non pôt se facere formaliter calidum, quia est uirtualiter, & eminenter talis. Probatio, quia si propositum est causa propositi, & oppositum causa oppositi. ergo Saturnus, qui non est uirtualiter calidus, poterit se facere formaliter calidum, quod tamen falsum est. Ratio ergo est, quia caliditas cum sit qualitas sensibilis, non est receptibilis nisi in corpore elementari, uel mixto, cuiusmodi non est Sol. Deus etiam non potest esse formaliter lapis, non quidem, quia est uirtualiter talis, sed quia est actus purus infinitus simplex, & huiusmodi.

Causa doceri malis, & subtilissima, quæ euanescit Achilles.

Ad tertiam probationem dico, ꝙ philosophus sequitur ibi de materia prima, quæ est subiectum transmutationis realis, quæ quidem cum excludat omnem rationem actus perfecti, non potest sibi competere aliquod agere.

Realis relatio est in triplici differentia. Ad tertiam dico, quòd realis relatio est in triplici differentia, quædam est inter illa, quæ essentialiter dependent, sicut causati ad causam, quædam inter illa, quæ non essentialiter, nec accidentaliter dependent, sicut sunt relationes originis in diuinis. Quædam inter illa, quæ tantum accidentaliter dependent, sicut moti ad mouens. Nam totum illud, quod subijcitur motui præsupponitur isti accidenti motus, tanquam prius, & ita motum non dependet à mouente, nisi ratione istiua accidentis, quod est motus.

Tunc dico, quòd primæ duæ relationes oppositæ non compatiuntur se, nec in eadem natura, nec in eodem supposito. quia nullum uniuocum unum & idem numero causat se in eadem natura illimitata, sicut patet ibi, nec in eodem supposito, quia idem non producit se. Relationes uero tertio modo dictæ compatiuntur se in eadem natura, & in eodem subiecto, quia non est inconueniens, quòd idem dependeat à se accidentaliter ratione alicuius accidentis realiter superadditi, & ita in proposito. Vnde relationes oppositæ non sunt incompossibiles in eodem, in quantum oppositæ, sed inquantum faciunt essentialiter dependere. Et tunc etiam dico, quòd li fuit ibi inter extrema oppositio realis, non tamen simpliciter, sed quia non supra idem omnino, sed inter uoluntatem absolutè sumptam, & uoluntatem formaliter uolentem, dum est sub uolitione. Vel fortè, & melius potest dici, quòd solum est oppositio realis inter extrema relationis, & non inter substracta. non enim sequitur, actiuum est, igitur nō passiuum, sed bene sequitur actio est, igitur nec est passio, uel si est motio actiua, igitur non passiua isto tertio modo.

Optima resolutio Authoris.

AD PRIMVM principale substinēdo, quòd uoluntas causat uolitionem non totaliter, sed partialiter, non erit ibi difficultas in argumento, ut patet. Substinendo autem, quòd totaliter, dico, ꝙ appetibile est mouens metaphoricè in ratione finis, & non propriè in ratione efficientis. Et cum dicis, quòd tunc per hoc æquiuocat philosophus; dico, ꝙ non est uerum, quia quando agregatio diuersarum causarum, sicut sunt esse alterius generis, ita causant aliter, & aliter. Vnde & communiter dictum est, quòd finis mouet efficientem, & efficiens introducit formam, & tamen iste propriè, & ille metaphoricè.

Quō appetibile sit mouens in rōne finis.

Finis mouet efficientem.

Ad secundum dico, ꝙ inquantū reduplicat formalem rationem, & non oportet semper, quòd reduplicet suppositum, quod patet ibi in exêplo suo,

suo. Medicus sanat se inquantum medicus, sed sanatur inquantum infirmus, & ita non duplicatur ibi suppositum, sed ratio formalis, quia ratio formalis medici, quæ est in quantum sanans, est alia à formali ratione eius, in quantum sanatur; & ita est in proposito suo modo, ut patet ex dictis. Non ergo oportet, quòd omnis potentia actiua habeat actum transeuntem, licet oporteat de potentia factiua, quia nihil facit se. Vnde & aliqui dicunt, quòd ibi diffiniiur potentia factiua.

Ad tertium dico, quòd potentia actiua perfecta, & libera, hoc est uoluntas, ita est in potentia contradictionis, quòd potest se determinare ex se ad agendum, & propter hoc dicitur libera, alias enim non esset libera, ut patet consideranti. ergo. &c.

DISTINCTIO XXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVI. Quæritur,

VTRVM GRATIA SIT IN ESSENTIA Animæ.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 26. q. 5. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 26. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 110. Art. 4.
Ricardus 2. sent. dist. 26. q. 4.
Durandus 2. sent. dist. 26. 2.

Quæstio prima.

Magister agit de adiutorio gratuito, quæ habuerũt primi parẽtes ad resistendũ malo Angelo.

CIrca distinct. uigesimam sextam quæritur, Vtrũ gratia per prius sit in essentia animæ, uel in potentia.

Quod in essentia: Id, quod primo à Deo exit in esse, per prius reducitur in Deum; sed essentia cum sit prior naturaliter, quàm potẽtia, per prius exit in esse. est ergo illud, per quod creatura rationalis reducitur in Deum. ergo. Maior probatur per Dionysium, quia res eo modo reducũtur in Deum, quo exeunt à Deo.

Libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ.

Præterea gratia semper est in actu, potentia autem non. ergo.

Contra: Gratia est quidam habitus infusus, sed habitus est in potentia, quia opus eius bonum reddit. ergo.

Distinc. 17. primi libri.

Respondeo, & dico, quòd per prius est in essentia.

D. Tho. 1 præsenti dist. Art. 3. quære D. Bona. dist. 2. q. præcedẽti, & ẽt D. Thomam 1. 2. q. 110. Art. 4.

Probatur per August. de laude caritatis, ubi dicit, ꝙ Gratia est animæ uita. Sed uita pertinet magis ad essentiam. ergo.

Item sicut agere naturale præsupponit esse naturale potentiæ, & esse naturale potentiæ esse naturale essentiæ, ita agere supernaturale. &c. Sed gratia est illud, per quod omnia ista dicuntur supernaturalia, ergo per prius est in essentia, cui dat esse supernaturale. ergo.

Contra: Vel gratia est idem cum gloria realiter, uel est per se dispositio eius, sed gloria est in potentia. ergo.

De hoc uide in 4. dist. 49.

Respondeo, ꝙ beatitudo semper prius est in essentia, & tamen redundat in potentiam.

Contra: Ergo essentia animæ potest beatificari exclusis potentijs, sed hoc est impossibile, primò quia beatitudo consistit in actu; secundo ut attingitur obiectũ, sed impossibile est attingi obiectum per actum secundum, nisi mediante potentia. Consequentia patet, quia prius, ut prius, in nullo dependet à posteriori.

Item secũdo principaliter sic: Determinatum alicuius indeterminati non est in illo indeterminato nisi mediante eo, per quod determinatur ad illum actum, respectu cuius ponitur tale determinatum. Sed anima de se est indeterminata ad diuersos actus, & gratia ponitur in anima, ut determinet eam ad actum meritorium, ergo non est in anima nisi mediante illa potentia, per quam anima meretur. huius autem est uoluntas secũdum Anselmum.

Confirmatur ratio, quia præmium & meritum sunt in eodem. Confirmatur secundo, quia sapientia determinat animam ad intelligendum, quę est in intellectu. ergo.

De conceptu uirginali cap. 4.

Item opposita sunt nata fieri circa idem, sed peccatum est in uoluntate secũdum Anselmum. ergo.

Item secundum Anselmum, omnis iustitia, & iniustitia est in uoluntate, sed gratia est quædam rectitudo, & iustitia. ergo.

De conceptu uirginali cap. 3.

Concedo conclusionem istarum rationum.

Ad primum pro opinione de Augustino patet, quòd gratia dicitur uita spiritualis, spiritualiter autem uiuit uoluntas, ad quam pertinet mereri, & demereri.

Ad secundum dico, quòd gratia dans esse supernaturale uoluntati, dicitur dare esse supernaturale animæ.

Ad principale dico, & primo ad Dyonisiũ, ꝙ uerum est de his, quæ sunt distincta subiecto, sed non de his, quæ sunt idem subiecto. &c.

DISTINCTIO XXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVII. Quæritur,

VTRVM GRATIA SIT Virtus.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 27. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 27. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 27. q. 5.
Durandus 2. sent. dist. 27. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distin. uigesimam septimam quæritur, Vtrum gratia sit uirtus.

Magister agit de uirtute in quibus deip[illegible]

Quod non. Lumen naturale non est uirtus naturalis. ergo gratia, quæ est lumen infusum spirituale, non est uirtus spiritualis infusa.

Contra;

Contra: Gratia est habitus infusus, sed omnis habitus, uel est uirtus, uel uitium, sed non est uitium. ergo.

Opinio Scoti quod charitas & gratia sūt idē realiter, distinguuntur formaliter, nō autem differunt in forma uel secundum formā.

Respondeo, quòd una opinio dicit, quòd gratia est uirtus, quæ est caritas. ita quòd gratia & caritas sunt omnino idem. Ratio est: Quicquid competit gratiæ, competit caritati, & èconuerso. Nam utraque æquè diuidit inter filios regni, & tenebrarū 15. de Ciuitate Dei cap. 18. Vtrunq; ē forma uirtutis, & neutra potest esse informis. Vtrunque cōiungit fini ultimo perfecta coniunctione, qualis potest esse nia, & ideo si essent distinctæ, una sufficeret, & alia super flueret.

Potest dici, quòd quantum ad tale absolutū, idem sunt; sed differunt secundum rationem, quia caritas dicitur in quantum Deum carum facit animæ. & ideo Deus dicitur caritas per essentiam, & in abstracto. Gratia autem dicitur in quantum animam facit gratam, & acceptam Deo. Aureolus uult, quòd gratia non sit habitus, uel uirtus particulariter distincta ab aliis, sed quòd sit quædam conformitas resultans ex aggregatione omnium uirtutum in anima, & ita formaliter est quædam pulchritudo animæ spiritualis, sicut patet; quia pulchritudo, & gratiositas corporalis non est præcipuè color, uel figura, uel proportio membrorum, quia, ut patet, neutrum per se sufficeret sine alio, sed est quædam conformitas resultās ex omnibus istis simul.

Opinio domini Aureoli.

Ad rationem principalem dico, quòd gratia non est lumen spirituale, sicut intellectus agens, sed dicitur lumen methaphoricè. Nam multi sunt habentes gratiam, qui tamen sunt ignorantes, & èconuerso. &c.

DISTINCTIO XXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVIII. Quæritur,

VTRVM LIBERVM ARBITRIVM hominis sine gratia possit uitare omne peccatum mortale.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 28. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 28. q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 103. Art. 8.
Ricardus 2. sent. dist. 28. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 28. q. 3.

Quæstio prima.

Magister agit de insufficientia liberi arbitrū sine gratia & de errore Pelagii. Cap. 2.

Circa distinct. uigesimā octauam quæritur, Vtrum homo per liberum arbitrium sine gratia possit uitare oē peccatum mortale.

Quod sic: Paulus ad Romanos: Gentes sine lege.

Reprehendit Apostolus Iudeos cōmendando Gentiles, quòd sine lege scripta seruabant ea, quæ debebant, & tamen, ut uidetur, gentiles erant sine gratia.

2. de libero Arbitrio.

Item Augustinus: Non peccat, qui facit, quod uitare non potest. ergo.

Contra: Hic est error Pelagii.

Hæresis pelagiana q̄ libe rū Arbitriū sufficiat sine gratia.

Respondeo, & dico, quòd peccatum originale nullus potest uitare sine gratia, sed hoc nō est, quòd peccatum originale, & gratia sint contraria immediata circa idem subiectum ex natura rei, immo Deus posset facere homines in puris naturalibus, qui essent sine utroque, sed de potentia ordinata nūquam faciet. Sed omnes sumus nati filii iræ, ut ait, Paulus Ad Ephesios. Et ex ordinatione Dei, sic est, quòd peccatum illud, & etiam quodcunque aliud mortale non tollitur, nisi per gratiam. ideo &c. De peccato uero mortali actuali commissionis, quod consistit in actu elicito, dicitur, quòd potest uitare aliqua talia, sed non omnia. Quòd patet per Gregorium in homil. Peccatum, inquit, quod per misericordiam non deletur mox suo pondere ad aliud trahit. ergo existēs in peccato mortali, uel originali, uel actuali, non potest uitare omnia, licet possit aliqua.

Ad ephe. c. 2.

Henricus quol. lib. 4. q. 2.

Ponitur exemplum de naui perforata indiuersis ptibus, qa licet possit obturari in uno loco, sub intrat aqua per alia foramina, tunc quando obturatur in una parte.

Exemplum.

Contra: Qua ratione potest uitare unum, potest uitare aliud, immò facilius, quia deuicta una tentatione, efficitur fortior. Exemplum eorum non est ad propositum, ut patet, saltem nō cogit.

Quære D. Thomam prima secūda q. 103. Art. 8. & Henricum quol. 5. q. 20. aquibus non multū de uiat doctor hic.

Ad Gregorium potest dici, quòd unum peccatum trahit ad aliud, nō quòd necessario cogat, sed quia inclinat. Aliter dicitur, quòd existens in peccato originali, etiam existens in aliquo peccato mortali actuali, non potest sine gratia uitare reatum, in quo est in peccatis potest uitare omne aliud peccatum ex tunc; Ratio est, quia potest facere omnia, ad quæ tenetur ex iudicio rationis naturalis, non enim præcipit Deus impossibilia. Potest etiam cauere ab omnibus illicitis eodē iudicio naturalis rationis, & pari ratione.

Confirmatur per Hieronymum in Epistola ad Damascenum episcopum: Confitemur nos sēper posse peccare, & posse non peccare, nec ex hoc oritur error Pelagii, quia ipse non posuit in paruulis peccatum originale, & ita posuit, quòd ex puris naturalibus poteramus euitare omne peccatum, & acquirere nobis beatitudinem.

Aliter dicitur, quòd non. Ratio est, quia non potest seruanda adimplere secundum intentionē mandantis, sed hoc non faciendo peccat mortaliter. ergo. Probatio maioris: Quilibet tenetur diligere Deum, & proximum ex caritate, si autem nō pro semper, tamen pro aliquando; sed ille, qui nō habet gratiam, non potest diligere ex caritate. ergo peccat mortaliter.

D. Bona. dist. præsenti. Ar. 1. b. 3.

Contra: Stante Hipothesi, quòd Deus non infundat gratiam, & iste diligat Deum super omnia ex puris naturalibus, & proximum, sicut se, sufficit sibi, nec est obligatus ad aliud, quia obligatio esset iniusta, ut patet, nec est dicendum, quòd taliter diligendo peccaret mortaliter, quod est absurdum. Potest dici, quòd existens in peccato originali, uel actuali, posset per aliquod tempus

Speculare.

cauere ab omni peccato mortali, & hoc esset exponere se ad gratiã. sed Deus duret sibi gratiã gratis statim datam, & quia illa benè uteretur, ex quo caueret sibi ab omni peccato mortali, statim daret sibi gratiam gratum facientem. postea uitaret omnia mortalia, sed stante hypothesi, quòd Deus gratiam non infunderet, non uideo, quòd posset diu dubitare, quia peccata inclinarent, & traherēt eum ad alia. Et si dicas: ergo non peccaret, si cogeretur. Dico, quòd immo peccaret, quia hoc accidit ex infirmitate, quam incurrimus ex peccato originali. Vnde si imponitur nobis illud, cui nullo modo consensimus nos, sed soli primi parentes, benè imponeretur nobis illud. Vnde hoc nunquã erit, quia Deus nunquam ex se subtrahit gratiam disponentibus se ad eam.

Deus nunquã subtrahit gratiam disponētibus se ad eã.

AD primum principale dico, quòd boni Gentilas, qui non habebant legem scriptam, poterant uiuere secundum legem uerè scriptam in cordibus eorum, & sufficiebat eis, & ita dabatur eis gratia, non enim omnes obligabãtur ad legem Mosaicam, sed solus Israeliticus populus. non enim est imaginandum, quòd uiuentes secundum legem adorarent idola, quia iam uiuerent contra legem naturæ, sed adorabant uerum Deum secundum dictamen naturalis rationis. Et si aliquid erat supplendum, Deus supplebat per gratiam; secus autē est hodie de lege Christiana, ad quam omnes obligantur.

Ad illud de Augustino, & de Hieronymo, quos adducit opinio; dico, quòd uerum dicunt, quia Deus dat gratiam omnibus se exponētibus, per quam &c.

DISTINCTIO XXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIX. Quæritur,

VTRVM GRATIA SE HABEAT in ratione principii Actiui respectu actus meritorij.

Scotus 2. sent. dist. 29. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de gratia quã primi parētes instatu innocētiæ habuerūt.

CIRCA distinct. uigesimam nonam quæritur, Vtrum gratia se habeat in ratione principii actiui respectu actus meritorii.

QVOD non: Vnus actus est unum principium formale actiuum, sed uoluntas est principium formale actiuum respectu talis actus. s. merendi, quia ad ipsam pertinet mereri. ergo non gratia.

2. ethic. ca. 5.

CONTRA id Arist. ait: Virtus habentem perficit, & eius opus bonum reddit, sed quod perficit formaliter, & reddit eius opus bonum non nisi effectiuè, habet rationem principii actiui. ergo.

RESPONDEO, & primo dico, quòd omnis uirtus facit effectiuè ad substantiam actus perfecti, Secundo dicam qualiter. Primũ sic probo: Quod intendit actus effectiuè, facit ad substantiam actus effectiuè, sed habitus intendit actum effectiuè, ex qua intentione est perfectus. ergo. Maior patet, quia actus non intenditur per aliam rem additam sed per gradum pertinentem realiter ad substantiam actus. Minor probatur: Nam actus perfectus intensior est, quàm actus imperfectus; & patet, quia potentia habituata elicit actum perfectum, & non habituata elicit actum imperfectum. ergo. & quod non nisi effectiue talis intensio, & perfectio actus sit ab habitu intensiuè, patet. Nam non in alio genere causæ, ut patet. ergo.

Actus perfectus intensior est quã actus imperfectus.

De secundo dico, quòd habitus non est causa totalis respectu actus perfecti, sed partialis integrans unam causam totalem cum potentia, & etiã obiecto. Dico etiam, quòd non est causa principalis. s. habitus, sed minus principalis, & principalior est potentia. Prima satis patet. Secundam probo: Nam cum habitus agat naturaliter, uel etiam obiectum esset causa principalior, & non potentia. tunc actus agentis uoluntarii non esset in eius potestate. & ita nullum esset agens uoluntarium. Patet igitur, quòd gratia, siue caritas est se habens in ratione formalis principii actiui, respectu actus meritorij, qui est actus perfectus.

Charitas se habet in ratione formalis principii actiui.

Sed attendēdum diligenter, quòd meritum ad dit supra actum. De hoc require in primo libro. nam si non aliquid absolutum, tunc caritas facit partialiter actiue ad substãtiam absolutam actus, ut dictum est, & tota ratio meriti aliquo modo est ab ea, & potentia uoluntas dicitur mereri, quia elicit actum, qui est meritorius, qui fundat. s. respectus, quos dicit meritum.

Ad principale ergo dico, quòd unus actus potest esse à pluribus principiis formalibus actiuis partialibus integrantibus unum totale.

Sed instatur contra primum argumētum, quia ut uidetur, esset circulus in causis, & causatis. Nã actus imperfectus generat actum actiuè, ut uult phylosophus, & secundum te habitus causat actus perfectos actiuè, sed actus perfectus, & imperfectus sunt eiusdem speciei. ergo.

Respōdeo, quòd si actus, & habitus essent eiusdem speciei, solutio esset facilis, quia tunc esset tota generatio uniuoca, sicut Sortes generat Platonem, Plato Martinum, & non differunt prius generatum ab ultimo generato, nisi numero. Sed actus, & habitus sunt alterius speciei, tunc est difficultas, quia utraque generatio est æquiuoca, & ita generãs est perfectius genito. ergo si actus imperfecti generãt actum æquiuocè, habitus nō poterit generare nō solũ actum perfectum, sed nec imperfectum.

DICO, quòd uerum est, si esset causa totalis, uel etiam partialis, & principalior, sed nec actus perfectus respectu habitus. Nam & habitus respectu actus perfecti non est causa totalis, nec etiam partialis, nec principalior, immo nec minus principalis. &c.

VTRVM PRAETER IVSTITIAM originalem in Adam necesse sit ponere aliquod donum supernaturale.

Scotus 2. sent. dist. 29. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum iustitia originalis erat donum super naturale.

Respondeo, quòd principalis effectus iustitiæ originalis erat compellere rebellionem uiriũ, quæ sunt inferiores ad uires superiores. Modo autem sic est, quòd uires sensitiuæ relictæ sibi in puris naturalibus naturali necessitate delectantur in unione ipsorum, cum suis obiectis conuenientibus & tristantur de opposito. Et appetitus intellectus relictus sibi in puris naturalibus propter naturalẽ unionem ad appetitum sensitiuum naturali necessitate assentit sibi. Sed patet, quòd talis assensus frequenter esset contra iudicium rectæ rationis. & ideo necessarium erat aliquod donum supernaturale in appetitu intellectiuo, per quod posset delectabile non assentire appetitui sensitiuo in his, quæ essent contra iudicium rectæ rationis, nam non assentiendum erat sibi naturaliter triste, & tristitia non erat in superioribus uiribus in statu innocentiæ. ergo oportebat ibi ponere supernaturale. sed huius donum erat iustitia originalis. ergo iustitia originalis erat donum supernaturale in uoluntate, quod cõpellebat rebellionem uirium sensitiuarum ad eam. Sed nunc quid si ista complacẽtia debebat esse sine tristitia in parte sensitiua, ergo oportebat dicere, quòd aliquod donum supernaturale erat in uiribus sensitiuis, propter quod delectabiliter posset non delectari mutuam potentiarum cum obiecto conuenienti, quando talis unio est contra iudicium rectæ rationis, nam naturaliter delectatur in tali unione, ut patet, & quandoque à casu poterat concurrere talis unio, ut quando uisus uideret aliquod inhonestum, & huiusmodi. Tamen dico, ut frequenter dixi, quòd non est mihi inconueniens, quòd in statu illo in uiribus sensitiuis posset esse aliqua tristitia. Nam, ut dictum est supra, natura humana tunc naturaliter nõ erat immortalis. ergo nec intristabilis in parte sensitiua; sed sufficit in parte intellectiua. non ergo oportet tale donum ponere in parte sensitiua, sed sufficit in intellectiua. sufficit enim quòd homo, in quantum homo, delectaretur, & esset sine tristitia, non obstante, quòd sensus tristaretur, quando cõpellebatur ab illicitis sibi, tamen naturaliter delectabilibus. Et ideo conuenienter dico, quòd in statu illo poterat homo peccare uenialiter assentiendo, & per consequens delectando in aliquo sensibili illicito, non tamen mortaliter, quia uoluntas non assentiebat, sed statim compescebat: &c.

Author confirmat suam opinionem.

Quõ in statu innocẽtiæ homo poterat peccare uenialiter.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXX. Quæritur,

VTRVM PECCATVM ORIGINALE sit carentia originalis iustitiæ.

Scotus 2. sent. dist. 30. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 30. q. 3.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam quæritur, Vtrum peccatum originale sit carentia originalis iustitiæ.

Magister agit de trãsfusione peccatori originalis in posteros.

QVOD NON: Adam habuit talem carentiã, & tamen non habuit peccatum originale, sed actuale.

Item Angelus caret ea, & tamen non habet peccatum.

Item peccans post baptismum habet talem carentiam, & tamen non habet peccatum originale, quia idem non redit, s. originale.

VTRVM QVILIBET HOMO SEcundum legem communem propagatus ab Adam contrahit peccatum originale.

Scotus 2. sent. dist. 30. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum quilibet homo naturaliter propagatus contrahat aliquod peccatum secundum communem legem.

QVOD non: Augustinus de uera Relig. Peccatum adeo est, quia uoluntarium, ergo.

Item Augustinus 3. de libero Arbitrio: Nemo peccat in eo, quòd uitare non potest, sed quod ab origine contrahitur, non potest euitari. ergo.

Item Deus non peccat infundendo animam, nec parentes generando, sed sunt in statu matrimoniali; nec ipse peccat, quando producit: ergo à nullo est peccatum illud effectiue, & per consequens est in nullo formaliter.

Item defectus naturales non sunt imputabiles, sed miserabiles. Vnde 3. ethicorum dicitur cæco nato: Nullus improperabit, sed miserebitur. ergo. *3. ethic. ca. 8.*

Contra id est Augustinus in litera, & adducit Apostolum ad Rom. Et Augustinus de fide ad Petrum: firmissime tene. *Rom. ca. 5.*

DISTINCTIO XXXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXI. Quæritur,

VTRVM ANIMA CONTRAHAT peccatum originale à carne infecta concupiscibiliter seminata.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 31. q. 2. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 31. q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 83. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 31. q. 1.

Durandus.

Durandus 2. sent. dist. 31. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam primam quæritur, Vtrum anima contrahat peccatum originale à carne infecta concupiscentialiter seminata.

Quod non: Quia materia non agit in formam. ergo nec caro in animam.

12. super Gen. c. 28. & inde. Confirmatur, quia secundum Augustinum 12. super Genesim, Agens est præstantius patiente, & secundum eundem ibidem, nullum corpus est præstantius spiritu. ergo.

Item ista infectio in carne non est culpa, sed pœna non est causa culpæ, sed è conuerso. ergo.

Contra id est Magister in littera. &c.

DISTINCTIO XXXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXII. Quæritur,

VTRVM IN BAPTISMO REMITtatur peccatum originale.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 32. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 32. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 32. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 32. q. 1.

Quæstio prima.

In 30. dist. de peccati originalis quidditate, in 31. de eius traductione, et 32. de ipsius remissione agit magister in litera. De conceptu uirginali c. 27

Circa distinct. trigesimam secundam quæritur, Vtrum peccatum originale remittatur in baptismo.

Qvod non: Priuatio non intelligitur nisi per habitum sibi oppositum, sed iustitia originalis, cuius ipsa est priuatio, non restituitur in baptismo. ergo. Maior patet per effectum. Nam post baptismum remanet rebellio uirium quæ sunt inferiores.

Contra id est Magister in litera.

Respondeo ad istas quatuor quæstiones. Ad primam dico, peccatum originale esse in infantibus iustitiæ debitæ nuditatem factam per inobedientiam Adæ, per quam sumus omnes filii iræ, sicut ait Anselmus: Et probatur hoc, quia peccatũ formaliter est iniustitia. ergo & iniustitia secundum eundem est carentia iustitiæ debitæ.

Tunc ad rationes. Ad primam de Adam dico, quòd habuit carentiam talis iustitiæ, scilicet actu proprio. talis autem carentia non est propriè peccatum originale, sed quando habetur actu alieno.

Ad secundam dico, quòd Angelus non est capax huiusmodi iustitiæ, uel si est capax habet eam.

Ad tertiam dico, quòd in baptismo soluitur debitum habendi tale donum, & commutatur in debitum habendi aliud donum æquale, & istud manet, quàm diu peccat grauius, tamen est hoc donum secundum scilicet gratiam perdere peccando.

Ad quartam q. quatuor sunt uidenda. Primum qualiter ab anima contrahitur infectio à carne. Secundum qualiter sentiatur caro infecta. Tertium qualiter inficitur anima ab ipsa, Quartum qualiter ab ipsa infectione liberatur.

Quantum ad primum dicitur, quòd peccans in carne causauit quandam qualitatem morbidam continentem curuitatem uoluntatis, quæ dicitur fomes, & est quoddam pondus in carne excitans motus sensuales, & inclinans animam ad consentiendum carni. Hēricus quolib. q. 23. quære eundē quolib. 1. q. 22. et quol. 2. q. 11. et Antiquos. Quære D. Thomam prima secundæ q. 81.

De tertio dicitur, quod in instanti creationis, & infusionis animæ anima inficitur à carne infecta sicut pulchrum pomum à uase infecto.

De secundo dicitur, quòd uel tota caro parentum fuit hac qualitate infecta, uel si non tota ista, saltē quæ sentiatur ex feruore libidinis, inficitur. & hoc uidetur sentire Augustinus, quia hoc attribuit libidini, & non propagationi.

De quarto dicitur, quòd uel illa curuitas manet in uoluntate, quam incurrit peccando, uel saltem manet fomes in carne quomodocunque, reatus tamen manet præcisè, tanquam pœna præcedentis peccati, & materia exercendæ uirtutis, & per hoc patet solutio ad quæstionem. Idem ibidē.

Ad rationes respondeo & primum dico, quòd peccatum uoluntarium non oportet semper esse ipsi habenti, sufficit. n. ab alio. Augustinus autem loquitur de actuali.

Ad secundam dico, quòd ad istud peccatum cōcurrunt duo. s. carentia iustitiæ, sicut formale & debitum habendi eam ut materiale, sicut in aliis priuationibus concurrunt priuatio, & aptitudo ad habitum. non ergo sufficit, si nullus peccet actualiter, cum sit ibi carētia, quæ non habet causam, nisi negatiuè. s. non dans.

Ad tertiam quæstionem dico, quòd nullus defectus ab origine est inculpabilis, nisi iste. Philosophus autem non intellexit ista. Arist. non ista intellexit.

Ad tertiam quæstionem potest responsio patere ex dictis. Tunc ad primam rationem dico, quod talis infectio non est à carne in animam, & sic potest concedi confirmatio Augustini.

Ad secundum dico, quòd pœna illa seu infectio in carne non est causa culpe principalis, sed quasi instrumentalis.

Ad quartam quæstionem dico, quòd peccatũ originale remittitur in baptismo. Ad rationem in oppositum dico, quod iustitia originalis restituitur in Deo æquiualenti, uel eminentiori. Sed hic dubitatur, quia cum iustitia originalis non sit formaliter gratia, igitur eius oppositũ. s. priuatio non erit formaliter priuatio gratiæ, & p cōsequēs nō poterit stare cum gratia, & sic, licet gratia detur, manebit peccatum originale.

Respondeo, & dico, quòd illa originalis iustitia potuit esse sine gratia, nō è conuerso.

DISTINCTIO XXXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIII. Quæritur.

VTRVM

VTRVM PECCATO ORIGINALI debeatur sola carentia uisionis diuinæ pro pœna.

Scotus 2. sent. dist. 33. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de peccati originalis punitione.

De fide ad Petrum. ca. 24.

CIrca distinct. trigesimam tertiam quæritur, Vtrum solum pœna damni debeatur peccato originali.

QVOD non: Augustinus de fide ad Petrum: Firmissimè tene, & nullatenus dubites, omnes, qui sine baptismo moriuntur, æterni ignis supplicio puniendos.

Aug. in ench. cap. 89.

CONTRA id est Magister in litera, quia dicit quod eorum pęna omnium pœnarum est mitissima, quod aliter non habet ueritatem.

Quid sit peccatum originale.

RESPONDEO ad solutionem istarum quæstionum. Primo dicā, quid sit peccatum originale. Secundo, utrum actualiter sit materia. Tertio utrū possit remitti per gratiam. Quarto, qualiter cōtrahitur. Quinto, quæ punitio sibi debeatur.

De conceptu uirginali c. 27

De primo dico, quòd secundum Augustinum, Omne peccatum est formaliter iniustitia, & iniustitia est carentia iustitiæ igitur peccatum originale est iniustitia originaliter. Vnde Anselmus dicit, s. de peccato illo, ad quod paruuli tenentur, aliud uidere nequeo, nisi carentiam iustitię originalis, cum debito habendi eam. Notandum autē, quòd peccatum originale nō est carentia iustitię, quam quisque tenetur, & debet habere ex suis actibus, quia illa est iustitia actualis & iniustitia opposita non est iniustitia actualis, sed est carentia illius iustitiæ, quā quilibet debet habere à Parentibus, qui eam acceperunt pro se, & pro nobis.

De secundo dico, quòd sic. Nam nullus naturaliter generatus habet iustitiam originalem. Quod patet, quia nullus sentit in se illam tranquillitatem uirium, quæ sunt inferiores ad superiores, quam iustitia faciebat originalis. Immo quilibet sentit rebellionem, & tamen quilibet naturaliter natus de Adam & debitor illius iustitiæ, quia ipse accepit eam pro se, & pro omnibus ab eo descendentibus naturaliter, sed per actum suum perdidit eā pro se, & pro omnibus, pro quibus eam acceperat. ergo quilibet naturaliter natus de Adā habet carentiam illius iustitiæ, cuius erat debitor, & talis carentia est peccatum originale, ut patet ex primo articulo. ergo & hæc est deductio Anselmi, ubi supra.

CONTRA: Non uidetur rationale, quòd acceperit eam pro omnibus, ex quo perdidit sine nostra culpa.

Respondeo, quòd non sic diceres, si non perdidisset, sed obediendo meruisset eam pro se, & tamen sine tuis meritis. Præterea non sic displiceret tibi de natura, quam accepit pro te.

ITEM contra: Quia Adam saltem quo ad imputabilitatem recuperauit eam, alias fuisset damnatus. ergo non debemus nasci cum tali imputabilitate.

Respondeo, quòd recuperauit eam tali modo pro se, quòd nō potuit pro nobis, quia non tantū ualebat, quantum natura humana.

Exemplum.

De tertio dico, quod priuatio tollitur uel per habitum sibi directè oppositum, uel per aliud, quod continet uirtualiter illum habitum. Exemplum est, si intellectiuum continet uirtualiter sensitiuū introducta anima intellectiua in materia, statim, tollitur ab ea priuatio ad formam sensitiuam. Modò autem sic est, quòd gratia continet uirtualiter iustitiam originalem, quia unit ultimo fini perfectius, quàm ipsa; & peccatum originale est carentia talis iustitiæ, ut patet ex primo Articulo. ergo per gratiam tollitur, non tamen gratia tollit rebellionem illam totaliter, & consequitur tranquillitatem, sed habet alium effectum perfectiorem, s. perfectiori modo unire ultimo fini, & ita gratia est perfectior, ex hoc, quia ipsa sufficit sine illa, & illa non sufficiebat sine ista.

De conceptu uirginali c. 19

Quare Christus nō cōtraxit peccatum originale.

De quarto dico, quòd infectio & qualitas morbida carnis concupiscenter generatæ est quasi materiale in peccato originali: Carentia autem, de qua dictum est in primo Articulo, est formale. & ista carentia est in uoluntate, quæ erat subiectum originalis iustitiæ. Vnde Anselmus, ubi supra, assignat duplicem rationem, quare Christus non cōtraxit originale; tum quia non fuit filius naturalis Adæ, tū, quia caro Beatæ Virginis fuit primo purgata & illa per primam excludit formale peccati originalis, quia ex hoc sequitur, quòd non fuit debitor illius iustitiæ, quam Adam accepit. per secundam excludit materiale peccatum. ergo originale quantum ad suum materiale contrahitur ex naturali propagatione. Quantum uero ad suum formale non contrahitur, ut aliqui dicunt ex infectione causata in anima à carne infecta, sed quia anima filii est forma illius personæ, quæ cum sit filia Adę, est debitrix originalis iustitiæ, & quia caret ea. iedo &c.

In enche. 23

De quinto dico, quòd propter authoritatem Augustini supradictam, scilicet, quòd paruuli sine baptismo decedentes habebunt etiam pęnam sensus, sed secundum omnes non habebunt pœnam uermis, quę est tristitia de omissione beatitudinis ex propriis demeritis, quę est maxima pœna in dānatis, non quidem, quòd doleant de commissione propter dei offensam, sed quia ex hoc uident se perdidisse tātam beatitudinem ex suis demeritis.

Sed nunquid tristabuntur uidentes se priuatos beatitudine, ad quam cognoscent se ordinatos;

Paruuli sine baptismo decedentes, nō tristantur.

Dico, quòd non, uel quia non habebunt cognitionem in particulari de summa felicitate, quia ex puris naturalibus non potuerunt eam cognoscere, & Deus reuelabit eis, sicut reuelabit damnatis ad augmentum eorum pœnæ. Vel quia si habebunt, aut ex puris naturalibus, aut ex Dei reuelatione, non tamen tristabuntur, quia ex Dei ordinatione hoc erit, quòd sint cōtenti de statu suo. tristitia autem ex his est, quæ accidunt nobis in uitis secundum Augustinum 14. de Ciuit. Dei.

14. de ciui. dei cap. 15.

Sed nunquid habebunt aliquam cognitionem naturalem?

turalē. Dico, quod sic; Quia habebūt sui ipsius cognitionem, & multorū suorum sensibiliū sibi occurrentium perfectam, & forte perfectiorem, quàm habuerunt phylosophi, quia nō habebunt tot peccata. nec ex hoc eorum status redditur mutabilis, quia solum erunt immutabiles, quantum ad hoc, quòd non poterunt mereri. Vnde & beati perficiunt in cognitione contingentium, sicut patet de reuelationibus, quæ quandoque eis fiunt. Ex primo igitur articulo patet solutio primæ quæstionis. Et ex secundo Articulo patet solutio secundę quæstionis. Ex tertio articulo patet solutio quæstionis tertiæ. Ex quarto articulo solutio quartæ quæstionis. Ex quinto articulo solutio quintæ quęstionis.

Paruuli sym bo speculantur naturalia

Ad argumenta respondendum est. Ad primū principale dico, quòd peccatum, quod in Adam fuit, non fuit originale, sed actuale, quia non ex origine ipsum accepit, sed ex proprio actu. In nobis est è conuerso, sicut patet.

Ad secundum dico, quòd peccans post baptismum non amplius est debitor originalis iustitiæ, sed gratiæ, quæ est, quid perfectius.

Ad primum primæ quæstionis dico, quòd uoluntarium dicitur, uel quia formaliter est in uoluntate, uel quia in potestate uoluntatis. Primo modo patet, quòd est uoluntarium peccatum originale, quia omne peccatum est in uoluntate secundum Anselmum, ubi supra. Secundo modo est uoluntarium, non quidem, quòd sit uel fuerit in potestate uoluntatis cuiuslibet, sed alicuius, quia ipsius, quia uoluntariè peccauit. s. Adam.

Ad secundum dico, quòd & à quolibet non potest uitari peccatum originale, ab aliquo tamen quandoque potuit euitari. s. ab Adam.

Ad tertium dico, quòd demeritoriè est ab Adā, permissiuè à Deo, effectiuè à generante, concupiscenter quantum ad suum materiale. Quantum uerò ad suum formale, non oportet habere causam efficientem, cum sit priuatio, sed deficientem & hanc habet, ut patet ex quarto articulo.

Contra: Effectus in actu requirit causam in actu, sed peccatum Adæ non est modo in actu. ergo non est causa demeritoria modo.

Respondeo, quòd hoc habet ueritatem de causa efficienti, sed de causa meritoria, uel demeritoria nō, sicut illud patet de Christi passione, quæ est pro nobis meritoria.

Vide in 4. dis. 1. q. 1.

Ad quartum dico, quòd licet dicatur deffectus naturalis in quantum consequitur totam naturam humanam, est tamen culpa, in quantum in aliquo fuit uoluntaria. s. in Adam.

Ad argumenta tertiæ quæstionis patet solutio ex dictis in quarto articulo. Concedo enim conclusionem illam.

Ad argumentum quartę quæstionis patet solutio ex tertio Articulo.

Ad authoritatem Augustini, & ad quintam quęstionem, dicit unus Doctor, quòd Augustinus loquitur ibi excessiuè contra hæreticos, qui dicebant paruulos non baptizatos saluari. Vel dicendum est, quòd sic intelligitur authoritas Augustini, quòd punientur supplicio æterno, id est pœna damni. &c.

D. Bona. dist. præsenti Art. 3. q. 1. soluen primum principale.

DISTINCTIO XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIIII.

Quæritur,

VTRVM PECCATVM SIT A BONO sicut à causa.

Seraphicus Bona. 2. *sent. dist.* 34. *q.* 1. *Art.* 1.
Scotus 2. *sent. dist.* 34. *q.* 1.
Ricardus 2. *sent. dist.* 34. *q.* 3.
Durandus 2. *sent. dist.* 34. *q.* 3.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam quartam quæritur, Vtrum malum sit à bono tanquam à causa secunda, & in bono, tanquam in subiecto.

Magister agit de peccato actuali.

Qvod non à bono, ut à causa, quia contrariū non est causa contrarij.

Item Matth. ait: Non potest arbor bona malos fructus facere.

Matth. cap. 7.

Qvod non sit in bono, sicut in subiecto: Accidens denominat subiectum, sed malum non denominat bonum. Vnde Isa. Væ uobis, qui dicitis bonum malum, & malum bonum.

Isaias cap. 5.

In oppositum est Magister in litera.

Respondeo, & primo dico, quid sit malum. Secundo Vtrum sit in entibus. Tertio, Vtrum habeat causam effectiuam. Quarto, qualiter habeat causam, Quinto, Vtrum habeat causam subiectiuam.

De primo dico, quòd malum, uel est priuatio, uel negatio boni. Talia aut cognoscuntur p habitus sibi oppositos. ergo incipiendum est à bono. Bonum autem, & perfectum idem 5. Met. Perfectum autem est duplex; Vnū, cui nihil perfectionis deest absolutę, & tale est perfectū intrinsecè, & essentialiter, cuiusmodi est primum principium, quod includit omnem perfectionem absolutè. Alterum, cui nihil deest perfectionis non absolutè, sed perfectionis nata sibi inesse. Bonum igitur, si ue perfectum primo modo dictum nō habet malum sibi oppositum contrariè, nec priuatiuè; sed solum contradictoriè. Primo non contrariè, quia nullum aliud sibi malum est natum inesse. Contraria autem sunt nata fieri circa idem, nec aliquod bonū sibi deficit, & ita nullo bono priuatur. Bonū autem, uel perfectum secundo modo dictum habet malum sibi oppositum priuatiuè, quia aliquo bono priuatur tale perfectum. non enim includit omnem perfectionem absolute. Priuatio autem perfectionis naturaliter dicitur malum naturæ, priuatio autem boni, uel perfectionis moralis in actu dicitur malum morale, & hoc de primo Articulo.

Quid sit malum.

5. met. cōt. 21 Perfectū duplex est.

Quid sit malum naturæ.

Quid sit malum morale.

De Secvndo dico, quòd malum contradictoriè oppositum bono, & perfecto primo modo

mo modo dicto, non est, nec esse potest in entibus, quia illud bonum est necesse esse, & ita non potest esse, & per consequens contradictorium suum non potest esse; sed malum priuatiuè oppositum bono, & perfecto. Secundo modo dicto esse potest, & est in natura. Patet de modo naturali, siue naturæ, quia non omnia entia creata habent communem perfectionem sibi natam inesse, sicut patet de monstris, & de intellectu, siue scientia, & huiusmodi. Patet etiam de malo morali, quia non omnis actus uoluntatis habet rectitudinem sibi debitam inesse.

Opinio manichei.

De tertio sciendum, quòd Manicheus posuit primum malum imprincipialiter, à quo sunt omnia mala, sicut primum bonum, à quo sunt omnia bona. Sed falsitas huius erroris patet. Nam, ut patet ex secundo Articulo, omne malum, quod est in entibus, est priuatio, uel negatio boni, siue perfecti secundo modo dicti, & ita summum malum est priuatio maximi boni nati inesse alicui. ergo summum malum est in aliquo magis bono, omni ente creato, quia illud, quod est natum recipere maximum bonum, est perfectum secundum naturam.

Item non potest esse imprincipiatum. Quod probatur sic: Contradictio, quæ est maxima in uno contradictoriorum, non est possibilis in reliquo contradictorio, sed necesse est ex se esse optima contradictio in summo bono scilicet esse summum bonum, & necesse esse. ergo non conuenit summo malo etiam quocunque modo sibi opponatur. ergo esse suum non est ex se necesse esse, ergo est ab alio; sed non est ab alio malo, tum quia istud ponitur esse primum malum, tum quia est processus in infinitum. ergo est ab aliquo bono.

Malũ aliquo modo est à bono.

Dico igitur, quòd malum aliquo modo est à bono, patet de malo naturæ, quia cum illud sit carentia alicuius perfectionis naturalis, ista carentia erit aliquo modo à producente illum effectum, & hoc uel quia non fuit potens producere effectum perfectum, uel quia si fuit potens, non habuit tantam materiam dispositam, uel quia fuit impeditum à fortiori agente, & tamen de se est bona natura, seu ipsum agens. Patet etiam de malo morali, quia uoluntas non produxit actum rectum, quia aliquo modo noluit. ergo.

De quarto dico, quòd effectus substractus illi carentiæ rectitudinis, quæ carentia dicitur malum moris, uel effectus substractus illi carentiæ perfectionis, quæ dicitur malum naturæ; habet causam efficientem. Nam quicunque actus est ab aliquo agente per se, ut patet; & ista quæ est causa efficiens per se posita istorum subiectorum, est causa defectiua illarum carentiarum, & ita malum habet causam defectiuam, accipiendo malum formaliter pro illa carentia, & hæc est sententia Augustini. 22. de Ciuitate Dei ubi dicit, quòd bonum est causa mali, non effectiua, sed defectiua.

Malum habet causam defectiuam.
Cap. 9. & 78.
Quo bonũ sit causa mali.

De quinto dico, quod cum malum, quòd est in entibus, sit priuatio, uel negatio alicuius boni, uel rectitudinis, ut patet ex dictis, habet causam subiectiuam eo modo, quo negationes, & priuationes sunt in subiecto. Priuatio non est nisi negatio in subiecto apto secundum Anselmum. Subiectum accidentium non potest esse nisi aliquod ens positiuum, & tale ens est bonum, quia conuertitur. ergo malum aliquo modo est à subiecto, sicut à causa, & à bono est aliquo modo sicut à subiecto.

De conceptu uirginali cap. 5. & de casu diaboli c. 16.

Ad duo prima argumenta principalia responsio potest patere ea dictis.

Ad tertium, ubi adducitur Isaias, dico, quòd proximum subiectum mali naturæ est carentia alicuius perfectionis naturalis. ergo non est bonum, quod conuertitur cum ente. sed ipsum ens, quia caret tali perfectione. Et sic proximum subiectum mali moralis non est rectitudo in actu, sed ipse actus; & ideo non potest dici, quòd propriè bonum est malum, sed illud, quod est bonum bonitate, quæ conuertitur cum ente, est malum in quantum caret perfectione sibi debita, & consimiliter suo modo de actu. Dicitur ergo malum esse in bono, & in eo, quod est bonum, ut patet. Isaias enim redarguit illos, qui dicebant malum formaliter esse bonum formaliter, ut fornicationem, & idolatriam esse bonam, & id genus alia.

Quid sit proximum subiectũ mali moralis.

DISTINCTIO XXXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXV. Quæritur,

VTRVM PECCATVM SIT PER SE corruptio boni.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 35. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 35. q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 85. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 35. q...
Durandus 2. sent. dist. 34. q. 4.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem trigesimam quintam quæritur, Vtrum malum formaliter sit corruptio alicuius boni.

QVOD NON: Per Augustinum, qui ait: Peccatum est dictum, uel factum, uel concupitum cōtra legē Dei, & habetur etiam in textu. sed neutrum istorum est formaliter corruptio. ergo.

Ca. 25. cōtra faustum.

CONTRA id est Magister in littera.

RESPONDEO, quòd primo uidendum est, cuius boni malum sit corruptio. Secundo quid sit formalius in peccato, uel auersio à bono incommutabili, uel conuersio ad bonum commutabile. Tertio, Vtrum peccata distinguantur specie. Quarto, Vtrum peccatum sit maius

aſio. Quinto, Vtrum aliquod peccatum ſit infinitum. Sexto, Vtrum peccatum poſſit augeri in infinitum.

D. Bona. lib. 2. diſt. 35. Ar. 1. & 2. q. 1.

D. Thomas prima ſecundæ. q. 85.

De primo dicit una opinio, quòd corrumpit naturam. Quod probatur per illam parabolã Lucæ: Vbi dicitur, quòd ille, qui incidit in Latrones, fuit uulneratus etiam in naturalibus. Alia opinio dicit, quòd corrumpit gratiam. Tertia opinio dicit, quòd corrumpit uirtutes morales, quia exiſtens ſine gratia, poteſt peccare, & tunc peccatum non corrumpit gratiam, ſed aliquid de uirtute morali.

Contra primam opinionem ſic arguo: Si peccatum corrumpit naturam, ergo tantum poſſunt multiplicari peccata, ꝙ corrumperetur tota natura. Quod eſt falſum.

Respondeo, quòd corrumpit ſecundum partes eiuſdem proportionis, ſed non eiuſdẽ quãtitatis, & ita nunquam poteſt tota deficere.

Sed contra: Peccatum ſequens poteſt eſſe ęquè intenſum. ergo corrumperet partem naturæ eiuſdem quantitatis, uel maioris, quàm corruperit peccatum primum. ergo.

Contra opinionem ſecundam ſic arguo: Paganus ante gratiam poteſt peccare, & etiam fidelis perdita gratia, quia poſt primum peccatũ mortale poteſt adhuc peccare. ergo peccatũ non ſemper cauſabitur poſt corruptionem gratiæ per gratiam.

Item omne generabile eſt corruptibile, quia ꝑ oppoſitum: non generabile, non eſt corruptibile, ſed gratia non generatur naturaliter, ſed ſupernaturaliter creatur. ergo per nullum agens creatum poteſt corrumpi. ſed perditur Deo ſubtrahente ab ea conſeruationem, ita quòd peccatum nõ eſt cauſa efficiens eius corruptionis, ſed cauſa demeritoria eius ſubtractionis.

Gratia ꝑ nullũ agens creatum põt corrumpi.

Contra opinionem tertiam ſic: Vnus in ſummo uitio ſuo mortaliter poteſt peccare mortaliter. ergo peccatum non ſemper corrumpit aliquid de uirtute morali.

Item peccatum ſtat cum uirtute. ergo non corrumpit ipſam, nec aliquid eius. Conſequentia patet, quia qua ratione ſtat cum uno gradu, poteſt ſtare cum quocunque. Antecedẽs patet, quia uno perfectè uirtuoſo moraliter peccãte mortaliter, non ſtatim corrumpit habitus morales in eo, ut patet, immo adhuc habet inclinationem ad benè operãdum, ut patet, quòd multi pagani habuerũt uirtutes morales. ergo.

Dico ergo ad primum articulum, quòd uolũtas eſt nata habere rectitudinem inclinando actũ ad iudicium rectæ rationis, non ſolum habitualiter, immo etiã actualiter, & reſpectu omnis actus, q̃a elicit ex oppoſito, & ex hoc eſt debitrix iſtius rectitudinis actualis, q̃n ergo deformiter elicit actum ad iudicium rectæ rationis, priuat ſe iſta rectitudine actuali, cuius eſt debitrix, & hoc facit in omni peccato actuali, & ita quodlibet peccatum eſt priuatio, & corruptio, & carentia iſtius rectitudinis, quæ eſt quoddam bonum ſuum ſcilicet uoluntatis.

Quodlibet peccatum eſt priuatio rectitudinis.

Ad illam ergo parabolam de uulnerato dico, quòd hæc eſt differentia inter uulnerationem, & mutilationem, quia uulneratio eſt diuiſio continui, ſine amotione partis; Mutilatio uerò cum amotione, & ita dico, quòd peccans ſpiritualiter uulneratur in natura, non quòd ab ea aliquid amoueatur, ſed diuiditur ſpiritualiter, q̃a redditur magis inhabilis ad bonum.

Diſcrepantia inter uulnerationem, & mutilationem.

De ſecundo Articulo dico, quòd auerſio à bono incommutabili eſt formaliter in omni peccato mortali, ita quòd omne peccatum eſt formaliter peccatum per illud. Sed auerſio duplex eſt, uel formalis, uel uirtualis. Formalis dicitur uel contrariè, uel contradictoriè. Contrariè auertit ſe à Deo, quia actu odit Deum. Contradictoriè, ſiue negatiuè auertit ſe à Deo, quia non diligit Deum quando debet, & ita odium Dei, & non delectatio Dei eſt, quando quis à Deo ſe formaliter auertit, aut contrariè, aut negatiuè. Virtualiter autem auertit ſe à Deo, qui auertit ſe ab aliquo, quod eſt peccatum, neceſſarium ad conſequendum ipſum Deum. Exemplum: Qui negat concluſionem, quæ inducitur ex præmiſſis, negat concluſionem formaliter, & præmiſſas uirtualiter. Et dico, ꝙ quanto illud, à quo formaliter ſe auertit peccator, propinquius eſt ipſi ultimo fini, tanto uirtualiter ſe auertit ab ipſo fine, cæteris paribus, & ita peccatum maximum eſt odium Dei actuale, ſic tamen ſit potentiale in natura, quia ipſum eſt formalis auerſio à Deo cõtrariè. Cõſequẽter maius peccatũ eſt non diligere Deũ, quando debet, quia eſt auerſio formalis negatiuè, & ideo de hoc eſt primum præceptum, immo omnia præcepta primæ tabulæ ſunt ad hoc. Et inter peccata, quæ ſunt auerſio, quæ ſunt à Deo uirtualiter, iſta ſunt grauiora, quæ auertunt ab eo, quod eſt magis propinquum, & neceſſarium fini, cæteris paribus. Patet igitur, quòd omne peccatum formaliter eſt auerſio formalis, uel uirtualis à bono incommutabili. Et per conſequens iſta auerſio eſt formaliter in peccato, immo nihil eſt formale ſine ipſa. Vnde conuerſio ad creaturam ſine auerſione à Deo, non eſt peccatum.

Auerſio duplex eſt.

Pulchrũ exemplum.

De tertio dico, quòd cum peccatum ſit formaliter auerſio, & auerſio ſit formaliter carentia, & priuatio rectitudinis debitæ in actu, & priuationes diſtinguantur ſpecie per habitus, ut cæcitas, & ſurditas per uiſionem, & auditum; ſequitur, quòd peccata diſtinguuntur ſpecie ſecundum, quòd rectitudines, quarum ſunt priuationes, diſtinguuntur ſpecie, & hoc poteſt eſſe reſpectu diuerſorum, ut patet, quia alia & alia rectitudo acquiſita in actu reſpectu alterius, & alterius obiecti, & etiam reſpectu eiuſdem, quia reſpectu eiuſdem obiecti requiruntur quandoque actu diuerſæ rectitudines, & ideo priuatio alterius rectitudinis, eſt aliud & aliud peccatum ſpecie.

Omne peccatum eſt formaliter auerſio.

Priuationes diſtinguuntur ſpecie per habitus.

De quarto dico, quòd iſte articulus patet ex ſecundo.

De quinto dico, quòd peccatum materialiter

ſumptum

sumptum pro actu substracto, semper est finitum formaliter, quia habet causam efficientem, & subiectiuam formaliter finitam, peccatum autem cum sit formaliter deformitas, & priuatio mensuretur per habitum, quem priuat. omnis autem rectitudo in actu est formaliter finita, ut patet. ergo omne peccatum est finitum formaliter, & intensiuè; obiectiuè autem illud peccatum, quod est auersio formalis à Deo uel contrariè, uel negatiuè, formaliter est obiectum infinitum. Alia autem sunt infinita obiectiuè non formaliter, sed uirtualiter, quia uirtualiter infinita est auersio à bono infinito, ut patet.

Quo uoluntas possit peccare in infinitum. De sexto dico, quòd si uoluntas conseruaretur in uia per tempus infinitum, posset peccare in infinitum, quia per gratiam sibi collatam est debitrix omnium rectitudinum, quæ sunt natæ inesse in quolibet suo actu. Si ergo per suum peccatum diminuerit substractionem gratiæ sibi primo collatæ, quilibet suus actus poterit esse priuatus rectitudine sibi debita, & ita si in infinitum conseruetur, uoluntas sine gratia in infinitum poterit multiplicare peccata, & ita reatus, qui remanet ex peccatis scilicet obligatio ad pœnam, poterit augeri ad infinitum augmentum esse actu.

Ad principale argumentum de Augustino dico, quòd dictum, factum, concupitum ponuntur in illa descriptione peccati loco materię, uel subiecti, & loco formæ ponitur contra legem Dei. Istud autem formale est priuatio rectitudinis. & cætera.

DISTINCTIO XXXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVI. Quæritur,

VTRVM PECCATVM SIT POENA peccati.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 36. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 36. q. 1.
D. Thomas prima secundæ. q. 87. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 36. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 36. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem trigesimam sextam quæritur, Vtrum peccatum sit pœna peccati.

1. retractatio num c. 25. & 26. QVOD non per Augustinum: Omne iustum est à Deo, sed omnis pœna peccati est iusta, nullum autem peccatum est à Deo. ergo nullum peccatum est pœna peccati.

Rom. cap. 1. CONTRA id per D. Paulum, ad Rom. qui ait de phylosophis: Propter quod, idest propter peccata tradidit eos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quę non licet.

Respondeo, & dico, quòd pœna non solum est pœna mali incommodi, sed etiam absentia boni commodi, seu priuatio, & hoc patet in materiali exemplo, non enim pœna omnis posita in Ciuitate est personalis, sed aliqua est pecunialis, quæ solum est carentia boni commodi, i. pecunię. Modo autem sic est, quòd bonum iustum est maius bono commodi: ergo carentia boni iusti est maior pœna, quàm carentia boni commodi. Omne autem peccatum formaliter est carentia debitæ rectitudinis in actu, quæ est quoddam bonum iustum. ergo omne peccatum est pœna. Materiale exemplum.

CONTRA: Nulla pœna est uoluntaria, sed omne peccatum est uoluntarium. ergo nullum peccatum est pœna.

RESPONDEO, quòd Maior non est uniuersaliter uera. nam Martyres uoluntariè moriebantur, & tamen mors erat eis pœna, quia contra naturalem eorum inclinationem.

Sciendum autem, quòd omnis pęna est passio, & peccare cum sit uoluntarium uidetur, quòd sit agere. Vnde dico, quòd uolũtas habet actum, qui est de genere actionis, propter quem producit actum, qui est uolitio, qui actus est de genere qualitatis. Non enim beatitudo, quæ consistit formaliter in intellectione, & uolitione, consistit in moribus. Tunc dico, quòd uoluntas debet habere actum rectè de genere actionis, per quem producat uolitionem rectam, & conformem suę glorię. Quãdo igitur peccat, caret istis uirtutibus, & tunc per actionẽ non rectam producit in se uolitionẽ non rectam. Est ergo uoluntas libera, & dominatiua, & argumentatiua in producendo actionem, per quam producit uolitionem. Sed est passiuanũ quam libera in suscipiendo in se formaliter uolitionem. Et isto secundo modo peccatum est in ea pœna, quia caret formaliter ea rectitudine, quæ est quoddam bonum iustum. Omnis pœna est passio. Quo peccatũ sit pœna in uoluntate.

Ad argumentum principale dico, quòd omne iustum est à Deo effectiuè, sed iustum priuatiuè est à Deo permissiuè; peccatũ aũt est carentia, & priuatio, & Deus iustè permittit, quòd peccãs careat illa rectitudine, quę est quoddam bonum iustum, ex quo suis demeritis perdidit gratiam, quæ erat necessaria sibi ad habendam rectitudinem omniũ circunstantiarum in actu, nõ est sibi imponendũ, uel imputandum, si non habet illas rectitudines, ex quo non habent gratiam, sine qua actus recti non possunt haberi.

Ad hoc respondet Anselmus, & dicit, quòd impotentia non excusat, quando quis incidit etiã in pœnam noluntariè, sed peccatum uoluntariè facit illud, per quod perdidit gratiam, secundo, etiã quia uoluntariè neglexit eam recuperare.

DISTINCTIO XXXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVII. Quæritur,

VTRVM PECCATVM POSSIT ESSE à Deo.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 37. Art. 1.

Scotus 2. sent. dist. 37. q. 1.
D. Thomas prima secunda. q. 79. Art. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 37. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 37. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. trigesimam septimam quæritur, Vtrum actus substractus deformitatis, quæ est peccatum, sit à Deo.

QVOD non: Aliquis est malus non nisi prohibitus, ut comestio pomi ueriti, si ergo talis actus est à Deo, omnis deformitas, quæ est ibi, à Deo est, quia ut patet, non est ibi deformitas per omissionem alicuius conditionis.

Psal. 68. CONTRA id est Augustinus super illud Psalmi: In fixus sum in limo profundi, & non est substantia. Vbi dicit, quòd omnis substantia, id est, omne ens eo modo, quo est, aliud positiuum est à Deo.

RESPONDEO, & dico primò quòd aliquo modo est à Deo. Quod probo dupliciter, primo sic: Omne positiuum, quod non est ex se necesse esse, est ab alio, & sic est à causa prima, uel immediatè, uel mediante causa secunda. ergo.

Secundo sic: Idem actus numero secundum substantiam potest esse meritorius, uel demeritorius propter aliam & aliam circunstantiam, sicut patet de danda elehemosina; sed actus meritorius aliquo modo est à Deo secundum actus. ergo. Secundo uidendum est, qualiter à Deo est. Hic est duplex opinio, & utraque probabilis. Vna dicit, quòd non oportet omnem actum, & effectum causæ secundæ esse immediate à Deo effectiuè, & elicitiuè, sed sufficit, quòd causa secunda habeat esse, & uirtutem à Deo, ut conseruetur in esse à Deo, & quòd etiam Deus assistat actui, & effectui causæ secundæ per generalem influentiam, & conseruationem ex causa secunda ex se totaliter eliciat proprium actum, & efficiat proprium effectum. Probatur hoc authoritatibus, & rationibus: Ab initio fecit Deus hominem, & dimisit eum in manu consilii sui. Eccle. cap. 15.

Item Augustinus de Ciuit. Dei sic ait: Res Deus administrat, ut proprios actus motus agere sinat. 7. de ciuit. dei cap. 30.

Item per rationes sic: Nulla causa est libera, nisi habeat in potestate sua actum, qui dependeat ab alia causa in agendo eam, cuius motio non est in sua potestate. sed patet, quòd agere Dei non est in potestate uoluntatis nostræ, ergo & uoluntas nostra non est libera, sed non est totalis causa cum obiecto suæ uolitionis. Nam obiectum non impedit suam libertatem, nec habitus, quia sunt causæ minus principales agentes naturaliter, & ita quantum est ex se semper agunt.

Item effectus productus à duabus causis, quarum una est principalior alia; si causa principalior est determinata, nunquam effectus erit contingens quantumcunque causa minus principalis sit determinata. Si ergo omnis nostra uolitio est elicitiuè à uoluntate Dei, cum uoluntas Dei sit determinata ab æterno ad omnem uolitionem, alias esset mutabilis, & sic causa principalior sequitur, quòd propter nostrum liberum arbitrium nihil contingenter eueniat.

Item si omnis nostra uolitio est à Deo elicitiuè, cum Deus sit causa principalior, sequitur, quòd Deus prius natura eliciat, quàm uoluntas nostra, licet simul tempore. In illo ergo priori, uel uolitio est recta, uel non recta, si recta; ergo non poterit esse non recta à uoluntate nostra, quia causa principalior est formatior, uel non uincitur à causa principali, minus, si est non recta, non poterit esse recta à uoluntate nostra propter eandem causam. ergo ad nostram uoluntatem non pertinebit mereri, neque demereri.

Alia opinio uidetur habere rationes formationes. Prima est talis: Si omnis actus, & effectus causæ secundæ non est à Deo effectiuè, Deus non est præscius omnium futurorum. Probatio est: Nam si Deus ab æterno uidit hanc uoluntatem in tali nūc debere elicere talem uolitionem, ista præuisio non est infallibilis, quia ex quo uoluntas creata esset formalis causa suæ uolitionis, posset se determinare ad oppositum, ita quòd non esset determinata ad illud, quòd Deus præuidit. Opinio acta Scoti.

Item sequeretur, quòd Deus non esset omnipotens. Et probatur, quia si Deus uoluit ab æterno me uelle in tali nunc talem uolitionem aduenientem tali nunc, potest uoluntas uelle cōtrarium, ex quo est totalis causa suæ uolitionis. sed uoluntas, quæ non impletur in omnibus, quæ uult, non est omnipotens. ergo.

Item quia non esset ordo, & connexio essentialis, inter causas in causando, sed solum in essendo.

Item tunc non quælibet creatura haberet rationes ad Deum in ratione triplicis causæ. s. efficientis exemplaris, & finalis.

Item pro hac opinione sunt bonæ rationes, & authoritates in secunda distinct. huius de successione in æuo. Scotus non determinat se hic ad aliquam partem, sed dicit in reportatis, quòd utraque opinio substineri satis potest. Videtur mihi, quòd duæ primæ rationes opinionis secundæ æquè concluderent pro illis, qui uolitionem ponunt omnem elicitiuè esse à Deo, & à uolūtate creata, nisi ponatur, quòd uoluntas creata, uel agit de necessitate naturæ, & non liberè, uel agit uiolenter coacta ad agendum à Deo; hæc autem patere posfunt intuenti. Et quia utrumque istorum est falsum, relinquitur, ut uidetur, quòd illæ duæ rationes sunt sophisticæ. Scotus non soluit hic rationes opinionis, tu uero solues tibi rationes opinionis illius, quæ tibi minus placet. Vide tamen aliqua pro opinione secunda in loco præassignato. Vide in 2. dist. huius de successione in æuo. Scotus hic nō se determinat

Sed nunquid peccatum, ut peccatum, possit esse à Deo; Dico, quòd non directè. Ratio est, quia peccatum formaliter est à Deo, uel formalis; uel uirtualis; sed Deus non potest An peccatum sit à Deo.

potest auerti à se, nec formaliter, nec uirtualiter. ergo non potest causare peccatum in alio. potest autem concedi peccatum, in quantum est pœna alterius peccati, quod aliquo modo est à Deo. Sed nunquid Deus de potentia absoluta posset causare in uoluntate creata unam uolitionem nõ rectam; Dico, quòd sic, & tamẽ non propter hoc causaret peccatum.

Primum probatur, quia actus naturaliter prior est sua rectitudine, uel curuitate. Sed Deus potest influere in prius, non influendo in posterius.

Secundum probatur, quia tunc uoluntas, in qua esset talis uolitio, non esset debitrix illius rectitudinis, quæ deberetur illi actui, ex quo actus non esset ab ea, & ita uoluntas illa non peccaret, & per consequens Deus non esset causa alicuius peccati.

Ad argumentum principale dico, quòd quando Deus causaret illum actum neutrum, tunc non esset aliquo modo deformis. Non enim est deformis, nisi in quantum causaretur ab illo, cui est prohibitus. &c.

DISTINCTIO XXXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVIII. Quæritur,

VTRVM INTENTIO SIT ACTVS solius uoluntatis.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 38. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 38. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 38. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 38. q. 2.

Quæstio prima.

Magister agit de his, quę cõcurrũt ad peccatum ut uoluntas & intẽcio finis.

2. phys. cõtex. 46. & inde.

CIRCA distinct. trigesimam octauam quæritur, Vtrum intentio sit actus solius uoluntatis respectu alterius finis.

QVOD NON solius uoluntatis, & sic: Agens per se agit propter finem. Omne agens per se intendit finem, sed non omne agens per se est uoluntarium. ergo.

QVOD non respectu ultimi finis: quia uoluntas potest intendere aliquando finem ultimũ propinquum, & non ultimum.

OPPOSITVM uult Magister in litera.

Quid sit intẽdere.

Vide D. Bona. dist. præsẽti. Art. 1. q. 1. in solutione.

RESPONDEO, & dico primo, quòd omnis intentio propriè dicta est actus uoluntatis, quod patet. Nam intendere est in aliud tendere. ergo nulla potentia, quæ ad aliud trahitur, habet actũ, qui est intentio, sed omnis potentia naturalis non libera trahitur quasi ab obiecto, & ideo dicitur agere de necessitate naturæ. ergo non habet propriè intentionem.

Quare dicatur finis ultimus.

SECVNDO DICO, quòd est respectu finis ultimi. Finis autem ultimus dicitur uel quia ulterius simpliciter non ordinabilis in alium finem, & sic non oportet, quòd omnis intentio uoluntatis sit respectu istius, uel quia tunc ultimus, quia actualiter est finis ultimus intentus, licet habitualiter sit intelligibilis, uel ordinabilis in alium finem ulteriorem. Et tunc dico, quòd omnis intentio uoluntatis respectu finis ultimi est acceptio istorum modorum.

Ad primum principale dico, quòd omne agens per se agit propter finem, sed si est agens non uoluntarium, non intendit ipsum finem. sed intenditur in finem ab intelligentia cognoscente ipsum.

Ad secundum patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO XXXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIX. Quæritur,

VTRVM SYNDERESIS SIT IN intellectu.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 39. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 39. q. 1.
D. Thomas prima parte summæ q. 79. Art. 12.
Ricardus 2. sent. dist. 39. q...
Durandus 2. sent. dist. 39. q. 4.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigessimam nonam quæritur, Vtrum conscientia sit in intellectu.

QVOD NON: Quia si sic, ergo habens plus de intelligentia, & de cognitione, haberet etiam plus de conscientia, quod tamen patet frequenter esse falsum.

CONTRA: Actus conscientiæ est accusare se ipsum, iudicare, testificari, & scire. Vnde Apostolus: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. sed patet, quòd isti sunt actus intellectus. ergo est in intellectu. Corinth. c. 4.

SECVNDO quæritur, Vtrum Synderesis sit in intellectu.

TERTIO, Vtrum omnis conscientia liget ad obseruantiam sui ipsius.

QVARTO, Vtrum plus peccet, qui facit contra conscientiam erroneam, quàm qui facit secundum eam.

RESPONDEO ad intelligentiã secundę quęstionis, & dico, quòd intellectus non solum habet notitiam, de per se notis speciebus, immo etiam de practicis; ita quòd principia prima practicæ agibilium sunt resolubilia in alia principia, & sunt nota ex terminis, sicut speculabilium.

Tunc ultra dico, quòd uoluntas in uia non necessariò uult illud bonum, quantumcunque clarè sibi ostensum, sed posset habere actum negatiuum circa utrumque, ut dictum est, propter tamen naturalem ordinem intellectus, sicut etiam difficile est sibi non condelectari sensitiuo propter connaturalem ordinem appetituum,

licet tamen non sit impossibile, sicut patet in factis, & perfectis uiris. Tunc igitur dico, quòd synderesis, quæ dicitur aliquid resistens contra malum, & dicitur quoddam onus inclinans uoluntatem ad bonum, non est aliud nisi habitus principalior agibilium, per quem habitum uoluntati semper ostendit intellectus illa principia practica per se nota de rectè agibilibus, & rectè refugendis. & ideo quando uoluntas agit deformiter consurgit ibi remurmuratio, quæ nō est aliud, nisi clara ostensio de malo fugiendo, & bono sequendo. Patet autem, quòd omnis habitus cognitiuus est in intellectu.

Quid sit synderesis.

Quæ sit remurmuratio.

AD PRIMAM quæstionem dico, quòd per actum istius prædicti habitus principalioris agibilium generatur in intellectu unus habitus de conclusionibus practicis, inclusis in illis principijs, per quæ habitus intellectus de agibilibus conclusionibus, quid esset agendum, & fugiendum conclusit per necessarias rationes practicas, & illud iudicium conclusit per præcedentem electionem uoluntatis, & sic uoluntas assuescit eligere & secūdum istud iudicium generatur in ea habitus merè uirtuosus, contra generatur habitus oppositus.

Est autem supponendum, quòd illud iudicium sit rectum, tunc dico, quòd conscientia non est aliud, nisi ille habitus conclusionum practicarum, & tunc patet, quomodo differt à synderesi, & patet, quòd est in intellectu, & etiam, quòd habitus mathematicus, & speculatiuus possit per unum actum aggenerari in intellectu, quia posset prima uice intellectus uidere sic necessariam rationem de una conclusione mathematica, scilicet, quòd triangulus habet tres angulos, & cætera, quòd statim haberet habitum de tali scientia, Nec autem sic in uoluntate de habitibus moralibus, quia isti generantur per electiones contingentes, & ideo per quam plurimas.

Quæ nam sit cōscientia, & quō differat à synderesi.

Ad quæstionem tertiam dico, quòd conscientia erronea potest esse in quadruplici gradu; Vno modo, quòd credat esse mortale, quod non est mortale, sed ueniale. Secundo modo, quòd credat esse mortale, quod est indifferens, tertio modo, quòd credat esse mortale, illud, cuius oppositum est mortale, puta, quòd credat esse mortale non furari, uel aliquid tale. Quarto modo, quòd credat mortale non esse mortale, sed potius meritorium.

Conscientia erronea pōt esse quadruplici gradu.

Tunc dico, quòd quælibet ligat, sed differunt. Prima ligat ad non faciendum contra ipsam, quia si faceret contra ipsam crederet peccare mortaliter; & ita contemneret salutem. si tamen faciat secundum ipsam, nec peccat, immo meretur, ut se sic cauendo à ueniali. Secunda ligat ad non faciendum contra eam eodem modo, & propter eandem causam, sed faciendo secundum eam, nec peccat, nec meretur ex quo est de actu indifferente.

Tertia, & quarta ligant non quidem ad faciendum secundum, nec ad faciendum contra eam, si enim faciat secundum eam, facit contra legem Dei, & sic peccat mortaliter, nec excusat eum ignorantia, quia est ignorantia prauæ dispositionis, & non negationis, faciendo etiam contra eam peccat mortaliter, quia fuit contra saltem, ergo ligat ad deponendum eam.

Ad quartam quæstionem dico, quòd de tertia, & quarta conscientia erronea, plus peccat faciendo secundum eam, quàm contra eam, quia cum sit contra legem Dei; lex diuina plus ligat, quàm lex erronea, quam sibi fabricauit. Exemplum ad hoc est Augustini de natura boni; de illo, cui unum præcipitur à Rege, & oppositum à iudice.

Exemplū Augustini de Pro Consule præcipiente unū, & alio inferiore Præcipiente contrarium.

Ad argumentum principale primæ quæstionis dico, quòd cæteris paribus ille, qui plus habet de intelligentia, plus habet de conscientia, sed potest accidere contrarium, uel quia actu non tantum considerat de agibilibus, uel quia considerat quasdam rationes sophysticas ab oppositum, puta de honoribus & huiusmodi, quas ille alius non considerat. &c.

DISTINCTIO XL.

CIRCA DISTINCTIONEM XL. Quæritur,

VTRVM OMNIS ACTVS SIT BONVS ex fine.

Seraphycus Bona. 2. sent. dist. 40 q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 40. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 40. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem quadragesimam queritur, Vtrum omnis actus sit bonus ex fine tantum.

QVOD sic: Actus est sufficienter uerus ex principio. ergo est sufficienter bonus ex fine, quia sicut principium in speculatiuis, ita finis in practicis. *2. phy. cōt. 89*

OPPOSITVM uoluit Augustinus in litera.

RESPONDEO quòd actus habet triplicem bonitatem scilicet naturalem, moralem, & meritoriam primam habet ab efficiente à quo est substantia actus, quia illa conuertitur. Est bonitas naturalis actus idem, quod substantia actus. Bonitas moralis est duplex; Vna ex genere, & istam habet actus ex obiecto. tunc enim actus est bonus ex genere, quando transit super debitum obiectum, & ista bonitas est quasi materialis respectu alterius. Alia est ex circunstantijs, & ista est, secundum quam actus dicitur laudabilis, uel uituperabilis moraliter, & ista non consistit in uno tantum, sed consurgit ex omnibus debitis circunstantijs, & quòd una deficiente non consurgeret, omnibus tamen alijs suppositis, sicut & hæc pulchri-

Actus habet triplicem bonitatem.

Quæ sit bonitas naturalis. Bonitas moralis est duplex.

pulchritudo non est una qualitas absoluta, sed est una conformitas, consurgens ex multis qualitatibus, & similiter sanitas est una conformitas consurgens ex debita proportione humorum, & ideo uno humore solo improportionato facto cessat sanitas, & una qualitate existente improportionata cessat pulchritudo. Istam bonitatem habet actus principaliter ex fine, quia finis circumstantia est principalis, & aliæ sunt ad ipsam. Bonitatem uerè meritoriam habet actus à causalitate inclinante in ordine ad Deum acceptantem.

Ad rationem principalem nego consequentiam, quantum ad propositum. Nam bonitas plurificatur, plusquam ueritas. & etiam plura requiruntur ad bonitatem, quàm ad ueritatem. &c.

DISTINCTIO XLI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLI.

Quæritur,

VTRVM ALIQVIS ACTVS POSsit esse indifferens.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 41. q. 3. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 41. q. 1.
D. Thomas prima secundæ q. 18. Art. 9.
Ricardus 2. sent. dist. 40. q. 3.
Durandus 2. sent. dist. 41. q. 3.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quadragesimam primam quæritur, Vtrum aliquis actus humanus sit indifferens.

Quod non: Quia inter priuationem, & habitum non est medium, bonum, & malum sunt huiusmodi, & omnis actus est bonus, uel malus. ergo non est aliquis actus indifferens.
10. met. contex. 15.

Præterea si esset dare actum medium. ergo & habitum. hoc autem est falsum. & probatur consequentia, quia ex actibus generatur habitus.
4. met. cõtex. 37.

Oppositum uoluit Ambr. in littera.

Respondeo, quòd loquendo de bonitate naturali, dico quòd non, quia si actus habet perfectionem, quam natus est habere naturaliter, dicitur bonus naturaliter; si non habet, dicitur malus naturaliter.

Item inter habere, & non habere non est medium. loquendo uerò de bonitate morali, dico quòd sic. Nam colligere festucam, nec est bonus, nec malus actus ex genere, quia obiectum nec est debitum, nec indebitum moraliter. Dare elehemosinam pauperi non propter aliquem finem bonũ, nec malum, sed quoniam causaliter non est actus bonus ex circunstantijs, ut patet, & ideo non est laudabilis, nec tamen est uituperabilis, quia non est cõtra mores. Loquẽdo uerò de bonitate meritoria, dico, quòd nullus actus est meritorius, nisi sit ille, qui actualiter habet gratiam, & nisi sit aliquo modo ordinatus in Deum. & tunc dico, quòd actus hominis existẽs in gratia est triplex; scilicet, uel quando actualiter ordinatur in Deum, ut quã do quis cogitat actu hunc actum facere propter Deum, uel uirtualiter; ut quando quis assumit sibi unum laborem propter Deum, non tamen in toto labore semper actualiter cogitat de Deo, uel habitualiter, uel aptitudinaliter, ut quãdo quis facit aliquid, quod aliquo modo esset reducibile in Deum, non tamen refertur illud in Deum, nec actualiter, nec uirtualiter. Primo modo dico, quòd est actus meritorius ille, qui actu dirigit in Deũ, & dico etiam, quòd secundo modo est actus meritorius non actualiter relatus in Deum. sufficit enim uirtualiter. Tertio autem modo non est actus meritorius. Non enim existens in gratia semper meretur in omni opere suo, nec existens sine gratia semper actualiter demeretur. Actus primi scilicet primo & secundo modo sumpti habent actus oppositos, & hoc dicitur scilicet contrariè, uel priuatiuè, uel negatiuè. Actus oppositi cõtrariè, patet, quòd sunt demeritorij, puta facere aliquid contra Deum, uel semper actualiter hoc cogitando, uel uirtualiter, ut in principio operationis dirigit ad hoc suam intentionem. Oppositi autem actus negatiuè non oportet, quòd sint demeritorij, nisi essent actus de se uirtuales moraliter, & tunc rediret ad hoc, quòd essent actus oppositi contrariè uirtualiter, puta si quis furaretur, nõ faciendo contra Deum, sed pro lucro; tunc enim uirtualiter esset actus contra Deum, quia contra eius præceptum. Tunc ad propositum dico, quòd existens in gratia, & sine gratia, potest habere actum indifferentem meritoriè, patet hoc de existente in gratia, quia potest habere actum actualiter, & uirtualiter relatum in Deũ, nec tamen contrariè sibi oppositum, formaliter, nec uirtualiter, talis actus, nec esset meritorius, nec demeritorius. Quod patet etiam de non existente in gratia, quia posset habere actum bonum moraliter, & laudabilem, tamen non esset meritorius accipiendo meritum ad uitam. Non enim posset de congruo mereri gratiam. Multos autem alios actus posset habere indifferentes, ut patet intuenti.

Quid sit uerus actus meritorius.

Triplex est actus hominis existentis in gratia.

Vide etiã D. Thomã 1. 2. q. 18 Artic. 9. uide D. Bona. dist. præsenti Art. 1. q. 3.

Ad primum principale dico, quòd non cõcludis nisi respectu bonitatis naturalis, nõ autem de morali, quia non omnis actus humanus est subiectum actuum respectu meriti, & demeriti.

Ad secundum concedo conclusionem eo modo, quo dictum est ad primum.

DISTINCTIO XLII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLII.

Quæritur,

VTRVM PECCATVM POSSIT esse in cogitatione.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 41. q. 1. Art. 2.
Scotus 2. sent. dist. 42. q. 1.
D. Thomas prima secundæ. q. 75. Art. 2.
Ricardus 2. sent. dist. 41. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 41. q. 2.

Quæstio prima.

Magister recitat dictum Hieronymi, in quo innuitur, qđ peccatū consistit in cogitatione, sermone, & opere.

CIrca distinc. quadragesimam secúdam quę ritur primo, Vtrum in cogitatione possit esse ratio peccati.

QVOD NON: Peccatum est in uoluntate, sed cogitatio non est in uoluntate. ergo.

Item omne peccatum est uoluntarium, sed cogitatio non est uoluntaria, cum sit in potentia nō libera, sed naturali, quia ab intellectiua.

Item contrariorum est eadem cogitatio, sed cogitatio de bono est bona. ergo cogitatio de malo est bona.

Super Ezechielem. 12. de tri. cap. 12.

CONTRA id est Hieron. in littera & Augustinus 12. de Trin.

SECVNDO quæritur, Vtrum ratio peccati possit esse in uerbo sine sermone.

Magister Ille tera capite illo: Modi autē &c.

Tertio Vtrum in operatione.

Quarto Vtrum diuisio Hieronimi, quam posuit in littera de peccato, sit bona.

RESPONDEO ad primam quęstionem & dico primo, quòd peccatum formaliter non est nisi in uoluntatę. Vnde Augu. 3. de libero arbitrio dicit, quòd peccatum nulli imputatur, nisi uoluntati.

3. de libe. Arbi. cap. 15.

Item per rationem, quia omnis alia potentia à uoluntate agit de necessitate suæ naturæ. Nulli autem imputatur, si agit eo modo, quo accepit naturam agendi.

Dico autem, quòd in actu alterius potentiæ à uoluntate, si cadit sub imperio uoluntatis, potest esse peccatum secundario, & per accidens, & si non cadit sub eius imperio, non potest esse peccatum, & ideo omnis actus, qui aliquo modo habet rationem peccati, est à uoluntate elicitus, uel imperatus. Hoc patet per Anselmum, Vbi dicit, ꝙ uoluntas mouet nos ad alias potentias, sicut instrumenta sua; sicut ergo tenetur rectè mouere se ad actus elicitos, ita tenetur rectè mouere potentias alias, quas mouet. Quod si non facit, in ea est peccatum formaliter, & in alijs potentijs, quæ secuntur imperium uoluntatis non rectum, est peccatū secundarium & quasi materialiter.

De conceptu uirginali cap. 4.

Primæ cogitationes nō cadunt sub imperio uoluntatis.

SCIENDVM autem, quòd primæ cogitationes non cadunt sub imperio uoluntatis, quia cogitatio præcedit primum actum uoluntatis, dicente Augustino: Inuisa diligere possumus, & ideo in talibus primis cogitationibus nullo mō est peccatum, nec formaliter, nec materialiter. Secundę uerò cogitationes cadunt sub imperio uoluntatis.

8. de tri. ca. 4.

Secundæ cogitationes cadunt sub imperio uoluntatis.

SCIENDVM insuper, quòd primus actus & secundus non accipiuntur quocunque modo. Nam non est intelligendum, quòd uoluntas possit prohibere intellectum, quòd non intelligat idē obiectum prima uice, & semel. Nam occurrente intellectui specie patris mei actu phantasiata malis cogitationibus uoluntatis, intelligam eum, quamuis alias multotiens intellexerim. Agunt enim intellectus, & species de necessitate naturæ tāquam duę causæ partiales illius actus intelligendi. Accipiuntur ergo primus, & secúdus pro principio, & pro continuatione eiusdem cogitationis. Itaque principium non subiacet imperio uoluntatis, quia occurrente specie in actu, statim intellectus intelligit, sed subiacet eius imperio cōtinuatio, quia uoluntas potest sibi imperare scilicet intellectui, ꝙ dimittat illam cogitationem, & accipiat aliam; ita quòd cogitet de alio obiecto, & patet, quòd sic debet accipi primum & secundum, quia uolūtas non potest prohibere nisi illud, quod actualiter sibi præsentatur ab intellectu. ergo oportet, ꝙ præintelligatur.

Duo dubia notanda.

Primū dubiū.

Sed de modo istius prohibitionis sunt maxima duo dubia. Vnum, quòd continuatio actus est ab eisdem causis, à quibus est principium actus. ergo si non potest prohibere principium pro eo, quòd causæ agūt naturaliter; sicut, quòd possunt. Nec uidetur posse prohibere cōtinuationem potentiæ.

Secūdum dubium.

Alterum dubium est, quia uoluntas nō potest imperare intellectui, quòd cogitet de aliquo obiecto, nisi actualiter p̄sentet sibi illud obiectū. Confirmatur primum dubium, quia præsente obiecto ipsi uisui, nunquam uoluntas potest prohibere uisionem, nec quō ad principiū, nec quō ad continuationem, nisi imperando alij potentiæ actu impediente illum, puta palpebris, quòd claudant se, uel manui, quòd ponant obstāculum, uel potentiæ motiuæ capitis, quòd uertat se ad aliam partem, &c.

Ad primū dubium.

In contrarium est experientia. Ista duo dubia à diuersis diuersimodè soluuntur. Nam illud, cuius ueritas ignoratur, multipliciter exponitur.

Dico ad primum, quòd uoluntas aliquo modo concurrit, ut causa, ad secundam cogitationē, siue cogitationis continuationē. Hoc probo, quia uirtus unita fortius agit unita, quàm dispersa, sed uirtus animæ est finita. ergo fortius agit, quando omnes potentiæ conuertunt se ad idem obiectū, quàm quando dispergūtur ad diuersa. Et hoc per experientiam, quia cogitatio fit intensior, quādo uoluntas sibi cōplacet in ipsa, quàm quando non sibi complacet. Quòd possit concurrere uoluntas, patet, quia est causa superior ad intellectum.

Ad secūdum dubium.

Ad secundum dubium dico, quòd sicut uisus uidet unum punctum perceptibiliter, & complete, multa autem incompletè, & quasi imperceptibiliter, & tamen actualiter ita intellectus de intelligit unum perceptibiliter, & completè, intelligit multa alia simul scilicet incompletè, & quasi imperceptibiliter, & tamen actualiter nisi forte intellectio illius unius esset in tantum intensa, ꝙ non compateretur secum aliquam aliam: quantumcunque incompletam. Ex his duabus solutionibus dico, quòd secunda cogitatio, siue cōtinuatio cogitationis subiacet imperio uoluntatis uno modo, quia uoluntas; cum sit potentia libera, potest subtrahere suam causalitatem, quæ erat necessaria ad illam continuationem ex prima solutione. Alio modo imperando intellectui, ꝙ fingatse ad intelligendum perceptibiliter & complete illud, quod intelligebat imperceptibiliter, & incomplete, quasi tamen actualiter ex secunda solutione. Et tunc oportet, quòd desistat à prima

cogi-

cognitione, & sic clarius patet solutio secundi dubij.

Ad confirmationem primi dubij dico, quòd non est simile de uisu, & intellectu, quia est maior colligantia uoluntatis, & intellectus naturaliter, quàm sit intellectus ad sensus exteriores. Et ideo ibi concurrit, ut causa, & hic non.

Ista sententia uidetur esse de mente August. qui dicit frequenter. 11. de Tri. quòd ad imperfectam intellectionem, idest ad continuationem, & intensionem intellectionis est necessaria intellectio uoluntatis copulans, sed non ad primam intellectionem, cum ipse dicat alibi: Inuisa diligimus. Et quòd solutio secundi dubij sit uera scilicet quòd requiratur actualis intellectio, licet incompletè illius, quod uoluntas imperat, quod intellectus intelligat, & non sufficiat habitualis, ut quidam dicunt, patet. Nam non potest imperare de quocunque habitualiter noto, Exemplum: Mane audiui in scholis aliquod notabile, & intellexi, & proposui scribere post prandium. Veniente autem hora, uolui scribere illud, quia sum memor propositi, saltem inconfuso, sed non possum, quia tradidi illud obliuioni distinctè, satis uoluntas potest imperare, quòd intellectus intelligat, donec actualiter occurrant sibi illæ species, & tamen habitualiter nouit, quod patet, quia in sequenti mane non audiendo iterum, recordabitur illius. ergo. Ex dictis patet ad propositum, quod cogitatio secunda etiam sine consensu uoluntatis exeūdo in opere peccatum esse peccatum mortale tātū posset esse prolixa, & indebita, ex quo est sub imperio uoluntatis.

11. de tri. cap. 8. 15. & 27.

8. de tri. ca. 4. & 9. de tri. ca. 3. & 10. de tri. cap. 1. & alibi.

Speculare diligenter hoc exemplū Authoris.

Sed cōtra solutionem primi dubij sunt tria dubia, Primum est sic: Posterius non est naturaliter causa prioris, sed uolitio est natura posterior cogitatione. ergo.

Secundum: In causis eiusdem generis non est circulus, sed intellectus mouet uoluntatem effectiuè, ergo non èconuerso.

1. post. cōtex. 6.

Tertium: Memoria est sufficiens principium actiuum respectu perfectissimæ intellectionis. Quod patet, quia uoluntas in diuinis non concurrit, ut principium, respectu uerbi, ut patet.

Ad primum dico, quòd prima cogitatio est natur a posterior, ut patet ex dictis.

Contra: Secunda cogitatio est realiter idem, quod prima, cum sit intensio eius, & continuatio.

Respondeo, quòd non est inconueniens, quòd effectus ipsius etiam actus concurrat, ut causa respectu intensionis eiusdem actus. Exemplum: Vltimus actus qui generat habitum, posset durare idem numero, & intenderetur ratione habitus generati, ita q̄ habitus concurreret, ut causa respectu intensionis illius actus, cuius ipse est effectus.

Exemplum.

Ad secundum dico, quòd iste circulus est impossibilis, quod effectus causæ recauset causam eandem eodem genere causationis, sed in proposito non sic. non enim intellectus causat uoluntatem sed obiectum, uel species in intellectu concurret, ut causa partialis respectu uolitionis, & postea uoluntas cum uolitione concurret, ut causa superior ad intellectionem, & continuationem intellectionis, quia non præexistebat etiam intensio actus, ad quem concurrit habitus, ut causa, ut dixi non præexistebat habitui.

Ad tertium dico, q̄ uolūtas non concurrit, ut principium respectu intellectionis absolutæ, & simpliciter, sed in nobis sic, respectu continuationis ipsius intellectionis, & hoc patet ex dictis ex intentione Augustini.

Ad duo argumenta principalia patet responsio ex dictis.

Ad tertium dico, q̄ eadem cogitatio numero potest esse bona, & mala moraliter propter scilicet aliam, & aliam circunstantiam. Dico igitur, q̄ cogitatio illa est mala, ad quam sequitur inordinata delectatio, uel tristitia.

Ad secundam quæstionem, & ad tertiam dico, q̄ potentia motiua obedit uoluntati, non quidē obedientia politica, sed seruili. ut habetur primo politicorum, nisi forte membrum esset paraliticum. alterum indispositum. subiacet ergo motiua imperio uoluntatis. ergo in sermone, & in operatione, cum sit actus potentiæ motiuæ potest esse peccatum materialiter, & secundario, quando scilicet sequitur non rectum imperium uoluntatis, sed in ipsa uoluntate est tunc peccatū formaliter.

1. politicorū cap. 3.

Ad quartam quæstionem dico, q̄ non diuidit peccatum formaliter, est tamen quædam diuisio totalis peccati, hoc modo, q̄ peccatum in cogitatione accipitur pro omni peccato interiori, & peccatū in sermone, & operatione accipitur pro omni peccato exteriori. &c.

DISTINCTIO XLIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIII. Quæritur,

VTRVM VOLVNTAS POSSIT peccare in spiritum sanctum.

Seraphicus Bona. dist. 43. q. 2. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 43. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 43. q. 2.
Durandus 2. sent. dist. 43. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinc. quadragesimam tertiam quæritur, Vtrum peccatum in spiritum sanctum sit impossibile.

Magister agit de peccato in spiritum sanctum.

QVOD NON: Qui odit me, odit & patrem meū. ergo peccatum in unam partem est in tota parte. ergo.

Ioan. cap. 15.

Item peccatum in spiritum sanctum dicitur irremissibile in hoc seculo secūdum Augustinum primo retractationum.

Primo retractationum cap. 19.

OPPOSITVM est in littera.

RESPONDEO, q̄ sicut sunt tres distincti Articuli, de tribus distinctis personis, ita possunt esse distincta peccata contra distinctas personas, ita q̄ peccatum directè, & formaliter esset tantū cōtra

unam

unam personam uirtualiter totam cōtra unam totam Trinitatem, quia, ut dictum est, omne peccatum formaliter est auersio à Deo, uel formalis, uel uirtualis. Vnde qui negaret Spiritum sanctū esse personā in diuinis directè, & formaliter peccaret contra personam Spiritus sancti, sed uirtualiter contra totam Trinitatem, quia uirtualiter totam negaret, & licet correlatiua sint simul natura li intelligentia, unum tamen quando directè intelligitur, alterum in eo intelligitur. Dico tamen, q non sic accipitur in scriptura peccatum in Spiritū sanctum, sed accipitur pro peccato, quod est contra appropriata Spiritui sancto. Appropriatur autem sibi bonitas. Peccatum ergo, quod non procedit ex ignorantia, nec ex passione, sed ex propria malitia, est peccatum in Spiritum sanctū, sed adhuc non omne peccatum tale est proprie peccatum in Spiritum sanctū, sed illa, quę de his sunt maxima. Vnde dico, q si Deus cū sit summè bonus, in quo nulla ratio est odibilitatis, potest directè odiri, quod non credo; tale odium esset proprium, & primum peccatum in Spiritum sanctū. Sed secūdum peccatum in Spiritum sanctum est de desperatione, quæ est directè contra Dei clementiam, & misericordiam, quæ sunt appropriata Spiritui sancto.

Ad primum patet ex dictis responsio.

Quō peccatū sit irremissibile.

Ad secundum dico, q nullum peccatum est irremissibile in hoc seculo, nisi duret usque in finē, ita q fiat impęnitentia finalis; & omne peccatum, quod sic durat, est irremissibile. sed speciali modo desperatio est irremissibilis, quia negat Dei misericordiam, quæ est principium remittēdi peccata. &c.

DISTINCTIO XLIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIIII. & ultimam huius secundi Quæritur,

VTRVM POTENTIA PECcandi sit a Deo.

Seraphicus Bona. 2. sent. dist. 44. q. 1. Art. 1.
Scotus 2. sent. dist. 44. q. 1.
Ricardus 2. sent. dist. 44. q. 1.
Durandus 2. sent. dist. 44. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem quadragesimam quartam quæritur, Vtrum potentia peccandi, prout accipitur pro respectu, sit à Deo.

QVOD NON: Quia si sic; ergo est in Deo eminenter. ergo Deus potest peccare.

CONTRA id est Magister in littera.

RESPONDEO & dico, q potentia peccandi potest accipi pro respectu ad actum substractū deformitati, quæ est peccatum formaliter, & potest dicere fundamētum proximum respectus, & potest accipi pro ordine ad ipsam deformitatem.

PRIMO modo est à Deo, quia ille respectus est positiuus, cum sit ad actum positiuum.

Secundo modo etiam est à Deo, quia illud fundamētum est liberi arbitrij hominis, qui dicit perfectionem. Vnde & liberum arbitrium illuminatū est in Deo.

Tertio modo non est à Deo, quia illa deformitas cum sit priuatio rectitudinis, non est aliquid positiuum, & per consequens nec ordo ad ipsam est aliquid positiuum.

Ad argumentum principale dico, q non sequitur, Nam cursus eminenter est in Deo, & tamen Deus non potest currere, quia currere arguit imperfectionem, quia dicit posse deficere.

CONTRA: Pōt Deus facere, q Petrus currat, ergo pōt facere, q Petrus peccet, quod est falsum.

Respondeo, quòd non est simile, quia cursus dicit aliquid positiuum, sed peccatum non. Ideo Dico, quòd potentia peccandi secundo modo dicta non est eminenter in Deo, qui est Benedictus in secula seculorum. Amen.

Secundi Libri Sententiarum

F I N I S.

Sequuntur quædam Conclusiones de Creatione, deq; Angeli Ad secundum Librum attinentes.

ANNOTATIONES OMNES SPECTANTES AD OPVS CREATIONIS,

IN QVIBVS D. THOMAS, SCOTVS, ET AVERR. IN IDEM ueniunt, & dissentiunt. & quæ Sancti, & Doctores asserendæ esse de Creatione, deq; Angelis declarant.

Prima conclusio.

Gen.cap.1.

Comm.18. contex.53.

DIuus Thomas in Prologo secundi sent. & Scotus in 2. dist. 1. q. 2. tenent nouam rerum creationem de nihilo, iuxta dicta Moysis. Auerr. perfidus negat nouam creationem rerum 12. met. iuxta illud primi Physicorũ: Omnes, qui de natura locuti sunt, in hoc conuenerũt, quòd ex nihilo nihil fit. Verum est factione noua, quæ est cum tempore, motu, & mutatione; Factione uerò antiqua sempiterna producta sunt à prima intelligentia per simplicem emanationem, ut uerbis utar Algazelis, ex nihilo.

II. Conclusio.

Cap.2.

D.Thomas in 2. sent. dist. 1. q. 1. & Scotus in 2. dist. 1. q. 3. tenent, quòd Deus potuit producere Mundum ab æterno, in qua conclusione conuenit Auerr. cum teneat sempiterna, & necessaria habere causam effectiuam sui esse, ut patet in libro de Substãtia orbis. D.Bonauentura in 2. sen. distin. 1. q. 2. negat. Videndum est, an in uia Arist. Intelligentiæ sint creatæ nec ne. Hic sunt duę opiniones diuersæ. Prima tenet partem negatiuam, ꝙ scilicet, intelligentiæ inferiores non sint creatę, & sic negat creationem æternam. Secũda opinio, quòd sic. Et probatur ex doctrina Commentatoris, in libro de Substantia orbis, Vbi dicit, ꝙ finis significat Agens significatione æterna, ita quod ubi est causa finalis, ibi est causa efficiens. Intelligentiæ habent causam finalem. ergo etiam habent causam efficientem, ergo productę. Amplius ex Arist. in 2. Physi. Vbi diffiniens causam finalem dicebat: Finis est, gratia cuius aliquid fit. Tunc sic: Intelligentię habent finem, ergo gratia eius sunt factæ ab efficiente, ergo habent causam efficientem.

Cap.2.

Contex.31.

Vltimò confirmatur: Finis in tantum causat, in quantum mouet efficiens ad agendum, motu saltem metaphorico, licet non reali. Intelligentiæ habent finem, ergo & efficientem causam. Propter hæc uerba, & cõsimilia, Arist. semper tenuit, quòd datur creatio æterna intelligentiarum.

Doctissimus Alexander Achilinus de Intelligentijs quolib. 2. sic arguit: Omne creabile, est extrahibile de potentia ad actum, sed intelligentiæ inferiores non sunt extrahibiles de potentia ad actum, ergo. &c.

Maior probatur: Quia transit de non esse ad esse. Minor sic: Intelligentiæ non sunt extrahibiles, quia ex Arist. sunt semper purissimi actus, & nullam habẽt admixtã potentiã, ergo inextrahibiles.

Respondetur ad minorem, cum maior sit uerissima, quòd Intelligentias esse extrahibiles, potest intelligi dupliciter, Vno modo de potentia subiectiua ad actum formalem, & specificum, ut sunt omnes formæ materiales, quæ extrahuntur uirtute agentis naturalis ad actum specificum, & sic est uera minor, quia Intelligentiæ sunt purissimi actus, & propterea non extrahuntur. Alio modo potest intelligi, quòd sint extrahibiles de potẽtia obiectiua ad actum existentiæ, & hoc modo ab æterno sunt extrahibiles, quia primo fuerunt cognitæ, postea uerò creatæ.

Ecce quõ datur potentia obiectiua & secũdũ Arist. 9. met. cõtex. 13.

Sed dubitatur, & ingeniosè, sic:

Si Intelligentiæ inferiores ab æterno fuerunt extractæ, ergo non esse earum præcessit esse, ergo non æternæ.

Respondetur & negatur consequentia, quia illa processio fuit non secundum tempus, sed secũdum ordinem naturę, ut de filio Dei exempli causa tenemus, quòd est æternus, tamen ponimus ordinem suæ generationis, secundum ordinem originis, non secundum tempus, quia primo considerамus ipsum ingenitum, postea uerò genitum.

In æternis nõ est processio temporis, sed naturæ tantũ 1. Cœl. contex. 105.

Hæc de prima ratione istius Philosophi. Secundò Intelligentiæ inferiores si sunt creatæ ab æterno aut ex ente, aut ex non ente, si primo, ergo non fuerunt creatæ, quia creatio est ex nihilo. Si secundo, ergo non ens, & priuatio recipit esse, quod est falsum.

Respondetur per hanc bimembrem propositionem sic: intelligentiæ inferiores æternæ sunt ab æterno creatæ, ex ente effectiuè, ex non ente priuatiuè, quia non esse præcessit esse, ut Terminus à quo.

Tertiò: Productio substantiæ non fit nisi in tẽpore, sed productio intelligentiarum non potuit esse in tempore, quia æternæ, ergo nullo modo productæ.

Respondetur sic primò ad formam: Productio substantiæ (in uia peripatetica) est duplex, alia cum motu, & mutatione, quæ est in sublunaribus omnibus entibus, alia est productio substantiæ, quæ uidelicet est sine motu, & transmutatione, & est quædam simplex emanatio, pullulatio, & hæc est Creatio æterna, qua fuerunt creatæ Intelligentię, ex quo facilè potest respõderi, ad hoc argumentum propositum.

Productio duplex.

Quartò, & ultimo: Aeternum, & ingenitũ conuertuntur; Intelligentiæ sunt æternæ, ergo ingenitæ, improductæ, ac increatæ.

Respondetur, quòd Ingenitum duplex, aliud per motum, & mutationem; alterum uerò nõ per

motum,

motum,& mutationem,ut Intelligentiæ,aliud uero per simplicem emanationem, ut Deus. Authoritas Arist. intelligitur de primo ingenito, nõ de illo Intelligentiarum, & sic patet solutio argumentorum.

III. Conclusio.

Cap. 2. Auerroes in 1. lib. de Substantia orbis, tenet necessaria habere causam effectiuam sui esse, & in Destruct. Destruction. Disput. 3. dubio 18. Vt declarãt Zimara, Theor. 46. & Suess. 5. met. q. 4. licet Gandauensis 8. Phys. q. 22. dicat oppositum; Auerroi consentit Scotus in 1. dist. 8. q. ulti. in 2. distinc. 1. q. 1. & 3. & 7. q. quolib. Ab ijs duobus discrepat D. Thomas, prima parte summæ. q. 62. artic. 2. & ut rei ueritatem quàm plenissimè metiri ualeamus, adduco loca Arist. & Auerr. in quibus asserere uidentur sempiterna habere causam effectiuam. Aristoteles enim 2. met. principia sempiternorum sunt uerissima, quia sunt causa ueritatis in alijs.

Contex. 4.

Contex. 6. Item 5. met. Nihil prohibet quorundam necessariorum esse alteras causas, uidelicet, efficientem, & finalem, similiter, 12. met. Ab hoc principio pendet cœlum, & natura.

Contex. 35.

Contex. 100. Item primo Cœli: A primo ente omnibus cõmunicatum est esse, ijs quidem clarius, illis uerò obscurius. Auerr. in lib. de Substantia orbis: Cœlum non solum indiget uirtute mouente tantum, sed etiam largiente in se, & in eius substantia, permanentia æterna.

Cap. 2.

IIII. Conclusio.

D. Thomas in prologo 2. sent. & Scotus in 2. dist. 1. q. 2. tenent, Mundum esse creatum à Deo de nouo. Perfidus Auerr. insectatus uestigia sui Præceptoris Arist. tenet primo cœli, Mundum esse æternum, secundum speciem.

Comm. 20.

V. Conclusio.

D. Thomas in 2. sent. dist. 1. q. 1. & Scotus in 1. dist. 2. q. 1. & in 2. distinc. 1. q. 1. nec non in 7. q. quolib. tenent Deum agere ad extra contingenter, & liberè, & per uoluntatem, iuxta illud Psal. Deus autem noster in cœlo omnia, quæcunque uoluit fecit, & ideo potest producere omnia producibilia contingentia, immediatè, & mediante causa secũda, etiam ad suum beneplacitum, quod posset modo, si uellet, ipse Deus causare pluuiam absque hoc, quod Sol, & Astra calida eleuent uapores ad medium aeris regionem, tenent tamen de facto Deum operari effectus contingentes ad extra mediantibus causis secundis, non ad sui impotentiam, sed ad sui magnificam gloriam ostendendam, teste Aug. 7. de Ciuitate Dei, dicẽte; Sic Deus res, quas condidit, administrat, ut proprios motus agere sinat. Perfidus Auerr. 8. Phys. ponit ordinem necessarium inter causam primam, & secundam ita, quòd causa prima non possit causare aliquod nouum absque causæ secundæ concursu. Ita quòd tota nouitas effectus reducatur ad causas secundas, hoc est, quòd prima causa, non possit causare hominem, neque plantam, nisi mediante causa secunda, iuxta illud 2. physic. Sol, & homo generant hominem, & 8. Phys. A uoluntate antiqua non prouenit noua factio, sine mutatione sui, in quo tamẽ mentitur Auerr. Vide Gandauensem. 12. met. q. 5. Achilinum libro de intelligentijs quolib. 1. dubio. 1. & Zimaram Theor. 60.

Psal. 113.

Cap. 30.

Comm. 15.

Contex. 26.

Contex. 15.

VI. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 2. q. 1. tenet, Aeuum esse mensuram æuiternorum, idest eorum, quæ habuerunt principium, & non habebunt finem, indiuisibilem tamen, sicut tempus est mensura diuisibilis, & sic triplex est mensura durationis rei, uidelicet, Aeternitas, æuum, & tempus. Scotus dist. 2. q. 3. dicit, quòd æuum est idem, quod existentia primi Angeli, qua omnia æuiterna mensurantur.

VII. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 2. q. 1. tenet, quòd omniũ æuiternorum est unum æuum, hoc modo: Nam sicut idem tempus mensurat motum primi mobilis immediatè, & mediante illo motu, mensurat omnia generabilia, & corruptibilia, sic æuum primo mensurat existentiam primi Angeli, & per illam mensurat, postea in duratione, omnia æuiterna, Scotus in 2. distin. 2. q. 3. tenet, quòd omnium æuiternorum, est unum æuum, uidelicet existentia supremi Angeli.

VIII. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 2. q. 1. tenet, quòd operatio Angeli est duplex; una, qua considerat Deum, & superiora, & hæc mensurantur æuo; Alia, qua considerat inferiora, & mutabilia, & hæc mensurantur tempore discreto, quod quidem tempus non cognouit Arist. Scotus autem in 2. dist. 2. q. 4. negat dari tempus discretum, asserens Angeli operationes mensurari æuo, quia quælibet operatio Angeli est permanens.

IX. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 2. q. 1. tenet, quòd tempus est mensura intrinseca motus primi mobilis, sic, quòd est terminus ipsius motus, mẽsurantis eius durationem. Dicit enim Philosophus 4. Physic. Tempus est mensura motus secundum prius, & posterius, & sic secundum D. Thomam, tempus, & motus primi mobilis distinguuntur, realiter sicut accidens, & substantia. Scotus autem uidetur contradicere sibi ipsi prima facie, nàm in 2. dist. 2. q. 2. tenet, quòd tempus, & motus, non sunt idẽ realiter, ut in 4. dist. 48. q. 2. uidetur dicere, quòd sunt idem realiter tempus, & motus, & consequẽter in prædicamento quantitatis. Gandauensis in 4. lib.

Contex. 113.

4.lib.physi.q.18.& 19.dicit ad mentem Auerr. ꝙ motus,& tempus,uno modo, sunt idem realiter, & essentialiter; Alio modo distinguũtur,si capiatur tempus pro quodam fluxu continuo de Predicamento quãtitatis, sic est idẽ cũ motu primi mobilis. Si uerò consideretur, ut est numerus numeratus ipsius motus,id est,quoddam numerabile,diuisibile,& partibile,in prius, & posterius, sic distinguitur à motu,& hoc est, quod dicit Scotus in 4.dist.48.q.2. Quòd tempus uniuersaliter nil addit supra motum nisi ratione mensuræ, concordes ergo sunt Scotus,& Auerr.

X. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.2.q.1.& Scotus,tenent,ꝙ Angeli non sunt creati ante corporalem creaturã ex toto, de mẽte D.Augustini, & D.Greg. Nàm Venerabilis Beda dicit: Quatuor Deus primò simul creauit,uidelicet, Cęlum Empyreum,naturã Angelicam,materiã primã,& tempus. Alij Theologi,ut Gregorius Nanziãzenus, & Damascenus asseruerũt esse creatos Angelos, ante creationẽ aliarum creaturarum omnium, & productionẽ, cui sententiæ, aliqua in parte uisus est adhærere D.Hiero. in expositione Epistolæ D. Pauli ad Titum,ubi dicit: Ante rerum creationẽ, erat nescio quod tempus,& erat immutabile,in quo tpe creati fuere Angeli,qui seruiebãt Deo, & ideo in hac parte, uidetur conuenire cum Greg. & Dãmasceno,licet non in alia, scilicet ꝙ in tempore immutabili,quæ opinio non tenetur in sacra schola. Verum nonnulli defendere conantur D.Hierony. ꝙ hoc dixerit,non ex propria mente,sed referendo opinionem aliorum. Aug. in libello de rerũ Creatione asserit,ꝙ Angeli incęperunt cum Cęlo Empyreo cum tempore, cum materia elementorum confusa. Ita ꝙ quatuor simul, & semel incęperũt esse,Cœlum Empyreũ, Angeli,Tẽpus,& Materia elementorũ confusa. Quod congruenter probatur, ne uiderentur Angeli creatores rerũ. Posset quærere curiosus, Quare Deus non creauerit Angelos,uel ante,uel post rerum creationẽ. Respondet D.Thomas, quòd hoc prouenit, quia Angeli dependent à diuina uoluntate, quia nobis ignota.

XI. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.2.q.2.tenet, ꝙ Angeli,& omnes beati,sunt in Cęlo Empyreo,quod est corporeum,sed immateriale,& incorruptibile,uisibile tamen,quod dicitur Empyreũ, hoc est igneum à pir,quod est ignis,non ab ardore, sed à splendore,hoc idem tenent D. Bonauẽ. in 2.dist.2.q.1.& Nicolaus de Orbellis dist.2.q.1.

XII. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.distin.2.q.2.tenet, ꝙ Cœlum Empyreum, non influit in alia corpora inferiora, quia non per lumẽ emissum põt influere, quia nõ irradiat extra, nec per motum; nã est immobile. Hoc idẽ tenet Seraphicus Bonau. in 2. dist.2.q.2.

XIII. *Conclusio.*

D.Thom. in 2.dist.1.q.1.& D.Bona. in 2.dist. 1.dicunt, ꝙ quatrifariam exponitur illud Geneseos: In principio creauit Deus. In principio,hoc est in filio. In principio,hoc est ante omne tẽpus, ut in æuo. In principio tẽporis. In principio creationis omnium rerum. Cęlũ,hoc est Empyreum tantum,corpus cęleste; uel secundũ Aug. Naturã Angelicam, & terram,hoc est materiã primã, ex qua cũcta materialia formata sunt postea, uel terram,hoc est totam rerum materialem massam.

XIIII. *Conclusio.*

D.Thomas in 1.dist.37.q.3. tenet Angelos esse in loco non circunscriptiuẽ,sed diffinitiuẽ,cui conuenit Scotus in 2.dist.2.q.5.D.Bonau. etiam in 2.dist.2.q.1.

XV. *Conclusio.*

D.Thomas in 1.dist.37.q.3.tenet, ꝙ Angelus est in loco per applicationẽ suæ operationis. Scotus in 2.distin.2.q.6.tenet, ꝙ est in loco Angelus per suam quantitatem uirtualem.

XVI. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.37.q.2.tenet, ꝙ soli Deo conuenit esse ubique,ideo Angelus nõ potest sua uirtute naturali esse in loco, quantumcunque magno,quia posset esse ubique. Hoc idem tenet Scotus in 2.dist.2.q.6.& dominus Ricardus.

XVII. *Conclusio.*

D.Thomas in 1.distin.37.q.3.arbitratur,ꝙ Angelus non põt naturali uirtute esse simul in pluribus locis,quia sic non esset in loco diffinitiuẽ. Idẽ tenet Scotus in 2.dist.2.q.7.

XVIII. *Conclusio.*

D.Thomas in 1.dist.37.q.3.tenet, ꝙ Angelus uirtute sua naturali potest esse in loco magno, & paruo,diuisibili,& indiuisibili, uelut operatio exigit. Hæc Scotus non negat.

XIX. *Conclusio.*

D.Tho.in 1.dist.37.q.3.tenet, ꝙ plures Angeli nõ possunt esse in eodem loco diffinitiuẽ, quia cõfunderetur operatio eorum. Idem tenet Ricardus. Scotus uerò uidetur tenere, ꝙ possunt,ut declarat Nicolaus de Orbellis in 2.dist. 2.q.2.quia scriptum est Marci cap.5.& Lucæ cap. 8.qualiter in uno corpore obsesso erat Demonum legio.

XX. *Conclusio.*

D.Tho. in 1.dist.37.q.4.tenet, ꝙ Angelus mouetur motu locali diffinitiuo, sic tenet Scotus in 2.dist.2.q.9.

XXI. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4.tenet, quòd motus Angeli non est continuus, nàm est in loco per applicationem suę operationis,ut dictum est. Vna autem Angeli operatio non est alteri continua, sed contigua, habita, uel consequens. Scotus autem in secundo d.2.q.9.tenet,quòd est continuus motus Angeli, quia mouetur in loco per quantitatem suam uirtualem.

XXII. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4.tenet, quòd motus Angeli localis,est successiuus,quia una operatio eius succedit alteri. Mobile tamē nō est, partim in termino à quo,& partim in termino ad quem,ut dicit Phylosophus.6.phys.quia Angelus est indiuisibilis. Scotus autem in secūdo d.2.q.9. conuenit cum D.Thoma,quòd motus Angeli est successiuus, sed successio mensuræ in tali motu non est resistentia mobilis ad motorem,nec resistentia medij ad mobile,ut est in motu corporis, sed ex incomposibilitate,extremorum, & distantia partium loci,quia, quando Angelus est in puncto.A.non est in puncto.B. 6.phys. cōtex. 7.& 32.

XXIII. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4.tenet, quòd Angelus transit de extremo in extremum,nec trāsit necessario per medium, quia motus eius non est continuus,potest tamen transire per medium, sed non est necessarium.Scotus autem in 2.d.2.q.9.tenet,quòd Angelus in motu suo continuo uirtute sua naturali, necessariò transit per medium, potest tamen uirtute diuina transire de extremo, ad extremum,& non per medium.

XXIIII. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4.tenet, quòd motus Angeli non potest esse in instanti, quia nō esset motus,& successiuus. Hoc idem tenet Scotus in 2.d.2.q.9.

XXV. Conclusio.

D.Thomas in primo dist.37.q.4. tenet, quòd motus Angeli mensuratur tempore discreto, q̄d quidem tempus discretum componitur ex instantibus sibi succedentibus absque medio,tale tempus non agnouit phylosophus,ut dictum est.Scotus autem negat dari huiusmodi tempus discretum;ideo ponit motum Angeli mensurari tempore continuo,non quod in tanto tempore fiat tantus motus,sed quia in breui tēpore facit ipse Angelus magnum motum,ut patet Gen.cap.18.

XXVI. Conclusio.

D.Thomas in 2.d.3.q.1.tenet, ꝙ Angelus est in prædicamento substantię,quia per se subsistēs, & licet non componatur ex materia, & forma,quia est simplex,componitur ex essentia,& esse,sic q̄d essentia se habet,ut materia,& esse,ut forma. Scotus autem in 9.q.quolib.tenet, quod Angelus est subsistens in prædicamēto substantiæ compositus ex genere,& differentia,& in 1.dist.8.q.2.tenet,ꝙ Angelus est cōpositus ex perfectione, quā habet,& ex priuatione perfectionis,qua caret, ex ente positiuo,& priuatiuo. Auerr. autem tenet in cap.de specie,& in 2.lib.de cœlo.quod genus generalissimum in prædicamento substātiæ est corpus compositum ex materia,& forma, & sic Angelus non est in prædicamento. Vide Henricū in quolib.quolib.4.q.16. Com.49.

XXVII. Conclusio.

D.Thomas in 2.d.3.q.1.tenet, quòd Angelus est de se hic, & non indiuiduatur per aliquid super additum, nàm quodlibet immateriale est de se hoc.Scotus autem in 2.dist.3.tenet,ꝙ Angelus est de se hic,per hæccheitatem, quæ idem realiter, & distincta formaliter. Auerr. tenet cum D. Thoma.

XXVIII. Conclusio.

D.Thomas in 2. dist.3. q.1.tenet,ꝙ in Angelis est numerus transcendens, non autem numerus prædicamentalis, quia Angelus est substantia spiritualis,quantitas autem est in materia semper. Hæc Scotus non negat, ipse enim in primo Sent. dist.24.q.unica,tenet, quòd in diuinis personis non est numerus ternarius de prædicamento quātitatis. Ioannes enim cap. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus,& hi tres unum sunt, sed est numerus rerum numeratarum,qui est numerus increatus, & transcendens,& non est propriè numerus, sed impropriè,secundum quid,puta,numerus personarum & sic debent intelligi authoritates sonantes numerum esse in diuinis.

XXIX. Conclusio.

D.Thomas in 2.dist.3.q.1. tenet, quòd multitudo Angelorum est nobis innumerabilis, sed Deo cuncta nota, & hoc de mente D. Gregorii super Danielem,cap.7.& D. Dyonisij in libro de cœlesti Hyerarchia cap.14.sic tenet Nicolaus de lyra super Apoc.5.Arist.& Auerr. 12.met. numerarunt intelligentias ad numerum orbium,& errauerunt in cogitationibus suis. Contex.49.

XXX Conclusio.

D.Thomas in 2.dist.3.q. 1. tenet, quòd quilibet Angelus facit unam speciem,Scotus in 2.dist. 3.q.7.tenet plures Angelos esse sub eadē specie.

XXXI. Conclusio.

D.Thomas in 2.d.3.q.1.tenet, ꝙ omnes Angeli sunt unius generis scilicet substantiæ de mente Auicennæ.

Auicennæ. Hoc idem tenet Scotus.

XXXII. *Conclusio.*

Rationes D. Thomæ sunt à posteriori. D.Thomas in 2.dist.3.q.1.tenet, quòd Angelus, & anima distinguuntur specie, quia Angelus non est materia unibilis, anima uerò est materia unibilis. Scotus uerò in secundo distinct. 1.q.6. tenet quod distinguuntur specie se ipsis, hoc est, per differentias suas specificas, quæ quales sint, nullus scit.

XXXIII. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.3.q.1.tenet, quòd Angelus, & Anima distinguuntur specie, sicut species, & species. Nam secundum D.Tho. Anima componitur ex esse, & essentia, uelut Angelus, & omne tale, si est ens absolutum, hoc est non dependens, à materia in fieri, & conseruari, est in prædicamento, tanquam ens completū, & specificum. Scotus uerò in 2.dist.1.q.6.tenet quòd Angelus, & Anima distinguuntur specie tanquam species, & pars speciei.

XXXIIII. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.3.q.1.tenet, ꝙ Angelus in principio suæ creationis, non potuit esse malus, iuxta illud Gen. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant ualde bona. Hoc Scotus non negaret. Cap. 1.

XXXV. *Conclusio.*

D.Tho.in 2.dist.3.q.2.tenet, ꝙ Deus intelligit se, & omnia per essentiam suam, quæ est sibi ratio cognoscendi. Angelus intelligit non per essentiā suā, sed per species concreatas; Anima uerò per species innatas per intellectū agēte in intellectu possibili; Nam Arist.3.de Anima: Oportet intelligentem phantasmata speculari. Scotus in 2.dist. 3.conuenit cum D.Thoma in hoc, quòd in Angelo sint concreatæ species uniuersales omnium rerū, mediantibus quidditatibus. Angelus intelligit omnia extra se, nam dicit author de causis: Omnis intelligentia est plena formis. Tenet tamē Scotus, quòd essentia Angeli est sibi ratio perfecta cognoscendi se, sic quod Angelus non potest intelligere se per essentiam suam. Quod non potest anima ꝑ ordinem conuersionis ad phātasmata.

contex. 30.& 39.

Lib. 1. ca. 1.

XXXVI. *Conclusio.*

D.Tho.in 2.dist.3.q.2.tenet, de mente D.Dionysij libro de cælesti Hyerarchia cap. 12. ꝙ Angeli superiores intelligūt per species cōcreatas uniuersaliores. i. plura repræsentantes, ideo illuminant inferiores. Hoc Scotus nō negaret, immo dicit in 2.dist.9 ꝙ Angelus superior illuminat inferiorem, hoc est, alloquitur eū intellectualiter; imprimendo in intellectu eius notitiam rei, uel speciem quandam repræsentantem rem illam, quam ei declarare intendit.

XXXVII. *Conclusio.*

D.Thomas in secundo dist.3.q.2.tenet, quòd Deus per eandem ideam cognoscit uniuersale, & singulare materiale in propria existentia, quia ipse producit formas, & materias, & in potestate sua est forma uniuersalis, & singulare, sed Angelus per eandem speciem concreatam cognoscit uniuersale, & singulare, uidelicet Alexandrum, & omnes homines. Scotus uerò in secundo dist.3, tenet, quòd Angelus solum uniuersalia cognoscit per species uniuersales concreatas, singularia autem cognoscit per intellectum Agentem, conuersum ad phantasmata. Nam Scotus ponit in Angelo intellectum agentem, & possibilem.

XXXVIII. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.3.q.2.tenet, quòd intellectus noster pro statu isto non intelligit singularia nisi reflexè per conuersionem intellectus agentis ad Phantasmata, nam sub ratione singularis non potest intelligi à nobis singulare, sub specie uniuersalis. Sic etiam tenet Scotus in 2.distin. tertia cum singulare aliquid addat ad uniuersale, quòd uerò intellectus noster non cognoscat singulare, sub propria ratione singularitatis, est imperfectionis in ipso pro statu isto.

XXXIX. *Conclusio.*

D.Thomas in secundo distinct. 3.quæst.2.tenet, quòd Angelus non cognoscit plura simul in genere proprio, per species proprias, sicut intellectus noster, sed in uerbo cognoscit plura simul. Hoc non negaret Scotus.

XL. *Conclusio.*

D.Thomas in 2.dist.3.q.2.tenet, quòd in Angelis est intellectus agens, & intellectus possibilis. Idem tenet Scotus, nam asserit, quòd in Angelis non est intellectus agens, respectu cognitionis naturalis Dei, quia ibi est intellectus agens, ubi obiectum intelligibile potentia fit actu intelligibile, ut est in nobis, ut phantasma est potentia intelligibile, quod fit actu intelligibile, per intellectum agentem depurantem; sed Deus non potest fieri de potentia intelligibili actu intelligibilis, quia non est aliquo modo actus intellectus. Respectu rerum creatarum in Angelis est intellectus agens, & intellectus possibilis. Est intellectus agens, quatenus abstrahit res ab esse sensibili, ad esse intellectuale; Est intellectus possibilis, quatenus est specierum receptiuus.

XLI. *Conclusio.*

D. Thomas in 2.dist.3.q.2.tenet, quòd intellectus possibilis Angeli, & hominis differūt in hoc, quia hominis est in potentia ad recipiendum species ab intellectu agente, & lumen ēt intellectus

agentis, nam ſicut lux facit potentia colores actu colores, hoc eſt potentia uiſibiles, actu uiſibiles; Ita intellectus agens lumine ſuo, facit potentia intelligibilia actu intelligibilia, uel potentia intellecta, actu intellecta, 3. de anima; pariformiter intellectus agens Angeli, & hominis differunt, nam lumen intellectus agentis, ſolum nō ſufficit, ad hoc ut intellectus agens producat diſtantem unam cognitionem, quia requiruntur ſpecies, quas ipſe intellectus agens transfert illuminando phantaſmata, & transferēdo de ordine in ordinem, uā m mediante illo lumine concreantur ſpecies in ipſo intellectu agente angelico; Hoc Scotus negat de intellectu agente angelico. Comm. 10.

XLII. Concluſio.

D.Thomas in 2. diſtin. 3. q. 3. ad calcem, tenet, quòd Angeli creati in puris naturalibus, in illo ſtatu innocentiæ diligebant ſe, & Deum pluſquam ſe, & ſuper omnia, quia cognoſcebant Deum eſſe ſummum bonum, illa tamen dilectio nō erat meritoria, ſed naturalis, idem dicit Magiſter ſent. ibidem, ponendo quòd Angeli non fuerunt creati in gratia.

XLIII. Concluſio.

D.Thomas in 2. diſt. 4. q. 1. & D.Bonauentura in 2. diſt. 4. q. 1. tenent, quòd Angeli in principio ſuæ creationis, non fuerunt beati beatitudine ſupernaturali, quæ conſiſtit in uiſione, & fruitione Dei, qualem beatitudinem anima habet, ſed fuerunt beati beatitudine naturali, quæ conſiſtit in uidendo, & diligendo Deum naturaliter, & ſic expresſit Ezechiel: Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſcientia, & perfectus decore in delitijs Paradiſi Dei fuiſti. Sic tenent Magiſter ſent. & Scotus. Ezech. ca. 28.

XLIIII. Concluſio.

D.Thomas in 2. diſtin. 4. q. 1. tenet, quòd boni Angeli non præſciuerunt ſuam beatitudinem certa cognitione, ſed bene per conjecturam, mali uerò, nec per conjecturam, nec certitudinaliter ſuū caſum præſcire potuerunt, ſic tenent Magiſter ſent. & D.Bona. in 2. diſt. 4. q. 2.

XLV. Concluſio.

D.Thomas in 2. diſtin ct. 4. q. 1. tenet, quòd ſi Deus reuelaſſet Angelis malis, quod ipſi eſſent caſuri, non intellexiſſent illud eſſe dictum ad reuelationem, ſed ad comminationem, uelut Petrus intellexit, quādo Christus prædixit ei: Antequam gallus cantet ter me negabis. Mat. cap. 26.

XLVI. Concluſio.

D.Thomas in 2. diſtin. 4. q. 1. tenet, quòd utraque opinio eſt ſubſtentabilis uidelicet, Angeli ſunt creati in gratia gratum faciente, & Angeli ſunt creati in puris naturalibus, Nam Auguſtinus 12. de Ciuitate Dei dicit: Deus ſimul condens naturam, & largiens gratiam; tamen quòd fuerint creati in puris naturalibus cum gratia gratia data, eſt communior opinio, dicit D.Thom. & hanc uiam uidetur tenere D. Bonauentura & Scotus, ut declarat Nicolaus de Orbellis, in ſecundo diſtin. 4. q. 1.

XLVII. Concluſio.

D.Thomas in ſecundo diſt. 5. q. 1. tenet, quòd Angeli mali ſuo libero arbitrio peccauerunt, pro quanto intelligendo unum, retraxerunt ſe ab alio. Iob: Ecce qui ſeruiunt Deo non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit prauitatem, ſic tenent D.Bonauentura & Scotus. Iob. cap. 4.

XLVIII. Concluſio.

D.Thomas in ſecundo diſtin. 5. queſt. 1. tenet, quòd in illo textu Eſayę, ubi dicitur: Aſcendam in cœlum, & ponam ſedem meam in Aquilone, per cœlum non debemus intelligere Empyreum, cū ibi eſſet, ſed ſolum loquitur de Cœlo Trinitatis, eius æqualitatem appetendo, idem dicit. D.Bonauentura & Nicolaus de Orbellis in 2. ſent. diſt. 6. q. 1. in perſona Nabucdonoſor. Cap. 14.

XLIX. Concluſio.

D.Thomas in 2. diſtin. 5. q. 1. tenet, quòd Lucifer appetijt æqualitatem Dei, nō ſimpliciter, ſed ſecundum quid, dupliciter primò, quia uolebat bonitatem ſuam transfundi ad omnes alios inferiores. ſecundo uolebat adipiſci beatitudinem ſine meritis, ante tempus, Sic tenet D.Bonau. & Nicolaus de Orbellis in 2. diſt. 6. q. 1. & quando philoſophus dicit 3. Ethicorum: Electio non eſt impoſsibilium; gloſſant Doctores: Verū non eſt ſimpliciter, ſed benè ſecundum quid. 3. Ethic. ca. 2.

L. Concluſio.

D.Thoma in 2. diſt. 5. q. 1. tenet, quòd peccatum Luciferi fuerit ſuperbia, quæ eſt appetitus propriæ excellentiæ. Eccl. Initium omnis peccati ſuperbia eſt, nec obſtāt dictum Pauli, uidelicet: Radix omnium malorum eſt cupiditas, quia non capitur ibi cupiditas ſpecialiter pro auaritia, ſed generaliter pro inordinato deſiderio, cuiuſcunque deſiderij. Scotus uero tenet, quòd fuerit ſuperbia, inuidia, odium, & luxuria, ut declarat Nicolaus de Orbellis in 2. diſt. 6. q. 1. capiendo luxuriam non pro lapſu carnis, ſed pro inordinato amore ſui ipſius. Eccl. cap. 10. Thi. cap. 6.

LI. Concluſio.

Magiſter ſent. in 2. diſt. 5. tenet, quòd Angeli, qui conuerſi ſunt ad Deū, habuerunt gratiā cooperantē, i. preueniētē, ſeu gratis datā, quia cōuerſi ſunt,

ad consequendam gratiam gratum facientem, D. Thomas uerò dicit, q indiguerunt tali gratia, & ideo non fuit apposita Angelis aliqua gratia nisi sola libertas arbitrij sui, faciendo enim quod in se est, disposuere se ad gratiam gratum facientem.

LII. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 5. q. 2. tenet, q Angeli per gratiam gratum facientem, quam receperunt disponentes se ad illam consequendam per actum conuersionis ad Deum meruerūt beatitudinem, sic q inter meritum, & præmium non requiritur prioritas temporis, sed naturæ, sic tenet D. Bona. sic Scotus, addens, quòd inter receptionem gratiæ, & beatitudinem fuit aliqua breuis morula tē poris imaginarij. Magister sent. tenet, quòd meruerunt beatitudinem, postquam habuerunt eā, non prius per obliquia, scilicet impensa fidelibus ad quos mittuntur, sicut miles nouus meretur stipendium, & mercedem, quam habet in principio, tanquam bene militaturus, non quia bene militauit, & reddo rationem, quia si homo non fuisset creandus, Angelus non habuisset beatitudinē, quod uidetur inconueniens.

LIII. Conclusio.

D. Thomas in 2. dist. 6. q. 1. tenet, quòd Lucifer fuit de ordine Seraphin. & supremus omnium Angelorum sic tenet Magister sentē. sic D. Bona. Sic etiam Scotus, ait enim Ezechiel: Omne lignū Paradisi non est assimilatum ei. Sic tenet D. Gregorius, licet D. August. 11. lib. super Gen. dimiserit quæstionem insolutam. Cap. 2.

LIIII. Conclusio.

D. Thomas dist. 6. q. 2. asserit, quòd in Angelis malis detur ordo, nam potestas Demonum ad exercendos homines, & puniendos damnatos à Deo est, & ideo ordinata per gradus prælationis debet esse. Hoc non negaret Doctor subtilis.

LV. Conclusio.

D. Thomas in secundo distinct. 6. q. 2. tenet, quòd aliqui Angeli mali sunt in hoc aere caliginoso, & aliqui sunt in inferno, idem tenet Scotus, ut declarat Nicolaus de Orbell. in secundo dist. 6. quæstio. 2. qui quidem dicit, quòd nostra habitatio competit eis propter nostrum exercitium. Vnde Grego. in libro Moralium: Immundi spiritus, qui de cœlo aethereo lapsi sunt, in hoc cœli terræque medio uagantur.

LVI. Conclusio.

D. Thomas in secundo dist. 7. q. 1. tenet, quòd Angeli mali non possunt facere bonum, nam in Angelo malo est natura bona, à Deo creata, sed uoluntas mala, cuius malitiæ ipsi sunt causæ, & ideo, omnis actus naturæ eorum bonus est, sed actus uoluntatis eorum est malus, idem dicit Scotus, ut declarat Nicolaus de orbellis in secundo, distinct. 7. quæst. prima. Nam in Demonibus est continuatio malitiæ, quia non possunt à culpa resurgere, nec meritoriè operari, cuius ratio est secundum Scotum, quia ad meritoriè uolendum, non sufficit uoluntas, sed requiritur gratia, tanquam principium cooperans, quæ non potest poni in esse, nisi à solo Deo creante, ex quibus concludit Augustinus 12. de Ciuitate Dei, quòd certum est Deum, nunquam eis daturum gratiam, & sic impossibile est, eos meritoriè operari, uel à culpa resilire.

LVII. Conclusio.

D. Thomas in secundo dist. 8. q. 1. tenet, quòd absque dubio Angelos quandoque corpora assumere, in quibus ab hominibus uidentur. Idem tenet Scotus in secundo distinct. 8. quest. 1. nam potest Angelus huiusmodi corpus localiter mouere, sed non potest mediante tali corpore, in operationes sensitiuæ, quia illæ, non sunt natæ recipi nisi in composito ex anima, & parte corporis per fectè mixta, cuius neutrum est ibi, ita apprehendit colores oculis clausis, sicut apertis, & sonos auribus obturatis, sicut non obturatis, unde eius uidere, uel audire, nil aliud est, quàm intelligere, quantum autem ad operationes uegetatiuas, ut nutrire, & generare non sunt ibi completæ, non est ibi uera nutritio. Licet enim sit commestio, quæ præcedit nutritionem, inquantum est sibi diuisio, & in Ventrem, traiectio, non tamen est ibi cōuersio cibi in corpus, sed resoluitur in subtiles uapores, sicut cibus consumptus à corpore glorioso. Potest poni exemplum de Aqua, quæ sorbetur à radio Solis.

LVIII. Conclusio.

D. Thomas in secundo distin. 9. quæstio. 1. nouem esse ordines Angelorum promulgat Angelos, Archangelos, Principatus, Potestates, Virtutes, Dominationes, Thronos, Cherubin, & Seraphin. Nam Hierarchia dicitur, quasi sacer principatus à hyeros, quod est sacrum, & archos, quod est princeps. Hoc Scotus non negat in 2. distin. 9. q. 1.

LIX. Conclusio.

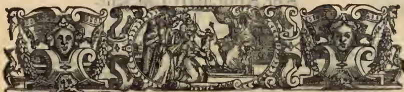
D. Thomas in secundo distinct. 10. quæst. prima tenet, quòd superiores Angeli non mittuntur in ministeriū, sed inferiores, unde patet, quòd hæc positio rationabilior est, tum quia Dionysius de cœlesti Hyerarchia hoc tradit, qui Discipulus Pauli fuit, & dicitur eius uisiones scripsisse. Scotus tenet in secundo distinct. 10. q. unica, quòd superiores mittuntur ad intra ad diuina mysteria inferioribus reuelāda. Inferiores uerò mittuntur Cap. 11. 12. & 13.

tuntur exterius ad illa reuelata explenda, & hominibus nuncianda. Videtur tamen, quòd supremi, uel aliqui de supremis, mittuntur quandoque ad extra. Nam Incarnationem, nescierunt multi Angeli, ante tempus Incarnationis, uel Passionis Christi, quod tamen non latuit maiores, nàm Angelum missum ad Beatam Virginem ad hoc nunciandum non latuit. ergo ille, cui hoc patuit, erat de superioribus, & non de infimis.

LX. Conclusio.

D. Thomas in 2. distin. 11. q. 1. tenet Angelum deputari ad custodiam hominis, hoc idem tenet Scotus in 2. dist. 11. hoc enim decet Altitudinem diuinæ potentiæ, cum enim Deus habeat Demones aduersarios, condecens est, ut ipse eos uincat per suos Ministros, ut per hoc ostendatur potentia manus domini, quæ non solum potens est in se, sed in suis seruis. Rogamus igitur hunc seruum, D. Antonium, ut intercedere dignetur pro hac Serenissima Republica Veneta, ac pro suis Patauis, ut Deus à peste, & ab isto morbo contagioso, qui nunc est Venetijs, & Patauij, liberare dignetur.

Patauij, in Aedibus D. Antonij. 1576.

EXIMII
SACRAE THEOLOGIAE
PROFESSORIS FRATRIS
ANTONII ANDREAE MINORITAE CONV.
IN TERTIVM SENTENTIARVM.

DISTINCTIO. I.

Circa Diſtinctionem primam Quæritur,

VTRVM POSSIBILE FVERIT NATVRAM humanam uniri uerbo in unitate ſuppoſiti.

Seraphicus Bona. 3. ſent. diſt. 1. q. 1.
Scotus 3. ſent. diſt. 1. q. 1.
D. Thomas 3. parte ſumma q. 2. Art. 3.
Ricardus 3. ſent. diſt. 1. q. 1.
Durandus 3. ſent. diſt. 1. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. ſent. diſt. 1. q. 1.

Quæſtio prima.

CIRCA diſtinctionem primam Tertij libri Sententiarum Queritur primo, Vtrum aſſumptio humanæ naturæ à uerbo ſit poſſibilis.

QVOD non: Purus actus, & infinitus nulli eſt componibilis; ut probatum eſt in queſtione illa: Vtrum Deus ſit ſummè ſimplex. Sed uerbum eſt huiuſmodi. Ergo. & cætera.

• Diſt. 8. q. 1. primi.

Item inter unibilia eſt aliqua proportio, ſed finiti ad infinitũ nulla eſt proportio. ergo. &c.

Item contraria non poſſunt ſimul eſſe, ꝓp repugnantiá, ſed plus repugnant creatũ, & increatũ, quàm contraria. Contraria autem ſunt in eodem genere: ergo non poſſunt uniri. at Authoritas probatur per Phyloſophum quarto Metaphyſices, ubi dicit, quòd ſi contraria eſſent ſimul; eſſent ſimul & contradictoria.

4. Met. cont. 9. 7. & 27.

Item incarnare eſt agere; ergo incarnari eſt pati: Sed uerbum non poteſt pati: ergo. &c. Probatio conſequentiæ; Cuilibet actioni correſpondet paſſio. Et ſi negetur hoc propter inſtantiam de amare, & amari; ergo eodẽ modo de Vnire, & Vniri; quia illa eſt actio immanẽs, cui nõ correſpõdet paſſio in obiecto; Incarnare aũt eſt actio trãſiens in obiectum extra, & ſic ſibi aliqua paſſio correſpondebit extra.

Item per rationes proprias; & primo ex parte naturæ aſſumptæ arguitur ſic: Eadem natura humana eſt hęc, & pſonata propria perſonalitate; ergo non poteſt aſſumi, ut hæc, niſi aſſumatur, ut perſona: Sed ut perſona ſtante perſonalitate eſt inaſſumptibilis. ergo. & cætera. Probatio primæ propoſitionis; quia ratio perſonæ nihil perſonale addit ſupra naturam ſingularem. Probatio ſecundæ propoſitionis: Quia quando aliqua ſunt idem realiter, uno aſſumpto, realiter reliquum aſſumitur.

Item ex parte aſſumentis ſic; Quæ ſola ratione differunt, unum non poteſt eſſe ratio unionis realis, & non alterum; ſed perſona, & eſſentia in Deo ſunt huiuſmodi; alias eſſet ibi compoſitio. ergo perſona non poteſt uniri, & non eſſentia; cum illa unio ſit realis: ſed eſſentia non incarnatur. ergo. & cætera.

Et confirmatur, quia cum unio realis ſit ad aliquam rem ſecundum, quòd habet eſſe reale, in quantum reale; & non in quantum rationis, nihil terminabit illam unionem, quod habet tantum eſſe rationis.

Item omnis dependentia eſt ad independens.

ergo dependentia naturæ aſſumptæ, non poteſt
terminari ad perſonam; ut perſona: tamen perſo-
na, ut perſona eſt independens.

Item Omnis dependentia alicuius ad alterum
uel eſt cauſati ad cauſam, uel eſt effectus poſterio
ris, ad effectum priorem; uel cauſę particularis ad
cauſam uniuerſalem; uel termini relatiui ad termi
num. ſed nullum iſtorum poteſt dari in propoſi-
to, niſi primum; ſed primum. ſ. creare eſt commu
ne tribus. igitur terminus illius dependentiæ erit
communis tribus. ergo.

Ioannis ca. 1.

Contra Ioannes ait: Verbum caro factum eſt:
& ſumitur ibi caro pro homine: ſecundum Augu
ſtinum.

Vide in Ench. ca. 33 & 4. de Trin. cap. 21. & 14. de Ciu. Dei cap. 2. & ſuper Ioãnē.

Reſpondeo ſupponendo partem affirmatiuã,
tanquam Articulum Fidei inter eos, qui reſpiciũt
temporalia ad uidendam iſtam poſſibilitatẽ ſunt
tria uidenda.

Primo uidendum eſt quid ſit Vnio.

Secundo Vtrum ſit poſſibilis ſine repugnantia
ex parte naturæ aſſumentis.

Tertio Vtrum ſit poſſibilis ſine repugnãtia ex
parte naturæ aſſumptæ.

De primo dico, quòd illa Vnio non dicit ali-
quid formaliter abſolutum; quia cum Vnio dica-
tur ad ſe. Nam quocunque abſoluto interminato
non habetur unio, dicit ergo reſpectum; Sed non
reſpectum communem, & eiuſdem rationis in
utroque extremo; ſicut ſimilitudo; quia perſona
aſſumens non poteſt realiter dependere à natura
aſſumpta, ex trigeſima diſtinctione, ſed natura
aſſumpta realiter dependet ab aſſumente. Dicit er
go relationem diſquiparantiæ, quæ ſolum in alte
ro extremo eſt realis, nec eſt relatio, quæ ſit or-
do cauſati ad cauſam, quia dependentia naturæ
creatæ ad Deum, ut ad cauſam terminatur ad to-
tam Trinitatem. Tota ergo Trinitas diceretur in-
creata: Nec eſt ordo cauſati poſterioris ad cauſa-
tum primum, quia perſona aſſumens non eſt cau
ſata; ergo relatio, ſiue dependentia diſquiparantię
alterius rationis additis: & licet ſit difficile reperi
re ſimilem in creaturis, poſſet tamen dici, quòd
accidens habet duplicem dependentiam ad ſubie
ctum. Vnam, ut informans ad informatum: & iſta
arguit imperfectionem in ſubiecto, quia poten-
tialitatem ad actum ſecundum quid. Aliam ut po
ſterioris ad illud, quod eſt eſſentialiter prius in
quo ſubſtentatur, & iſta nullam imperfectionem
arguit in eo quod eſt natura prius ſubſtentans:
Nec iſta dependentia eſt cauſati ad cauſam: quia
ſubiectum reſpectu accidentis non habet ratio-
nem cauſæ, niſi materialis, quia informatur.
& ita eſt prima dependentia prædicta. Si igitur
iſtæ duæ dependentiæ ſunt inter ſe diſtinctæ, ſe-
cunda erit ſimilis huic, de qua agitur. &c.

Ex diſt. 30. primi libri.

Accidens hẽt duplicem dependentiã ad ſubſtantiam.

Accidẽtia ſũt entia, quia entis. 7. Me. cõt. 2. uera eſt in genere cauſæ materialis nõ formalis nec efficientis.

De ſecundo dico, quòd iſta unio ſiue aſ-
ſumptio eſt poſſibilis abſque repugnantia ex parte
aſſumentis, quia ſi perſonæ aſſumenti repu-
gnaret; hæc aſſumptio, aut eſſet hoc in quantum
perſona diuina, aut in quantum hæc perſona. non
primo modo, quia cum natura aſſumpta non ſe
habeat per informationem in perſona aſſumẽte;
ut dictum eſt in primo Articulo, non arguit in per
ſona diuina imperfectionem, nec compoſitionẽ,
nec limitationem, nec depẽdentiã; quia non opor
tet eam referri realiter, nec etiam ſecundo mo-
do. Puta, quia aſſumit hæc perſona, & non illa. Nã
licet ille reſpectus conſequens naturam ſit com-
munis tribus; reſpectus tamen conſequens perſo
nam non eſt communis tribus. Immo autem ſic
eſt, quòd determinare dependentiam naturæ aſ-
ſumptibilis non eſt naturæ, ſed perſonæ. & natu-
ra aſſumptibilis non eſt natura dependens à natu
ra, ſed à perſona. ergo una perſona, ut ab alia di-
ſtinguitur poteſt terminare dependentiam natu-
ræ aſſumptibilis; quæ non dependet abſolutè lo-
quendo ad naturam, ſed ad perſonam.

Alia ratio aſſignatur hic, quia perſona diuina
ideo hoc poteſt, quia continet uirtualiter perfe-
ctionem cuiuſcunque perſonæ creatæ: Et ideo po
teſt perſonare omnem naturam creatam, quæ eſt
nata perſonari in proprio ſuppoſito.

Varro. lib. 3. q. 1. Vide D. Thomã in 3. diſt. 1. q. 9.

Sed iſta ratio deficit dupliciter. primo, quia ſi
perſona diuina, ut diſtinguitur contra aliam per-
ſonam, & contra rationem diuinitatis, contineret
uirtualiter perfectiones creatas; qua ratione unã,
& infinitas. & ita diceret ipſa formaliter perfe-
ctionem in diuinis ſimpliciter, & eſſe perſonæ ra
tio formaliter infinita. quod non conceditur
ab eis.

Iſtud argumẽtum dupliciter deficit.

Secundo, quia ſecundum omnes diuina natu-
ra magis cõtinet perfectiones creatas, quàm diui
na perſona, ut diſtincta contra rationem eſſentię.
ergo ſi ratio ſit bona, diuina natura põt aſſume-
re humanam naturam; uel ad unitatem naturæ,
quod eſt impoſſibile; uel ad aliam unitatem, quod
falſum eſt. Vnde ſicut diuina eſſentia nulli naturę
creatæ poteſt eſſe eſſentia, quamuis contineat
uirtualiter omnem realitatem eſſentiæ creatæ;
Ita diuina perſona nulli naturæ creatæ poteſt
eſſe perſona. Non ergo arguo ex hac uia;
ſed ex hac; cum perſona diuina ſit independens,
etiam ut diſtincta contra aliam perſonam, non re
pugnat ſibi determinare dependentiam naturæ
creatæ; quæ abſolutè dependet ad perſonam diui
nam; maximè cum talis terminatio non arguat cõ
poſitionem, ut dictum eſt.

Tertius Articulus eſt difficilior, quia oportet
ibi oſtendere diſtinctionem naturæ creatæ ad
propriam perſonalitatem. Probatur tamen pro-
poſitum tripliciter.

Varro. ubi ſupra, & Henricus in ſua sũma quolib. 3. q. 5.

Primo ſic: Nam ſingularitas naturaliter præ-
cedit rationem perſonæ in eodem genere. er-
go poteſt Deus influere in primam ſcilicet ratio
nem ſingularitatis, non influendo in ſecundam.
Poteſt ideo uerbum aſſumere naturam ſingula-
rem, præcauẽdo eam in illo priori, antequam per
ſonaliter propria perſonetur in ſe ipſa.

Secundo ſic: Modus unius generis poteſt com
municari alteri generi, ſicut patet, quòd modus
ſubſtantiæ communicatur accidenti ſeparato in
ſacramento. è contrario modus accidentis po
teſt communicari ſubſtantiæ. Sed hoc poſito ex
parte naturæ humanæ; quæ eſt ſubſtãtia, ſaluatur

Vnio,

Vnio,& dependentia illa, quæ dicta est.

Tertio sic: Quæ sunt magis diuersa, sunt magis unibilis; sicut patet de actu, & potentia, substantia, & accidente; quæ uniuntur. Et non uniuntur duo actus, uel duo indiuidua eiusdem speciei. sed Deus, & creatura sunt maximè diuersa. ergo possunt uniri in uerbo.

Istæ rationes non ostendunt propositum.

Contra primam: Si esset bona, sequeretur, quod Deus faceret naturam sine singularitate; cum ratio naturæ præcedat natura rationem indiuidui, & illud negatur multo magis, & illud scilicet singularitatem sine personalitate. Nam personalitas est ultima eius actualitas.

Contra secundam: Eo ipso, quòd modus est proprius elicitiuus est incompossibilis omni non tali, non ualet illud, quod adducitur, quia modus substantiæ est per se subsistere actu sine aptitudinali inclinatione ad inhærere; & iste modus nô cômunicatur accidenti separato, ut patet.

Contra tertiam: Diuersa non uniuntur, nisi quia unum est actus, & forma respectu alterius. sed patet, quòd Deus non est formaliter respectu creaturæ; quia secundum Damascenum libr. 3. assumpsit naturam nostram in atomo non tamen personatam. Ideo ad probandum propositum, ostendam quid sit illud proprium, quo natura est personata: & duæ uidentur uiæ possibiles.

Lib. 3. cap. 1 c.

Quære in maximus Alani.

Aliter ergo proceditur ad probandum propositum duplici uia. Vna uia ponit, quòd personalitas est quædam realitas positiua; & hoc sine illud positiuum sit absolutum, siue respectiuum, ultra realitatem singularitatis, quæ formaliter non est illa, sicut realitas singularitatis, est realitas positiua ultra realitatem specificam, quæ formaliter non est ipsa, sed sibi addita, sicut dictum est in libro secundo.

Quid sit personalitas. 1

Lib. secundo. Dist. 3. de indiuiduatione.

Secunda uia ponit, quòd est quædam negatio, & non formaliter. ita quòd ultimata realitas positiua est singularitas; & ultra eam non est, nisi quædam negatio in materia à natura intellectuali, propter quam dicitur persona.

Personalitas est quædam negatio.

Contra primam uiam arguo duplici modo. Primo, quia illi realitati repugnaret communicari, & assumi; quia persona est incommunicabilis existêtia; sed hoc esset inconueniêns; tum quia secundû Damascenum, quod est inassumptibile est incommunicabile. tum quia non uidetur ratio, quare inassumptibilis erit illa realitas; cum omnis realitas positiua creata sit æque tota in potentiæ obedientiali respectu Dei.

Ca. 6. tertii. li.

Secundo quia tunc sequitur, quòd modo à uerbo non sit assumpta omnis realitas positiua, quæ est in homine, quod est inconueniens, cum illa esset actualissima, quia ultimata.

Tertio, Quia in illo priori naturæ, in quo assumitur hęc humanitas posset non assumi, & tamen sic manu teneri nullo positiuo addito, & sic esset hic homo; & non persona; & etiam si dimitteretur à Verbo, uel oporteret, quòd aliquid reale positiuum sibi adderetur, uel remaneret non persona; quæ omnia sunt inconuenientia.

Contra secundam Viam arguitur primo, quia talis negatio non esset nisi independentia ad personam extrinsecam, & tunc sequeretur, quòd anima separata, quæ non dependet ad personam extrinsecam, esset persona, quod falsum est.

Secundo, Quia nulla negatio potest de se esse incommunicabilis, nisi per affirmationem: Sed personalitas est de se incommunicabilis. ergo nô est tantum negatio.

Tertio, Quia diuidi, dicit imperfectionem, sequitur, quòd indiuisio dicit perfectionem: & pari ratione incommunicabilitas dicit aliquam perfectionem scilicet, persona est incommunicabilis: Sed nulla negatio dicit perfectionem, nisi per affirmationem. ergo. &c. Non ergo per puram negationem est persona.

Non asserendo potest mediari inter istas duas uias negando omnem realitatem positiuam, quæ sit ratione personæ, cui repugnat contradictoriè communicari, cum omnis entitas creata positiua possit dependere à Verbo, & per consequens assumi: nec tamen est concedendum cum secunda uia, quòd sola independentia actualis ad personâ extrinsecam sit formalis ratio personæ, quia, ut assertum fuit iam, anima separata esset persona.

Sed distingêdû est de independêtia actuali, naturali, & aptitudinali, naturali, & potêtiali absolutè.

Multiplex dependentia.

Est autem actualis naturalis dependentia accidentis ad subiectum, uel animæ separatæ ad corpus, uel grauis ad centrum, quando uiolenter tenditur sursum. Potentialis absolutè non repugnare sibi contradictoriè dependere ad illud, ad quod tamen naturaliter non dependet nec actu, nec aptitudine, & hoc potest esse in aliquo propter potentiam obedientialem respectu potentiæ supernaturalis actionem. Possemus ergo dicere, quòd negatio primarum duarum dependentiarum côplet formaliter in natura creata ratione suppositi, & personæ in natura intellectuali, non tamen ista duplex negatio tollit dependentiam tertiam, quę non est naturalis, ut dictum est: sed dependet omnis natura creata à Verbo aptitudine obedientiali: & sic datur sibi talis actualis dependentia, per agens super naturale personatur illa personalitate super naturali. Si uerò non datur, remanet in se propter illam solam duplicem negationem prædictam nullo alio positiuo addito, & ita patet, quod nihil positiuum deest in humanitate Christi.

Tunc respondendum est ad rationes superius factas, contra secundam uiam, quia sunt etiam côtra istam uiam excepta prima ratione ibi facta, ut patet.

Ad secundam ergo dico, quòd incommunicabile, ut pertinet ad rationem personæ excludit duplicem côunicabilitatê. s. in ratione quo, & quod, esse enim singulare nisi sit illimitatum sicut essentia diuina est communicabile in ratione, quod & est communicabile in ratione quo. Persona uero, uel suppositum est incommunicabile utroq; modo. Ex quo ergo negatio personalitatis negat côunicabilitatem, sequitur, quòd ipsa est communicabilis.

Ad quin-

Ad tertium dico, quòd communicatio diuinę essentiæ in tres personas, quia fit sine diuisione, non dicit imperfectionem, sed communicatio cũ diuisione sic.

Tunc ultra dico, quòd nulla entitas positiua creata est incõmunicabilis absolutè. Immo quæli bet dependet à Verbo increato non solum, ut à causa, immo etiam ex hac dependentia speciali. Sed tamen unum concedo, quòd illa duplex negatio, in qua consistit ratio personæ, negat duplicem dependentiam supra dictam, s. actualem, aptitudinem, & naturalem, ratio alicuius positiui sub stracti, tamen illi positiuo non repugnat contradictorie communicari: immò potest à Verbo assumi, ut dictum est. Et nota diligenter, quòd licet rationi personæ increaturis non repugnet contradictorie communicari, ut dictum est; Tamen est uerum, quòd non solum cõsistit in negatione duplici communicabilitatis actualis, & aptitudinalis, naturalis, immo etiam negat omnem commu nicabilitatem actualem, tam naturalem, quàm super naturalem, quia iam contradictoriè sibi repugnaret, & ideo humanitas in Christo non est persona; quia habet actualem communicabilitatem supernaturalem, & ita est personata supernaturaliter. & ita sibi dimissa statim esset persona nullo positiuo addito. Et ex hoc potest patere, quòd ratio personæ in creaturis consistit quodammodo in triplici negatione, licet alio modo possit dici, quòd solum in duplici pro quanto omnia actualis communicabilitas potest dici: & alia communicabilitatis aptitudinalis negatio.

Nota diligenter.

In p̃sonia negatur omnis communicabilitas actualis. Quo humanitas in Christo non sit persona, sed personata.

Ex his dictis consurgit dubitatio, quòd cum Vnio sit relatio, & humanitas in Christo si dimitteretur à uerbo nullo addito positiuo absoluto substracto personaretur à Verbo, sequeretur, quòd per se esset motus, uel mutatio à relatione, ad relationem. Quod est contra Phylosophum 5. physicorum.

Dubitatio.

5. Phys. com. 10. & 7. phys. com. 21.

Respondeo & dico, quòd Relatio tripliciter potest se habere ad fundamentum. Vno modo, quod non possit poni fundamentum sine ipsa, & absque contradictione. Quia scilicet non potest poni sine termino absque termino illius relationis si ne contradictione.

Relatio tribus modis põt se habere ad fundamentum.

Exemplum: Relatio creaturæ ad creatorem, & talis relatio non est realiter distincta à fundamẽto, ut patet in lib. 2.

Exemplum.

Alio modo, quòd positis quocunque modo extremis, statim de necessitate sequitur relatio inter ea, & istæ sunt rationes intrinsecus aduenientes. Exemplum: Vbicunque ponantur duo alba, statim de necessitate consurgit similitudo inter ea.

Ex dist. 1. secũdi libri.

Exemplum.

Tertio Modo, quòd non sequitur relatio, nisi positis extremis certa dispositione, & istæ sunt relationes extrinsecus aduenientes: Exemplum: Nõ consurgit relatio inter agens & passum, nisi ipsis approximatis, nec cõsurgit unio inter unibilia, nisi approximentur.

Quæ sit relatio extrinsecus adueniẽs. Vide Scotum in 11. q. quolib. art. 4.

Exemplum.

Tunc igitur dico, quòd in relationibus sumptis duobus primis modis, non est motus, nec mutatio, nisi sit primo in aliquo absoluto; Sed in relatione sumpta tertio modo potest p se esse motus uel mutatio, sicut patet expresse de relatione, quæ est unio, nec hoc negat Phylosophus, cum concedat, quòd ad ubi, qui non est forma absoluta, sed respectus extrinsecus adueniens sit per se motus. Et de numero talium est relatio Vnionis humanitatis ad uerbum in Christo.

Nõ negat Arist. ad ubi esse motum localem ut declarat Auerr. 8. phys. cõmẽto 32.

Tunc ad argumenta pricipalia: Ad primum dico, quòd infinitũ nõ est componibile, ut pars, & tamen unibile modo dicto, idest potens terminare illam dependentiam.

Contra: Infinitum nihil potest addi. ergo nec uniri.

Respondeo: Verbum infinitum non continet omnia formaliter, sed uirtualiter, & eminenter, & ut sic non dependet ad uerbum, quia ut sic nõ habet entitatem dependentem. ergo potest aliquid sibi uniri eo modo, quo illud non continet. hoc est, quòd formaliter talis natura dependeat ad uerbum.

Verbum infinitũ quo oia contineat uirtualiter.

Ad secundum Dico, quòd depẽdentia illa specialis humanitatis ad uerbum est sufficiens proportio ad hoc, ut uniatur, & ista proportio potest esse infiniti ad infinitum: licet non illa, quæ est in duo quanta, ut dupli ad duplum, sed qualis dicitur esse actiui ad passiuum, ut ẽcõuerso, uel actus ad potentiam. Natura autem humana potentialis est dependere respectu personæ diuinæ dependẽtia aliqua speciali.

Duplex proportio atingẽtiæ & cõmensurationis p̃i ma est in proposito, sed nõ secunda. Vide Frãciscum de Mayronis in ultu. q. p̃logi

Ad tertium dico, quòd non prouenit ex diuersitate contrariorum, quòd non possit esse simul, sed aliunde, scilicet ex repugnantia. Nam magis sunt diuersa superficies, & albedo, quàm albedo & nigredo: & tamen superficies potest esse alba, & nigredo non potest esse alba.

Ad quartum, quòd quia incarnare, siue assumere, siue unire est actio trãsiens, oportet, quod respondeat sibi passio in humanitate, quæ unitur, & assumitur. & licet uerbum dicatur incarnari, tamẽ nõ patitur, quòd nullam passionem importet nisi in humanitate.

Incarnare est actio transies

Et licet incarnari grammaticè loquendo uideatur significare passionem, non tamen propriè loquendo significat, nisi in natura humana, quæ assumitur, & unitur uerbo, & sic non in uerbo, sed in natura humana.

Ad quintum dico, quòd ut patet ex tertio Articulo, ratio personæ non dicit aliquam negationẽ ultra rationem singularitatis, & nihil positiuum.

Ad sextum dico, quòd non conceditur, quòd ratio formalis essentiæ, & personæ in Deo differant sola ratione, immò ponitur, quòd formaliter & ex natura rei habent aliquam identitatem, ut di ctum est in primo libro.

Ad septimum dicitur, quòd persona uerbi terminat illam dependentiam naturæ humanæ effectiuè, & formaliter. Effectiuè quidem, quia uerbum ita assumit, quòd ad se sumit. Quod non faciunt aliæ personę formaliter: quia perfectissimè terminat supplendo uicem proprii suppositi.

Dist. 2. primi lib. par. 2. q. 4. Hẽricus quolib. 13. q. 5. ut de Varronem hic q. 4.

Cõtra hoc sunt authoritates, quas adducit Magister.

gister in littera,quæ dicunt, quòd tota Trinitas si mul est operata effectiuè istam incarnationem.

Item,quia relatiuum,ut relatiuum, nō est principium agendi.

Contra illud etiam,quòd dicit,quòd est causa formalis uerbum, quia terminat. Ista est impropria locutio, quia ita posset dici,quòd una persona est causa formalis alterius,cum terminet relatiuum alterius personæ.

Ad illud, quod adducitur, quòd uerbum ad se sumit;dico,quòd tota Trinitas actiue assumit humanam naturam ad uerbum, & Verbum ultra alias personas nihil facit effectiue.Sed solum terminat dependentiam illam. Dico ergo,& arguo, q si formalis ratio sit aliquod absolutum, tunc illud absolutum terminat. Et relatiter dico,quòd licet relatiuum in quantum tale non possit terminare dependentiam effectuum ad causam. Potest tamen terminare istam,quæ est alterius rationis, ut prædictum est.

Ad octauum Dico,quò d maior propositio nō est sufficiens,quia ut uisum est; ista dependentia est alterius rationis ab omnibus illis.

VTRVM TRES PERSONAE POSsint assumere eandem naturam numero.

Seraphicus Bona.3.sent.dist.1.q.3.Art.1.
Scotus 3.sent.dist.1.q.2.
D.Thomas 3.parte summæ q.3.Art.6.
Ricardus 3.sent.dist.1.q.4.
Durandus 3.sent.dist.1.q.3.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum tres personæ possint assumere eandem naturam numero.

QVOD sic: Antequā assumeretur à uerbo, fuit assumptibilis à qualibet psona. Agāt ergo ad assumptionem ad se omnes tres personæ simul, quātum possunt,uel assumetur à qualibet,& tunc habetur propositum,uel à nulla, quod est inconueniens,ex quo agunt, quantum possunt, uel ab una tantum, quod etiam est inconueniens: Quia non est magis ratio de una,quàm de altera.

Item natura assumpta modo inclinatur ad proprium suppositum, cum talis inclinatio sit sibi naturalis,ergo potest assumi à quolibet,potente supplere uicē proprii suppositi, cuiusmodi sunt personæ Patris,& filii.&c.

Itē natura assumpta modo est in potentia obedientiali respectu Patris, & spiritus sancti. sicut ante,quia non est reducta ad actum,nisi illa, quæ erat ad uerbum, sed istæ aliæ duæ personalitates sunt alterius rationis, cum sint ad alias distinctas personas.ergo.

Item idem accidens potest esse in diuersis subiectis.ergo &,eadem potentia in diuersis suppositis.Cōsequentia patet, quia,ut dictum est in præcedenti quæstione,talis dependentia est illi similima. Antecedens sic probatur: Quia corpus glorificatum potest simul esse cum non glorificato. ergo habuit idem ubi. sed ubi est subiectiue in loco. ergo.

Articulo primo.

Contra: Anselmus de incarnatione uerbi, & Idem libr.2.Cur Deus,& homo,dicit, quòd plures personæ eandem naturam assumere omnino nequeunt. Cap.7.

Item multiplicato supposito multiplicatur natura.ergo & multiplicato,increato,multiplicatur natura. Consequentia patet, quia suppositum increatum supplet uicem suppositi creati. ergo ita distinguit,sicut creatum distingueret. Cap.9.

Item quòd conuenit alicui, & ab alio distingui tur,non potest conuenire illi, à quo distinguitur. sed incarnatio competit filio,ut distinguatur à Patre.ergo non potest competere patri,& filio.

Dicitur,quòd sic.Ratio est,quia potest multiplicari posterius absq; contradictione, stante unitate prioris. Sed ratio indiuidui natura præcedit rationem personæ, quod patet, quia uerbum assumpsit naturam humanam atomam non personatam.ergo potest eadem natura numero esse in diuersis suppositis maximè sibi extrinsecis.

Varro.lib.3. q.5.& D.Thomas in 3. parte summæ Artic.q.3. Vide Henricū quolib.6.q.7.

Item relatiuum nō facit distinctionem ab absoluto,uel sic distinctio relationis non facit distinctionem in absoluto. Sed personæ diuinæ sunt relatiuæ, & natura assumpta est absoluta. ergo non oportet naturam distingui in tribus personis pro pter distinctione personarum, & sic a tribus personis poterit assumi.

Dicunt ergo,quòd sicut eadem anima est indiuersis partibus,& sicut idem corpus uirtute diuina potest esse in diuersis locis simul, ita eadem natura potest esse indiuersis diuinis suppositis, ex quo sunt sibi realiter extrinseca, & non eadem illi naturæ.

CONTRA: Ex hoc, quòd diuina essentia est in tribus suppositis, arguitur, quòd sit infinita. ergo natura assumpta esset infinita, si in tribus poneretur.

RESPONDEO, quòd Diuina essentia est in tribus suppositis,cum quibus est realiter idem: & ideo est infinita: sed natura assumpta nō esset realiter idem cum suppositis,à quibus esset assumpta Similiter natura diuina fundat tres personalitates increatas,non autem natura humana.Et ex hoc sequitur eius infinitas.

Varro.ubi supra soluendo primum Argumentum oppositum primo.

CONTRA: Suppositum assumēs perfectissimè supplet uicem proprii suppositi, ita ergo esset infinita,ac si esset indiuersis suppositis propriis.

Item ita esset illimitatum accidens, quòd simul esset indiuersis subiectis, sicut forma substantialis,quæ simul informaret diuersas materias.

AD quæstionem potest dici, quòd uel intelligitur terminus uniuocus naturæ assumptæ,sint tres personæ;uel essentia subsistens in tribus personis. Primus modus nō uidetur possibili, ratio est,q.a dependentia unam essentialem unius naturæ non potest terminare nisi unum suppositum. sed dependentia naturæ assumptæ est essentialis, & eam totaliter terminat unum suppositū assumēs, cum perfectissimè suppleat uicem proprii suppositi, à quo totaliter terminetur. ergo impossibiles est

sis est à tribus assumi simul. ergo.

CONTRA: Dependentia est relatio, relatio autem eiusdem rationis potest multiplicari in eodē, sicut patet, quòd idem album potest esse simile diuersis albis; & idem Pater respectu plurium filiorum. Et si diceretur, quòd depēdentia ad tria supposita diuina essent alterius rationis, tanto magis possent multiplicari in eadem natura assumpta.

Ex dist. secun libri q.4.& 5. de relationib. creaturæ ad Deum.

RESPONDEO, quòd sicut non omnis relatio, Vnde relatio posset eadem esse realiter fundamē to; cum relatio creaturæ ad creatorem sit eadem ut dictum est; Ita nec unde relatio repugnat sibi, quòd plures eiusdem rationis sint in eodem. sed repugnat alicui relationi speciali, cuiusmodi est dependentia essentialis, sed, quòd tali relationi repugnet, patet de aliis depentiis essentialibus, ut dependentia causati ad causam. Impossibile enim est, quòd idem causatum totaliter dependeat à duobus in eodem genere causæ: Nam cum uno illorum remoto, & alio remanēte, adhuc staret causatum, sequeretur, quòd staret causatum remota causa, a qua totaliter dependebat. ut patet intuenti; sed hoc est impossibile.

Diuina essentia prius in se natura existit quàm in suppositis personetur.

SECVNDVS modus uidetur esse possibilis, nam cū diuina essentia prius in se natura existat, quàm in suppositis personetur, & cum nullum esse habeat à persona, & det esse ipsi personæ, uidetur ꝙ sub illa ratione priori possit naturam assumere: & ita ratio unionis non esset incōmunicabilitas, sed per se essentia, uel per se subsistentia singularis. Sed tunc talis natura non esset persona propria personalitate, nisi metaphoricè; & ratio est, quia primo non uniretur personæ.

TVNC ad rationes: Ad primam alterius opinionis dico, quòd non omne prius potest stare immultiplicatum, multiplicato posteriori: Quia iam sequeretur, quòd eadem natura numero posset esse in diuersis suppositis; quod non conceditur, & sic licet indiuiduatio sit prius natura personalitate, non tamen sequitur, quòd una & eadem indiuiduatio possit stare cū pluribus personalitatibus. Nam hoc etiam posset concludi de personalitatibus increatis, respectu quarū indiuiduatio prior est. Sic non potest manere quodcunque prius indistinctum cum distinctione posterioris cuiuscunque.

Ad secundum Dico, quòd licet relatiuum nō necessario distinguat absolutum, super quo fundatur; tamen necessario distinguit absolutum, cuius terminat essentialem dependentiam, & absolutum, quod sequitur ipsum relatiuum.

Exempla.

Exempla etiam de anima respectu partiū corporis, & de locato respectu diuersorum locorum non concludunt, quòd anima essentialiter dependeat à diuersis partibus corporis, ut diuersæ sunt, nec locatum à diuersis locis.

SED contra secundum Membrum supra dictū arguitur, ꝙ illa assumptio non possit terminare aliquam unitatem naturæ, quia iam fieret unum ex natura assumpta, & diuina, quod est impossibile.

Respondeo, q. assumeretur natura, non ad unitatem naturæ, nec compositionis, sed unionis, & esset specialis dependentia naturæ ad naturam, sicut modo est naturæ ad personam.

CONTRA: Assumitur à persona, ergo ad unitatem naturæ.

RESPONDEO, ꝙ non est simile; Quia prima consequentia non concludit identitatē realem inter assumptum, & assumētem, sed secunda sic. Ratio autem istius diuersitatis est, quia cum ratio personæ non dicat formaliter aliquid positiuum, tollitur, quando assumitur natura nullo positiuo remoto ab assumpto: & ita remanet ratio personę solum in assumente, sed non sic esset in natura, ut patet, quia ipsa, ut singularis, dicit aliquid positiuum.

TVNC ad rationes principales: Ad primam dico, ꝙ si omnes agerent actiuè, non tamen ad tres terminaretur assumptio; sed ad unam, ad illam. s. ad quam agerent, ut terminaretur, non tamen posset agere sibi ad terminandam eam, quia repugnat; ut uisum est: tanquam quælibet ageret. Nam impossibile est totaliter dependere dependentia eiusdem rationis ad plures personas, & sit nata terminari ad unam.

Ad secundam & tertiam simuliter dico, ꝙ stāte actuali assumptione à uerbo, non potest reduci ad actum aliqua potētia ad assumptionem eiusdem, uel sit potentia obedientialis, uel inclinatio naturalis; & hoc propter repugnantiam assignatam, sicut patet, ꝙ stante albedine in subiecto, non potest reduci ad actum potentia ad nigredinem.

Ad quartum Dico, ꝙ idem accidens non potest esse primo in diuersis subiectis. Ad probationem dico, ꝙ essent duo ubi subiectiue in duobus locatis, quamuis locns sit unus. Vnde si locus sit formaliter respectus ad locatum, erit dicendum, ꝙ materialiter sunt in uno loco: qui fundat duos respectus ad duo locata. sicut idem album per eādem albedinem est simile in duobus albis.

VTRVM VNA PERSONA POSSIT assumere plures naturas.

Scotus 3. sent. dist. 1. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 3. Art. 7.
Ricardus 3. sent. dist. 1. q. 5.
Durandus 3. sent. dist. .. q. 1 3.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum nna persona possit assumere plures naturas.

D. Thomas 3. parte summæ q. 3. Art. 7. in solutione secundi Argumenti.

QVOD NON: Quia uel esset unus homo, uel plures. Non unus, quia deficeret sibi unitas naturæ. Nec plures, quia deficeret sibi pluralitas suppositorum. ergo. Prima cōsequentia probatur per hoc, ꝙ tres personæ sunt unus Deus. Secunda consequentia probatur per hoc, quia habens plures scientias est unus sciens propter suppositi unitatem.

Præterea: Natura numeratur ad numerationē suppositorum

suppositi, & habet unitatem ab unitate suppositi. ergo si unum suppositum, una natura.

Contra: Plures naturæ sunt in potentia obedientiali ad unam personam antequam assumatur. Et una assumpta non impeditur, quin potentia alterius non possit reduci ad actum, quia illa non adæquat totam potentiam terminandi in assummente. ergo.

Ricardus de Media uilla lib. 3. dist. 1. Arti. 1. q. 5.

Respondetur, quod sicut tota Trinitas: cum sit infinitæ uirtutis, potest terminare omnes relationes reales omnium creaturarũ ad ipsam causam efficiẽtem: Nec ipsa ex hoc refertur realiter; Ita unum suppositum diuinum, cum perfectissimè possit supplere uicem omnium suppositorũ creatorum; potest simul terminare omnes dependentias reales naturarum creatarum ad omnia supposita propria, absque eo, quòd ipsum referatur ad creaturam realiter. Et sicut ibi non adæquatur tota uirtus effectiua; Ita nec hic tota uirtus terminandi.

Dist. 11. primi libri quod Pater & filius non sunt unus spir.

Ad rationem in contrarium, dico, Quòd sicut Pater, & filius sunt unus Spirator, licet non unus spirans, sed duo spirantes, ut dictum est; Ita esse unum hominem, est esse unam personam. esset ergo unus homo habens plures naturas.

Contra: Ergo Christus non est homo, cũ nõ habeat personam humanam.

Item si assumeret Humanam, & non Angelicam, quid esset?

Ad primum dico, quòd esse hominem, est ab humana natura. licet esse unum hominem est à quacunque una persona, in qua talis natura personatur.

Ad secundum dico, quòd esset persona Angelus & Homo; sicut ille esset quasi bis homo. Dualitas autem non posset attribui, nec ibi, nec ibi, nisi solum ex parte naturarum. Ad aliud dico, quòd si ent singularitas præcedit rationem suppositi, uel personæ, ita potest pluralitas personarum stare in eodem supposito. &c.

VTRVM SVPPOSITVM CREATVM possit ypostatice aliam naturam creatam.

Scotus 3. sent. dist. 1. q. 4.
D. Thomas 3. parte summæ q. 3. Art. 1.
Durandus 3. sent. dist. 1. q. 5.

Quæstio quarta.

Qvarto quæritur, Vtrum unum suppositum creatum possit supponere alienam naturam creatam.

Qvod sic: Omnem perfectionem limitatam potest Deus dare creaturæ: sed suppositare alienam naturam, non arguit uirtutem illimitatam. ergo.

Item superiora continent uirtutem inferiorũ, ergo suppositum Angelicum potest suppositare naturam humanam.

Contra: Suppositum propriũ, & natura creata propria adæquãtur. ergo sicut eadẽ natura nõ potest esse indiuersis suppositis primo, nisi esset infinita, nec ècontrario.

Respondeo, quod suppositare naturam alienam, potest intelligi effectiuè, & formaliter siue terminatiuè. Primo modo tota Trinitas suppositat naturam humanam in Christo. Secundo modo solum uerbum. Si intelligatur primo modo, dico, quòd non. Quia natura creata non habet dependentiam ad alienum suppositum, nisi obedientialẽ; alias uiolenter esset in proprio supposito. Potentia autem obed. ẽtialis solum respicit efficatiam primi agentis. Si intelligatur secũdo modo dicitur, quod non. Quia iam unũ suppositũ esset illimitatum ad plures naturas, & ita esset infinitũ. Sed ista ratio non concludit, Quia suppositũ uerbi sub propria ratione suppositi non est formaliter infinitum. Cũ sub propria ratione uerbi realiter distinguatur à Patre, & tñ potest terminatiuè suppositare alienam naturam. Non uidetur impossibile, quod Deo efficiente, possit unum creatum suppositum terminatiuè suppositare alienam naturam creatam.

Suppositare naturam põt accipi dupliciter.

Varro libr. 3. dist. 1. q. 2.

Verbũ nõ est infinitum secundum rationem personalitatis suæ.

Ad principale dico, quod actiuè hoc facere, arguit efficaciam infinitam. ut dictum est. Sed terminatiuè non.

Ad secundum dico, quod superiora non continẽt uirtutem inferiorum, nisi illorum, quæ sunt sibi essentialiter subordinata.

Ad illud in oppositum potest dici, quod non est simile. Quia idem potest simul totaliter depẽdere à pluribus eodem genere depẽdẽtiæ. Ita quod à quo libet totaliter. Sed benè idẽ potest terminare dependentiam totalem plurium. Exemplum: Idem effectus non potest essentialiter dependere à duobus efficientibus, sed plures effectus ab uno efficiente.

Exemplum.

VTRVM FORMALIS RATIO TERminandi unionem sit proprietas relatiua.

Scotus 3. sent. dist. 1. q. 5.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 2. q. 2.

Quæstio quinta.

Qvinto quæritur utrum assumptio humanæ naturę in uerbo termineturquod ad proprietatem uerbi relatiuam; Vel ad essentiam.

Qvod ad essentiam. Per illud uerbum terminat assumptionem humanæ naturæ, per quod cõuenit sibi continere perfectionem creati suppositi, & per quod natura assumpta est sibi in potentia obedientiali. Sed huiusmodi est essentia, non proprietas relatiua. Nam continere pertinet ad infinitatem, & obedientialis potentia respicit omnipotentiam facientis.

Motiua Varronis ubi supra.

Respondeo, quod dicentes, Verbum assumere naturam humanam, & terminare assumptam: Quia continet perfectionem suppositi creati, & erat sibi in potentia obedientiali; haberent dicere, quod terminat per rationẽ essentiæ, & nõ prationem

Varro. libr. 3 dist. 1. q. 1. & 2.

Q

tionem relatiuam personalem; & ideo in prima quæstione nō probaui possibilitatem incarnationis à parte Verbi per has rationes, sed ex hoc, quod Verbum est independens. nam ista dependentia est alterius rationis ab ista; quæ est causati ad causam, ut ibi patuit. Sed illæ rationes ualerent, si esset dependentia causati ad causam. Dico igitur, quòd terminat per rationem personalem, ita quod essentia non est sibi formalis ratio terminandi. Ratio est, quia in quocunque est ratio formalis terminandi, illud terminat. sed in Patre est essentia: & tamen Pater non terminat. ergo.

Diceretur forte ad hanc rationem, quòd licet eadem essentia sit in Patre & filio; Tñ sub alio, & alio mō. Verbū ergo terminat per rationē essentiæ, ut est in eo sub speciali modo non ualet instātia. Nam cum illa unio sit realis, oportet, quod uerbum terminet illam per rationem realem, non ergo per rationem huiusmodi, qui est quædam relatio rationis. & si dicas, quòd est relatio realis, non est. n. proprietas personalis. ergo.

Ad rationem in contrarium patet, quòd negan da est maior. Nota, quòd Scotus in hac quæstione pertractat multum prolixè de formali constitutiuo personæ diuinæ, Vtrum sit relatio, uel aliquid absolutum. &c.

DISTINCTIO II.

CIRCA DISTINCTIONEM II. Quæritur,

VTRVM NATVRAM HVMANAM uniri Deo Hypostatice & tamen non frui includat contradictionem.

Scotus 3. sent. dist. 2. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de modo assumendi naturā

CIRCA distinctionem secundam Quęritur primo, Vtrum natura assumpta à Verbo immediate ad esse hypostaticum non frui Verbo, includat contradictionem.

QVOD sic: Vel esset nata frui, uel nō. Si sic, cōtradictio esset, si non frueretur. Probatur: Maior est unio hypostatica, quàm unio per habitum gloriæ. sed cum habitu gloriæ non potest non frui, ergo. Maior sius probatur per Augustinū. 13. de Trin. In rebus per tempus ortis nulla maior unitas ista, excepta illa, qua tres p̄sonæ sunt unus Deus. Si autem dicatur, quòd non sit nata frui, tūc maior contradictio, quia sequitur, quòd Deus esset lapis, & huiusmodi.

13. de trin. c. 9 Arguitur per locum a minori.

Item si natura assumpta posset non frui, posset peccare, & damnari, quod est contradictio.

CONTRA: Verbum in triduo uerè, & immediatè uniebatur carni secundum esse hypostaticum. ergo.

Hēricus quolibet. 6. q. 9.

Respondeo & dico, quod si natura assumpta est apta nata frui, impossibile est quòd non fruatur. Ratio, quia cū intellectus sit potētia naturalis impossibile est, quod non moueatur ab obiecto præsente, & eo modo, quo obiectum est natum mouere. ergo intellectus naturæ assumptę moueretur à diuina essentia, quæ est in uerbo ad actum uisionis: quia taliter est natura mouere & tunc intellectus naturaliter ostenderet uoluntate essentiam clare uisam, & ita uoluntas necessario frueretur, quæ non potest resilire ab ultimo fine præsente.

Vide Varrone q. præsenti.

Confirmatur. Quia ista unio magis eleuat potentias, quàm habitus gloriæ ad esse super natura le. sed cum habitu glorię nō potest nō frui. ergo.

Dicit ultra ista opinio, quòd natura non nata non frui non potest assumi ad talem unionē. Ratio est, quia sicut Deus non potest illabi creaturę ad esse, nisi illabatur ad operari, ita non potest illa bi isto speciali illapsu ad tale esse. s. hypostaticum, nisi illabatur ad suum proprium operari, quod est frui uerbo assumente.

CONTRA Primum: Deus non causat aliquid ad extra, nisi contingēter. ergo essentia diuina in uerbo non necessario causat intellectionem in intellectu assumpto, nec per consequens uolitionē in uoluntate, non conceditur etiam, quod uoluntas necessitetur ab ultimo fine p̄sente, ut probatū est.

Scotus 7. q. quolib. & in 1. dist. 2. q. 1 & et in 2. dist. 1. q. 1.

ITEM contra utrumque simul: Prius potest esse sine posteriori, à quo est essentialiter distinctū sine contradictione. ergo potest assumi natura ad esse suppositale absque eo, quod assumatur ad operari, quod est frui. Operari autem est posterius, cū præsupponat esse suppositi; & ita est posterius ad esse suppositale assumptum, sicut ad proprium, quia in eodem instanti assumitur, & suppositatur in supposito proprio. ergo.

Dist. 1. q. 4. primi libri.

Item contra secundam: Natura irrationalis nō minus dependet ad uerbum ista speciali dependētia per potētiam obedientialem, quàm natura rationalis. ergo de se est assumptibilis. ergo Verbum pōt illam dependētiā terminare. Probatur primū propositum, quia non habet aliquam entitatem positiuam incommunicabilem plusquam natura rationalis, quia iam esset perfectior, tum quia essentialius habet ordinem, & magis necessarium ad proprium suppositum, quia iam esset perfectio.

Et si dicas, quod cū uerbum sit personabile, cuiusmodi non est natura irrationalis; Dico, quod immo, quia cum ratio personæ in uerbo nihil positiuum addat super rationem suppositi; & ita per eamdem realitatem potest terminare dependentiam naturæ p̄sonabilis, uel suppositalis. Ex primis duabus instantiis patet solutio ad primam rationem opinionis, ad primum mēbrum. Ad eius uero confirmationē dico, quod existente habitu glorię in anima, adhuc Deus contingenter causat intellectionem in intellectu, & uolitionem in uoluntate creati. Vel dicēdum, quòd gloria formaliter actu fruitur, licet ergo unio hypostatica sit maior, quàm ad actum primum, qui est ex se tale. Vnio tamen gloriæ est maior, quàm ad actum secundum, qui est frui, quia formaliter consistit in frui.

Ad illud pro scdo mēbro dico, quod sicut illaberetur ad operari, quod competeret tali naturæ assumptæ, & speciali illapsu; ita quòd in esse; ita & inope-

inoperati esset communicatio hydiomatum. Vnde si assumeret ignem, sicut tunc Deus diceretur ignis, ita diceretur calefacere.

Ad quæstionem igitur dico, quòd propter rationes factas contra opinionem, non uideo, quòd sit contradictio naturam creatam assumi à Verbo ad esse hypostaticum, & non frui eo, & hoc si ue sit natura nata frui, siue non.

AD primam rationem in oppositum principalem dico, quòd ista unio est maior, quàm ad actum primum; & modo de facto est. Ad actum secundum, qui est frui, quia est de ratione gloriosi, quòd fruatur, sed non est de intrinseca ratione eius naturæ, quæ assumitur ad esse hypostaticum, quòd fruatur, ut uisum est. Tamen proprie loquendo una non est maior alia: quia sunt alterius rationis, ut patet.

Ad illud, quòd additur pro secundo membro, dico, quòd non est contradictio, quòd Deus esset lapis eo modo, quo est homo, quia non formaliter, & realiter. Sed per communicationem hydiomatum. omnis enim creatura distat ab eo.

Ad secundum dico, quòd ex ui unionis hypostaticæ ad Verbum natura in Christo assumpta non fuit impeccabilis ex necessitate absoluta, sed de congruo propter plenitudinem gratiæ. &c.

VTRVM NATVRA HVMANA fuerit assumpta per aliquod medium.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 2. q. 2. Art. 3.
Scotus 3. sent. dist. 2. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 6. Art. 6.
Ricardus 3. sent. dist. 2. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 2. q. 3.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum de facto fuerit aliquod medium congruitatis in assumptione humanitatis Christi à Verbo medians inter uerbum, & ipsam humanitatem: Et dico de facto, & de congruo. Quia patet ex quæstione præmissa, quòd non ex necessitate, cum possit natura absque eo, quòd fruatur, immo etiam irrationabilis; & per consequens sine habitu gloriæ, & gratiæ. Et ut quæstio includat de medio intrinseco, cuiusmodi est anima, & intrinseco, cuiusmodi habitus gloriæ, uel gratiæ.

Lib. 3. cap. 6. QVARTO quartum sub titulo, an uerbum fuerit immediatè unitum toti naturæ humanæ.

Cap. 6. et est li tera cap. 11. QVOD NON: Et primo Arguo de medio intrinseco. quia secundum Damascenum; & secundum Augustinum de Agone Christiano, & habetur in litera assumpsit carnem mediante anima.

Item cum in triduo fuerit totum uerè corruptum per mortem, quæ est uera corruptio dimisisset ab. unde, quod primo assumpsit, quod est cotra Damasc.

Ca. 73. uel. 52 Item de medio extrinseco sic: Homo non utitur Deo quantum ad esse beatificum, nisi mediante habitu gratiæ, uel gloriæ. ergo nec ad esse hypostaticum, nisi mediante aliquo habitu. Consequentia probatur, quia ista est maior quàm illa.

CONTRA: & primo de medio intrinseco: Si assumpsisset primo partes, quàm totum, non fuisset una assumptio, sed plures.

Item in triduo assumpsisset carnem de nouo, quia tunc non unitebatur carni, mediante anima.

Item de medio extrinseco sic: Deus illabitur illapsu generali creaturæ primo ad esse totius, & non per habitum, sed immediatè. ergo simile est de illapsu speciali.

RESPONDEO de medio intrinseco, & dico, quòd licet ordine intentionis primo assumpsit totum, tamen ordine naturæ in primo instanti naturæ assumpsit animam; & ipsa mediante assumpsit carnem in secundo instanti naturæ, & ita per consequens totum. Varro. lib. 3. dist. 2. q. 1. uel q. 11. totius. 3.

CONTRA: In triduo fuisset noua assumptio carnis; quia tunc nō erat assumpta mediante anima.

Itē: Tūc Christus nō fuisset primo homo; quia in illo primo instanti naturæ non fuisset homo, cum nec assumens, nec assumptum esset homo, ut patet.

DICO ergo quantum ad istud Articulum, quòd distingui potest de medio. Est enim medium, quod, & medium quo. Si agatur de medio quod; Dico, quòd nullum fuit medium inter totum hominem & Verbum assumens: Ita quòd primo assumpsit totum. Ratio est: Illud primo assumpsit, & immediate, quod primo & immediatè fuit personale. Sed tale fuit totum, non aliqua pars, ut patet. Probatio Maioris: In eodem instanti, in quo natura humana fuit assumpta a uerbo, fuit personata in supposito proprio, cum uerbum suppleat uicem proprii. Si uero agatur de medio quo; dico, quòd sicut anima est illud, quo formaliter homo est homo: Ita anima est medium, quo est assumptus. Sed hic est dubium, Vtrum totum, quod dicitur primo assumptum realiter, sit distinctum à partibus; Et si sic, Vtrum sit aliqua entitas positiua absoluta, uel relatiua. Et tertio, Vtrum sit forma aliqua, per informationem, uel quid. Duplex mediū quo, et q. Dubium.

Quantum ad primum, Videtur dicere Commentator primo Phy. Quod licet totū sit aliud à qualibet parte, & ab omnibus partibus absolute: non tamen est aliud, quàm omnes partes simul sumptæ. Auerr. 1. phy. cōmēto 17. Vide Varronē q. 11. huius. 3. 11. p Aueroe.

Sed ostendo oppositum, primo, quia tunc falsa, & nulla esset diuisio unius, & Totius. 8. Met. Dicit enim phylosophus ibi, quod unum, & totum quoddam est aggregatum, ut aceruus, & tale totum nō est nisi partes simul sumptæ. aliud est unum, & totum per se. 8. Met. cōt. 15

Item terminus per se generationis est aliquid habēs propriā entitatē, sed nō partes, sed totū est p se terminus gñationis, s& gñatio, nō ē sola unio. ergo. 7. Met. in fine sic arguit phylosophus: Manet, A, & B, & non manet Ab. sed idem realiter nō pōt manere, & non manere. ergo Ab est aliud ab A, & B. Nec ualet, si dicas, quod non manent unita, quia corruptio non est sola separatio. 7. Met. cōt.

Item terminus per se corruptionis. &c.

Item, quia tunc materia, & forma non essent causæ, quia respectu nullius causati, cum nec sint causa sui ipsius, nec altera alterius.

Idē dicit Ant. Andreas. in 7. Met. q. 18. Item, quia propria passio, & propria operatio per se sequitur totum, non partem. ergo.

Contra Auerro. Item ad Commentatorem dico, quòd male dicit ibi, sicut in multis alijs locis.

De secundo dico, quod est aliqua entitas non respectiua, sed absoluta: Quod probatur per omnes præmissas rationes, Vt patet consideranti.

Item res sunt per se in prædicamento, ratione totius. ergo totum non est formaliter respectus, quia respectus non est in prædicamento absoluto.

De tertio dico, quòd non est forma informans distincta contra formam partis, cui correspondeant sibi pro perfectibili ipsæ partes: Quia tunc anima intellectiua non esset ultima, & perfectissima forma in homine; quia est inconueniens, nec potest hoc esse; quia materia, & forma sunt partes diuersarum rationum, & Ideo non correspondet eis una forma perficiens. sed potest dici totum forma totius, non quia informet totum, uel partes, sicut forma informat materiam, sed quia totum est formaliter totum, per ipsam entitatem, q dicitur compositum, sicut albū est formaliter albū per albedinē, non quia albedo informet ipsum album: sed totum subiectū, & tamen albedo potest dici forma albi. Et etiam compositum est illud, quo formaliter est aliquid quidditatiue, & specifice, & respectu talis entitatis materia & forma sunt causæ intrinsecæ.

Idem habet Arist. 8. Met. contex. 15. Et si quæras, quare materia, & forma causant intrinsecè talem entitatem, quam non causant subiectum, & accidens; Dico, quòd non est dare aliquam causam, nisi quia materia est materia formæ, uel forma est forma materiæ: & ideo faciunt per se unum; & per consequens causant talem entitatem: Sicut cera, est cera, & figura est figura. Ideo faciunt unum per accidens.

Quid sit talis entitas. Auicenna. 5. Met. cap. 5. Et si quæras quid est talis entitas: Potest dici, sicut dicit Auicenna, quòd qualitas rei non est nisi quidditas. Ita quòd Equinitas non est nisi equinitas, & Humanitas, non est nisi humanitas, & talis entitas tantum entitas.

Et si quæras per quid unitur ista entitas absoluta, quæ est totius ipsi toto, uel ipsis partibus; Dico, quòd non quicquid unitur alteri, unitur per aliquam formam mediam, quia tunc illa uniretur extremis per aliam, & sic procederetur in infinitum. Dico ergo, quòd sicut inter calorem, & calefacere non est aliquod medium in genere efficientis: Ita inter formam totius, & ipsas partes simul sumptas, non est aliud medium in genere causæ formalis.

Et si dicas, quòd immo, quia necessariò forma totius, ut consurgat ex partibus, requirit rationem partium. Dico, quòd non est inconueniens, quòd aliquod absolutum præexigat, uel coexigat aliquem respectum, sicut patet, quòd causare causatum à pluribus causis coexiget approximationem causarum illarum, ergo. Ista opinio non uidetur saluare, quod materia, & forma sint causę intrinsecę, ut patet.

De medio extrinseco, dicitur, quòd gratia fuit medium in ista unione humanitatis ad Verbum.

D. Bona. lib. 3. dist. 2. Art. 3. q. 2. CONTRA: ut prædictum est supra; in illo instanti, in quo fuisset personata, in se fuit personata in uerbo: sed patet, quòd gratia cum sit habitus, & principium operandi non attribuitur nisi ei, quod potest operari, operari uerò est suppositi. ergo, nec gratia, nec aliquod accidens potuit præcedere rationem suppositi, & per consequens nec mediare.

Ad argumenta ergo principalia respondetur.

Ad primum de medio intrinseco, Dico, quòd intelligendæ sunt authoritates de medio, quo, & non quod.

Ad secundum, quòd cum uerè Christus fuerit mortuus, uerè potuit dicere, quòd aliquam entitatem habuit uiuus, quam non habuit mortuus. Et ad Damascenum dico, quòd noluit plus dicere, ut patet c. 73. nisi, quòd nunquam dimisit animam, & corpus, quæ partes sunt essentiales, ita quòd nunquam fuerunt in se suppositatæ, sed semper in Verbo.

SED mouetur hic unum dubium. Quia tunc uidetur, quòd de nouo intriduo assumpserit per se partes, cum primo non essent per se assumptæ, quod quidem dubium rectè tangitur in argumento, sed ipse hoc dubium dimittit insolutum. Quæras ergo solutionem in loco præassignato. Vide in simili infra dist. 16. & hic confide ra bene plura.

Ad illud de medio extrinseco; Dico, quod non est simile: quia beatitudo consistit in actu perfecto: Ideo necessarius est ibi habitus; qui aliquo modo concurrit, sed esse hypostathicum est esse primum. Ideo non mediat ibi aliquis habitus, licet consequitur ad istam unionem de facto ipsa Gratia, & Gloria. &c.

VTRVM INCARNATIONEM PRAEcesserit corporis organizatio.

Scotus 3. sent. dist. 2. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 2. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 2. q. 4.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum organizatio corporis Christi, & informatio animæ præcesserint Verbi assumptionem.

QVOD sic: Corpus Christi fuit formatum, & generatum ex sanguinibus Beatæ Virginis secundū Damascenum lib. 3. & per consequens fuit dē suis corpore, de quo generabatur. s. ipsis sanguinibus. Et ita per consequens occupauit minorem locum. ergo fuit ibi necessariò motus localis. sed iste motus nō potuit esse simul cū assumptione, quia illa fuit in instāti, & motus nō est in instanti; Nec fuit post. Vt patet ergo fuit ante, ergo organizatio, & pari ratione animatio præcesserunt. Libro 3. ca. 2. & cap. 38.

CONTRA:

Dist.2. in fine & dist.3.ca.1. Lib. 3. cap. 2.

CONTRA id est Magister in litera. Et Damascenus dicit, quod simul fuit caro uerbi Dei simul animata caro.

RESPONDEO, quòd si arguitur de præcessione temporis, Dico, quòd animatio carnis non præcessit incarnationem Verbi. Ratio est, quia tunc in aliquo instāti temporis fuisset humanitas Christi personata in proprio supposito: & per consequens beata Virgo non fuisset uera Mater Christi: sed puri hominis, quod esset hæreticum. Antecedens patet, quia in illo instanti, in quo fuit caro animata, fuisset in proprio supposito animata persona nisi à Verbo fuisset præuenta. Consequentia etiam patet, quia non concep sset Verbū Deū, sed purum hominem, quanuis post conceptionē potuisset fieri Deus.

Hēricus quo lib.3. q.6. D. Thomas in 4. dist.11. q.1. soluendo secundum Argumentū quęstiunculæ secundæ.

Similiter dico de organizatione corporis, accipiendo organizationem pro introductione ultimæ formæ corporis, quæ immediatè præcedit animam intellectiuam, supposito, quòd in homine sint plures formæ, Nam in illo instanti temporis, in quo talis forma fuit introducta, anima fuit infusa; cum talis forma sit ultima dispositio ad animam; quæ appellatur necessitas. Si uerò ordinatur organizatio pro motu locali sanguinis ad locum debitum generationi, & pro ipsa cōdensatione, & corporis figuratione; Tunc si dicatur, quòd talis præcessit incarnationem tempore, magis saluatur, quòd Beata Virgo fuerit aliquid cooperata ad formationem corporis Christi, de quo dicetur, & tunc patet solutio ad principale Argū in oppositum. Si autem dicatur, quòd non; Melius saluatur, quòd in ultimo instanti consensus Beatæ Virginis fuit completa tota incarnatio; ita quòd nihil eius usque tunc præcessit. Et hoc magis uidetur consonum dictis Sanctorum.

De hoc in 4. dist.

Et Tunc ad argumētum in oppositum potest dici, quòd uirtute diuina potuit totum esse in instanti licet non naturaliter. Sed utrum potuerit communicari uirtus coagendi, in quarta distinct. dicetur.

Fundamentū ordine naturæ præcedit relationem.

Si autem quæratur de prioritate naturæ, dico, quòd cum fundamentum naturæ præcedat relationem, & tota humanitas sit primum fundamentum istius specialis dependentiæ ad Verbum, cuius depēdentiæ terminatio est Verbi incarnatio; sequitur, quòd organizatio, & animatio præcesserunt ordine naturæ, &c.

DISTINCTIO III.

CIRCA DISTINCTIONEM III. Quæritur,

VTRVM BEATA VIRGO FVERIT concepta in originali peccato.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 3. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 3. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 27. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 3. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 3. q. 4.
Franciscus de Mayronis 3. sent. dist. 3. q. 2.
Ioannes bacconitanus 3. sent. dist. 3. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinctionem tertiam Quæritur primo, Vtrum Beata Virgo fuerit concepta in peccato originali. — Magister agit de qualitate naturæ assumptæ.

QVOD SIC: Omnes in Adam peccauerunt. — Romanorum cap. 5. lib. 3. cap. 3.

Item Damascenus cap. 10. Spiritus sanctus purgauit eam. Sed non nisi à peccato: non autem ab actuali. ergo ab originali.

Item augustinus de fide ad Petrum: Firmissime tene, & nullatenus dubites omnem hominem, qui per concubitum uiri, & mulieris concipitur, nascitur cum peccato originali. — Cap. 23.

Item Leo Papa in sermone de natiuitate Domini: Sicut à reatu nullum liberum reperit; ita liberandis omnibus uenit. — Sermone. 1.

Item Bernardus de conceptu eius dicit, quod concepta fuit in peccato originali.

Item de consecratione distinctione tertia primo cap. Gloriosa conceptio Virginis non est celebranda.

Item Hieronymus super illud Psal. De manu canis unicam meam; Videtur dicere ibi idem.

Item Augustinus super illud Ioannis: Ecce agnus Dei. Solus Christus fuit sine omni peccato. — Ioannis ca. 1.

Item Anselmus 2. Cur Deus, & Homo. — Cap. 16.

Item Bernardus in quadam epistola, & probat per hoc, quia, ut patet, non fuit sanctificata, antequam concepta; nec in conceptu, quia ibi fuit libido. ergo. &c.

Item quia tunc Christus non fuisset omnium mediator, & redemptor.

Item quia ipsa fuit propagata secundum communem legem. ergo de semine infecto.

Item ipsa habuit pœnalitates inflictas naturæ propter peccatum: Vt famem, sitim, & huiusmodi, quas iniustè habuisset, si peccatum non contraxisset. Nec potest dici, quòd uoluntariè eos assumpsit, sicut Christus, quia ipsa non fuit mediatrix.

Contra id Augusti. De natura, & Gratia: Cū de peccato agitur, De Maria nullam habere uolo quæstionem. — Circa mediū & ponitur in litera. cap. 3.

Item Anselmus De cōceptu uirginali. Decuit ut ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi. — Cap. 18.

RESPONDEO, quòd propter dictas authoritates, & rationes communiter dicitur, quòd sic. Sed primo ostendo possibilitatem oppositæ opinionis. Secundo congruitatem. Primum sic patet: Gratia æquiualet originali iustitiæ: potuit autem Deus infundere gratiam animæ Beatæ Virginis in primo instanti suæ creationis æqualem, uel maiorem ei, quam infundit in Baptismo, quo facto nunquam fuisset actualiter debitrix originalis iustitiæ. & per consequens nūquam fuisset cum originali culpa. ergo. — D. Thomas prima secūdę q. 81. art. 2. & in 3. scripto dist. 3. & 3. parte summæ. q. 27. Art. unde D. Bona. & alios Antiquos hic.

Secundū etiā sic patet: Quia absurdū uidetur,

ex quo fuit possibile aliter esse, quòd futura Mater Dei in aliquo instanti fuerit actu Deo odiosa, & Dei inimica, & digna damnatione; Ita ꝙ si tunc fuisset mortua, fuisset damnata.

Qui uult tenere istam partem negatiuam, potest dicere ad omnes authoritates, quòd ipsa quantum est ex se contraxit originale: quia debitrix erat originalis iustitiæ; ex quo erat filia naturalis Adæ, quam tamen iustitiam habere non poterat ex se, & ideo originale peccatum in primo instanti contraxisset, nisi ab extrinseco præuēta per gratiam fuisset.

CONTRA: Quod competit alicui ex se, & ab intrinseco, conuenit sibi prius, eo, quòd competit sibi aliunde, & ab extrinseco. ergo prius fuit non iusta, quàm iusta.

Pulchra respō.

RESPONDEO, & dico, quòd uerum est ordine naturæ, sed non duratione, eo modo, quo diceremus, si aliqua creatura esset ab æterno, ut aliqui dicunt impossibile. Tunc diceremus, quòd prius fuit sub non esse, quàm sub esse, non prius quidem duratione: sed prius quasi natura: quia ex se esset non ens, & aliunde scilicet à Deo esset ens. &c.

Ad authoritatem potest dici, quòd ipsa ex se contraxit originale, ita quòd actu fuisset sub originali culpa, nisi à Spiritu sancto fuisset præuenta, & ita purgauit eam ab eo, quòd infecisset, non quòd infecit, & ita uerè redemit eam; & mediauit eam, quæ debebat esse eius Mater. & fuit perfectior redemptio, eo quòd purgauit eam ab eo, quòd infecisset: quàm si permisisset inesse, & postea purgasset.

Ad Bernardum in speciali dicitur, quòd in uita fuit illius opinionis. Post mortē retractauit eā; apparens cuidam Monacho. &c.

Virgo gloriosa quanuis nō fuerit concepta in peccato, tamē mortuum est nō ratione culpæ, sed per conditionem naturæ.

Ad ultimum de pœnalitatibus potest dici, ꝙ non erat necessarium, quòd præseruaretur ab ipsis, quanuis peccatum non contraxerit, quia non propriis meritis fuit inmunis à peccato, & ideo non iniustè habuit dictas pœnalitates, sed iustè sicut etiam contraxisset peccatum, nisi speciali gratia præseruata fuisset.

Quare corpus Christi nō cōtraxit peccatū originale.

De corpore autem Christi, quare non contraxit originale peccatum, secundum Anselmum, de conceptu uirginali cap. 10. usque ad cap. 14. fuit ista ratio: Quia secundū eum originale peccatum non est nisi carentia originalis iustitiæ. Originalis autem iustitiæ non erat debitor, nisi qui esset naturalis filius Adæ, ab eo accipiens esse per naturalem propagationem: & ideo dicit, quòd si Christus fuisset purus homo, ad huc non contraxisset originale, ex quo miraculosè eius corpus erat de puris sanguinibus uirginalibus formatum.

DISTINCTIO IIII.

CIRCA DISTINCTIONEM IIII. Quæritur,

VTRUM BEATISSIMA VIRGO Maria fuerit uerè Mater dei & hominis.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 4. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 4. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 32. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 4. q. 1. & 2.
Durandus 3. sent. dist. 4. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 4. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de conceptione Christi per comparationē ad Virginem concipientē.

CIrca distinct. quartam quæritur, Vtrum Beata Virgo fuerit uera Mater Dei, & hominis.

4. Met. cōt. 9. & 27.

QUOD NON. Et primo non Mater; & Virgo. Maternitas, & Virginitas sunt contraria, ergo nō possunt eidem inesse simul. Consequentia probatur per Arist. ubi dicit, quòd contraria essent simul, & contradictoria, quod est inconueniens, & impossibile.

Item quòd non mater Christi hominis mater se habet actiuè respectu prolis, alias si tantum passiuè, Adam mater esset Euæ, & limus mater Adæ. Sed Beata Virgo, non se habuit actiuè respectu corporis Christi; quia uirtus creata non potest operari in instanti, quando opus est natum fieri in tempore; Sed corpus Christi formatum fuit in instanti. ergo.

Item ad idem: Mater, & Pater sunt sicunt actiuum, & passiuum. Actiuum, & passiuum sunt correlatiua mutua ex quinto Met. ergo qui caret patre, caret Matre; Sed Christus homo caret Patre. ergo. 15. de Animalibus. cap. 19. 5. Met. cōt. 20

Item quòd non Mater Christi, Dei non est filius nisi qui est per se terminus generationis, sed uerbum non est per se terminus generationis tēporalis. ergo. Maior probatur, quia Verbū per se non producitur temporaliter. Relatio autem nō producitur nisi producto fundamento, fundamentum illius dependentiæ specialis, ratione cuius dicitur uerbum incarnatum. non est ipsum uerbū, sed humanitas. ergo

CONTRA: Lucæ primo: Concipies in utero, & paries filium. Lucæ. cap. 1.

Et Damascenus cap. 58. Dei Genitricem uerè Sanctam Mariam prædicamus: Sicut. n. Deus uerè ex ipsa genitus est, ita ipsa uera Dei genitrix dicitur. Et subdit: Non hominem nudum genuit Sācta Virgo, sed Deum uerum, non nudum, sed incarnatum. Lib. cap. 12.

D. Thomas prima secūdæ q. 81. Art. 5. & 3. parte summæ. q. 32. Artic. 4.

RESPONDEO: Hæc est quęstio, quòd. s. Beata Virgo est uera Mater, & uera Virgo ueri Dei, & hominis Iesu Christi. Sed Vtrum actiuè aliquid fuerit cooperata ad formationem corporis Christi, Dicitur uniuersaliter de omni Matre, quòd non, sed solum ministrat materiam. Et pater habet totam uim actiuam. quod probatur per Arist. 15. de Animalibus, ubi patrem comparat arti, & matrem ligno, de quo fit scamnum.

Cap. 55. & 26 uel primo de generatione Animalium cap. 19.

Item specialiter de Beata Virgine uidetur idē per Augustinum super Gen. ubi dicit Christum Lib. 10. super Gen. cap. 5.

non

non descendisse de parentibus secundum rationẽ seminalem. Sed si Beata Virgo fuisset cooperata actiuè uideretur, quòd descendisset secũdum carnem seminalem.

Alij dicunt, ꝙ omnis mater habet etiam uim actiuam respectu prolis, & nõ solum ministrat materiam. Nam si ministraret materiam in loco debito, sufficeret ad maternitatem; caro animalis diceretur, quòd non est mater uermis, quia de ipsa generatur, nisi forte, quòd non est generatio uniuoca; sed hoc non impedit. Sic enim Asina posset dici mater Muli, & Equus pater.

Item formas eiusdem speciei sequuntur potentiæ eiusdem speciei, & eiusdem rationis. Sed masculinum, & fœmininum diuersificãt speciem ex 10. Metaphisicæ. ergo potentiæ naturales, quę sequuntur masculinum, & fœmininum, non sunt ita diuersæ, quòd altera sit solum passiua, & altera actiua. Secundum primam opinionem ſeuius solnatur, quòd Beata Virgo fuit uera mater, quia ipsa uerè ministrauit materiam, de qua fuit formatum uerum corpus Christi. Sed sequendo opinionem secundam, Dicunt aliqui, quòd materia, quã ministrauit Beata Virgo, habuit in se uirtutem naturalem actiuam ad coagendam productionem prolis, tamen non coegit actu, quia præuenta fuit ab agente supernaturali scilicet spiritu sancto, qui egit in instanti, in quo non potuit agere uirtus naturalis. Sed hoc non ualet, quia tunc sequeretur, quòd Beata Virgo non fuisset uera, & naturalis Mater uniuocè cum alijs matribus, ex quo ipsa non egisset actu, aliæ sic.

10. Met. contex. 25.

D. Bona. lib. 3. dist. præsen. q. 3.

Varro libr. 3. q. 13.

Aliter ergo dicitur, quòd in materia, quam ministrauit Beata Virgo, fuit diuinitus impressa quædam supernaturalis uirtus, per quam coegit in instanti Spiritui sancto. Sed etiã hoc non ualet, quia sequeretur, sicut priua, quòd Beata Virgo nõ fuisset mater naturalis uniuocè cum alijs, sed potius supernaturalis. Sed si dicatur, quòd aliæ matres coagunt actiuè in productione prolis, tanquam munus principale, ipsis patribus, qui sunt causæ actiuę principales magis. Adhuc potest dici, quòd Beata Virgo fuit mater, & coegit actiuè spiritui sancto ad informationem corporis Christi.

Ad cuius intelligentiam sciendum est, ꝙ formationes corporis organici, cuius actus est anima intellectiua, præcedunt tres motus locales, & alteri communes.

Primus est translatio materiæ ad debitum locum generationis; Puta seminis ad matrem, uel sanguinis, ut in Beata Virgine.

Secundus est debita figuratio illius materiæ, illa scilicet figuratione, quæ competit corpori organico.

Tertius est condensatio ipsius materię translatæ. & iste tertius motus non est de loco ad alium locum, sed de maiori loco ad minorem locum; & ita fortè sensus. Tunc in ultimo instanti istorum motuum introducitur forma substantialis, uel scilicet anima intellectiua; secundũ eos, qui ponunt unitatem formæ; uel forma corporea, quæ est necessitas ad illam secundum alios.

D. Tho. in 4. dist. 11. q. 1. Art. 1. Henricus quolib. 3. q. 6. quære alios Doctrina mirabilis.

Tunc dico, quòd si spiritus sanctus egit illos tres motus, & alterationes in tẽpore, ante assumptionem personalem, & in illo ultimo instanti, in quo forma fuit introducta, & animatio facta per sonaui Verbum. hoc patet scilicet, ꝙ Beata Virgo potuit cooperari spiritui sancto tam in illo tẽpore, quàm in illo instãti. Si autẽ ponatur, quòd nulla actio spiritus sancti præcessit in tempore, sed omnea tres illi motus, & informatio, & animatio, & personatio omnia facta sunt in uno instanti; Adhuc dicõ, quòd Beata Virgo potuit in illo instanti cooperari, quia spiritus sanctus non agit ad extra necessariò, sed uoluntariè, & ita potuit contemperare suam actionem, & non supplere uicẽ totalis agentis, sed solum uicem patris. tamen per fectiori materia, quòd fecisset pater, & ita Beata Virgo cum spiritu sancto complevit rationem unius totalis agentis.

Tunc ad rationes in contrarium. Ad illud alterius opinionis de Philosopho dico, quòd pro tanto facit illam comparationem, quia Mater principaliter ministrat materiam, & coagit, ut causa minus principalis.

Hanc eãdem respõsionem Affert Antonius Andreas 18. Met. q. 2.

Ad illud de Augustino, ꝙ Christus non descendit de parentibus secundum rationem seminalẽ, quia principalis causa actiua non fuit pater naturalis sed spiritus sanctus.

Ad primum principale dico, ꝙ maternitas, & uirginitas formaliter non opponuntur, nec contrariè, nec priuatiuè. Virginitas enim formaliter solum dicit priuationem causæ principalis actiuę naturalis, sed non negat causam supernaturalem supplentem uicem illius maternitatis; si uerò dicit ministrationem materiæ, & creationẽ, ut causa actiua minus principalis, & ita fuit in proposito, ut patet.

Ad secundum patet; responsio ex dictis, quòd Mater non est tantum passiua.

Ad tertium dico, ꝙ passiuum requiret actum, non oportet, ꝙ tale, uel tale determinatum unum passiuum naturale ex parte matris respicit actiuum, uel naturale, uel illud supplens uicem causæ eius, sicut patet in omnibus alijs, ꝙ omnem potẽtiam passiuam naturalem põt reducere ad actum agens supernaturale.

Ad ultimum dico, ꝙ terminus per se istius generationis non fuit uerbum præcipuè, nec humanitas præcipue, nec relatio præcipue, sed totũ resultans ex uerbo & natura assumpta, quæ quidem duo faciunt unum, uel sicut dependens, & terminans dependentiã, ut patet ex iam dictis, uel per quandam specialem, & inexplicabilem à nobis in diuisionem, quæ non est relatio secundum Aureolum, semper tamen intelligẽdo, ꝙ in tali uno resultante uerbum, nõ habet rationem partis, uel componibilis.

Nota secũdũ Dominũ Aureolum.

DISTINCTIO V.

CIRCA DISTINCTIONEM V. Quæritur,

VTRVM NATVRA DIVINA assumpserit, uel assumere potuerit naturam humanam.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 5. q. 1. Art. 3.
Scotus 3. sent. dist. 5. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa. q. 3. Art. 5.
Ricardus 3. sent. dist. 5. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 5. q. 1.
Franciscus de May. 3. sent. dist. 5. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 5. q. unica.

Quæstio prima.

Magister agit de extremis assumptiõis.

CIrca dist. quintam quæritur primo, Vtrum natura diuina assumpserit, uel assumere potuit naturam humanam.

Hæ duæ qõnes ponũtur seorsum cum suis solutiõnibus ab Antonio Andrea.

QVOD SIC: Persona diuina assumpsit naturam humanam. ergo & naturam diuinam. Consequentia probatur, quia quæ sunt eadem realiter respectu cuiuscunque actionis realis, sunt eadem, siue ut principium, siue ut terminus se habeãt ad illã.

Præterea, quòd potuit, arguitur: Natura diuina includit in esse rationem omnia suppositi. ergo potest supplere uicem cuiuscũque suppositi creati, cum ipsa sit infinita. ergo. &c.

CONTRA: Si natura assumpsit. igitur tres personæ, cum sit eadem in tribus.

Præterea, quòd non potuit: Quia uel assumpsisset ad unitatem naturæ, uel personę; utrunque est impossibile. ergo.

RESPONDEO quòd ad quæstionẽ patet responsio ex prima, & ultima quæstione primæ distinc. Nam dictum est in ultima, ꝙ essentia non est ratio terminandi unionem, saltem substantialiter.

Dist. 2. primi libri.

Ad primam ergo rationem dico, Secũdum ꝙ dictum est, quòd entitas communicabilis ex natura rei, non est formaliter incommunicabilis, & èconuerso. Et ideo, licet pater communicet filio entitatem communicabilem, non oportet, ut cõmunicet incommunicabilem, & sic ad quodcunque comparentur. Quod conuenit uni secundum suam rationem formalem, non oportet, quòd cõueniat alteri.

Ad secundam dico, quòd infinitas non est ratio terminandi istam unionem, non enim est formaliter idem infinitum, & incommunicabile.

VTRVM PERSONA CREATA fuerit assumpta uel potuerit assumi.

Scotus 3. sent. dist. 5. q. 1.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum persona creata fuerit assumpta, uel potuerit assumi.

QVOD SIC: Natura fuit assumpta. ergo persona. Consequentia patet, quia eadem realiter, & extra. Vt in 1. quæstione.

CONTRA: Quia duæ personæ essent una persona. ergo.

Ex 1. qõne & ultima primę distinctione.

AD QVAESTIONEM patet respõsio per dicta in prima quæstione. Nam personalitas creata dicit negationem dependentiæ ad illud, ut ad suppositum alterius naturæ: cum igitur assumere sit dependere, & contradictio sit dependere ad personam extrinsecam, & non dependere. ergo impossibile uidetur ipsam personam assumi posse, ut persona. Et per hoc patet responsio ad rationẽ in oppositum. Nam illa consequentia non tenet. Et ad probationem dico, quòd licet natura, & persona dicant unum suppositum realiter idem, non tamen sunt omnino idem; sicut si esset aliqua entitas indifferens ad filiationem, & negationem.

DISTINCTIO VI.

CIRCA DISTINCTIONEM VI. Quæritur,

VTRVM IN CHRISTO SIT ALIVD esse Verbi ab esse creato.

Scotus 3. sent. dist. 6. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ q. 17. Art. 3.
Ricardus 3. sent. dist. 6. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 6. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 7. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca dist. sextam quæritur, Vtrum in Christo sit aliud esse ab esse increato Verbi.

Magister agit de incarnatione considerata ut in facto esse.

QVOD NON: Quia esse constituit ens. ergo si plura esse, Christus esset plura entia; quod est inconueniens. Vel si esset unum, esset unũ per accidens, quod etiam est inconueniens. Quia ista est maxima unitas post illam trium personarũ, & una essentia.

CONTRA id est Aug. 7. de Trin. Sicut ab eo, ꝙ est sapere dicta est sapientia; ita ab eo quod est esse dicta est essentia; sed ubi plura sapere sunt & plures sapientiæ, ergo plura esse plures essentiæ, & èconuersu, ubi plures essentiæ, ibi plura esse.

7. de trin. cap. 4. & 5.

RESPONDEO quòd in ista quæstione, est certum de esse essentiæ, quòd non differt ab essentia, nisi in modo concipiendi, talia enim esse sunt ibi tot, quot essentiæ. Hic est certum de esse subsistentiæ, siue suppositali; non enim certum est esse ibi, nisi unum tale esse, sicut unum suppositum. Sed est difficultas de esse actualis essẽtiæ, de quo dicunt aliqui, quòd non: Ratio, est, quia si humanitas Christi esset in proprio supposito, non haberet nisi unum tale. ergo nec modo. Consequentia probatur, quia uerbum supplet uicem proprij suppositi.

Hẽricus quolib. 3. q. 2. quære D. Thomã 3. part. sũmæ. q. 17. & quolib. 9. Art. 3.

Item humanitas aduenit uerbo pręexistenti, ergo sicut illa pars non haberet distinctum esse ab illo toto, sed communicaretur ibi esse totius, ita etiam in proposito. &c.

CONTRA: Per se terminus generationis est esse existentiæ, uel aliquid habens tale. 5. physi. Sed filius Dei uerè generabatur temporaliter secun-

dum

Lib.3.cap.7. dum Damascenum cap.53. non quidem secundum esse increatum. ergo secundum esse creatū. ergo est ibi esse existentiæ creatum.

2.de Anima comtex.37. Item secundo de anima: Viuere uiuentibus est esse, sed in Christo fuit uerè uiuere creatum, alias non fuisset uerè mortuus, cum mors sit priuatio uerę uitæ. ergo.

Item, anima uerè fuit creata, sed creatio uera terminatur ad uerum esse existentiæ. ergo.

Item si humanitas Christi determinatur à uerbo, nullo positiuo addito, uerè subsisteret per se. ergo. &c.

Ad primam rationem opinionis dico, q uerbū supplet uicem proprij suppositi, in suppositando, & terminando dependentiam naturæ; sed non in faciendo identitatem, quia fieret proprium suppositum.

Ad secundum dico, quòd humanitas nō ita dicitur identificari uerbo, sicut pars toto, ut patet. Dico igitur, quòd ex quo humanitas Christi non est solum in intellectu, uel in causa, sed est extra intellectum, & extra suam causam; Concedēdum est, q habet propriam existentiam actualē, & proprium esse quidditatiuum.

Ad rationem principalem in oppositum dico, q licet in Christo sint duæ uoluntates, non tamē dicuntur duo uolentes, sed unus uolens, cuius ratio est, quia concretum nō numeratur nisi ad numerationem suppositorum; sicut patet, quia unus sciens dicitur habens plures scientias.

Ad illud, quod additur de unitate per accidēs, dico, quòd propriè dicitur unum per accidens, quod aggregatur ex duabus rebus duorum prædicamentorum, ut lapis albus. Sed in proposito, Natura diuina non est in prædicamento. non est ita, quia natura diuina non est in prædicamento, & etiam humanitas, cum sit uera substantia, nulli accidit propriè. Vocando uerò per accidens impropriè, quod resultat ex duobus actualiter distinctis, potest dici unum per accidens, licet impropriè, & etiam non bene sonat. Et ad ultimū dico, quòd unitas dicitur magna, uel quia negat magnam distinctionem, & essentiam inter unita, & hoc modo ista non est magna, uel propter perfectionem unitorū, & isto modo ista est magna, quia alterum unitorum est infinitum, & alterum est substantia finita. Sed ista uidetur extorta expositio, quia secundum hoc sequeretur, quòd isto secūdo modo maior esset unitas acerui lapidum, quàm unitas ex materia, & forma; & ideo forte, Optima opinio Illustrissimi Aureoli. & melior est in hoc opinio Aureoli, qui ponit inter uerbum, & naturam assumptam, unam speciałem indiuisionem.

VTRVM PERSONA CHRISTI composita sit per assumptionum anturæ humanæ.

Seraphycus Bona.3.sent.dist.6.q.1.Art.1.& q.2.
Scotus 3.sent.dist.6.q.3.
D.Thomas 3.parte summa q.2.Art.4.
Ricardus 3.sent.dist.6.q.3.
Durandus 3.sent.dist.6.3.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum persona Christi sit aliquid compositum ex duabus naturis.

Ista opinio, q dicit personā Christi ēe cōpositam, non tenetur cōiter propriè loquēdo de cōpositione. Quære D. Thom. quoli. 2. Artic. 2. qui optime dicit.

Respondeo & dico, q non, propriè loquendo, quia nec sicut compositum ex materia, & forma; neq; sicut constitutum ex partibus, sed dici debet, sicut dicit tertia opinio, quam Magister approbat in littera. Quātum ad hoc scilicet, quòd persona Verbi in Christo subsistit in duabus naturis, in una, à qua habet primum & propriū esse; in alia quasi aduētitia, à qua habet secundū esse. &c. Aliæ Duæ opiniones non sunt tenendæ.

DISTINCTIO VII.

CIRCA DISTINCTIONEM VII. Quæritur,

VTRVM ISTA SIT VERA: DEVS est homo.

Seraphicus Bona.3.sent.dist.7.q.1.Art.1.
Scotus 3.sent.dist.7.q.1.
D.Thomas 3.parte summa q.16.Art.1.
Ricardus 3.sent.dist.7.q.1.

Quæstio prima.

Circa distinc. septimam quæritur primo, An ista sit uera: Deus est homo.

Magister explanat tres opiniones supra positas, circa incarnationem Christus in facto esse.

Qvod non: Prima diuidentia entis sunt finitum, & infinitum. ergo si rationale, uel irrationale, uel aliqua alia incompossibilia, multò magis ista.

2. Thopicorū cap.3.

Item idem non prædicatur de eodem denominatiuè, & in abstracto, ut si homo dicitur albus, nunquam dicitur albedo. Sed Deus est humanatus secundum Damascenum. ergo nunquam dicetur homo. Ca.51. & 47.

1. Thopicorū cap.3.

Itē Quinq; sunt prædicabilia, & nō plura, scdm Porphyriū, & scdm Aristā in Thopicis; sed a nullū ipsorum potest reduci homo respectu Dei, ut patet; non enim est eius genus, neque species, neque differentia, neque proprium, neque accidens. ergo.

Contra id est Ioannes: Verbum caro factum est. &c. & accipitur ibi caro pro homine secundum Augustinum. Ioan.cap.1.

Respondeo & dico, quòd primo sciendum est, quòd hæc propositio: Deus est homo, nō est propositio uera; quia quando aliquod prædicatū dicitur de aliquo communi, ratione alicuius terminati suppositi illius communis, talis propositio non est propositio uera de illo communi, sed de illo supposito determinato; sed ita est in proposito. Nā ista est uera: Deus est homo, ratione istius determinati suppositi: Verbum. Vnde ista propositio est uera: Verbum est homo.

Secundo uidendum est de causa ueritatis propositionis istius: Verbum est homo, nō est nobis

natura-

naturaliter nota, quia nec potest concludi ex principijs naturaliter notis nobis, ut patet, nec potest cognosci ex terminis, quod patet, quia tunc oporteret, quòd istius termini à nobis naturaliter noti continerent euidentiam huius connexionis prædicati ad subiectum: Verbum est homo, sed patet, quòd non est, quia uerbum uel sit notum sub propria ratione uerbi, quod tamen est impossibile per naturam, uel sub conceptu confuso, ut dictum est dist. 3. primi libri; Neutro tamen modo continet connexionem istius prædicati: Homo, ad ipsam. Est ergo nobis uel primo credita, uel ex aliquo primo credito ostensa. Et secundum hoc probatur sic: Suppositum subsistens in aliqua natura est tale formaliter secundum illam naturam, sed suppositum uerbi subsistit in natura humana, ergo uerbum diuinum formaliter est homo. Maior istius est credita: Verbum carò factum est. Et èconuerso. Ista etiam probatur per Augustinum 1. de Trin. talis fuit ista assumptio, ut Deum faceret hominem Deum. Nunc uidendum est quomodo accipitur hic prædicatum respectu uerbi. Videtur, quòd sit species, quia uniuocè dicitur homo de uerbo, & de Petro, & etiam in quid, ut patet extra de Hæreticis. Sed contrarium uidetur, quia prædicatum non est de quidditate subiecti.

q. 1. & inde idem q. 1. prolog. 7. & 14. q. quolib.

Ioan. cap. 1.

1. de Trinitate cap. 16.

Extra de Hæreticis cap. cũ Christus.

Respondeo & dico, quòd aliud est prædicare uniuocè, & prædicatum esse uniuocum. Nam omne illud est prædicatum uniuocum, quod dicit unum contentum. Vnde cum dicitur: Petrus est Albus; licet sit prædicatio denominatiua, prædicatum tamen est uniuocum, Prædicari uerò uniuocè est prædicati secundum diffinitiuam rationem, ut, homo est animal. tunc enim & prædicatũ est uniuocum, & prædicatio uniuoca. Sed si diceretur: Vrina est sana, nec prædicatum est uniuocum, nec prædicatio uniuoca. Tunc ad propositũ dico, quòd cum dicitur: Verbum est homo, prædicatum est uniuocum, quia uerus homo prædicatur de eiusdem speciei cum alijs, & ita intellige eum. Prædicatio tamen ipsa, siue modus prædicandi magis uidetur denominatiuus, quia prædicatũ non est de essentia subiecti, & ita licet prædicatũ in se sit species, tamen ratione modi prædicandi respectu talis subiecti magis uidetur pertinere ad quintum prædicabile, quod est accidens, quia aduenit uerbo actuali præsubsistenti in esse completo, & potest etiam ab eo esse. Concedo tamen, quòd nullum tale prædicatum reperitur in creaturis, quidquid sit de possibili.

Verbũ est homo an sit pdicatum uniuocum.

Sed ultimo uidendum est, utrum sit prædicatio per se, uel per accidens; & uidetur ex modo dictis, quòd sit prædicatio per accidens.

Verbũ est homo an sit pdicatio p se, uel per accidens. Cassiodorus. Super illud ad Roman. 1. Factus est ei. &c.

In contrarium est Cassiodorus, qui expresse dicit, quòd uerbum quidditatiuè, & substantialiter dicitur homo.

Respondeo, quòd Scotus loquẽdo de per accidens metaphisicè, ista propositio nõ est per accidens, in qua uel prædicatum accidit subiecto, uel ambo accidunt. ergo, ut patet 5. Met. ca. de Ens, & uno; Sed quod uerè est nulli accidit, 1. Phys. Loquendo autem logicè nõ potest dici, quòd sit per se, nec in primo, nec in secundo, quia nec prædicatum est de diffinitione subiecti, nec èconuerso, concludit ergo, quòd secũdum Damascenum debet dici non essentialis, nec accidẽtalis, sed substantialis, quia unio prædicati ad subiectum, nec est accidẽtalis, nec essentialis, sed substantialis. Et magis exprimendo, dico secũdum Aureolum, quòd licet ex humanitate, & uerbo non compleatur, ii ue resultet una tertia natura, uel substantia composita ex eis, tamen non est intelligendum, quòd humanitas ita sit extrinseca uerbo, sicut uestis ipsi uestito, licet uestis & uestitus sint substantia. Quia secundum exemplum Sanctorum, sicut ramusculus insertus arbori alterius speciei trahitur ad subsistentiam arboris, cui inseritur. & tamen in se seruat propriam naturam, quod patet in fructificatione. Ita suo modo est in proposito. Et ita Verbum, & homo sunt magis unum, quàm uestitus, & uestis, & hæc Scotus non negat, ex quo dicit, quòd illa prædicatio non est accidentalis, sed substantialis. Nam ista: Homo est uestitus, est accidentalis. In hoc tamen discurdant, quòd secundum Scotum ista unio est una relatio specialis humanitatis ad uerbum, quam terminat uerbum, ut patet ex ante dictis. Aureolo autem non uidetur, quòd hoc sufficiat, quia iam non esset homo substantialiter, & quidditatiuè, sed solum relatiuè, & esset uerbum humo, relatiuus, & ideo ponit, quòd talis unio non est extrinseca relatio, nec aliqua positiua relatio, sed una specialis indiuisio, nobis tamen naturaliter ignota. Ista autem prædicatio: Christus est homo. Scotus dicit, quòd nec est omnino per se, quia hoc subiectum, Christus, non dicit tantum unum contentum, sed implicat uerbũ, & hominem, ita quòd idem est Christus, & uerbum, homo.

3. Met. cõtex. 13. 1. Phys. contex. 27.

Verbũ est homo, est pdicatio substantialis secundum Dam. cap. 49. Author exprimit doctrinam Domini Aureoli.

Pulchrũ exemplum.

In idẽ ueniũt Scotus & dominus Aureolus.

In quo differunt Scotus & dominus Aureolus.

Ista prædicatio Christus est homo secũdum Scotum non est omni no per se.

Tunc ad argumenta principalia: Ad primum concedo maiorem diuersitatem, sed nego maiorem repugnantiam, magis enim diuersa sunt homo, & album, quàm album, & nigrũ, & tamen ista repugnant, & illa se compatiuntur.

Ad secundum dico, quòd humanatum non est denominatiuũ. Vnde sicut dicitur homo est dealbatus, & homo est albus, ita suo modo in proposito. Sed concedo, quòd non dicitur propriè Deus est humanus.

Ad aliud patet ex prædictis, quòd aliquid participat de secundo prædicati, & aliquid de quinto, sed nullum simile reperitur de facto in creaturis.

VTRUM ISTA SIT VERA: DEUS factus est homo.

Seraphycus Bona. 3 sent. dist. 7. q. 2. Art. 1.
Scotus 3 sent. dist. 7. q. 2.
Ricardus 3 sent. dist. 7. q. 3.
Durandus 3 sent. dist. 7. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrũ Deus factus sit homo.

Quod non: Sortes factus est homo, ergo Sortes est

tes est factus.ergo similiter sequitur:Deus factus est homo.ergo Deus est factus. Non enim homo est dictio distrahens,sed hoc est falsum, quod Deus sit factus.ergo.&c.

Item sequitur : Homo est factus albus homo, ergo est mutatus de non albo in albedinem.ergo similiter sequitur:Deus est factus homo. ergo est mutatus de non homine ad humanitatem, sed Deus est immutabilis.ergo.

CONTRA id est Ioann. Verbum caro factũ est. Et in Symbolo: Et homo factus est, etiam primo de Trin.Talis fuit ista unio, ut Deum faceret hominem.

RESPONDEO quòd factio passiua formaliter non includit nisi habitudinem ad faciens,& ordinem ipsius facti ad non esse præcedẽs.cum igitur quandoque Deus non fuerit homo, & in tempore per actionẽ Trinitatis fuerit unita humanitas ipsi uerbo.Sequitur, quòd Deus siue uerbum factũ est homo, & similiter homo factus est Deus, quia per actionem eandem Trinitatis unita est diuinitas humanitati in Verbo, cum primo non esset unita.

TVNC ad rationes in oppositum:Ad primã dico, quòd prima Consequentia non tenet gratia formæ,sed gratia materiæ pro eo,quòd prædicatum est idem,quod subiectum essentialiter.sed in secunda Consequentia non sic, sicut patet. Vnde nunquam hoc prædicatum factum dicit factionẽ simpliciter, nisi quando uel est solum secundum adiacens, uel attributum prædicamento essentiali.

Ad secundam dico,quòd solum illud mouere, quod transit aliquo modo de potentia ad actum, sed Verbum non transit de potentia ad actum. ergo.Maior patet.Minor probatur : Nam Verbum fieri hominem non est uerbum perfici, uel informari humanitate. sed est uel terminare unam specialem dependentiam naturæ humanæ, secũdum Scotum, uel fieri unum cum ea per quandam specialem indiuisionem secundum Aureolum. & ita sola humanitas est ibi in potentia passiua,quæ primò non erat, modò est per actionem Spiritus Sãcti,siue Trinitatis;& quæ primo erat respectu uerbi,etiam ad illam unionem in potentia passiua,& ita uerbum transit de non homine ad esse hominem sine aliqua sui mutatione, sed sola mutatione facta ex parte humanitatis, sicut suo modo trãsit de non creante ad esse creatorem,solum mutatione facta ex parte creaturæ.

Speculatio resolutissima secundum Scotum & dominũ Aureolũ.

Vide D.Bon. dist. præsenti Art.1.q.3.

CONTRA: Omni actioni correspondet passio. ergo huic actioni Trinitatis,quæ est unire humanitatem uerbo , correspondet passio. Sed passio extra transiens requirit subiectum. Subiectum autem in proposito non uidetur posse esse humanitas,quia ipsa est terminus.ergo uerbum mutatur.

RESPONDEO & dico, quòd omnis actio extra transiens, uel passio creata requirit subiectum aliud à termino,sed non sic de actione Dei,ut patet de creatione passiua, quæ non habet aliud subiectum,nisi terminum creatum.Sed si quęratur, quæ istarum est uerior, uel magis propria : Deus factus est homo;Et Homo factus est Deus ; Videtur, quòd ista secunda, quia subiectum factionis passiuę nõ est uerbum,sed humanitas , ut dictum est. Respondeo , quòd ambæ habent ueritatem ex ista:Humanitas est unita uerbo. Verbum subsistit in humana natura,ad quã statim sequitur:Verbum est homo,ad quam statim sequitur ipsius cõuersio:Homo est Deus. licet ergo utraq; sit propria,& uera tamẽ ista: Verbum, siue Deus est homo , est magis proxima illi primæ , à qua omnes habent ueritatem.&c.

DISTINCTIO VIII.

CIRCA DISTINCTIONEM VIII.

Quæritur,

VTRVM IN CHRISTO SINT duæ filiationes.

Seraphicus Bona.3.sent.dist.8.q.2.Art.2.
Scotus 3.sent.dist.8.q.1.
D.Thomas 3.parte summæ.q.35.Art.5.
Ricardus 3.sent.dist.8.q.2.
Durandus 3.sent.dist.8.q.3.

Quæstio prima.

CIrca dist.octauam quæritur primo, Vtrum in Christo sint duę filiationes reales.

Magister agit de incarnatione quantũ ad idiomatum cõicationem

QVOD NON: Quia filiatio constituit filium,ergo Duæ filiationes duos filios, sed Christus non est duo filij.ergo.

Item secundum Augustinum de Ecclesiasticis dogmatibus, & Anselmus de Incarnatione uerbi:Cur Deus,& homo?c.9. Ideo pater nõ est incarnatus,ne esset cõfusio inter proprietates personales. ergo modo non est illa confusio proprietatum in filio,quæ esset in patre , si esset incarnatus.ergo non est in filio alia filiatio ab æterno, alias non tolleretur confusio,sicut patet.

CONTRA:Si pater esset incarnatus,fuisset filius non filiatione æterna . ergo & modo uerbum est filius Virginis non filiatione æterna, sed creata.

RESPONDEO & dico,quòd nõ. Ratio Duplex est,Prima filiatio est contradictio suppositi , non naturæ;natura enim non dicitur filia;sed in Christo est unica ratio suppositi.ergo. Cõtra primam rationẽ non minus est cõtradictio suppositi , relatio originis actiuæ , quàm passiua, immò magis, & tamen in patre sunt duæ tales scilicet generare, & spirare; ergo & in filio propter duo finita erũt duæ relationes originis passiuæ.

Itẽ operatio est contradictio suppositi magis, uel tantum sicut filiatio,& tamen in Christo propter duas naturas sunt duæ operationes secũdum Damascenum.

CONTRA secundam rationem : Maior uidetur esse falsa.nam non est necessarium, quòd ad plurificationem posterioris plurificetur prius in realiter distinctis,sed saltem in creaturis accidens est realiter à subiecto,& natura posterius . ergo non est con- Lib.3.cap.7.

est contradictio, quia stante unitate subiecti plurificatur accidens etiam eiusdem speciei, & ratio est huiusmodi, quia unum accidens non adęquat totam causalitatem materialem ipsius subiecti.

Item hoc patet de facto, in quibus natura in ea parte organi phătastici sunt multę species eiusdē obiecti specie, puta plurium hominum, & ꝙ species pluriū hominum sint eiusdem speciei, patet, quia plures homines sunt eiusdem speciei, & ꝙ sint plures, patet, quia si omnium hominum esset una species tantum, tunc corrupta illa, per quam ponebatur, imaginabatur Petrus, quòd nō posset ex tunc imaginari aliquis homo, nisi prius denuo sentiretur contrarium, cuius patet ad sensum, & ꝙ sint in eadem parte organi, patet. quia non est possibile, quòd diuidatur organum in tot partes sic minutas, ꝙ obiecta possint sentire, & postea imaginari. ergo. &c.

Item. Maior uidetur falsa, quia creatum & increatum non possunt esse eiusdem speciei.

Item contra conclusionem opinionis: Hęc est falsa: Christus inquantum homo est filius æternus Dei Patris. ergo & hæc est falsa: Christus in quantum filius æternus est filius temporalis Virginis Matris. ergo oportet, quòd per aliam filiationem. Additur hic una tertia ratio pro opinione prædicta, quæ est confirmatio rationis secundæ, & est huiusmodi: Pater per unicam paternitatem refertur ad plures filios in creaturis. ergo & Christus. &c.

Contra: Relatiua sunt simul natura, quia posita se ponunt, & perempta, se perimunt. sed patet, quòd mortuo patre, remanēte matre perimit paternitas. ergo & filiatio. Sed adhuc remanet filiatio ad matrem. ergo erat alia, & alia, & similiter arguitur de patre respectu plurium filiorum, ut patet.

Hoc dicit D. Bonauē. & D. Thom.

Item contra conclusionem opinionis: Distinctio arguit distinctionem prioris, sed non solum suppositum, immò etiam fundamentum præcedit relationem. ergo plurificatis fundamentis, plurificantur relationes, sed in Christo sunt duo fundamenta, idest Duæ naturæ. ergo. &c.

Decisio quæstionis ponderanda an in Christo sint duæ filiationes.

Ad quæstionem igitur dico, quòd in Christo sunt duæ filiationes, & reales. Primum patet. Filiatio enim est habitudo producti naturaliter ad producens naturaliter in natura intellectuali, uel saltem sensitiua, uel propter defectum primę particulæ Spiritus sanctus nō dicit Filius, & propter defectum secūdæ ignis, uel planta, uel uermis productus ex corruptione non sunt filij. In hac tota descriptione nihil per se, & primo respicit suppositum, nisi productiōes ergo in Christo sunt duæ productiones, erunt in Christo duæ filiationes. sed sunt in Christo duæ productiones, secundum Damascenum. ergo.

Item non plures terminos adęquat una relatio, quàm eius opposita. ergo non potest esse una filiatio ad duos terminos, puta ad paternitatem, maternitatem.

Item si idem homo esset albus, & rubeus, & uerè esset similis albo, & rubeo per aliam, & aliam similitudinem. ergo stante unitate suppositi, plurificatur relatio ad plurificationem fundamentorum.

Secundum etiam patet, quòd æterna sit realis, patet, quia est filius æternus realiter, & per eā realiter distinguitur à patre. De temporali etiam patet ex natura terminorum, quia positis Christo, & Maria, est etiam Christus realiter eius Filius absque omni operatione intellectus.

Tunc ad rōnes opinionis patet rñsio ex dictis.

In Christo sunt duæ uoluntates secūdum Damasc. cap. 60. uel lib. 3. & 14.

Ad primum principale dico quod abstractum non plurificat concretum, unde in Christo sunt duæ uoluntates, & tamen non est ibi nisi unus uolens. Ratio est, quia abstractum abstrahit à subiecto, sed concretum subiectum concernit. Vnde cum dico: Albedo & dulcedo, dico duas realitates totaliter distinctas; sed cum dico albū dulce, dico easdem distinctas realitates, includendo unum commune subiectum, puta pomum. licet ergo filiatio arguat filium, non tamen duæ filiationes duos filios, sicut albedo & dulcedo non arguunt duo poma, nec ualet argumentum ex modo arguendi, quia filiatio nō est filius formaliter.

Ad secundum dico, quòd modo non est confusio, quia eadem persona, quæ est filius ęternus, est filius temporalis, sed si Pater esset incarnatus, esset quædam confusio, quia eadem persona diceretur modo filius, modo pater. &c.

DISTINCTIO IX.

CIRCA DISTINCTIONEM IX. Quæritur,

VTRVM CARO CHRISTI DEbeat adorari.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 9. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 9. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 25. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 9. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 9. 2.

Quæstio prima.

Circa dist. nonam quæritur, Vtrum Christo debeatur honor latriæ solummodo secundum naturam diuinam.

Magister inquirit utrum caro Christi debeat adorari.

Quod sic: Latria est cultus debitus soli summo Deo ratione summi Dei.

Contra id Magister adducit authoritates.

Respondeo & dico primo, quòd uidendum est quid sit Latria. Secundo cui debetur cultus latriæ. Tertio quomodo, & quādo exhiberi debet.

De primo dico, quòd sicut reuerentia est actu interiori alium reputare meliorem se, & se minorem illo, & est actus uirtuosus; ita Latriæ cultus est alium reputare actu interiori summè bonum, & seipsum nihil in comparatione eius. & ita Latriæ cultus est quasi summa reuerentia, & isti actus interiores reuerentiæ, uel Latriæ significantur quandoque p actus exteriores, ut in unaquaq; lege

Quid sit Latriæ cultus.

lege per sacrificia, & ritus, & genuflexiones, & huiusmodi & isti actus sunt uirtuosi, & laudabiles, si modo debito fiant, & cui debent fieri, & ex talibus actibus potest aggenerari quidam habitus facilitans potentiam ad consimiles actus faciliter eliciendum, & talis habitus est Latria, & est uirtus non Theologica, quia non immediatè respicit pro obiecto bonum increatum, sed honorem exhibendum bono increato, & ideo est uirtus moralis, & continetur sub iustitia, quæ est reddere unicuique quod suum est. Addunt autem aliqui, quòd cultus Latriæ est actus prædictus interior cum addito, scilicet recognoscere suum proprium, & totum esse ab illo summo bono. Ex hoc primo patet secundum, quòd scilicet propriè & præcipuè cultus Latriæ non debetur nisi soli Deo, qui est summum bonum; Et à quo quælibet creatura habet totum esse. Sed ad propositum de Christo dico, quòd sola diuinitas, quæ est in Christo, est sufficiens terminus, cui exhibeatur honor latriæ, non tamen sola humanitas.

Latria nõ est uirtus Theologica.

Cultus latriæ non debetur nisi soli Deo.

Item diuinitas in christo est ratio, quare detur si bi honor Latriæ, & non humanitas.

SECVNDO dico, quod humanitas non est excludenda à christo, quando ei exhibetur honor talis, immò toti christo, pro ut includit diuinitatē, & humanitatem, talis honor est exhibendus, licet ratio huius non sit humanitas, sed diuinitas, & hæc est intentio Damasceni.

Lib. 3. cap. 8.

EXEMPLVM D. Augustini de Rege induto purpura, cui non debetur reuerentia ratione purpuræ, tamen purpura non excluditur, sed toti Regi induto purpura impenditur honor. Aliud exemplum est de homine uirtuoso, cui exhibetur reuerentia ratione uirtutis, non tamen excludendo corpus.

Exemplū D. Augustini de Rege induto purpura. Exemplū de homine uirtuoso.

SED est hic dubium, quia si ratione eius, quod à Deo recipimus esse, debetur Deo à nobis honor Latriæ, cum redemptio nobis tantum ualnerit, quantum creatio; quia per eam recuperauimus beatum esse, quod perdideramus; & opera redemptionis operatus fuit christus inquantum homo. Videtur, quòd ratione humanitatis possit ei exhiberi à nobis talis honor.

Dubium.

An rõne humanitatis possit sibi exhiberi a nobis talis honor.

RESPONDEO, & dico, quòd si sola ratio boni intrinseca requiritur ad hoc, ut alicui exhibeatur honor Latriæ, patet, quòd inquantum homo, præcipuè ei non debetur talis honor, & secundum hoc esset dicendum, quod si per impossibile essent plures Dij, & ab uno tantum essemus creati, illi soli debetur exhibendus honor. Si uero requiratur illud additum scilicet quod ab eo, cui talis honor à nobis est exhibendus, reciperemus esse, tunc illi soli, à quo essemus creati, exhibendus esset & tūc ad propositum dico, quòd adhuc christo, præcipuè inquantum homo, & ratione humanitatis, nō est exhibendus, quia opera redemptionis principaliter operata est tota Trinitas.

DE TERTIO principali dico, quòd de tali actu, & cultu est præceptum affirmatiuum, & obligamur ad ipsum pro semper, sed non ad semper. Vn de Augustinus 10. de Ciuit. Rationale est creaturam intellectualem obligari ad aliquem recognoscendum, & reuerendum Dominum suum, & hoc exprimitur Deuteron. quod & allegat Saluator: Dominum Deum tuum adorabis. Et dico, quod pertinet ad primum præceptum primæ tabulæ, quando dr: Non habebis Deos alienos. Vnde licet illud præceptum uideatur purè negatiuum, tamen dico, quod est et affirmatiuum, ut sub intelligatur id est unum Deum adorabis, & coles.

10. de Ciuit. Dei cap. 1.

Deut. cap. 6.

Matth. cap. 4.

Exod. cap. 10. & 23.

Sed de tempore, quo exhiberi debet iste honor, uidetur, quòd tempore legis Mosaicæ fuerit instituta una dies in ebdomada, in qua cessare debebant homines ab omni opere seruili, & uacare deuotioni, & ultra hoc erant in anno quædam festiuitates colendæ. Tempore autem legis gratię in ebdomada est dies Dominicus, & ideo institutum est, quòd die tali non fiant opera seruilia, & quòd quilibet teneatur audire missam, ut habetur de consecratione distinct. prima: Missas. Et sunt etiam multa alia festa instituta, ut patet.

SED restat declarare, q̄ adoratio debeatur christo præcipue inquātum homo. Dico, quod Hyperduliæ, quæ est extrema reuerentia exhibenda creaturæ. christus enim inquātum homo, fuit plenus gratia, & uirtutibus, plusquam creatura aliqua.

Quæ adoratio debeatur, Christo inquantum hō.

TVNC ad argumentum principale patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO X.

CIRCA DISTINCTIONEM X.

Quæritur,

VTRVM CHRISTVS SIT FILIVS Dei Adoptiuus.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 10. q. 1. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 10. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa. q. 23. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 10. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 10. q. 2.

Quæstio prima.

CIrca dist. decimam quæritur, Vtrum christus sit filius Dei adoptiuus.

Magister agit de cōicatione Idiomatum, respiciētium personā filii.

QVOD SIC: Paulus Ad Rom. Qui prędestinatus est esse filius Dei.

CONTRA id Magister adducit authoritates in littera.

Item tunc esset filius Trinitatis, & ita esset filius sui ipsius.

Rom. cap. 1.

RESPONDEO, quòd adoptare filium, est alicui gratiam successionis, & hæreditatē impendere, quod iure hęreditatis est extraneus ab illa hæreditate, pro eo quod non est filius eius naturalis. Et ita cōcurrunt ibi tria. s. extraneitas ex parte adoptati, & acceptatio uoluntaria ex parte adoptantis, & bonūm hęreditariū, ad qd acquirit ius soccedēdi ex dicta acceptione, & intelligitur ad litterā apud Iuristas,

Quid sit adoptare filium.

ita quòd extraneitas sit, quia non est eius naturalis filius. Apud Theologos uerò talis extraneitas intelligitur non solum, quia non naturalis à Deo generatus, sed etiam sine gratia, uel cum peccato creatus, & secundum hoc patet, quòd Christus nec inquantum Deus, nec inquantum homo est filius adoptiuus. Nam inquantum Deus, est à Deo patre naturaliter genitus, & per consequens non extraneus. Inquantum uerò homo, non est extraneus per peccatum, quia nec in peccato conceptus, nec sine gratia, immo plenus gratia.

Christus nec inquātū Deus, nec inquātū homo est filius adoptiuus.

Dubium.

Sed hic est dubium, quod secūdum hoc, uidetur, quod beata Virgo si non contraxit originale peccatum, non fuit filia Dei adoptiua.

Item Angeli, quia non peccauerunt, non fuerunt filij adoptiui. Potest dici, quòd sufficit ad talem extraneitatem non solum peccatum, sed carentia gratiæ, & non solum prioritas temporis, sed naturæ; Modo autem sic est, quòd beata Virgo, & si non prius tempore, tamen prius natura fuit sub peccato; quantum ex se obligata erat ad debitum originalis iustitiæ, quam iustitiam ex se habere non poterat, & ita sub peccato fuisset, nisi præuenta fuisset per sanctificationem. Angeli uerò & si sine peccato, tamen sine gratia creati fuerunt; Christus autem nec sine gratia fuit conceptus, nec ex se debitor erat peccati, cum non fuerit conceptus per propagationem uiri, & mulieris. Sed adhuc restat dubium, quia si Angeli fuissent creati in gratia, non fuissent filij adoptiui. Potest tamen dici, quòd immò, quia ex se habebant, quòd deberetur eis gratia, & ita prius natura fuissent cum carentia gratiæ; De Christo autem non sic, quia propter unionē ad uerbum, omnino magis debebatur ei gratia, quàm alicui puræ creaturæ.

An beata Virgo fuerit sub peccato.

Ad argumentum in contrarium dico, quod prædestinatio non necessariò concernit extraneitatem, & ideo non sunt idem. &c.

DISTINCTIO XI.

CIRCA DISTINCTIONEM XI. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS SIT creatura.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 11. q. 1. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 11. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 16. Art. 8.
Ricardus 3. sent. dist. 11. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 11. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de cōicatione idiomatū ad personā filij respicientiū.

CIrca distinct. undecimam quæritur primo, Vtrum Christus sit creatura.

Qvòd sic: In Christo sunt duæ naturæ cum suis proprietatibus secundum Damascenum cap. 4. scilicet diuina, & humana. ergo sicut per naturam diuinam dicitur Creator, ita per humanam dicitur Creatura.

& pertinentium ad defectum.

Item Christus est homo, & in quid secundum illud, extra de Hæreticis, cap. cum Christus. sed non est homo increatus. ergo creatus; Patet consequentia, quia creatum, & increatum diuidūt totum ens. Cōfirmatur etiam, quia homo cadit sub differentia entis creati.

Item Christus ratione corporis est cōceptus. ergo ratione animæ est creatus, patet Consequētia, quia non minus denominat pars principalior, quàm pars minus principalis.

Contra id Magister in littera adducit authoritates.

Item. Omnis creatura rationalis potest esse filia adoptiua Dei, sed Christus non est, ut patet in præmissa quæstione. ergo.

Itē si Christus est creatura, & Christus est filius Dei, ergo filius Dei est creatura. Modus arguēdi est bonus, quia medio existente hoc aliquid necesse est extrema coniungi.

Respondetvr, quòd hæc propositio: Christus est creatura, est neganda, quia cōmunicatio Idiomatum fit in his, ubi est repugnantia unius naturæ ad aliam, sed ita est in proposito; nā esse creatum repugnat diuinæ naturæ.

Contra: Repugnat sibi esse mortuum, & tamen dicitur Christus fuit mortuus.

Item repugnat non esse potest esse, sicut esse non potest esse, sed sicut creatum dicit esse post non esse, ita mortuum dicit non esse post esse. ergo. &c.

Alij dicunt, quòd est negandū, quia non fit communicatio Idiomatum, nec in negationibus, nec in his, quę dicunt relatiuum primum. Patet, quia contradictoria uerificantur de Christo, ut dicendo: Christus æternus, & non ęternus, Deus, & non Deus. Secundum etiam patet, quia non sequitur, ut si natura humana est assumpta, quod diuina est assumpta, sed in proposito ita est, quia Christus dicitur Creator. ergo non Creatura, quia iam esset Creator, & non Creator. Itē quia Creatura dicit respectum ad creatorem.

Henricus in summa D. Bonau. ubi supra uide D. Tho. 3. parte summæ. q. 16. Ar ti. 8.

Contra: Sicut Creatura non est Creator, ita Creator non est Creatura. ergo si per negationem inclusam Christus non dicitur creatura, propter eandem causam non dicitur Creator.

Item sicut creatura non dicit respectū ad creatorem, ita ècōuerso: ergo si non est communicatio Idiomatum in his, quę dicunt respectum, christus non diceretur creator.

Ioan. cap. 14.

Item ista conceditur: christus est maior patre, & ponit eam Saluator, sed tamen dicit respectum unius naturæ ad aliam, quia non est minor patre nisi propter humanitatem.

Alij dicunt, quòd propositio est uera, si bene intelligatur, sed Sancti antiquitus negabant, & nolebant, quòd esset in usu propter multas hæreses, quæ tunc abundabant, dicentes, christum esse purum hominem, ut patet de Arrianis: Et quòd sit uera, patet per Damascenum ubi

Varro præsenti dist. q. Vnica.

Libr.4.ca.10. ubi dicit: Christus est creatus, & increatus, passibilis, & impassibilis.

Item Augu. in Sermone domini in monte noluit esse creatura, qui creator est.

Cap.2. Item Hieronymus super Epistolam ad Ephesios dicit: Sic multi timore trepidant, ne Christũ creatum dicere compellantur, nos autem proclamamus non esse periculum dicere, Christum esse creatum. Si non placet ista opinio, potest dici, quòd creari accipitur propriè, & communiter. Creari propriè addit aliquid sup fieri, & est quoddam fieri speciale. Nam fieri dicit respectum ad efficiens absolutè, & nõ ad aliquod determinatè.

Creari accipitur propriè, & communiter.

Item respicit oppositum præcedens quodcunque uel priuatiuum, uel contrarium, uel contradictorium. Creari uerò propriè sumptum respicit solum primum efficiens, & respicit oppositum præcedens solum contradictorium; ita quòd illud propriè dicitur creari, quod a solo primo efficiente immediatè de nihilo producitur, & hoc modo Creari dicuntur Angeli, Anima, Gratia, & id genus alia, & patet, quia hoc modo Christus nõ est creatura, quia & humanitas tota nõ fuit sic producta, immo ultra primũ efficiẽs fuit ibi secũdũ efficiens. s. Beata Virgo, & ẽt præcesserunt sanguines, de quibus fuit formatum corpus. Secundo modo dicitur Creari minus propriè, quia respicit primum efficiens, non immediatè, sed mediante secundo, & respicit contradictoriam præcedens, non ratione totius, sed ratione principalioris partis, & hoc modo, omne aliud à Deo dicitur creatora, & Creari præter Christum, quia nullum ens producitur à secundis causis sine causalitate primæ causæ, & totum compositum resultans, uel etiam forma respicit non esse præcedẽs, licet præcedat materia: Hoc etiam modo Christus non potest dici creatura, quia Christus dicit duas naturas, ex quibus non resultat aliqua natura una secundum Damascenum quia iam non manerent naturæ nisi confusæ, principalior etiã christi pars scilicet Verbum, præexistit externaliter, ergo neutro duorum modorum christus est creatura.

Quid sit creari propriè.

An angeli, Aia, & Gratia, dicantur creari.

Quid sit creari minus propriè.

Christus dicit duas naturas. Libr.3.cap.3.

Ad Authoritatem primæ opinionis potest dici, quòd pro tanto communissimè, & propriè loquendo christus potest dici creatura, quia humanitas, quæ in ipso est, est uerè creata. Hinc Anima, & Materia prima corporis, & Gratia, & huiusmodi alia sunt uerè creatura primo modo dicta.

Quõ Christus possit dici creatura.

Ad Primum principale, dico, quòd non omnis proprietas est apta nata denominare suppositum illius naturæ, sed aliqua sic, aliqua non. Exemplum: Homo secundum caput est crispus, & rotundus, sed absolutè nun dicitur rotundus; & ratio huius est, quia crispitudo non est apta nata in esse nisi capiti rotunditas uero sic: In proposito sic est, quod esse creatura est proprietas apta nata inesse supposito, licet non supposito uerbi. Et ideo licet humanitas, quæ est in christo, sit creatura, non tamen ex hoc dicitur christus creatura, nisi suppositum christi creatum. Dicitur autem christus creator, quia competit hæc proprietas, non supposito. &c.

Exemplum.

Ad secundum dico, quòd si natura denominat suppositum, non tamen proprietas naturæ denominat suppositum Dei. Modo talis proprietas repugnat supposito. Vnde licet christus propter humanitatem sit homo, non tamen creatura, quia hæc proprietas repugnat supposito christi. Exẽplum: homo est species, sortes est homo, non tamen species. Ad probationem consequentiæ, & ad confirmationem, concedo, quòd christus est homo creatus, non tamen post inferri: ergo homo. Fallacia est ibi secũdum quid ad simpliciter.

Exemplum.

Ad tertium patet responsio, quòd esse conceptum non repugnat supposito, sicut esse creatum, quia non dicit accipere esse post non esse simpliciter.

VTRVM CHRISTVS SECVNdum quod homo sit creatura.

Seraphicus Bona.3.sent.dist.11.q.1.Art.2.
Scotus 3.sent.dist.11.q.2.
D.Thomas 3.parte summæ q.16.Art.10.
Ricardus 3.sent.dist.11.q.1.
Durandus 3.sent.dist.11.q.1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum hæc propositio sit uera: christus inquantum homo est creatura.

Respondeo sic: Quando aliqua propositio est falsa ex repugnantia terminorum, nunquã uerificatur per aliquam additionem, nisi talis additio tollat illam repugnantiam. Modò autem sic est, quòd nunquam reduplicatio facta ad subiectum tollit repugnantiam terminorum, & per cõsequens nec falsitatem propositionis; additio autem facta ad prædicatum, quandoque tollit. Exẽplum: Si ethiops repugnat esse album, nunquam cum ista reduplicatione subiecti erit uera propositio ista: Ethiops inquantum homo est albus, sed cum additione ad prædicatum sic: Ethiops secundum dentes est albus. Tunc ad propositum dico, quòd cum ista non sit uera, ut prædictum est in illa quæstione: christus est creatura, nec ista erit uera: christus inquantum homo est creatura, si reduplicatio feratur ad subiectum, erit tamen uera cum additione ad prædicatum, christus secundum humanam naturam est creatura. &c.

Quære D. Tho.in 3 par. summæ q 16. Art.10.

VTRVM CHRISTVS INcæpit esse.

Seraphycus Bona.3.sent.dist.11.q.2.Art.1.
Scotus 3.sent.dist.11.q.3.
D.Thomas 3.parte summæ.q.16.Art.9.
Ricardus 3.sent.dist.11.q.1.
Durandus 3.sent.dist.12.q.1.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, Vtrũ Christus incæpit esse. Quod Sic: Quia Christus nominat suppositionem duarum naturarum secundum Damascenum, sed ab æterno non fuit supposituũ duarum naturarum. ergo. (cap. 49.)

Item Christus incæpit esse homo, sed cum homo sit substantia simpliciter. ergo simpliciter incæpit esse.

Item secundum Arist. 5. Physi. Generatio est à non esse simpliciter ad esse simpliciter. sed Christus temporaliter fuit genitus. ergo. &c. (5. physic. contex. 7.)

Contra: Antequam Abrahã fieret, ego sum. (Ioan. cap. 8.)

Item Damascenus: Homo iste fuit sine principio. (cap. 50.)

Respondeo quòd Christus dicit unum suppositum in duplici natura, ex quibus quidem naturis resultat aliquod tertium compositũ, sed manent naturæ distinctæ secundum propria esse, ita tamen quòd principalius esse Christi est esse diuinum, & minus principale est esse humanum, & tunc potest dici, quòd sicut non sequitur ista consequentia: Homo incæpit esse albus. ergo incæpit esse; cum esse album sit minus principale esse in homine, quàm esse simpliciter, ita suo modo est hic. Ita quod non sequitur: Christus incæpit esse homo. ergo incæpit esse, quia esse hominem, est minus principale in Christo. Tamen si Christus de ui uocabuli dicatur formaliter totum, hoc. s. unum suppositum in duplici natura unitis in Christo ypostaticè, tunc uidetur ista concedenda: Christus in quantum Christus incæpit esse, quia non semper fuerunt illæ naturæ unitæ, & per consequens concedenda est absolutè: Christus incæpit esse, sicut uerbi gratia: Homo albus incæpit esse albus. ergo homo albus incæpit esse. Sancti autem antiquitus non concedebant istã: Christus incæpit esse propter multas hęreses, quę asserebant Christum esse puram creaturam. Ex dictis patet, quid dicendum sit ad argumenta utriusque partis.

(Quære D. Thom. 3. par. summæ q. 16. Artic. 9. & D. Bona. & alios hic. & maxime garrulos nominales.)

(An ista propositio sit cõcedenda. Christus incæpit esse.)

DISTINCTIO XII.

CIRCA DISTINCTIONEM XII. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS POTVERIT peccare.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 12. q. 1. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 12. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 15. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 12. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 12. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. duodecimam quæritur, Vtrum Christus potuerit peccare.

Quod Sic: Si dixero, quia non noui eum, ero similis uobis mendax, tunc sic potuit dicere, non noui eum, ergo potuit mentiri, & per consequẽs peccare; Consequentia patent; Antecedens probo: Qui potest dicere totum, potest dicere partẽ; sed ipse dixit totam illam dictionem, si dixero, ergo. &c. (Ioan. cap. 7.)

Item potuit peccare, si uoluit. ergo absolutè potuit. Antecedens patet, quia uelle peccare est peccare. ergo si uoluit, non solum potuit, immo actu peccauit. Consequentia probatur, quia in simili probatur, potuit currere, si uoluit, ergo potuit currere.

Contra: Christus semper fuit beatus; beatus autem non potest peccare, quia iam non esset beatus. ergo. &c.

Respondeo, & dico, quòd non potuit. Ratio est: Nullus beatus potest peccare, Christus fuit beatus. ergo. Maior istius declarabitur in quarto libro, potest tamen hic breuiter probari, quia secundum Augustinum posse peccare, est posse deficere, sed beatus non potest deficere, quia iam non esset ultimatè beatus, cum beatitudo sit ultima felicitas. ergo. Minor patet, quia Christus ab infantia suæ conceptionis fruebatur uerbo, non tamen ex ui unionis, ut aliqui dicunt, quia iam, ut dictum est supra, posset natura assumi absque eo, quòd frueretur. Habuit ergo habitum non necessariò de ui unionis, sed de congruo, & per consequens non habuit potestatem peccandi, quę potius est deficientia, quàm potestas; habuit tamen ex dispensatione, cum habitu gloriæ, potestatem merendi, quatenus erat uiator, & ex hoc fuit uerè uiator, quia non est de ratione uiatoris posse peccare, sed posse mereri. &c.

(Nullus beatus pôt peccare. in 4. dist. 49. q. 6.)

(Quid sit peccare.)

(Christus non habuit potestatẽ peccãdi.)

(Christus fuit uiator. & cõprehensor simul.)

Ad primum ergo in cõtrarium dico, quòd potuit dicere illa uerba materialiter, sed non cum errore intellectu, ut sic dixisset falsum, nec cum puritate in affectu, & sic dixisset mendacium, & per consequens nec illa uerba habuissent illud significatum, quod modo habent.

Ad tertium dico, quòd Consequentia est falsa pro eo, quòd non potuit uelle peccare, & ita illa conclusio naturalis fuit impossibilis reduci ad actum, nec ualet probatio consequentiæ, quia non est simile decursu, & de uelle, ut patet. &c.

DISTINCTIO XIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIII. Quæritur,

VTRVM CHRISTO POTVERIT conferri summa gratia, quæ potuit conferri creaturæ.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 13. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 13. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 7. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 13. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio

Quæstio prima.

Magister determinat de ꝑgressu Christi. quantũ ad eius conuersationem, & operationẽ.

CIrca dist. tertiam decimam quæritur, Vtrũ animæ Christi potuerit cõferri summa gratia possibilis conferri alicui creaturę.

QVOD NON: Capacitas gratiæ accipitur secundum gradum perfectionis in natura intellectuali. ergo quātò natura intellectualis est perfectior in naturalibus, tantò capacior maioris gratiæ, sed natura angelica est naturaliter perfectior, quàm anima. ergo.

CONTRA: Potuit habere summam gratiam gratis datam. ergo summam gratiam gratum facientem. Antecedens patet, quia fuit assumptibilis ad esse ypostaticum uerbi.

Gotfredus quol. 16. q. 11. Quęre D. Thomam 2. 2. q. 24. Art. 7.

RESPONDEO, & dico, quòd sic. Ratio est, quia potuit sic dari habitus, per quem fieret capax summæ gratiæ.

CONTRA rationem istam: Si sine tali habitu, non potuit recipere summam gratiam, sicut Angelus, ergo cum habitu etiam non potuit recipere summam gratiam: Quia si Angelus est ex se capax maioris gratiæ. ergo & maioris habitus ampliantis capacitatem.

Summũ duobus modis accipitur.

DICO igitur, quòd summum dupliciter potest accipi, positiue scilicet & negatiuè. Positiuè, ꝙ ipsum excedat omne aliud possibile. Negatiuè uerò, ꝙ a nullo possibili excedatur; Quamuis possit ęquari. Primo modo accipiendo summũ, dico, ꝙ non, quia uerbum potuit, & potest naturam angelicam, uel humanam assumere, cui posset consimilem gratiam conferre. Secundo modo dico, ꝙ sic; propter quod dico, ꝙ creabilis summa gratia, ultra quã nulla est creabilis. Ratio est: Quicquid Deus intelligit esse creabile, potest creare, sed intelligit suam gratiam creabilem. ergo. Maior est manifesta. Minorem probo: Quicquid est creabile, est Intelligibile, & quia intelligibile, iò creabile, & non ẽconuerso: Sed quidquid est intelligibile actualiter intelligit. ergo intelligit gratiam, ultra quam non est procedere, quia si ultra ipsam est procedere, ipsa erit intelligibilis, & per consequens intelligetur actu. ergo quidquid est intelligibile actu, intelligit, & quiquid est creabile, est intelligibile necessariò. Sequitur, quòd aliquid actu intelligit, ultra quod nullum tale est intelligibile, ita aliquid est creabile, ultra quod nullum est creabile. ergo summa gratia est creabilis. Secundo modo accipiendo summum, scilicet ultra quam non est alia creabilis.

Quicquid est creabile, est intelligibile.

Item quiquid est creabile, Deus potest creare. ergo summam gratiam potest creare, ultra quam nulla est creabilis. Antecedens patet. Consequentiam probo: Possibili posito in esse, nullum sequitur impossibile. Creet ergo omnem gratiam creabilem, uel habebitur summa, ultra quam nulla est creabilis, & hoc est contra suppositum, quod assumebatur. ergo. &c. Et si dicas, quòd nulla est actu creabilis, ultra quam non possit alia creari, & sic procedatur in infinitum. Patet per primam rationem, quòd immo, quia omne creabile, uel intelligibile est à Deo actu intellectum.

Secundo dico, quòd ista summa gratia fuit possibilis dari animæ Christi. Ratio est: Non est actu infinita. ergo possibilis dari Christo. Antecedens probo, quia si aliquod creatum esset actu infinitum sequeretur, quòd exemplatum adęquaret Deo suam rationem exemplarem, quod est impossibile. Consequentiam etiam probo, quia anima Christi est natura intellectualis, & per consequens capax gratiæ, & per consequens omnis gratiæ finitæ, sicut omnis materia est capax omnis formæ materialis.

Aĩa Christi est natura Intellectualis.

Nec obstat, quòd omnis materia sit eiusdem rationis, sed non omnis natura intellectualis, quia in ratione passiui, uel patientis non sunt alterius rationis, esse autem capacem gratiæ, pertinet ad rationem passiui.

Tertio dico, quòd credendum est de facto ita esse, quòd Christo fuerit collata sũma gratia possibilis dari creaturæ. Hoc patet per Magistrum in littera, qui sic dicit.

Item per illud: Plenus gratia, &c. Et infra. c. primo. nos omnes &c. & infra dicitur, ꝙ datus est ei spiritus non ad mensuram. Ioan. cap. 1. Ioan. cap. 3.

Item patet per August. tertio de libe. arbi. illã regulã: Quiquid tibi uera rõne melius occurrit; hoc scias Deum magis fecisse, quàm non fecisse, sed rationale uidetur, ut ita fuerit. patet ex hoc, quia commendatur, & extollitur, & magnificatur Christus, & misericordia Dei.

Ad argumentum principale patet respõsio per dicta in secundo Articulo.

VTRVM POSSIBILE FVERIT Voluntatem Animæ Christi habere summam fruitionem possibilem naturæ creatæ.

Scotus 3. sent. dist. 13. q. 3.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum anima Christi potuerit summè frui Deo, quantum possibile, quòd fruatur aliqua creatura.

QVOD NON: Quia potuit dari Angelo gratia æqualis, sicut Christo, quo facto talis Angelus perfectius frueretur, quia potentia, habitus, & obiectum sunt tres causæ partiales respectu fruitionis, & licet duæ essent, tunc æquales in Christo, & in Angelo scilicet obiectum, & gratia, alia tamen esset inæqualis scilicet potentia, & hoc sufficit, ut patet, ad eliciendum actiuè perfectiorem actum.

Contra: Potuit sibi dari summa gratia, ut patet ex alia quæstione. ergo & summa fruitio, quia utrunque est accidens sibi conueniens.

RESPONDEO quòd animam Christi habere suam fruitionem, potest intelligi dupliciter, uel. s. à uoluntate Christi causata, ut partiali causa, & hoc modo uidetur esse dicendum, ꝙ non secundum, quod probat ratio prima ad istã partẽ factã

Aĩam Christi habere suam fruitionẽ põt intelligi duobus modis.

vel à Deo causatam cótine informantem, tamen eius animam. ita quòd uere per illam frueretur. & hoc modo dico, ꝙ credibile est ita esse de facto, ꝙ scilicet Deus suppleat causalitatem uoluntatis Christi, ita ꝙ fruatur summè, quantum possibile est alicui creaturæ.

Argumenta patent, & responsiones ad ea.

VTRVM ANIMA CHRISTI POtuerit summe frui Deo sine summa gratia.

Scotus 3. sent. dist. 13. q. 4.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, Vtrũ anima Christi potuerit habere sũmã fruitionem, qua summè frueretur Deo sine gratia.

Respondeo, & dico, quòd non causatiuè, id est fruitione, qua sua uoluntas elicitiuè caret. Ratio est, quia deficeret sibi una causa partialis, scilicet gratia, & etiam, quia ipsa uoluntas, non est forte nobilissima in puris naturalibus. Sed dico, quòd sic formaliter id est fruitione suæ uoluntatis informatiuè, qua uerè frueretur, à Deo tamen causata. Ratio est, quia gratia respectu fruitionis non se habet nisi in ratione causæ efficientis secundæ. Deus autem potest supplere omnem causalitatem causæ efficientis secundæ. De congruo autem dico, quòd non, quia Deus sic instituit, quòd esset connexio causarum secundarum ad primã, ita quòd prima non causaret, secundis non causantibus.

DISTINCTIO XIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIII. Quæritur,

VTRVM POSSIBILE FVERIT INtellectum Animæ Christi primo & immediate perfici uisione uerbi perfectissima possibili creaturæ.

Scotus 3. sent. dist. 14. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de perfectionibus assumptis cũ humana natura, ꝑ comparationem ad perfectionem naturæ diuinæ.

Circa distinctionem quartam decimam quæritur, Vtrum intellectus Animæ Christi potuerit perfici perfectissima uisione uerbi, possibili creaturæ. Et si sic, An immediatè.

Et Primo, quòd non potuit: Quia uel uidisset sub ratione infiniti, uel sub ratione non infiniti: Non primo modo, quia cum obiectum specificet actum, tũc actus uisionis, esset infinitus, quod est impossibile. Si autem secundo modo, ergo potest uideri perfectius, quia omni finito dato, potest illud excedi.

Item quòd non immediatè, & primo, quia sicut lumen naturale proportionale necessariò requiritur ad actum uisionis naturalem; ita lumẽ supernaturale ad actum supernaturalem. ergo intellectus, & immediatè, & prius perficitur per lumen, quàm per actum.

Item licet actus imperfecti præcedant habitũ, tamen habitus præcedit actus perfectos. ergo. Arist. 2. Ethi. ca. 5. & inde.

Contra id est Magister in littera.

Item summa fruitio præsupponit summam uisionem, sed potuit uoluntas Christi summè frui uerbo ex distin. præcedente. ergo. Et quòd immediatè, patet, quia potentia passiua potest immediatè recipere sibi debitum actum, ad quem est in potentia, sed intellectus respectu uisionis est huiusmodi. ergo.

Respondeo de primo articulo, & dico, quòd eodem modo, quo dictum est de fruitione respectu uoluntatis uoluntate præcedenti, est distinguendum de uisione elicita ab intellectu Christi, tanquam à causa partiali, uel causata à Deo, sicut ibi fuit distinctum de fruitione, & eodem modo dicendo ad membra distinctionis, & per easdem rationes. Pro ẽcontrario require ibi.

De secundo Articulo, Vtrum immediatè, & primo dico, quòd sic. Ratio est, si necessario præexigitur lumen gloriæ, siue aliquis alius habitus in intellectu ante actum uisionis, peto in quo genere causæ. Si dicas in ratione efficientis, habeo propositum, quia quicquid causat secundum efficiens pôt immediatè supplere, & causare Deus. Si dicas, quòd in ratione materiæ, ita quòd sit eius proximum fundamentum, medians inter intellectum, & actum, sicut superficies respectu coloris, & obiecti. Scotus nõ negat lumẽ gloriæ, de facto, sed negat necessitatem talis luminis.

Contra; Quia primo intellectus esset immediatè beatus, cum beatitudo consistat in actu, sed esset beatus accidentaliter per accidens, sicut substantia est colorata. Secundo, quia tunc talis habitus separatus per diuinam potentiam posset per se esse uerè, & formaliter beatus. Sicut quantitas separata est uerè colorata. Et si dicas, quòd totũ resultans ex intellectu, & habitu, est immediatum fundamentum uisionis, & neutrum per se.

Contra: Visio est aliquid per se, & uerè unũ. ergo impossibile est, quòd habeatur pro immediato fundamento unum ens per accidens, cuiusmodi est illud. ergo oporteret, quòd alterum per se sit immediatum fundamentum. Sed non habitus, ut probatum est. ergo. Intellectus. ergo. Non enim potest se habere in ratione alterius causæ extra dicta, ut patet. Nec potes dicere, quòd recipitur propter eleuationem potentiæ, quia ista eleuatio non est necessaria, nisi ut potẽtia agat, sed ut sit magis passiua nõ oportet; sed modo agitur, quòd Deus præter illam uisionem summè immediatè in intellectu Christi causaret, ad quod intellectus immediatè se habet in potentia passiua obedientiali. Non enim potes dicere, ꝙ requirit, ut obiectum fiat uisibile, sicut requiritur lumen naturale intellectus agentis, ut obiectũ materiale fiat intelligibile, quia uerbum ex se est maximè intelligi-

telligibile,& uisibile. Nec etiam propter præsentiam obiecti,quia uerbum, cum sit obiectum uoluntarium,& uirtuosissimum potest ex se initiare potentiæ in ratione obiectum sicut uoluit. ergo.

TVNC ad rationes incontrarium.Ad primam, quæ est contra primum Articulum,dico,ꝙ uidet sub rõne infiniti, alias nunquã quietaret potẽtiã.

Ad probationem dico,quòd obiectum specificat actum non formaliter, quia non est formaliter actus causaliter, quia est causa actus, uel totalis, ut in proposito,uel partialis,ut de communi lege,& ideo sequitur ad differentiam specificã obiectorum, differentia specifica actuum, licet non èconuerso, quia idem est obiectum uisionis & fruitionis,ut patet.Non ergo sequitur, quòd si obiectum est infinitum,& agat, & terminet actũ sub rõne infiniti,ꝙ pp hoc actus sit infinitus nisi obiectiuè,sed formaliter nõ,nisi formaliter specificaret actũ. Exẽplũ:Agens creatiuũ,ut creatiuũ, est infinitum, & ut infinitum terminat dependentiam,siue effectus,& tamen effectus est formaliter finitus. Exemplum.

Ad secundam & tertiam, quæ sunt contra secundum articulum,patet,ꝙ procedũt de actu causato elicitiuè ab intellectu,& non de actu causato totaliter in intellectu à uerbo.

Et nunc, sicut dictum est de summa fruitione, respectu uoluntatis, ꝙ. s. de facto ita credendum est,ꝙ fuerũt, & sicut in Christo summa enim fruitio necessariò præsupponit summam uisionem, ut patet.

VTRVM POSSIBILE FVERIT IN tellectum Animæ Christi uidere omnia in uerbo,quæ uerbum uidet.

Seraphicus Bona.3.sent.dist.14.q.3.Art.2.
Scotus 3.sent.dist.14.q.2.
D.Thomas 3.parte summa.q.10.Art.2.& 3.
Ricardus 3.sent.dist.14.q.3.
Durandus 3.sent.dist.q.2.
Franciscus de Mayronis 3.sent.dist.12.q.1.
Ioannes Bacconitanus 3.sent.dist.13.q.1.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum anima Christi uideat omnia,quæ uidet uerbum in uerbo.

QVOD non:Quia uideret actu infinita, sed infinita non contingit pertransire secundo Metaphysices.ergo.

a.Met.cõt.13 CONTRA id est Magister in littera, omnia uidet,quæ uerbum uidet.

RESPONDEO,& dico,quòd non. Ratio est, ꝗa quanto causa perfectius cognoscitur; tanto cognoscuntur plures effectus contenti uirtualiter in ipsa,& èconuerso.Exemplum: Quanto principiũ perfectius cognoscitur, tanto plures conclusiones cognoscuntur uirtualitur in ipso contentæ, & èçõuerso, ergo qui posset cõprehendere causam, uel principium posset cognoscere effectus,uel cõclusiones,& èconuerso, sed nullus intellectus creatus potest comprehendere uerbum infinitum, quia iam sua cognitio adęquaretur cognitioni, diuinæ.ergo.

Distingunt ergo,quòd quædam cognoscit uerbum simplici notitia,ut futura contingentia fienda,& non fienda,sed possibilia fieri, & ista nõ cognoscit anima Christi in uerbo, nisi aliqua de eis ex speciali ostensione, quædam autem scientia uisionis non actualiter existentia, & ista cognoscit anima Christi in uerbo.

CONTRA rationem opinionis.f.B. & C.in sunt A.subordinatè ita, quòd A. C. B. mediate & cognoscens B.C.non comprehendit. A. multo minus cognoscens.C.comprehendet A.Exemplum de subiecto prima passione & posteriori passione. Vnde si cognoscens primam passionem non comprehendit subiectum, multò minus comprehenderet ipsum cognoscens secundam,non antè sic est,quòd,quia uerbum est infinitum intensiue ideo in ipso sunt infinita cognoscibilia, & non è contrario.ergo si cognoscens sub ratione infiniti non compræhendit uerbum, multo minus, quòd noncognoscit in ipso infinita cognoscibilia, sicut patet in quæstione præcedenti, quòd omnis beatus non tantum Christus cognoscit uerbum sub ratione infiniti, alias nõ quietaret.ergo.&c.Est ergo in rõne fallacia cõsequẽtiæ,licet.n.perfectius cognoscẽs causam possit cognoscere plures effectus in ipsa, non tamen cognoscẽs plures effectus cognoscit necessariò per fectius causam, sed cognoscẽs effectus perfectio ri modo,non ergo comprehenderet causam, nisi cognosceret effectus,& causam,& ita perfectè, sicut cognoscibilia sunt. Soluendo secundum pcin cipale.

Contra distinct.de opinione cõclusionis, Anima Christi cognoscit uerbum creare aliquod futurum contingens, ergo cognoscit illud futurum contingens, tamen aliqua speciali reuelatione.

Aliter ergo dicitur, quòd anima Christi potuit uidere in uerbo omnia,quæ uidet uerbum habitualiter,sed non actualiter. Primum supponit, Secundum probatur. Primo sic: Virtus infinita non potest nisi extẽsiuè. ergo si uirtus finita posset extensiuè,æquaretur uirtuti infinitæ. Hẽricus quotlib.5.q.14. Quære D. Bona.& Varronem hic.ad hæc.

Item uirtus finita distinctius uidet duo, quàm tria.ergo infinita uidet infinitè, confusione, sed hoc non est non uidere.

Item secundum Commentatorẽ de substantia orbis,Infinitas extensiuè præsupponit intensiuã, sed anima Christi non habet infinitatem intensiuam,cum sit creatura.ergo nec extensiuam. Et 12.met.cõ tex.41.

CONTRA primum membrum quod supponit, si habitus unus erit, ratio cognoscẽdi infinita obiecta extensiue,ille habitus esset infinitus intensiuè,ut probatum est in lib.2.de habitu,quæ ponũt aliqui in Angelis, per quem possunt cognoscere infinita.Dices, quòd iste habitus fundat infinitos respectus ad infinita.obiecta. Lib.2.dist.3. parte secunda q.3.

CONTRA:Si sunt respectus distincti inter se, & ab habitu,erit dare infinita in actu in entis,si non, pari ratione unus actus potest fundare infinitos

respectus ad infinita obiecta, & ita secundum mẽbrum contradicit primo.

Dico ergo ad quæstionem, quòd scientia Christi in uerbo actualiter uidet omnia, & omnia, quę uidet uerbum. Ratio est, quicunque intellectus est perfectibilis qualibet intellectione cuiuscunque obiecti, quia, licet pro obiecto adęquato totũ ens, & ita naturaliter inclinatur ad cognoscẽdũ quodlibet ens. & si quodlibet cognoscat qualibet cognitione naturaliter pficitur, & sicut est de cognitione, ita est de uisione in uerbo, quæ est perfectissima cognitio possibilis haberi de obiecto. Hoc autem dico diuisim, sed si diuisim ergo coniunctim. Probatur consequentia: Potest simul uidere duo. ergo omnia. Antecedens patet, quia simul, & semper uidet uerbum, & uidet se beatum in uerbo. Consequentiam probo primo, quia non opponunt, sicut etiam non duo alia simul opponuntur, ita nec omnia simul; & ideo non est magis impossibile de omnibus, quàm de duobus. Secundo quia per utramq; cognitionem perficitur naturaliter. Tertio, quia sicut ex se simul est in potentia, & in actu, & in potentia naturaliter ad omnia cognoscibilia; ita actu potest & simul omnem actualem cognitionem habere, quia hoc non arguit intellectũ naturaliter infinitum, quia cognitio ipsa est extra rationem intellectus, nec cognitio est formaliter infinita. sed infinita potentia est ex parte obiectorum. Nec cognitiones omnium sunt infinitæ extensiuè, quia illa omnia non sunt primo cognita, sed uerbum sub ratione infiniti est primo cognitum, & illa eadẽ cognitione sunt cognita omnia, quæ repræsentat uoluntarie ipsum uerbum. Est enim obiectũ uoluntarium. sed Christo de facto repræsentans omnia.

14. de Tri. c. 15. lib. 3. ca. 20. Hoc confirmatur per D. Augustinum de Trinitate. Confirmatur etiam per Damascenum, qui dicit, quòd Anima Christi habuit pręscientiam futurorum contingentium. Hæc positio potest habere duplicem intellectum, unum, quòd uerbum sit primum obiectum, & ea, quę relucent in ipso sint secundaria obiecta, ita quòd non quælibet uideatur uisione distincta. secundario, quia Verbum uidetur primo & tunc non sequitur in actibus infinitas extẽsiua, nec ĩ illo actu infinitas intẽsiua ĩ actibus, qa nõ est cõprehensiuus, sicut est intellectio Dei. Aliud, ꝙ oĩum uisorũ sint distinctæ uisiones sicut distinctè vñr; sc'dm hoc sequit̃ infinitas intẽsiua in actibus. contra quod uidentur multæ Authoritates Sanctorum, & Prophetarum.

Dubium. Sed restat dubium, Vtrum intellectus possit respectu illius actus, uel respectu illorum infinitorum actuum ratione principii effectiui. Et uidetur probabilius, quòd non, sed causetur à Deo totaliter, quia quælibet uirtus creata potest habere uel unum effectum adæquatum, uel plures, ultra quos non possunt simul. Si neutra uia placet, potest dici, ꝙ uerbum, & aliqua finita in ipso intelligit actualiter, omnia uerò habitualiter, hoc modo exponẽdo, non quòd habeat habitum unum, qui sit sibi ratio intelligendi omnia, quæ in ipso relucent.

Tunc ad rationes incontrarium, & primo contra opinionem secundam, dico, quòd non æquaretur, quia uirtus infinita, intensius & perfectius uideretur illa, sed non plura.

Ad secundum dico, quòd uidere distinctius duo, quàm conuenit intellictui extrinseca eius ratione, sed ex aliquo concomitante pro statu isto, & si absolute sibi conueniat, hoc erit in quantum respectu actus est principium effectiuum, qui nõ potest sic perfecte elicere simul tres, sicut duo, sed si ab aliquo causarẽtur uisiones, non sequitur, & ita est in proposito.

Ad tertium patet quòd secundum uiam primã illa infinitas extensiua est solum ex parte obiectorum, & ideo non arguit infinitatem intentiuam, nisi in uerbo, in quo repræsentatur.

Ad principale dico, quòd non ualet, saltem si infinita uideantur in uno actu ab alio causato.

VTRVM ANIMA CHRISTI NOuerit omnia in genere proprio.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 14. q. 2. Art. 3.
Scotus 3. sent. dist. 14. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 12. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 14. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 14. q. 3.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum à principio nouerit omnia in propriô genere. Quære Magistrum in littera.

QVOD NON: Iesus proficiebat ætate, & sapientia. Et ad Hebræos Paulus sic ait: Didicit ex his, quæ passus est, obedeientiam. Lucæ. cad. 2. Hebræos c. 5.

CONTRA: id est Magister, qui dicit, ꝙ non assumpsit defectus, nisi nobis expedientes, sed ignorantia non expediebat nobis. ergo.

RESPONDEO, & dico, quòd scientia infusa à principio nouit omnia perfectè, sed postea potuit naturaliter sibi acquirere scientiam de eisdem; Ratio pro secundo membro est, quia habuit intellectum agentem possibilem, & potentialem, & sensus, & operationes proprias istarum potentiarum. D. Thomas 3. parte summæ q. 11. & 12. & q. 9. Art. 4. melius.

CONTRA dicta opinionis secundum istos plura accidentia eiusdem rationis non possunt simul esse in eodem, sed plures cognitiones eiusdem obiecti sunt eiusdem rationis, quanuis una sit infusa, alia acquisita, sicut eiusdem rationis essent homo creatus, & homo generatus. Quære Varronẽ optime hic tertia parte. q. 15. Art. 5.

Item contra rõnem pro secũdo membro, si ratio sit bona, Angeli beati, & Sancti adhuc posset in scientia proficere.

CONTRA conclusionem, quia, & si duæ cognitiones eiusdem rationis possint de eodem obiecto esse simul in eodem, nõ tñ duæ perfectæ, quia tunc uel neutra esset perfecta, uel altera esset omnino superflua, si ergo perfectè nouit omnia per scientiam infusam, non potuit proficere per acquisitam.

Ex his apparet, quòd falsa est propositio, quam assumit

assumit ratio. s. quòd omnis potentia possit in pro priam operationem, non enim ualet de potentia iam perfecta, ex tunc enim non potest in actus, per quos perficiebatur antequam esset perfecta, quia idem respectu eiusdem non potest esse in po tentia, & in actu. Nam habitibus existentibus in materia cessat motus. Valet ergo de potentia antequam perficiatur per actus, sed postquam est perfecta non potest per actus, per quos perficiebatur, licet possit ibi aliis actibus perfectis.

t. de gene. cō tex. 55.

Duplex est cognitio. in 2. libr. dist. 3. q. 9. & inde.

AD quæstionem ergo dicu, quòd duplex est cognitio. s. abstractiua, & intuitiua, quę distinctio probata est in secundo libro. Abstractiua est duplex. s. actualis, & habitualis. Loquendo de abstractiua habituali, potest dici, quòd à principio nouit omnes quiditates specificas rerum per species infusas. Ratio est, quia ad istam cognitionem intellectus est in potentia tanquam ad naturalem eius perfectionem. ergo si ista cognitione careret, esset naturaliter imperfectus eius intellectus per carentiam naturalem perfectionis, sibi debitæ in esse, quod non est dicendum de ista anima.

Vniuersale non dicit totam entitatē singularium.

Dico autem, ꝙ non nouit per illas species singularia sub propriis rationibus, quia sicut uniuersale non dicit totam entitatem singulariū, ut probatum est alibi, ita nec dicit totam eius cognoscibilitatem, & per consequens illud, quod est ratio cognoscendi ipsum non est ratio cognoscēdi par ticulare sub propria ratione. si ergo nouit omnia particularia in proprio genere sub propriis rationibus, nouit ea per proprias species infusas, & tunc oportet ponere ibi infinitas species infusas, quia particularia potentialia fieri sunt infinita: Non enim per unam speciem, & per unam cognitionem nouit omnia, quia ut non in proprio genere sunt obiecta non secundaria, sed primaria. si non uideatur conueniens ponere istam infinitatem, potest dici, quòd non nouit ista omnia particularia habitualiter, sed solum facta & facienda, nec hoc est inconueniens, quia hoc sufficit, cum ex quo nouit omnia alia cognitione in uerbo. Loquendo de abstractiua actuali, potest dici, quòd talis potest esse duplex. s. uel causata à Deo miraculosè, uel causata naturaliter ab intellectu, tanquam à causa partiali. Primo modo posset nosse omnia simul actualiter, quæ nouit habitualiter. Sed non uidetur necessarium ponere tale miraculum, sed secundo modo: non quia intellectus licet possit simul esse partiale principium actiuum respectu plurium intellectionum, non tamen respectu causatorum. Loquendo autem de intuitiua, quæ est obiecti, ut concernit essentiam actualem, potest dici, quòd non, quia talis cognitio pro priè non est nisi de obiecto præsente, secundum præscientiam actualē, uel in se, uel in alio, in quo habet perfectius esse. sed patet, quòd omnia non fuerunt sibi præsentia in se ipsis. si autem dicatur, quòd fuerunt sibi præsentia in uerbo, iam redis ad illam cognitionem. s. beatificam in uerbo, de qua supradictum est.

Cognitio abstractiua actualis ē duplex.

Ad illas authoritates dico, quòd non solū profecit secundum apparentiam, ut communiter exponitur: sed & realiter, quantum ad cognitionem intuitiuam, ut patet ex dictis, quantum ad abstractiuam non, nisi uocetur perfectius transitus cognitionis habitualis ad actualem.

QVOD autem cognitio rerum in proprio genere stet cum cognitione earum in uerbo, patet per Augustinum super Gen. Sunt enim alterius rationis.

VTRVM ANIMA CHRISTI NOuerit omnia perfectissime in genere proprio.

Scotus 3. sent. dist. 14. q. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 14. q. 4.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum anima Christi habuerit à principio perfectam notitiam rerum in proprio genere.

Quarto quæritur sine argumentis

RESPONDEO, quòd loquendo de cognitione habituali abstractiua, potest dici, quòd sic, quia credibile est, quòd illæ species sibi infusæ fuerūt perfectissimæ, quantum esse potuerūt, secundum quòd de gratia dictum est dist. tertia decima. Loquendo autem de actuali, siue abstractiua, siue intuitiua, si ponatur, ꝙ totaliter sit causata à Deo, potest dici idem; sed si ponatur, quòd sit causata à suo intellectu naturaliter, tanquam à principio partiali actiuo, tunc distinguo, quòd perfectum potest intelligi uel simpliciter, quantum, possibile est esse, & tunc dico, quòd non: quòd si species infusæ sunt perfectissimæ, non tamen alia causa partialis. s. intellectus, quia naturaliter intellectus angelicus est perfectior. Vel perfectum potest intelligi illud, cuiusmodi de facto nihil est æquè perfectum, & tunc dico, quòd possibile est, quòd sic, quia possibile est, quòd plus excedat in perfectione species infusa Angeli, quàm excedat intellectus Angeli intellectū Christi. hoc intelligas solum de cognitione actuali abstractiua; quia intuitiua nō causatur à specie, sed ab obiecto præsente: Et ideo de ipsa non simpliciter esset dicendum, quòd non est perfectissima, nisi sit totaliter causata à Deo.

Perfectum ꝑt intelligi duobus modis.

DISTINCTIO XV.

CIRCA DISTINCTIONEM XV. Quæritur,

VTRVM IN ANIMA CHRISTI secundum portionem superiorem fuerit uerus dolor.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 16. q. 2. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 15. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 15. Art. 5.
Ricardus 3. sent. dist. 15. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 15. q. 3.

Quæ-

Quæſtio prima.

CIRCA diſtinct. quintam decimam quęritur, Vtrum in anima Chriſti ſecundum portionem ſupetiorem ſimul fuerunt dolor, & gaudium.

QVOD nõ: Contraria nõ poſſunt ſimul in eſſe eidem, ſed dolor, & gaudium ſunt cõtraria, & Chriſtus ſummè gaudebat ſecundum illam portionẽ, qua fruebatur ergo. Maior probatur, quia ad contraria ſequuntur contradictoria. Propterea dicit Phyloſophus 4. Met. quòd ſi contraria eſſent ſimul, contradictoria eſſent ſimul uera, nec ualet ſi negetur maior, & dicatur, quòd mobile ſimul eſt ſub contrariis, quia partim intermino à quò, & partim ad quẽ ex ſexto Phyſ. ſicut patet de ſubiecto, quod dealbatur. non enim in iſtanti expellitur tota nigredo, & inducitur tota albedo, ſed per motum in tempore hoc non ualet, quia tunc non ſunt niſi contraria ſimul in eſſe remiſſo, ut patet: Anima autem Chriſti ſummè gaudebat, & ſummè triſtabatur in morte, nec ſummus dolor mortis, cum eſſet actus ſummè meritorius, & acceptus Trinitati, minuebat fruitionem, & præmium nec etiam ualet, ſi negetur minor, & dicatur, ꝙ nõ ſunt contraria, quia non de eodem obiecto, quia gaudium de Deo, & dolor de morte; hoc non ualet, quia obiectum reſpectu actu ſe habet, ut cauſa, ſed nihil minus ſunt contraria cauſata ab eadem cauſa, & cauſata ab oppoſitis cauſis, ſicut albedo, & nigredo cauſatæ à calido, & frigitudo, uel caliditudo tantum ergo.

4. met. cõtex. 9. & 27.

6. phi. contex. 7. & 87.

Summus dolor Chriſti nõ minuebat fruitionem.

CONTRA: Meritum, & præmium debent eſſe in eadem portione, ergo dolor mortis, cum eſſet ſummè meritorius, erat in portione ſuperiori, ubi erat fruitio, ita quòd ex dolore ſenſibili in parte ſenſitiua cauſabatur dolor triſtitiæ in parte intellectiua. ergo.

RESPONDEO, quòd hic pręmittenda eſt diſtinctio una de dolore, quam ponit D. Auguſtinus 14. de Ciuitate Dei: Dolor enim propriè dictus eſt primo, & per ſe in parte ſenſitiua, triſtitia autẽ dicta eſt primo per ſe in parte intellectiua. Dicit enim ibi Auguſtinus, quòd dolor eſt offenſio animæ à carne: triſtitia uerò eſt offenſio animæ ex his, quæ nolẽtibus accidũt. Hoc pmiſſo primo uidendum eſt, quod ſit dolor, & quod triſtitia, propriè accipiendo uocabulum. Secundo quomodo dolor uerisſimè fuit in aĩa Chriſti, & qua parte. Tertio quomodo triſtitia, & in qua parte, & de quibus oppoſitis.

14. de ciu. Dei cap. 15.

Vnde dicatur dolor, & triſtitia.

Quid ſit dolor & triſtitia.

De primo dicitur, quòd prima radix doloris eſt immutatio corruptionis diſpoſitionis, conuenientis naturæ. Secunda radix eſt proxima doloris appræhenſio talis immutationis, nec iſta ſecũda ſufficit ſine prima, quia corpus glorioſum exiſtens in igne uerè immutaretur ab igne, & appræhenderet immutationem, & tantum non doleret, quia immutatio nõ eſſet corruptiua diſpoſitionis conuenientis. &c.

Hẽricus quolibet 11. q. 8. & 9. et quol. 12. q. 9. uide cum quol. 6. q. 32.

CONTRA: Potio amara cauſat dolorem in guſtu, & tamen non corrumpit diſpoſitionem cõuenientem naturæ, immo ſaluat, quia cauſat ſanitatem, ergo prima radix non eſt neceſſaria; ſed ſufficit ſola appræhenſio immutationis abſq; corruptione. Ad illud de corpore glorioſo reſpondetur in 4. libro. Aliter ergo dico, quòd dolor propriè dictus eſt cauſatus ab obiecto ſenſibili in appetitu ſenſitiuo, & conſimiliter delectatio oppoſita.

In 4. lib. diſt. 49. q. 13. et 44.

Ad cuius intellectum ſciendum, quòd potentiæ ad obiectum eſt triplex relatio, Vna, quæ eſt inclinatio potentiæ ad obiectum, ſicut paſſiui ad actiuum ſuum, à quo recipit formam & perfectionem. Alia, quæ eſt debita approximatio, ut obiectum poſſit agere in potentiam. Alia, quę eſt conuenientia, uel diſconuenientia, ſiue proportio, uel improportio obiecti ad potentiam, & iſtæ tres relationes fundantur ſuper naturam obiecti, & potentiæ.

Potentiæ ad obiectum eſt triplex relatio.

Et tunc dico, quòd obiectum diſconueniens, ſiue improportionatum cauſat dolorem, uel triſtitiam. Conueniens autem obiectum, uel proportionatum cauſat delectationem, ita tamen, quòd relatio conuenientiæ, uel aliæ dictę relationes nõ ſunt cauſa, & ratio cauſandi iſtas paſſiones; ſed obiectum cauſat per ſuam formam abſolutam, ipſæ tamen ſunt coexigentiæ, & cauſa, ſine qua non.

Obiectum diſconueniens cauſat dolorẽ.

Dicitur autem, quòd obiectum conueniens cauſat delectationem, & diſconueniens cauſat dolorem, uel triſtitiam circunloquendo loquendo abſoluta per relatiua eo modo, quo dicitur, quòd actiuum agit in paſſiuum, cum tamen actiuum, & paſſiuum ſunt termini relatiui.

Obiectum cõueniens cauſat delectationem.

Et ſi quæras, quare hoc obiectum eſt conueniens, & illud diſconueniens, non eſt alia ratio, niſi quòd illud eſt tale, & illud tale. Dixi autem, ꝙ dolor uel tales paſſiones cauſantur in appetitu, licet potentia apprehenſiua primo appræhendat obiectum, tamen appetitus terminat appræhenſionem, & ita omnis dolor propriè dictus, eſt in appetitu ſenſitiuo, qui eſt unus omnium ſenſuũ, terminans omnium appręhenſionem, & conſideratur delectatio oppoſita. Triſtitia autem proprię dicta eſt in appetitu intellectiuo, ſcilicet in uoluntate, quæ terminat appræhenſionem intellectus obiecti conuenientis, uel diſconuenientis, & ita ibi dictum eſt, delectatio oppoſita triſtitię. Et nõ, quòd licet iſta ſcilicet dolor, & delectatio, & triſtitia dicantur paſſiones, non tamen ſunt de genere paſſionis; ſed de genere qualitatis, ſecundum quòd intellectio, & uolitio, & huiuſmodi dicuntur paſſiones, ſunt tamen ueræ qualitates; ut alibi dictum eſt. Hæc uidetur eſſe intentio D. Auguſtini ubi ſupra, & Damaſceni cap. 38.

Omnis dolor propriè dictus eſt in appetitu ſenſitiuo.

triſtitia eſt in appetitu intellectiuo.

Dolor delectatio, et triſtitia, ſunt de genere qualitatis.

De ſecundo Articulo dico, quòd uerus dolor fuit in anima Chriſti in parte ſenſitiua. ſ. in appetitu ſenſitiuo, & fuit dolor maximus. Ratio omniũ iſtorum, quia obiectum diſconuenientisſimum fuit approximatisſimum tactui ipſius Chriſti, ut patet, quicquid tactus erat maxime perceptiuus obiecti; quia ſicut anima Chriſti fuit perfectisſima, ita corpus fuit maximè complexionatum, &

In Chriſto fuit uerus dolor in parte ſenſitiua.

per

per consequens sensitiuus tactus est maxime perceptiuus secundo De anima.

2. de Anima contex.94.

Sed est sciendum, quòd uehemens dolor in parte sensitiua impedire usum rationis natus est. Quod probatur, quia plus uehemēs dolor in parte sensitiua, quàm uehemens delectatio, impedit secundum eundem. ergo. &c. Tamen in Christo in nullo impediuit, quia præseruatum fuit iudicio suæ rectissimæ rationis ex speciali Dei gratia; & simile dicēdū est de martyribus, in quibus uiguit iudicium rationis in suis acerbissimis pœnis. Sed est hic dubium, quia ex hoc uidetur sequi, quòd non sit actus uirtutis fortitudinis exponere se magnis pœnis, propter amorem iustitiæ, ex quo magnæ pœnæ impediunt iudicium rectæ rationis.

24. de Ciu. dei cap. 16.

In martyribus uiguit iudiciū rationis.

Dubium.

Sed dico, quòd immò, quia electio ad exponēdum se magnis pœnis propter iustitiam est electio bona, quia fuit propter bonum finem, & ita est debito modo circunstantionata, & fit secundum iudicium rationis. Exemplum est per oppositum de peccato. Nam in actu fornicationis propter uehementem delectationem succumbit ratio, & tamē est peccatū mortale, quia electio fuit uoluntaria, & contra iudicium rectæ rationis.

Exemplum.

De tertio dico, quòd portio superior uno modo accipitur strictè pro intellectu, & uoluntate, ut præcipuè respiciunt solum æterna. Alio modo magis largè, pro intellectu, ut iudicat de aliquibus secundum regulas æternas, & pro uoluntate, pro ut aliqua referendo ad æterna, & hoc secundo modo accipitur à D. Augustino 12. de Trin. Primo modo portio superior nullo modo potest tristari, nisi per actū nolitionis, & hoc uel nolēdo diuinam essentiā absolutè, uel nolendo sibi aliquā perfectionem intrinsecam, & tunc fortè esset peccatum in Spiritum sanctum; & forte, quòd damnati peccant hoc modo; quia & si uolunt Dei iustitiam, forte quòd non absolutè, sed nolunt eam in effectu, ut in sua punitione. Patet ergo, quòd nullo modo fuit tristitia in anima Christi, quantum ad portionem superiorem, hoc modo sumptam. Secundo modo portio superior sumpta potest tristari tripliciter, uel. s. de substractione fruitionis, uel de peccato suo, uel alieno, uel de aliquibus disconuenientibus proprio supposito, uel alieno. Primo modo non tristabatur in Christo, quia nullo modo fruitio, & uisio eius fuit substracta, nec diminuta. Secundo modo non tristabatur de peccato proprio, quia nec peccatum fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Sed potuit tristari de peccato alieno, ut de infidelitate Discipulorum dubitantium, & de crudelitate Iudeorum persequentium, & hoc est, quod dicit Ambrosius super Lucam, & ponitur in littera; Dolea Domine, non tua uulnera, sed mea peccata. Tertio modo potuit dolere, quia cum intellectus esset in apice, & suo uigore intuebatur dolorem inflictum in parte sensitiua, & ostendebat uoluntati, & tunc uoluntas compatiebatur proprio subiecto, & tristabatur, & similiter compatiebatur Matri.

Qūo accipiatur portio superior.

12. de tri. c. 2. 4. & 14.

An portio superior possit tristari.

Qūo damnati peccent.

Portio superior pōt tristari tripliciter.

Qūo portio superior in Christo tristabatur.

Libro secundo de incarnatione Verbi.

Sed circa primum articulum est dubium, quomodo tristitia potest esse subiectiuè in uoluntate, cum sit libera. Item circa secundum Articulū est dubium, quomodo summus dolor quantuncunque fuerit in parte sensitiua, non in aliquo minuit suam delectationem, quæ causatur in uoluntate, cum experiētia omnino doceat oppositum. Et Arist. hoc dicit 7. Ethic. Item quia in uoluntate etiā sunt aliquæ tristitiæ, ut dictum est in tertio Articulo: & ita non potuit stare in eodem subiecto summa delectatio. Item, ut patet experientia, summa delectatio in uoluntate redundat ad cor, & illa causat ibi delectationem; similiter summus dolor in appetitu sensitiuo redūdat ad cor, & causat ibi tristitiam; sed ex delectatione cor realiter dilatatur, ex tristitia verò realiter constringitur secundum, ꝙ patet ex diffinitione istarum passionum, idem autem non potest simul constringi, & dilatari.

7. ethic. ca. 9.

Ad primum dubium dico, quòd tristitia, & huiusmodi passiones sunt realiter distinctæ ab actibus uoluntatis. Quod patet, quia Beati habent actum uolitionis circa peccatum, & tamen non tristantur de peccato. Tunc dico, quòd uoluntas est libera quantum ad actus suos, qui sunt uelle, & nolle, sed non immediate est libera quantum ad passiones, quæ causantur ab obiecto, immo supposito actu passio necessariò euenit, ut supposito actu nolitionis obiecti: similiter obiectum nolitum eueniat, uoluntas necessario tristatur, & similiter obiectum uolitum eueniat, necessario uoluntas delectatur. Est autem libera contra passionem mediatè, quia liberè potest uelle, & nolle. Exemplum. Comes tenens terram à Rege, tenendo terram necessariò, est seruus. Sed tamen dicitur liber seruus, quia liberè tenet terram, & potest eam dimittere, si uult.

Qūo uolūtas sit libera.

Pulchrum Exemplum.

Ad secundum dubium dico, quòd naturaliter ita est, ut argutum est, sed ex Dei dispensatione factum est, quòd in Christo non minuit, & hoc fuit possibile, ex quo substantia doloris, & delectationis ponuntur diuersa.

Ad illud dubium eiusdem secundi Articuli patebit in solutione articuli principalis.

Ad illud eiusdem articuli secundi dico, quòd & si dolor appetitus sensitiui redūdat ad cor, & facit eum constringi, delectatio tamen non redundauit, licet naturaliter redundasset, quòd factum est miraculosè.

Ad argumentum principale patet de summo dolore, quia ille non fuit in eodem subiecto, sed in parte sensitiua. De tristitia autem, quæ fuit in uoluntate, ut dictum est in tertio articulo, dico, ꝙ contraria merè absoluta, uel causantur à diuersis causis, uel ab eodem, incompossibilia sunt in eodem, ut albedo, & nigredo, & huiusmodi, sed contrariè relatinè non sunt incompossibilia in eodē, si sunt in diuersis obiectis, quia dependēt ab obiectis, non solum, ut à causa, sed etiam ut à terminis. Exemplum: Scientia, & ignorantia sunt impossibilia in eodē intellectu de eodem obiecto, sed nō de diuersis obiectis, ut patet, similiter Beatus uult, cum diligit bonum, & summè non uult, & odit malum, quia uolitio, & nolitio, & amor, & odium,

& odium, scientia, & ignorantia sunt contraria relatiua. ergo similiter stabunt simul, summa delectatio de summo bono, quo fruitur uoluntas, & tristitia de aliis obiectis dictis in tertio articulo. Sunt enim contraria relatiua.

Sed hic est dubium, quia uoluntas Christi cum esset recta uolebat mortem, ex quo uolebat eam Deus, & per consequens delectabatur de morte, mediante actu uolitionis, ut dictum est in tertio Articulo tristabatur etiam de morte compatiendo appetitui sensitiuo, cum erat coniuncta. ergo de eodem obiecto delectabatur, & tristabatur.

Dico, quòd non de eodem obiecto formaliter, ratio obiecti propter aliam, & aliam circunstantiam; nam uolebat mortem, ut erat salus humanæ generationis; & ut sic uolebat eā Deus, & ut sic delectabatur de ea

Nolebat ergo mortem, ut est opposita uitæ, & ut sic compatiebatur appetitui sensitiuo, & ut sic tristabatur de ea. Nec uolebat Deus, quòd ut sic uellet Deus mortem, immò, quòd nollet, & ita absolute uolebat mortem, & lætabatur de ea, & secundum quòd nolebat eam tristabatur:

Exemplum.

Exemplum, de illo, qui uult, proiicere merces in mari propter salutem. Aliud Exemplū: Qui uult episcopatum, & non sacerdotium. Nam recipiūt alium, & alium finem, & ut uolitum, & ut nolitū; uult.n. proiicere, sed non absolute, sed propter salutem, & ille uult, episcopatum non absolute, sed ut includit sacerdotium, & ita idem uult, & non uult alio, & alio respectu.

Aliud exemplum.

Sed est hic sciendum, quòd appetitus sensitiuus est duplex; unus, qui est complantatus in sensu, & iste secundum aliquos non est, nisi naturalis inclinatio sensus ad proprium obiectum, & ita non est discursus, à sensu, & per consequens plurificatur sicut sensus. Alius est radicatus in corde, & iste proprio nomine uocatur appetitus animalis; & iste est qui secundum istos terminat appræhensiones omniū sensuum, & in isto fuit summus dolor in Christo. Sed secundum Aureolum ille, qui est plantatus in sensibus terminat appræhensiones sensitiuas, & in ipso fuit summus dolor in Christo. Animalis autem appetitus, qui est radicatus in corde terminat appræhensiones sensitiuæ uirtutis.

Appetitus sensitiuus est duplex.

Opinio domini Aureoli.

DISTINCTIO XVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XVI.

Quæritur,

VTRVM CHRISTVS HABVERIT necessitatem moriendi.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 16. q. 3. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 16. q. 2.
D. Thomas 3. parte summa q. 14. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 16. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 16. q. 1.
Franciscus de May. 3. sent. dist. 17. q. 2.

Quæstio tertia.

Circa distinct. sextam decimam quæritur, Vtrum in Christo fuerit naturalis necessitas moriendi.

Magister agit de modo, quo filius Dei assumpsit defectus humanæ naturæ.

Qvod non. Quia Christus non peccauit, nec actualiter, nec originaliter, ergo non habuit necessitatem moriendi. Antecedēs patet. Consequētia probatur. Ad Rom. Corpus mortuum est propter peccatum. Et Gen. dictum est homini, & mulieri: In quacūq; hora cōmederis, morieris. ergo.

Rom. cap. 8.

Gen. cap. 2.

Contra: Habuit corpus naturaliter generabile. ergo naturaliter corruptibile.

Respondeo dicens quòd sic propter istas rationes: Primo, quia in corpore Christi fuit materia eiusdem rationis cum nostra, ergo cum priuatione annexa, ergo naturaliter appetebat esse sub alia forma.

D. Bona. præsenti dist. Artic. 1. q. 3.

Item, quia in corpore eius erāt qualitates actiuæ, & passiuæ sicut & in nobis, & modo sic est, quod complexio corporis humani requirit inæqualitatem qualitatum, ita quòd una prædominetur alteri, & ita est ibi cōsequēter actio, & passio, & per consequens ultimo fuisset necessaria resolutio: Ita quòd corpus Christi erat compositum ex quatuor elementis, sed elementa existentia extra proprium locum naturaliter appetunt locum proprium, & ita necessario iste appetitus fuisset quādoq; completus, ita quod redirent elementa ad proprium locum per resolutionem corporis.

Vide Varronem dist. præsenti, & Henricum quol. 3. q. 8.

Contra: Nisi plus dicatur, istæ rationes æquè cōcludunt de corpore Christi post resurrectionē, & modo sic ante mortem, ut patet intuenti. Dico igitur ad quæstionem, quòd Christus habuit naturalem necessitatem moriendi de facto, supposito uno tamen miraculo.

Quòd declaro sic: Gloria essentialis animæ necessario redūdat in corpus nisi miraculose impediatur, ex tali autem redundantia consurgunt quatuor dotes, quarum una est impassibilitas, sed anima Christi ab instanti suæ conceptionis habuit naturalem gratiam, ergo redundasset in corpus Christi, nisi quia miraculose, ex Dei dispensatione præseruata est talis redundātia, ad hoc, ut Christus, posset pati, & mori propter nostram salutem. Quod autem sint dotes corporis quatuor, dicetur in 4. libro. Hoc ergo miraculo supposito dico, quòd corpus Christi fuit naturaliter corruptibile ab intrinseco, & extrinseco. Ab intrinseco dupliciter. primo propter deffectum uirtutis nutritiuæ, secundo propter impuritatem nutrimenti. Primum patet sic: Nam omne agens physicum agendo patitur, sed paciendo debilitatur, ergo tantum potest agendo pati, quòd in tantum debilitetur, quòd non poterit amplius agere. sed uirtus nutritiua Christi erat uirtus naturalis, & finita, & ita conuertendo nutrimentum debilitabatur, & tandem ex diuturnitate temporis uenisset ad tantam debilitatem, quòd non potuisset amplius nutrimētum conuertere, tunc necessario fuisset corruptū ex quo per nutrimentum nō fuisset restauratum humidum radicale, fuisset tamen hoc longè tardius,

An corpus Christi fuerit naturaliter corruptibile.

Saluator noster fuit optime complexionatus, sobrius, & temperatissimus.

dius, quàm in nobis tum, quia ipse erat optime complexionatus, & per cõsequens nutritiua erat potentior, tum quia erat sobrius, & temperatissimus, & p cõsequẽs nutritiua minus laborabat, & & ideo magis durasset. secundum sic patet: Natura propter impuritatem nutrimenti, quo utitur, nutritum in quod conuertitur nutrimentum semper fit impurius, & ita in tantum potest fieri impurius, quòd tandem resolueretur. Sed quid si

Dubium Curiosum.

fuerit usus ligno uitæ? Dico, quòd si tunc tolleretur secunda causa intrinseca ratione corruptionis. s. impuritas nutrimenti remansisset tamẽ causa prima. s. debilitatio uirtutis nutritiuę in conuertendo cibum illum, licet tunc minus laborasset & per consequens tardius defecisset. Et idem dico de Adam relictis in puris naturalibus sine aliquo spirituali dono. Nam Adã si remansisset in originali iustitia fuisset sibi collatum donum immortalitatis, hoc est, quòd fuisset a Deo præseruatus a corruptione, sic suo modo præseruantur corpora gloriosa.

De causa intrinseca patet de Christo de facto quòd potuit corrũpi, & occidi corpus eius, quòd etiam potuisset accidere ab agente continente uel alio huiusmodi nisi à Deo fuisset præseruatus, uel nisi substractum fuisset illud primum miraculum, ab istis etiã causis extrinsecis fuisse: præseruatus Adam eius si remãsisset.

An in potestate Christi, fuerit mori, & non mori.

Sed utrum in potestate fuerit mori, & non mori. s. Christi, dico, quòd sic in quantum Deus, & etiam sic, in quãtum talis homo, uel hic homo, uel Christus, quia uerissime erat Homo Deus, Christus Deus, & sic loquebatur, quando dicebat: Potestatem habeo ponendi animam meam,

Ioannis c. 10.

& potestatem habeo iterum sumendi eam. Sed in quantum purus homo circunscripta diuinitate dico, quòd non: quia ut patet ex dictis supposito illo primo miraculo habuit naturalem necessitatem moriendi, ergo nõ naturalem potentiam nõ moriendi.

Ad rationem principalem in contrarium dico, quòd peccatum induxit necessitatem moriendi non quidem intrinsecam, & naturalem, quia natura hominis id ex se habet, ut ostensum est. sed remouendo prohibens, quia. s. remouit speciale donum Dei, quo homo fuisse: à morte præseruatus, in Christo autem non fuit hoc donum, sed miraculose substractum est illud, quod redundasset ex gloria animæ, & aliud non est collatum, quòd factum fuit dispensatione à Deo, ut posset pati pro salute nostra.

DISTINCTIO XVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVII. Quæritur,

VTRVM IN CHRISTO FVERINT duæ uoluntates.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 17. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 17. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 18. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 17. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 17. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam septimam quæritur, Vtrum in Christo fuerint duæ uoluntates.

Magister agit de his quæ p naturam humanam operatus est Christus.

QVOD NON: In Christo fuit unum suppositũ. ergo tantum una uoluntas.

CONTRA id est Damascenus: Sicut in Cristo sunt duę naturę intellectuales, ita duæ uolũtates.

Libro 3. c. 14.

RESPONDEO, quòd fuit hic error dicentium in Christo esse tantum uoluntatem creatam. sed dico cum Damasceno, quòd in Christo sunt duæ uoluntates, & duo intellectus, sicut duæ naturæ intellectuales. s. diuinitas, & humanitas.

Quære. D. Thomam 3. u partæ summę q. 18. Art. 1.

Item supra ostensum est dist. quarta decima: In Christo esse summam gratiam creatã. Et dist. quarta decima ostensum est in eo esse summam scientiam creatam. ergo in eo est intellectus creatus, in quo est scientia creata, & uoluntas creata, in qua est gratia creata.

Magister agit de merito Christi quod processit eius uolũtate.

Ad argumentum patet, quòd sufficit pluralitas fundamentorũ scilicet naturarum ad plurificandas potentias.

DISTINCTIO XVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVIII. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS MERVERIT in primo instanti suæ conceptionis.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 18. q. 1. Art. 1.
Scotus 3 sent. dist. 18. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 19. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 8. q. 2.
Durandus 3 sent. dist. 18. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. decimam octauam quęritur, Vtrum potuerit Christus mereri, & si sic; Vtrum in primo istanti suæ conceptionis.

QVOD non potuit mereri; probatur sic: Non potuit peccare, ergo, nec mereri; Antecedens patet, quia eius uoluntas fuit perfectè unita ultimo fini per actum fruitionis. Consequentia probatur, quia si sic, ergo pari ratione beati possunt nũc mereri. Nam pro tanto actus est meritorius, pro quanto liberè actus elicitur rectus, cum possit elici non rectus.

Item aut actus meritorius est idem cum actu beatifico fruitionis, aut non idem. Si idem. ergo non meritorius, alias, & modo esset meritorius, & in beatis similiter. Si non idem, cum actus meritorius habeat Deum pro obiecto, sicut, & actus beatificus fruitionis adæquat totam uolun-

tatem, sequeretur, quòd eadem potentia circa idem obiectum habebit actum adæquatum, & alium. Quod est contradictio, quia iam ille non adæquaret totam potentiam; & quòd sint circa idem obiectum, patet, quia in nobis est actus maxime meritorius, Diligere Deum.

Item quòd non in primo instanti conceptionis in speciali arguitur sic: Actus meritorius est contingens, & liber, sed in primo instanti actus esset necessarius, quia res dum fit, necessariò est fieri, ante uerò non potuit habere electionem, ut patet.

Item duæ mutationes, quarum terminus unus præsupponit terminum alterius, non possunt esse simul; sed creatio uoluntatis, & agere, uel motio uoluntatis sunt huiusmodi; Nam actus meritorius, qui est terminus ipsius agere, siue motionis uoluntatis, necessariò supponit esse uoluntatis, quod est terminus creationis uoluntatis; ergo.

CONTRA: Quòd potuit mereri, patet, quia fuit uerè uiator, sicut nos, ergo.

QVOD in primo instanti, patet, Nam posse mereri sufficit potentia libera, Gratia, Obiectum præsens, & posse potentiam exire in actum circa illud obiectum mediāte illa gratia, sed hęc omnia fuerunt in Christo in primo istanti suæ conceptionis. De tribus primis patet ex dictis. De quarto probatur per Augustinum 6. de Trin. Si ignis esset æternus, splendor esset sibi coęternus, & tamen splendor eius est effectus. ergo effectus potest esse coęuus causæ suæ.

6. de trin. c. 1.

Respondeo, quòd difficile est uidere, quòd Christus meruerit, quia cum fuerit uere beatus, si potuit mereri, uidetur pari ratione, quòd omnis beatus potest mereri, & ita cum semper meritocorrespondeat præmium, nunquam haberet premium ultimatum.

PRIMO igitur uidendum est, quid sit meritum.

Secundo quomodo Christus potuit mereri.

Tertio quomodo in instanti suæ conceptionis.

Quid sit meritum.

DE primo dico, quòd meritum est aliquis actus uirtuosus, & laudabilis in aliquem ulteriorē finem, qui correspondeat sibi pro præmio, secundum acceptionem præmiantis. Ex prima particula istius descriptionis excluduntur ratione meriti omnes actus uitiosi, & indifferentes. Ex secūda excluduntur omnes actus beatifici, & cōtinentes actus beatificos, nam actus beatificus, cum sit ultimus, qui expectatur in genere actuum, non habet rationem meriti, quia non est ordinabilis in alium actum ulteriorem. Similiter actus consequentes beatificum actum non sunt ordinabiles in alium actum ultimum; ex quo consequuntur ultimum. Ex tertia excluduntur omnes actus à ratione meriti, qui eliciuntur ab aliquo, uel sunt in aliquo, qui non habet charitatem ex Dei ordinatione; ita quòd sola charitas est ratio acceptionis ad præmium æternum.

Sola charitas est acceptio ad præmium æternum.

DE SECVNDO dicitur, quòd Christus non meruerit nisi secundum partem sensitiuam, quia solum secundum illam fuit passibilis, sed hoc non sufficit, præsertim cum etiam passibilis fuerit secundum partem intellectiuam quantum ad inferiorem portionem, ut ostensum est. Dolor enim de peccatis non potest esse in parte sensitiua, & ipse doluit pro peccatis nostris, secundum Ambrosium, ut ibi dictum est.

Dist. 15. huius libri.

DICO ergo de hoc, quòd Christus meruit ad omnes actus partis sensitiuæ, ut imperati erant à uoluntate, quia omnes tales actus erant recti à uoluntate, quia imperati à uoluntate recta, & secundum illam partem fuit uerè passibilis, & uiator.

Libro 2. de incarnatione uerbi.

Item dico, quòd & meruerit quantum ad omnes actus intellectiuæ partis secundum inferiorem portionem, quia etiam secundum illam fuit passibilis, & per consequens uiator, & hoc dico quantum ad illos actus, qui respiciunt ea, quæ sunt ad finem. Nam actus intellectiuę partis respicientes ultimum finem simpliciter, sunt actus portionis superioris. Non enim portio inferior sunt diuersæ potentiæ, sed eadem potentia dicitur portio superior, ut respicit finem ultimum simpliciter. Inferior uerò ea, quæ sunt ad finem in respectu ad ipsum ultimum, idest secundum regulas æternas.

Quo Christus meruerit.

Sed contra hoc uidetur, quòd potentia, quæ simpliciter est in termino, non potest mereri, cum meritum ordinetur ad præmium, quod respondet sibi pro termino, sed portio inferior in Christo erat simpliciter in termino; quia coniuncta erat superiori portioni, quæ erat simpliciter beata. ergo.

Respondeo portionem Christi inferiorem esse in termino simpliciter, potest intelligi dupliciter, uel scilicet ad affectionem iustitiæ. & impeccabilitatem, & hoc modo uerum est, uel quantum ad commodi affectionem, & impassibilitatem, & hoc etiam modo non est, ut patet dist. quinta decima. ergo. sed istud sufficit ad posse mereri. ergo.

Adhuc dico, quòd omnis etiam actus portionis superioris in Christo potuit esse meritorius, & si potuit, fuit; & licet hoc sit difficilius tenere propter authoritatem aliquorum sanctorum, tamen hoc probo sic;

Omnis Actus portionis superioris in Christo fuit meritorius.

Omnem actum laudabilem potest Deus acceptare ad aliquod præmium, sed omnis actus portionis superioris Christi fuit laudabilis, et actus beatificus. ergo. Minor patet. Maior probatur, quia & si actui beatifico non possit correspondere pro præmio alius actus beatificus in eodem, uel intensio eiusdem, quia iam non esset ultimus, & perfectissimus, potest tamen sibi correspondere pro præmio aliquod bonum in alio, & ita Christus meruit pro nobis, & ita secundum maiorem istius rationis oportet dicere, quòd & modo actus beatificus creatus cuiuscūq; beati posset à Deo acceptari ad aliqđ præmiū in aliquo abs q; contradictione, sed de facto non est ita, fuit. n. in Cro usq; ad eius mortē, & resurrectionē, qa ipse non erat

Quomodo Christus meruerit nobis.

sion erat totaliter extra statum uiæ, immò quantum ad aliquod sui erat uere uiator, & hoc dispēsatiuè factum est, ut nobis mereretur.

Christus in primo instanti suę conceptionis potuit mereri.

De Tertio principali Articulo dico, quòd in primo instanti suæ conceptionis potuit Christus mereri, nec uideo oppositum. Ratio est: Posse dicere ad actum meritorium non requiritur nisi potentia uolitiua non impedita, habitus gratiæ, & obiectum præsens in ratione obiecti; sed omnia hæc fuerunt in anima Christi in primo instanti suæ conceptionis. ergo. Maior patet. Minor declaratur. Nam in primo instanti fuit in anima Christi uoluntas perfecta, quantum ad actum primum, & gratia perfectissima, ut patet ex dictis, & in eodem instanti potuit sibi præsentari totum, quod debebat pati pro salute nostra secundum uoluntatem Dei patris. Habebat enim in intellectu in eodem instanti perfectissimam scientiam, ut patet, ergo in eodem instanti potuit acceptare uoluntariè ea, quæ sibi ostendebantur, & per consequens mereri.

Dist. 14. huius libri.

Sed dices, quòd non, quia actus meritorius est actus elicitiuus, electio præeligit deliberationē. Deliberatio requirit syllogismum practicum, & per consequens discursum, & moram.

Respondeo, & dico, quòd est uerum in eo, qui non est perfectè habituatus, sed in eo, qui est per fectè habituatus non sic. Vnde dicitur à Phylosopho, quòd si cytharedus, quando habet tangere chordā, primo deliberaret imperfectè cytharizaret, sciret, & certe hoc satis patet. Vnde si aliquis uirtuosus olim sit exercitatus i actibus uirtuosis, statim, quòd præsentaretur sibi bonum eligibile, acceptaret illud sine aliqua prædeliberatione, & similiter esset de uirtuoso suo modo, ut patet; sed nullus unquam fuit sic habituatus completè, nec in uirtutibus, nec in scientijs, sicut Christus in uirtutibus, & scientijs in primo instanti: ergo.

Nullus fuit ita complete habituatus i uirtutibus, & scientiis, sicut Christus.

Tunc ad rationes principales in contrarium.

Ad primum concedo antecedens, sed nego consequentiam. Ad probationem patet responsio ex dictis in quæstione, quomodo Christus, licet fuerit beatus quantum ad portionem superiorem, tamen potuit mereri quantum ad portionem inferiorem, & partem sensitiuam, secundū quam fuit possibilis, & etiam secundum portionem superiorem potuit mereri, ut prædictum est, nec ex hoc sequitur, quòd beati possent mereri, quia ipsi sunt extra statum uiæ. Christus uero erat uiator; nec etiam est necessarium, quòd actus meritorius possit elici non rectè, sed sufficit, quòd sit actus rectus, & liber, & habens charitatem, quæ est ratio meriti ordinabilis ad aliquem finem, qui correspondeat sibi pro pręmio, uel in se, uel in alio, alias beata Virgo non potuisset mereri, cum fuerit confirmata.

Ad secundum dico, quòd ut prædictum est, in Christo fuit actus meritorius, tam actus beatificus, quàm alij actus. Et cum dicitur: Si beatificus, ergo meritorius. Dico, quòd non sequitur, quia modo Christus, & Beati sunt semper in termino, quantum ad affectionem iustitiæ, & in peccabilitatem, & quantum ad affectionem cōmodi, & impossibilitatem. Tunc autem Christus non nisi quantum ad primam affectionem, ut prę dictum est. Et cum dicitur non alius &c. Dico, quòd actus beatificus adæquat potentiam intensiuè, ita quòd potentia non potest elicere actum intensiorem, & perfectiorem, sed non adæquat extensiuè, quando simul cum eo possit habere alios actus imperfectiores, circa tamen alia obiecta immediata, alias, beatus non uideret unquam res in uerbo, & minus in proprio genere. Et cum dicitur, quòd actus meritorius habeat Deum pro obiecto; dico, quòd non oportet semper pro obiecto immediato, sed bene pro obiecto finali, ut, quòd omnis actus meritorius sit propter Deum, tanquam finem. Vnde in Christo non fuit actus meritorius, qui haberet Deum pro immediato obiecto, nisi actus beatificus, sed alij actus eius meritorij respiciebant pro immediato obiecto res alias, uel uires in uerbo, uel in proprio genere, conferendo eas ad Deum, ut ad finem, ut patet.

Quò Christus & beati sunt in termino.

Actum beatificus adęquat potentiam in tensiue.

An actus meritorius habeat Deū pro obiecto.

Vtrū in Christo fuerit actus meritorius.

Ad illud quod non in instanti, &c. Concedo maiorem, sed nego minorem. Nam sicut nulla res est formaliter necessaria, nisi quando actu eas stit, ita nulla res est formaliter contingens, nisi quando est actu. Vnde dico, quòd non oportet causam præcedere effectum contingentem duratione, sed sufficit, quòd natura. Vnde etsi mundus esset ab æterno, esset tamen contingenter productus, & ab æterno Deus contingenter determinasset producere mundum in tali nunc, & tunc potuit determinare oppositum. Et cum dicitur Res dum fit, necesse est fieri; Dico, quòd est uerum in sensu composito, sed falsum est in sensu diuiso, unde non sequitur absolutè: ergo necessariò fit. Ista ergo est uera in sensu composito: Voluntas Christi in primo instanti uolens, necessariò est uolens; sed non sequitur: ergo in primo instanti necessario est uolens: immo contingenter uoluit, & potuit non uelle ea bona, quæ sibi præsentabantur, licet nō potuerit ea nolle, quia iam confirmatus erat.

Quò causa pcedat effectū contingentē.

primo phyer me. in fine.

Ad ultimum dico, quod uerū est de simultate naturæ, sed non est uerum de simultate durationis, in quo Sol lucet, Sol illuminat. Nota etiam, quòd non est necessarium omnem actum meritorium esse elicitum ab eo, cui est actus meritorius, potest enim unus mereri pro alio, sicut Christus meruit pro nobis. Sed unde oportet, quòd actus meritorius uoluntariè, & libere eliciatur ab eo, à quo elicitur. unde & aliquis posset mereri actu causato in eius uoluntate à Deo, quo actu esset formaliter uolens, licet non causaliter.

DISTINCTIO XIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XIX.

Quæritur,

VTRVM CHRISTVS MERVERIT omnibus hominibus gratiam, & gloriam, & remissionem culpa, & pena.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 18. q. 3. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 19. q. 1.
D Thomas 3. parte summa q. 48. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 19. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 18. q. 3.

Quæstio prima.

IRCA distinct. decimam nonam quæritur, Vtrum Christus meruerit omnibus hominibus præteritis, præsentibus, & futuris remissionem culpæ, & pœnæ, & collationem gratiæ, & gloriæ.

QVOD non: Meritum semper ordinatur ad premium, & premium semper excellit meritum, sed præmia omnium hominum non excellunt merita Christi, nec sunt nobiliora. ergo. &c.

CONTRA id est Leo Papa in sermone de natiuitate: Sicut à reatu nullum liberum reperit, ita liberandis omnibus uenit.

D. Thomas tertia partæ summæ q. 48. quære Henricũ quolib. 5. q. 10. & Alios Antiquos. Respondeo, ꝙ sic, quantum ad sufficientiam, sed non quantum ad efficaciam.

Primum probatur, quia peccata, & pœnæ omnium hominum non possunt esse formaliter infinita, sed merita Christi habuerunt quandam infinitatem, quia sicut uita Christi dicitur infinita pro eo, quòd uita Christi est uita uerbi, ita mors Christi dicitur Infinita pro eo, quòd mors Christi est mors uerbi, siue Dei, & opera meritoria Christi aliqua dicũtur infinita pro eo, ꝙ sunt opera uerbi.

2. de Anima conte. 24. Secundum ẽt probatur, quia actus actiuorum sunt in patiente, & bene disposito, sed nõ omnes disposuerunt, & disponunt se ad remissionem peccatorum, & pęnarum, & ad gratiam, & ad gloriam.

CONTRA primum: Opera Christi non fuerũt increata, & pertinentia ad diuinitatem, ergo creata, & finita, pertinentia ad humanitatem, ergo non habent ueram infinitatem, sed est infinitas hyperbolica. Et cõfirmatur, quia actiones nõ sunt nisi suppositorum, ut agentium, sed agens nõ dat effectui infinitatẽ. ergo opera Christi meritoria cum pertineant ad humanitatem non sunt infinita, licet eliciantur à supposito uerbi. Nam formale principium talium operationum est finitũ, scilicet humanitas, & ab eo, uel ea habent infinitatem. ergo. (In prohemio met.)

DICO igitur, quòd sicut omne illud à Deo est bonum, quia Deus uoluit, & non ẽ conuerso, ita quòd bonum, ideo est meritorium, quia Deus illud acceptat, & non econuerso. ergo quãto Deus potest acceptare actiuè, tanto illud bonum potest acceptari passiuè. ergo non necessariò requiritur æquiualẽtia inter bonum, quod acceptatur, & ipsam acceptionem, & hoc patet in exemplo. Nam percutiens pilam in platea lucratur, nõ quidem ex natura actus rei percussæ æquiualet lucro, sed æquiualet propter acceptationem uoluntariam instituentis, ita quòd debetur brauiũ, etiam secundum iustitiam distributiuam. (Pulchrũ exẽplum.)

Tunc ad propositum dico, ꝙ meritum Christi in se, & formaliter fuit finitum, quia mediãte principio finito elicitum, & respectu ad suppositum, uel ad finem non dant sibi infinitatem, cum omnes sint respectus finiti, & ideo ex formali ratione eius, & ex natura rei non erat acceptabile nisi finite, & tamen Deus acceptauit ipsum infinite extensiue, hoc est, pro i deletione infinitorum peccatorum, si darentur simul uel successiuè, & ita pro liberatione infinitarum pęnarum, & pro collatione infinitarum gratiarum, & gloriarum, & ideo dicunt sancti, quòd meritum Christi fuit sufficiens pro redemptione infinitorum mundorum, si essent. Quod uerum est, quia uoluntariè ista Trinitas tota ita acceptauit actiuè. potuit autem de congruo sic acceptare Christi meritum plusquam unius alterius personæ propter conditionem suppositi operantis, & si nõ totaliter propter opus operatum, tamen in se, & ex natura rei. (Quõ meritũ Christi fuerit finitum, et Deus benedictus acceptauit ipsum infinite.) (Quõ meritũ Christi fuerit sufficiens.)

SED quid meruit nobis Christus? Dico, quòd primam gratiam totaliter absque nostro aliquo coadiutorio, mediantibus sacramentis, ut patet in baptismo, ubi confertur gratia absque omni præuia dispositione in pueris, & hoc contra peccatum originale, quod est peccatum primum, meruit etiam nobis secundum gratiam in pœnitentia contra peccatum actuale mortale. Sed ad hãc requirtur ex parte nostra dispositio, & attritio, & huiusmodi; & ideo in adultis baptizatis requiritur aliqua attritio propter peccata actualia. Meruit etiam nobis aperitionem Ianuæ paradisi. (Quid meruit nobis Christus)

Sed est hic unum dubium, quia si Christus meruit nobis omnibus primam gratiam contra peccatum originale, cum patres ueteris testamenti habuerint gratiam delentem originale peccatum, alias fuissent damnati; sequitur quòd in eis præmium præcessit meritum, & ita pari ratione poterit esse uera opinio Magistri in secundo libro, quòd in Angelis gratia præcessit meritum, ita quòd meruerunt eam postea in custodia, quam nobis exhibent. Et si dicatur, quòd passio Christi, ut præuisa à Deo, & oblata sibi, & acceptata ab eo, meruit omnibus gratiam, & ut sic, præcedit; pari ratione potest dici, quòd ab æterno potuit mereri prædestinationem prædestinatis, quia ab æterno fuit sic præuisa, & acceptata, & ita prædestinatio habebit causam. (Dubium.) (Dist. 5. in fine.)

DICO ad primum, quòd præmium proprie, & principaliter correspondens in nobis pro merito Christi est gloria æterna, quæ nulli fuit data ante Christi passionem positam in effectu, tamen ex meritis eius, quia ante omnes patres, immo ab æterno præsentabatur Deo, satisfactoria futura humani generis, quam etiam præuidebat Deus, & acceptabatur

batur à Deo, ut taliter satisfactoria, & meritoria gratiæ, & gloriæ, sed differenter, quia nō gloriæ dandæ antequam ipsa poneretur in effectu, & ita patet, quòd meritum Christi aliquo modo præcessit omnem gratiam, & remissionē culpæ, & ita patet, quòd non ualet illud, quod dicitur de Angelis.

SED restat respondere ad secundam instantiā de prædestinatione, ad quam dico, quòd consequentia non tenet, quia in priori signo naturæ Deus prædestinauit electos, quàm præuideret Christi passionem, propter quod sciendum est, quòd fuit ibi talis ordo ab æterno. Ab æterno.n. Deus in primo signo intellexit se sub ratione summi boni. In secundo signo intellexit in se creaturas. In tertio signo prouidit aliquos ex sua libertate debere finaliter bene agere, & aliquos male, & illos etiam uidit, quos bene prædestinauit, circa alios habuit actum negatiuum non prædestinando. In quarto signo uidit omnes istos, & illos casuros in Adam. In quinto signo prædinauit, & præuidit de remedio quomodo scilicet omnes deberent redimi per merita passionis filij. Et ad argumentum principale patet respōsio ex dictis.

Notabilis speculatio docto ris circa ordinē redēptionis, cui ad de plura ex 39. dist. primi & 42.

DISTINCTIO XX.

CIRCA DISTINCTIONEM XX. Quæritur,

VTRVM NECESSE FVERIT Genus humanum reparari per passionem Christi?

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 20. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 20. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 46. Art. 2. & 3.
Ricardus 3. sent. dist. 20. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 11. q. 1.
Franciscus de May. 3. sent. dist. 17. q. 2.

Quæstio prima.

Magister agit de conuenientia, & modo passiōis Christi.

CIrca distinct. uigesimam quæritur, Vtrum fuerit conueniens genus humanum redimi per passionem Christi.

QVOD NON: Nobilior natura scilicet angelica non fuit redempta nec redimetur, ergo nec natura humana debuit redimi, quæ est ignobilior.

Lib. 1. cap. 2.

CONTRA id est Anselmus: Cur Deus & hō?

RESPONDEO quod ista quæstio est pure Theologica, & propter eam solum fecisse uidetur Anselmus librum: Cur Deus, & Homo?

Primo igitur uidendum est, quòd necessarium fuit hominem redimi.

Secundo, quòd non potuit redimi sine satisfactione.

Tertio, q̄ satisfactio erat facienda à Deo hoīe.

Quarto, quòd conuenientius fuit, quòd fieret per passionem Christi.

3. de Anima context. 45.

Primum probo sic: Deus & natura nihil faciūt frustra, sed homo ordinatus est ad beatitudinem æternam, ergo si non posset eam assequi, fuisset frustra, sed non poterat eam assequi post lapsum, nisi redemptus fuisset. ergo &c. Hoc Anselmus libro 2. Cur Deus, & Homo?

Secundum probo sic: Dicitur iniustus qui non soluit homini quod debet, ergo multo magis est iniustus qui non soluit Deo quod debet. Sed nullus iniustus admittitur ad uitam æternā. ergo &c. De hoc Anselmus 1 Libro: Cur Deus, & Homo? Sed dices non est iniustus, quia excusatur propter impotentiam. Item quia potuit sine satisfactione sibi remitti offensa per misericordiā. Sed his responsionibus obuiat Anselmus. Lib. 1. cap. 2. Lib. 1. ca. 24. & 25.

Ad primam dicit, quòd licet aliqua impotentia excuset, non tamen illa, cui uoluntarie se submersit homo, immo ipsa impotentia est peccatum. Modo autem sic est, quòd homo accepit potentiam à Deo reddendi honorem, quia accepit originalem iustitiam, sed ipse uoluntarie fecit se impotentem ad hoc. ergo.

Ad secundam dicit, quòd aut remitteret Deus debitum homini, quo obligabatur sibi ad reddendum honorem, quia hoc debitum homo nullo modo habere posset, & sic esset derisorium talem misericordiam attribuere Deo. aut remittit hoc modo, quia uoluit eum pręmiare absque eo, quòd reddat sibi debitum, & ita pręmiabit eum absque eo, quòd reddat sibi honorem. ergo pręmiabit eum de peccato, quod est absurdū. ergo.

Tertium probo sic: Non potest satisfieri Creatori, nisi reddatur sibi plus, uel tantum, quantum sibi aufertur, sed homo per peccatum abstulit ipsi Deo debitum honorem: honor autem debitus Deo est maior omni creatura, ergo oportebat, q̄ redderetur, & immolaret Deo aliquod maius omni creatura. ergo Deus homo. De hoc Anselmo: Cur Deus, & Homo.

Item probatur minor sic: Quia homo per peccatum abstulit Deo illud, quod Deus disposuerat de homine facere. disposuerat autem de eo reparare casum Angelorū, sed creatura reparare non poterat, cum non possit iustificare. ergo. 21. cap. primi libri. cap. 2. & 24. primi libri.

QVARTVM probo sic: Quia homo peccauit per suauitatem gustus, ergo ille, qui satisfecit, debuit satisfacere per asperitatem, sed nihil asperius morte. ergo. De hoc Anselmus lib. 2.

TVNC ad rationem in contrarium dicunt aliqui, quòd non est simile de Angelis, & Hominibus, quia de Angelis multi remanserunt, de hominibus uero nullus. Lib. 2. cap. 2. D. Tho. dist. præsenti q. 1. in solutione tertii Argumenti.

Sed hęc responsio non ualet maxime illis, qui eam faciunt, quia ipsi ponunt, quòd quilibet Angelus constituit unam speciem. ergo cum multi Angeli ceciderint, multæ ceciderūt species nobiliores, quàm una species ignobilior, sed omnes homines faciunt unam speciem, ergo. Quære Magistrum dist. 21. secundi.

Aliter respondetur, quòd non est simile, quia homo fuit ab alio tentatus, sed Angelus nō: Sed peccauit ex pura malitia. D. Tho. in 3. dist. 1. q. 2.

Sed etiam hæc responsio non uidetur ualere, quia uerisimile est, quòd Lucifer tētauit alios, ut sibi assentirent, & hoc reperitur in Apocalipsi, quando Apoc. cap. 8.

quando dicitur, quòd factum est prælium in Cœlo inter Draconem,& Michaelem. Ita quòd Draco,idest Lucifer preualuit tentando, & inducẽdo alios ad suum consensum, sed Michael cum suis non assensit aliis sic.ergo.

Quare fuerit necesse homi nẽ reparari. & nõ naturã. Angelicam.

Aliter ergo dico, quòd quia homo erat debilioris,& imperfectioris naturæ, ideo eius tẽtatio fuit sibi uiolentior, & ideo minus imputabatur sibi casus,quàm Angelis, qui erant perfectioris naturæ,clarioris scientiæ, & ideo eorum casus grauior.

DISTINCTIO XXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXI. Quæritur,

VTRVM CORPVS CHRISTI FVISset putrefactum,si resurrectio non fuisset accelerata.

Seraphycus Bona.3.sent.dist.21.q.2.Art.1.
Scotus 3.sent.dist.21.q.1.
D.Thomas 3.parte summa q.51.Art.3.
Ricardus 3.sent.dist.21.q.2.
Durandus 3.sent.dist.21.q.2.

Quæstio prima.

Magister agit de statu Christi in morte, & de consequẽtibus corpus Christi post separationẽ Animę.

CIrca dist.uigesimam primã quæritur, Vtrũ corpus Christi fuisset putrefactum,si resurrectio non fuisset accelerata.

Qvod Sic:Natura non incipit motum,quam non potest terminare,ex secundo Metaphisicę & 5.Physicorum in fine. Sed terminus corruptionis hoĩs est inceneratio cadaueris, cũ ergo Christus fuerit mortuus, fuisset corpus eius inceneratum.Et confirmatur, quia istos defectus pęnales, non culpabiles,assumpsit Christus secũdum Damascenum.

Lib. 3.cap.19.

Psal.15.

Contra: In psalmo dicitur: Non dabis Sanctum tuum uidere corruptionem.

Respondeo, & dico quòd effectus futurus, qui habet sufficientes causas particulares naturales non impeditas simpliciter annunciatur euenire,& uerè; sed si suæ causæ particulares impediãtur à causa superiori simpliciter, non eueniet, licet secundum quid eueniret. Exemplum: Ezechias Rex debebat mori de illa infirmitate secundum causas particulares, & ideo Isaias annunciauit sibi mortem,sed, quia propter eius lacrimas, & orationes Deus impediuit causas particulares per quindecim annos; Ideo simpliciter effectus mortis non euenit usque ad quintum decimum annum.

Isa. cap.38.

Tunc ad propositum:Corpus Christi cum esset mixtum elementis habuit sufficientes causas naturales particulares corruptionis intrinsecas, ut quatuor qualitates actiuas, & passiuas, & extrinsecas, ex quibus poterat pati,& corrumpi, ut à calido, & frigido, & id genus alijs. Istæ tamen causæ erant impeditæ à causa superiori.s.Deo, qui suspendebat earum actiones miraculosè, & supernaturaliter, ne possent in talem effectum.s. corruptionis.Hucusque benedictum est, & concedo.

Tunc ulterius dicitur, quòd hæc suspensio actionum istarum causarum non fiebat nouo miraculo,sed antiquo modo, eodẽ scilicet quo corpus uniebatur hypostaticè in uerbo,& ita nõ nouo miraculo, quia nõ de nouo uerbum assumpsit corpus in triduo. Probatur hoc in exemplo supra dicto Isaiæ. Nam ab æterno præuidit lacrymas Ezechiæ,& uoluit nolitione non noua, sed æterna suspensione illarum causarum.

Esaiæ ca. 38.

Sed contra hoc arguo, quia tota humanitas erat unita uerbo, sicut corpus, & tamen uere fuit corrupta in morte. ergo ex uirtute unionis non præseruatur corpus ab inceneratione sine alio nouo miraculo.

Pulchra resolutio Authoris.

Dico igitur, quòd sicut causæ particulares impediebantur post mortem Christi supernaturaliter, & non ante mortem, quia tunc conseruabatẽ naturaliter ab anima,qua animabatur, ita ꝙ oportet dicere, quòd tunc dependebat illud corpus à Deo speciali dependentia, tanquam a causa specialiter conseruante, & erat dependentia realis, & ita ex parte corporis erat noua relatio realis, ex parte autem uoluntatis diuinæ noua relatio rationis,& ita erat ibi nouum miraculum, & ita dico suo modo de Ezechiele,ut patet consideranti.

Ad rationem principalem in contrarium dico, quòd natura nõ potuit terminare illum motum, quia impediebatur supernaturaliter.

Ad confirmationem dico,quòd non oportuit, quòd assumeret defectus pœnales non culpabiles,nisi illos, qui erant aliquo modo nobis necessarij ad salutem, sed ista corruptio non erat de illis, sed potius ad oppositum,quia impedisset fidem resurrectionis.&c.

DISTINCTIO XXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXII. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS FVERIT homo in triduo.

Seraphycus Bona.3.sent.dist.22.q.1.
Scotus 3.sent.dist.22.q.1.
D.Tqomas 3.parte summa.q.50.Art.4.
Ricardus 3.sent.dist.22.q.1.
Durandus 3.sent.dist.22.q.1.

Quæstio prima.

CIrca dist. uigesimam secundam quæritur, Vtrum Christus fuerit homo in triduo.

Magister agit de statu Christi in morte quantum ad tẽpus sequẽs horã mortis.

Qvod Sic:Christus est homo, Christus in triduo fuit Christus. ergo Christus in triduo fuit homo. Maior patet, quia species prædicatur de indiuiduo. Minor etiam patet,qua idem prædicatur de se.

Item

Item Christus in triduo totam habuit humanitatem, ergo fuit homo. Consequentia patet. Antecedens probatur dupliciter: Primo, quia uerbũ habuit unitam animam, sed anima est forma; formam autem dicit totam quidditatem secũdum philosophum, & Commentatorem 7. Metaphisices. ergo.

7. met. cõtex. 34. 35. & inde.

Secundo quia habuit animam, & corpus, sed tota humanitas non est nisi anima, & corpus realiter, & mora est solum ipsorum separatio secundum Dyonisium ecclesiasticæ Hierarchiæ, & Damascenum. ergo &c.

Cap. 5. Lib. 3. cap. 26.

Item suppositum subsistens in aliqua natura non potest ab illa natura denominari, sed in triduo uerbum subsistebat in natura, quam assumpserat, & non dicebatur animatum, nec corpus, nec corporeum. ergo relinquitur quòd poterat dici humanatus homo.

Contra: Homo mortuus non est homo, sed Christus in triduo uere fuit homo mortuus. &c.

Respondeo, quòd ista quæstio primo tractãda est Theologicè, quia Theologi non curant de conceptibus uocabulorũ, sed de uirtute realitatis. Secundo tractanda est logicè.

Theologi nõ curãt de conceptibus uocabulorũ sed de ueritate realitatis.

Primo modo tractando eam dicit Vgo libr. primo parte secunda de sacramentis, quòd Christus in triduo fuit homo, quia ad rationem hanc sufficit, quòd tota humanitas, quæ est in anima, & corpus uniantur supposito, absq; eo, quòd anima, & corpus uniantur inter se, sed solum in supposito.

3. lib. cap. ul.

Item in hac cõclusione cõcordat Magister sententiarum. Alii concordant in cõclusione, sed aliter eam probant. Dicunt enim, quòd pro tanto Christus in triduo fuit homo, quia habuit totam simpliciter humanitatem sibi unitam: hoc autem sic probãt: Forma dicit totam quidditatẽ rei, sed Christus habuit unitam totam formam hominis in triduo scilicet animam. Maior probatur multipliciter, primo sic: Materia est illa, secundum quã res potest esse, & non esse. 7. Metaphisices, sed quidditas rei non potest esse, & non esse. eodem 7. Materia non est de ratione quidditatis, sed sola forma. ergo.

Hic cõcors nõ tenetur magister. Vide D. Thomã 3. part. q̃. 50. ar. 4. Vide D. Bona. distinc. præsenti. q. 1.

7. met. cõtex. 22.

7. met. cõtex. 34.

Item quidquid est potest esse principium cognoscendi rem 7. Met. sed materia secundum se est ignota 1. Physi. ergo non est de ratione quidditatis.

7. met. cõtex. 20. & 21. 1. Physic. cõtex. 69.

Item in separatis à materia idem est quidditas, & habens quidditatem 7. Metaphisices, cap. 4. in habentibus autem materiã differunt, ergo ex quo materia est causa differentiæ inter quidditatem, & habẽs quidditatem, sequitur, quòd materia est extra rationem quidditatis.

7. met. cõtex. 20. & 34. & 41.

Item 7. Met. cap. 2. dicit Philosophus, q̃ materia est posterior quidditate. ergo extra rationem quidditatis est. Tunc uel ultra dicunt isti, q̃ in tantum forma dicit totam quidditatem, quod si anima in resurrectione alteri corpori uniretur, adhuc esset idem homo numero, quia eadem tota humanitas numero.

7. met. cõtex. 40.

Contra primam conclusionem Aug. 13. de Ciuitate: Nõ totus homo, sed pars melior hoĩs, aĩa est: nec totus homo corpus, sed pars inferior est. Sed quod est utrunque coniunctum simul, habet hominis nomen. Hæc autẽ authoritas est contra maiorẽ illius rationis, quæ dicit, quòd anima est totus homo.

cap. ultimo.

Item in symbolo: Sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & hõ unus est Christus, sed non est Christus nisi uniatur humanitas diuinitati. ergo nec homo nisi uniatur aĩa carni.

Quære ĩ symbolo Athanasii.

Item Damascenus dicit, quòd omnes homines compositi sunt ex anima & corpore.

Lib. 3. cap. 3.

Item contra maiorem illius rationis Damasceni contra hæreticos dicentes, Christum habuisse corpus supercœleste, & sic pertransisse per corpus beatæ Virginis pro eo quòd fuit homo uniuocè nobiscum, sed argumentum nihil ualeret, ut patet, si corpus non esset de ratione hominis.

Lib. 3. cap. 12.

Item si anima sola dicit totam humanitatem, ergo homo est totaliter, & simpliciter creatus. & nullo modo generatus, maximè si non ponatur in homine nisi una forma.

Item si materia est extra rationem essentiæ & quidditatis compositi non est causa intrinseca cõpositi, frustra poniiur materia in composito, immo compositum erit compositum sine materia.

Item quod habet quidditatem completam in genere non facit per se unum cum aliquo, quia si ex duobus debet fieri per se unũ, oportet, quòd neutrum per se præcipuè sit ens completum. Si ergo sola forma dicit totam quidditatem completam, nunquam facit per se unum cum materia, & ita uel omnes rei sunt immateriales, & simplices, uel compositum ex materia, & forma non est unum ens per se, sed aggregatione.

Item quod non includit in se aliquam quidditatem alicuius generis, nec includitur ab aliqua tali quidditate, nec est in genere per se, nec per reductionem. ergo uel est Deus, uel nihil. ergo.

Item 7. Metaphisices uult Philosophus, quòd sicut ex hac materia, & hac forma fit hoc indiuiduum, ita ex hac communi forma in communi resultat quidditas communis, & ratio est, quia ex hac materia, & ex hac forma non fit per se unũ, nisi quia illa est in potentia, & illa est actus, sed materia est potentia per rationem materiæ in cõmuni, & forma est actus per rationem formæ in communi. ergo.

7. met. cõtex. 39.

Q̃uo ex materia, & forma, fiat p̃ se unũ.

Item scientia naturalis est de rebus materialibus, & corruptibilibus, & est uera scientia: sed uera scientia non est nisi de quidditatibus 7. Metaphisices uersus finem, ergo quidditas naturalis rei est corruptibilis, sed omne corruptibile includit materiam per tuam prædictam rationem, ergo quidditas rei naturalis includit materiam.

Vera scientia est de quidditatibus.

Ad quæstionem ergo dico, quòd Christus in triduo non fuit homo, quia, ut probatum est, sola anima non dicit totam humanitatem, nec anima & corpus præcipuè dicunt totam humanitatem non solum non unita inter se, immo etiam unita, quia formalis ratio humanitatis non consistit in una relatione unionis, quia tunc homo non esset

Asserit Author contra Magistrum, Christũ in triduo non fuisse hominem.

S 4 per

per se unum ens, sed unum aggregatione.

Dico igitur, quòd homo habet unitatem quandam, & entitatem aliá ab istis partibus simul sumptis, ut probaui, non quidem alia partialis, quę se habeat per additionem ad illa, quia procederetur in infinitum, ut patet. Sed est alia constituta, & resultans ex his, & per ipsam homo est homo formaliter, sed ipsa in morte fuit uerè corrupta. ergo.

Dist. 3. q. 2. huius libri.

Tunc ad rationes, & ad primam probationem maioris illius rationis:

Ad primam sciendum, q̃ Philosophus 7. Met. loquitur æquiuocè de his tribus scilicet de specie, simul toto, & materia. Aliquando namque accipit pro forma speciem, quæ est altera pars compositi, aliquando pro ultimo abstracto, aliquando pro quidditate totius, quæ est totalis resultãs, similiter simul totum accipit pro hoc indiuiduo existente secundum esse existentiæ, aliquãdo pro toto composito concretiuè absolutè sumpto, & non concreto; similiter materiam aliquando accipit pro materia non contracta, sed absolute sumptã; aliquando pro materia ultimatè contracta, ut est pars istius indiuidui sensibilis.

7. met. cõtex. 34.

Aequocatio nominũ multoties decipit. 7. met. cõtex. 37.

His uisis patet solutio. Materia enim primo modo sumpta est de essentia, & ratione quidditatis secũdo modo sumptæ, & materia secundo modo sumpta est de essentia, & ratione quidditatis tertio modo sumptæ. Et similiter materia primo modo sumpta est de ratione simul totius secũdo modo sumpti, & secundo modo sumpta est de ratione simul totius primo modo sumpti. Nunquã autem materia est de ratione quidditatis primo modo sumptæ.

Quõ materia est de ratione quidditatis.

Tunc ultra dico, quòd omne habẽs materiam primo modo sumptam partem sui, potest esse, & non esse solum in potentia remota, & non in potentia propinqua pro eo. s. quòd habet illud, per quod potest corrumpi, nunquam tamen corrumpetur nisi potentia propinqua. Est autem res corruptibilis in propinqua materia, quãdo habet materiam partem sui secundo modo sumptam. Exẽplum: ignis semper est in potentia ad calefaciendum, sed nunquam in potentia propinqua, & nũquam potest exire in actum, nisi quãdo habet calefactibile approximatum, quãuis relatio approximationis non sit ratio formalis calefactibilitatis, est tamen ratio necessariò requisita. Materia. ergo secundo modo sumpta est in potentia propinqua, ut res, cuius est pars, potest esse, & non esse, sed tali modo sumpta non est pars quidditatis secundo modo sumptæ, & ideo quidditas taliter sumpta dicitur incorruptibilis, quia non est in potentia propinqua ad corruptionem, nec põt corrumpi, nisi fiat in potentia propinqua; & tunc haberet partem sui materiam secundo modo sumptam, quomodo non est de ratione quidditatis, ut ipse accipit ibi quidditatem.

Speculatio singularis maximas difficultates enucleans, in doctrina Arist.

Exemplum.

An materia sit pars quidditatis.

Ad secundam dico, quòd sicut materia est imperfectior, quàm forma in essendo, ita in causando respectu compositi, & cum similiter in causando cognitionem compositi, & ideo dicitur secundum se ignota, quia non est potissima in causando cognitionem, benè tamen cognoscitur materia in composito, quando compositum cognoscitur, alias nunquam cognoscentur compositum, sed omnis cognitio est simplicium.

Materia est ignota, quã nõ est perfecta rõ cognoscendi cõpositũ.

Aliter potest dici, quia materia secundo modo sumpta est ignota cognitione scientifica, & illo modo non est pars illius quidditatis, cuius est cognitio scientifica.

Materia est ignota, cognitione scientifica.

Ad tertium dico, quòd in separatis à materia non est differentia partium realiter diuisarum, sed in rebus materialibus sic, & ideo non sunt idem partes componentes scilicet materia, & forma, ita quòd habẽs quidditatem accipitur ibi pro materia, & quidditas pro forma.

Aliter potest dici, quòd aliqua habent quidditatem per se, & primo, ut homo, & tũc idem sunt quidditas, & habens quidditatem, ita quòd idem sunt homo, & eius quidditas, ut expresse uult Philosophus ibidem, ita quòd idẽ sunt homo, & eius quidditas, ut uult Philosophus in 7. Met. ita quòd tale dicitur separatum à materia, id est, à materia contracta secundo modo dicta. Alia uero habent quidditatem per se, & non primo, ut hic homo, & in talibus non sunt idem primo, licet sint idẽ per se; & hoc intendit ibi Philosophus, ita quòd accipit ibi materiam pro ratione indiuiduali.

Quõ quidditas, & habens quidditatem sint idem. 7. met. cõtex.

Expositio notabilis.

Ad quartam dico, quòd loquitur ibi de materia contracta secundo modo sumpta.

Tunc tractando quæstionem logicè dico, q̃ hæc propositio est uerè logicè: Cæsar est homo, etiam Cæsare non existente. Sed tamen hæc non est uera: Christus in triduo fuit homo etiam logicè. Primum patet, quia logicus considerat conceptus terminorum, modo aũt sic est, q̃ conceptus termini prædicti claudĭtur in conceptu termini subiecti, & est ibi tertium adiacens non secundũ, ita quòd non requirit actualem existentiam terminorum.

Secundum probatur sic: Quando aliquid prædicatum attribuitur alicui subiecto, quod subiectum non dicit unum conceptum, sed plures, si conceptus subiecti ad inuicem repugnant, propositio est falsa. Exemplum: Nullo homine existente albo, hæc est falsa: Homo albus est homo. quia stante Hipothesi conceptus repugnant, ut patet, si Christus dicit non unum cõceptum, sed duos, quia est unum suppositum subsistens in duplici natura completa secundum Damascenum, ergo ista est falsa: Christus in triduo fuit homo, quia subiectum huius: Christus in triduo includit in se repugnantiam conceptuum, ut patet, quia tunc non erat una natura completa scilicet humana, & quòd non sufficiant conceptus prędicti includi in altero tantũ conceptu subiecti, si cõceptus subiecti inuicem repugnent. Patet alias, hæc esset uera: Aliquid maius Deo est, quia esse includitur in cõceptu Dei.

Exemplum.

Lib. 3. cap. 3.

Tunc ad rationes in oppositum: Ad primã patet responsio ex modo dicta, quia subiectum includit repugnantiam conceptuum.

Ad secundam patet responsio ex dictis in quæstione,

stione, quòd in triduo non fuit ibi tota humanitas.

Sed ad authoritates probantes, quòd sic, quia mors non est nisi separatio partium; Dico, quòd mors est partium separatio cum corruptione illius totalitatis, quæ ex earum unione, uel unitate resultabat.

Quid sit mors.

Ad illud uero de Philosopho dictũ est supra.

Ad tertium dico, quòd corpus, & anima sunt essentiales partes hominis, & partes non denominant, quando actu sunt extra totum, quia iam nõ essent partes; Ideo in triduo non denominabant uerbum, cui non erant unitæ, ex quo actu erant extra suum totum, quod ex eis resultabat scilicet ex humanitate. non ergo uerbum poterat dici corpus, uel anima, siue corporeum, uel animatum, quia talia non sunt partes hominis, potuisset tamẽ nominari aliquo alio nomine competenti, si nomen esset impositum, non tamen nomine hominis, ex quo humanitas non remansit &c.

Corpus & Anima sũt partes essentiales hominis.

DISTINCTIO XXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIII. Quæritur,

VTRUM DE CREDIBILIBUS NObis reuelatis necesse sit ponere fidem infusam.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 23. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 23. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 6. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 23. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 23. q. 2.

Quæstio prima.

Magister agit de uirtutib. & primo de fide, quantum ad eius essentiã quæritur unum.

CIrca distinct. uigesimam tertiam quæritur, Vtrum fides infusa sit nobis necessaria.

QUOD NON: Ad omnem actum credendi, quem habemus de credibilibus reuelatis, possumus attingere per fidem acquisitam, ergo non est necessaria fides infusa. Consequentia patet, quia habitus non ponitur nisi per actum. antecedens probatur, quia unus Hæreticus quandoque ita fortiter credit articulos, in quibus ipse errat, sicut unus fidelis, & ita pro eis exponeret se morti, & tamen patet, quòd nõ habet fidem infusam, ex quo Hæreticus est, & maxime qui esset natus inter hæreticos, ita quòd nunquam fuisset fidelis, nec baptizatus.

Item habitus, quem non possumus acquirere ex propria uirtute, ex puris naturalibus, cuiusmodi est omnis actus infusus, alias frustra infunderetur, est perfectior omni habitu acquisito, quia ex eius perfectione prouenit, quòd non possimus ex nobis eum acquirere: sed perfectioni habitus correspondet perfectior actus, quia per actũ est habitus; possumus autem naturaliter acquirere habitum principiorum, qui est intellectus, & conclusionum, qui est scientia. ergo actus credendi in nobis erit perfectior, quàm actus sciendi, & quam intelligendi primum principium, si ponatur fides infusa, quòd uidetur ualde absurdum, cum actus credendi sit cum ænigmate, & obscuritate.

CONTRA: Apostolus enumerat fidem inter uirtutes theologicas, sicut charitatem. ergo est uirtus infusa, sicut charitas, & quòd ista sit nobis necessaria, patet, quia ad Hebreos dicitur: Sine fide impossibile est placere Deo. ergo. &c.

Heb. cap. 11.

RESPONDEO, & primo dico de fide acquisita. Secundo de infusa. Tertio ad quæstionem.

DE PRIMO dico, quòd manifestum est in nobis esse fidem acquisitam circa credibilia nobis necessaria ad salutem. Quod patet, quia existente uno fideli, & contingat, quòd incipiat errare circa unum tantum de articulis, manentibus in eo aliis, certum est, quòd in isto corrumpitur tota fides infusa, alias starent simul fides, & Hæresis, & tunc etiam non est dispositio ad fidem acquisitã. ergo fides, quæ sibi remanet de articulis, etiam in quibus non errat in eo, & illa non est infusa, quia tota infusa est corrupta. ergo sequitur, quòd ista acquisita, quam sibi primo acquisierat ex auditu; Hoc etiam patet, quòd si puer Iudæus nutritus inter Christianos, & non baptizaretur, ita firmiter cum esset adultus crederet omnia, sicut Christianus: hoc etiam patet per Apostolũ ad Rom. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo audient sine prædicante? ergo secundum eum fides est ex auditu, & auditus ex prædicatione. Sed patet, quòd argumentum non tenet nisi de fide acquisita. Quòd autem firmiter credantur alia non necessaria ad salutem solum per fidem acquisitam ex auditu, patet. Certissime enim credo Angliam esse, quam tamen nunquam uidi, sed credo illis, qui eam uiderunt, & ita de aliis.

In nobis est fides acqsita.

Rom. cap. 10.

Ex his dictis sequitur unum corollarium, q. ut firmiter credantur articuli, & alia necessaria ad salutem, & ita firmiter, quòd omnino sine formidine ad aliam partem contradictionis non præcisè. Propter hoc est necessaria fides infusa, quia sola fides acquisita ex auditu sufficeret, ut patet ex dictis. ita enim quandoque hæreticus exponet se morti propter ea, quæ credidit, sicut unus fidelis.

Sequitur unũ corollarium.

DE SECUNDO dico, quòd fides infusa similis est in aliquo fidei acquisitæ, quia sicut fides acquisita innititur ueritati asserentis hoc, quod credo, ita quòd ex hoc istud Credo, quia credo esse ueracem illum, qui hoc asserit; ita fides infusa innititur ueritati Dei reuelantis, ita quòd pro tanto hoc credo, credo enim esse ueracem Deum, qui hæc reuelat. Quia Deus supernaturaliter talia reuelat, ideo fides infusa est habitus supernaturalis, & ex hoc patet, quòd est cum ænigmate, non habens euidentiam ex obiecto credito, sed inniteñ do ueritati reuelantis, & secundum hoc potest dici, quòd fides est una omnium credibilium, quia non fertur per se, & ultimate in credibilia sub propriis rationibus, sed in ueritatem reuelantis, ita q eodem habitu, quo credit Deum reuelantem ueracem esse, credit ẽt uera esse oia, quæ reuelat.

Quo fides infusa aliquãdo est similis fidei acquisitæ.

Quid sit fides infusa.

Sed

Maximum dubium.

Sed est hic magnum dubium. Nam dicam tibi: Quare credis Deum esse uerum trinum, & unum? Tu dices: Quia Deus reuelauit, qui est uerax. Est autem uerax, quia Deus est Deus, & ibi est status. Sed ego dicam tibi: Quare credis, quòd Deus hoc reuelauit, non enim tibi reuelauit. Si dices: Credo, quia ipse reuelauit se esse trinum, & unū, quia hoc reuelauit illud reuelasse, & sic procedit in infinitum, sicut patet. Si dicas, quòd hoc credis ex fide acquisita, quia Ecclesia tibi dicit, quia Deus reuelauit se esse trinum, & unum; tunc sequitur, quòd fides infusa dependeat essentialiter ab acquisita, quod est inconueniens. Si dicas: Ideo credo, quia reperio sic scriptum in Euangelio, non euadis, quia tunc quæram: Quare credis euangelio? & sic redibimus ad idem.

Articuli fidei sub proprijs rõnibus sunt nobis ignoti naturaliter, sub conceptibus cõibus sunt nobis noti.

Et ideo potest aliter dici de fide infusa. Dicam ergo sic: Termini articulorum fidei sub proprijs rationibus sunt nobis ignoti naturaliter, & iā eorum complexio est nobis naturaliter ignota, sed quia termini, qui nobis sunt ignoti sub proprijs rationibus sunt nobis naturaliter noti sub conceptibus generalibus, & communibus, ideo eorum cōplexio, quæ est nobis naturaliter ignota, est nobis naturaliter neutra, & non nota naturaliter negatio complexionis, quia tunc falsitas esset nobis falsitas nota.

Tunc ergo dico, quòd fides infusa facit, quòd adhæream firmiter complexioni terminorū, quæ tamen complexio erat nihil naturaliter ignota, & ita cessabit dubium supradictum, quia non dico, quòd fides infusa faciat me credere articulos, qui sunt reuelati à Deo, quem scio, uel credo esse ueracem. Sed dico, quòd fides infusa immediatè inclinat ad credendam complexionem terminorū, quæ naturaliter erat mihi neutra. Sed in quo genere causę, se habeat fides infusa respectu istius actus credendi, Dico, quòd in genere causæ efficientis partialis, & secundum istam uiam patet differētia inter fidem acquisitam, & fidem infusam, si alicui magis placeat primus modus, soluat dubium supradictum.

De tertio articulo, dico, quòd oportet ponere fidem infusam propter authoritates Sanctorum, & scripturæ, sed hoc non potest demonstrari nolenti credere, sed ex fide tenendum est, ita quòd sicut credo Deum, trinum, & unum; ita credo me habere habitum fidei infusum, quo credo. Potest autem hoc sic manuduci: Nam Deus est medicus perfectissimus ita quòd quem curat, perfectè curat. ergo totam rationem imaginis in nobis per peccatum deformatam reparauit. ergo sicut reparauit uoluntatem per habitum charitatis infusum, ita reparauit intellectum per fidem.

Ad primum principale patet responsio ex dictis. Nam & si possumus omnem actum credendi habere per fidem acquisitam, non tamen ita infusum, & perfectum: Vnde dico hoc, quòd sicut per uoluntatem, sine charitate infusa potest diligi Deus, & aggenerari intelligendi habitus, per quem poterit uoluntas in omnem actum delectationis, in quem potest cum charitate, non tamen in actum ita intensum, & perfectum; ita etiam est ex parte intellectus, & habitus fidei, habitus enim cum sit causa partialis respectu actus, facit ad substantiam actus, & ad eius intensionem; ergo si habitus perfectior, & actus erit perfectior.

Habitus est causa partialis respectu Actus.

Sequitur etiam sicut dilectio sine charitate nō est meritoria, ita nec actus credendi sine fide infusa.

Actus pōtēcōsiderari duobus modis.

Ad secundum Dico, quòd actus potest considerari dupliciter, uno modo in se secundum suā substantiam, & sic concedo, quòd actus elicitus ab habitu supernaturali, & perfectiori est perfectior. Alio modo in comparatione ad obiectum, & tūc dupliciter dicitur actus perfectior, uel quia est circa perfectius obiectum, & hoc modo etiā actus credendi est perfectior, quàm actus noster sciendi, uel intelligendi principium, quia obiectū eius, Deus est, uel quia perfectius intelligit totā attingibilitatam obiecti, & hoc modo actus intelligendi principium sciendi conclusionem est perfectior, quàm actus credendi. Sed hoc nō accidit propter imperfectionem habitus fidei, sed propter excellentiam obiecti. Exemplum: Oculus Aquilæ, uidet Solem, & ego uideo unum lumen cādelæ. Dico, quòd in se, & simpliciter uisio Aquilæ est perfectior uisio, quàm mea, quia à perfectiori organo elicita, & circa perfectius obiectū.

Exemplū, an uisio Aquilæ sit nobilior uisione nostra.

Tamen secundum, & secundo modo dicto, uisio una est perfectior, quia plus attingit totam uisibilitatem obiecti. Ad hoc etiam ualet, quòd Philosophus dicit libro de Animalibus, quòd melius est parum attingere de nobili, obiecto, quàm de alio multum.

11. lib. de Animalibus.

DISTINCTIO XXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIIII. Quæritur,

VTRVM DE CREDIBILIBVS REuelatis possit aliquis habere simul scientiam & fidem, loquendo de scientia, ut accipitur pro omni notitia certa accepta ex euidentia rei.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 24. q. 3. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 24. q. 1.
D. Thomas 1. parte summæ. q. 1. Art. 12.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 24. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de fide, quantum ad eius obiectum, & naturam.

Circa distinct. uigesimam quartam quęritur, Vtrum de eodem obiecto possit simul esse fides, & scientia accipiendo scientiam pro omni scientia creata, quæ habet causam rei ex obiecto.

Quod sic: Quia ut ait Ioannes. Vidisti me Thoma, credidisti, ergo Thomas simul habebat de resurrectione Christi fidem, & uisionem intuitiuam. Sed uisio intuitiua est certior, quàm scientia. ergo. Ioan. cap. 20.

Item

Item de eadem conclusione potest haberi sciẽtia,& opinio. ergo multo fortius fides, & sciẽtia. Consequentia patet, quia opinio plus deficit à scientia, quàm fides, cum sit adhæsio ad unam partem contradictionis cum formidine ad aliam partem: Antecedens probatur, quia ad eandem quæstionem potest haberi medium demostratiuum, quod causat scientiam,& dialecticum, quod causat opinionem.

1.Cor.ca.13.

Contra id est Apostolus ad Corinthios dicens: Per fidem ambulamus, non per speciẽ. Glosa: In uia non habemus scienciam de credibilibus, sed fidem.

D.Tho.1. par. summæ. q.1. Art.12.

Respondeo, quòd scientia subalternans, quæ est notitia habens euidentiam ex obiecto, nõ resoluit principia sua in terminos superioris; qui ex natura rei sunt euidentes. Ista non potest stare simul cum fide de eodem obiecto, cum fides sit notitia ænigmatica,& obscura; & ideo theologia Sãctorum non stat simul cum fide in beatis, quia illis est clara notitia dicens propter quid de credibilibus nobis. Theologia autem nostra, quæ est illi.s. scientiæ Beatorum subalternata, stat in nobis simul cum fide de eisdem. Quia scientia subalternans nõ resoluit sua principia in terminos simplices sibi notos ex natura rei; sed supponit sua principia, quia accipit ea à scientia subalternãte, in qua illa principia sunt conclusiones. Non ergo principia scientiæ subalternatæ habent euidentiã rei ipsius scientiæ subalternantis, sed adhæret eis firmiter supponendo ea esse probata in scientia subalternante, & ideo potest stare simul cum fide, ut patet.

Rõnes sũt aliquãtulum tediosæ in forma.

Alia argumẽta contra D. Thomã quære.3.q.prologi.& in reportatis.

Contra,& primo contra opinantem, ꝙ scientia subalternata sit uera scientia, quia theologia nostra est uera scientia, sed secundum eum in secunda secundæ ubi ex intentione mouet quæstionem, Utrum fides, & scientia stent simul in eodẽ de eodem obiecto: non stant simul, ut ibi dicit. ergo nec theologia Sanctorum, nec nostra poterit simul stare cum fide de eodem obiecto.

Item contra hoc, quod dicit, quòd theologia nostra subalternatur illi Beatorum, in eodem lumine potest haberi scientia subalternans, in quo habetur scientia subalternata, sicut patet de perspectiua,& Geometria; & de omnibus aliis, quia omnes habentur in lumine naturali. ergo uiator in lumine fidei, in quo habet theoricam nostram, posset habere theologiam Beatorum, & tunc simul esset uiator,& beatus.

Item contra conclusionem in ser scientia subalternãs simul stat in eodem cum subalternata. Unde idem potest esse perspectiuus, & Geometra, sed per te simul stat scientia subalternans cum fide,& de eodem. ergo fides & scientia subalternãs stãt simul. ergo in Beatis staret fides cum eorum Theologia. Prima propositio patet, quia conclusiones unius sunt principia alterius.&c.

Hẽricus quolib. 8.q.14.& quolib.12.q.2.& in sũma.

Aliter ergo dicitur, quòd triplex est lumen, scilicet lumen gloriæ, in quo Beati habent de credibilibus à nobis uisionem intuitiuam, & uident de eis illo lumine propter quid. Aliud est lumen fidei, quod est in nobis. Aliud est lumen medium infra lumen gloriæ,& lumen fidei, à quo nos habemus scientiam abstractiuam scilicet theologiã de eisdem credibilibus, sed istud lumen fidei medium innititur lumini fidei,& supponit ipsum.

Opinio multũ colorata.

Tunc ad propositum: Licet lumen gloriæ non stet cum lumine fidei,& per consequens uisio intuitiua Beatorum de credibilibus à nobis nõ stet cum fide; tamen lumen medium stat cum lumine fidei, cui innititur; immo necessariò supponit lumen, & ita theologia nostra stat cum fide de eisdem credibilibus. Minus enim repugnat mediũ, & extremum, quàm extrema inter se. Hoc confirmatur per Glosam Augustini, & per Glosam interlinearem super illud Ioãnis: Erat lux uera.&c. Ubi uolunt ꝙ maiores in Ecclesia habent lumen fidei, & aliud lumen; Minores uerò solum habeant lumen fidei.

Ioan.cap.1.

Contra: Nulla scientia speculatiua depẽdet essentialiter à uoluntate, immo de se est naturaliter prior omni uolitione. ergo lumen, in quo habetur theologia nostra, cum sit scientia abstractiua,& speculatiua, si sit aliud à lumine fidei, & sit supra ipsum, ut dicis, non dependet essentialiter à uoluntate. ergo hoc nec ab eo quod essentialiter dependet à uoluntate; sed lumẽ fidei, cum sit euidentia obiecti essentialiter, dependet à uoluntate in causando assensum, nõ enim cogit intellectum ad assentiendum articulo, nisi uoluntas cogat eũ. ergo non potest dicere, quòd illud lumen mediũ innitatur lumini fidei, & necessariò præsupponat eum, immo dico, quòd si tale inde esset, ꝙ possemus per eum habere theologiam sine omni fide, quod tamen est impossibile. Aliter ergo dico, ꝙ si accipiatur scientia propriè, sicut accipit eã Philosophus primo posteriorum, ut est clara notitia causata ex obiecto euidenti intellectui, sic impossibile est, quòd stet simul cum fide de eodẽ obiecto,& maxime quantum ad actum, quiquid sit de habitu. Ratio est, quia actus fidei attingit obiectum obscure uisum, ita quòd illa obscuritas in actu adeo est annexa actui, quòd ipsa remota non esset actus fidei, sicut præteritio est relatio adeo annexa memoriæ, quòd ipsa remota, nõ esset memorandi actus scientiæ propriè sumptæ attingitur obiectum, ut clarè uisum, ita quòd remota tali claritate ab actu nullo modo esset actus sciẽtiæ, sed impossibile est, quòd eadem potentia simul attingat idem obiectũ clarè,& obscurè, sicut hec præsens,& ut præteritum. ergo &c. Et licet illę relationes: Obscuritas, quæ est priuatio claritatis. Claritas præteritio præsentialitatis,& aliæ huiusmodi, nõ sint formales rationes obiectales, sunt tamen necessariò annexæ, ut dictum est. Aliter accipitur prout distinguitur contra opinionem, ut scilicet dicit firmam adhęsionem ad unam partẽ contradictionis sine formidine,& ut sic accipitur ab Augustino, & ab Arist.6.Ethic. & sic accepta non solum potest stare cum fide, immo potest esse idem, quod fides, ut patet.

1. post. conᷓ tex.5.

15.de tri. cap. 12. uel 32. & 1.retractationum cap. 13. 6.ethi. cap.4. & 7.

Sed ultra hoc est sciendum de habitu nostro theologico, ubi sciendum est, quòd habitus Theo

logicus

Quid sit habitus theologicus.

logicus potest appellari ille, qui causaretur in aliquo ex frequenti lectione, & meditatione scripturæ intellectæ solum superficialiter, & ad litteras sicut iacet, & talis habitus non esset certæ notitiæ ex euidentia rei, sed potius creditus ex testimonio scripturarum, cui adhibetur fides. Esset tamen alius habitus ab habitu fidei, quia non est in omni habente fidem, ut patet; Esset tamen causatus in lumine fidei alius habitus perfectior, ut non solum sciatur scriptura, ut sonat, imò quòd sciatur exponi, & declarari, & sciantur solui dubia, & contrarietates, quæ ibi apparent, & hoc dupliciter declarando locum magis obscurum, per alium magis obscurum, & tunc etiam est habitus purè creditus, ut patet, quia præmissæ sunt creditæ, sicut conclusiones, uel declarando eam per alias scientias, sicut communiter modo faciunt Doctores miscendo philosophiam, & tunc etiam dico, quòd est habitus creditus, quia semper altera præmissarum est credita, licet altera sit necessaria ex euidentia: Nam conclusio sequitur naturam illius præmissæ, quæ minus est euidens, sicut patet in mixtione. Syllogismus enim, cuius est altera pars necessaria, & altera contingens, nunquam concludit, nisi propositionem contingentem, ita quòd conclusio talis Syllogismi semper est contingens. Talis ergo habitus est etiam acquisitus in lumine fidei, & stat cum fide, licet sit alius ab habitu fidei. Alius habitus theologicus perfectior potest haberi etiam in uia per infusionem à Deo, quem habuerunt Prophetæ, & Apostoli, & aliqui Sancti; & talis habitus in tantum est perfectus, quòd ipso stante intellectu; intellectus non potest non assentire ueritati ac si haberet euidentiam rei ex obiecto. Quòd hoc sit possibile, patet, quia quicquid potest Deus in genere causæ efficientis per causam secundam, potest per se immediatè. ergo potest immediate causare habitum scientiæ in intellectu, quem causaret obiectum euidens. ergo. Sed attende, quòd si iste habitus faceret obiectum clare uisum, iam esset habitus gloriæ, non ergo sic facit.

Præmissæ sunt creditæ sicut conclusiones.

Habitus theologicus perfectior pòt haberi etiam in uia.

Item si faceret cognoscere obiectum sub propria ratione, sicut facit scientia propriè dicta, tunc non staret simul cum actu fidei; sed si solum cogat intellectum ad assentiendum ueritati, sicut cogit scientia propriè dicta, & non plus faciat tunc stabit simul cum fide.

Tunc ad rationes in contrarium. Ad opiniones alias non oportet respondere, ut patet, nisi ad Glosas adductas pro secunda opinione, ad quas dico, quòd accipitur ibi lumen illud in maioribus pro habitu theologico, uel infuso, uel acquisito; quem habent ultra habitum fidei.

Ad primum principale secundum Gregorium in homelia in octaua Paschæ, ubi dicit, quod Thomas aliud credidit, quia uidit hominem, credidit Deum.

Ad secundum dico, quòd & si uiderunt hominem pati, non tamen nisi ex fide uiderunt Deum pati. Articulus autem est, quòd Deus homo passus est, & quamuis Beata Virgo, uel alius Sanctus habuerit de aliquo Articulo aliquam uisionem intuitiuam, non pro tunc habuit fidem de eodem, saltem quantum ad actum, sed potuit habere de aliis.

Ad tertium dico, quòd Antecedens est falsum, quia si effectus sunt incompossibiles in eodem, & causæ in actu sunt incompossibiles, & si ad eandem conclusionem habeatur medium demonstratiuum, & dialecticum, nihil operabitur, & si prius fuerat aggenerata opinio, corrumpetur adueniente scientia.

DISTINCTIO XXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXV. Quæritur,

VTRVM ANTE CHRISTI ADuentum fuerit fides necessaria de his, quæ modo credimus.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 25. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 25. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ.
Ricardus 3. sent. dist. 25. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 25. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. uigesimam quintam quæritur, Vtrum ante aduentum Christi fuerit necessaria ad salutem fides de his, modo non credimus.

Magister agit de fide, quantum ad eius sufficientiam.

Quod non: Ipsi non tenebantur plura credere, quàm Angeli possunt intelligere, sed Angeli non intellexerunt Christi incarnationem, nisi postquam Ecclesia eam prædicauit, ergo. Maior patet, quia intellectus Angeli est supra intellectum nostrum: Minor patet per Paulum ad Ephes. Sacramentum incarnationis Christi absconditum fuit principibus, & potestatibus cœlestib. & per Ecclesiam eius innotuit. Isaia sic ait: Quærunt Angeli: Quis est iste, qui uenit de Edon tinctis uestibus de Bosra?

Ephe. cap. 3.

Isa. cap. 63.

Contra: Tenebantur diligere omnia diligibilia ex charitate, quia pro omni statu fuit necessaria ad salutem charitas, sed omnia, quæ nos diligimus sunt diligibilia ex charitate. ergo tenebantur omnia credere, quia non poterant diligi, nisi crederentur.

Respondeo, & primo uidendum est de fide Antiquorum, quantum ad habitum. Secundo quantum ad actum. Tertio quantum ad obiecta credibilia.

Videndum est de fide Antiquorum.

De primo dico, quòd sicut semper fuit necessaria charitas infusa, per quam reprobatur uoluntas per peccatum deformata; Ita semper fuit necessaria fides infusa, per quam reformaretur intellectus, ut scilicet tota imago deformata, reformaretur, & sicut nullus est Deo acceptus sine charitate, ita nec sine fide, & hoc dico pro statu in uia; non quidem, quòd sit contradictio ea ab in-

uicem separari, quia de facto modo separantur in uia, ubi manet fides informis, sine charitate; & in patria manet charitas sine fide; Sed quia Deus sic instituit ab æterno, quod nullus possit in charitate perficere sine fide.

In uia manet fides informis sine charitate, in patria manet charitas sine fide.

De secundo dico, quòd nullus adultus poterit saluari sine aliquo actu uirtutis moralis, ita multò minus sine aliquo actu uirtutum theologicarum, & ideo tenebantur habere aliquem actum fidei explicitum, non quidem semper, sed aliquando, loco, & tempore debitis, quia hoc cadit sub præcepto affirmatiuo.

De tertio, dico, quòd simplices homines, & communes, non oportebat explicitè tot credere, quot Moyses, & alij credebant, quibus plura credibilia reuelabantur, oportebat autem eos omnes aliqua credere explicite, ut Deum esse unum Creatorem Cœli, & terræ, & saluari debebant in fide uenturi, nec forte Moyses, & maiores tot credebant explicite, quos nos modo, quia forte non tot credibilia eis reuelabantur.

Veteres nostri saluabantur in fide uenturi.

Ad fidem autem trinitatis explicitam non tenebantur tunc, nisi illi soli, quibus Deus reuelabat, qui erant magis capaces, non autem potest determinare scientia, quæ credibilia, & quot illi maiores credebant explicite, quia non habebant infixum terminum credibilium, nisi quia Deus plura uel pauciora illis reuelabat, uel per se, sicut Moysi, & prophetis, uel per alium, ut maioribus populi per Moysem, & Aaron.

An ueteres tenebantur ad fidem trinitatis explicitã.

De nobis etiam sciendum est, quòd non omnes tenentur explicitè credere omnes articulos. Sed principaliores, ut, Deum esse unum, & trinũ, Creatorem omnium, Increatum natum, Passum, Resuscitatum, & id genus alios, qui pertinent ad opus redemptionis, Nec ista oportet scire cum difficultatibus, sed sufficit, quòd absolutè credantur, sicut tenet Ecclesia: Et si aliquis esset ita rudis, quòd non posset capere terminos naturæ, & personæ, tunc non oportet, quòd explicitè credat trinitatem, quia Deus nec obligat aliquem ad impossibilia, sed sufficit, quòd credat ea, quæ potest capere, cum hoc addito, quòd ipse credit, & uult credere quiquid credit Ecclesia. Curatos uerò oportet scire articulos explicitè, saltem in communi sine difficultatibus, ut sciant populum sibi commissum instruere de rudimentis fidei.

Speculatio subtilissima de Articulorum fidei sufficientia.

Doctrina notabilis.

Deus nõ obligat ad impossibilia.

Episcopi uerò cum sint Sponsi Ecclesiæ tenentur sic scire ea, quæ sunt fidei, quòd sciant ea defensare contra uolentes ea impugnare, quia ad eos hoc spectat secundum Augustinum 14. de trinit. Ex dictis potest patere, quid sit dicendum de alijs, secundum diuersos gradus, quos in Ecclesia obtinent.

Episcopi sunt spõsi ecclesiæ.

14. de tri. ca. 1.

Ad principale dico, quòd licet de communi lege prius illuminentur Angeli, quàm homines de scibilibus, tamen Deus pôt aliter facere. Non ergo sequitur, quòd si Angelis fuit celatũ mysterium incarnationis, quòd homines non tenentur credere, quia obligantur illud credere, quod pro eorum salute fiebat, Angeli non, ex quo eis celabatur, nec tamẽ forte omnibus fuit celatum: Gabriel enim incarnationis mysterium annunciauit Virgini. &c.

Mysterium incarnationis nõ latuit Angelum Gabrielem.

DISTINCTIO XXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVI.

Quæritur,

UTRUM SPES SIT VIRTUS theologica, distincta a fide, & charitate.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 26. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 26. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 17. Art. 5. & 6.
Ricardus 3. sent. dist. 26. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 26. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 26. q. 1.

Quæstio prima.

Circa dist. uigesimam sextam quæritur, Utrũ spes sit uirtus theologica distincta à fide, & charitate.

Circa istã dist. 26. in qua Magister agit de spe quæritur unum.

Quod non: Spes est media duarum malitiarum, ergo non est uirtus theologica, sed moralis. Antecedens patet, quia mediat inter præsumptionem, & desperationem. Consequentia probatur, quia in alijs uirtutibus theologicis extremum nõ est malitia, non enim potest Deo minus credi, uel potest Deus minus diligi. ergo.

Contra: Ad Corinth. Apostolus enumerat eas inter uirtutes theologicas: Nunc autem manent Fides, Spes, & Charitas. &c.

1. Cor. 13.

Respondeo, quod fundamentum istius quæstionis est prædicta authoritas Apostoli, cui innituntur authoritates Sanctorum ponentes spem, distinctum habitum à fide, & charitate. Si quis autem uellet contemnere dictum, & uellet sequi uiam naturalem, secundum quam pluralitas est uitanda, ubi non apparet necessitas ex primo Physicorum, diceret, quòd sicut intellectus sufficienter perficitur supernaturaliter per unum habitũ infusum scilicet fidem; ita uoluntas per charitatẽ, & econuerso, & ita non est necessarium ponere spem, distinctum habitum alium ab istis. Et ideo. Sequendo hanc uiam, posset dici, quòd non est habitus separatus alius ab istis, sed est habitus cõprehendens, & complectens utrunque istorum. Nam non est aliud spes nisi desiderium beatitudinis, quam beatitudinem mihi fieri tibi posse donari à Christo Deo; & ita complectitur desiderium meritorium, quod est actus charitatis, & credere, quòd est actus fidei.

1. Physi. contex. 50.

Sed hoc stare non pôt, quia secundũ Sanctos, & Doctores, spes pôt esse informis. ergo pôt remanere in anima sine charitate, & patet, quod remanet in aĩa peccatoris, quia nõ omnis peccator desiderat. ergo non cõplectitur charitatẽ, tãquã partẽ suam constitutiuã. & ideo sequẽdo eam uiam posset dici, quòd spes non est nisi quædam particularis fides, & firma credulitas de beatitudine

Quid sit sperare. Quo distinguatur spes à fide.

mihi ad futura, ita quòd non est aliud sperare, nisi firmiter credere beatitudinem mihi esse à Deo concedendam; & ita distinguitur à fide, sicut pars subiectiua à toto uniuersali, & nō aliter, ita quòd fides respicit absolutè omne credibile præsens, præteritum, & futurum, non necessariò referendo ipsum ad aliquem. Sed spes respicit præcipuè futurum credibile referendo ipsum ad se sperantem, & non etiam respicit omne credibile futurum, sed tantum beatitudinem, nec ex hoc potest tamen inferri, quòd sit distinctus habitus à fide, quia habet illud obiectum formaliter, cum non sit formalis ratio ipsius, sed relatio communicans, & annexa eo modo, quo approximatio est annexa inter actiuum, & passiuum, si debeat se qui actio, & tamen non est illa relatio formalis ratio agendi, & patiendi.

Hæc uia posset probari per oppositum, quia desperatio non est odire beatitudinem, immò etiam desperans, ut Iudas, desperasset beatitudinem, si non credidisset posse eam adipisci, quia cogitauit esse maius suum peccatum, quàm Dei misericordiam. ergo sperare non est desiderare, sed firmiter hoc partiale credere. Sed nec iste modus placet, quia obuiat dicto Apostoli, & Sanctorum, & ueritatis, ut patet desideranti, quia sperare licet necessario præsupponat credere aliquid, tamen aliud dicit, ultra credere, puta quandam assurgere ad beatitudinem adipiscendam, posset etiam quis credere beatitudinem à Deo posse sibi dari, & tamen non speraret, quòd sibi daretur, & non assurgere, quia forte non credit sibi finaliter agere, quòd sit eam dignus recipere, & certe hoc manifeste patet; quia quilibet quasi fidelis habet intensissimam, & firmam fidem, quòd Deus potest sibi dare beatitudinem; & tamen nō habet ita firmam spem, immò uacillat multi, & timet sibi. ergo formaliter est alius actus sperare, quàm credere. ergo & alius est habitus.

Actus fidei sunt multi.

Sed forte posset responderi ad instantias, & posset dici, quòd actus fidei sunt multi, etiam de credibili futuro. Exemplum: Credo beatitudinem esse, Credo eam mihi posse dari à Deo; Credo, quòd dabitur mihi à Deo. Licet autem primi duo actus non sint formaliter spes, sed supponatur tertius, tum erit formaliter spes. Instantię autem currebant contra secundum actum.

Hoc non obstante, non teneo illam uiam præcipuè, quia repugnat dictis Apostoli, & Sāctorū.

Aliter potest dici, quòd est passio animæ, quæ est spes absolutè, indiget moderamine pro eo, quòd potest in ea esse extensus, sicut apparet in desperantibus, & ideo infunditur ab eo una uirtus, quæ est moderatrix istius, & appellatur spes theologia.

Sed hoc non ualet. Primo, quia tunc non esset uirtus theologica, & infusa, sed moralis, & acquisita; quia quilibet moralis indiget omnibus habitibus moderatoribus passionum, quæ natæ sunt esse in eo extensiuè, & defectuosè, & potest eos naturaliter acquirere, alias non posset esse bonus moraliter.

Item quia adhuc non apparet, quòd spes sit fides quædam, quia illa extrema possent dici infide litas, & nimia credulitas.

Aliter ergo dicit Henricus, quòd spes est uirtus theologica, quę habet Deum pro obiecto, qui Deus est beatitudo nostra obiectiue, & causaliter, & est habitus distinctus à fide, & charitate, non ex parte obiecti, cum omnes tres sint uirtutes theologicæ, & ideo, oportet, quòd non habeant Deum pro principali obiecto, sed ex parte subiecti. Nam spes est in uoluntate subiectiuè. ergo distinguitur à fide quæ est in intellectu & etiam distinguitur a charitate, quia charitas est. Ponit enim & cuncupiscibilem non solum in appetitu sensitiuo, sed etiam in intellectiuo.

Héricus quolib. 8. q. 15. uel de D. Bona. dist. 11. præsenti. q. finali.

Aliter uidetur hic dicere Scotus, quòd spes est distinctus habitus infusus à charitate, & fide, & distinguitur non ex parte obiecti formaliter, sed ex parte actuum, & ex parte subiecti. Nam spes est in uoluntate subiectiuè, ut effectata amore commodi, & eius proprius actus est amor desiderij; Charitas uero est in uoluntate; ut affectata amore iusti, & eius proprius actus est amor amicitiæ. Hoc autem sic persuadetur, quia experimur in nobis hunc actum de desiderare nobis infinitum bonum dandum nobis scilicet ipsum Deū in ratione ultimi finis, & perfectissimi obiecti. Sed iste actus est bonus, quia debito modo circū stantionatus. ergo est dare habitum uirtuosum, qui sit principium istius actus, est spes, & est habitus theologicus, quia habet Deum pro obiecto.

Spes est distinctus habitus infusus à charitate. Spes est in uoluntate subiectiuè. Quo sit charitas in uoluntate.

Duo dubia.

Sed hic sunt dubia. Primum, quia uideor desiderare bonum mihi fieri, ac formalem rationem obiecti, quia commutat bonum honestum in bonum utile. ergo distinguitur à charitate in forma li ratione obiecti, & ita nō erit uirtus theologica.

Item amicitia acquisita sine alio habitu sufficit ad omnem actum amoris circa amicum, tam ad amorem desiderij, quàm ad amorē amicitiæ. ergo charitas, quæ est amicitia specialis lōgè perfectior sufficit ad amorem desiderij, & ad amorē amicitiæ circa Deum.

Itē, ꝙ desiderare sit actus spei, probatur, quia etiam desperans de beatitudine, desiderat eam, quod patet, quia tristatur de eius amissione.

Item quilibet desiderat beatitudinem naturaliter secundum Augu. 13. de trin. ergo non oportet propter istum actum ponere habitum infusum su pernaturalem. 13. de tri. c. 5.

Ad Primum istorum dico, ꝙ nulla conditio, & consimiles non uariant naturalem rationem obiecti, sed sunt quædam conditiones annexæ, sicut dictum est supra de fruitione.

Ad secundum dico, ꝙ desiderare infinitum bonum mihi eo mō, quo dictū est supra, est ita excessiuus actus, ꝙ requirit actum supernaturalem.

Ad tertium dico, quòd sicut ille, qui proijcit merces in mari propter tempestatem, habet uelle absolutum de proiectione; uoluntariè. n. proiecit, & habet uelle conditionatum in proiectione. Nollet. n. eas proiicere, si posset aliter euadere; Ita desperās habet nō desideriū absolutè de beatitudine,

titudine, sed habet de ea desiderium conditionatum. Ita quòd uellet eam, si crederet ad eam posse attingere. Sed quia nullo modo credit posse; Ideo non simpliciter desiderat eam. ergo desperare non est desiderare; sed priuatio desiderij simpliciter.

Quō desideremus beatitudinem.

Ad quartum dico, quòd naturaliter desideramus beatitudinem absolutè, & in generali, & non in particulari sub propria eius ratione, quod patet, quia Philosophi naturales diuersimode locuti sunt de ea, ergo desiderare eam in particulari sub propria ratione, ut desiderare mihi dari in ratione finis ultimi, & obiecti bonum infinitum scilicet ipsum Deum, non est desiderium naturale; immo est desideriū ita altū, q̄ praesupponit fidē, & requirit specialē habitū supnaturaliter infusū.

Virtus moralis cōsistit in medio.

Ad primum principale dico, q̄ uirtus moralis consistit in medio, & ratione modi in actu, & ratione obiecti. Virtus autē theologica nō ratione obiecti, sed bene ratione medii intēdendi in obiectum.

Exemplum quid sit intēperatus.

Exemplum: Intemperatus est, qui nimia comedit, quantumcunque suauiter comedat, & qui nimis rapaciter quātumcunque parum comedat, & simile est de alio extremo, ut patet, sed non potest minus obiectum credere, uel sperare, uel diligere, quàm Deum, pōt aūt in illum tēdere inordinato modo; Vnde secundum hoc fides mediat inter leuitatē, & pertinaciā, iuxta illud: Qui cito credit, leuis est corde. Actus autem uirtutum theologicarum non possunt esse nimis intensi. ergo. &c.

DISTINCTIO XXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVII. Quaeritur,

VTRVM CHARITAS SIT ALIquis habitus inclinans uoluntatem ad diligendum Deum super omnia.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 27. q. 1. Art. 1.
Scotus 3 sent. dist. 27. q. 1.
D. Thomas secunda secundae q. 23. Art. 4.
Ricardus 3. sent. dist. 27. q. 1.

Quaestio prima.

Magister agit de charitate qua diligimus Deum.

CIrca dist. uigesimā septimā quaeritur, Vtrū sit aliquis habitus charitatis inclinans uoluntatem ad diligendum super omnia.

QVOD NON: Quia talis habitus esset amicitia, ut patet, quia talis habitus esset amor amicitiae; sed

8. Ethi. cap. 7. secundum Philosophum, 8. Ethico. Amor nostri ad Deum non est amicitia, quia ipse est infinitus, excedit nos, & amicitia debet esse inter aliquos aliquo modo aequales.

Item nullus habitus inclinat ad actum impossibilem, sed talis actus esset impossibilis, ergo. Mi-

9. Ethi. cap. 4. nor probatur dupliciter, Primo, quia ex 9. Ethicorum, Amicitia ad alterum mensuratur ex amicitia ad se; sed impossibile est, quòd mensuratum excedat mensuram. ergo.

Secundo fundatur super unitatem amicitia, sed impossibile est uoluntatē magis uniri Deo, quàm sibi ipsi. ergo.

CONTRA id est Magister in littera, & Augustinus 5. de doctr. Christiana. De doct. Christiana ca. 4. & 5.

RESPONDEO, & primo uidendum est de tali actu. Secundo de habitu, qui est eius principium. Tertio de formali obiecto istius actus & habitus. Quarto Vtrum uoluntas possit in hūc actum ex puris naturalibus.

Ordo dicendo, doctrinalis maxime speculatiōis.

DE PRIMO dico, quòd recta ratio naturalis dictat Deum esse super omnia diligendū. ergo summè bonum, summè diligendū, quia magis bonū, magis diligendum. Sed q̄ superabundantiam dicit uni soli conuenit. ergo summum bonū, quod est Deus, est super omnia diligendum, ex dictamine rectae rationis naturalis, & hoc dico non solum extensiuè, i. plusquam omnia alia diligibilia, immo etiam intensiuè, ita quòd actu intensiori, & dico, q̄ talis actus est bonus ex se moraliter, quia debito modo circumstantionatus, & circa optimum finem. Quō Deus sit diligendus.

De secundo Dico, q̄ cum talis actus possit esse summè meritorius, est dare habitum supernaturalē infusum, qui sit principiū talis actus, à quo trahat rationem meriti, & hmōi habitus est charitas; & est uirtuosus habitus, & Theologicus uirtuosus quidem, quia principium actus uirtuosi. theologicus quia habet Deum pro obiecto, sicut habere dēt omnis habitus theologicus, siue speculatiuus, siue practicus, & siue sit in intellectu, siue in uoluntate, alias non esset theologicus.

Charitas est uirtuosus habitus, & theologicus.

De tertio dico, quòd formale obiectum talis actus, & habitus est Deus sub ratione diuinitatis. Ratio est, quia uoluntas positiuè ultimate non quietatur nisi in obiecto, in quo reperit rationem suam obiectiuam in summo; sed ratio obiectiua uoluntatis est ratio entis, ut dictum est in primo libro, Sola autem ratio diuinitatis est ratio summae entitatis. ergo.

Quō Deus sit obiectū habitus, & actus.

Quae sit ratio obiectiua uoluntatis. In 1. q. de obiecto theologiae.

De quarto dico, quòd sic. Ratio est: Quicquid dictat recta ratio naturalis, uoluntas potest exequi; alias non esset moralis. sed naturaliter mala, uel nō esset libera, sed recta ratio naturalis dictat Deum esse super omnia diligendum, ut patet ex primo articulo. ergo.

SED est hic dubium, quia secundum praedicta, In uia poterit impleri illud praeceptum datum: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex totis uiribus tuis, cuius contrarium dicunt Sancti. Dicūt enim q̄ in patria implebitur, ut patet p Magistrum in littera, & adducit Augustinum.

Dubium. Deut. cap. 6. & Matth. cap. 22.

RESPONDEO, & dico, quòd in uia potest impleri, & debet quātum ad firmitudinem actus, quia ita firmiter, debet quilibet Deum diligere, quòd nihil cū deliberatione euellat eū ab eius dilectione: sed nō oportet, q̄ impleatur quātū ad teneritudinē, & dulcedinē dilectionis, sed sic implebitur in patria, ubi summè delectabit in Dei dilectione.

Quo charitas possit dici Amicitia.

Ad primum principale dico, quòd charitas potest dici amicitia aliquo modo, & cum dicitur, quod amicitia debet esse aliquomodo inter æquales, dico, quod oportet, quod sit talis æqualitas in uera amicitia, quod ex parte utriusque sit redamatio: & quia Deus summè redamat, nec ideo ea parte eius potest dici super amicitia.

Aequalitas requiritur inter ipsa Amicitia.

Ad secundum nego Minorem. Ad primã eius probationem dico, quòd illud debet intelligi quã tum ad innotescentiam: innotescit.n. amicitia ad alterum, quando eadem uolumus sibi bona, quæ uolumus nobis, & hoc quantum ad amicos inter, quos non est talis excessus ex parte altera, sed quando ex parte altera est talis excessus in bonitate, sicut est in proposito, non est mensurata talis amicitia ad se. Ad aliam probationem dico, quod excessus extremi in bonitate superat illum excessum uirtutis.

DISTINCTIO XXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVIII. Quæritur,

VTRVM EODEM HABITV SIT diligendus proximus, quo diligitur Deus.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 27. q. 3. Art. 2.
Scotus 3. sent. dist. 28. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 25. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 28. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de diligendis ex charitate.

Circa distinctionem uigesimam octauã quæritur, Vtrum eodem habitu diligatur Deus, & proximus.

Qvod non: Vnius habitus est unum obiectũ formale, sed formalis ratio bonitatis est alia in proximo, quàm in Deo.

Item charitas, qua diligitur Deus, est habitus theologicus, sed habitus, quo diligitur proximus, non est theologicus, quia respicit pro obiecto aliquod temporale.

Contra: Eodem habitu potẽtia respicit finẽ, & ea, quæ sunt ad finem, sed proximus est diligendus propter Deum, ergo.

Quo Deus sit diligendus.

Respondeo, & dico, quòd Deus est diligendus ultimate propter se diligendo sibi bonum, & suas perfectiones, & complacendo in eis, licet diligatur consequenter à creatura rationali propter beneficia recepta, & propter præmiũ, quod ab eo expectat. Ratio est, quia ratio bonitatis est ratio diligibilitatis, ergo quod est bonum ex se, & non est ab alio, est diligendum ex se, & propter se, primo, & principaliter, & non propter aliud. Proximus autem est diligendus non propter se principaliter, & præcipue, quia non est ex se habens bonitatem, sed propter Deum, & in Deum, tum quia à Deo creatus, tum quia à Deo ordinatur, ut ad finẽ, tum quia in eo relucet bonitas Dei, & ex hoc patet, quo ordine creaturæ sint diligendæ. Nam pp primum tum omnia sunt diligenda æqualiter, quia omnia à Deo creata. Propter secũdum creatura rationalis magis, quia speciali modo tendit in Deum, scilicet, ut in finẽ, quo beatificet. Propter tertium illa creatura est magis diligẽda ex charitate, quæ habet plus de perfectione, & bonitate, uel animali, uel meritoria. Sed in istis est diuersus ordo, de quibus forte dicitur infra. Ex his patet, quòd eodem habitu est diligendus proximus, & Deus, quia Deus propter se, & alius propter eum, & in eum. Notandũ uerò est, quòd Deus non est diligendus amore Zelotipiæ, & priuato, uel proprio, sicut quandoque uir diligit uxorem, quam non uult diligi nisi à seipso. Talis enim est amor inordinatus circa Deum, quia cum Deus sit bonum communissimum debet sic diligi, quod diligens Deum, uelit, quòd à quolibet diligatur.

Quo proximus sit diligendus.

Speculare diligenter.

Deus non est diligendus amore priuato.

Ad primum dico, quòd obiectum primum, & principale, in quo ultimate sistitur, est Deus tantum, sed proximus diligitur eodem habitu propter Deum, & in Deum, ut dictum est. & per idẽ patet responsio ad secundum. &c.

DISTINCTIO XXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIX. Quæritur,

VTRVM QVILIBET TENEATVR maxime diligere se post Deum.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 29. q. 2. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 29. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 26. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 29. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 29. q. 2.

Quæstio prima.

Magister agit de ordine diligendi, ex charitate.

Circa distinct. uigesimam nonam quæritur, Vtrum quilibet maximè debeat diligere se propter Deum ex charitate.

Qvod non: Quia secundum Gregorium in Homelia super Lucam, nemo proprie dicitur habere charitatem ad se; sed charitas semper tendit in alterum.

Super illud Lucæ cap. 10. misit illos binos.

Contra: Mensura non est maior mensurato, sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi iuxta illud Matthæi: Diliges proximum tuum, sicut teipsum.

Respondeo: Sicut patet ex præcedenti quæstione, & primo, & principaliter & maximè diligendus est Deus actu directo, & charitas, quæ est mediatum principium istius acti directi, quo diligitur Deus, est etiam principium uolendi, quòd quilibet potens Deum diligere, cum diligat,

diligat, ut dictum est ibi, & ita principium diligendi omnem actum, quo diligitur Deus, & etiã diligendi omnem diligentem Deum. Sed immediatius est principium tale respectu actus, quem quis diligit, & super eum immediatius reflectitur. ergo post Deum immediatius, & prius diligit se, & suum actum, quo diligit Deum, & uult se diligere Deum, & ita diligit se charitate; quia uoluit sibi bonum iustitiæ. ergo. &c.

Post Deũ qui libet ex charitate dēt plus diligere se.

Confirmatur, quia Deus sicut est super omnia diligendus, quia summè bonus; ita seipsum debet quilibet post Deum plus diligere, quia sibi ipsi est magis unum, quàm alicui. Ratio unitatis est prima ratio diligibilitatis, post rationem bonitatis. nullus autem excedit post alium Deum in ratione bonitatis, quam ipse excedit ratione unitatis. Ita quòd maior est unitas eius ad se respectu unitatis eius ad alium, quàm sit excessus alterius respectu bonitatis propriæ, nisi bonitas Dei, quæ est infinita. ergo post Deum quilibet ex charitate debet plus diligere se, quàm alios.

Ad Gregorium dico, quòd diligens se ex charitate, non diligit se, præcipuè propter se, sed propter Deum, uolendo se diligere Deum. & ideo est actus charitatis in alterum, scilicet in Deum.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXX. Quæritur,

VTRUM NECESSE SIT EX CHaritate diligere inimicum.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 30. q. 4. Arti. 1.
Scotus 3. sent. dist. 30. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 45. Art. 8. & 9.
Ricardus 3. sent. dist. 30. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 30. q.

Quæstio prima.

Magister agit de charitate quãtũ ad perfectionẽ meriti.

Circa distin. trigesimam quæritur, Vtrum necessarium sit diligere inimicum.

3. Reg. cap. 7

QUOD NON: Quadam Glosa super illud tertij Regum: Fecit quoque mare; dicit, quòd decem præceptis legis omnia, quæ facere debemus, Deus expressit, sed in illis non continetur dilectio inimici. ergo. Confirmatur per illud Saluatoris in Matth. Qui inueni petenti, ab eo quomodo posset saluari, dixit; Serua præcepta. ergo sola obseruantia præceptorum ad salutem sufficit. Matth. ca. 16.

Lucæ cap. 6.

Item Lucæ: Dicit Glosa quædam, quòd diligere inimicum est perfectorum, non paruulorum. & August. super illud Psal. Reuela oculos meos; dicit, quòd diligere inimicos est mirabilissimum, sed non tenentur homines ad uitam perfectam, nec ad mirabilissimam. ergo. Psal. 118.

Matth. cap. 5.

CONTRA id est Matth. Ego autem dico uobis: Diligite inimicos uestros.

RESPONDEO, quòd sic dicitur inimicus pro illo, qui iniustè te odit, uel offendit, & etiam pro omni peccatore, qui est inimicus Dei. Talis potest considerari uel inquantum peccator, siue quantum inimicus, & sic est odiendus. Hoc enim modo odiebat Dauid, quando dicebat: Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita, ut non sint: Vel inquantum talis homo, qui est inimicus, & tunc si intelligatur, quòd sit necessario diligendus actu positiuo distincto elicito, dico, quòd non oportet. Posset enim tantum uacare contemplationi, quòd nunquam haberet de inimico distinctam memoriam, si uerò ueniat in memoria, eũ uellet sibi diligere actu positiuo distincto supererogationis, & perfectionis, & non necessitatis, sed actu indistincto, & habitualiter, tenetur, quia tenetur rogare pro tota Ecclesia, quæ est corpus mysticum, & nullum debet excludere; immo omnes includere tanquam membra. Iustos autem, ut conseruentur, & augumententur in gratia, & peccatores, ut reuocentur ad gratiam.

Quo inimicus sit diligendus, est, odiendus. Psal. 103.

Ecclesia est corpus misticum.

Si autem intelligatur de actu necessario id est, Vtrum teneatur non adire; tunc distinguenda sunt in inimico bona gratiæ, naturæ, & bona fortunæ: Bona gratiæ sunt omnino non odienda; non enim debet nolle sibi gratiam, & correctionem, & alia huiusmodi. Bona uerò naturæ, puta sanitatem, fortitudinem, uitam, pulchritudinem, & scientiam & id genus alia, nolitione absoluta non debet sibi nolle scilicet positiuo nolle, & elicito, sed sufficit sibi non uelle nolitione conditionata. Potest ea sibi nolle, puta hoc supposito, quòd probabiliter crederet, quod non esset sibi ad correctionem, sed potius ad peiorationem; excepto, quòd de uita corporali habet specialem difficultatem, quia post ipsam non est locus pœnitentiæ, & correctionis, ut patet. Sed tamen uideret, quòd ipsius uita corporalis esset in Dei offensione, sine spe correctionis, uel in detrimentum iustorum, tunc posset eam sibi nolle, ut uidetur; Quod probatur ex legenda Sanctæ Anastasiæ, quæ scribebat sancto Grisognono, ut oraret pro matre uiri sui, pro eo, quod eam molestabat in seruitio Dei, pro eo, quod filium Dei blasphemabat.

Bona gratiæ nõ sunt odiẽda.

Hoc habetur in legenda S. Grisogoni

Probatur etiam, quòd iudex recta uolitione potest uelle mortem malefactoris, ut scilicet ponat finem suis peccatis, & sit alijs in exemplum. Rectè etiam potest quis uelle mortem illius, qui prosequitur Ecclesiam Dei, uel destruit bonum Ecclesiæ.

De bonis uerò fortunæ, ut de diuitijs, & huius modi consimiliter dicendum est, sicut de bonis naturæ excepto, q. de his bonis potest dici, q. absolutè potest sibi uelle paupertatem uoluntariam, quia esset sibi meritoria, & similiter persecutionem, uel tribulationem, uel etiam infirmitatem uoluntariam, ut ex ipsius patientia, ex quo uoluntariè substineret, mererentur.

Vt fuit pater Franciscus.

Ex dictis patet quod dicendum est de consimilibus, quę possunt occurrere circa istam materiã.

Ad argumenta utriusque partis patet rñsio ex dictis.

dictis: Dico etiam, quòd omnia præcepta secundæ tabulæ explicant præceptū de dilectione Christi, quia prohibent ne lædatur in se, uel in sua uxore, uel in suis bonis.

Mat. cap. 5. Sed hic est dubium de eo, quod dicit Saluator Matth. Audistis (inquit) quia dictū est Antiquis: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico uobis, &c. Ergo in legalibus præceptis includebatur odium inimici.

Vide D. Bona. dist. præsē ti q. 4. & 5. & alios. 2. Topi. cap. 20. & inde. Respondeo, & dico, quòd nō est uerum, sed Iudæi male intelligentes scripturam arguebant à contrario sensu dicentes: Amicus est amandus, & inimicus odiendus, sicut arguitur in secundo Topicorum, & ita erat prouerbium apud Iudæos. Ideo Saluator non dicit audistis, quia scriptum est. Sed quia dictum est. Sed quia declarabat intellectum scripturæ, uerum subiunxit; Ego autem dico uobis.

DISTINCTIO XXXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXI. Quæritur,

UTRUM CHARITAS MANEAT in patria quantum ad eius durationem.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 31. q. 2. Art. 3.
Scotus 3. sent. dist. 31. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 24. Art. 11.
Ricardus 3. sent. dist. 31. q. 3.
Durandus 3. sent. dist. 31. q. 6.

Quæstio prima.

Magister agit de charitate quantum ad eius durationem. Circa distinct. trigesimam primam quæritur, Vtrum charitas remaneat in patria.

Quod non: Fides euacuatur in patria, quia habet obiectum latens, sed circa idem obiectum latens est charitas in uia, non enim habet pro obiecto Deum clarè uisum, sed creditum.

Corin. ca. 13. Contra id est Apostolus ad Corinth.

Respondeo, quòd nullus habitus superfluus est in patria, sed fides est habitus inclinans ad obiectum latens, & spes est habitus inclinans ad obiectum futurum, in patria uerò obiectum beatificum erit clarum, & præsens potentiæ. ergo nec fides, nec spes remanebunt in patria, quia essent ibi superfluæ, sed succedit eis uisio, & tentio.

Duo dubia notanda. Sed sunt hic duo dubia. Primum, Vtrum dicti habitus euacuentur, quia succedunt eis alij incompossibiles, uel solum quia essent superflui. Secundum, quia cum formaliter sit idem obiectum fidei, & uisionis, & similiter spei, & tentionis, uidetur, quòd credere, & uidere, & tenere non sint actus differentes specie; sed solum per perfectum, & imperfectum.

Quod sit idem obiectum formaliter patet, quia tunc non essent fides, & spes habitus Theologicus, ex quo haberent pro formali ratione obiectali aliquid non æternum.

Responsio ad primū dubiū. Ad primum istorum dico, quòd uisio, & tentio non sunt habitus, sed actus, quia habitus non ponitur, nisi ut inclinet potentiam, Intellectus autem, & uoluntas de se sunt summè dispositi respectu obiecti beatifici præsentis clarè uisi; & ideo superfluum esset ponere ibi habitus; sunt ergo præcipuè actus. Tales autem actus non essent incompossibiles uel habitibus exclusis; Quod patet, quia Paulus in raptu non perdidit fidem, & spem, & tamen habuit actus uisionis, & tentionis. non ergo euacuantur propter primum, sed præcipuè propter secundum. D. Paulus in rapta nō perdidit fidē, & spem.

Responsio ad secundum dubium. Ad secundum dico, quod immo differunt specie, quamuis obiectum formaliter sit idem. Nam differentiam specificam in actibus causat non solū diuersitas formalis obiectorum, sed etiam quandoque rationes necessariæ annexæ. Quod patet, nam credere sicut uidere causatur à duabus causis partialibus scilicet ab obiecto, & potentia, sed uidere causatur ab eis ut perfectè approximate per se, & clarè. Credere autē ut approximata per accidens, quia obiectum non semper est præsens in ratione obiecti potentiæ, & realiter; sed intentionaliter per aliquid aliud, & simile est suo modo de sperare, & tenere.

Tunc uidendum est de habitu charitatis. Dico, quòd habitus charitatis inclinat uoluntatem ad actum dilectionis Dei absolutè, & accidit actui charitatis, ut est eius, quòd sit perfectus, uel imperfectus; & ideo idem habitus charitatis potest esse principium actus imperfecti in uia, & actus perfecti in patria, & ideo non oportet, quòd sibi succedat alius habitus; sed quod ipse idem perficiatur; sed non sic erat de fide & spe, quia ipsi inclinabant ad actus imperfectos, & non perfectos.

Actus dilectionis nō differunt in uia & in patria. Ex his dictis uidetur sequi, quòd nec actus dilectionis differūt in uia, & in patria nisi sicut perfectum, & imperfectum infra eandem speciem, quia nec uariatur formalis ratio obiecti, nec potentia, nec habitus, nec aliqua conditio est ibi necessariò annexa; sed solum per accidens. Accidit enim quòd Deus in uia sit absens, & obscure uisus, ut diligitur ex charitate. Sed utrum in patria posset esse actus dilectionis sine habitu quemadmodum est ibi uisio, & tentio, uideas ibi.

Ad rationem in contrarium responsio patet ex dictis. Accidit enim, quòd obiectum charitatis sit creditum, uel non creditum. &c.

DISTINCTIO XXXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXII. Quæritur,

UTRUM DEUS DILIGAT EX charitate omnia aequaliter.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 32. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 32. q. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 32. q. 1.

Duran-

Durandus 3 sent. dist. 32. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de charitate qua Deus diligit creaturam.

CIRCA distinct. trigesimam secundam quæritur, Vtrum Deus omnia æqualiter diligat ex charitate.

QVOD non: Nam nō omnia æqualiter sunt diligenda ex charitate, quia non omnia æqualiter bona. ergo.

CONTRA: Omnia æqualiter diligit, intelligit ergo & diligit.

Dist. 2. primi libri. q. 1.

Respondeo, & primo dico, quòd Deus ab æterno omnia uoluit. Nam ipse est intelligens, & uolens, ut patet, sed in eo potentia non præcedit actum, quia iam esset potentia imperfecta, & expectaret perfici. ergo quæcunque uoluit ab æterno, uoluit, quia primo suam essentiā, quæ est eius obiectum primum, & adæquatum, consequenter omnia, quę relucent in ea, relucent autem in ea omnia. ergo.

Secundo dico, quòd iste actus, qui uoluit omnia est unus, quia est infinitus adæquans totalem potentiam, & est realiter idem, quod essentia.

Tertio dico, quòd est communis tribus personis, & nō proprius alicuius, quia est actus beatificus, beatitudo aut est una trium. ergo.

Ex his patet quartum, quòd comparando actū ad agens omnia æqualiter diligit, sed est inæqualitas ex parte conuocatorum obiectorum secundorum, super quæ transit dilectio. Vbi sciendum, quòd licet unico actu uelit se, & omnia, tamen illo actu aliquo ordine primo uult se, & in illo signo est perfecte beatus. secundo uult ea, quæ immediatius ordinantur ad ipsum, ut creaturas rationales. Tertio uult eis ipsa, quæ protendunt ad ipsum, ut bona gratię, & in quarto signo uult eis ea, quæ eis sub seruiunt ad hunc modum sensibilem. Ad rationem in contrarium, patet responsio ex dictis.

Speculatio notabilis.

DISTINCTIO XXXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIII. Quæritur,

VTRVM VIRTVTES MORALES sint in uoluntate sicut in subiecto.

Seraphycus Bona. 3 sent. dist. 33. q. 3. Art. 1.
Scotus 3 sent. dist. 33. q. 1.
D. Thomas 3 prima secunda q. 50. Art. 5.
Ricardus 3 sent. dist. 33. q. 1.
Franciscus de May. 3 sen. dist. 37. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 3 sent. dist. 33. q. 3.

Quæstio prima.

Magister agit de uirtutibus moralibus, uel Cardinalibus.

CIrca distinc. trigesimam tertiam, quæritur, Vtrum uirtutes morales sint in uoluntate, uel in appetitu sensitiuo subiectiuè.

QVOD in appetitu sensitiuo, Tertio Ethicorū ponit phylosophus fortitudinem, & temperantiā in appetitu sensitiuo. Confirmatur, quia fortitudo, quæ respicit bonum arduum, est in irascibili. Temperantia uerò, quæ respicit bonum delectabile, est in concupiscibili. Ista autem proprie non distinguntur in appetitu sensitiuo. 3. ethic. cap ultimo. uel penultimo ad finem.

CONTRA: Virtus est habitus electiuus ea diffinitione eius secundo Ethycorum. Electio autem non est nisi uoluntatis, uel rationis. ergo. 2. ethic. ca. 6.

Item uirtus habet pro se obiectum bonum, honestum, sed tale est per se bonum uoluntatis. 9. ethic. ca. 3.

Item uirtus est principium actus laudabilis ex secundo Ethycorum, sed nulli debetur laus propric, nisi intellectualiter, & uoluntariè agenti. ergo. 2. ethic. ca. 5.

RESPONDETVR, quod dicitur quod secundum doctrinam phylosophi uirtutes sunt in appetitu sensitiuo. Vbicunque enim loquitur de eis, ponit eas in appetitu sensitiuo, ut dicunt, excepta iustitia, quam ponit in uoluntate 5. ethic.

Ad hæc sunt rationes, Prima: Voluntas de se est determinata ad bonum simpliciter, tanquam ad suum proprium obiectum. ergo non indiget uirtute determinante. 5. ethic. c. 1. de iustitia.

Item ibi est medium, ubi sunt extrema, sed passiones extremæ, quæ indigent moderamine, non sunt in uolūtate, sed in appetitu sensitiuo. ergo uirtus media, quæ est earum moderatria, est ibidem. D. Thomas in 3. scripti præsenti dist. Art. 2. q. 4.

Item uoluntas est libera. ergo potest se ipsam determinare, & non indiget alio determinante. & confirmatur, quia habitus inclinat per modum naturæ, & ideo repugnat libertati uoluntatis, si esset in ea. Egidius de Roma quolib. 4. q. 18. Vide etiā D. Thomam prima secundæ. q. 50. Art. 5. aliqualiter ad hoc.

Item quia tunc uirtutes morales possent esse in angelis, quod est inconueniens:

CONTRA: Phylosophus ait: nunquam ponit eam in uoluntate, & tamen rationes eorum cōcludūt ita de iustitia, sicut de aliis; Quòd non sit in uolūtate, patet intuenti. Primo politi. cor. ca. 1. & in ethic. ca. 1. & aliis in locis.

Item per oppositum rationis primæ: Voluntas est determinata ad agendū. ergo indiget habitu determinante. Consequentia patet per oppositum locum suæ consequentiæ. Antecedens probatur, quia respicit indifferenter omne obiectū, in quo inuenit rationem boni, sed ibi potest agere non rectè, circa bonum apparens, nec sufficit sibi iudicium rationis ad terminandum eam ad unam partem, cum sit libera, & quamuis nec per habitum cogatur, tamē delectabiliter inclinatur.

Item habitus ponuntur non solum, ut determinent potentiam ad agendum, immo, ut per eos faciliter, & delectabiliter operetur secundum rectū iudicium rationis, esto quòd determinaret uoluntatem sufficienter, non tamē per hoc delectabiliter ageret, & faciliter. Quod patet, quia peccator de nouo conuersus sequebatur rectum iudicium rationis, & tamen non delectabiliter, & faciliter, immo difficulter recte agit.

Item conceditur, quòd ex frequentia actuum generatur prudētia in intellectu. ergo ex frequē-

tia rectarũ uolitionum generatur in uoluntate habitus uirtuosus,

De moribus ecclesiæ c. 15. Item ad huc sunt multæ authoritates Augustini de moribus Ecclesiæ, dicit enim, quòd quatuor uirtutes morales sunt ordinatæ ad mores,

14. de tri. ca. 50. & 6. Item 14. de Trinitate,

9. met. c. ulti. Item Auicenna 9. Met,

Ad quæstionem igitur dico, quòd licet uoluntas sine habitu posset in actum rectum moraliter bonum. Nam primus actus rectus præcedit omnem habitum uirtuosum, cum ex solis rectis actibus generetur, & simile est ex parte intellectus; tamen dico, quod sicut ex multis rectis iudicijs generatur in intellectu habitus prudẽtię, ita ex multis rectis uolitionibus generatur in uoluntate habitus uirtuosus, secundum, quòd sunt actus. Hoc probatur: Nam electio in uoluntate pręcedit omnem rectum actum imperatum in appetitu sensitiuo. ergo ex multis rectis electionibus primo generatur uirtuosus habitus in uolũtate, quã ex multis actibus imperatis generetur in appetitu sensitiuo uirtuosus habitus moderator passionum; Ratio efficacissima. tamen concedo etiam, quòd in appetitu sensitiuo generantur tales habitus uirtuosi, qui sunt quædã qualitates damnantes passiones indebitas ipsius, sed non ex hoc excluditur, quin uirtutes sint in uoluntate generatæ ex rectis electionibus, immo ex redundantia quadam ex uoluntate generatur in appetitu sensitiuo, ex quo modo dictum est.

Ex his patet responsio ad phylosophi dicta, quæ adducunt alij pro se, quia ita ponit cap. 5. fortitudinem, & temperantiam in appetitu sensitiuo, quod tamen non excludit uoluntatem quin principaliter sint in ipsa modo dicto.

Ad primam rationem alterius opinionis patet responsio ex dictis, quòd maior est falsa,

Ad secundum dico, quòd passiones appetitus sensitiui principalissimè moderantur per uoluntatem imperantem oppositos actus illis passionibus, ergo habitus uirtuosus existens in uoluntate principalius est moderator passionum existentium in appetitu sensitiuo, quàm habitus existens in ipso appetitu sensitiuo, licet uterque concurrat, ut patet dictis.

Ad tertium dico, quòd licet uoluntas posset se determinare, ut patet, quòd determinat se in primo actu recto, non tamen quòd faciliter, & delectabiliter agat sine appetitu, nec etiam quòd eliciat ita perfectum actum, si habitus sit partialis causa, respectu actus. Et ad confirmationem dico, quòd quando causa principalis est libera, & causa minus principalis est naturalis respectu eiusdem actionis, ad quam concurrit tota actio, dicitur libera, & effectus dicitur liber productus, Non enim naturalis causa minus principalis, cogit ad agendum causam principaliorem.

Ad quartum concedo, quòd si Angeli essent creati in puris naturalibus, & non essent à Deo imprimente in eis uirtutes perfectiores, potuissent sibi acquirere actus uirtuosos morales; & cõfirmatur hoc, quia Angeli mali acquisierunt sibi actus uitiosus, Item hæc opinio confirmatur, & opposita impugnatur, quia secundum illum Doctorem in statu innocentiæ homo non habuisset in appetitu sensitiuo passiones indigentes moderamine, & tamen habuisset perfectiores uirtutes morales, quàm modo habet, ut patet per Magistrum in littera & per D. Augustinum.

Ad principale igitur patet responsio ex dictis de dicto phylosophi. Ad confirmationem dico, quòd irascibilis, & concupiscibilis sunt etiam in uoluntate &c.

DISTINCTIO XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIIII. Quæritur,

VTRVM VIRTVTES DONA, ET beatitudinis & fructus sint idem habitus inter se.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 34. q. 1. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 34. q. 1.
D. Thomas prima secundæ q. 68. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 34. q. 1.
Durandus 3. sen. dist. 34. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 34. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigesimam quartam quæritur, Vtrum uirtutes, dona, & beatitudines, & fructus sint distincti habitus. Magister agit de septem donis.

QVOD non Per Gregorium super illud Iob: Nati sunt ei septem filij, & tres filiæ. Libro primo cap. 8. in tertia expositione.

Item quia donum, & uirtus est fortitudo, ut patet, ergo & alia pari ratione.

Præterea si essent distincti, unus ex una parte esset idẽ, alii ex alia parte: Antecedẽs est falsum, quia fortitudo est donum, & fortitudo est uirtus. Contra: Quia habent alium & alium numerum, ut patet. Nam uirtutes sunt septem, beatitudines octo. Matth. Dona sept̃e. Isai. fructus duodecim ad Galath. ergo. numerata sunt alia. Math. cap. 5. Isaiæ cap. 11. Galath. ca. 5.

RESPONDEO, & dico, quòd sunt idem, sed dicuntur uirtutes, in quantum perficiunt modo humano dona, ut perficiunt modo super humano, beatitudines, ut perficiunt modo in humano; de fructibus non facit mentionem ista opinio. Héricus quolib. 4. q. 33.

CONTRA: ista sunt uerba metaphorica. Nam formaliter omnia perficiunt modo humano, quia informant hominem causaliter, perficiunt modo super humano, idest super naturali, non tantum dona, sed etiam uirtutes theologicæ, ut patet; nullum enim donum est perfectius charitate, quæ est uirtus modo in humano, perficere non est aliquid dictum nisi Metaphoricè. Nullũ donũ est perfectius charitate.

Aliter dicitur, quòd contingit per uirtutes uoluntatem rectè agere per dona perfectè, per beatitudines expeditè. D. Bona. Art. 2. q. 1. præsentis distinctionis.

CONTRA: Virtus est, quæ habẽtem perficit, ut ait Phylosophus in ethicis, Et etiam cum sit habitus, facilitat, & habilitat potentiam, ut expeditè agat, 2. ethic. ca. 5.

agat, ergo diſtinctio aſſignata nulla eſt, quia omnia competunt primo membro.

D. Thomas prima ſecundæ. q. 68 Ar. 1. & ricardus Art. 1. q. 1. præſentis diſtinctionis.

Aliter poteſt dici ſine aſſertione, quòd præter habitus ſpeculationis, & practicos acquiſitos, qui pertinent ad ſcientiam, uel ad artem de quibus nihil ad præſens, non eſt neceſſarium ponere in uiatore alios habitus uirtuoſos præter ſeptem uirtutes theologicas, & quatuor morales; ſed iſtæ ſufficientes ſufficiunt, & perficere poſſunt uiatorem. Quod probatur ſic: Viator non poteſt habere actum niſi circa obiectum creatum, uel increatũ.

Ordo notabilis qualiter uirtutes Animam perficiant reſpiciendo obiectum, increatum ſiue creatum.

Contra: Obiectum increatum poteſt habere triplicem actum. ſ. intelligendi, & ad iſtum ſufficit ſibi fides, quæ quidam ſi ſit perfectiſſima ſufficienter perficit quantum ad omnem actum intelligendi, qui eſt neceſſarius de Deo in uia diligendi Deum. Cum in ſe, & ad iſtum ſufficiat charitas, & diligendi eum, ut bonum mihi ſecundum affectionem commodi, & ad iſtum ſufficit ſpes, ita quod ſpes, & charitas ſufficienter ſi ſint perfectiſſimæ perficiunt uoluntatẽ, quantum ad omnẽ actum amandi, & deſiderãdi. Circa obiectũ creatum ſufficienter perficitur per prouidentiam, ut ſit pfectiſſima ſiue ſit acquiſita, ſiue infuſa, quia

Prouidentia perficit. & ordinat intellectum.

prouidentia ſufficienter perficit, & ordinat intellectum circa omne agibile ſecundum omnem rationem agibilis appetitus uerò tam intellectiuus, quàm ſenſitiuus ſufficienter perficitur per tres alios habitus morales, ſi ſint pfectiſſimi ſiue ſint acquiſiti, ſiue ſint infuſi. Nam iuſtitia perficit uoluntatem, quantum ad omnem actum, quem habere poteſt circa bonum honeſtũ, & utile, & hoc tam ad ſe, quàm ad alterum. Temperantia uerò perficit cõcupiſcibilem circa omne delectabile, bonum, arduum. Sufficienter ergo perficitur Viator iſtis ſeptem uirtutibus Theologicis, & moralibus acquiſitis, & infuſis, quantum ad omnem actum ordinatũ, quem habere poteſt circa quodcunque obiectum.

Iuſtitia perficit uoluntatẽ.

Temperantia perficit concupiſcibilẽ.

Est autem diligenter notandum, quòd dictæ quatuor uirtutes morales, non ſunt quatuor habitus ſingulares, immo ſunt quatuor genera communia, ſub quorum quolibet continentur multa alia genera ſubalterna, quamquam deſcendant ad ſpecies ſpecialiſſimas. Et ideo quando dicitur: ſufficienter perficitur; eſt intelligendũ, quòd uerum eſt, quòd omnis habitus uirtuoſus particularis, qui eſt in Viatore naturaliter acquiſitus, uel infuſus eſt ſub aliquo dictorum ſeptem.

Diuiſio habituum.

Omnis habitus eſt intellectualis, uel appetitiuus.

Vnde ſciendum, quòd habitus habet duas diuiſiones generales, & immediatas. Nã oẽs habitus, uel eſt intellectualis, uel appetitiuus, & qlibet iſtorum membrorum eſt acquiſitus, uel infuſus intellectualis acquiſitus diuiditur in ſpeculatiuum, & practicum. Speculatiuũ per realem, & rationalẽ. Qualis diuiditur 6. Met. in Metaphyſicam, Phyſicam, & diuinam. Et adhuc forte quodlibet iſtorum diuiditur multis diuiſionibus, antequam deſcendat ad ſpecies ſpecialiſſimas. Habitus rationis diuiditur in Grammaticam, Logicam, & Rhetoricam. Practicus uerò acquiſitus diuiditur in ea, quæ ſunt circa factibile, & circa agibile. Et ille, qui eſt circa factibile, plurimas habet diuiſiones, quia quidam eſt nauifactiuus, quidam domificatiuus, & ſic de aliis multis. Ille etiam, qui eſt circa agibile, multas habet diuiſiones, ut patebit in quæſtione de connextione uirtutum. In omnibus iſtis diuiſionibus de habitu intellectuali non cadunt niſi duæ uirtutes ex ſeptem. ſ. fides, & Prudentia, ut patet. non autem alii habitus intellectuales prædicti tam practici, quàm ſpeculatiui numerantur inter uirtutes morales, nec ſunt neceſſarij homini ad bene operandum, & ad rectè uiuendum.

6. Met. cõ. 1. 2.

Habitus rationis diuiditur.

Ex hoc patere poteſt uanitas phyloſophiæ communis phyloſophantium de diminutis cognitionũ ſuarum diuiſionibus.

Habitus autem infuſus habet ſub ſe duas ſpecies. ſ. Charitatem, & Spem. Acquiſitus uerò primo diuiditur in duo. ſ. in uirtutem, quæ diſponit appetitum ad ſe, & alterum uocatur iuſtitia, quia ipſe eſt uirtus, quia redditur unicuiq; quod ſuum eſt. Illa uerò, quæ diſponit ad ſe, non habet commune nomen, & iſta forte eſt ratio, quare non ſiſtitur in numero ternario in uirtutibus moralibus . ſ. ſed in quaternario, quia iſta, quę diſponit ad ſe, immediatè diuiditur in duas nominatas, ſcilicet in Fortitudinem, & Temperãtiam. Nam appetibilia ſunt in duplici differentia, quædam, quæ ex ſe ſtatim ſunt nata appeti, uel fugi, ſicut bona delectabilia, uel indelectabilia, & circa iſta eſt Temperantia, quæ moderatur appetitũ, ne ſtatim proſequatur appetibilia, niſi modo debito; nec ſtatim fugiat inappetibilia: Nam quandoque inappetibilia ſunt proſequenda. Exemplum de medicina amara. Quædam autem, quæ non ſunt ex ſe appetibilia in appetitu primo modo, ſed ſecundario, ut bonũ arduum, quod ſi ſit appetibile, ut bonũ, eſt tamen inappetibile, ut arduum, & circa iſta eſt fortitudo. Ponitur autem fortitudo in iraſcibili, quæ reſpicit arduum. Temperantia uerò in concupiſcibili, quæ reſpicit delectabile, & ita omnes ſpecies contentæ ſub fortitudine, ſunt in iraſcibili ſubiectiuè. Et ſpecies contentæ ſub Temperantia ſunt in concupiſcibili. Et ſpecies contentæ ſub Prudẽtia, ſunt in intellectu, ſiue ratione. Species autem contentæ ſub iuſtitia, ita ſunt in uoluntate, quòd non in appetitu ſenſitiuo, & ideo nõ oportet dicere, quòd ſint in cõcupiſcibili, uel iraſcibili, ſed abſolutè in uoluntate. Species autẽ contentæ ſub habitu infuſo, Vna ut fides, eſt in intellectu; Aliæ duæ in uoluntate, & in concupiſcibili, quia Deus, qui eſt eorum obiectum, & bonum delectabile: & nullo modo habet rationem fugiẽdi. Vt autem ſciantur ſpecies Temperantiæ, notãdũ eſt, quòd concupiſcibilia ſunt duo prima. ſ. honor, & delectatio. Temperantia circa honores dicitur Humilitas. Sed illa circa delectationes, & uoluptates, rectum nomen ſui generis. ſ. temperantiæ, ſed iſta eſt muliplex ſecundum quòd quædã delectabilia ſunt comeſtibilia, quędam potabilia, quędam laſciuia, & hæc circa ſenſum tactus. Et circa iſta eſt alia, & alia Temperantia; ut Sobrietas circa potabilia; Abſtinentia circa comeſtibilia. Caſtitas circa laſciuia, & ſic de multis aliis ſpeciebus tam temperantiæ, quàm aliarum uirtutũ, quæ, Deo dante, alibi explicabuntur.

Quæ ſit iuſtitia.

Appetibilia ſunt in duplici differentia.

Exemplũ de Medicina amara.

Fortitudo ponitur in iraſcibili.

Temperantia ponitur in cõcupiſcibili.

Duo ſunt cõcupiſcibilis, bonor, & delectatio.

Tunc

Doctrina mirabilis qualiter Saluator dedit in euangelio intelligi uirtutes.

Tunc ad quæstionem prædictam potest dici, quòd dona beatitudinis, & fructus non sunt distincti habitus à prædictis, & uirtutibus, sed sunt earum species. Vnde prima beatitudo. s. Paupertas est species Temperantiæ, ut patet. Secunda. s. Comitas, uel, ut ita dicam: mititas est species iustitiæ secundum Scotum, quia accipitur hic pro affabilitate, qua quis communicat se alteri per bonum amicitiæ. Tertia. s. luctus cōtinet sub spe, quia accipitur hic lugere pro desiderare. Quarta. s. esuries iustitiæ, uel est etiam desiderium, & continetur sub spe, uel, ut dicit Scotus, est actus diligēdi Deū in se, & pertinet ad Charitatem uiæ, & ideo dicitur esuries, quia nō est ita completa dilectio Dei in uia, sine desiderio ammixto, ut patet. Quinta scilicet Misericordia est perfectissima species iustitiæ, communicat e. s. proximo se, & sua. Sexta. s. Munditia cordis est species Temperantiæ, Moderatum illicitarum uoluptatum. Septima. s. pax est species iustitiæ. Nam pax seruatur quando Rector iustitiæ regit, & subitus iuste obedit, & ita pax in subdito est quædam obedientia, & per cōsequens iustitia. Octaua. s. Patientia est perfectissima species fortitudinis, & ita Saluator omnes beatitudines locauit sub uirtutibus appositus, & nullam sub prudentia, & fide. Nominauit autem istas, plusquam alias species, quamuis sint multę aliæ species uirtutum, ad excludendos errores multorum phylosophorum ponentium beatitudinem in oppositis passionibus. Vt, aliqui in diuitijs, aliqui in honoribus, aliqui in uoluptatibus, & & in alijs alij.

Quādo seruetur pax.

Quæ sit pax in subdito.

Vbi posuerint phylosophi Beatitudinem.

Consimiliter dico de donis. Nam donum sapientiæ est charitas, quia in scriptura Sapiētia dicitur à sapere, Donum intellectus pertinet ad fidem, & scientiam, & est quintum donum. Dicitur autem intellectus fides terminorum articulorum fidei. Scientia uerò fides conclusionum. Donum consilij est prudentia, quę est habitus cōsiliarius de cōclusionibus practicis. Quartum donū est ipsa fortitudo proprio nomine nominata, ut patet. De quinto dono iam dictum est. Donum sextum scilicet pietatis, idem est, qđ est Misericordia, quę est quarta beatitudo nominata à Christo, & ideo est species iustitiæ, ut ibi patuit. Donum septimū scilicet timoris idem est quod humilitas, & ideo est species temperantiæ, ut patet supra.

Bonum sapientiæ est charitas. Vnde dicatur sapientia.

De fructibus spiritus, quos enumerat Apostolus ad Galathas, patet, quòd ibi nominatur fides, & Charitas sub proprijs nominibus, quæ quidem sunt duæ uirtutes Theologicæ. Gaudium & pax sunt delectationes consequentes ad charitatem, Patientia est species fortitudinis, Longanimitas est spes, ut patet. Vnde Patriarchæ dicuntur longanimes fuisse, quia diu expectauerūt promissionem iam eis factam à Deo de Christo. Et ita longanimitas est perfecta spes. Bonitas est idem hic, quod Misericordia. Et ideo est species iustitiæ, ut patet supra, Māsuetudo idē est quod obedientia, & ideo species est iustitiæ, ut patet supra. Modestia est species Temperantiæ. Modestus est, qui est temperatus in gestibus, & in alijs id genus rebus. Continentia, & Castitas sunt duæ species Temperantiæ. ita. quòd Continentia sit temperantia respectu aliorum delectabilium, & Castitas præcipuè respectu lasciuium. Modestia posita sub temperantia potest poni sub prudentia; ut ille dicatur modestus, qui prudenter se habet in agibilibus. Patet igitur totum.

Galath. ca. 5.

Longanimitas est perfecta spes. Quis sit modestus.

Ad argumenta principalia ad utranque partē patet responsio ex dictis. De uirtutibus moralibus ha betur in libro Sapientiæ.

Sapiētia c. 8.

DISTINCTIO XXXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVI. Quæritur,

VTRVM VIRTVTES MORALES SINT connexæ.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 36. q. 1.
Scotus 3. sent. dist. 36. q. 1.
D. Thomas prima secundæ q. 65. Art. 1.
Ricardus 3. sent. dist. 36. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 36. q. 1.
Franciscus de May. 3. sen. dist. 37. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 36. q. 1.

Quæstio prima.

Circa Distinctā trigesimam sextam, omissa distinctā trigesima quinta, in quę agitur de differentia Donorum, qua differentia patet ex quæstione præmissa; Quæritur, Vtrum uirtutes morales sint connexæ.

Magister agit de uirtutum connexione.

Quod non: Religiosus potest habere opportunitatem circa passiones temperantiæ referendas, & non circa passiones, quæ pertinent ad fortitudinem, puta circa bella, & alia huiusmodi. Et ita aggenerabitur in eo uirtus Temperantiæ, & non uirtus fortitudinis. habitus enim generantur ex actibus.

Item uoluntas potest eligere contra rectum iudicium rationis sibi ostensum. ergo ex multa rectis iudicijs potent generari in intellectu habitus prudentiæ, & in uoluntate non generabitur uirtus, immo potius uitium ex illis multis primia electionibus contra rectum iudicium rationis.

Item Castitas uirginalis est uirtus, & Castitas coniugalis simul, & utraque est species temperantiæ, & non solum una potest esse sine alia, immo non stant simul, ut uidetur.

Item Magnanimitas est uirtus, & non stat simul cum humilitate, ut uidetur, nec Liberalitas cum paupertate, nec Magnanimus dignificat se in magnis honoribus. Humilis uerò in paruis. Similiter pauper nō potest excitari in actibus liberalitatis, & ita non potest aggenerare sibi habitum.

Contra id est phylosophus 6. ethic. & Augustinus 6. de Trin.

6. ethic. & 6. de trin. cap. 4.

Respondeo, quòd primo uidendum est de connexione trium uirtutum moralium inter se, Se-

se. Secundo de connexione earumdem cum prudentia. Tertio de connexione uirtutum moraliũ cum Theologicis. Quarto de connexione Theologicarum interse.

Hẽricus quo lib.5.q.26. & 27. quere ochamquol.4. q.6.& in 3. & q.12.

De primo dicitur, quòd Virtutes morales in esse imperfecto nõ sunt cõnexæ necessariò, sed in esse perfecto sic. Primum probatur, quia potest se aliquis exercere circa actus Temperantiæ, non exercendo se circa actus fortitudinis. Et ita generabitur in eo habitus Temperantiæ, & non fortitudinis.

Secundum etiam probatur, quia non est uirtus perfecta in eo, qui potest deuiare à suo proposito, & debito fine, sed si quis sit temperatus, & non fortis potest deuiare à debito fine temperantiæ. ergo. Minor probatur: Nam non posset cogi ad actus in temperantiæ timore mortis, et tunc ipse assentiret, ex quo non haberet uirtutem fortitudinis, quæ est necessaria ad aggrediendam mortẽ propter bonum uirtutis.

Pulchra opinio D. Thomæ prima secundæ. q. 65. Art. 1.

Aliter dicitur, quòd secundum nullum gradũ perfectum, uel imperfectum sunt connexæ secũdum esse naturale; quod habent tales habitus, immo perfectè potest haberi unus sine alio. Sed tamen sunt connexæ secundum omnem gradum, quantum ad esse morale, & ad esse uirtutis. Primum probatur, quia prius potest esse sine posteriori secundum omnem gradum sui, & similiter eorum, quæ sunt essentialiter ordinata, unum potest esse sine alio secundum omnem gradum sui. Sed ita est in proposito. Nam prudentia est in intellectu, & ita actus, quibus generantur aliæ uirtutes, aliæ etiam non habent essentialem ordinẽ inter se, ut patet ex dictis.

Secundũ etiam probatur, quia ratio uirtutis moralis formaliter consistit in conformitate ad aliam uirtutem moralem, uel saltem talis conformitas est necessariò requisita ad hoc, quòd sit uirtus moralis.

Qũo uirtutes morales sint cõnexæ ad inuicem.

Aliter dico, quòd Virtutes morales secũdum nullum esse ipsarum sunt necessariò connexæ, sed tamen dico, quòd sunt connexæ, in quantum aliquo modo sunt principium merendi. Primam partem probo: Nam uirtus moralis non perficit hominem in esse morali totaliter, sed partialiter. Alias una sola sufficeret, secundum quòd uirtus uisiua non perficit hominis sensitiuam totaliter, sed partialiter i esse sensibili, & nisibili: Alias sola ipsa sufficeret, sicut ergo homo potest perfectè esse uidens secundum quencunque gradum absq; eo quòd participet aliquem gradum de auditu, immo omnino si sit surdus, potest homo esse perfectè temperatus absq; omni gradu fortitudinis. Sed sicut ille non est perfectus sentiens, sed perfectus uidens: ita iste non esset perfectus moralis, sed perfectus temperatus. Et dico, quòd potest hoc esse uel per infusionem à Deo, de potẽtia absoluta ipsius Dei, quia de congruo non infundit unam sine alia, uel naturaliter non essentialiter, quia generatur ex diuersis actibus, non essentialiter ordinatis, immo disperatis, & circa diuersa & disperata obiecta.

Tunc ad probationem secundæ partis primæ opinionis dico, quòd sicut ad uisum non pertinet dirigere hominem in finem auditus, ita ad Temperantiam non pertinet dirigere hominem ad finem fortitudinis. ergo nõ accidit ex imperfectio ne Temperantiæ, si talis non aggreditur mortem propter bonum uirtutis. Et cum dicit, quòd ipse facit contra temperãtiam; Dico, quòd aliquo modo in uoluntarie hoc faciet, & tristatur. Sed eligit istud minus triste, ut effugiat aliud magis triste. s. mortẽ. Exemplũ: Perfectè auarus proijciet merces in mari timore mortis.

Exemplum.

Ad probationem secundæ partis opinionis secundæ dico, quòd illa conformitas nec est forma lis ratio uirtutis moralis, nec est necessariò requisita, nisi in quantum uirtus moralis est aliquo modo principium merendi, & hoc modo intelligendæ sunt omnes authoritates Sanctorum de cõnexione uirtutum moralium loquentium.

Tunc ergo probo secundam partem meæ opinionis, quæ ponit hanc secundam partem connexionis, quia ratio meriti est Charitas: Charitas autem præexigit omnes alias uirtutes aliquo modo, ut patebit.

Qdid sit ratio meriti.

Secundus articulus habet tres difficultates. Prima, Vtrum quælibet uirtus moralis appetitiua sit connexa cum propria prudentia, hoc est, Vtrum stante intellectu in apice rationis, uoluntas possit eligere oppositum cõtra illum rectum rationis iudicium, & prudentiæ. Secunda, Vtrum tres uirtutes morales appetitiuæ ita necessariò sint connexæ cum prudentia, quòd exigant intellectum, quantum ad habitum. Tertia Vtrum prudentia sit una.

De primo dicitur à multis, quòd sic, ita quòd uoluntas non potest eligere oppositum eius; quæ actu iudicat intellectus, sed necessaria malitia uoluntatis excæcat rectum iudicij intellectus. Quod probatur per phylosophum 3. ethic. ubi dicit, quòd Omnis malus est ignorans.

Gotfredus quol. 5. q. 12. quol. 2. q. 16. quol. 19. q. 13. quol. 12. q. 2. quere Albertum & alios, & Henricum infra.

Item 6. ethi. uult phylosophus, quòd si uolũtas est mala, intellectus malè dictat.

3. ethic. ca. 5. 6. ethic. ca. 15

Item Augustinus super illud Psal. Loquetur ad eos in ira sua; ait: Obumbratio mẽtis sequitur eos, qui legem Dei transgrediuntur.

Ps. 2. c. 5.

Item Dionysius de diuinis nominibus: Nullus operatur bonum, ad malum aspiciens.

Cap. 5.

Item per rationem sic: Si prima praua electio uoluntatis non excæcat intellectum, pari ratione nec secunda, nec aliqua alia, & ita poterit esse uoluntas summè praua absque aliquo errore in intellectu, quod est ualde absurdum, & cõtra omnẽ sententiam Sanctorum omnium.

Ad articulum autem, qui dicit, quòd stante intellectu uoluntas non potest elicere oppositum; dicunt, quòd uerum est, si intelligatur, quòd recti tudo in intellectu causet rectitudinem in uoluntate, quia tunc uoluntas nõ liberè uellet bonum, sed cogeretur. sed si intelligatur consecutinè, ita quòd ad reductionẽ unius sequatur reductio alterius, & econuerso, & de errore similiter; Tunc dicunt, quòd non est error, hoc dicere, immo uerum, nec

nec sic intelligitur Articulus.

CONTRA: Augustinus super illud psal. Forte uiuos deglutissent nos; Viui absorbentur à morte, qui sciunt malum esse, & consentiunt.

Ps. 123. Quære Henricum quolib. 10. q. 10. Psal. 68.

Idem dicit super illud psalmi: Fiat mensa corũ coram ipsis.

Item super illud psalmi: Concupiuit anima mea.

Psal. 118. Gimel sermone. 4. 3. & 4.

Item per rationem sic: Volũtas nõ potest peccare, stante intellectu in apice recti iudicii, nunquam peccabit ex pura ignorantia, quæ excusat peccatum. Sed consequens est falsum, quia uolũtas in uia nõ est impeccabilis, nec omne peccatũ est ex pura ignorantia, immo quandoq; ex malitia, immo alias nullum esset mortale. Sequitur ergo illud Antecedens, ex quo sequitur, ꝙ sit falsũ. Nunc probo consequentiam, ꝙ sequatur ex illo Antecedẽte: Si uoluntas excæcat intellectũ, quãdo debet peccare, hoc est, quia causat in eo errorem oppositum illi recto iudicio, in quo erat, uel quia aduertit eum per suum imperiũ, ne actu consideret. Sed non potest dari primum, quia ille error esset q̃dã falsa intellectio. Nulla aũt itellectio causatur in intellectu à uoluntate, sed ab obiecto.

SI dabis secundum, ꝙ magis uidetur.

Cõtra: Omnis actus uoluntatis necessariò præexigit actum intellectus prius natura, & simul tẽpore; Ille ergo actus, per quem uoluntas imperat intellectui, quòd non actu consideret, præexigit actum intellectus, tũc sic; Si talis actus est rectus, uoluntas per te non poterit auertere intellectum per suum imperiũ ab illo recto iudicio, quia tũc contra iudicium rectæ rationis, si non est rectus, ergo faciendo contra eum, non erit peccatum, nisi puræ ignorantiæ, & totum, quod sequitur, erit ex pura ignorantia.

Si dicas, ꝙ non præexigit, tunc uoluntas aliũ actum in intellectu, nisi illud rectum iudicium, à quo eum auertit. Tunc sequitur per te, quòd possit eum auertere, quia iam faceret contra rectum iudicium, cum auertere tale sit male uelle: igitur ex hac ueritate patere p̃t intuenti diligenter, ꝙ ad saluandum, non esse peccatum, est ex pura ignorantia, immo ignorantia non est imputabilis, nisi malitia sit causa illius ignorantię aliquo modo, & sic necessariò oportet dicere, ꝙ uoluntas potest uelle, & eligere oppositum eius, quod dictat iudicium rectæ rationis, stante etiã tali iudicio in sua rectitudine.

Confirmatur etiam iste modus, quia damnati odiunt Deum, nec tamen sunt ita excæcati, ꝙ iudicent Deum esse odibilem, immo oppositum iudicant, & ideo semper habent remorsum consciẽtiæ. Nam ut dicit Isaias, Vermis eorum non extinguetur.

Isaiæ ca. ulti.

DICO ergo, ꝙ stante recto iudicio in Intellectu, uoluntas potest uelle oppositum; & ex hoc sequitur unum Corollarium, ꝙ potest ex illis rectis iudiciis aggenerari in intellectu prudentia, absq; eo, quòd in uoluntate generetur bonus habitus moralis; immo uitium potest in ea generari ex illis malis electionibus, ut patet.

Corollarium.

AD authoritates omnes Sanctorum, & Phylosophorum pro alia opinione, dico, ꝙ malitia in uoluntate dupliciter excæcat intellectum, positiuè s. & priuatiuè, quia uolente eligere contra rectum iudicium rationis, auertit intellectũ, ne diu sistat in illo iudicio. Nam iudicio stante, remorsus conscientiæ surgit, & ita uoluntas aliquo modo tristatur. Et ideo ad faciendam talem tristitiã auertit intellectũ à tali iudicio, & ita excæcat eũ priuatiuè, quia tollit ei lumen, ut patet. Positiuè ẽt potest eum excæcare, quia facta electione illius praui finis contra iudicium intellectus, qui iudicabat illum non esse eligẽdum, sed fugiendum; tũc uoluntas auertit intellectũ ab illo recto iudicio, & imperat ei, ꝙ intelligat ea, quæ faciunt ad illũ malum finem consequẽdum. Et ita excæcatur intellectus, & positiuè per intellectionem eorum, quæ faciunt ad malum finẽ, & etiam per inuestigationem alicuius rationis probabilis, & apparentis, probãtis illum finem iam electum esse bonũ.

Malitia in uoluntate duobus modis excæcat intellectum.

Speculatio singularis, & resolutissima.

Per hoc patet, ꝙ ratio opinionis alterius est falsa, quia nõ potest diiudicare rectum iudicium, facta praua electione, ut patet ex dictis.

DE secũda difficultate dico, ꝙ omnes tres uirtutes morales appetitiuæ sunt connexæ in Prudẽtia, quia ipsam necessario supponunt. Nam nõ potest esse appetitus rectus, nisi sit conformis rectę rationi, ex 6. ethic. Habitus etiam moralis uirtuosus non generatur in appetitu, nisi ex rectis actibus appetitiuis. ergo non generatur uirtus moralis in appetitu, nisi prius saltem natura generetur in intellectu habitus prudentiæ ex illis rectis rationibus.

D. Thomas prima secũdæ q. 65. Art. 1. & Henricus quol. 5. q. 16. & quol. 13. q. 14.
6. ethic. ca. 3.

Nũc igitur diligẽter ex istis duabus difficultatibus dictis, & solutis, attende, ꝙ licet prudentia nõ sit necessariò connexa cum aliis uirtutibus moralibus appetitiuis, potest tamen aggenerari sine ipsis, ut patet ex solutione primæ difficultatis. Ipsæ tamen sunt connexæ in ea, quia quælibet ipsarum necessario ipsam præsupponit, ut patet ex modo dictis.

Sed est hic unum dubium, quia ex 6. ethic. Prudentia est ratio recta confisè se habens appetitui recto. ergo nõ est prudentia in intellectu sine uirtutibus moralibus in appetitu.

Dubium.
6. ethic. c. 3.

Dico tamen, ꝙ cum prius, ut sit, non necessario dependeat à posteriori, & prudentia sit natura prior appetitu recto cum diffiniat ipsum. Ideo &c.

AD phylosophum dico, ꝙ est cõfisè se habẽs &c. quia quantum est ex se est relatiuum ipsius praxis elicitæ, uel imperatæ à uoluntate, ut patet ex quæstione de scientia practica in prologo primi libri sent.

Vide quæstionem de praxi & practica in prologo primi sent.

DE tertia difficultate dico, ꝙ sicut Ars respicit factibilia, ita prudẽtia respicit agibilia, nec est maior connexio hic, quàm ibi. Sicut ergo diuersa factibilia respiciunt, & requirunt diuersas artes proprias, ita diuersa agibilia requirunt diuersas prudentias proprias.

Confirmatur, quia sicut affectus potest esse bene ordinatus circa aliqua agibilia, & mala circa

alia

alia in eligendo, ita intellectus in dictando. Nam quælibet uirtus moralis appetitiua præexigit proprium rectum dictamen intellectus.

6.ethi.ca.ult. Ad phylosophum ergo in 6. ethicorum dico, quòd ponit unam prudentiam unitate generis, sicut & unam temperantiam, & non quòd sit unus habitus unitate formali, & specifica.

Dubium. SED est dubium, Vtrum sint connexæ uirtutes infra idem genus, puta, utrum possit dici prudens, qui est prudens circa aliqua agibilia, & circa aliqua non. Et temperatus, qui est temperatus circa aliqua, & circa aliqua non, puta circa commestibilia, & non circa alia, puta circa honorem, &c. Videtur, quòd sic, quia simpliciter saluatur in una specie, unde homo simpliciter est animal.

CONTRA: Qua ratione una species denominat, etiam alia opposita denominat. ergo simul erit prudens, & non prudens, temperatus, & non temperatus.

Responsio ad mentem Scoti. RESPONDEO secundum Scotum in solutione ultimi articuli principalis istius quæstionis, quòd nec species uirtutis moralis infra idem genus sunt necessariò connexæ secundum aliquod esse perfectum, uel imperfectum. Quod probatur eodem modo, quo probatus est primus Articulus principalis.

Ad instantiam dico, quòd aliter fiunt denominationes secundum esse morale, quàm secundum esse logicum; Non enim proprie diceretur prudens, uel temperatus absolute & simpliciter, sed cum determinatione, ut in tali materia; immo potius absolutè denominaret uitium oppositum, quia ad hoc, quòd homo sit prauus sufficit unum uitium, sed ad bonitatem moralem non sufficit una uirtus, maximè, si insit positiue uitium.

Quò uirtutes morales non sint connexæ cum aliis. DE tertio Articulo principali dico, quòd uirtutes morales, nec quantum ad actum, nec quantum ad habitum sunt necessariò connexæ cum Theologicis. Quod patet, quia ex puris naturalibus possunt acquiri etiam ab uno Pagano. nec è conuerso est necessaria connexio. Quod patet, quia Puero in baptismo infunduntur Theologicæ uirtutes, & tamen non habebat morales acquisitas.

SED dices, quòd tunc infunduntur sibi.

DICO, quòd non est necessarium, quòd infundantur morales distinctæ à Theologicis. Quod patet, quia unus peccator conuersus habet theologicas uirtutes, & non morales; Probo id quia si infunderentur sibi habitus morales uirtuosi in quocunque gradu, statim tollerentur oppositi habitus uitiosi, quos sibi acquisierat, ut patet, ergo statim delectabiliter eliceret actus moraliter uirtutes, uel saltem non delectabiliter, & difficulter, cuius tamen contrarium experimur, immo difficulter abstinet talis ab actibus uitiosis, donec per exercitium aggeneret habitus corruptiua oppositis uitiis, sed bene pro tunc remanent habitus uitiosi, ita quòd habitualiter adhuc est uitiosus, sed nō actualiter, quia cessant actus, sed quia Charitas uirtualiter est omnis uirtus, quia ipsa existente statim adultus potest elicere omnem actum moraliter uirtuosum circa quamcunque materiam, uel saltem fugere oppositum actum uitiosum. Ideo habens Charitatem diceretur quodammodo habere omnem uirtutem, & ideo dicit Gregorius in sermone de Apostolis, uel in homelia, quia etiam ipsa est preciosa ratio merendi; ideo ipsa dicitur forma, omnium uirtutum, & sine ipsa omnes dicuntur informes, quia ipsa per suam præsentiam omnibus dat rationem merendi, & per eius absentiam tollit eandem. Et ideo dixi superius in primo Articulo, quòd omnes uirtutes sunt connexæ in ueritate, quantum ad rationem merendi: Et dixi, quòd Charitas aliquo modo uel exigit omnes uirtutes morales, quia est uirtualiter omnis uirtus mō dicto. Dico autem, quòd de facto Deus tāquam Medicus perfectissimus, & liberalis infundit habitus morales pueris beatificandis, & peccatoribus conuersis, si prius moriantur, quàm eos sibi acquirant in istanti, quo eos beatificat.

Charitas uirtualiter est omnis uirtus.

Charitas est forma omniū uirtutum.

DE quarto Articulo principali dico, quòd nec uirtutes theologicę per se inter se sunt necessario connexæ, quod patet quia in patria manet Charitas sine fide, & spe, saltem quantum ad actum, & etiam quantum ad habitum secundum multos, uel saltem potest, in uia autem possunt manere fides, & spes informes, & sine Charitate, licet non ècōuerso, ut patet.

In patria manet charitas sine fide.

TVNC ad argumēta dico, quod principalia duo prima uerum concludunt, & sunt pro me, ut patet.

Tertium etiam uerum concludit proprie accipiendo Virginitatem, sed largo modo post dici, quòd Castitas coniugalis stat cū Virginitate mētali, licet non corporali.

EODEM modo posset dici ad quartum, quia magnificua in actibus, & ubi oportet, potest esse humilis in mente, & ubi oportet, & similiter pauper in opere, uel in rebus, etiam uoluntariè pauper potest etiam mentaliter esse liberalis aliquo modo.

Concedo tamen quòd in summo non solum non sunt connexæ, immo sunt incomposs ibiles, quamuis sint species eiusdem generis uirtutis.

Authoritates D. Augustini & Phylosophi patent ex dictis.

DISTINCTIO XXXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVII Quæritur,

VTRVM OMNIA PRAECEPTA decalogi sint de lege naturæ.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 37. q. 3. Art. 1.
Scotus 3. sent. dist. 37. q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 100. Art. 1. & 8.
Ricardus 3. sent. dist. 37. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 3 1. q. 1.

V Quæstio

Quæstio prima.

Magister agit de præceptis.

CIRCA distinct.trigesimam septimam quæritur, Vtrum omnia decem præcepta Decalogi sint de Lege Naturæ.

QVOD NON: Quæ sunt de Lege naturæ, sunt naturaliter nota.ergo.Maior probatur, quia sunt secundum dictamem rectę rationis.Minor patet per Apostolum ad Ro.Nam concupiscentiam ne sciebam,nisi Lex diceret:Non concupisces. Roma.ca.7.

Item in his, quæ sunt à Lege Naturæ, Deus non potest dispensare, sed dispensauit in aliquibus de istis, ut de Homicidio.sic habetur in Genesi. Vbi præcepit Abrahæ, quòd sibi immolaret Filium.Et infurto,quãdo præcepit filiis Israel quòd exspoliarent Egiptios.ergo.Maior probatur,quia quidquid dictat recta ratio naturalis, est iustum,& licitum naturaliter ex natura rei,& oppositum est illicitum; Sed Deus non faceret licitum esse illud,quod est denatura rei, & ex se illicitum.ergo. Gen. cap. 22.

CONTRA: Quia omnia sunt secundnm dictamen rectæ rationis,ut patet considerãti.

RESPONDEO, quòd aliquid potest dici de Lege Naturæ dupliciter; Vno modo strictè, & propriè,& hoc modo ea,quæ sunt de Lege Naturæ, sunt,uel principia practica non ex terminis, uel cõclusiones necessariò sequentes ex talibus principiis practicis, & ex terminis notis. Alio modo largè sunt aliqua de Lege Naturæ, quæ pro eo.s. quòd multum sunt consona talibus principiis practicis,uel conclusionibus.In his, quæ sunt de Lege Naturæ primo modo per nullam potentiam possunt dispensari, quia tunc fieret licitum illud quod de natura rei,& ex se est illicitum. In his autem,quæ sunt de Lege Naturæ secũdo modo possunt dispẽsari,quia ipsis recognitis,uel immutatis ad huc posset haberi ultimus finis, & intentus.

Aliquid põt dici de lege naturæ duobus modis.

Exemplum in politia cõmunitatis. Istud principium iuris supponitur per se uerum, quòd in tali politia sit pacificè uiuendum, sed ut pax ista melius cõseruetur,ordinatur, quòd possessiones omnium sint distinctæ, nam si omnia essent communia, infirmi, qui plus curarent de bono proprio,quàm de communi, possent turbare pacem in politia.ergo ista ordinatio est multum cõsona illi principio per se uero, sed tamen non est omnino necessaria, quia & si omnia essent communia,adhuc,si homines uellent,possent pacifice niuere in politia.

Exemplum.

Tunc ad propositum dico, quòd præcepta primæ Tabulæ.s.Non habebis Deos alienos, non assumas nomen Dei in uanum, & memento,ut diẽ sabbati sanctifices.i.ista tria, & maxime prima duo negatiua,sunt de Lege Naturæ primo modo. Et ideo nunquam Deus posset in eis dispensare. Nũquam enim posset permittere,quòd adorarentur plurea Dii,aut alius Deus falsus,quia sibi fieret irreuerentia,sed de hoc est dubium, quantum ad illud, certum est, quòd non est de Lege Naturæ, nec alicuius Legis,quòd Deus sit colendus, & diligendus actualiter omni tempore,quia pręcepta affirmatiua nõ obligãt ad sẽper, nec est de Lege Naturæ,quòd colatur, & diligatur actu elicito in tali die,uel in tali tempore determinato.

Nota de pręceptis primæ tabulæ.

Præcepta affirmatiua nõ obligant ad semper.

ALIVD dubium est, quia uidetur, quòd non. Quia ex quo nõ tali vel tali tpe determinato,ergo pari ratione nec in tali,& ita in nullo per inductionem ab omnibus singularibus ad unũ uniuersale.

Dubium.

SED contra: Videtur ꝙ tunc Deus posset dispensare permittendo,ꝙ Creatura rationalis nunquam eũ diligeret actu elicito,quod uidetur ualde inconueniens. Credo, quòd sit de Lege Naturæ,ꝙ Creatura rationalis in aliquo determinato tempore colat,& diligat actu elicito,& cum dicitur non in isto,nec in isto;Dico,ꝙ quãdo actualiter occurrit sibi intelligere ratione ultimi finis Creatoris omnium,uel Redemptoris, & talium, ita ꝙ ratio dictat,ꝙ tunc est diligendus,& non occurrit sibi impedimentum,tunc dico, ꝙ nisi actu ellcito eũ diligeret,sed ex sua prauitate,& malitia resiliret,dato,ꝙ non odiret, faceret contra Legẽ Naturę.

Opinio Authoris.

Præcepta autem secundæ Tabulæ sunt de Lege Naturæ secundo modo,quia licet nõ sint principia practica ex terminis notis,uel conclusiones ex his necessariò sequentes,sunt tamen eis multũ consona,& hoc secundum magis,& minus, secundum ꝙ patere potest. Et ideo in aliquibus de his potest Deus dispensare,exclusis tamen malis circunstantiis.Non posset.n.permittere furtum,uel homicidium faciendum cum praua intentione,& si praua intentio, uel alia praua circunstantia sit formalis ratio in pręcepto negatiuo,puta furtum, uel homicidium,uel concupiscẽtia, &c.huiusmodi,tunc potest dici, ꝙ dispensare potest in materiali,& non in formali.

Quę pręcepta secundæ tabulę sint de lege naturæ.

TVNC ad argumenta principalia dico: Ad primum, dimissa maiori, quæ posset distingui secundum prædictam distinctionem,ut patet;dico, ꝙ ad probationẽ Minoris.s. ad authoritatẽ Apostoli,quòd ipse tractat in parte illa de peccato originali,& tũc uult dicere,ꝙ nisi lex diceret:Nõ cõcupisces, nesciret concupiscentiã, quã experiebatur in se ipso esse sibi innatam naturaliter, uel inflictam propter peccatum, Quia Lex non prohibet naturalis hominis concupiscentias ideo nescientia, non refertur ad concupiscentiam præsertim cum alibi ipse dicat: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Sed refertur ad causam. Attamen, quia hoc non uidetur sufficere, quia ad huc sequitur, ꝙ non erat per se notum naturaliter concupiscentiam esset illicitam, ita potest dici,ꝙ istud præceptũ est secundæ tabulę, & ideo non est de Lege naturæ primo modo, & tunc erit respondendum ad maiorem per distinctionem.

Ad Rom.c.7.

Ad secundum patet responsio per eam dist. Tunc pot est dici, ꝙ tunc cum filiis Israel non dispensauit in furto, quia cum ipse sit Deus omniũ potuit eis concedere spolia egiptiorum,transferẽ do dominium ad eos.

Ad aliud oppositum dico, quòd non omnia sunt secundum dictamen rectæ rationis, tanquã principia

principia practica nota ex terminis, uel conclusiones, sed alia tanquam eis consona.

DISTINCTIO XXXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVIII. Quæritur,

VTRVM OMNE MENDACIVM sit peccatum.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 38. q.
Scotus 3. sent. dist. 38. q. 1.
D. Thomas secunda secunda q. 110. Art. 3.
Ricardus 3. sent. dist. 38. q. 2.
Durandus 3. sent. dist. 38. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 38. q. 1.

Quæstio prima.

Magister agit de quibusdam peccatis pertinentibus ad explanationē quinti præcepti. puta de mendacio, & periurio, quæ in illo præcepto prohibentur.

CIRCA dist. trigesimam octauam quæritur, Vtrum omne mendacium sit peccatum.

QVOD non: Genesis cap. 22. Dixit Abrahā pueris suis, quādo uolebat immolare Isaac: Expectate hic: Ego, & puer illuc properātes, postquā immolauerimus reuertemur ad uos. Sed credebat occidere Isaac, & per consequens non credebat se reuersurum cum eo. ergo dixit contra illud, quod credebat in mente, & tamen non est uerisimile, quòd tunc peccauerit, quando debebat exercere illum actum obedientiæ, pro quo tantū commendatur in scriptura.

Gen. ca. 42.
Gen. cap. 43.

Item Gen. dixit Ioseph Fratribus suis: Per salutem Pharaonis, exploratores estis. Similiter fecit poni Scyphum in sacco Beniamin, & dixit, quòd auguratus est Scyphum, & tamen non dicebat uerum, quia non erat ei licitum auguerari.

Exodi. cap. 1.
Iudith. c. 10.

Item de obstetricibus Pharaonis, & de Iudith coram Oloferne, & multa alia exempla sunt in scriptura.

Primo Regū. cap. 21.

Item simulatio in factis non est minus peccatum, quàm in uerbis, & tamen Dauid fingebat se fatuum coram Acchis.

CONTRA id est Augustinus in libro de mendacio in multis locis.

Quid sit mentiri.

RESPONDEO, & dico, sicut cōmuniter dicitur, quòd omne mendacium est peccatum. Ratio est: Omnis actus substractus deformitati, ut sic, est peccatum; sed omne mendaciū est tale. ergo. Maior patet. Minor probatur, quia mentiri est cōtra mentem ire, & ita de sua ratione includit intentionem fallendi, & per consequens deformitatem, quia intentio fallendi est circunstantia mala. Sciēdum est autem, quòd actus substractus non includit formaliter deformitatem semper, sed bene aliquis, ut odire Deum, &c. huiusmodi, & talis actus non potest separari à deformitate, & ideo nō potest esse non malus. Sed actus substracti, qui pertinent ad præcepta secundæ tabulæ non includunt deformitatem semper, & ideo potest ab eis tollere Deus deformitatem, & ideo potest in illis præceptis dispensare. Hoc modo, potest elici actus sine deformitate, puta occisio hominis, acceptio rerum, idque genus alia. Sed tunc nō proprie posset dici homicidium, uel furtum, quia hoc nomen furtum nō significat præcipue actū substractum, sed totum aggregatum ex actu, & circunstantia mala, scilicet deformitate, & ita mentaliter significat mentire totū aggregatū ex uerbis prolatis, & deformitate scilicet intentione fallendi, & ideo dixi, quòd hoc totum mentiri includit deformitatem, quod uerum est, ut patet. Sed quia actus substractus, puta prolatio uerborum de se non includit, ideo eadem uerba possunt proferri sine mendatio, ut patet.

In quibus præceptis potest Deus dispensare.

Triplex est mendacium.

SECVNDO uidendum est, quale peccatum sit mendacium. Vbi distinguēdum est, quòd triplex est mendacium. Perniciosum, officiosum, & iocosum. Perniciosum est, quòd nocet uel ei, cui mentior, uel ei, quo, siue contra quem mentior, & tale mendacium semper est peccatum mortale; & secundum quòd magis, uel minus nocet; ita est magis, uel minus peccatum, puta, si nocet sibi contra fidem, uel contra mores, secundum quòd nocent falsi Prædicatores, & Hæretici, uel contra uitam corporalem, uel contra bona temporalia, sicut faciunt falsi testes, uel falsi accusatores, & inuidi, uel contra famam, sicut faciunt detractores, & sic de aliis. Et sic iudicandum est peccatum maius, uel minus, secundum quòd magis, uel minus nocet, & secundum quòd sit maius uel minus praua intentione, & secundum alias circunstantias personales, tam personæ mentientis, quàm personæ, cui mentitur, quàm etiam personæ, contra quam mentitur, sicut patet intuenti.

Qūo nocent falsi concionatores, & falsi hæretici.

Quid sit officiosum mēdacium.

Officiosum mendacium est, quod alicui prodest, & nulli nocet. Verbi gratia: Si furiosus uellet occidere quanquam, & à me peteret gladium, & responderem non habere, supposito, quòd haberem.

Iocosum est, quod uerè à mentiente dicitur, cum intentione fallendi, nec ipsum de se est aptū natum fallere, immo statim apparet esse mendacium, nec per consequens per ipsum aliquis fallitur, immo audiētes statim animaduertūt, quòd ioco sè dicitur, & propter solatium. Ista duo mendacia semper sunt peccata uenialia i oībus hoībus. in Viris autē perfectis possunt esse peccata mortalia dupliciter. Primo, si ex hoc scādalizetur proximus, quia Vir perfectus debet cauere à scandalo proximi, non solum propter substractionem, cui de se est annexa aliqua culpa, scilicet uenialis, immò etiam propter substractionem actus neutri. Secundo, si Prælatus, cui ex officio suo conuenit alios iudicare, & etiam prędicare, si esset assuetus dicere talia mendacia in iudicijs, & in prędicationibus, uel etiam coram illis, quos habet iudicare, & prædicare; talis posset peccare mortaliter, quia redderet se suspectum de ueracitate illis, quibus debet esse ueraa, & ita posset cessare fructus prædicationis ex sola occasione.

Nota, & bene

Vir perfectus debet cauere a scandalo proximi.

In primo casu accipitur Vir perfectus Religiosus,

Viri perfecti qui nam sint

Nota de concionatorib. & de nostris prælatis.

sus, qui est perfectus ui suæ professionis. In secū do soli Prælati, quibus ex officio conuenit prædicare, & iudicare, nec tamen excluduntur à primo casu, ut patet.

Ad principalia argumenta, siue Authoritates. Ad primam de Abraham dicitur, quòd nullo modo fuit mentitus, quia firmiter sperabat, quòd Deus resuscitaret eum post immolationem. Erat enim in nullo dubitās de promissione sibi facta à Deo: In Isaac nocabitur tibi semen. Vnde dicit Iosephus in libro Antiquitatum, quòd per uiam eundo Abbraham cum Isaac dixit, quomodo miraculose fuit conceptus, & natus, & quòd Deus resuscitaret eum, si permitteret cum immolari; erat enim tunc Isaac. 33. annorum. Et ideo non potuisset eum immolare, si noluisset.

Gen.cap.51.

Nota hic plura meditādo.

Isaac erat triginta Annorū.

Opinio Scoti

Ad illud de Iacob uidetur Scotus concedere, quòd dixerat mendacium, sed fortè, quòd fuit mēdacium officiosum, quia debebat prodisse populo Dei futuro. Et licet noceret Esau; iste tamē pro fectus proponebatur ei nocumento, licet possit dici, quòd non fuit mentitus, quia ipse erat Esau primo genitus, & si non quantum ad personam, tamen quantū ad ius primogenituræ, quam aliās sibi emerat ab Esau, ut patet. Et etiam quia Deus sic uoluit eum præferre descensurum ex eo populum suū, & ita mater eius Rebeccha diuinitus inspirata forte ad hoc eum induxit.

Gen.ca.25.

Ad illud de Ioseph cōceditur, quòd fuerint mēdacia iocosa.

Quære Nicolaum. de lyra ubi que.

Ad illud de Obstetricibus aliqui dicunt, quòd peccauerunt mortaliter, & ideo earum actus non meruerunt retributionem æternam, sed temporalem. Sed longè probabilius dicitur, quòd earum mēdacia fuerunt officiosa, quia pietate motæ mentiebantur, ut prodessent pueris Iudæorum.

Ad illud de Iudith dicitur, quòd fuit mendacium officiosissimum, quo ad Iudæos, quos ex hoc sal nare uolebāt, licet fuerit perniciosum ad Olofernem. sed ista officiositas præponebatur illi perniciositati.

Ad illud de Dauid potest etiam dici, quòd fuerit solatium officiosum, ut patet.

DISTINCTIO XXXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIX. Quæritur,

VTRVM OMNE PERIVRIVM SIT peccatum mortale.

Seraphycus Bona. 3. sent. dist. 39. q. 1. Arti. 1.
Scotus 3. sent. dist. 39. q. 1.
D. Thomas secunda secundæ q. 98. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 39. q. 1.
Durandus 3. sent. dist. 39. q. 5.
Ioannes Bacconitanus 3. sent. dist. 39. q. 1.

Quæstio prima.

Circa dist. trigesimam nonā quæritur, Vtrum omne periurium sit peccatum mortale.

Quod non: Aliquando iuratur implendum aliud, quod ex se est illicitum, & peccatum mortale. sed nullum illicitum fit licitum per iuramentum. ergo tale iuramentum non est implendum, quia peccaret mortaliter, implendo. ergo pro iurare tale iuramentum non est peccatum mortale. Alias esset talis perplexus, quod non est dicendum in lege Christiana. 22.q.4. in ma lis.

Item magis uidetur iurare per Deum, quàm per Euangelium, sed durum esset dicere, quòd iurare per Deum, & per iurare sit peccatum mortale cum tota die homines sic faciant.

Item potest esse iuramentum incautum ex parte iuranti, dolosum, uel coactum ex parte faciētis iurare, sed talia iuramenta non uidentur obligare mortaliter ad impletionem. ergo.

Contra id illud Exodi: Non periurabis, sed reddes Domino tuo iuramenta tua. Cap.20.

Respondeo, quòd iuramentum est ultima assertio humana de dicenda ueritate, adducendo Deum in testem. Propterea, quòd homo propter peccatum incurrit in istū defectū inter alios, quia non est sufficienter uerax, sed pronus ad decipiendum; ideo adinuentus est modus iste iuramenti, ubi adducitur, & inuocatur Deus in testē, qui nullo modo potest falli, & ex hoc statim patet, quòd periurium est peccatū mortale, quia in periurio fit irreuerentia Deo, ac si esset uerax. & posset falli & decipi. & ideo periurium est contra illud præceptum primæ tabulæ: Non assumes nomen Dei tui in uanum. Quid sit iuramentum. Per iuriū est peccatū mortale. Periurium est contra præceptum primæ tabulæ.

Sed sunt hic duo dubia, Primum est: Vtrum in deliberatio excuset à peccato mortali. Secūdum; An iurans asserēdo illud, quod credit esse uerū per opinionē, & nō per uerā sciētiā, peccet mortaliter.

Ad primum dico, quòd nullū periurium inde liberatum, est quotiescunque iteratum est peccatū mortale. Sed tamen est diligenter attendendum, quòd sicut dictum est de actu meritorio; ita suo modo dicendum est hic. Dicebatur. n. supra, cum ageretur de uirtutibus, quòd quis ita potest se exercere in bonis actibus, quòd aggeneratur in eo habitus inclinans ad bene agendum, ita quòd statim quàm præsentabitur sibi materia debita, eliciet actum laudabilē, nec tamen dicēdum erit, quòd talis actus nō sit meritorius, quia nō cum deliberatione elicitus, immo erit meritorius, & deliberatè elicitus, sed deliberatio in sic habituato fit tempore imperceptibili sicut ponebat exemplū de Citharœda, qui nunquā laudabiliter pulsaret, si semper deliberaret, quàm debet tangere chordā. Ita in proposito pōt quis ita se exercere in malis actibus, quòd aggenerabitur in eo habitus uitiosus, ita perfectè inclinās ad male agēdū, quòd statim, quàm accidit sibi materia, eliceret malū actū, Vnde talis non excusatur propter indelectationem; immo deliberatè malè agit; sed indeliberatio fit in tempore imperceptibili propter malam consuetudinem, & habitū indeliberatū, supposito quòd periurium, uel quicunque alius sit uere, & proprie indeliberatus nunquam est peccatum mortale. Pulchrū exemplum.

Ad

Ad secundum Dubium dico, quòd cum iuramentum sit ultima assertio humana, ut dictum est supra, nunquam debet fieri de certo; Vnde si quis ex deliberatione iuret de aliquo absolutè, & asser tiuè affirmando uel negando illud, de quo nō est certus, quamuis illud credat probabiliter per aliquas coniecturas, peccat mortaliter; hoc patet, quia asserit se habere scientiam ex quo absolute iurat de eo, de quo habet opinionem.

Pro Confessoribus. Item quia ex hoc possent sequi multa pericula, puta, si petatur ab eo testimonium, ut puta, Vtrum talis interfecerit talem, & q ipse credat, q sic: & iuret absolute, q sic. Ille forte ex testimonio huius punitur pœna mortis, & tunc posset contingere, quòd esset innocens.

Dubium. Est aliud dubium, quia periurium non uidetur esse contra præceptum primæ tabulæ, ut dixisti supra, sed potius contra præceptum secundæ tabulæ, ubi dicitur: Non reddes contra proximū tuum falsum testimonium.

In periurio est duplex peccatum. RESPONDEO, & dico, quòd in periurio est du pliciter peccatum, & si non in omni, saltem in aliquo potest esse, sed mendacium cōtra proximū, & illud est ibi materiale, & hoc est contra præceptum secundæ tabulæ, & hoc intendit Magister in littera. Et falsa inuocatio Dei in testem, sicut dictum est supra, & hoc est ibi formale, & hoc est assumere nomen Dei in uanum, & irreuerenter, Et hoc est q est contra præceptum primæ tabulæ, ut dixi.

De speciebus iuramenti. SECVNDO est hic uidendū principaliter de speciebus iuramenti. Vbi est sciendum, quòd quoddam iuramentum est assertorium, & de isto dictū est iam. Et quoddā est promissorium, & illud semper est de futuro;

Triplex est iuramentum. Sed illud potest esse triplex: Coactum, Incautum, & Dolosum, & quartum potest esse carens omnibus istis circunstantijs. De iuramento coacto promissorio, Vtrum obliget ad obseruandū, uidendum est, quæ coactio potest cadere in uirū perfectum, & quæ in uirum alium, & de hoc sunt opiniones. Quære de hoc alibi in summis.

Iuramentū incautū est duplex. IVRAMENTVM incautum est duplex, uel quod cadit super materiam illicitam, puta iurare fornicari &c. huiusmodi, & talem non est seruandum, quia iuramentum nō facit licitum, quod de se est illicitum; tamen in actu iurandi peccauit mortaliter; Quia uel non intendebat facere, & tunc adducebat Deum in testimonium falsi, uel intendebat & tunc est peccatum mortale, quia uelle peccare mortaliter, est peccare mortaliter.

Quid sit iuramentum promissorium. ALIVD est iuramentum promissorium incautum, ut ab iurare opera perfectionis, puta non intrare Religionem, &c. huiusmodi, & tale etiam iuramentum non est seruandum, quia licet licitū sit stare sine operibus perfectionis, non est tamē licitum cum opposito proposito, quia tunc poneretur obex gratiæ Spiritus sancti, & ideo in tali actu iurandi peccauit mortaliter, nisi adimpleat.

Quid sit iuramentum dolosum. Iuramentum dolosum est uerbo aliquid asser tiuè cum iuramento promittere, & mente opposi tum proponere, & tale iuramentum, esto, quòd sit de re licita, non est tamen obligatorium, quia nemo obligatur ad illud, cuius oppositum proponit, nisi forte alia iura obligarent eum. Sed dico, quòd non ex ui iuramenti. In actu autem talis iuramenti peccatur mortaliter, quia adducitur in testimonium Deus falsi propositi secundū uerba.

Quartum autem iuramentum promissorium carens istis dictis circunstantijs, est obligatorium in tantum, quòd quandoq; iurans cum determinatione determinat non implere, peccat mortaliter. Sed circa istam materiā possunt multa dubia fieri, sed hæc in summis.

Ad argumenta principalia. Ad primum respō sio patet ex dictis; nam licet tale iuramentū nō sit implendum, peccatur tamen mortaliter in actu iurandi. Requirehos casus in summis.

Ad secundum dico, quòd cęteris paribus maius iuramētum, quod esse pōt, est iurare per Deū, immo nullum aliud est magnum, nec licitum in quantum in illo, per quod iuratur relucet Deus, & quanto speculatius, & perfectius in eo relucet tanto iuramentum est maius. sed iuramētum per Euangelia est maximum, quia ex communi consuetudine approbata ab ecclesia tale est iuramentum solemne. Et ita semper præsumitur, quòd sit cum deliberatione. sed iurare per Deum, & per id genus alia ex usitato modo loquendi frequenter fit sine deliberatione, sed si quis solemniter, & cum deliberatione iuraret per Deum, nec posset facere maius iuramentum, & periurare esset maximum peccatum, quantum ad culpam. periurās autem per Euangelia esset magis infamis ex institutione ecclesiæ, non ex quantitate culpæ, non enim semper infamia sequitur quantitatem culpæ, sicut potest patere in multis exemplis. An iuramētū iurare per Deum sit maius. An iurare per euangelia sit maximum iuramentum.

Ad tertium patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO XL.

CIRCA DISTINCT. XL. ET VLTI. Quæritur,

VTRVM LEX NOVA SIT GRAuior ueteri.

Seraphicus Bona. 3. sent. dist. 40. q. 3. Art. 1.
Scotus 3 sent. dist. 40. q. 1.
D. Thomas prima secunda q. 107. Arti. 4.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. quadragesimam, & ultimam quæritur, Vtrum Lex noua sit grauior lege ueteri.

QVOD sic: Noua includit totam ueterem, & addit aliquid plus. ergo est grauior. Consequentia patet: prima pars antecedentis probatur. Matth. Non ueni soluere legem, sed adimplere. Secunda pars probatur ibidē: dictū est antiquis: Nō occides, ego aūt dico uobis, q irascit fratri suo. &c. Matth. cap. 5.

Contra Matth. Venite ad me omnes. qui laborati estis &c. Et infra: Iugū. n. meū suaue est. &c. Matth. ca. 11.

Grauitas legis ex duobus pendet.

Respondeo, quod ex duobus pendet grauitas Legis.s.ex onere imposito, & ex defectu adiutorij ad sufferendum onus impositum; ista ergo duo sunt hic uidenda. De primo dico, quòd in Lege ueteri fuerunt præcepta moralia, ceremonialia, & iudicialia.

Dubium.

Mirabilis doctrina doctoris subtilis de cōditionibus utriusque testamenti, & legis.

Matth.cap. 5.

De moralibus dictum est supra, quòd illa eadem, quæ fuerunt in Lege ueteri, sunt in noua.s.decem præcepta. Sed dubium est, in qua Lege eorum obseruantia fuerit difficilior, & si uera fuit expositio Pharisæorum, qua docebant diligẽdum esse amicum, & licitum esse odire inimicum per locum à contrariis arguentes, & similiter, quod non essent prohibita præcepta actualiter, & huiusmodi. Tunc nostra essent difficiliora, hoc est, quod illa eadem tenemur obseruare difficiliori modo, & perfectiori, ut patet Matthęi. Sed forte Pharisæi malè exponebant illa præcepta, ut tactũ fuit in præcedentibus. & ideo dixit eis Christus: Audistis, quia dictum est antiquis: & non dixit, quia scriptum est.

Matth.cap.5.

Quænā sint nostra cæremonialia.

De ceremonialibus non est dubium, quòd illa fuerunt quasi incomparabiliter plura, & difficiliora; nam nostra ceremonialia non sunt nisi septem sacramenta, quorum ritus, & obseruantia facile potest impleri, ut patet; nec sunt ipsa omnia necessaria omnibus, sicut patet de matrimonio, & ordine, nisi forte dicas de confessione, cuius obseruantia uidetur multum difficilis reuelare. s. propria, & secreta peccata nota soli Deo, & sibi, quod est ualde uerecũdum, & pęnosum, ut uidetur, sed hic oppositum est remedium: Quia ne confidens ex hoc possit confundi; Confessor obligatur ad maximum sigillum secreti, & etiam rationabile est, quod quilibet in hac uita erubescat de propriis peccatis, ut ex hoc fugiat pęnam futuram pro eis debitam. Sed illa Lex habebat tot præcepta ceremonialia, quòd sicut dicit D. Augustinus ad inquisitiones Ianuarii, & ponitur in canone; Omnia Rabbi Moyses enumerat plusquam sexcenta prę cepta ceremonialia, ad quæ omnia obligabantur & aliqua erant ualde grauia, ut quòd tribus uicibus in anno omne masculinum cōueniret in Hierusalem, quantumcunque distarent, & quod tollerẽt septimum Annum propter quod duobus annis perdebant fructus, & alia munera; unde dicebat Petrus secundo Actuũ: Quare uultis imponere nobis onus graue, quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus?

Ad quid obligetur Confessor.

Tangitur in Canone dist. 32.

Exodi ca. 23. leuit cap.25. & Deut.cap.15. Actuũ. c. 15

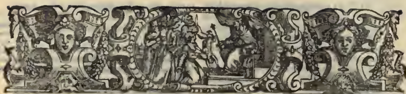
De præceptis iudicialibus non est dubium, quod Lex Christiana in quantum à Christo immediate tradita, est leuissima, & illa erat grauis. Nam ibi dicebatur: Dentem pro dente, Oculum pro oculo, Pedem pro pede, & id genus alia. Debebat autem lapidari mulier depræhensa in adulterio, & multa talia. Verum est, quòd eis non erat licitum aliquid addere ad præcepta iudicialia, sed nobis sic. Et ideo modo sunt tot addita per Rectores populi Christiani, tam spirituales, quàm tẽporales. Hinc hodie nostra præcepta iudicialia sunt multo plura, & forte grauiora, sed factum est ad obseruandum bonum pacis propter discolos.

De secundo Articulo principali dico, quod adiutorium collatum nobis ad portandum onus est longè maius, & perfectius, quia propter merita passionis Christi iam posita in effectu nobis datur longè perfectior gratia, cęteris paribus. Est.n. unum ualde notandum, quòd nobis pro isto onere promittuntur cęlestia, & ęterna. Vnde Faustus & Manichæus hæretici dixerunt Legem illã non esse ab uno Deo, pro eo, quòd non promittebat nisi terrena. Multò ergo leuius est nobis portare onus, quàm eis erat. Non est etiam omittendum de adiutorio, quod nos habemus ex meritis Beatæ Virginis Mariæ, & Patris Nostri Francisci, ac Diui Antonij, nec non aliorum innumerabiliũ Sanctorum. Omnibus ergo pensatis, longè facilior & melior est lex nostra, quàm uetus.

Nota.

Ad rationem principalem in contrarium dico, quòd & si Lex noua contineat omnia præcepta moralia ueteris Legis, & forte aliqua addat, uel saltem explicationem aliquorum de illis, alleuiatur tamen magis ex alia parte, quantum ad præcepta cęremonialia, ut patuit, & propter alia, quæ dicta sunt in secundo Articulo principali.

Et hæc de Tertio. Deo Gratias.

FRATRIS ANTONII ANDREAE MINORITAE CONVENTVAL.

SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORIS, ET EXPLORATORIS PROFVNDISSIMI IN QVARTVM SENTENTIARVM.

DISTINCTIO I.

Circa Distinctionem primam Quæritur,

VTRVM CREATVRA POSSIT HABERE actionem respectu termini creationis.

Scotus 4.sent.dist.1.q.1.
D.Thomas prima parte summæ q.45.Art.5.
Ricardus 2.sent.dist.1.q.4.Art.4.
Durandus 2.sen.dist.1.q.4.

Quæstio prima.

Vide Varronem, & alios côiter in pricipio secûdi, ubi hanc qônê disputant.

IRCA distinct. primam quarti libri Sentêtiarum consueuit quæri, Vtrum Sacramêta nouæ legis habeant aliquam emicantiam respectu gratiæ; & quia gratia tantum creatur; Ideo quæritur sub hoc titulo: Vtrum potentia creandi possit communicari creaturæ aliquo modo, saltem, quòd creatura possit Creatori coagere.

Homilia 80. & ponitur in Canone 1.q.1.Detrahe.

QVOD SIC. Augustin. super Ioan. ait: Quæ est ista uirtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? Sed cor non abluitur nisi per gratiam, ergo aqua baptismi creat in corde gratiam.

83.q.78.

Item Augustinus ait: Ideo creatura non potest creare, quia agit per corpus, sed si ista est bona, consequentia patet, quòd Angeli, qui non agunt per corpus, potuerunt creare.

Item creatura potest anihilare, ergo pôt creare. Consequentia patet, quia eadem est distantia affirmationis ad negationem, quæ est èconuerso. Antecedens probatur, quia uoluntas ex se potest peccare, si peccatum corrumpit gratiam, sed gratia non corrumpitur nisi per anihilationem, sicut non producitur nisi per creationem.

PRAETERREA corrumpendo formam naturalê anihilat eam. Probo, quia non manet nisi in potentia materię; uel ergo manet eadem numero, & poterit duci eadem numero per agens naturale, quod est impossibile, uel solum manet eadem specie, & tunc habetur propositum; quia eadem numero uel est anihilata, uel transubstantiata.

Item effectus, qui non adæquat causam superiorem, potest produci à causa inferiori; sed gratia non adæquat primam causam, & eius causalitatem, ergo.

CONTRA id est Augustinus super Gen. dicês: Ita Angelus non potest creare, sicut nec seipsum producere; sed patet, q nulla creatura potest seipsam producere, ergo. Lib.9.cap.21.

RESPONDEO, quòd in ista quæstione imponitur Magistro sententiarum, quòd ipse tenuit partem affirmatiuam; sed hoc nô credo esse uerum, sicut patet consideranti eius litteram. Concedunt communiter Doctores partem negatiuam, quam quidem probant sic: Primus terminus creationis est esse, ut patet per Authorem de causis. tunc sic: Effectus uniuersalissimus non potest esse nisi à câ uniuersalissima, sed esse est huiusmodi. ergo nô pôt esse nisi à Deo, qui est uniuersalissima câ.

D.Tho.1.parte summæ q.45.Art.5.

2.Phys. & 5. Met.

SI QVIS dicat, quòd effectus uniuersalissimus est, qui est ab uniuersalissima causa principali, sed non oportet, quòd sit ab uniuersalissima causa instrumentali, & sic creatura poterit creare, non sicut causa principalis, sed sicut causa instrumentalis.

CONTRA: Instrumentum habet aliquam actiuitatem respectu effectus principalis agentis, aliter frustra adderetur, & frustra esset diuersitas requisita inter instrumenta à diuersis agentibus in diuersis actionibus. ergo si creatura posset creare, sicut causa instrumentalis, haberet actiuitatem respectu ipsius esse, quod est primus terminus creationis; sed hoc non potest fieri, quia probatum fuit, quòd respectu effectus uniuersalis causa quæcunque non uniuersalis actiuitatem aliquam habere non potest. ergo nec sicut causa principalis, nec sicut instrumentalis, potest creare, & per consequens nullo modo.

Hēricus quolib.4.q.ulti. & Ricardus in 2.dist. 1. Art. 4. q. 4. quæris D. Bona.

ALII probant eandem negatiuam sic: Omnis causa secunda præsupponit primam, aliter non esset causa secunda in creando, & effectus primæ præsupponit effectum causæ secundæ, & etiam patet in exemplo. Nam uidemus, quòd effectus artis præsupponit effectum naturæ, sed omnis creatura est causa secunda respectu Dei. ergo præsupponit effectum Dei in materia, sed creatio nihil præsupponit. ergo.

Item distantia infinita non potest tolli per uirtutem finitam, sed inter contradictoria, quæ sunt extrema creationis, ut esse, & non esse, est distantia infinita. ergo nō poterit tolli per aliquam creaturam.

Opinio Authoris.

DICO, quòd conclusio uidetur mihi uera. sed rationes non uidentur mihi concludere, ideo soluam eas. Ad primam dico, quòd uniuersalissimū est æquiuocum, uel ibi accipitur pro perfectissimo, & tunc est uerum, quòd uniuersalissimus effectus est ab uniuersalissima causa, & perfectissimus effectus est à perfectissima causa; sed talis effectus non est nisi à causa principali, quem concedo non posse produci nisi à Deo. Si uero accipitur pro communissimo; tunc ratio nō ualet, quia effectus cōmunissimus est perfectior omni contento sub eo, & ita si creatura potest producere effectum determinatum particularem ipsum producendo primo, & per se producit consequenter omne superius, sicut in sex principijs dicitur, quod natura in his latēter operatur, idest in uniuersalibus.

Perfectissimus effectus est à perfectissima causa.

Ad illud quòd additur de causa instrumentali dico quòd est falsum, quia non oportet quòd instrumentum per suam causalitatem attingat effectum principalis agentis, sicut patet quòd serra non attingit formam domus, est autem necessarium, & non frustra instrumentum, quia sibi debetur aliqua operatio propria quæ est necessaria sequia ad effectum principalis agētis, ut patet. multæ enim actiones sunt sibi præcise quinque, &c.

Instrumētum est accessorium.

Ad primum alterius opinionis dico, quòd causa secunda præsupponit primam, & effectus effectum, quia actiu secundæ causæ oportet quòd præsupponat effectum causæ primæ in quo recipiatur eius actio, & eius effectus, & hoc est, quod quæritur quod tu non probas.

Quinq. sunt actiones instrumenti.

Ad illud quod dicit de arte, & natura non ualet quia ars est solum circa formas accidentales; accidentia autem requirunt subiectum, & ideo actio artis præsupponit effectum naturæ in quo recipitur; Ideo hoc non accidit propter ordinem causarum.

Ars est circa formas accidentales. Accidentia requirūt subiectum.

Ad secundum dico, quòd inter contradictoria non est aliqua magna distantia positiua nisi quanta est entitas alterius extremi, & ideo solum inter creaturam, & Deum, uel inter nihil, & Deum, est distantia infinita propter infinitatem alterius extremi. Dicitur autem inter contradictoria distantia infinita negatiue siue priuatiue iam determinata, quia negatio negat omne ens, & non hoc determinatum, & ideo pro quocūque ente tollitur, quòd inter contraria non est distantia determinata. Vnde albedo contrariatur soli nigredini, positiue uero maior est distantia inter contraria, quàm inter contradictoria, quia quāta est entitas utriusque extremi. Vel possumus dicere, quòd est duplex infinitas scilicet positiua, & permissiua. Dico, quòd inter Deum, & non Deum est distantia infinita positiua, quia unum extremorum, est infinitum; sed inter ens, & non ens est distantia permissiua.

Inter creaturam, & Deū, est distantia infinita.

Duplex est infinitas.

Ad quæstionem igitur dico, quòd creatio potest intelligi dupliciter, uno modo pro productione alicuius ab aliquo agente, non coexigente alia causa nec intrinseca nec extrinseca, nisi forte causa finalis; nam finis mouet efficiēs, & ideo prior, & illo modo solus Deus potest creare, quia ipse solus est, qui non coexigit aliquam aliam causam nec conseruantem suum esse, cum sit necesse esse nec coagentem sibi, cum eius uirtus sit infinita, non autem excludit eius finis intētionem, cum sit agens non naturale, sed uoluntarium, & a proposito, immo agit propter seipsum tanquam propter finem, non quidem, quia ipse, qui est efficiēs sit finis sui ipsius, quia iam esset se ipso nobilior, sed est finis operati, ita quod agit propter se tāquam propter finem actus sui operati ab ipso.

Creatio duobus modis intelligi potest.

Solus Deus pōt creare.

Deus est agēs uolūtarium.

Deus agit propter seipsum tanquā propter finem.

Alio modo potest accipi creatio pro productione alicuius effectus ab aliqua causa non excludente nisi causam materialem, ita quod producat aliquid non de materia, & isto modo quæstio habet difficultatem.

De agente autem materiali quāto patet, quòd non, quia tale agens agit propter contactum, ergo oportet præsupponere passum in quo agit, & quod tangat, sed de Angelo, est difficile uidere, qui est agens in materialis, & non quantum saltē quantitate mobili, licet uirtuali, & dico, quòd nō potest adduci demōstratio. sed fide tenemus Deū solum esse creatorem. sed propter authoritates sanctorum adduco unam rationē si ualet, ualeat, quòd scilicet Angelus non potest creare, arguo sic: Omnis actio Angeli, est accidens. ergo nō potest creare substantiam. antecedens probatur: nā omnis actio Angeli uel est ītellectio, uel nolitio, uel operatio potentiæ motiuę: secundum eos, qui

Quòd Angelus nō possit creare.

ponunt

Intellectio Angeli est accidens.

ponunt eam distinctam ab alijs duabus operationibus, sed probo, quòd intellectio Angeli est accidens, & pari ratione erit accidens omnis euis operatio uel actio. hoc probo sic; Angelus potest intelligere infinita successiue distinctè, quia quodlibet indiuiduum continetur sub per se obiecto sui intellectus scilicet sub ente, & talia possunt esse infinita successiue, sed si eius intellectio esset substantia, & non tunc transiret, sed permaneret, eo quòd substantia tunc sequeretur, quòd per unicā intellectionem possent simul intelligere infinita distinctè, si darentur, & tunc oporteret, quòd talis actus esset infinitus intensiue ergo, sed tunc probo consequentiam, quia omne accidens depēdet a subiecto, & sic intellectio, uel actio Angeli intrinseca ex quo est accidens dependet ab ipso tan quam a subiecto; ita passio correspondens extra habebit dependentiam ab aliquo subiecto, quia esset accidens, & ita oportet supponere passum in quo agat. hic non bene uide intentionem Scoti, quia in diuersis libris diuersa legi.

Oē accidens dependet a subiecto.

Est autem punctus quæstionis: Vtrum Angelus possit dici creare posse, uel tanquā instrumentale agens: ita quòd esset instrumentum primæ causæ, uel principale agens, ita tamē, quòd sit causa secunda in agendo dependens a causa prima. Ita quòd primo modo quasi ipse coageret primo agenti in creando secundo modo quasi ipsum primum agens coageret sibi secūdum, quòd uniuersalissima causa coagit agenti in omni actione.

Sed utrum eliciendo omnem actum eundem, quem elicit causa secunda uel solum conseruando esse ipsi causæ secundæ, ita quòd secunda causa propter esse sibi datum, a prima causa, & actualiter conseruatum possit ex se totaliter, elicere actum, & producere effectum, ita quòd non oportet eundem actum elicere, & eundem actum elicitiue producere causam secundam, sed solum conseruare illum actum elicitum a causa secunda, & effectum prædictū de his sunt multæ opiniones.

Ad argumenta in contrarium. Ad primū principale dico, quòd aqua baptismi abluit cor, quia causat in anima dispositionem ad quam necessaria creatur a Deo gratia ex eius ordinatione, eo modo quo dicitur hominem generare homines, quia introducit ultimam dispositionem, quæ uocatur necessitas.

Responsio domini Aureoli.

Aureolus dicit: nullum positiuum causat in anima, sed solum applicat actiua passiuis.

Ad secundum dico, quòd Augustinus assignat unam causam qua creatura corporalis nō potest creare, sed non assignat ibi causam de creatura spirituali, uel solum unam causam tantum, sed non alias.

Ad tertium, quòd creatura non potest anihilare; ad primam probationem dico, quòd peccando non anihilat gratiam ipsa uoluntas creata nisi occasionaliter, quia ipsa peccante Deus subtrahit conseruationem gratiæ, & tunc gratia anihilatur, est ergo anihilatio non conseruatio licet non conuertatur, quia non omnis non conseruatio, est anihilatio.

Ad secundam probationem dico, quòd hic est uidendum quid est forma esse in potentia materiæ, quia si aliquid positiuum, est in materia, ꝙ fiat forma esset aliter dicendum. Sed si nihil positiuum sit in materia, quòd fiat forma tunc non oportet, quòd cedat forma in eadem potentia numero nec spetie, quia nec unitas specifica nec numeralis competit ei, quod non dicit aliquid positiuum nec tamen forma anihilatur cum corrumpitur nec creatur cum generatur, quia nec generatio incipit a termino formali per se ipsius formæ, nec terminatur per se ad ipsam formam, sed incipit a per se termino a quo ipsius compositi, & terminatur per se ad compositum, & quia aliquid essentiale ipsius compositi scilicet materia supponitur ideo generatio non est creatio, quia creatio nihil præsupponit cuius, & per se, & primo creatur, similiter, & corruptio incipit a composito, & terminatur ad non compositum, & quia remanet materia, quæ est pars cōpositi, non est anihilatio.

Quæ sit Anihilatio.

A quo incipiat generatio.

Generatio nō est creatio.

Ad quartum dico, quòd id quod creatur, & si non adæquat potentiam producentis quantum ad esse productum cum sit finitum adæquat tamen quantum ad modum producendi, qui producitur modo infinito, & ratione istius modi excedit omnem potentiam agentis inferioris.

VTRVM HAEC SIT RATIO DIFfinitiua, quam ponit Magister: Sacramentum est inuisibilis gratiæ, uisibilis forma.

Scotus 4. sent. dist. 1. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ q. 60. Art. 2.
Ricardus 3. sent. dist. 1. q. 2. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 1. q. 1.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum sacramentum possit propriè diffiniri. Videtur, quòd non, quia diffinitio non est entis, quòd non est per se unum 7. Met. sed sacramentum est huiusmodi. ergo, Probatio minoris: Accedit uerbum ad elementum, & fit sacramentum, sed patet, quòd ex uerbo, & elemento non fit per se unum, cum unum sit permanens. scilicet elementum, & alterum successiuum. ergo.

Si sacramētū propriè non sit diffinibile, tamen aliquo mō pōt diffiniri utpote p quid nois.

CONTRA id est Magister in littera, qui diffinit ipsum.

RESPONDEO, ꝙ primo uidendū est cuius est diffinitio, & cuius non est. Secundo Vtrum sacramenti sit diffinitio. Tertio, Vtrum diffinitio Magistri sit propria.

Circa primum, est sciendum, quòd diffinitio duplex est, scilicet quid nominis, & quid rei, tunc aliquis habet quid nominis quando scit resoluere in suum significatum nomen. Tunc aliquis habet quid rei quando scit resoluere significatū in principia sua, ut diffinitū in principia diffinitiua; Tunc de primo dico, quòd omne quod potest concipi, & per nomen significari potest aliquo modo describi

Duplex est definitio.

scribi in qua descriptione explicetur, quod implicite dicebatur per nomen, siue id tale sit ens reale, uel secundum rationem, siue non ens, sed diffinitio proprie dicta secundum Philosophum, est tanquam oratio longa uerum significans, & uerã quidditatem, uel essentiam diffiniti.

6. Topic. c. 4.

Quinque excluduntur a diffinitione proprie dicta.

Dico ergo, quòd quinque excluduntur a diffinitione proprie dicta primum est non ens, & hoc habet ueritatem, siue sit non ens cui repugnat esse, siue sit pura negatio, uel priuatio, nullum enim tale habet ueram quidditatem, cum non habeat entitatem. Secundum, est ens non per se unum, ut dicitur 7. Met. Sed hoc est duplex, uel quòd sit unum, sed non per se, quia est ex rebus pluribus, ejusdem generis, & tunc dicitur quoddam totum aggregatum sicut aceruus lapidum, uel ex rebus diuersorum generatum, & tunc dicitur unum per accidens sicut homo albus, neutrum horum potest proprie diffiniri, quia neutrum habet ueram quidditatem, sed plures. Accipitur autem hic unũ per se, uel quod est realiter compositum ex per se actu, & ex per se potentia.

7. Met. cõtex. 16. & inde. Ricard. lib. 4. dist. 1. Art. 4. q. 2.

Tertium est ens diminutum. accipitur autẽ hic ens diminutum non omne, quòd est in anima subiectiue, quia etiam in anima sunt uere res de genere qualitatis, ut scientiæ, uirtutes, fides, & talia. nec omne, quod est in anima obiectiue, quia hoc modo uniuersale est in anima, & tamẽ diffinitur, sed illud, quòd est in anima non primo modo cõsideratum secundum modum rectum, ex hoc est prima intentio, uel pertinens ad aliquid de genere primæ intẽtionis, quod est, uel sit uera res, sed secundo modo consideratum ab anima per actũ reflexum hoc est, ꝙ sit sc̃da intentio cuiusmodi sunt relationes rationis, talia enim cũ non habent realem entitatem, ex quinto Met. ideo non proprie diffiniuntur. Quartum est ens simpliciter, uel simplex, quia secũdum Philosophum 8. Met. c. 3. diffinitio est oratio longa habens plures conceptus, ergo quod nõ habet plures conceptus nõ potest proprie diffiniri, quia non potest explicari per sermonem longum, qui fit ex pluribus conceptibus. Quintum est singulare nam cõceptus singularis aliquid plus dicit, quam sit quidditas, & positiuum, ut patet libro secundo q. de indiuiduatione, ergo non potest explicari per solam quidditatem. De secundo dico, quòd secunda conditio de illis quinque prædictis non tollit quin sacramentum non sit diffinibile, quod sic ostendo: Sacramentum secundum communem usum loquẽdi de ipso est sacra rei sensibilis infallibile signũ scilicet rei pertinentis ad salutem uiatoris, sed patet quod Deus per suam omnipotentiam potest creare talem rem sacram scilicet gratiam pertinẽtem ad nostram salutem, ut patet, quòd isti rei sacræ potest imponere aliquod sensibile infallibile signum signans ipsam ostensam potentialitatem ex parte Dei. Quapropter dico, quòd de facto est ita; Sed hoc non potest demonstrari, sed fide tenemus, & ex dictis, hoc igitur tale signum, est sacramẽtum; sed patet ex quo est sensibile signũ, quòd est aliquid positiuum. ergo.

Sciẽtia & uirtutes. sunt in Anima subiectiue.

5. Met. cõtex. 54.

8. Met. cõtex. 9.

2. libr. dist. 3. q. de indiuiduatione.

Nota & bene.

Secunda conditio secundum aliquos tollit a sacramento diffinitionem propriam, quod ut dicunt est unum, non per se, sed aggregatum ex elemento, & uerbo, sed dico, quòd non tollit, quia si unum accidens esset in diuersis subiectis non esset minus diffinibile, quàm si esset in unum tamũ. Ita dico, quòd sacramentum non est formaliter elementum, & uerbum, sed est formaliter quidã respectus, ut patebit. Cuius respectus elementum & uerbum est fundamentum. gratia autem, quam signat est terminus. ergo sicut paternitas, quæ est in uno fundamento ad unum terminum est diffinibilis, ita esset diffinibilis, si esset in duobus fundamentis, tamen ad eundem terminum, sed materialiter, & fundamentaliter, ut patet.

Tertia conditio uidetur aliquantulum impedire cum non sit uera res extra animam existẽs, sed respectus rationis. Dico enim, quòd iste respectus, qui est sacramentum, non est realis, quia nõ consurgit ex natura fundamenti, ut patet. non. n. elementum, & uerbum de sui natura significant gratiam supernaturalem, sed ex Dei institutione significãt huiusmodi gratiam, ergo est respectus rationis. non ergo diffinitur diffinitione propria, qua diffinitur res extra animam, sed tamen, quia habet uerum conceptum, per quem potest exprimi, & explicari, iõ potest diffiniri, hoc enim modo diffiniuntur intentiones omnes logicæ, non. n. habent esse extra animam, & tamẽ hæc diffinitio est propria, quantum sufficit ad rationem sciẽtiæ, alias logica non esset scientia.

Quõ diffiniãtur secundæ intentionis.

Quarta conditio non tollit, quia nullum accidens potest sic impediri à diffinitione sibi debita, cum omne accidens diffinatur per additamẽtũ, & per consequens non habet conceptum simpliciter simplicem, quia conceptus accidentis, & subiecti non est idem, multo etiam minus in relationibus, ubi additur terminus. Circa quintam conditionem nõ oportet immorari, quia patet quòd non habet conceptum singularem, sed uniuersalem.

De tertio articulo principali dico, quòd diffinitio Magistri est uera tam prima, quam secũda. sed prima est quasi præcipua Metaphysica, quia non concernit, nec explicat nisi formalitatem sacramenti, scilicet terminum, & signũ, ad quod est; non enim respectus potest formaliter diffiniri sine comparatione ad terminum, cum relationis esse, sit ad esse. Secũda uero diffinitio est quasi Physica, quia etiam addit materiam scilicet uisibiliter esse, sic ad esse. Completa autem diffinitio sacramenti est ista; Sacramentum est signum sensibile gratiam Dei, ex institutione diuina significans, ordinatum ad salutem hominis uiatoris. Signum ponitur pro genere. Sensibile notat fundamentum, gratiam Dei; Ecce terminus: ex institutione diuina significans. Ecce formalitas sacramenti: ex institutione diuina, & efficaciter sunt differentiæ. Vna significans hoc diffinitũ esse respectũ rationis; alia specificans ipsum ultimatè, sed ordinatum &c. hic tangitur finis.

Quõ diffinitio Magistri sit uera.

Speculatio notabilis de diffinitione sacramenti.

Ad argumentum principale responsio patet

ex dictis, ꝙ illa sunt materialia in sacramento scilicet elementum,& Verbum&c.

VTRUM PRO TEMPORE CVIVS cunque legis à Deo datę debuerit institui aliquod Sacramentum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 1. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 1. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 61. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 1. q. 2. Art. 2.
Durandus 4. sen. dist. 1. q. 2.

Quæstio tertia.

Sacramenta propter quinque esse instituta, uide ad hoc D. Bona. distinc. pſenti parte. 1. q. 1. Contra Faustum. 19.

TERTIO quæritur, Vtrum in omni tempore cuiuscunque legis fuerit à Deo institutum aliquod sacramentum saltem contra originalem culpam.

QVOD NON: Quia tempore legis naturæ non legitur fuisse institutum aliquod sacramentum.

CONTRA id est D. Augusti. In nullum nomen religionis possunt homines coagulari, seu uerum, seu falsum, nisi aliquorum signorum uel sacramẽtorum consortio colligentur.

Deus nõquã reliquit genus humanũ sine remediis.

RESPONDEO, & dico, quòd omni tẽpore post lapsum fuit homini necessarium remediũ,& nullo tempore dimisit Deus humanam naturam sine necessario remedio ad salutem, sed deletio originalis culpæ erat necessaria ad salutem. ergo signũ aliquod dimisit ad sciendum quando culpa esset deleta; & si ad deletionem culpæ sufficeisset in adultis aliquis bonus motus intrinsecus contritionis, non tamen in paruulis, qui non poterant talẽ motum habere. ergo ad sciendum pro certo, quãdo originalis culpa esset dimissa, necessariũ erat aliquod signum sensibile. ergo in omni tempore cuiuscunque legis, est dicendum, ꝙ fuit à Deo aliquod sacramentum constitutum, saltem cõtra originalem culpam, & hoc dico post lapsum. Patet enim, quòd tempore innocentię non erant necessaria sacramenta, quia nõ erat morbus, cõtra quẽ essent habenda sacramenta, tanquam spirituales medicinæ, & etiam ad salutem. Illi autem sunt in termino certo salutis.

Ad argumentum principale dico, quòd non omnia scripta sunt, nisi necessaria ad salutem.

VTRVM SIT POSSIBILE ALIquod sacramentum quantumcunque perfectum habere causalitatem actiuam respectu gratiæ conferendæ.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 1. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 1. q. 4.
D. Thomas 3. parte summæ q. 62. Arti. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 1. q. 2. Art. 4.
Durandus 4. sent. dist. 1. q. 5.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum sit possibile aliquod sacramentum nouæ legis habere causalitatem actiuam respectu gratię conferendæ.

QVOD SIC: Augustinus super Ioan. homil. loquens de aqua baptismi dicit sic: Quæ est ergo tãta uirtus aquæ baptismi, ut corpus tangat, & cor abluat. Sed patet, quòd cor id est anima non abluitur nisi per gratiam. ergo uirtus aquæ baptismi aliquam causalitatem actiuã habet respectu gratiæ. Homel. 80. Vide Varronem de hac materia in 4. q. 1.

CONTRA id Augustinus: Quædam sunt, quæ Deus efficit per seipsum, sicut est illuminare animas, non autem illuminatur anima à Deo, nisi gratiam infundendo. ergo nullam habebunt actiuitatem. 83. q. 53.

RESPONDEO, & dico, quòd ab aliquibus dicitur, quòd necesse habemus dicere, quòd sacramẽta nouæ legis habeant aliquam causalitatem actiuam respectu gratiæ, tũ propter authoritates Sanctorum, quæ hoc sonant, tum propter ecclesiæ dictum, tum propter distinctionem ipsorum à sacramentis ueteris Legis. illa enim significabant gratiam. ergo ista, quæ sunt perfectiora, non tantum significant, sed aliquo modo causant. Dicunt tamen isti, quòd non causant gratiam, ita ꝙ gratia sit terminus actionis, uel causationis ipsorũ, quia ipsa creatur. sed causant dispositionem ad gratiã, quæ gratia est forma supernaturalis, & per consequens dispositio ad eam est aliquo modo supernaturalis, & ideo consequenter dicunt, quòd in sacramẽto est aliqua uirtus supernaturalis, qua mediante sacramenta causant dispositionem ad gratiam. D. Tho. in 4. dist. 1. parte illius qõnis. Qũo sacramẽta nouæ legis causent gratiam.

CONTRA: Vel ista dispositio ad gratiam educitur de potentia subiecti, uel non; si sic, igitur non est ibi necessaria illa uirtus supernaturalis indita sacramentis, quia sola uirtus naturalis sufficit ad educendum de materia, uel de potentia materiæ. Vel dicas, quòd forte educatur de potentia obiectali subiecti omne, quod est ibi in potentia naturali.

PRAETEREA hoc non potest dari, quia quando subiectum respectu formæ est in pura potentia obiectali; non est in potentia naturali ad eius dispositionem, si non; ergo causatur, sed non conceditur, quòd aliqua uirtus finita potuit creare, ut fuit habitum in prima quæstione.

Dico ergo, quòd sacramenta nouæ legis causalitatem actiuam non habent respectu gratiæ. Vbi sciendum est, quòd necessitas eorum, quæ sunt ad finem, sumenda est à fine. Finis autem sacramenti secundum omnes loquentes de sacramento est gratia, Gratia autem secundum omnes supernaturaliter creatur. Igitur nulla necessitas est, quòd sacramentum habeat aliquam necessitatem respectu gratiæ, uel respectu dispositionis ad gratiam aliam ab ipso sacramento, quia talis dispositio non requiritur, ex quo gratia creatur, ubi autem non est necessitas multitudinis, multitudo est euitanda secundum doctrinam Philosophi 1. Phyli. Hanc opinionẽ in sequuntur D. Bona. Scotus Durãdus,& Ricardus.

Physi. ergo nec per consequens ponenda est in sacramentu aliqua supernaturalis uirtus actiua; sed propter authoritates Sanctorum, quæ sonant, ꝙ sacramentum uerè est aliquo modo causa gratiæ instrumentalis, & per ipsum uerè dicitur, quòd inducitur gratia. Ideo primo declaro, quod probabiliter potest sustineri, quòd uidelicet instrumenta non habent aliquam actiuitatem respectu effectus instrumentalis, ut uerbi gratia: Serra. probatio illius: in serra sunt quantitas figurarum, & motus localis. Sed patet, quòd neutrum est forma actiua; nec ualet, si dicatur, quòd durities, quæ est ibi, est qualitas actiua respectu sectionis, quia si Deus separaret duritiem in omittendo, hoc est in dimittendo serram, quo ad alia, & non induceret mollitiem, adhuc sequeretur idem effectus, scilicet sectio; sectio igitur effectiue est à solo secante, sed requiritur serra ad expellendas partes ligni secum proportionem partium in serra; Ita quòd inter serram, & Lignum, siue inter partes serrę, & inter partes ligni non est repugnantia actiui ad passiuum, sed formalis, scilicet, quòd duo corpora non patiuntur se in eodem loco, sicut etiã suo modo, inter albedinem, & nigredinem respectu eiusdem subiecti non est repugnantia actiui, & passiui, sed formalis, ut patet. Quia albedo nõ agit in nigredinem, nec èconuerso, sic igitur sequitur, quòd causa instrumentalis nõ dicitur pro eo, ꝙ respectu actus habeat actiuitatem, sed quia recipit in se ab agente principali unum effectum necessariò primum, secũdum naturam ad effectum principaliter intẽtum, sicut serra recipit in se motum localem, qui est effectus primus ad sectionẽ. Ita suo modo in proposito sacramentum, respectu gratiæ, est causa instrumentalis. Vel potest dici isto modo: Causa instrumentalis non ex hoc, quod habeat respectu gratiæ aliquam actiuitatẽ, sed quia est quidam effectus primus ad gratiam, & necessario primus, quia ex Dei pacto. Et si dicatur, quòd non est simile, quia sacramentum in se non suscipit effectum ab aliquo præuiũ ad gratiam, sicut serra recipit motum localem, Dico, ꝙ sicut serra suscipiens motum localem dicitur instrumentum, ita motus localis susceptus potest dici instrumentum. Vnde uerè dicitur, quòd secans secat per motum localem serræ, sicut per instrumentum suum, ita in proposito potest dici, ꝙ Deus inducit gratiam per sacramentum, tãquam per suum instrumentum supposita sua ordinatione, hoc est, quia sic ordinauit.

Doctrina singularis peripatetica plurimos latẽs philosophantes.

Ex ultimo dicto patet aliqualiter secundum, quod est declarandum scilicet: Vtrum per sacramentum inducatur gratia. Quod sic declaro aliqualiter: Sicut enim per meritum inducitur præmium, & meritum est causa præmij, non quòd effectiuè, nec quòd meritum sit susceptiuum præmij, tanquam subiectum; sed quia est effectus prę uius ad præmium, ita est in proposito, quòd sacramentum non causat gratiam effectiuè, nec per uirtutem aliquam existentem in se, causat dispositionem ad gratiam; sed dico, quòd ipsum sacramentum est quædam dispositio ad gratiam, nec ex natura rei hoc est, sed ex Dei pacto; uel est effectus præuiua, sicut dictum est, uel applicãs actiua passiuis, ut dicit Aureolus.

Explicatissime iã modo in Cõc. Trid. sess. 7. in prologo, Canone 5. decretũ est sacramẽta cõferre gratiã, non ponentibus obicem.

Opinio domini Aureoli.

Ex dictis patet ad duo motiua opinionis alterius scilicet ad authoritates Sanctorum, & ad commune dictum, quomodo scilicet sacramenta nouæ legis efficiant, quod significant.

Ad tertium uero motiuũ dico, ꝙ distinctè ista sacramenta, & illa significãt. Nam ista modo prædicto efficiunt gratiam perfectiorem meritis, scilicet passionis Christi.

Aliqui dicunt hic, quòd sacramenta ueteria legis ordinata principaliter ad delendam culpam, & ex consequenti ad collationem gratiæ. Sacramenta uerò nouæ legis èconuerso, & in hoc distinguuntur.

Varro in 4. dist. 1. q. 2.

Contra: Agens secundum rectam regulã per prius intendit finem, & quod est melius; sed gratia est finis deletionis, & illud, quod melius est, & Deus agit secundum rectam regulam. ergo.

Magister sẽt. in 4. dist. 1. ca. ultimo.

Alii dicunt, quòd in sacramento ueteris legis non conferebatur gratia, sed tollebatur culpa, & postea conferebatur propter alia bona opera, & hoc dicunt esse tenendum propter authoritates Sanctorum, quæ negant gratiam à sacramentis ueteris legis.

Contra: Tunc purè circuncisus, & immediatè mortuus, non fuisset saluatus, quia nemo saluatur sine gratia. Quod est inconueniens dicere.

Alij Dicunt, quòd Deus nec de potentia absoluta, nec de potẽtia ordinata potest tollere ab anima culpam, sine infusione gratiæ. Ratio autẽ eorum est, quia stante subiecti constantia, secũdum eos dico, ꝙ non potest tolli priuatio nisi infundatur habitus, sed peccatum est priuatio gratiæ; gratia autem habitus in anima. ergo.

Item omnis mutatio terminatur ad aliquã formam absolutam, sed cum anima mundatur, à culpa mutatur. ergo debet ad aliquam formam absolutam terminari.

Contra; Deus potest hominẽ reparare, qualem creauit; sed creauit eũ sine culpa, & sine charitate, sed solum cum rectitudine originalis iustitiæ. ergo potest eum reparare sine culpa, & sine charitate. Minor patet, saltem de possibili, quia neutrum est de essentia hominis, nec culpa, nec gratia.

Dico ergo quantum ad hoc, quòd Deus de potentia ordinata non potest, sed de potentia absoluta potest, quia ordinauit sic diuina potentia, ꝙ homo post lapsum, uel esset sub culpa, uel esset sub gratia.

Ad primum in contrarium dico, quòd Gratia, & culpa non sunt immediate contraria circa animam absolute, & ex natura animæ, quia mediat originalis Iustitia, sed sunt immediatè solum ex ordinatione diuina post lapsum. Per idem respondetur ad secundum, ad authoritatem Augustini. Ad principale dico, quòd est potius pro me, quia patet, quòd nulla uirtus creata collata aquæ potest gratiam creare, quia creatur, sed cor, idest anima abluitur per gratiam, igitur illa uirtus aquę, de

Quõ gratia & culpa sint immediata contraria.

qua

qua loquitur Augustinum, non est uirtus aquæ insistens, sed uirtus Dei assistens. &c.

DISTINCTIO. II.

CIRCA DISTINCTIONEM II.
Quæritur,

VTRVM SACRAMENTA NOVAE legis habeant efficaciam a Christi passione.

Scotus 4. sent. dist. 2. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 62. Arti. 5.
Ricardus 4. sent. dist. 1. q. 3. Art. 4.

Quæstio prima.

In hac 2. dist. Magister incipit agere de sacramentis nouæ legis.

CIRCA dist. secundam quæritur primo, Vtrú sacramenta nouæ legis habeant efficaciam à passione Christi.

2. physi. contex. 17.

VIDETVR quòd non, quia causa in actu, & effectus in actu simul sunt, & non sunt secúdo Physic. Sed passio Christi non est modo in actu, & sacramenta. ergo.

15. de tri. ca. 26.

CONTRA id est Magister in littera. & August. 15. de Trin. In ista quæstione primo per ordinem tria declarabo: Secundo respondebo ad principale quæsitum. Primo dico; quòd cognitum fuit in noua lege habere perfectissima sacramenta. Secundo, quòd omnia sacrámenta nouæ legis fuerunt instituta à Christo. Tertio, ꝙ omnia habent efficaciam à passione Christi.

Vide D. Bon. & alios Antiquos hic.

Primum probo sic: Quando in aliquibus est processus de imperfecto ad perfectum, ultima habeat maiores perfectiones prioribus, sed in legibus est dictus ordo, ergo Lex noua, quæ est ultima, habet, & habere debet pfectiora sacraméta.

Matt. cap. 26.

Confirmatur, quia perfectior est scientia de præsenti, quam de futuro, sed sacramenta nouæ legis Christus instituit, qui erat præsens in re, illis autem de alijs legibus christus affuit in spe tantum, & per fidem, ergo. Et quòd ista lex sit ultima, etiam ultra quam nulla erunt perfectiora sacramenta, patet per Matthæum: Hic est calix noui, & æterni testamenti, id est post quod nullum aliud erit.

De sacramentorum institutione. Ioan. cap. 3. Mat. cap. ulti. Ioan. cap. 6.

Secundum probo per singula sacramenta, nã patet de Baptismo, quòd à christo fuit institutú, quia Apostoli baptizabant, ipso uiuente, ut patet per Ioan. Vnde uenit Iesus in Iudæam, & morabatur cum eis, & baptizabant, & ipse præcepit eis, quòd baptizarent, cum dixit: Euntes docete omnes gentes, baptizantes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Quando autem fuerit institutum, patebit suo loco. De Eucharistia etiam patet, nam fuit prolixè prædicata, & prædicta per Ioan. ubi dicitur: Ego sum panis uiuus, si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum, & in eodem: Caro mea, idest corpus meum, uerè est cibus, & sanguis meus uerè est potus. Et instituta fuit in Matthęo: Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit. &c. De confirmatione patet per Ioan. Accipite Spiritum sanctum, uel in die Penthecostes quando datus est Apostolis Spiritus sanctus. De Matrimonio patet per Matthæum, ubi christus approbat matrimoniú. De ordine patet per Ioannem: Quorum remiseritis peccata. extra & per Matthæum: Hoc facite in meam commemorationem. Ista autem facere pertinet ad Sacerdotem, idest peccata dimittere, & corpus christi conficere. De prima & extrema Vnctione dicitur, quòd instituta sunt, cú per Iacobum dicitur: confitemini alterutrum peccata uestra. Et cum infirmatur quis in uobis. &c. Sed hoc non ualet. Iacobus enim non habebat authoritatem instituendi sacramenta, ibidem enim subdit: Et orate pro inuicem. &c. Sed certum est, ꝙ tunc non instituit aliquod sacramentum, ideo nec quando dixit: confitemini. Dico igitur, quòd à christo sunt instituta. Patet de pœnitentia per Ioannem: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis, &cætera. Patet etiam, quòd promissa fuit à christo per Math. Tibi dabo claues. Patet de extrema Vnctione per Marcum, qui dicit, ꝙ Apostoli ungebat, oleo multos infirmos, sic igitur patet, quòd omnia sacramenta nouæ legis instituta sunt à christo, sed magis patebit suis locis.

Mat. cap. 26. Ioan. cap. 20. Actuum. 2. Matt. cap. 19. Ioan. cap. 20. Matt. cap. 26. Iaco. cap. 5. Ioan. cap. 20. Matt. cap. 16. Marc. cap. 6.

Tertium sic ostendo: Deus, qui fuerat offensus per primum peccatum, statuit, nec reconciliari ei potuit perfectè humana natura, nisi per oblationem alicuius ei tantum, uel plus accepti, quantum primum peccatum fuerat ei inacceptú. Sed tale quidẽ non fuit nisi passio christi, & patet, ꝙ per sacramentum nouæ legis homo Deo perfectè reconciliatur, quia Deus aperuit hoĩ Ianuam, quod non faciebat ante. ergo & sic Deus. s. christus sua passione nos sibi reconciliauit. Nam ipse s. christus est pax nostra, qui fecit utraque unum. Nam non corruptibilibus, auro, & argento redẽpti estis Deo uestro, non cõuersatione patriæ traditionis, sed pręcioso sanguine Iesu christi.

Ephe. cap. 2. Primo petri cap. 1.

Ad argumenta in contrarium dico, ꝙ si passio christi nõ sit modo in actu, est tamẽ in inacceptatione diuina, & hoc sufficit, ut Deus per eam conferat gratiam in susceptione sacramentorum, ut patet, ꝙ quis confert alicui bona propter aliquod opus sibi acceptum, quod non est tunc in actu, sed in memoria, & quando etiam solum est in opinione pro futuro. &c.

Pulchrum exemplum.

DISTINCTIO III.

CIRCA DISTINCTIONEM III.
Quæritur,

VTRVM BAPTIZATVS BAPTISmo Ioannis necessario tenebatur baptizari baptismo Christi.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 2. q. 3. Art. 2.

eam mutare, nec inuenitur in aliquo casu Decretalium de prohibitione. Forma autem Lateriꝫ Ecclesiæ dicit. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, quam formam Minister illius Ecclesiæ tenetur obseruare, nec potest mutare.

De Trina autem immersione, uel una; idem dico obseruandum, quod in latina Ecclesia est consuetum, & concessum à Romana Ecclesia. Patet igitur quid dicendum sit de mutatione uerborum accidentaliter pertinentium magis ad hanc formam, Oportet enim exprimere, & baptizatum, & baptizantem iuxta illud Matthęi: Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, sed in secunda, & tertia persona non est determinata.

Matth. c. ulti.

De mutatione essentialiter pertinentium ad hanc formam dico, quòd secundum Philosophũ quinto Physicorum. Mutatio est quadruplex scilicet ad substantiam, ad qualitatem, quantitatem, & ubi, & hoc erit, uel nariando uocem, & non significatum, uel uocem, & significatum uariando in substantia, quantitate, qualitate, & ubi.

5. Physi. contex. 7. 9. & 18.

Mutatio quadruplex.

Potest ergo fieri mutatio istorum uerborum, in substantia, & hoc dupliciter, uel mutando uocem, & non significatum, uel uariando uocem, & significatum. Primum non tollit debitam formam, quia in qualibet lingua potest celebrari Baptismus, Forte tamen, quòd non esset licitum in lingua Latina Ecclesiam baptizare solemniter, nisi in Latino sermone, quia institutum est à Romana Ecclesia, quòd sacramenta ministrentur in Latino sermone.

In qualibet lingua potest celebrari Baptismus.

Secundum potest esse tripliciter, uel uariando uocem, & significatum, uel secundum rem, uel secundum proprietatem, uel secundum modum primum: In nomine Patris, ponendo lapidem, uel alia huiusmodi, & sic patet, quod tollitur debita forma. Secundum dicendo genitoris, & geniti, & spiriti, & huiusmodi, & sic dico, quòd tollitur debita forma, quia Christus uoluit determinare, & exprimere illas proprietates, quas expressit per Matthęum.

Matth. ca. ult.

Tertium potest fieri scilicet dicendo tres personas implicitè, & hoc sub nomine Trinitatis, puta dicendo: In nomine Trinitatis, uel in nomine Christi, nam in nomine christi implicantur tres personæ, scilicet Vngens, Vnctus, & Vnctio. Primum tollit debitam formam. Voluit enim christus explicari tres personas, ut patet Matth. Secundum facit dubium. Nam in primitiua Ecclesia Apostoli baptizabant in nomine christi, ut patet actuum secundo, sed hoc dispẽsatiuè factum est, ut publicarent nomen christi, sed modo Minister, qui sic baptizaret, peccaret mortaliter, quia nulli licitum est mutare formam à superiori institutam.

Matth. ca. ult.

Vtrum autem talis esset baptizatus, non audeo assentire contrarium, quia non inuenitur retractata illa dispensatio, nec audeo assentire, quod sic, quia nulli licitum est mutare formam, qua utitur modo Ecclesia, & ideo talis rebaptizandus esset sub conditione.

Nota pulchrũ dictum.

Notabile documentum.

Mutatio uerò in quantitate potest fieri dupliciter scilicet addendo uerbum, uel subtrahendo primum dupliciter, uel scilicet addendo uerba cõdecentia illis, ut dicendo: In nomine Patris omnipotentis maioris, & Filij minoris, & huiusmodi, tunc dico, quòd tollitur debita forma, uel addendo uerba impertinentia, & hoc dupliciter uel omnino impertinentia, ut in nomine Patris, lapis est albus, & alia huiusmodi. Adhuc tollitur forma debita, uel non omnino impertinentia, ut dicendo: In nomine Patris, & tunc diceretur circunstantibus silere, & alia huiusmodi, & postea non replicando Patrem, sed subiungendo, & filij, & cętera, & tunc dico, quòd non tollitur debita forma, nec talis esset rebaptizandus. Subtrahendo uerò, dupliciter hoc potest fieri; uel subtrahendo totum unum uerbum, uel plura, & tunc patet, quòd tollitur forma debita, uel subtrahendo non totaliter, sed per sincopem, & tunc dico, quòd non tollitur, quia Deus non instituit uerba nisi signata. ergo sufficit ex quo audientibus caperentur signata, & dico, quòd talis non peccat, ex quo hoc non facit ex malitia, sed ex impotentia, nisi faceret ex contemptu.

De mutatione uero in qualitate patet per illud: Retulerunt de consecratione. Si enim Minister faciat non ex malitia, sed ex ignorantia Grãmaticæ, dicendo: In nomine Patria, & filia, & spiritua sancta, uere baptizat. Sed mutatio uerborũ omnino corrumpens sententiam, ut: Ego Patris te baptizo, Filij, & spiritus sancti; tũc patet, quòd tollitur debita forma, quia tenetur in proferendo indebitus ordo, & licet sit necessarium ex parte Ministri, cum nec licet uariare, non tamen uidetur necessarium ex parte sacramenti.

De consecra. dist. 4.

De tertio principali dico, quòd materia dicitur respectu formę. Forma autem duplex est, ut dictum est in principio secundi articuli. Materia ergo respectu formæ primo modo ibi sumptæ est elementum, & uerbum. Materia autem respectu formæ secundo modo ibi sumptæ, est duplex, scilicet proxima, & hæc est ablutio, & remota, & hoc est elementum, & de ista materia quæritur hic.

Forma duplex.

Materia duplex.

Dico igitur quantum ad tertium principale, quod debita materia est aqua, quæ sit in specie aquæ, & apta ad abluendum; per primum excludit uinũ, & acetũ, & omnia liquor alius ab aqua.

Sed si quæratur Vtrum brodium carnium, uel hmôi uel ceruisa, uel hmôi sit debita materia: Dico, ꝙ si sint in specie aquæ elementaris, quod sic. Sed dico, ꝙ nõ, si non sint in specie aquæ elemẽtaris, & idẽ dico de alijs artificialibus, puta de aqua rosacea deq; alijs hmôi. Determinare aũt utrum talia sint in specie elementaris aquæ, uel non; hoc non pertinet ad Theólogum, sed ad Physicum, cui licet scire naturas rerum, & si in talibus occurreret dubium, confugiendum est ad cautelam. s. ad baptizandum iterum sub conditione, si quis huiusmodi esset baptizatus.

Quære Ricardum dist. præsenti q. 3. Arti. 3.

Per secundum excluditur aqua imbibita spongiæ, uel in farina, sed luto multum spisso, &

etiam glacies,aut nix,aut grando. talia enim dum ſunt in dicta diſpoſitione, non ſunt apta ad ablutionem,aqua uero turbulenta,uel turbida nõ impedit,ex quo poteſt abluere.

VTRVM SACRAMENTA SINT ſolum ex inſtitutione diuina.

Seraphycus Bona.4.ſent.diſt.1.q.1.Art.1.
Scotus 4.ſent.diſtin.2.q.1.
D.Thomas 3.parte ſumme q.63.Art.2.
Ricardus 4.ſent.diſt.2.q.3.Art.2.
Franciſcus de May.4.ſent.diſt.2.& 3.q.1.
Durandus 4.ſen.diſt.2.q.1.
Ioannes Bacconitanus 4.ſent.diſt.2.q.1.

Quæſtio quarta.

DE quarto principali dico, quòd ſunt duo uidenda,primum eſt de tempore ordinato inſtitutionis Baptiſmi. Secundum de euacuatione circuncisionis.De primo dico,ꝙ à Chriſto fuit inſtitutum,uiuente ipſo. ſed tempus determinatum, & certum non legitur. Aliqui uolunt, ꝙ ſit inſtitutum, quando Ioannes Chriſtum baptizauit.Sed hoc non poteſt eſſe, quia Ioannes Chriſtum baptizauit, & nõ in forma baptiſmi Chriſti. Tum quia inſtitutor non fuiſſet Chriſtus niſi materialiter,& paſſiuè;Tum quia Chriſtus diſpoſuit materiam,quando fuit baptizatus à Ioanne, quia ſanctificauit aquas per ſuum ſacrum contactum. Aliqui dicunt fuiſſe inſtitutum, quãdo dixit Chriſtus Nicodemo:Niſi quis renatus.&c. Nec uidetur uериſimile,quòd fuerit inſtitutũ,quando Chriſtus dixit Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt intrare Regnũ Cęlorum; Quia tam ſolemne ſacramentum non debebat inſtitui ſic occulte,ſed publicè, & ſolemniter,ſaltem coram omnibus Apoſtolis.

Vocatur Baptiſmus Ioannis quia fuit primus promulgator.

Ioan.cap.3.

Aliqui dicunt fuiſſe inſtitutum in Aſcenſione, cum in die Aſcenſionis dixit:Baptizãtes eos. Sed hoc non poteſt eſſe, quia Chriſto uiuẽte Apoſtoli baptizabant,ut patet per Ioan. Vbi diſcipuli dixerunt ad Ioã.Ecce hic baptizat, & ueniũt ad eũ.

Mat.cap.ulti.

Ioan.cap.3.

De ſecundo dico tamen, quòd duplex eſt tempus baptiſmi,unum in quo fuit Baptiſmus ſub cõſilio,& aliud, in quo fuit ſub præcepto. Primum tempus incæpit ab illa hora, in qua fuit inſtitutũ. Secundum uero tempus non incępit uniformiter apud omnes. Credo tamen quòd in Hieruſalem in die Penthecoſtes incœpit. Nam uſque adhuc Apoſtoli non prædicabant iuxta Chriſti mandatum:Sedete,inquit,in Ciuitate, donec induamini uirtute ex alto:Aut in die Penthecoſtes prædicauerunt ſolemniter in Ciuitate,& conuerſi ſunt ad eos circiter tria millia, & baptizati ſunt. Ex tunc autẽ exierunt ad alias Ciuitates uicinas, & poſtea per totum Mundum iuxta illud Iſaiæ: Ex Syon exibit lex, & uerbum domini de Hieruſalem. Et ideo aliquibus incœpit illud tempus ad menſem poſt Penthecoſtem:Aliquibus ad annum:Aliquibus ad decem annos,ſecundum ꝙ citius, uel tardius prædicabatur Euangelium.

Duplex eſt tẽpus Baptiſmi

Luc.cap.24.

Actuum.2.

Iſa.cap.2.

Tempus autem circuncisionis diſtinguit quatuor tempora. Aliquando enim Iudæis fuit neceſſaria. ſ.à tempore ſoæ inſtitutionis, ut habetur Gen.Circuncidetur in uobis omne maſculinũ, & circuncidetur caro pręputij ueſtri uſq; ad horam Baptiſmi.ſ.qñ fuit Baptiſmus inſtitutus. Aliquando fuit eis non neceſſaria, ſed utilis.ſ.toto tẽpore Baptiſmi ſupradicto. ſ.tempore, cum Baptiſmus fuit ſub conſilio. Tunc enim qui nolebant baptizari baptiſmo Chriſti non tenebantur circũcidi, ſed quid non oportebat eos non eſſe circunciſos. Aliqñ uerò non fuit utilis, ſed inutilis.ſ.in principio ſecundi temporis Baptiſmi. ſ.in principio primitiuæ Eccleſiæ.ſ.qñ fuit ſub præcepto. Tunc.n. tenebantur baptizari, quia tunc baptiſmus iã erat ſub præcepto,ut patet, & non prohibebantur adhuc legalia,ut patet: Nã Paulus circuncidit Timotheum ſatis poſt illud tempus,ut patet, qũo Paulus, & Barnabas aſcenderunt Hieruſalẽ ſuper illã q̃õnem,& qũo terminata eſt per Apoſtolos, qui erant Hieruſalem,& præcipuè per Iacobum, qui ibi erat Epiſcopus, ut dicit Magiſter Hiſtoriarũ, ꝙ ipſe ſententiando reſpondit, ut patet, qũo ipſe prohibuit aliqua illicita legalia,& licet aliqua eſſent ſimpliciter illicita.ſ.fornicatio prohibita ex lege,& ita patet,ꝙ tunc temporis non erãt omnia legalia illicita,ſed paulatim ordinata proceſſu, & cum honore fuit ſepulta Sinagoga cum ſuis ceremonijs. Aliquando uerò, ſicut modo, & hoc eſt quartum tempus,& poſtquam Euangeliũ Chriſti fuit plane prædicatũ; Circũciſio fuit uino illicita. Vnde Apoſtolus ad Galatas: Dico.n.uobis:Si circũcidimini, Chriſtus in hoc uobis nihil proderit.

Gen. cap.17.

Actuum cap.16.& 21.

Galat.cap.5.

Sed contra hæc arguitur,& primo cõtra illud, quod dictũ eſt de tpe tertio Circunciſionis:Nam hoc non uidetur uerũ,quia Apoſtolus ad Gal.dicit,ꝙ ipſe in faciẽ reſtitit Petro,qui timens offendere Circunciſos ſeruabat cum eis aliqua legalia, ſubtrahens ſe.&c. & in hoc dicit eum fuiſſe reprehenſibilem.ergo.

Galat.cap.2.

Itẽ contra illud,qđ dictũ eſt de quarto tpe circunciſionis,ꝙ eſt illicita.Nam Gen. data fuit Habraę in fędus ſẽpiternũ. ergo nunq̃ euacuabitur.

Gẽn.cap.17.

Itẽ Chriſtus nõ uenit ſoluere legẽ,ſed adimplere,& confirmatur, quia ipſe ſeruauit circunciſionem in ſeipſo. Et omnis Chriſti actio eſt noſtra inſtructio ſecundum Auguſtinum.

Matt.cap.5.
Luc.cap.2.

De uera Religione.

Ad primũ dico, ꝙ de illo de facto uř eſſe controuerſia in tã ſolẽnes Apoſtolos,Petrum, & Paulũ,& tã egregios Doctores Hieronymũ,& Auguſtinũ.Sed,ſalua reuerentia aliorum,teneo cũ Paulo,& Aug.Nã licet Apoſtoli,uel Prophetæ errare potuerint in factis,& uerbis, in quãtum hoĩes, nunq̃ tñ errauerunt in quantum Scriptores ſacri canonis. Vnde Aug.in Epiſt.ad Hieronymum, & ponitur in canone; His ſolis libris, qui canonici nominantur, hanc didici ferre reuerentiam, ut nullum illorum in ſcribendo erraſſe credam. Sed patet,quòd Epiſtola ad Galat. eſt de ſacro canone, igitur neceſſariò habemus credere quicquid ibi ſcribitur uerũ eſſe. Sed ibi dicit, quòd Petrus

Diſt.9.

repre-

reprehensibilis erat, & subditur: quòd non rectè ambularet ad ueritatem euangelij. Ergo inquirenda est causa illius reprehensionis. Sed patet, quòd causa fuit obseruantia legalium absolutè, quia ita post illud tempus Paulus circuncidit Timotheû, & purificauit se in templo, ergo argumentum nô concludit. Potuit esse causa, quia cum Petrus cû Gentilibus conuersis non obseruaret legalia, & obseruaret ea cum eisdem in præsentia Iudęorû, quasi ex timore Iudæorum, poterit esse occasio Gentilibus, quod obseruarent ipsi legalia, uel huiusmodi alia.

Actuum cap. 16. & 21.

Ad secundum dico, q̀ circuncisio fuit fœdus sempiternum, inter Deum & hominê partim in se, & partim in alio æquiualente, uel perfectiori. s. Baptismo, qui ei successit, cuius ipse erat figura, qui quidem baptismus durabit usq; ad iudicium.

Ad tertium dico, quòd in lege Moysi erât præcepta Legalia, Iudicialia, & Ceremonialia. Legalia Christus non soluit, sed adimpleuit & perfecit ut patet Matth. ubi præcepta decalogi perfectius exposuit, quàm Iudæi intelligerent. Iudicialia etiâ non soluit, quâtum ad uirtutem sed perfecit, quia talia instituta erant ad pacem seruâdam, sed perfectius seruatur pax percutienti unam maxillam prębendo aliam, ut docuit Christus, quam eruendo oculum pro oculo, & dentem pro dente secundum legem. Ceremonialia etiam perfecit, quia sacramenta perfectiora instituit; quæ continent illa in uirtute, & ita eorum uirtus non est euacuata. bene dicit Christus: Nô ueni soluere, sed adimplere, idest perficere.

Matt. cap. 5.

Nota hos pas sus mirabiles ad obstâdum perfidiæ Iudaicæ.

Ad confirmationem dico, quòd non seruauit, ut necessaria, qui est nouæ legis lator, sed in alijs erat tunc licita circûcisio, imò necessaria, quia non erat Baptismus institutus, sed non Christo necessaria.

DISTINCTIO. IIII.

CIRCA DISTINCTIONEM IIII. Quæritur,

VTRVM PARVVLI SINT baptizandi.

Scotus 4. sent. dist 4. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 68. Arti. 9.

Quæstio prima.

Magister agit de suscipientibus Baptismum.

CIRCA dist. quartam quęritur primo, Vtrum paruuli baptizandi sint.

QVOD NON: In baptizato in baptismo requiritur côsensus. Probo per oppositum, quia dissentiens non recipit effectum Baptismi, sed puer non potest consentire. ergo.

CONTRA id est August. de fide ad Petrum: Firmissime tene, & nullatenus dubites, quia pueri, qui sine Baptismo recedunt, ęterno supplicio cruciabuntur. ergo.

Circa istam quæstionem sic procedam: Primo per ordinem septem declarabo. Secundo ponam quosdam casus. Tertio respondebo ad principale quæsitum.

QVANTVM ad primum, Vtrum puer sit baptizandus. Secundum, Vtrum puer baptizatus recipiat gratiam. Tertium, utrum puer possit baptizari in utero matris. Quartum, utrum adultus non consentiens sit baptizatus. Quintum, Vtrum recipiat effectum Baptismi. Sextum, Vtrum iâ iustus teneatur Baptizari. Septimum, Vtrum omnes baptizati æqualiter recipiant effectum baptismi. Vltimo ponam quosdam casus.

DE primo dico, q̀ in hoc fuit error Pelagij, qui dixit, q̀ pueri non contrahunt peccatum originale, & ideo non sunt baptizandi. Iste error improbatus est supra libr. 2. Dico igitur, quòd cum pueri contrahant originale peccatum, & baptismus sit remedium contra illud peccatum, & deletio illius peccati sit omnibus necessaria ad salutê, ut patet Ioan. Nisi quis renatus fuerit. Et per Augustinum, ubi supra, sequitur necessariò, q̀ pueri sint baptizandi.

Vide Augustinum in Epis. 23. ad Bonifacium. Lib. 2. distin. 30.

Ioan. cap. 3.

VTRVM PARVVLI BAPTIZATI recipiant effectum baptismi.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 4. q. 2. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 4. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ q. 69. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 4. q. 1. Art. 1.

Quæstio secunda.

DE secundo uidetur, q̀ non, quia gratia non infunditur sine fide, sed pueris non infunditur fides. Probatio, quia habens habitû potest eo uti, nisi sit impeditus. Sed puer ueniens ad annos discretionis non potest uti habitu fidei, nisi fuerit datus. ergo in baptismo non fuit fides infusa sibi, ergo nec gratia.

Dico igitur, quòd sicut creditum est, & naturali ratione ostendi non potest, per baptismum remitti culpam originalem; ita in baptismo infundi gratiam. Nam, ut dictum fuit supra pro statu naturæ lapsæ, Deus nulli dimittit culpam, nisi cui dat gratiam. Nullum enim liberat à perditione, nisi quem ordinat ad beatitudinem. Sed in baptismo puer liberatur à perditione, ergo ad beatitudinê ordinatur. hoc autem non est sine gratia. ergo.

AD rationem in côtrarium dico, q̀ licet Deus possit infundere gratiam sine fide, posito, q̀ sint actus absoluti realiter distincti, tamen quia Dei perfecta sunt opera, dico, q̀ nulli dat gratiam sine præuia fide, & spe.

Deut. ca. 32.

Tunc ad rationem dico, q̀ ex Dei ordinatione est, q̀ nullus naturaliter possit cognoscere certitudinaliter se habere aliquem habitum infusum, quia iam minueretur in nobis meritum fidei, sed posito illo casu. s. q̀ non esset ex ordinatione diuina, sed naturaliter cognosceretur talis habitus infusus, posset in actu uti illo habitu. ergo.

VTRVM PARVVLVS EXISTENS in utero Matris posfit baptizari.

Seraphycus Bona.4.fent.dist.6.q.1.Art.1.
Scotus 4.fent.dist.4.q.3.
D.Thomas 3.parte fumma q.68.Art.11.
Ricardus 4.fent.dist.5.q.1.
Durandus 4.fent.dist.6.q.1.
Francifcus de May.4.fen.dist.4.& 5.q.1.
Ioannes Bacconitanus 4.fent.dist.5.q.2.

Quæstio tertia.

DE Tertio principali dico, quòd pueri in utero possent habere bapuismum flaminis, ut ut patet de Ioãne Baptista, & de Hieremia Propbeta, & forte baptismũ sanguinis, ut si occideretur mater Christiana, non solum pp se, sed intuitu filii nasciturí christiani. Credẽdũ est enim quòd tũc Deus acceptaret eius martyrium, sicut Deus acceptauit martyrium puerorũ interfectorum ab Herode. Tamen non potest habere Baptismum fluminis, cuius ratio est, quia baptismus fluminis nõ est sine corporis ablutione facta per aquam, sed puer in utero non potest sic ablui, ergo nec baptizari. Si uero extra mitteret partem principaliorem puer baptizandus esset, & posset simpliciter baptizari, nec esset rebaptizandns, nõ enim est uerisimile, quôd in die Penthecostes tot millia fuissent submersi in aqua. Si uero mitteret extra partem minus principalem, ut pedem, uel manum, si de morte timeretur, esset baptizandus, & creditur, quòd Deus acceptaret, si moreretur, quia in quolibet membro est tota anima, & ita si moreretur sepeliendus esset in Cimiterio. Si uerò uiueret, rebaptizandus esset sub conditione. Ex dictis patet, quòd inuolutus in corio, uel in alijs rebus hmõi, non esset baptizatus, ex quo non abluitur ab aqua. Proiectus etiam de ponte, uel ex aliis huiusmodi, non esset baptizatus, quia hoc nõ ordinatur ad uitam, & ad ablutionem, sed ad mortem. ergo.

Quod aliqui nascantur, alii qui uero non nulla est redenda causa, nisi qđ Deus Iacob delexit. Esau autẽ odio habuit.

Actuũ cap.2.

VTRVM ADVLTVS NON CONsentiens posfit recipere effectum baptismi.

Seraphycus Bona.4.fent.dist.4.q.1.Arti.2.
Scotus 4.fent.dist.4.q.4.

Quæstio quarta.

DE quarto principali, distinguo de adulto, & etiam de consensu, & dico, quòd adultus aut est utens ratione, autem non, sicut furiosus, uel fatuus; & tunc aut semper fuit talis, aut aliquando fuit usus ratione. Consensus autem, aut est habitualis actualis, aut uirtualis. Dicitur autem habitualis, aut uirtualis in toto tempore, in quo habet actum negatiuum. potest tamen habere actum affirmatiuum, consensui autem dissensus opponitur contrariè, quia.s.actus positiuus circa obiectũ negatum, uel contradictorium, quia.s.puta negetur consensus, & dissensus est cõtrarie oppositus, dissensus est uel habitualis, uel uirtualis, uel actualis, ut patet ex dictis.

Consensus muliplex.

Dissensus opponitur consensui contrarie.

His præmissis dico, quòd de adulto, qui nunquam fuit usus ratione, idem est judiciũ, sicut de pueris, & debet baptizari, & talis sic baptizatus recipit effectum Baptismi, excepto, ꝙ si probabiliter crederetur, ꝙ posset breui tempore curari, esset expectandum tempus liberationis ad baptizãdum propter reuerentiam sacramenti.

De adulto uerò, qui aliquando fuit usus ratione, non tamen actu utente; Dico, quòd si talis uirtualiter, & babitualiter consentiens secundum prædictam expositionem de uirtuali, si baptizatur, recipit uerè effectum baptismi, licet tunc non sit actualiter consentiens; immo dico etiam utente ratione, consensus uirtualis & habitualis non requiritur necessariò actualis, non enim oportet, quòd in toto illo tempore habeat actum elicitum de consensu, quia posset esse ad alia distractus. non enim Deus obligat nos ad impossibile, uel nimis difficile, sed secundum Augustinũ, non est in potestate nostra quibus uisis tangamur. Vnde, & Sacerdos uerè conficit ex quo accedit ad altare cum debito proposito, quanquam in uerbis cõsecrationis esset distinctus. Si uerò esset actualiter dissentiens, & si quando utebatur ratione fuit actualiter etiam dissentiens actu proposito, nec postea reuocauerit, dico quòd si baptizatur non recipit effectum baptismi, nec ualeret sibi aliquid. Si uerò esset neuter, ꝙ scilicet nũquam habuisset actum positiuum de consensu; dico, ꝙ talis non est capax baptismi, & dico, ꝙ in adulto utente ratione requiritur consensus actualis, uel uirtualis, sufficeret tamen cõsensus simpliciter ex eo, ꝙ secundum quid dissentiret. Exemplum in adulto non utẽte ratione necessariò requiritur aliqua dominatio præuia, tamen posset quis cogi ad susceptionem baptismi per tormenta, talis tunc posset dicere intra se: Si possẽ aliter effugere tormenta, nollem baptizari, & intendo, ꝙ intẽdit ecclesia, tunc dico, ꝙ talis uerè baptizatur. Quòd patet, ꝙ tunc peccaret mortaliter, quia isto modo fornicaretur, licet minus peccaret, & ita iste uerè baptizatus esset, si non reciperet gratiam ad minus tantam. Si uerò dissentiret in corde, quanquã consentiret in ore, nihil ualeret. Tamen ab Ecclesia cogendus esset ad obseruantiam Legis Christianæ, si tunc non reclamaret, uel protestaretur.

3.de lib.arbi.

Exemplum.

VTRVM ADVLTVS FICTVS REcipiat effectum baptismi.

Seraphycus Bona.4.fent.dist.4.q.3.Art.2.
Scotus 4.fent.dist.4.q.5.
D.Thomas 3.parte fumma q.69.Art.10.
Ricardus 4.fent.dist.4.q.2.
Durandus 4.fent.dist.4.q.4.
Francifcus de May.4.fent.dist.4.& 5.q.3.

Quæ.

Quæſtio quinta.

DE quinto principali dico, ꝙ fictus pōt eſſe dupliciter, uel ꝙ fingat ſe cōſentire in ore, & diſſentiat in corde, & de hoc dictum eſt in præcedenti Articulo, quòd non recipit ſacramentum, & abſolutè eſt rebaptizandus. Alio modo dicitur fictus, non quòd ipſe diſſentiat in corde, ſed quia habet aliquod peccatum mortale præſens, uel præteritum, cuius non pœnitet, uel de eo non eſt cōtritus; immo placet ſibi feciſſe. Tūc dico, quòd talis forte peccat mortaliter, faciendo irreuerentiam ſacramento ſubſtituendo ipſum fictè cum peccato mortali, & ita non recipit gratiā baptiſmalem, recipit tamen ſacramentum, nec eſt rebaptizandus, ſed ſi uult eſſe filius Dei, oportet eum pœnitere primi peccati, de quo non fuit cōtritus, & de illa fictione, ſiue irreuerentia. Sed nū quid in baptiſmo fuerint dimiſſa omnia illa peccata mortalia, de quibus habūit contritionem, ſi qua alia habuit. Dico, ꝙ uidetur, ꝙ nō, quia ſcd̄m Auguſtinum nō dimittitur unum peccatum mortale ſine alio, ergo oportet eum iterum in pœnitē tia habere contritionem de illis omnibus, uerum eſt, quòd diuerſi diuerſimode loquuntur. Nam ab aliquibus uno modo dicitur, quòd prima contritio, & ſtatim in pœnitētia datur ſibi gratia Pauli. ſ. gratia cōtinens illā uirtutē, quę ſibi data fuiſſet in baptiſmo, ſi attribuiſſet hic illam fictionem, & illam, quam meruit in pęnitentia, & illam de illis, de quibus in baptiſmo contritionem habet, modo in pœnitentia plenariam remiſſionē, ita ꝙ pro eis non obligatur ad aliam pœnam de illo peccato, de quo non habuit contritionem, & de illa fictione, ſiue irreuerentia, ſicut pro aliis peccatis, quæ commiſit poſt baptiſmum. Alio modo dicitur, quòd oportet in pœnitentia iterum habere contritionem de omnibus, & pro omnibus æqualiter obligatur ad pœnam, quia omnia iſta ſunt dimiſſa in pœnitentia, & non aliter, & gratiam recipit, quam meretur in hac pœnitentia, & non ampliorem. Scotus uidetur determinare alteram partem expreſſè; uidetur tamen ſecundam uiam magis ſecuram reputare.

VTRVM IVSTIFICATI TENEANTur ad ſuſceptionem baptiſmi.

Scotus 4. ſent. diſt. 4. q. 6.
D. Thomas 3. parte ſumma. q. 68. Art. 2.
Ricardus 4. ſent. diſt. 4. q. 3.
Durandus 4. ſent. diſt. 6. q. 1.

Quæſtio ſexta.

DE ſexto principali uidetur, quòd non, quia nō legitur de beata Virgine, nec de Apoſtolis, quòd fuerint baptizati.

Item baptizatus baptiſmo ſanguinis eſt abſolutus à baptiſmo fluminis, ergo nec baptizatus baptiſmo fluminis tenetur ad illud. Antecedens patet, quia talis euolat ad patriā. Dico, quòd à Lege uniuerſaliter data nullus excipitur, niſi ex ſingulari Priuilegio. Sed pręceptum de baptiſmo datum eſt uniuerſaliter omnibus uiatoribus, ut patet. ergo omnis uiator, quantumcumque ſanctificatus, tenetur ad baptiſmum fluminis, niſi forte ablueretur à Legiſlatore ex priuilegio ſpeciali. Hoc autem eſt congruum, quia principaliter in baptiſmo recipimus ſignum, in quo Chriſtiani omnes inter ſe aſſimilantur, & ab aliis diſtinguuntur.

Ioannis ca. 3.
Matth. c. ult.

Ad primum dico, quòd quædam Gloſa ſuper illud Ioannis: Qui lotus eſt. &c. uidetur dicere, ꝙ Apoſtoli omnes fuerunt baptizati, & hoc poteſt manu duci probabiliter, quia ſaltem de congruo Sacerdotiū ſupponit baptiſmum. Ipſi autem fuerunt Sacerdotes. nam acceperūt à Chriſto authoritatem conficiendi: Hoc facite in meam commemorationem. Et abſoluendi: Quorum remiſeritis & cætera. Et baptizandi uniuerſaliter. ergo idem dicendum eſt de beata Virgine, niſi forte cum ipſa fuerit diſpenſatum, & ratio diſpenſationis autē forte fuit, quia in baptiſmo ſemper confertur gratia, ſi modo debito ſuſcipiatur, ipſa autem forte in conceptione filii ſui recepit gratiam in ultimo gradu, ad quam Deus diſpoſuit eam peruenire. ergo.

Ioannis c. 13.
Ioannis c. 20.
Matth. c. ulti.
An iuſtificati teneantur ad ſuſceptionem Baptiſmi, uide Ricardū in 4. diſt. 4. q. 3.

Ad ſecundum dico, quòd conſequentia non tenet, quia baptizatus baptiſmo ſanguinis euolat, ad cœlum, & non manet nihilominus uiator, quia ſi remaneret uiator, eſſet hic nobiſcum uiator, & ſic baptizandus baptiſmo fluminis. ergo.

Ad tertium etiam dico, quòd conſequentia nō ualet.

VTRVM OMNES BAPTIZATI recipiant æqualiter effectum baptiſmi.

Seraphicus Bona. 4. ſent. diſt. 4. q. 5. Art. 1.
Scotus 4. ſent. diſt. 4. q. 7.
D. Thomas 3. parte ſummæ q. 69. Arti. 8.
Ricardus 4. ſent. diſt. 4. q. 3.
Franciſcus de May. 4. ſent. diſtin. 4. & 5. q. 2.

Quæſtio ſeptima.

DE ſeptimo principali dico, quòd præcipue uirtute baptiſmi Deus ordinauit dare gratiā in aliquo gradu determinato, ita quòd nec maiorem, nec minorem. Poteſt autem hic effectus baptiſmi, ſcilicet gratia, comparari ad cauſam principalem ſcilicet ad Deum, & ad cauſam meritoriam. ſ. ad paſſionem Chriſti, & ad cauſam ſuſceptiuam, & ex utraque comparatione poteſt ſequi æqualitas, ſed æqualitas iſtius baptiſmi non erit præcipue cauſa principalis, ſed erit cauſa, ſine qua non. Ex prima ergo comparatione poteſt ſequi inæqualitas, quia Deus huic baptizato, quem ordinauit ad maiorem gloriam, poteſt ex ſua liberalitate dare maiorem gloriam. ex ſecunda cōparatione poteſt ſequi idem, quia Chriſtus, qui ſcientia uiſionis nouit omnia, quæ nouit, uerbum poteſt efficacius offerre meritū paſſionis ſuæ pro

Dictum ſubtiliſſimæ ſpeculationis.

illo baptizato, quem Deus præordinauit ad maiorem gloriam. De Tertia comparatione dico, ꝙ si baptizati sint paruuli, non potest ex parte eorum esse inęqualitas, quia nullum habent uoluntatis motum bonum, uel malum; potest tamen esse in eis inæqualitas propter inæqualitatem fidei meritorum in parentibus, uel assistentibus pro eis respondentibus, uel Sacerdotum, & Ministrorum eorum baptizantium. Et ideo attendendum est in talibus, quando pueri tradūtur ad baptizādum, benè fortè merita parentum meruerunt bono uiro illam gratiam in pueritia. Si uerò adulti baptizati potest esse in eis inæqualitas secūdum quòd magis & minus pęnitent de commissis, & magis deuotè suscipiunt, & intensius, & minus intensè dissentiunt. Comparando uero adultum puero quantum est ex parte suscipientis præcipuè adultus maiorem accipit gratiam, si aliquam recipit. Posset enim ponere obicem, ut patuit supra, ita ꝙ recipiet baptismum, & non gratiam, si ratione illius est, quia ea quo non ponit obicem patet, ꝙ aliquid meretur, est autem alius effectus baptismi & magis essentialis, qui dicitur Caracter, de quo dicetur in sexta distinct.

Exemplū sit de ipso D. Nicolao. uide Scotum dist. præsenti. q. 7.

QVID FACIENDVM SIT DE paruulo exposito.

Scotus 4. sent. dist. 4. q. 8.
Ricardus 4. sent. dist. 4. casu secundo.

Quæstio octaua.

DE ultimo principali, quid faciendum est de puero exposito, dico, quòd si enim inueniatur signum, quòd non sit baptizatus sicut mulierculę facere consueuerunt cum eo ponere sal, & huiusmodi tum absolute est baptizandus, si uero non, & non possit sciri, baptizandus est sub conditione.

Cum isto tenet etiam Ricardus distin. præsenti.

SED nunquid pueri Iudæorum, uel aliorum infidelium baptizandi sint inuitis parentibus; Dico, quòd licet hoc facere non pertineat ad homines communes, tamen si principes sub cuius dominio cōstituti hoc facerent caute, ne illi præsciētes, eos interficerent, & faceret eos religiose, & honeste eruditi in fide Christi, commendandi essent tales etiam si ipsos posset per minas cogere ad baptismi susceptionem, quia quanquam ipsi forte non perfectè conuertentur, in corde tamen minus malum esset si imperfectè seruarent legē Christi, quàm si liberè seruant eorum illi legem, quia eorum filii in tertia, uel quarta generatione essent perfectè fideles.

Et si dicas, quòd oportet impleri prophetiam Isaiæ, quam recitat Paulus ad Ro. Reliquię Israel conuertentur in fine. Ista oportet quòd saltem à Iudæis dimittantur usque tunc in lege sua. Dico, quòd tempore Antichristi nō tantum perfectū facient Iudæi, qui conuertūtur ad Christum, quòd propter hoc oporteat eos tanto tempore sustinere, Et ideo dico, quòd propter illam Prophetiam sufficeret substinere aliquos in aliqua separata insula, ne tot essent in tot mundi partibus dispersi.

Isaiæ. cap. 9. Romanorum cap. 10.

Contra obstinatos Hebreos.

Ad argumentum principale quæstionis in oppositum dico, ꝙ in pueris baptizandis sufficit cōsensus parentum, & aliorum assistentium.

Alexander in 4. parte summæ. q. t.

CONTRA: Esto ꝙ omnes assistentes, & parentes essent infideles, adhuc puer esset baptizatus, si Minister intenderet, quod intendit Ecclesia.

Dico ad hoc, ꝙ sibi sufficiunt merita passionis Christi.

DISTINCTIO V.

CIRCA DISTINCTIONEM V. Quæritur,

VTRVM MALITIA MINISTRI impediat conferri uerum baptismum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 6. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 5. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa. q. 69. Art. 9.
Ricardus 4. sent. dist. 6. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 6. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 5. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quintam quæritur, Vtrum malitia ministri pueri baptizandi impediat effectum baptismi in baptizato.

Magister hic agit de ministro.

RESPONDEO, & primo dicam de proposito. Secundo, Vtrum recipiens baptismum a malo ministro scienter peccet mortaliter. Tertio, Vtrum quis debeat baptizare illum de quo præsumit, quòd baptizatio sit ei in præiudicium mortis.

De primo dico, ꝙ Christus ita baptismum instituit, ꝙ siue baptizās sit infidelis, siue hæreticus uel huiusmodi si intendat facere quod facit ecclesia uerè baptizat nec est adhuc alia ratio propter quid, nisi quia Christo placuit sic instituere ex sua liberalitate: Ordo tamen congruentiæ est quia cum hoc sit sacramentum necessitatis, Christianus esset ualde per plexus, si oporteret suscipere à bono ministro, quia cum nullus sit certus de bonitate propria, minus potest esse de bonitate ministri, & si dicas, quòd non est certus, Vtrū intendat minister talis facere quod facit Ecclesia & tamen recta intentio ministri est de necessitate huius sacramenti, Dico quòd non est simile. satis enim est uerisimile, ꝙ minister exercens actū ecclesiasticum intendat, ꝙ intendit ecclesia.

Nullus est certus de bonitate propria.

Confirmatur ista congruentia, quia iniustum uidetur, ꝙ alicui noceat malitia alterius, cum ista malitia non consentit. cum ergo baptizandus non consentiat malo ministro, ergo. Si aliquę Sanctorū authoritates sonāt cōtra, hęc sūt exponēdę, quia uerum est, ꝙ suscipiēs baptismū à prauo ministro in cuius prauitate consenit, si est prauitas infidelitatis non recipit sacramentum, si est alia prauitas recipit sacramentum, sed non rem. i. gratiam.

VTRVM RECIPIENS BAPTISMVM scienter à malo ministro mortaliter peccet.

Scotus 4.sent.dist.5.q.2.
D.Thomas 3.parte summa q.64.Art.5.
Ricardus 4.sent.dist.5.q.4.Art.3.
Durandus 4.sent.dist.5.q.1.

Quæstio secunda.

Ricardus dist. præsenti Art. 3.q.4.

DE secundo dico, quòd malus Minister aut est totaliter præcisus ab Ecclesia publicè, quasi scismaticus, uel excõmunicatus, uel huiusmodi, aut nõ; si est totaliter præcisus ab Ecclesia, dicunt aliqui, quòd cum baptismus sit sacramentum necessitatis à quolibet est suscipiendus quãdo alius haberi non potest. Alij dicunt ꝙ non. quia baptizandus, aut est adultus, aut paruulus. si adultus sufficit sibi baptismus flaminis, & non debet communicare cum illo cum sit prohibitum ab ecclesia, quòd cum talibus nullus communicat, maximè in actibus ecclesiasticis, & ita si scienter recipiat à talibus baptismum peccat mortaliter: Si sit paruulus, nullus debet paruulum suũ tali tradere, quia ut dictum est, cum tali non potest communicare. Sed quid debet facere, dico, ꝙ baptizet eum ipse, si alium meliorem ministrum habere non potest.

D.Dhomas 3 senti.dist.Art. 2.q.2.Solutio ne secundi Argumenti de facto simonæ quintæ quæstiunculæ.

CONTRA secundum modum arguo, quia magis obligatur quis ad legem superioris, quàm inferioris. Sed præceptum de baptismo uniuersale est datum à Christo Ioan. prohibitio autem illa est ab Ecclesia. ergo non intendit Ecclesia, nec potest prohibere Christi præceptum.

Ioannis ca. 3. Matth.ca. ult.

Notabile singulare.

Confirmatur: Nam plus tenetur quis uitare alios, quàm alii ipsum, sed si ipse sciret puerum nõ baptizatum moriturum teneretur baptizare eũ, quia teneretur subuenire ipsi de cibo in casu necessitatis extremæ, ergo multo magis de cibo spirituali, quia uita eterna est preponenda uitæ temporali, ut dicit Gregorius.

Dico igitur, quòd licet adulto, qui uellet eum uitare propter irreuerentiam Ecclesiæ forte sufficeret baptismus flaminis, omnibus tamen compensatis, securius esset, quòd à tali susciperet baptismum in casu necessitatis, quãdo aliunde habere non posset, & ita etiam tradendus esset puer in casu necessitatis, esto, quòd ille, qui puerum traderet esset adhuc dignior illo, cui traderetur, si nõ sit totaliter præcisus ab ecclesia, sed sit alio modo malus, tũc uel esset notorie malus, uel non, si nõ, nullo modo est uitandus si sibi incumbit ex officio, puta si sit eius Prælatus uel huiusmodi, nec alias esset uitandus publice, quia non debet eius peccatum publicare, ex quo occultum sit. Sed dico, quòd si sit eius curatus, id est curam habens, nec habeat subcuratum, non est uitãdus, quia nullus peccat soluendo debitum suum. Sed quia curator eius, in hoc est debitor Parochiæ suæ; si uero non incumbit sibi ex officio, dico, quòd scienter non est suscipiendus à tali baptismus non pro se, nec pro paruulo suo, nisi in casu, in quo alius melior haberi non posit.

Sed nunquid præeligendus est bonus secularis malo sacerdoti? dico, quòd non. sed èconuerso propter reuerentiam sacerdotij, ad quod spectat collatio sacramentorum.

Dubium notabile & curiosum.

De tertio dico, quòd talem non debet quis tali modo baptizare, ꝙ ex hoc acceleretur mors, sed oportet eum baptizare modo debito puerũ balneando. s. aliqualiter caput cum aqua calida, uel tepida, nulli enim ex hoc esset periculum mortis. &c.

DISTINCTIO VI.

CIRCA DISTINCTIONEM VI. Quæritur,

VTRVM SOLVS SACERDOS POSSIT Baptizare.

Seraphicus Bona.4.sent.dist.5.Art.1.q.1.
Scotus 4.sent.dist.6.q.1.
D.Thomas 3.parte summa.q.67.Art.2.
Ricardus 4.sent.dist.5.q.1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. sextam quæritur, Vtrum solus Sacerdos posit baptizare.

Magister hic determinat de statu, & gradu ministri.

VIDETVR, quòd sic per Isidorum, qui ait: Constat baptismum solis Sacerdotibus traditum esse eiusque misterium nou ipsis Diaconibus implere est licitum absque Episcopo, uel Presbytero. ergo alteri, quàm Sacerdoti nõ licet, sed soli Sacerdoti.

Libro 2.c.25.

CONTRA hoc idem Isidorus: Laicis fidelibus etiam permittitur. ergo non Sacerdotibus tantũ. Et infra: Mulier enim sancta baptizare non præsumat, nisi necessitate cogente:

Libro 2.c.15.

RESPONDEO, quòd in baptismo requiruntur tria. s. ablutio facta cum aqua debita, prolatio uerborum, & recta intentio, ergo oportet, quòd baptizans habeat uirtutem motiuam, quam possit abluere, uel in mergendo, uel aspergendo, & quòd habeat loquelam, & quòd habeat usum rationis, & quia ista non reperiuntur in supposito, nisi intellectuali, ideo solus homo potest baptizare, & quia hæc tria etiam reperiuntur in non Sacerdote, ideo potest baptizare etiam non sacerdos. De congruo autem spectat ad Sacerdotem sacramentum conferre, & baptizare, quia ipse in talibus actibus præsidet, nec quis ab alio baptizandus esset, nisi in casu necessitatis.

In Baptismo tria requiruntur.

Nota de laico Baptizante.

SED nunquid Angelus in corpore posset baptizare? dico, quòd de congruo, & de lege communi baptizare debet solus homo. tum quia Christo baptizato institutum fuit hoc, tum quia præceptum de baptismo dictum fuit hominibus. s. discipulis Matth. ultimo ergo tamen si bonus Angelus baptizaret, esset baptizatus, nec esset rebaptizandus, quia bonus Angelus nunquam hoc faceret, nisi

nisi ex speciali precepto Dei. Si uero Angelus malus baptizaret, nisi cōstaret φ ex pcepto Dei hoc faceret, talis esset rebaptizandus, quia præsumendum esset, quòd hoc faceret fraudulenter, non cū debita intentione. Sed propter inuidiam, quam habet ad salutem hominis.

AD principale patet responsio. &c.

VTRVM PLVRES POSSINT Vnum baptizare.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 2.
D. Thomas 3. parte summa. q. 67. Art. 6.
Durandus 4. sent. dist. 3. q. 3.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum unus possit à pluribus baptizari.

RESPONDEO, quòd si intelligatur successiuè, dico, quòd non potest unus à pluribus baptizari, quia est sacramentum irreiterabile, ut patebit. si uerò intelligatur, φ simul ambo baptizantes faciunt totum. s. uterque abluit, & dicit uerba, aut non, sed unus abluit & alius dicit uerba. Si primo modo, tūc dico, φ talis est baptizatus, quia effectus agentis non impeditur per consimilem actionem alterius consimilis agentis, sicut patet, quòd si unus tantum baptizasset, esset baptizatus, ergo.

CONTRA: Effectus non potest esse totaliter à duabus causis totalibus. Probatio est, quia una tantum causante, ita eueniret effectus, sicut si ambo causarent, & tunc posset esse effectus sine causa totali. quod est impossibile. sed quocunque illorum duorum baptizantium substracto alius baptizaret. ergo utraq; simul concurrente non eueniret effectus baptismi.

Dico, quòd quia effectus baptismi, puta gratia uel etiam creatio gratiæ non est administratio acta ab homine, sed à Deo, qui est unus. ergo sequitur effectus.

Quid sit effectus baptismi. CONTRA: Saltem ablutio, & uerborum prolatiō sunt effectiuè à ministro.

RESPONDEO, & concedo hoc, quia sic ordinabit Deus ad suam gratiam tribuendam, & si Deus uult unam, & aliam uult ad gratiam, erit illa relatio, quæ patuit supra, nec est inconueniens, quòd respectus rationis habeat plura fundamenta. si secundo modo, dico, quòd non baptizant, nec alia ratio est propter quid nisi quia sic instituit Christus, quòd totalis baptizatio esset ab uno ministro qui sic instituit ex forma, qua Romana ecclesia utitur. Cōuincitur etiam sic: In sacramento uirtutis nō debet dici mendacium, sed ille, qui diceret uerba non abluendo diceret mendacium. ergo. &c.

VTRVM VNVS POSSIT SIMVL plures baptizare.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 2.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur Vtrum unus possit simul plures baptizare. Cōtet sic dicitur, tamen peccaret mortaliter, quia oportet eum mutare formam ab ecclesia institutam, oportet enim eū dicere: Ego uos baptizo. nisi esset casus necessitatis. puta si plures deberent statim mori, tunc enim posset, & deberet eos simul baptizare, nulli enim præcluditur uia salutis, sed si non possent plures simul baptizari intellige sine peccato mortali, baptizatis iam præcluderetur uia salutis. ergo.

Sed quid de monstro, de quo dubitatur utrum habeat unam animam, aut duas. Dico, quòd fienda est diligens inquisitio antequam baptizetur, & si certe reperitur, quòd habeat duas animas baptizari debet utraque pars principalis per se, puta caput si habeat dua capita, unum plusquam aliud; si autem reperiatur quòd non habeat nisi unam animam semel tantum baptizandum est; signum probabile esset de duabus animabus, quando partes principales essent diuersæ, puta, quando haberet duo capita, uel duas spinas dorsi, uel huiusmodi. signum autem infalibile esset quando essent adulti tunc uideretur, Vtrum semper uellent, uel uollēt idem, & si idem intelligerent. Nam si essent duę animę non oporteret, quòd idem scirent, & idem uellēt, sed qd̄ uellet unus, alius posset nolle, & φ unus sciret, alius posset ignorare, sicut de illo, qui fuit in regno Franciæ de duabus puellis in uno corpore, & una mortua fuit antequā alia, & mortua contaminauit uiuam, quæ postea parum uixit. &c. Causa notabilis monstruositatis duorū capitum.

VTRVM REQVIRATVR SIMVL esse ablutionem, & prolationem uerborum.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 3.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum oporteat simul proferre uerba, & facere ablutionem.

QVOD NON: Quia Eucharistia est unū sacramentum tātum, & tamen potest esse interruptio temporis inter uerba consecrationis panis & uini. ergo.

RESPONDEO, & dico, quòd Christus sic instituit baptismū, quòd nec aqua nec ablutio per se, nec uerba per se, fundarēt illum respectum supra dictum signi ad gratiam quod baptismus dicit formaliter, sed utrumque simul esset unum fundamētū, ut patet per Augustinum super Ioan. accedit uerbum ad elementum, & fit sacramentum, ergo oportet esse simul, tamen non sic, ut reperiatur falsitas, ita quòd oporteat simul incipere, & simul terminare utrumque, non enim uoluit nos Christus obligare ad tam difficile simultatem, quæ uix possit impleri. Sed sufficit, quòd ante terminationem uerborum incipiat ablutionem, uel econuerso: Homilia 80. & 1. 3. 1. de tra hc.

Actuum c. 7. èconuerso; Non enim uerisimile est, quòd Apostoli, qui in uno die baptizarunt tot millia, quòd baptizando potuerunt seruare totam simultatem.

Ad argumentum dico; quòd non est simile, quia pro tanto Eucharistia est unum sacramentum, pro quanto est ibi unum corpus Christi, tamen illud uerè totum est ibi sub speciebus panis ante consecrationem uini. sed baptismus non est in altero eorum tantum, ergo. &c.

VTRVM SACERDOS POSSIT baptizare se ipsum, uel idem homo.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 5. q. 3.

Quæstio quinta.

QVINTO quæritur, Vtrum Sacerdos, uel quicunque possit baptizare seipsum.

QVOD sic: Quia idem Sacerdos conficit in Missa, & sumit corpus Christi. quod conficitur.

RESPONDEO, & dico, quòd non, quia extra de baptismo, & eius effectum debitum dr ibi. adbuc adducit figuram, quia Christus non baptizauit se, sed à Ioanne uoluit baptizari, & Dixit Christus Discipulis suis: Ite baptizate omnes Gentes. Ita quòd distinxit personaliter inter baptizatum, & baptizantem; quia unum posuit in secunda persona, & alium in tertia.

Matth. c. ult.

AD rationem dico, quòd non est simile, quia corpus Christi summere non est formaliter sacramentum, sed conficere est sacramentum, & illud est sumere in baptismo, aut non sic, quia non primo consecratur aqua, & fit sacramentum, & postea sumitur, sed simul fit sacramentum, & conficitur. ita quòd baptizatus essentialiter consistit in usu. Eucharistia autem non, ergo. &c.

VTRVM IN BAPTIZANTE REquiratur intentio baptizandi.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 5.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 64. Art. 8.
Ricardus 4. sent. dist. 6. q. 2. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 6. q. 2.

Quæstio sexta.

SEXTO quæritur, Vtrum in baptizante requiratur intentio.

QVOD NON: Quia Minister non efficit, ut patet supra, sed instrumentum non intẽdit, ut patet, de securi. ergo.

Homelia 3. Item Augustinus super Ioan. Homil. uoluit, quòd Ebrius possit baptizare, sed talis non intendit, quia non utitur ratione. ergo.

Cap. 1. CONTRA id est Magister in littera.

RESPONDEO, & primo dicam: An requiratur intentio. Secundo qualis intentio. De primo communiter conceditur, quòd sic. Ratio est, quia baptizare est actus humanus, qui est intentio. ergo. Quid sit Baptizare. Et dico, quòd intentio dicitur quandoque actus elicitus, quandoque respectus finis, propter quẽ intendens, operatur, & propter quem elicit actũ.

Ad propositum dico, quòd ablutio id est baptizatio cum prolatione uerborum est operatio baptizantis. Quid Baptizatio. Finis autem baptismi est duplex Finis Baptismi è duplex. scilicet unus remotus, sed principaliter intentus, scilicet gratia, propter quam baptizatus fiat filius regni.

Alius propinquus, sed minus principaliter intentus scilicet, ut baptizatus fiat ex hoc membrũ Christianum, & de populo Christi. Tunc dico, quòd in Ministro non requiritur intẽtio respectu finis ultimi, & remoti intenti tamen principaliter, quia infidelis potest uere baptizare solum quòd intendat, quod ecclesia intendit, & tamen patet, quòd intendit alium finem, immo credit, quòd nihil ualeat sibi ad uitam eternam, & quòd infidelis possit baptizare patet. An infidelis possit Baptizare. Intentio autem respectu finis propinqui supra dicti requiritur, nõ tamen necessario imparticulari, sed sufficit in uniuersali intentione scilicet, quòd ecclesia, uel Christiani intendunt. De consecratione dist. 5. Intentio uero respectu actus requiritur etiam imparticulari alias ille actus esset casualis, & fortuitus, & non humanus, sed patet, quòd nõ debet esse, quia super tales actus non potest esse præceptum, & obligatio. Sed Christus præcepit Apostolis, ut baptizarent. ergo. Matth. c. ult.

VTRVM IN BAPTIZANTE REquiratur intentio actualis.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 6.
Ricardus 4. sent. dist. 6. q. 3. Art. 1.

Quæstio septima.

DE secundo principali communiter distinguitur de intentione habituali, & dicitur communiter, quòd habitualis intentio sufficit. Vnde dico, quòd inter ista cadit medium scilicet Triplex intẽtio secundum Scotum. intentio uirtualis, quæ est minor actuali, & maior habituali, est enim intentio habitualis habere habitum, ad hoc inclinantem scilicet ad actum, & istam habet dormiens, est aũt actualis, quæ cõsistit Quæ sit intẽtio habitualis. Quæ sit intẽtio actualis. in actu actualiter elicito. Sed uirtualis dicitur, quæ non consistit in actu elicito in principio operationis postquam non interueniet alius actus sibi cõtrarie oppositus, & ita ille remanet in uirtute. Quæ sit intẽtio uirtualis. Exemplum. Exẽplum de illo, qui assumit sibi aliquem laborem propter Deum, tota operatio dicitur illi meritoria, quamuis nõ semper cogitet Deum pro fine, sed distrahatur ad alia, ut patuit supra. Dico igitur, quòd sola habitualis non sufficit, sed uirtualis etiam sufficit sine habituali accipiendo semper, ut dictum est in primo articulo, non respectu finis remoti scilicet gratiæ; sed respectu finis propinqui, saltem uniuersali modo prædicto.

Ad primum oppositum dico, quòd instrumentalis causa accipitur quinque modis: Vno modo

pro causa particulari, & secunda respectu causæ uniuersalis, & primæ. Alio modo proforma actus li, & dispositiua respectu generationis. Tertio modo pro causa, quæ non præbet formam ad agendum, sed accipit eã pro motione principalis causæ. Quarto modo pro parte totius. Quinto modo pro instrumento proprie dicto in artificialibus. Primo modo instrumentũ habet propriam actionem, sed non attingit eundem effectum, sed dispositionem ad eum. Secundo modo patet. Tertio modo, sicut primo, Quarto modo non habet aliã actionem ab agente principali attingit tamen eũdem effectum, non actiuè. Exemplum secundi: Ignis, & calor; in generatione ignis. Exemplum Tertii: Calor illuminatus, & species in medio respectu motionis uisus. Exemplum quarti: Homo, & manus, uel alia pars organica per quam agit. Exemplum quinti. Artifex, & serra.

Tunc ad propositum dico, quòd Minister respectu gratiæ dicitur esse instrumentum, quia nullam actionem habet respectu gratiæ, sed respectu baptizationis, & ablutionis, & prolationis uerborum, se habet in primo modo, & ideo opottet intendere actum.

Ad secundum dico, quòd Augustinus accepit ibi ebriosum non in actu, sed pro consueto inebriari.

VTRVM BAPTISMVS POSSIT reiterari.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 6. q. 6. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 6. q. 7.
D. Thomas 3. parte summa q. 66. Art. 9.
Ricardus 4. sent. dist. 6. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 4. & 5. q. 4.
Ioannes Baconitanus 4. sent. dist. 6. q. 2.

Quæstio octaua.

Septimo quæritur, Vtrum baptismus possit reiterari.

Respondeo, & primo dicam, quòd baptismus non est reiterandus. secundò quæ pœna deberetur iterantibus.

De primo dicitur, quòd non. Ratio congruentiæ ponitur, quia in eo imprimitur Character, qui est signum indelebile. (Alexãder Alẽsis quarta parte summæ. q. ultima de Baptismo. D. Thomas in 4. dist. 6. Art. 2. q. 1. Damascenus lib. 4. cap. 1.)

Item quia Passio, & Mors Christi non fuit iterata. Sed prima ratio nihil probat. Probat enim ignotum per ignotum, quia æquè ignotum est, & forte magis imprimi characterem in baptismo, sicut baptismum non debere reiterari. Nam non potest reiterari baptismus per multas authoritates Sanctorum. Sed de charactere, sicut nos utimur, Sancti non loquuntur, nec etiam Magister, nisi in secundo cap. determinat de eo. Secunda autem ratio non concludit. Nam omnia sacramenta habent efficaciam à morte Christi, & tamẽ aliqua reiterantur, sicut Eucharistia, & extrema unctio. Dico igitur, quòd ratio propter quid nõ est alia, quia Christo sic placuit instituere. Fuit tamẽ hoc rationabile, tum quia cum in baptismo fiat totalis remissio, & pœnę, & culpæ, iam daretur occasio delinquendi, si iteraretur, & etiã quia in baptismo quis regeneratur, ut dicit Augustinus, & Chrysostomus super Ioan. Vnde, sicut non potest, quis renasci causa naturaliter, sic nec spiritualiter. in baptismo, nisi per pœnitentiam. (In 3. ca. huius distinctionis.) (Super Io. c. 3.)

IVXTA HOC QVAERITVR QVAE sit pœna reiterantium Baptisma.

Scotus 4. sent. dist. 6. q. 8.

Quæstio nona.

De secundo dico, quòd baptismũ reiterans, uel suscipiens, uel conferens baptismum: Item scienter, uel ignoranter reiterat: Si scienter uel publicè, uel occultè, si occultè irregularis est iste. Si scienter reiterat, uel sit conferens, uel suscipiens, forte tamen, quòd posset cum eo dispensari per Episcopum. Si uero publicè irregularis est. Si scienter reiterat nec potest dispensari tum eo nisi per Papam; Si uero ignoranter, uel est ignorantia iuris uel facti. prima in nullo excusat, quia quilibet tenetur scire, quòd iura prohibent reiterari baptismum. secundo autem est dubia, aut probabilis, prima non excusat. Secunda uerò si probabiliter dubitatur, Vtrum iste sit baptizatus, & debet iterari saltem sub conditione. & nota, quòd idem indicium est per omnia de conferente, & suscipiente. (Extra de Apostatis. ex literarum.)

VTRVM IN BAPTISMO IMPRImatur character.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 6. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 6. q. 9.
D. Thomas 3. parte summa q. 63. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 5. q. 3.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 6. q. 2.

Quæstio decima.

Octavo quæritur, utrum in baptismo imprimatur character.

Quod non: In circuncisione non imprimitur character. ergo nec in baptismo. Consequentia patet, quia baptismus successit Circuncisioni, & est contra eundem morbum. Antecedens probatur, quia si Circuncisus non erit baptizandus, ex quo incircũcisione imprimatur character, cum character impressus in circuncisione & baptismo sit eiusdem rationis, quia accidentia eiusdem rationis, quia non sunt simul in eodem, sed patet, quòd circuncisi erant baptizãdi, ut Apostoli, & alii Iudei, & conuersi. ergo.

Contra id est Damascenus qui sit, quòd per baptismum fit nobis regeneratio, & sigillum; per sigillum intellige characterem. (Dionysius de ecclesiastica Hierarchia. cap. 2.) (Libro 4. c. 1)

Respondeo, & primo dicam: Si character imprimatur in baptismo. Secũdo: Si character est aliquã

aliqua forma abſoluta. Tertio: In quo eſt, ut i pro ximo ſubiecto.

D. Thomas in 4. diſt. 1. q. 4. & 3. parte ſũmæ. q. 63. Artic. 1.

De primo dicitur cõmuniter, quòd ſic, & ponitur ad hoc quadruplex cõgruentia, prima quia character eſt diſpoſitio ad gratiam baptiſmalem. Secunda quia per characterem diſtinguntur fideles ab infidelibus. Tertia, quia per characterẽ conformatur Chriſtos. Quarta, ut ſignum rememoratiuum ipſius ſacramenti quod eſt irreiterabile.

Contra concluſionem, & congruentias arguitur ſic: Sicut in naturalibus eſt uitanda pluralitas, ubi non eſt neceſſitas ponendi plura. Ita in Theologia eſt uitanda pluralitas, ubi non eſt neceſsitas fidei, uel authoritatum Sanctorum. Sed ponere iſtum characterem baptiſmalem non cogit aliquis Sãctus nec etiam ex aliquo articulo fidei iſte ponitur character, nõ. n. ex formali rõne baptiſmi q. a baptiſmus formaliter eſt reſpectu ſigni ad gratiam, non ad iſtum characterem. ergo non eſt ponendus.

Item authoritates Sanctorum non cogunt. Auguſtinus. n. qui tam diligẽter trãctauit de baptiſmo in diuerſis libris, in ſexto libro de baptiſmo contra Donatiſtas, & in libro de baptiſmo paruulorum, & in tertio libro de unico baptiſmo, & in Homiliis ſuper Ioan. & in aliquibus capitulis de fide ad Petrũ, Nunquã tñ de iſto charactere quo fecit mẽtionẽ, quo nos utimur, ſemper pro effectu baptiſmi accepit gratiam. Et ſi dicas, ꝙ nõ negat, dico, ꝙ ſufficit in propoſito, quòd tantus Doctor, qui tam diligenter quæſiuit naturam baptiſmi ipſum non poſuit.

Item hoc eſt non immerito ponderãdum, quia nec Magiſter in toto tractatu de baptiſmo ſed fecit mentionem de charactere, niſi in loco ſupra dicto, & ibi non ad iſtam intentionem, ut uidetur.

Congruentiæ quatuor non cogunt.

Nec etiam congruentiæ prædictæ cogunt. Non quidem prima, quia aut eſſet diſpoſitio ex parte animæ, quia anima eo ipſo, quòd eſt ſine peccato mortali, eſt ſummè diſpoſita ad gratiam, nec ex parte Dei agentis, quia ipſe eſt infinitæ uirtutis agentis. Nec ſecunda congruentia cogit, quia profeſſi in ordine uerè diſtinguuntur à ſecularibus, & aſſimilantur aliis profeſſis, & tamen non per characterem impreſſum ex profeſſione, ſed tantum ex actu profeſſionis iam præterito remanente in uirtute, ita in propoſito. Nec tertia, quia profeſſus confirmatur, & aſſimilatur ſuo prælato ex ui ſuæ profeſſionis ſine aliquo charactere impreſſo. Nec etiam quarta, pari ratione, quia etiam nec profeſſio iteratur, ſiue in comparatione ad Deum & hoc non, quia ſine ſigno congnoſcit baptizatos: aut in comparatione ad bonos, & hoc etiam non, pari ratione, ac in comparatione ad uiatores, & hoc non quia uiator non cognoſcit tale ſignum. ergo. Dico tamen, quòd licet fides non cogat, nec expreſſe aliqua authoritas Sãctorum, ut dictum eſt, tamen ponendus eſt character, potentialitas ponendi apparet, quia nec repugnat animæ ſuſcipienti, nec Dei infundentis. Neceſſitas etiam apparet, quia Eccleſia cogit. Vnde Innocentius extra de baptiſmo & eius effectu, maiores, qui fictè accedunt ad baptiſmum charactẽrẽ non ſuſcipiũt Chriſtianitatis impreſſum. Cõgruẽtiæ poſſunt eſſe ad hæc quatuor ſupra dictæ licet non demonſtrent. Non. n. oportet, quòd cõngruẽtiæ ſint omnino inſolubiles, nõ tamen eſt accipiẽda prima congruentia ſimpliciter, quia character non eſt neceſſaria diſpoſitio ad gratiã, ſed quòd ſit congruentia diſpoſitionis cuiuſdam, & quaſi cuiuſdam reuerentiæ; poteſt etiam addi quinta congruentia, ut per hoc diſtinguatur baptiſmus ab aliis ſacramentis iterabilibus.

Q. ꝺ character nõ ſit diſpoſitio ad gratiam.

VTRVM CHARACTER SIT FORma abſolute.

Seraphycus Bona. 4. ſent. diſt. 6. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. ſent. diſt. 9. q. 10.
D. Thomas 3. parte ſumma. q. 63. Art. 2.
Ricardus 4. ſent. diſt. 5. q. 1.
Durandus 4. ſent. diſt. 4. q. 1.

Quæſtio decimaprima.

D. Thomas in 4. diſt. 4 q. 1. uide Alexandrum Alenſẽ & D. Bona. hic.

De ſecundo principali communiter dicitur quòd ſic. ratio quia ad aliud. i. ad relationẽ nõ eſt motus nec mutatio, ut patet. 5. phyſ. ſed ad characterem poteſt eſſe motus per ſe, ut patet in ficto baptizato. ſ. in illo, qui accedit cum peccato mortali, qui nullum aliquid abſolutũ recipit niſi characterem.

Item per charactẽrẽ anima conformatur Chriſto. Confirmatio autem eſt relatio, ſed relatio nõ fundat relationem. ergo character non dicit aliquid ultra relationem.

Item in quolibet ſacramento acquiritur nouus reſpectus animæ ſic ſacratæ ad Chriſtum. ſed nõ in quolibet ſacramento imprimitur character. ergo Character non eſt præciſè reſpectus.

Contra: In diffinitione Characteris ponitur ſignum pro genere, etiam ſecundum ipſos, quia impoſſibile eſt, quòd in diffinitione alicuius abſoluti ponatur reſpectus loco generis, quia illud diffinitum eſſet formaliter abſolutum, & relatiuum ad ſe, & nõ ad eſſe. Signum autem formaliter eſt reſpectus. ergo. Maior patet, quia character eſt ſignum ſanctę communionis fidei datum animæ à Deo, & à ſũmo Hierarcha, ita diffiniũt Iſti. ergo.

Vide D. Thomam. 3. parte ſummæ. q. 63. Arti. 2.

Respondeo, & dico, ꝙ rationes iſtorum non cõcludunt. Ad primam dico, ꝙ maior eius eſt falſa. nam reſpectus quidam dr̃ intrinſecus aduenięs & de iſto negat Phyloſophus motum, & mutationem per ſe. Quidam eſt extrinſecus aduenięs & iſtum nõ negat phyloſophus motũ ꝑ ſe, nã ad ubi eſt motus ꝑ ſe, & tñ ubi eſt formaliter reſpectus quidã ſcd̃m eum, patet autẽ, ꝙ character nõ dicit reſpectum intrinſecus aduenientẽ, quia non conſequitur animam ex natura animæ. ergo.

Duplex eſt reſpectus.

Ariſt. non negat ad ubi eſſe motum localem uide Auer. 5. phyſ. comm. 32.

Sed probo etiã per rationẽ, ꝙ põt eſſe motus ꝑ ſe, ad reſpectũ extrinſecus aduenientẽ, nã reſpectus poteſt magis extrinſecus aduenire, quàm ꝙ conſurgat ex natura fundamenti poſito termino. nam ſi conſurgeret ex fundamento, ſiue termino, iam non eſſet reſpectus, quia non eſſet ad terminum, ergo nullus erit reſpectus extrinſecus adue-

Nota & bene quicquid dicat Caietanus 3. parte ſummæ q. 62. Ar. 3

niens, & hoc est negare communia concessa; uel oportet dicere, quòd respectus extrinsecus aduenicns non statim consurgit ex fundamento posito termino, sed aduenit alter. ergo potest adueniret non adueniente nouo fundamento, nec nouo termino.

Ad secundum dico, quòd uel accipitur in maiori, ꝙ per characterem anima côformatur Christo formaliter, & tunc est côtra te, & est pro me, uel fundamentaliter, & tunc petis principium.

Ad tertium dico, quòd hæc tertia ratio repugnat primæ. Concedit.n. ꝙ aliquibus sacramentis aquiritur respectus sine charactere. ergo uel dices, quòd ad respectum est motus per se, quòd negabit prima, oportet te dicere uel fingere in alijs sacramentis aliquod aliud absolutum quod requiratur. Si dicas, quòd acquiratur gratia. Côtra: Quia potest fieri matrimonium uerû sine gratia, ut patet, & sic de alijs. Ratio autem in se non plus concludit, nisi quia character est aliquid alterius rationis ab eo, quod imprimitur in alijs sacramentis: Sed hoc non tollit characterem esse respectû, potest tamen esse respectus alterius rationis. Ponendo igitur, quòd character sit respectus extrinsecus aduenicns, ut ostensum est, restant duo dubia. Primum, quòd eius est fundamentum. Secundum quomodo distinguuntur characteres indiuersis sacramentis. Ad primum posset dici, quòd est actus sacramentalis transiês, sicut ponitur ab aliquibus, quòd paternitas fundatur super generasse, & tunc pateret. Ad secundum quia distingueretur per aliud & aliud fundamentum. sed côtra hoc, ꝙ proximum fundamentum relationis, & relatio sunt in eodê subiecto, sed actus ille sacramentalis est transicus in corpore, ut patet. character uerò in anima. ergo.

Hæc uidetur esse intentio D. Thomæ. 5. Met. ca. de ad Aliquid. Assignâdo fundamenta secundi modi.

Item nô ens nô pôt esse fundamentum entis, sed actus postꝗ̃ transit, non est ens. ergo.

Ad primû pôt dici, qd̃ qualitas animæ nuda est eius proximum fundamêtum, quia ex quo est respectus extrinsecus adueniens non potest ex hoc concludi, quòd oriatur ex principijs ipsius animæ ita quòd naturaliter consequeretur ad ipsam, sed præcise aduenit sibi extrinsecus ex uoluntate côstituentis. Vtrum autem in esse, uel in potentia, de hoc dicetur in tertio articulo.

Ad secundum potest dici, ꝙ sicut si essent, ita si sint respectus distinguuntur se ipsis formaliter.

Ad quæstionem uel ad Articulû istum dico, ꝙ nec ex authoritatibus Sanctorum, nec ex principijs fidei, nec ex ratione euidenti potest probari, quòd character sit forma absoluta in anima, nec quòd sit respectus. Sed utrumque potest sustineri, quia neutrum est impossibile.

VTRVM CHARACTER SIT IN essentia Animæ, ut in proximo subiecto.

Seraphicus Bona. 4 sent. dist. 6. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 6. q. 11.
D. Thomas 3. parte summa q. 63. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 5. q. 2.
Durandus 4. sen. dist. 4. q. 1.

Quæstio decimasecunda.

De tertio principali uidetur, quòd esset in intellectu, quia character est signum fidei, fides autem est in intellectu.

D. Thomas in 4. dist. 44. Art. 1. q. 3. hoc idem Alexander Alensis. D. Bona. & Ricardus etiam D. Thomas prima parte summæ. q. 77 Art. 6. Lib. 2. dist. 16.

Item ex alio uidetur ꝙ esset in uoluntate, quia character est dispositio ad gratiam, gratia autem est in uoluntate, & ideo potest dici, ꝙ est in uoluntate, tanquam in proximo subiecto, quia communiter ponitur, quòd character est dispositio ad gratiam sacramentalem, ut declaratum est in lib. 2. quòd gratia & charitas sunt idem, & quòd charitas est in uoluntate. Sed patet, quòd dispositio est in eodem subiecto, in quo est forma. ergo.

Itê character est signum obligationis ad Christû. ergo est in illa potentia, ꝑ cuius actû oîa obligantur principaliter, huiusmodi est uolûtas. ergo.

Opinio Scoti quod character sit in uoluntate.

Ad rationem in contrarium dico, quòd nô est ita proxima, & per se dispositio ad fidem, sicut ad gratiam.

Ad primum principale potest côcedi, quòd in Circuncisione imprimatur character, nisi Theologus hoc neget, quia sicut Baptismus in lege noua, est prima ianua salutis, ita Circuncisio in lege Mosayca erat prima ianua salutis, & tûc ultra potest concedi, quòd ille character, & iste sunt eiusdem rationis, nec differunt, nisi ut perfectum, & imperfectum: Tunc ulterius dico, ꝙ Circuncisus esset rebaptizâdus, & ad probationem dicitur, ꝙ non: quia plura accidentia, &c. Et dico, quòd Circuncisus primo recipit characterê, & postea quâdo baptizatur non suscipit alium characterê, sed primus perficitur. Vel etiam potest concedi, ꝙ imprimatur in baptismo alius character pfectior, nec hoc est inconueniens, ex quo educetur de potentia subiecti, & ab intrinseco; pro tanto.n. subiectum non suscipit aliâ formam eiusdem rationis cum præhabita, quia non est in potentia tunc respectu illius, sed habet in actu. &c.

DISTINCTIO VII.

CIRCA DISTINCTIONEM VII. Quæritur,

VTRVM CONFIRMATIO SIT Sacramentum.

Scotus 4. sent. distinct. 7. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 72. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 7. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. septimâ quæritur, Vtrû confirmatio sit sacramentum nouæ Legis.

Respon. Côfirmatio pt̃ sic describi: Côfirmatio est sacramêtû unctionis hoîs uiatoris eo sentiêtis, uel libero arbitrio nunꝗ̃ usi, facta î frôte in signum crucis, cum Chrismate sanctificato à Ministro

Magister agit de sacramento confirmationis.

nistro idoneo, cum intentione debita simul ungẽte, & uerba debita proferente, significans efficaciter ex institutione diuina unctionem animæ per gratiam roborantem ad conficiendum cum fiducia fidem Christi.

Quæ nam sit materia propinqua huius sacramenti. Quæ nam sit materia remota.

In hac descriptione tangitur materia propinqua istius sacramenti. s. Vnctio, & prolatio uerborum, & materia remota. s. Chrisma consecratũ. Componitur autem ex oleo oliuæ, & balsamo, & sanctificatur ab Episcopo. Tangitur etiam hic susceptiuum, quia homo uiator. cõsensus autem est conditio requisita in susceptiuo, si sit adultus, eo modo per omnia, ut dictum est de baptizãte. Sed frons tangitur pars determinata in susceptiuo, tãgitur etiam modus benedictionis, quia in signum crucis tangitur. Minister qui debet esse Episcopus. Tangitur conditio requisita ex parte Ministri: s. recta intentio. Tangitur etiam forma secundo modo accepta, sicut accipiebatur in baptismo.

Quæ nam sit forma principalis sacramẽti cõfirmationis.

Tangitur etiam forma principalis istius sacramẽti. s. signum efficax, est. n. formalis respectus rationis fundatus in illis tribus. s. in oleo, balsamo, & uerbis. uel in materia eius, & fundamentum in unctione, & uerborum prolatione, sicut dicebatur in baptismo, suo modo. Tangitur finis, uel respectus illius. s. gratia. Et forma uerborũ est ista: Signo, uel consigno te signo crucis, confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

VTRVM SACRAMENTVM CONfirmationis sit necessarium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 7. q. 2. Art. 3.
Scotus 4. sent. dist. 7. q. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 7. q. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 7. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 7. q. 5.

Quæstio secunda.

De consecratione dist. 5.

SED nunquid hoc sacramẽtum est necessariũ? Videtur, quòd sic de cõsecratione: Omnes fideles per manus Episcoporum impositionẽ post baptismum. s. cõfirmationẽ suscipere debẽt, ut pleni Christiani inueniantur. Sed patet, quòd necessarium est ad salutem, quòd quilibet sit plenus Christianus. ergo. Dico, ꝙ non est simpliciter necessariũ ad salutẽ iuxta illud Marci: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. ergo solus baptizatus de sacramentis nouæ Legis sufficit ad salutem, absolutè loquendu. hoc etiam dicitur de consecratione.

Marci ca. ult.

De consecratione dist. 5.

Respondeo, & Dico, quòd est necessarium ad salutem habenti tempus debitum, & locum suscipiendi eum, quia tunc, si non susciperet, uideretur rectè ex contemptu hoc facere. & ita peccaret mortaliter, & ita esset extra statum salutis, & hoc modo intelligitur distinctio præallegata.

VTUM ISTVD SACRAMENTVM possit iterari.

Scotus 4. sent. dist. 7. q. 4.

Quæstio tertia.

SED nunquid est reiterabile? Videtur, quòd sic, quia morbus, contra quem est possibilitas, est reiterabilis. Dico, quòd non est reiterabile, & reiterando scienter, siue sit conferens, siue suscipiens, peccat mortaliter, nec habet efficaciam. Ratio propter quid non est alia, nisi Christi institutio.

AD rationem dico, quòd morbus, ut est contra eum illud sacramentum, non iteratur, quia tunc secunda iure non haberet efficaciam. Potest autem iterari aliter.

SED quæ pæna debeatur iterantibus? Dicunt canonicæ sanctiones, quòd similis pœna debetur iterantibus illud sacramentum, & iterantibus baptismum. Quod per locum à simili probatur per idem capitulum distinct. 4. Qui bis. Dico, quòd pœna irregularitatis infligitur pro aliquo peccato. cum ergo non inueniatur in iure canonico expresse pœna irregularitatis inflicta pro iteratione confirmationis, sequitur, quòd nõ incurratur, ut patet de consecratione præallegata. Iterantibus autem baptismum infligitur talis pęna expressa, & ideo propter eorum dispositionem per locum à simili, uel per locũ à cõtrario sensu nõ est infligẽda talis pęna: Vbi à Legislatore nõ est inflicta. Sciuisset. n. hoc exponere, si noluisset, sicut expressit de baptismi iteratione. Et confirmatur, quia pęnę à Lege nõ sunt ampliandæ, se restringẽdę.

De consecratione dist. 4. Arti. 4. q. 2.

Innocentius põtifex exponendo ius canonicũ, ab ipso talis pæna non fuit inflicta iterãtibus sacramẽtum confirmationis.

SED nunquid imprimitur character in hoc sacramento? Dico, quòd sic: sed non potest aliter probari, nisi sicut de baptismo.

VTRVM SACRAMENTVM CONfirmationis sit dignus sacramento Baptismi.

Scotus 4. sent. dist. 7. q. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 7. q. 2.
Franciscus de May. 4. sen. dist. 2. & 3. q. 3.

Quæstio quarta.

An confirmatio sit nobilior baptismi

SED nunquid hoc sacramẽtũ sit nobilius baptismo? Vr dicere Magister in littera, quòd sic. Item habet digniorem materiam, & conficitur à digniori Ministro.

RESPONDEO, & dico, quòd accipiendo utrumque per se, & seorsum, baptismus simpliciter nobilior est; tũ quia maioris necessitatis, tum quia in ipso sit remissio totalis, & à culpa, & à pęna. tum etiam quia in ipso uirtute sacramenti infunditur maior gratia. Non tamen habet ita dignam materiam, quia cum sit sacramentũ necessitatis multis esset occasio perditionis si non esset materia sic cõis. Nec oportet, ꝙ aqua sanctificetur sicut chrisma, tũ ꝑ istam cãm, quia nõ haberetur materia semp ꝑparata, tũ quia sanctificauit christus oẽm aquã ex contactu suæ mundissimę carnis. tũ

propter etiam dictam causam non fuit necesse ita digno ministro pro eo q patet ad illa in oppositũ de nobilitate Ministri,& materiæ.

Quo unũ sacramentum possit dici maius alio.

Sacramentum potest dici maius alio propter dignitatem rei subsistentis, & sic Eucharistia est maius sacramentũ. Aut propter maioritatem effectus,& sic baptismus, aut pp rel significantẽ maioritatem,& sic est confirmatio. Vnde uersus:

Carmina.

Maior in effectu Baptismus, Corpus in esse,
Coniugium signo, maiori Chrisma Ministro.

Ad Magistrum in littera dico, q accepit cõfirmationẽ nõ excludendo baptismum, sed ut suppo nit eũ, sanguimentũ uirtutũ, & gratiæ, ut dicit Magister, licet plus baptismus ad remissionẽ ualeat. Additur autẽ in isto augumẽto gratiæ, & ita sunt perfectiora ambo simul, quàm alterũ tm. Hoc modo accipitur de consecratione. Sed sunt hic duo dubia. Primum, quia Christus nõ sic instituit cũ Chrismate, & bnõi Vnctione, ut patet Ioan. ubi cõfirmauit discipulos per insufflationẽ dicẽs Accipite Spiritũ sanctũ, & etiã ipsum in actibus, quia Apostoli dabant Spiritũ sanctũ per impositionem manuum sine Chrismate.

Duo dubia.

Ioannes. c. 20.
Actuum c. 8.

Secundũ dubium est, q non vr, q solus Episcopus posit confirmare, immo & Sacerdos, ut patet Canone: Peruenit. Vbi Papa concessit illis Sacerdotibus, q possent confirmare sine tali materia. Potuit & iam Apostolis dispensare in primitiua Ecclesia, ut confirmarent sine tali materia, & maximẽ, quia ad eorũ manuũ impositionẽ cõiter descendebat Spiritus sanctus, ut patet in Actibus. sed cessantibus his miraculis, q Ministri uterentur hac materia, & hac forma, qua modo Ecclesia utitur. Supponitur.n. q ita fuerit institutum à Christo, licet nõ reperiatur expressẽ in scripturis, non .n. omnia facta, & dicta Christi fuerũt scripta. Cõgruentia aũt istius materiæ assignatur, quia oleũ significat uirtutẽ, & quia supereminet omnibus liquoribus, quibus amiscetur, significat charitatẽ. Et balsamum propter redolentiam, significat castitatem. Ad Cor. Christi bonus odor sumus.

Dist. 95.

Actuum c. 8.

Ioannes. c. ult.

Corinth. c. 2.

Ad secũdũ dico, q Christus forte cõmisit dispẽsandũ istud sacramentũ oĩbus Sacerdotibus sicut Eucharistiã, & licet soli Apostoli legãtur cõfirmasse, & nõ disc. puli, iõ hoc potuit esse, uel forte, q a soli Apostoli erant sacerdotes. Vnde Stephanus qui dicitur maximus inter eos, nõ legit, q fuerit nisi Diaconus, & Ecclesia ita tenet, uel esto, q fuerint Sacerdotes aliqui, tñ i isto actu cedebãt Apostolis. tum quia ipsi tunc sufficiebant, tũ & pp tantũ miraculũ, quia in confirmatione cõiter descendebat spiritus sanctus. Alio modo, quia pp casum allegatũ dico, q in casu illo præallegato pp necessitatem illius patriæ instituit illos sacerdotes Episcopos, quantum ad istum actum, tamen de Confirmatione intendendo primam solutionem, esset dicendum, quòd pro tantomodo Sacerdotes communes non confirmant, sed soli Episcopi, quia ita ordinatum est à Papa, & ab Ecclesia, non quòd absolute loquendo Sacerdos non possit.

Ex cõmissione pape sacerdos potest sacramentũ cõfirmationis exhibere.

DISTINCTIO. VIII.

CIRCA DISTINCTIONEM VIII. Quæritur,

VTRVM EVCHARISTIA SIT SAcramentum nouæ legis.

Scotus 4. sent dist. 8. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa. q. 73. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 8. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. octauam, in qua Magister incipit agere de sacramento Eucharistiæ, quæritur primo, Vtrum Eucharistia, sit sacramentum nouæ Legis.

Magister agit de sacramento eucharistiæ quo nutrimur & in bono confirmamur.

QVOD NON: Quia, ut patet de præcedentibus sacramentis, sacramentum est signum efficax gratiæ. Sed Eucharistia est signum corporis christi, & non gratiæ, ut patebit. ergo.

CONTRA: De consecratione distinct. 2.

RESPONDEO, q primo, uidẽdum est de eius descriptione. Secũdo de eius unitate. Tertio de eius excellentia ad al a sacramenta. De primo dico, q potest sic describi: Eucharistia est signũ sensibile ex institutione diuina post consecrationẽ materiæ debito ritu factam corporis & sanguinis christi uetaciter contẽtiuum, in hac descriptione ponitur implicitẽ fundamentum materiale, s. panis & uini species, quæ sunt fundamentũ istius signi, quod notatur per materiam debito ritu factam in debita prolatione uerborum, & debita intẽtione Ministri, & ita idoneitas tangitur causa efficiens, unde habet efficaciam hoc sacramentum. & diuina institutio tangitur. & finis etiam significatur istius sacramenti. s. corpus, & sanguis christi.

Descriptio sacramenti eucharistiæ.

De secundo Dico, q unitas istius sacramenti nõ ẽ unitas indiuisibilitatis, sicut aliorum sacramẽtorum, sed unitas integritatis. Vnde sciendum, q corpus hominis aliquando sumitur proprie pro corpore animato, & isto modo sanguis nõ est de corpore, quia non est animatus, licet sit in potẽtia propinquã ad aĩam pro tãto, pro quanto est in potentia propinqua, ut cõuertitur in carnẽ. Alio modo accipitur corpus hoĩs proprie nõ solũ pro corpore animato, sed pro oĩ eo, q est in potentia propinqua ad corpus aĩatũ, & isto modo sanguis est de corpore. Tunc dico, q solæ species panis fundãt signũ ad corpus, primo mõ dictũ, & solæ spẽa uini fundãt signũ ad sanguinẽ, & ideo potest esse unum istorum sine altero; Sed species panis, & uini simul integrant unum fundamentũ, & fundant signũ ad corpus secundo modo dictum, qd quidẽ signum integratur ex illis duobus signis dictis, Ita q quodlibet illorum per se habet unitatẽ indiuisibilitatis, sed simul ambo habent unitatem integritatis. Est autem hoc conueniens, quia istud sacramentum est completa refectio animæ. sed completa refectio corporis non consistit in solo cibo, & potu. ergo habet integritatem, & nõ indiuisi-

Quæ sit unitas huius sacramenti.
Corpus hominis duobus modis sumi potest.
An sanguis sit aliquid corporis.

indiuisibilitatem. ergo consimiliter est dicendum de defectione animæ.

Hoc sacramē tū excedit oia alia sacramē ta in quatuor — De Tertio dico, quòd hoc sacramentum excedit alia in quatuor. Primo, quia alia sacramenta significant gratiam accidentalem inhærētem. Hoc autem significat gratiam subsistentem, quæ est perfectior. s. ipsum Christum, per hoc patet solutio argumenti principalis.

Secundo, quia alia sacramenta licet ex se sint signa efficacia gratiæ, quandoque tamen non habent suum significatum. s. quando susceptiuū est indispositum, istud uerò semper habet suum significatum. s. maiorem gratiam, quandoque maiorem, & minorem dispositionem suscipit. Tertio, quia istud sacramentum, quod signat, realiter continet. Quarto, quia alia sacramenta solum cōstant in usu, ita quòd ipsorum esse est in usu & fieri, hoc autem manet, ut patet. Vltimo dico, quòd hoc sacramentum fuit institutum à Christo, & ab eo collata est authoritas Apostolis de conficiēdo quando dixit: Hoc facite in meam commemorationem. (Matth. ca. 26. Lucæ ca. 22.)

AN FORMA SIT QVAE PONItur in Canone missæ.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 8. q. 1. Art. 1. parte 2.
Scotus 4. sent. dist. 8. q. 2.
D. Thomas 3. parte summa. q. 78. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 8. q. 1. Art. 3.
Durandus 4. sent. dist. 8. q. 2.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 8. q. 3.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum forma uerborum, qua Ecclesia utitur in hoc sacramento, sit competens.

QVOD non: Quia istud pronomen: Hoc, non demonstrat nisi pro instanti in quo profertur. Probatio est, quia in nullo alio instanti habet esse, sed in nullo instanti, in quo profertur: Hoc, nondum est corpus Christi, ergo, uel demonstrat substantiam panis, uel accidētia, uel nihil. & utroque modo demonstratio falsa. sed in sacramēto ueritatis non debet esse falsitas. ergo.

Item de forma consecrationis sanguinis arguitur, quòd non sit illa, qua utimur, quia illa non inuenitur tradita à Christo, cū in nullo Euāgelio reperiatur.

Extra de celebratione missæ cum Marthæ. — CONTRA id est Innocentius Papa extra de celebratione Missarum, ubi ponit hanc formā, quā asserit sic esse traditam à Patribus.

Idem Ricardus distinctione præsenti. q. 1. — RESPONDEO, sicut dictum est in alia quæstione, quòd hoc sacramentum non est unum unitate indiuisibilitatis, sed integritatis. ergo nō habet unā formā uerborum unitate integritatis, & ideo primo uidendum est de forma uerborum consecrationis corporis. Secundo uidendum est de forma uerborum consecrationis sanguinis. Vterque eorum habet efficaciam per se, aliter fideles adorātes hostiam, quando ostenditur à Sacerdote, essent idolatræ. Quod absit.

De primo dico, quòd forma præcisa est hæc: Hoc est corpus meum. Sed sunt hic duo dubia: — Duo dubia.

Primum est, quia illa nō est præcisa forma uerborum consecrationis corporis Christi, ex cuius ui non fit præcisè conuersio. ergo. Minor probatur, quia in uirtute falsorum uerborum non fit cōuersio, sed ista uerba à Sacerdote præcisè dicta essent falsa. Probatur, quia tunc ex ui uerborum nō haberetur, quòd loqueretur in persona Christi illa uerba: Qui pridie, quàm pateretur. Quæ uerba ex ui uerborum dicuntur de Christo, & tunc poterit dicere in persona Christi ex ui uerborū, hoc est istorum, quæ uerba ex ui uerborum dicuntur de Christo, sicut patet. omnia illa uerba. ergo. Et confirmatur: Prophetæ quando recitabant uerba Domini, dicebant: Hæc dicit Dominus. — Primū dubiū.

Secundum dubium est, quare additur: Enim, cum non ponatur ab aliquo Euāgelista, nec Christus posuit eam dictionem. — Scdm dubiū.

Ad primum communiter dicitur, quòd si Sacerdos diceret solum illa uerba cum debita intentione uerè conficeret. sed hoc nō assero, nec eius oppositum. Certus sum, quòd si Sacerdos cum intentione debita dicat distinctè, & completè uerba, quæ ponuntur in Canone Missæ, uerè conficit. Sed utrum sola illa uerba, quæ sunt de forma sufficerent sine alijs præcedentibus, ita etiam, quòd præcedentia non dicantur, nisi propter reuerentiam, & consecrationem, ut dicunt, hoc non determino. Nō enim sine causa uerba Canonis sunt ita connexa ab illo loco: Communicantes, usque post consecrationem ad illum locum: Supplices. Sunt enim omnia uerba illa cōnexa, ut patet, uel per copulationem cum præcedentibus uerbis, ut patet de illa oratione: Quam oblationem. Et: Qui pridie, uel per relationem, uel per nomen relatiuum, ut ibi: Simili modo. Quid ergo esset faciendum, si sacerdos proferret super panem absolutè sola illa uerba: Hoc est enim corpus meum, sine præcedentibus; Dico, quòd illa hostia esset adorāda sub cōditione, nō absolutè. s. sic intendendo, ut si est corpus Christi adoro eam, & si non est, non adoro.

Sed nunquid essent uerba iteranda. dico, quòd nō, quia nō est tantum periculum dubitare hic, sicut in baptismo, quod est necessarius ad salutem. & ideo quādo ibi dubitatur est iterandum sub cōditione

Sed nunquid esset ista hostia sumēda? Dico, quòd sumenda est à Sacerdote post communionem ante uini resumptionem cum intentione conditionata, ut dictū est. Nec hoc esset periculū, quia tūc Sacerdos adhuc est ieiunus, ut patet, & si non est corpus Christi, nō fit ei irreuerētia sacramēto sūpto. Sumimus. n. purū uinū, ut patet, post cōmunionē.

Ex his patet, quòd periculosum est uelle præsumere de propria scientia, ut cum Sacerdos celebrat, dicat intra se ista uerba præcisè: dico. n. cum intentione consecrandi, & nō plura. Sed securius est sic intendere ista & alia dico cū illa intentione, cum qua Christus instituit esse dicēda, ut Ecclesia tenet. Patet ergo, quòd nō est uerbū, quod aliqui dicunt quòd oportet nos præcisè scire, quæ est præcisa forma

uerborum omnium sacramentorum, ex ui quorum uerborum præcisè fit sacramentum. Dico, quòd non oportet, sed sufficit, quòd sciamus omnia uerba instituta ad dicendum, & illa distinctè, & complete dicantur. Scire autem, utrum omnia sint de necessitate, uel quæ præcisè sunt de necessitate, & quę sunt de bene esse, nō oportet; & hoc dico non solum de sacramento Eucharistiæ, sed etiam de omnibus aliis. Vnde non assero, an esset baptizatus, uel non ille, qui mergeretur in aqua à Ministro dicēte hæc uerba, & non plura: In nomine Patris, & filij, ut Spiritus sancti. Et similiter nō assero, quòd esset absolutus, cui diceretur à Sacerdote: Absoluo te, & non plura, & sic conferendo ordines nescimus præcisè uerba necessaria. Possunt etiam concurrere non necessaria uerba, quæ non sunt de esse formę principalis, sicut patet per hæc uerba: Ego te baptizo, nō sunt ita essentialia, sicut ista, in nomine Patris, & filii, & Spiritus sancti. Quod patet, quia possunt mutari & illa. Nam Græci non ita dicunt, & tamen sine eis forte non posset quis baptizari, uel baptizari.

Nota bene.

Et non intelligo, quid Scotus uelit dicere hic, quia non sumus certi in sacramento altaris de cōuersione facta, nisi completis omnibus superius assignatis connexis. tunc enim quando adoramus hostiam ante consecrationem sanguinis, possemus esse Idolatræ. Quod absit, sed forte uult dicere, quòd ab illo loco: Qui pridie, usque ad: Simili modo. Et in consecratione sanguinis, ut dicitur in secundo articulo ab isto loco: Simili modo, usque ibi exclusiue: Hęc quotiescunque. Et hoc patet, quia ipse idem in præcedenti quæstione dicit, quòd fiebat conuersio panis ante conuersionem uini, & per hoc probauit, quòd illud sacramentum non erat unum unitate indiuisibilitatis.

Author fatetur se hic non intelligere Scotum.

Hic aperit mētem Scoti.

Tunc ad secundum dico, quòd hæc dictio: Enim, non est de essentia formę, sed ponitur secundum unum Doctorem ad copulandum ipsum sacramentum cum ipsius usu, quasi dicat: Accipite, & manducate. i. sit uobis sacramentum in usum æternum, enim, pro quia, hoc est corpus meum. Potest etiam secundum præmissa alia ratio assignari. Dico, quòd illud ponitur ad coniungendum, ne ista uerba, quæ sunt forma, proferātur sine præmissis, ut per hoc innuatur, quia licet præmissa uerba non sint forma, sunt tamen necessariò præmittenda ad formam, & hoc confirmatur per D. Ambrosium de sacramentis, & de consecratione panis, ubi dicit sic: Sermo Christi in altari mutat naturam. Cōsecratio uerò quibus uerbis fiat hic attendite, quæ sint uerba illa: Accipite, & Edite ex hoc omnes, hoc est enim. &c. Ecce ergo, quòd D. Ambrosius uult, quòd de necessitate sint præmittenda uerba illa.

Cōiunctio, n. nō est de essētia formæ. D. Thomas præsenti dist. Art. 2. q. 1. in solutione secundi Argumenti. Opinio Scoti de ly enim.

De consecratione dist. 2.

De secūdo articulo principali. s. de forma uerborum consecrationis sanguinis est maius dubiū, dicunt enim aliqui, quòd præcisa forma uerborū est ista: Hic est calix sanguinis mei, & non plus.

Alexāder Alēsis 4. parte in materia q. 33. & D. Bon. in 4. dist. 8. Art. 1. q. 2.

Alii dicunt, quòd tota oratio completa usque ibi exclusiue: Hæc quotienscunque. Et ratio istorum est, quia illa, quæ sequuntur immediate, ad sanguinis mysterium, scilicet noui, & æterni testamēti sunt specificatio præcedentium. Ideo pertinere ad eandem rationem, sicut alia sequentia: Qui pro uobis. &c. quia, ut dicunt, relatiuum implicite antecedēs; & ita omnia illa uerba sunt partes eiusdem orationis completę. Sed ista ratio non cogit, quia potuisset dicere Christus: Hoc est corpus meum natum de uirgine, suspendendum in cruce sicut dixit de sanguine, qui pro uobis effundetur. & tamen patet, quòd sine istis uerbis illa est forma completa.

Dico hic igitur, quòd ibi est duplex dubium, unum, quod est commune cum forma uerborū consecrationis sanguinis. Vtrum. s. sint præmittēda illa uerba de necessitate, simili modo postquā cœnauit dicens, &c. Et quantum ad hoc per omnia dicendum est, sicut dictum est ibi, quia nescitur determinatè, & pro certo, utrum illa uerba, quę sequuntur: Noui, & æterni testamenti sint de essentia formæ, uel non. sunt tamen saltem necessariò subiungenda eo modo, quo dictum est, illa essent necessario prætermittenda, & etiam plus pro quanto de istis dubium est, utrum sint de essentia formę, & si uerba ista non subiungerentur, dicēdum esset de isto calice, sicut dictum fuit de illa hostia, & de hac dictione, Enim dicēdum est hic, sicut ibi.

Duplex dubium.

Scotus tenet esse in certo.

Secundum dubium est de illis uerbis: Hęc quotiescunque feceritis. &c. certum est, & esse oportet apud omnes, quòd non de essentia consecrationis sanguinis, quod patet, quia æquè referuntur ad hostiam, sicut ad sanguinem, sed non sunt de essentia consecrationis corporis. ergo. & quia etiam non sunt uerba pertinentia ad consecrationem, si essent, quod absit, de necessitate consecrationis corporis, & tunc essemus idolatræ, quando adoramus corpus ante, ut patet, sed ad usum sacramenti ponuntur. Hic etiam patet intentio Scoti superius posita.

Dubium.

Ad argumenta principalia. Ad primum dicitur, quòd sacerdos recitat solum hæc uerba materialiter, quia in persona Christi, Christus autē conuertit panem in corpus suum, non quando dixit hæc uerba, sed quandocunque panem benedixit, & tunc uere potuit dicere, accipite &c. & per hoc tollitur difficultas de pronomine demonstratiuo: Hoc, ut patet. Et cōfirmatur hoc per Innocētium de officio Missæ, sed hoc communiter non tenetur, Videtur enim irrationabile dicere, quòd aliam formam nobis tradit ad conficiendum ab illa, qua ipse fuit usus. Scotus tractat hoc dubium prolixè logicè, & Theologicè, sed breuiter potest dici aliqualiter secundum intentionem eius, licet incomplete, quòd oratio uoce prolata non causat conceptum de se in intellectu audientis, nisi in ultimo instanti suæ prolationis, & hoc probatur, quia non habentur omnes illius orationis partes ante illud instans, sed non causatur conceptus orationis antequam habeatur omnes partes orationis, & hoc confirmatur, quia nulla pars orationis significat totum conceptum complexum illius orationis, & tunc tollitur difficultas. s. quòd ista pars

De officio missæ parte tertia c. 6. & 14. Gotfredus præcauensis 4. parte summę præsenti distinctione. Vide Scotum in præsen. dist.

Quære Varronem. q. præsenti.

hoc est

hoc est enim non demonstrat suum demonstratiuum in illo ultimo instanti, sed in illo instanti est ibi corpus. Tunc enim demostrat corpus Christi, & per consequens, demonstratio est uera. Sed restat dubium de illa probatione, non enim demonstrat aliqua dictio, nisi quando est, sed non est nisi quando profertur, & non in illo instanti est corpus Christi, ergo. Dico, q̃ dictio q̃ est pars orationis, quádo profertur causat similitudinem sui in fantasia, & ex illis derelictis in fantasia, & ex singulis dictionibus, quando proferebantur, intellectus per suam collectionem omnium illorũ in ultimo instanti, causat in se conceptum complexum illius orationis, & tunc quælibet dictio habet suum significatum in quantum est pars illius orationis, & non ante, quia si ante, ergo non esset pars illius orationis, sed esset dictio per se, & ita nunquam haberetur conceptus complexus alicuius orationis, quod patet esse falsum. ergo.

Dubium.

Ad secundũ dicunt aliqui, q̃ forma uerborum consecrationis non est præcipue illa, quę ponitur in canone. Vnde Græci utuntur alia forma dicendo: Hic est sanguis meus, nec Ecclesia dicit eos non côficere. Vnde forma Græcorum, & nostra, quæcunque alia posita, & scripta in euangeliis est sufficiens. Ista tamen, qua utimur, est de necessitate Ministri in Ecclesia Romana. Non dubito tamẽ istam, qua utimur, fuisse institutam à Christo, & traditam Ecclesiæ ab Apostolis, sicut dicit Innocentius ubi supra, nec obstat, quòd nullus Euangelista eam posuit, quia ipsi intendebant nominare rem gestam, & non ponere formam conficiendi, & hoc patet expressè, quia nec ipsi recitant eandem formam, Congruitas aũt, quare ibi ponit calix, est, quia côsecratio fit in potu, quia in uino, sicut consecratio corporis in cibo. potus autem cum sit liquidus non est potabile sine uase.

Petrus de Tarantio præsenti dist. Art. 3. q. 2. Vide Ricardũ ubi supra Ar. 3. q. 2.

Extra de celebratione Missæ ca. cũ Marthæ.

VTRVM HOC SACRAMENTVM possit recipi à non Ieiunis.

Scotus 4. sent. dist. 7. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 80. Art. 8.
Ricardus 4. sent. dist. 8. q. 3.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum istud sacramentum possit recipi à non ieiuno.

QVOD sic: Quia Christus dedit Apostolis ipsum post cęnam, Item prima ad Cor. Si quis esurit, domi manducet. Vbi Apostolus uidetur innuere, quòd prius sit fames tollenda per cibum, ne. s. immoderate sumatur de illis speciebus.

Matth. ca. 26. Conn. c. 11.

CONTRA id est Augustinus: Placuit enim spiritu sancto, ut in honore tanti sacramenti prius in os Christiani corpus dominicum intraret, quàm alii cibi, ideo utrobique mos iste seruatur.

De consecratione dist. 2. li quido, & sumitur ab Augustino ad inquisitiones Ianuarii.

Dico, quod aliquis recipit sacramentum, sed non sacramentaliter, nec spiritualiter, sicut infidelis, qui recipit hostiam, consecratam, uel & Christianus hæreticus, qui non credit rectè esse ibi corpus Christi, & de talibus dicit Apostolus, ubi supra, ad iudicium sibi manducat, & bibit, nõ diiudicans corpus Domini.

Corinth. c. 2.

Aliquis recipit sacramentum sacramentaliter, sed non spiritualiter, quia non recipit gratiam, quæ est effectus, & res sacramenti, sicut fidelis, qui recipit eum conscientia peccati mortalis. Aliquis recipit sacramentum sacramentaliter, & spiritualiter, sicut bonus Christianus. Aliquis solum spiritualiter, sicut deuotus homo, qui deuotè de ipso contemplatur, & tamen ipsum non recipit, uel propter humilitatem quandoque, uel propter infirmitatem, uel propter defectum dantis hostiã sacratam. Vnde Augustinus distinguens spiritualem manducationem à sacramentali ait: Quid paras dentem, & uentrem? Crede, & mãducasti. Credere enim in eum est manducare panem, & bibere uinum. Qui credit in eum, mãducat eum. Duobus primis modis pôt accipi bene ante ieiunium. Ieiunium autem duplex est. s. Ecclesiæ, & naturæ. Ieiunium Ecclesiæ non soluitur propter sumptionem aliquarum specierum, nec propter potum post prandium, uel cœnam, & huiusmodi. Ieiunium autem naturę solueretur per omnia ista. Tunc dico, quòd non à ieiuno ieiunio naturæ potest sumi, sumitur enim semper sanguis post hostiæ sumptionem, & in die natiuitatis Domini potesti sum corpus & sanguis Christi, bis, uel ter, ut patet etiam de sumptione. Loquẽdo tertio modo dicto, à nõ ieiuno ieiunio Ecclesiæ potest sumi in duobus casibus, primo in casu mortis, non esset hoc negandum hoc sacramentum, quod est uiaticum salutis illi, qui esset in articulo mortis, quamuis non esset ieiunus. Secundo occurreret talis casus, quòd Minister poneret in calice aquã pro uino, & Sacerdos non auerteret, nisi quando sumeret liquorem credens sumere sanguinem. Tunc dico, quòd licet non esset ieiunus, quia tam aqua descendisset ad stomachum, omnino tamen deberet, & posset ponere in calicem uinum, & guttam aquæ, & iterum consecrare ab illo loco incipiendo: Simili modo, usque ibi: Vnde & memores. Quo facto debet sanguinem sumere côsecratum. Hoc probatur, quia ad istam consecrationẽ, & integritatem sacramenti requiritur, quòd qui conficit corpus, conficiat & sanguinem, & sumat utrumque, & obligatur strictè de præcepto Ecclesiæ, de consecratione: Comperimus. Et licet sit etiam preceptum Ecclesiæ, q̃ non sumatur nisi à ieiuno, dico tamen q̃ in isto casu non ligat, quia illud præceptum est primum, & superius traditum Apostolis à Christo. Nec ualet argumentum, quòd in Parasceue Sacerdos sumit corpus sine sanguine, quia illo die non conficit corpus, & ideo non tenetur ad istam integritatem, sicut etiam seculares summunt corpus sine sanguine, ut patet.

De consecratione dist. 3.

Duplex Ieiunium.

Quibus non est negãdum sacramentum eucharist.

De consecratione dist. 2.

AD primum principale respôdet Augustinus, quòd non sumendum est hoc sacramentum à prãsis, pro eo, quòd Christus dedit hoc sacramentũ Apostolis post cœnam, quia ipse fecit illud non pro eo, quòd uellet sic à nobis recipi, sed ut ma-

In illo c. liquido.

gis sacramentum hoc imprimeretur ipsorum memoriæ. Ideo ultimo ante eius passionem dedit eis hunc cibum. Sed tamen ipse instituit per Apostolos, & successores suos, quòd non sumeretur ex tunc, nisi à ieiunis.

Ad secundum etiam patet solutio per Augustinum, quia Apostolus non monet, quòd primo comedant, & postea accedant ad sacramentum, immo istos redarguit. Sed ait, quòd post sumptionem sacramenti, uadant domos, & postea satisfaciant fami, non in Ecclesia de istis speciebus. &c.

DISTINCTIO IX.

CIRCA DISTINCTIONEM IX. Quæritur,

VTRVM EXISTENS IN PECcato mortali peccet mortaliter percipiendo hoc sacramentum.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 9. q. 3. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 9. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 80. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 9. q. 1. Art. 2.
Durandus 4. sen. dist. 9. q. 4.

Quæstio prima.

Magister tractat de perceptione sacramenti istius.

CIRCA distinct. Nonam quæritur, Vtrum quis hoc sacramentum summens cum peccato mortali, peccet mortaliter.

QVOD NON: Quia nullus peccat faciendo illud, ad quod tenetur, sed quilibet Christianus tenetur communicare semel in anno, extra de pœnitentia. ergo.

Omnis utriusque sexus.

Item Sacerdos, qui conficit, tenetur sumere de consecratione. Sed possibile est istum esse tūc in peccato mortali. ergo.

De consecratione dist. 2. relatum.

Item nullus tenetur confiteri nisi semel in anno ex ipso præcepto: Omnis utriusque sexus. & cætera ubi supra. ergo Sacerdos poterit celebrare missas suas absque confessione aliqua infra annum.

Corinth. c. 11

CONTRA id est Paulus ad Cor. Qui indigne māducat, &c. sed nullus est dignus sine gratia, igitur omnis cum peccato mortali indigne manducat hoc sacramentum. ergo.

Aliquis pōt esse in peccato mortali tripliciter.

Respondeo tripliciter. Potest enim quis esse in peccato mortali primo actualiter peccando mortaliter actu interiori per actum exteriorem, & talis peccat mortaliter, si sumit hoc sacramentum. Indigne enim sumit illud. Secundo habitualiter scilicet, qui habet peccatum mortale, de quo non est cōfessus, nec contritus. Tertio, qui habet peccatum mortale, cuius pœnitet, sed nōdum est confessus, & absolutus ab Ecclesia.

De primo dictum est, quòd peccat mortaliter. De secundo dico, quòd uel ille non est confessus, uel contritus de illo peccato, quia non recolit, & est ignorantia crassa, & affectata, quia. s. non diligenter examinauit conscientiam suam, & tūc non excusatur, licet minus peccatū habeat, quàm primus, quia tenetur se diligenter examinare, ut ait D. Paulus ad Corinth. Probet se homo. Si uero diligenter examinauit conscientiam suam, quantum possibile fuit eius fragilitati, & tamen non recolit, nō peccat. Quod probatur, tum quia non requiritur hic maior puritas animæ, quàm ad bene moriendum, & tamen certum est, si moritur, quòd saluatur, tum etiam, quia alias, quicunque communicaret exponeret se periculo, quia nemo scit, utrum odio, uel amore dignus sit. Et in psalmo: Delicta quis intelligit?

Corinth. c. 11
Eccle. ca. 9.
Psal. 18.

De tertio dico, quòd si habet copiā debet primo confiteri. Quod probatur per illud ubi supra: probet autem se homo. Non enim esset diligens probatio conscientiæ, nisi de recollitis habendo contritionem confiteatur ex quo habet copiam. Si uero non habet copiam aut potest uitare communionem, sine scandalo alicuius, aut non, si potest debet, abstinere, quod probatur ex eodem dicto Apostoli. Si non, puta, quia est Sacerdos, qui celebrare uel debet communicare cum sociis ex ordine illius collegii uel huiusmodi. Tunc dico, quòd sufficit sibi sola contritio cum proposito confitendi, occurrēte debita opportunitate. Nūc autem dico, quòd debita opportunitas confitendi post communionem est intelligenda strictè. s. quando faciliter, & conuenienter tibi occurrere potest, cui possis confiteri, tunc non debes differre.

Corinth. c. 11

Ad illud principale, quòd illud præceptum de unica cōfessione in anno est ualde generale, quia in multis aliis casibus est præceptum de confessione, puta quādo quis grauiter infirmaretur, uel etiam quando quis exponit se periculo mortis, probabiliter timendo de morte. ergo quādo quis debet communicare, debet confiteri, ut patet ex dicto præcepto Apostoli.

Ad secundum patet solutio ex dictis. Si quæras, qua lege teneatur confiteri in isto casu communionis, dico, quòd ex dicto Apostoli, ubi supra.

DISTINCTIO X.

CIRCA DISTINCTIONEM X. Quæritur,

VTRVM POSSIBILE SIT CORPVS Christi sub specie panis & uini realiter contineri.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 10. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. distinct. 10. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 76. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 10. q. 2. Art. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam quæritur, Vtrum corpus Christi sit sub speciebus sacramēti.

QVOD non: Non est sub eis ante consecrationem.

crationem.ergo nec qui post.] Antecedens patet. Consequentia probatur: nam species habent eandem habitudinem ad ipsum post, sicut ante, quia sicut ante nec erãt in ipso subiectiue, ita nec post sunt in ipso subiectiue. ergo in comparatione ad ipsum nullo modo mutantur. ergo si corpus Christi sit sub eis post, & non ante, oportet, ꝙ ipsum mutetur, quia aliquid est ubi primo non fuit, nisi per mutationem sui uel illius, ubi prius sub quo dicitur esse, sed corpus Christi permanet in Cęlo immutabiliter secundum Augustinum de Consecratione, donec sæculum finiatur, inquit Christus sursum est Deus.

De consec. distinc. 2. primo Heresis.

Præterea de Consecratione distin. 2. non hoc corpus, quod uidetis, manducaturi estis.

Ioan. cap. 12.

Præterea a. 1 1 pauperes semper habebitis uobiscu, me autem non semper habebitis.

Item quòd est alicubi ubi prius non fuit mutatum est sed per uerba quæ dicit sacerdos Christi substantia non mutatur. ergo.

Matth. ca. 26. Luc. cap. 22. Corint. ca. 11.

Contra per Matth. & Luc. & Paulũ ad Cor.

Respondeo primo, quòd uidendum est, quid est credendum. secundo uidenda possibilitas huius crediti.

Quid sit substantia fidei. Dist. 1.

De primo dico, quòd credere Christũ esse realiter in hoc sacramento simpliciter est de substantia fidei, sicut ueritas alterius sacramenti, quod patet ex dictis authoritatibus, & consecratione. Vbi accessit cõsecratio de pane fit caro. Quapropter habemus dicere, quòd substantia corporis Christi uerè, & realiter continetur sub specie panis, nec ualeret, si dicant illud esse dictum similitudinaliter, sicut dicitur Ioan. ego sum uitis uera. Nã falsitas huius hæresis apparet manifesto per Augustinum 83. quomodo sic solet circunstãtia scripturarum illuminare sententiam. Veritas igitur dictorum Christi, quæ intelliguntur, apparet ex præcedentibus, uel ex sequentibus, uel ex aliis locis scripturæ, modo autem sic est, quòd quando dixit: ego sum uitis uera, subiunxit statim, & uos palmites. Sed patet, quòd Apostoli non erant palmites nisi figuratiue, & non naturaliter. ergo nec Christus erat uitis nisi figuratiue, sed quando dixit: hoc est corpus meum, statim subdit: quod pro uobis tradetur. & de sanguine subiũxit, quid pro uobis effundetur, & hoc etiam declaratur per illã prædicationem Ioan. ergo.

Ioan. cap. 15. 83. q. q. 69. Ioan. cap. 6.

De secundo; quando aliquid, est in potestate alicuius agentis, quantum ad suum esse totale, & partiale potest illud agens facere totaliter, & partialiter desinere esse, & facere quod sibi aliud succedit, sed quælibet substantia creata, est huiusmodi respectu primi agentis. ergo. Hæc ratio probat conuersionem totalem unius rei in aliam. Sed uidetur implicari multa impossibilia sequendo suam Philosophorum primum, quòd quantum simul sit cum quanto, uel quod quãtum sit sine sua quantitate propriè, & sic duo corpora simul. secũdum, quòd etiam maius quãtum sit simul, uel sub minori. Tertium, quòd corpus Christi incipiat esse de nouo alicubi sine sua reali mutatione propriè dicta. Quartum, quòd illud quantum sit simul in diuersis locis realiter. Ista uerò non declarabuntur omnia in quæstione ista, quia nimis esset prolixa. hic igitur declarabitur tertia difficultas, & alia in aliis quæstionibus sequentibus, & una seruabitur usque ad tractatum de resurrectione quomodo sit possibile duo quanta esse simul. In 4. dist. 49 q. ult. & in quolib. q. 10

Sed de primo sunt duo uidenda, primum quomodo corpus Christi incipiat esse sub speciebus sine sua mutatione proprie dicta. secundum quomodo corpus Christi est in quanto sine mõ quantitatiuo. De primo dicitur, quòd hoc fit per conuersionem panis, & uini in ipsum, quòd sic genitum est, ubi corruptum fuit, & non nisi per loci mutationẽ ipsius corrupti in ipsum, ita quòd corpus Christi, est sub speciebus panis, & non per eius mutationem, sed per conuersionem panis, & uini in ipsum. D. Thom. præsenti dist. q. 1. soluẽdo quartum argumẽtum idem tenet Varro. in 4. q. 3.

Contra: Deus posset facere, quòd substãtia corporis Christi esset sub speciebus consecratis sine aliquo impossibili, sicut est modo manente substantia panis, & uini. ergo tunc non esset præsens speciebus ex conuersione, uel mutatione alicuius substantiæ in ipsum. ergo nec modo.

Item quando aliquid cõuertitur in aliquid magis acquirit conditiones, ubi cõuersi, quam illud, in quod conuertitur acquirat conditiones, ubi eius quod conuertitur, sed panis cõuertitur in corpus Christi existens magis ex ui istius conuersionis deberet dici, quòd acquisiuit esse in cęlo, ubi est corpus Christi in quod conuertitur, quam corpus acquirat ex hoc esse præsens, ubi panis erat. Et nota, quòd illa ratio ualet, quãdo illud in quo fit conuersio actu præexistit idẽ numero, sed non ualet de eo, quod conuerteretur in id, quod non actu præexisteret eo modo, quo corruptum dicetur conuerti in genitum, sed in proposito, est conuersio præexistentis actu. ergo ratio ualet, & eorum exemplum, sed probatio de corrupto, & genito non ualet.

Dico igitur quantum ad istum articulum, ꝙ quando corpus mouetur expellendo aliud corpus conueniunt sibi octo termini, quatuor mutationes, duę in corpore expellente, & duæ in corpore expulso, & ambę cum suis terminis. nã corpus expellens mutatur a suo ubi, ut ad priuationẽ eiusdem, & ita mutatio, quæ est de termino positiuo ad terminum priuatiuum potest dici perditiua. Mutatur etiam à priuatione illius ubi, quod acquirit ad ipsum ubi, quod acquisiuit, & ista potest dici acquisitiua. Consimiliter sunt duæ aliæ mutationes, & quatuor termini in corpore, quod expellitur, ut patet. Si autem mutaretur sine expulsione alterius corporis, quod possibile est, ut dicetur in tractatu de resurrectione tum ibi nõ essent nisi duæ mutationes, & quatuor termini. si autem mutaretur sine perditione primi ubi, tunc non esset ibi nisi una mutatio, & duo termini; illa quæ dicitur acquisitiua, quæ est a priuatione ipsius, ubi acquirendi ad ipsum. sed si nulla istarum mutationum poneretur, nunquam corpus inciperet esse realiter, ubi primo non fuit, quia impossibile est, & contradictio est, quòd fiat aliqua realis muta- Speculatio subtilissima

tio

tio à contradicto modo in contradictorium ſecũdum aliquod prædicamentum reale, niſi fiat realis mutatio in aliquo extremorum. tunc ad propoſitum patet, quòd ad hoc, quòd corpus Chriſti ſit ſpeciebus, non oportet ponere expulſionem alterius corporis, manet enim quantitas panis, & poſſet etiam remanere ſubſtantia, ut dictum eſt. ergo non oportet ponere illas duas mutationes cum ſuis quatuor terminis ex poteſtate corporis expulſi.

Duplex mutatio, acquiſitiua, & deperditiua.

Item non eſt hic prima mutatio cum ſuis terminis ex parte corporis expellentis, quæ dicitur deperditiua, quia corpus Chriſti nõ propter hoc deſcendit de Cœlo aliquid perdendo, ut patet per Auguſtinum, ubi ſupra. cum autem corpus Chriſti de nouo fiat realiter præſens ſpeciebus ſacramentalibus quibus primo realiter erat non præſens neceſſario oportet ibi ponere aliquo modo ſecundam mutationem, quæ dicitur acquiſitiua ſcilicet a priuatione alicuius, ubi ad ipſũ ubi, iſto tamen modo poteſt dici mutatio propriè, tum quia non præcedit, uel concomitatur prima mutatio, quæ dicitur deperditiua, tum quia iſte terminus, qui acquiritur non eſt proprie ubi, ſed ſimpliciter præſentia corporis Chriſti per unum nouum reſpectum realem ipſius corporis Chriſti ad ſpecies de nouo extrinſecus aduenientes, qui reſpectus eſt talis præſentialitatis.

In quo genere ſit mutatio.

5. phyſic. com. 7.

Et ſi quæras in quo genere ſit iſte reſpectus, uel iſta mutatio. Dico quòd proprie nec eſt in aliquo de aſſignatis generibus a philoſopho, ſicut nec mutatio, qua Angelus fit de nouo præſens alicui loco diffinitiue, magis tamẽ poteſt reduci ad genus, ubi inter omnia genera, quę cum ipſo plus conuenit nec ex hoc ſequitur, quòd ſint plura, quàm decem, quia poteſt dici, quòd aliqua ipſorũ non ſunt, ita generaliter aſſignata ſicut poſſent aſſignari.

De ſecundo articulo dicitur, quòd ſic. quia ſicut ſubſtantia, quæ eſt de ſe indiuiſibilis quando ineſt alicui mediãte quantitate, eſt ibi diuiſibiliter modo quantitatiuo eo, quod quantitas, quę de ſe eſt diuiſibilis, ſi ineſſet alicui mediãte ſubſtantia eſſet ibi indiuiſibiliter, & non modo quantitatiuo nunc autem ſic eſt, quòd ea ui conuerſionis non eſt ibi niſi ſola ſubſtantia corporis, & omnia alia ſunt ibi per naturalem concomitantiam ad ipſam. ergo eſt ibi propria eius quantitas mediãte ſubſtantia. ergo indiuiſibiliter, & non quantitatiue.

Exemplum.

Contra: Vnum quodque ſiue ſit primus terminus tranſubſtantiationis, ſiue ſecundus, ſi tamen eſt habet proprietates ſuas, quæ ibi neceſſario cõueniunt. Exemplum ſi Deus crearet ſubſtantiã quantam, uel etiam natura generet ſubſtantiam, & cõcomitetur quantitas utriuſque productionis ſiue creationis ſiue generationis primus terminus, eſt ſubſtantia, & quantitas eſt concomitãs, & tamen tam ingenitũ, quàm increatũ habent ſuum modũ naturalem ſicut haberet ſi primo terminaret aliquam mutationem. Hoc probatur etiam ratione, quia diuina habitudo ad agens non uariat rem actu ſecundum Auguſtinum. ergo quòd quantitas propria Chriſti ſit ibi per naturalem concomitantiam, & non primo non tollit, quin eſſet ibi quantitatiue ſicut expreſſe patet de ſubſtãtia quãta generata, ubi quantitas probatur per naturalem concomitantiam. ergo.

9. de tri.

Aliter dicitur, quòd quantitas Chriſti non eſt dinumeratiue, quia ſubſtantia corporis Chriſti non habet partem extra partem, ſed partem intra partem.

Contra: Non eſſet tunc corpus organicum, & quantum, & per conſequens nec animatum, tã anima ſenſitiua, quàm rationalis, quæ omnia ſunt falſa.

Poſitio dicit ordinem partium.

Dico igitur, quòd ſciẽdum eſt poſitio, quę eſt differentia quantitatis dicit ordinem partium in toto, & iſtam oportet ponere ea quo tiere, realiter, & ibi totum corpus Chriſti, quod eſt in Cœlo. Alia eſt poſitio, quæ dicit ordinem locati ad partes loci, & iſta eſt prædicamentum ſecundum aliquos, ſicut ubi dicit ordinem totius locati ad totum locum, tunc dico, quòd Deus poteſt ſeparare iſtam a primo faciendo, & inſiſtendo ad primam, & non ad ſecundam, & hoc modo poteſt non ſolum negatiue ſcilicet faciendo unum quantum extra uniuerſum, & tunc non haberet illud quantum corpus locum ex cuius partibus haberet ordinem eius partes, immo poſito, ꝙ quantum exiſtat per præſentiam alteri quanto abſque iſta ſecunda poſita. hoc probo, quia quãdo ſubiectum reſpicit contingenter ſpeciem quamlibet alicuius generis dicendum eſt, quòd totum genus reſpiciet contingenter non extrinſeca, & eſſentiali eius ratione, ſed inquantum reſpicit contingenter quamlibet eius partem ſecundo modo dictam. Probo, quia poteſt mutari de illo loco, & ire ad alium locum tunc habebit aliam poſitionẽ. ergo contingenter reſpicit totum genus illius paſſionis. ergo poteſt eſſe ſine tali poſitione.

Poſitio dicit ordinem locati.

Ad principale patet ex primo articulo, ꝙ corpus Chriſti non mutatur mutatione, quæ dicebatur deperditiua, & ideo manet in Cœlo, ſicut dicebat Auguſtinus tamen mutatur ſecunda mutatione, quæ dicitur acquiſitiua, quia acquirit nouum reſpectum realem præſentialitatis ad ſpecies, qui reſpectus eſt extrinſecus adueniens, ut patuit.

Ad ſecundum dico, quòd debent intelligi illa decreta, quòd non manducat &c. ideſt corpus uiſibiliter, ſed bene inuiſibiliter, ut patet ibidẽ Ioã. idem ad ſecundum non habebunt uiſibiliter, ſed bene ſacramentaliter, & uere realiter.

Vide Auguſtinũ in epiſtola ad Ireneum, & refertur canone noo hoc. de conſecrat. diſt. 2.

Ad aliud maior habet ueritatem quando perdit primum locum, ſed poſſumus dicere, ꝙ mutatur, qui acquirit, ut dictum eſt nouum reſpectum ad ſpecies quibus eſt præſens nec propter hoc poteſt inferri, quòd poſſit moueri localiter, & ratio, quia quòd mouetur tali motu oportet, quòd aliquid perdat, & aliquid acquirat, quia corpus Chriſti nihil in Cœlo dimittit, ideo moueri non poteſt, & talis exiſtentia ſub ſpeciebus, eſt ſine motu locali.

VTRVM

VTRVM POSSIT ESSE SIMVL localiter in cœlo & alibi.

Scotus 4. sent. dist. 10. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 76. Art. 5.
Ricardus 4. sent. dist. 10. q. 1. Art. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum idem corpus possit simul esse in diuersis locis.

QVOD NON: quia idem non potest referri ad se realiter oppositis relationibus, sed tunc referretur, quia idem corpus esset superius se, & inferius, dextrum, & sinistrum respectu eiusdem, & huiusmodi. ergo.

Part. 8. c. 15.

CONTRA p Vgonem de sacramẽtis: Qui fecit, quòd unum corpus esset in uno loco, fecit quomodo uoluit, & si uoluisset potuisset aliter fecisse.

Hic tenetur à multis conclusio' negatiua, sed diuersi diuersimode probant.
Hẽricus quolib. 9. q. 31.

RESPONDEO, quòd si quæratur absolute, quæstio nõ habet difficultatem apud Doctores, quia omnes concedunt corpus Christi esse simul in cælo, & in diuersis altaribus. Sed si quæstio quærit, Vtrum localiter, dicunt multi doctores, quòd nõ, & ponunt uarias rationes, quidam arguit sic: si idẽ corpus esset ex se receptabile esset diuersorum situum. ergo omnium quantum est ex se, sed Deus, cum sit potentiæ infinitę potest sibi dare omne illud cuius ex se est receptibile. ergo idem corpus potest esse ubique, sed hoc est proprium Dei. ergo non alteri.

Item sequerentur multæ cõtradictiones, quia tunc in uno loco posset moueri, & in alio quiescere, & in uno calefieri, & in alio frigefieri, & in uno infirmari, & in alio sanari propter aliam, & aliam aeris dispositionem, in uno interfici, & mori, in alio resurgere, & mori, sed omnia ista sunt impossibilia. ergo.

Egidius quolib. 1. q. 1. & quol. 2. q. 17.

Alius arguit sic: Sicut unum suppositum per unam naturam non est nisi in una specie, ita unũ corpus per unam dimensionem nõ est nisi in uno loco. ergo.

Alius sic arguit: Aut esset in diuersis locis una mutatione, aut alia, & alia, non una & eadem, quia una mutatio non est nisi ad unum terminũ, nec alia, & alia mutatio, quia idem non potest simul moueri diuersis mutationibus eiusdem rationis. 3. Physic. sed patet, quòd esset eiusdem rationis. ergo.

3. Physic. con tex. 19. & 5. Met. ca. de eodem.
5. Physic. con tex. 18. in pricipio & & ad finem quinti habetur idẽ.

Item termini motus sunt incompossibiles. 5. Physicorum, sed inter quæcunque duo, ubi potest esse motus, ut patet, ergo duo ubi sunt incompossibilia respectu eiusdem locati.

Item arguitur sic: Eadem materia non potest simul informari diuersis formis. ergo nec idem corpus in diuersis locis, uel in diuersis ubi. Antecedens patet, Cõsequentia probatur, nam si idem nutrimentum esset simul in diuersis locis poterit a diuersis animalibus recipi, & ita conuerti in eorum nutrimentum.

Sed contra: illud est possibile Deo, quod non includit contradictionem, nec eius impossibilitas concluditur per manifestam rationem, sed istud, de quo arguitur, est tale, ut patebit in solutione argumentorum. ergo.

Item Deus potest facere duo corpora simul in eodem loco. ergo potest facere idem corpus esse simul in diuersis locis localiter. Consequens patet de corpore glorioso, & Cęlo empyreo. Consequentia patet per philosophum, qui utrunque haberet pro impossibili.

Vide Scotum in 2. distin. 2. q. 8.

Item sicut Deus potest conuertere' substantiã in substantiam, ita potest conuertere quãtitatem, sed si conuerteret quantitatem esset ibi quantitas ex ui conuersionis, & per consequens modo quantitatiuo, sed potest esse secundum eos, ꝙ illud, in quod aliud conuertitur illud. ergo aliud quod primo præexistebat erit simul in diuersis locis localiter scilicet ubi primo existebat, & ubi primo erat illud, quod in ipsum conuertitur.

Ad quæstionem ergo dico, quòd cum sit mihi maxima Deum posse facere quidquid non includit contradictionem, & illud sit tale, ut patebit in soluendo rationes, ideo absolutè concedo, quòd Deus potest hoc, dupliciter. Cõfirmatur primo, quia esse in loco localiter non addit supra corpus nisi respectum realem ad quantum locabile extrinsecus aduenientem, sed non est impossibile plures respectus extrinsecus aduenientes esse eiusdem rationis fundamentaliter. ergo idem corpus in diuersis locis non erit impossibile esse. Maior probatur, quia ubi est prædicamentum, & positio,' sunt duo de principijs respectiuis extrinsecus aduenientes, & sunt eiusdem rationis, & possunt fundamentari in eodem fundamento respectus intrinsecus aduenientes fundãtur in eodem, de quibus minus uidetur, sicut patet de diuersis similitudinibus eiusdem albi ad diuersa alba, ut probatũ est. Et minus sit inconueniens. de illis patet, quia minus uidetur adæquare suum fundamentum scilicet respectus extrinsecus adueniens. Secundo quia ad plurificationem posterioritatis non uidetur necesse sequi plurificatio prioris. sed fundamentum est prius naturaliter ipso respectu. ergo.

Quære Ricardum dist. præsenti Arti. 2. q. 3. nam Scotus sequutus est Ricardum cõtra totam uiam cõem. Libr. 3. dist. 8.

Ad rationes in oppositum. Ad primam primi Doctoris dico, quòd illud corpus per potentiam Dei potest simul esse ubique,' & cum dicit, quòd illud est proprium Dei. Dico, quòd quia Deus est immensus, ideo necessario sequitur, quòd nõ sit aliquod' ubi, in quo Deus non sit præsens, etiã si infinita ubi essent, & hoc modo est proprium Dei, sed hoc modo non competit corpori, ut illud concesserunt. probo, quia ipsi idem cõcedunt quòd Deus possit conuertere omne corpus esse ubique sacramentaliter non addit nisi unum respectum realem extrinsecus aduenientem scilicet ad corpus locans, sed non est impossibile addere illum respectum. ergo.

Ad solutionem secundæ rationis, quæ implicat multa difficilia imaginationi, dico præmittendo tres propositiones. prima est talis. Quæcũque insunt corpori prius natura,' quàm ipsum ubi uniformiter insunt sibi quantumcunque ponantur in

diuersis ubi hoc probatur, quia prius natura non uariatur propter uarietatem posterioris.

Secunda talis est: quia passum existens in uno ubi non recipit formam absolutam aliam ab agentibus sibi approximatis in illo ubi, quam recipiat ab eisdem agentibus sibi approximatis in duobus ubi, & econuerso. Hoc probatur, quia nō plus requiritur inter agens, & patiēs nisi actiuum respectu passiui habeat potentiam actiuam per quam agat in ipsum non impeditam, & sit approximatio debita, sed quòd approximatio ista fiat in hoc ubi, uel in alio hoc accidit.

Tertia talis est: Sicut actiuum se habet in ratione actiui ad duo passiua sibi approximata in uno ubi ita se habet ad eandem sibi approximatam in diuersis ubi, hoc probatur sicut præcedens.

Tunc dico, quòd idem iudicium est si idem patiatur a diuersis agentibus sibi approximatis in diuersis ubi, sed si ponantur duo agentia contraria approximata eidem passo in eodem ubi, uel illa agentia erunt ęqualis uirtutis in agendo, & tunc unum impediat aliud, & nullum assimilabit sibi passum perfectè, sed agent in passum ad unum esfectum medium, uel forte ad nullum, si uerò non sint æqualis uirtutis passum patietur ab agēte uirtuosiore uiuente uirtutem alterius, & illi assimilabitur licet non ita perfectè propter resistentiam illius agentis contrarii. Illud idem uidendum erit si illud passum, & illa agentia ponantur in diuersis ubi.

Tunc ad propositum, sed si in uno, ubi pateretur a calore, & in alio a frigore, & huiusmodi patet ex dictis quid dicendum est.

Ex dictis etiam patet, quòd si moriatur in uno loco, ubique mortuum erit, & si in uno infirmaretur, ubique infirmum erit, & si hic percutiatur, ubi percussum erit non tamē ubique percutietur, quia percutiens non erit nisi hic, sed ubique erit percussum, ubique dico ubi erit. *Doctrina singularis.*

Ad illud de motu, & quiete dico, quòd cū motus, & quies secundum locum supponant ubi, & & uariato priori uariatur posterius, non est inconueniens, quòd in diuersis uarietur secundum motum, & quietem, ita quòd in uno ubi quiescat, & in alio moueatur. Et si instes, quòd secūdum hoc sequitur, quòd idem homo de se solo poterit facere choreas, & congregare exercitum in cāpo, & expugnare ciuitatem, & huiusmodi, quæ uidentur miraꝫ dico, quòd ista sunt puerilia. mirum est enim de aliquibus, quæ uidentur posse transcendere imaginationem, quàm esse hoc scilicet in sacramento Eucharistiæ secundum ea, quæ de ipso credimus. Dico, quòd Deo non est impossibile facere, quòd idem homo sit simul in mille ubi, & hoc facto talis homo posset se mouere, ita in illis ubi, à primo quasi faceret choreas & exercitum, & talia; nō tamen haberet nisi unam uirtutem ad expugnādum, uerum est, quòd ex illa uirtute possent simul in nullo, & faceret mille percussiones æquales tamen esset sibi diligenter cauendum, quia si percuteretur in uno, ubi in omnibus esset percussus, & si mortuus in uno mortuus esset in oīb. *Me existente Patauii, pōt Deus simul statuere Sarnano, faciens, ut ambo simul loca repleam.*

Ad illud alterius Doctoris nego similitudinē. Nam per ipsam naturam esse suppositum intelligi formaliter speciei quantum est in loco localiter per ipsam dimensionem non formaliter, sed fundamentaliter, & per respectum additum extrinsecus aduenientem, est etiam ibi formaliter, sed talis respectus potest multiplicari stante unitate fundamenti, ut dictum est.

Ad aliud alterius Doctoris dico, quòd existente corpore uiuo per diuinam uirtutem simul in diuersis ubi posset seipsum facere ad alia diuersa ubi, & alia, alia mutatione, & illę mutationes essent eiusdem rationis, & tamen in eodem subiecto, sed ad diuersos terminos, nec esset aliquod inconueniens, nam multę similitudines possunt esse in eodem fundamento, ad diuersos terminos ut dictum fuit supra. *Vide D. Thomam quol. 1. Art. 21. & 22.*

Ad secundum dico, quòd primi termini motus sunt incompossibiles, sed tales termini nunquam sunt ambo positiui, sed unus est priuatio alterius, ut patet 5. Physicorum nam per se, & primo fit album de non albo, & non nigro, sed termini positiui non sunt omnino incompossibiles. Exemplum: Natura inducit in embrione secundum aliquos animam sensitiuam, & postea intro ducitur intellectiua, secundum aliquos mediante prima sensitiua, & tunc termini motus sunt simul in eodem, sed non illi, qui erant primi scilicet non intellectiuum, & intellectiuum. Patet ergo, quòd duo termini non sunt incompossibiles eidem corpori, sed sunt sibi incompossibiles ubi & priuatio eiusdem. *5. Physic. con tex. 26.* *Exemplum.*

Ad ultimum nego antecedēs, nam materia eadem existente existente in diuersis, ubi miraculosè posset ibi & ibi diuersas formas facere. tamen in proposito non oportet supponere difficultatem. dico tamen, quòd si cibus ille sumeretur in diuersis, ubi à diuersis animalibus idem uidēdum esset ac si stomaci illorum animalium essent simul cum ipso cibo in eodem ubi, & dicendum est sicut dictum est supra de calefieri, & frigefieri.

Ad principale nego maiorem, cuius causa patet ex dictis.

VTRUM CORPORI CHRISTI naturaliter existenti, & eidem sacramentaliter existenti necessario insint eędem partes, & proprietates.

Scotus 4. sent. dist. 4. q. 4.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum corpori Christi existenti in hostia sacramētaliter insint omnia absoluta tam essentialia, quàm accidentalia, quæ sibi insunt in cœlo existenti naturaliter.

QVOD NON: Christus non est in Eucharistia nisi per conuersionem panis, & uini in ipsum, sed panis, & uinum non conuertuntur nisi in præcisam substantiā corporis, & sanguinis igitur non sunt in anima, & accidentia, & Deitas.

Item

Magister dist. 11. in fine.

Item in hostia consecrata est uerum corpus Christi sacramentaliter; & ante conuersionem sanguinis, ut patet ex praecedentibus, sed tunc nõ est ibi sanguis. Probatio, quia iam frustra esset cõsecratio uini. ergo.

Parte 3. c. 1 in

CONTRA id est Innocentius de officio Missae, parte tertia.

RESPONDEO primo, quòd uidendum est de supposito. Secundo de quaesito. De primo dico, quod supponitur, quod corpus Christi existat naturaliter in coelo, & sacramentaliter in hostia. Primum suppositum patet per Augustinum de consecratione: prima Heresis donce seculum finiatur, sursum est Dominus; secundum suppositum patet.

Distinct. 2.

Per primam quaestionem huiusmodi distinctionis.

De secundo principali dico tres conclusiones: Prima, quòd sicut possibile est Christum esse in Eucharistia sacramentaliter, ita realiter; & esse sicut modo est, ex eo, quòd nunquam existeret naturaliter. Secunda quòd ex ui sacramẽti praecipue est in hostia sacrata sola substantia corporis Christi, & in uino solum sanguis. Tertia quòd ex cõcõcomitantia utrobique sunt omnia absoluta pertinentia tam ad essentialia, quàm ad accidentalia, quae sunt in coelo in ipso naturaliter existenti, s. quando fit consecratio.

PRIMAM probo: Quod est indifferens ad duas existentias diuersas, potest existere in una sine alia, sed corpus Christi est huiusmodi. ergo. minor patet, quia ex utroque modo existit. s. naturaliter in sacramento, ut patet ex primo articulo, sed dicitur ad maiorem, uerum est quando una existẽtia formę Christi sacramentalis dependet ex existentia naturali, & ideo non potest extrahi ista sine illa.

Sed contra: Non dependet ab illa, quòd scilicet illa sit de existentia illius, patet, quia tunc in hostia, seu in Eucharistia haberet modum essendi naturalem. nec dependet ab ea tanquam à causa prima, quia Deus per se est immediata causa per se istius existentiae sacramentalis. ergo.

Ex ista conclusione sequitur corollarium, quoniam scilicet ante incarnationem potuit hoc sacramentum uere instituti, & esse sicut hodie.

Corollarium arduũ, & notabile.

SED contra: Nihil praehabens esse simpliciter incipit esse simpliciter. Sed incarnatio Christi incipit esse simpliciter, ergo. non potuit praehabere esse sacramentaliter. cum etiam in sacramẽto habeat esse simpliciter, quia ibi est realiter.

Respondeo ad minorem, quòd uerum est, quod Christi incarnatio incipit esse simpliciter in quantum homo. Dico, & hoc de facto non sic erat, quod praehabuerit esse sacramẽtaliter, sed si praehabuisset, tunc dico, quòd tunc in sacramento incipit esse simpliciter, & incarnatio incipit esse secundum quid. s. solum quantum ad motum naturalẽ existendi, sicut recte modo, & èconuerso.

Solutio notabilis, & sapientioribus dubitanda qualiter fuisset generatio Christi substantialis, & simpliciter.

SECUNDAM conclusionem probo primò esse possibilem: Nam corpus, ut est primum factibile ab anima, est realiter ab anima distinctum, & multo magis ab accidentibus. ergo & etiam à sanguine, quia sanguis, non est animatus. ergo.

Sanguis non est animatus.

Secundo probo sic esse de facto: Nam in triduo potuisset Sacerdos conficere, sed tunc panis esset conuersus in corpus mortuum, patet ergo, quòd anima non est ibi ex ui conuersionis, uel ex ui sacramẽti, & multo minus accidentia, quae plus differunt à substãtia corporis, nec etiam sanguis, quia possibile fuit in morte, quod sanguis fuerit effusus, & tunc panis fuisset conuersus in corpus sine sanguine. ergo.

TERTIAM conclusionem probo: Nam ut patet ex prima quaestione huius distinct. quando Christus de nouo incipit esse ĩ eucharistia nõ acquirit nisi unum nouum realem respectum extrinsecus aduenientem, sed talis respectus aduenĩẽs fundamento non tollit ab eo absoluta permanentia, quae naturaliter insunt. ergo quidquid inest corpori in Cęlo naturaliter existẽti quãdo fit cõuersio panis in ipsum totum commutatur ipsum; & ita in hostia consecrata ubi primo erat substantia panis est corpus christi primo per se & ex naturali cõcomitãtia est ibi anima sãguis & accidẽtia absoluta pmanẽtia, ut quãtitas, qualitas, & hmõi. Diuinitas est ibi ex supernaturali concommitantia & ex Dei pacto; & in calice consecrato est solus sanguis christi primo & per se ex ui sacramenti, & concomitanter sicut in hostia. sed sunt hic tria dubia. primum utrum modus essendi ibi sit naturalis. secundum quia uisio & aliae sensationes sunt quaedã qualitates absolutae, & tamen nõ uidẽtur esse in christo, ut in Eucharistia. Probo: Quia tales sensationes nõ recipiunt, nisi in organo extẽso, sed christus hic non hẽt organa extensa. ergo.

Tria dubia notanda. primum dubium. Secundũ dubium.

Item tales sensationes non sunt sine praesentia obiecti, sed patet, quòd obiectum in coelo uisibile, non est ibi praesens, immo est obstaculum hic in medio. ergo.

Tertiũ dubiũ est de motu. Verũ motus qui est in corpore christi in coelo sit hic concomitanter.

Tertium dubium.

AD primum quod modus naturalis essendi corporis, uel est formaliter ipsum ubi, quod est circunscriptio loci ad locatum; uel necessario concernit & connotatur ipsum ubi sine obiectione, ubi aũt est respectus extrinsecus aduenĩẽs, respectus aũt non est terminus. Terminus aũt talis respectus est locus scdm ipsum, q. locus coeli, ubi christus naturaliter est, naturaliter est etiã in hostia, tñ nõ est hic in loco, nec illum modum, uel alium similem potest hic habere, ut sit formaliter, sicut ibi, naturaliter autem sic, quia eadem quantitas, & qualitas, quae est in christo in cęlo, naturaliter est in eo, etiam hic, ut hic autem concomitanter.

Eadem quantitas, quae est in Christo in Coelo naturaliter, est & in eo in sacramento per concomitantiam.

Ad scdm dico, quod cũ sensationis sequitur delectatio, uel tristitia sensitiua. & in delectatione sẽsitiua consistat beatitudo, quae põt competere corpori, & in tristitia sit miseria illi beatitudini opposita, licet in corpore christi, ut existit in hostia nõ essent sensationes, quae in eo, ut existenti in cęlo, sequeretur, quod corpus christi, ut existit in Eucharistia non esset beatum, & per consequens esset miserũ, saltẽ priuatiuẽ, sed haec sunt absurda.

Tunc ad instantias, ad scdam dico, quod pręsentia obiecti nõ est pp terminationem actus, ut aliqui imaginantur, sed solum pp actiuitatẽ, ut s. causet sensationem, sed tunc dico, quod nulla sensatio potest

in sensu Christi, saltem naturaliter, ut existenti in sacramento, sed sensario, de qua hic agitur, causa in sensu Christi, ut existenti in Cœlo, & tunc patet per præsentiam obiecti. Tunc ad primam dico, quòd extensio organi non requiritur propter esse existens ipsius sensationis. ergo sed solum propter eius fieri, & creari, quia agens in quantū non agit non est passum extensum. ergo.

Ad tertium dubium præmitto tres distinctiones. unam de motu trimembrem. Motus. n. accipitur propriè, & sic accipitur tantum in tribus generibus. s. quantitate, qualitate, & ubi. Alio modo accipitur communiter, & sic in continuatione im propriè dicta, & sic est in genere substantiæ 5. physicorum.

Motus tribus modis accipitur.

5. phys. tēt. 7. & 9.

Alio modo accipitur communissimè pro acceptione cuiuscunque formæ tā absolutæ, quàm respectiuè. & isto modo dicitur moueri etiam quando de simili fit aliquid simile. Aliam bimembrem de primo, & nō de primo, Nam aliquid potest moueri primo, & non primo, aliam de agente potest enim moueri naturaliter, & supernaturaliter. Et tunc pono sex conclusiones.

Dist. de dupli ci motu.

Distinctio de Agente.

Prima quòd corpus Christi, ut in Eucharistia à nulla uirtute creata potest moueri primo motu. hoc probatur, quia uirtus creata nō agit in corpus nisi sibi approximatum secundum locum, sed corpus Christi non in Eucharistia, ut in loco patet ergo.

Prima conclusio.

Alia conclusio, quòd in sacramēto potest moueri primo motu impropriè dicto hoc probatur, quia calor corporalis potest esse, & creari in anima separata, ut hic supponitur, ergo non minus in corpore Christi in extenso in existenti.

Secunda conclusio.

Tertia conclusio est, quòd etiam de facto mouetur motu communissimè dicto corpus Christi ut in Eucharistia, probatur, quia mota hostia consecrata corpus Christi hic retinet eundem respectum ad species hostię, acquirit tamē alium, & alium respectum præsentię ad corpus continēs hostiam, ut patet.

Tertia conclusio.

Quarta conclusio est, quòd hoc modo dicto in tertia conclusione non mouetur, nisi à Deo, hoc probatur, quia non ex natura Dei, sed ex Dei pactione corpus Christi est ubicunque sunt species illæ.

Quarta conclusio.

Quinta cōclusio est, q nō primo corpus Christi, ut in Eucharistia mouetur ad omnem formā absolutam permanentem, ad quam mouetur, ut existens in cœlo, & ab eodem agente. Hoc probatur, quia ut dictum est supra respectus extrinsecus adueniens non tollit à fundamento illā absoluta permanentia, quæ sibi insunt. ergo modu est sendi, sicut in Eucharistia, cum sit quidam respectus extrinsecus adueniens ipsi substantiæ corporis Christi, ut patuit supra non tollit, ab ipsa substantia eā, quæ in sunt sibi tanquam formæ absolutæ permanentes. Dixi in tertia conclusione corpus Christi moueri motu commu nissime acceptò, ut existens in Eucharistia, quia ille respectus præsentialitatis ad corpus continens illas species quæ in eo uariantur ita aduenit sibi, ut existenti in sacramento, q non aduenit sibi ut existenti in cœlo, ut patet.

Quinta conclusio.

Sexta conclusio est, q corpori, ut existenti in sacramento non potest inesse motus localis primò nisi communiter. Hoc probatur, quia motus localis necessario concernit in mobili alium, & alium respectum in toto motu ad aliam, & aliam partem corporis locantis, sed patet, quòd quādo Christus moueretur in cœlo corpus Christi in pixide non acquireret alium, & alium respectum, immo nullum ad partes cœli locantis. Alia conclusio potest addi, quòd Christo, ut existenti in sacramento patet competere primo aliqua operatio, prima, quæ non inesset sibi, ut existenti in cœlo nisi concommuniter.

6. conclusio.

Alia conclusio pōt addi.

Hoc probatur duobus suppositis. Primum, q intellectiua cognitio non potest esse in qualicunque distantia obiecti ad potentiam, sed requirit debitam approximationem, secundum quòd intellectus Christus cum sit beatus non requirit cursum ad fundamēta quando debet intelligere. Tunc dico, quòd corpus, ut in Eucharistia potest intuitiue cognoscere animam sacerdotis cōficientis, uel aliud tale ibi præsens, quòd non potest, ut existens in cœlo loquendo de cognitione in proprio genere, quæ conuenit Christo in quantum homo, & quòd hoc possit Christus in Eucharistia patet ex primo & secundo supposito, quòd non possit primo, ut in cœlo patet ex primo præsupposito. Ex hoc sequitur correlarium. q. 5. institutio sacramenti Eucharistiæ non solum non est ad Christi imperfectionem immo ad aliquā perfectionem ulteriorem accidentalem.

Intellectus Christi nō requirit phātasmata ad sui intellectionem.

An Christus in eucharistia possit cognoscere Animam sacerdotis.

Corolarium.

Sed contra sextam conclusionem sunt duo dubia. Vtrum Angelus possit moueri localiter, & ut patet ex secundo libr. potest ergo, & Christus, ut in Eucharistia, quia nec angelus est in loco circū scriptiuæ.

Duo dubia.

2. lib. sen. dist. 2. q. 9.

Secundum dubium, quòd corpus Christi moueatur in sacramento localiter, quia unum, & idē non potest esse continuum, & discōtinuum cum continuitas forma absoluta præcedat ubi, sed corpus Christi in cruce nōn erat continuum loquimur de diuisione facta per uulnera ergo in pixide non erat continuum. Confirmatur, quia motis nobis mouentur omnia, quæ sunt in nobis mota. ergo hostia mouetur corpus Christi in hostia.

a. Thop. c. 14

Secundum quando Christus fuit afflixus Cruci corpus diuidebatur, & per consequens mouebatur localiter, sed tunc Christus fuit in pixide discipulis, ut conceditur licet tamen ibi cōcomitātur ergo saltem concommitanter potest moueri localiter, ut in Euchauristia, & idem potest arguide nutritione, & augmentatione ergo confirmat quia alias cōtradictoria essent simul uera de eodē q idem mouebitur, & non mouebitur. ergo.

Ad primam dico, q non est simile, quia Angelus licet non sit in loco circunscriptiuè, cum ut indiuisibilis applicat se tamen toti loco, quāto, ut patet ibi, & hinc est, quòd potest moueri motu localiter, sed corpus Christi, ut in Eucharistia nullo loco quanto se applicat.

Angelus pōt moueri motu locali.

Ad

Ad secundum dico, quòd partes corporis locatis secundum primam comparationem accipitur compositio, quæ est differentia quantitatis secundâ, secundam accipitur prędicamentũ ubi, secundum tertiam accipitur positio, quæ est prædicamentum, quod omnem uariationem, quam recipit partes corporis Christi, ut in Cœlo. Primò ut in ordine ad totum recipiunt concomitanter; ut in pixide aliter essent contradictoria uera de eodem cum sit idem corpus numero, sed in ordine ad corpus locans, uel ad eius partes, non quia in pixide nõ habet illum ordinem, ut patet. ergo corpus Christi in pixide concomitanter fuisset diuisum, aliquo mentatum, uel diminutum, ut talia sumuntur secũdum ordinẽ, & terminum, sed nõ potest dici moueri, quia motus includit uariationẽ in illos duos ordines secundos, & non secundum ordinem primum dictum necessario, ut patet. Ad confirmationem dico, q motus non informat mobile præcisè, sed in comparatione ad locum, & illud est completum subiectum motus, ibi autem non.

Per hoc patet solutio illius Argumenti, quòd si idem liquor sit in diuersis uasis in uno integro, & in alio perforato ibi mansibit continuum, & ibi essunderetur, & discontinuabitur. Dico enim, quòd utrobique habebunt partes eundem ordinẽ ad totum, sed non ad corpus locans, & eius partes.

Ad principale dico, q maior est falsa, ut patuit supra in alijs quæstionibus.

Ad secundum dico, quòd si sanguis ponatur non esse de essentia corporis, ubi est primum signum specierum hostiæ consecratæ tunc patet, q non erit frustra consecratio uini, quia in hostia esset sanguis concomitanter, & in uino primo. & non primum lignum, si uero ponatur ad hoc non erit frustra, quia hoc non est, ut pars secundũ primum lignum, sed ut pars primi significati, ibi autem sic, ut patet, sed nullo est frustra, quia illud sacramentum erat instituendum in cibum, & potum. ergo. &c.

VTRUM CHRISTUS IN EUCHARISTIA existens, possit per aliquem naturalem uirtutem transmutare aliquid aliud à se.

Scotus 4. sent. distinct. 10. q. 7.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum Christus, ut in Eucharistia possit transformare aliquod corpus.

QVOD SIC: Homo uidens uita corporali, continue indiget cibo, & potu, quo nutriri possit, primo de Generatione. ergo corpus Christi in pixide ante mortem eius fuisset nutritum. ergo conuertisset cibum in carnem. ergo.

CONTRA: Omne agens physicè agendo repatitur 3. physi. sed corpus Christi in Eucharistia nõ potest pati à corpore. ergo.

RESPONDEO, quòd potentia actiua in hostia est triplex. Vna pure spiritualis sicut est intelligere, & uelle. Alia pure corporalis, sicut patet de illa, cuius principium est totum coniunctum, & passum etiam, ut terminus istius est formalis sicut est potentia sensitiua, nutritiua, generatiua, augmentatiua, uel huiusmodi, quarum neutra est prætualis ex parte principij, & corporalis ex parte termini sicut motiua potentia. Ista tamen est duplex in anima, una organica, & ista cadit sub 2. memb. Alia non organica, & ista constituit tertium membrum, & q ista sit in anima probatur, Nam secundum Philosophum 2. de generatione in fine diffinicando est natura in quantum possibile est. nõ est ergo neganda, ut patet, si talis uirtus est perfectionis in angelis, nec apparet manifesta necessitas immo contrarium uidetur. Inconueniens. n. esset dicere, quòd anima separata non posset mouere unam paleam.

His præmissis dico tres conclusiones. Prima est, q Christus in Eucharistia potest intelligere, & uelle. hoc probatur, quia nec sibi repugnat ex parte principij istorum actuum, nec ex parte termini nec propter ipsum requiritur situatio, nel aliquid corporale, præcipue si in Christo non sit recursus ad fundamenta.

SECUNDA conclusio, q propter uirtutem secũdo modo dictam non potest operari Christus, ut in Eucharistia. hoc probatur, quia uirtus organica agens in corpore requirit passum sibi approximatum secundum locum ex 7. Physi.

Tertia conclusio est, q per uirtutẽ 3. modo dictam, q Christus in Eucharistia potest agere in corpus. hoc probatur, quia anima Christi habet talem uirtutem motiuam non organicam, ut probatum est. ergo per eam potest agere, quia cum talis potentia non requirat organũ, per consequens tale agens, quod agit per talem uirtutem non requirit talem situationem. ergo.

Confirmatur de Angelo, & Deo, qui immediate possunt mouere corpus, & forte, q quando hostia uidet mouere, mouetur hoc modo a Christo, ut ibi existit.

Ad primum principale dico, quòd corpus Christi in pixide fuisset nutritum, sed non ut in pixide, sed ut habebat existere naturaliter, & hoc sufficiebat, ut patet.

VTRUM INTELLECTUS CREAtus possit uidere corpus Christi, ut in Eucharistia.

Scotus 4. sent. dist. 10. q. 8.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 76. Art. 7.
Ricardus 4. sent. dist. 10. q. 1. Art. 5.
Franciscus de May. 4. sen. dist. 11. q. 6.

Quæstio quinta.

QVINTO quæritur, Vtrum forma Christi, ut in Eucharistia possit intelligi ab aliquo intellectu creato naturaliter.

Z 2 Respon-

Hoc Argumentum fit ad secundam rõnem primi Articuli.

2. de genera. contex. 41. & 2. de Anima contex. 47.

3 Physic. contex. 8. idẽ 1. de gene. contex. 54 & 55.

Potentia motiua est duplex in Aia.

2. de Generatione contex. 59. idem 8. physi. contex. 56.

Vide Ocham pro hoc in 4. q. 9. nam ista negat.

7. Physic. contex. 8. & 9. & inde.

Respondeo, & primo declarabo terminos scilicet intelligi naturaliter, & intellectu creato: Intellectus enim sine cognitio est duplex, ut alibi dictum est ad est abstractiua, quæ potest esse rei absentis, & intuitiua, quæ est rei, ut præsentis. Sed quæstio non quærit de cognitione abstractiua. Nam omnia intellectio potens formare conclusionem intelligit aliquo modo abstractiue terminos conclusionis, sed intellectus noster format hanc conclusionem: Christi corpus, & esse ibi naturaliter accipitur hic per puram, & nudam naturam intellectus, quia nunc sic, est sicut tabula rasa. 3. de anima. sic accipitur naturaliter causis naturalibus concurrentibus. s. actiuo, & passiuo naturali.

Cognitio duplex est.

3. de Anima contex. 14.

Intellectus creatus quidem est omnino separatus a materia, ut angelicus. quidã sibi similis in operatione, ut intellectus animæ separatæ, & coniunctæ corpori beato, ut hic supponitur, & ita hic declarabitur, & istorũ quilibet intelligit sine phantasmate, quidam uero est coniunctus corpori qd aggrauat animam, & talis intellectua non intelligit sine phantasmate 3. de anima.

Intellectus, Angelicus separatus a materia.

Sapient. ca. 9. 3. de Anima contex. 30 & inde.

Tunc dico tres conclusiones. prima, quòd intellectus corpori coniunctus non potest naturaliter intuitiue cognoscere corpus Christi in Eucharistia. hoc probatur, quia talis intellectus non intelligit nisi manentibus sensibilibus, sed sensibilia accidentia non uariantur ante consecrationẽ, nec post. ergo nec potest arguitiue intueri ibi illam substantiam pluſquam primo.

Secunda conclusio est, quòd intellectus omnino separatus potest hoc naturaliter uidere, quia talis intellectus se habet ad intelligibilia sicut ipsa ex se sunt intelligibilia, ex secundo Met. sicut se habet res ad esse ita ad intelligi, sed substantia, est prior omni suo modo accidentali. ergo prius intelligit, sed patet, quòd modus, quo Christus existit in Eucharistia, est sibi accidentalis, & non naturalis, quia est respectus extrinsecus aduenient. ergo ille modus non impedit talem intellectum ab intellectione eius, cuius est iste modus. cum igitur uerè realiter corpus Christi sit in Eucharistia, sequitur, q talis uerè intellectus angelicus ibi existẽs potest diffinitiue in ipsum intueri.

4. Met. cõtex. 4.

Confirmatur, quia totum ens existens creatũ est obiectum talis intellectus, & patet, quòd corpus Christi in Eucharistia per se continetur sub tali ente.

Tertia conclusio est, quòd illud idem potest intellectus animæ separatæ & animæ coniunctæ corpori beato, & sicut præcedens probatur, ita hæc. confirmatur de intellectu ipsius Christi, nã ut in Eucharistia potest intelligere, & uelle, ut patet ex quæstione præcedenti. ergo.

Sed contra duas conclusiones sunt duo dubia. Primum, quòd corpus existit in hostia supernaturaliter. ergo non potest cognosci ibi esse nisi supernaturaliter. Secundum, quòd hoc est purè creditum, & est articulus fidei secundum ecclesiam sanctam catholicam, sed purè credita non sunt cognita nisi supernaturaliter loquendo de cognitione intuitiua. ergo.

Duo dubia. Primũ dubiũ.

Secũdum dubium.

Ad primum dico, quòd supernaturalitas in obiecto, & etiam in potentia non arguit supernaturalitatem in actu, unde cæcua a natiuitate supernaturaliter recipit uisum, & tñ uisus receptus supernaturaliter uidet naturaliter simul, si Deus de nihilo crearet unam albedinem separatam, illa esset supernaturalis quantum ad produci, & quantum ad existere, & tamen naturaliter uideretur, sicut modo patet de accidentibus panis, & uini in Eucharistia.

Ad secundum dico, quòd sufficit, q credibilia quæ sunt naturaliter intelligibilia a nobis quibus sunt credibilia credantur.

VTRUM EXISTENTIA CORPORIS Christi possit uideri oculo corporali.

Scotus 4. sent. dist. 10. q. 9.
D. Thomas 3. parte summæ q. 76. Art. 7.
Ricardus 4. sent. dist. 10. q. 2. Art. 5.
Durandus 4. sen. dist. 10. q. 4.

Quæstio sexta.

Sexto quæritur, Vtrum Christus, ut in Eucharistia possit oculo corporali uidere se, uel uidere aliud a se, uel possit uideri ab aliquo oculo corporali.

Respondeo primo ostendendo, quòd oculus Christi, ut ibi existens, non potest aliquid uidere, quia in uisione corporali requiritur situatio ex parte oculi uidentis, & ex parte rei uisæ, & ex parte distantiæ, & inter oculum, & rem uisam, ut scilicet situaliter distet. & ratio est, quia talis uisio fit sub piramide, cuius basis est in re uisa, & conus in oculo, sed oculus non est ibi situaliter, nec distat situaliter a se, uel ab alio. ergo. Secũdo dico, quòd Deus de potentia absoluta potest creare uisionem corporis, esto, quòd alibi non esset nisi in Eucharistia in oculo glorioso, uel non gloriosu. Ita tamen, quòd licet ille formaliter esset uidens, & uideret tale corpus, non tñ tale corpus, ut ibi existens esset terminus primo illius uisionis, nec terminans illam uisionem. Prima pars istius propositionis probatur. Nam uisio est forma absoluta. ergo non est contradictio, quòd fiat in oculo de obiecto, sine præsentia obiecti, quia non includit essentialiter respectum ad obiectum præsens.

Propositione quõne primæ partis prospectus eius dem.

Visio est forma absoluta ut patet ex primo libr. di stinc. 3.

Ad illud, quod ibi dicitur, q non esset termi nus primo illius uisionis propriæ, quia obiectum terminans uisionem corporalem debet adesse oculo situaliter in debita distantia. Ad illud, q ibi additur: Nec terminans, probatur eodem modo ex probatione primæ partis istius suppositionis arguitur, q Scotus uidetur uel q posse esse cognitionem intuitiuam, & sensitiuam sine præsentia obiecti. ergo secundum eum intuitiuam, & abstractiuam non possumus discernere per concernentiam obiecti præsentis, & non cõcernentiam, sed per aliud, & aliud formale.

Vtrum

Vtrum autem Deus posit in corpore Christi existentis in sacramento creare uisionem alicuius obiecti, Scotus hic non determinat nec mouet expresse, forte addit, quòd non, quia oculus ad recipiendum formaliter uisionem requirit situationem.

In Solutione illa 6. conclusionum positarum in ultima parte tertiæ quæstionis huius dist. dictũ est in solutione secundæ conclusionis, ꝙ uirtus potest causare in corpore Christi, ut in eucharistia calorem existenti primo.

Item in solutione secundi dubii principalis huius quæstionis parum supra dictum est, quòd extensio organi non requiritur pp in esse ipsius sensationis, sed pp creare ab agente quanto ꝙ quidẽ agens non agit nisi in quanto extenso. Videtur ergo posse dici secundum intentionem Scoti, ꝙ sicut uisio, quæ est in corpore Christi, ut in Cœlo, est & eadem in eucharistia concomitanter, ita tamen, quod formaliter Deus posset unam uisionem in oculo Christi creare, ut existenti in eucharistia, esto, quòd alibi existeret, tamen sicut nunc per illam, quæ est in eo concomitanter, non uidet, ut hic existens, ita forte nec per illam sic à Deo creatam, quia non posset eius oculus, ut hic existens conum piramidis, cuius basis existeret in re uisa quanta extensa esset. ergo in eius oculo non, ut hic existenti solum illud absolutum uisionis, quòd est qualitas absque respectu actuali ad oculum.

Capreolus in 4. dist. 10. q. 4. negat oculũ Christi uidere se. in sacramẽto, sed tamẽ fuit falso codice seductus, legit enim truncã solutionẽ secundi Argumẽti D. Tho.

Contra: In hac quæstione dixisti, quod oculus, in quo Deus de potentia absoluta crearet uisionem huius corporis existentis in eucharistia, esto, quòd nunquam alibi existeret, esset formaliter uidens.

Respondeo. Vel illud nõ debet ita addi, quòd esset formaliter uidens, & uideret tale corpus cũ hoc non inueniretur expressè in Scoto. Vel posset dici secũdum Aureolum, quòd esset uisio, sed non uera, immo falsa, sicut suo modo accipit in ludificamentia, ita tamen, quòd licet corpus, cuius esset uisio, uerè existeret in Eucharistia, tamẽ non fundaret bases illius piramidis, cuius conus est in oculo, & ideo uisio non esset uera, sicut oculo apparet. ergo illam basem corpus, ut apparens, ut existens, sed in proposito non est simile, quia oculus Christi, ut in Eucharistia non posset fundare conum illius piramidis, sicut posset illẽ oculus.

Respõsio domini Aureoli.

DISTINCTIO XI.

CIRCA DISTINCTIONEM XI.

Quæritur,

VTRVM SIT POSSIBILIS transubstantiatio.

Scotus 4 sent. dist. 11. q. 1.
Franciscus de May. 4. sent. dist. 11. q. 14.

Quæstio prima.

Circa dist. undecimam quæritur primo, Vtrum transubstantiatio sit possibilis.

Quod non: Quia sic esset aliqua mutatio, sed species mutationis sunt quatuor, ex 5. Physic. quarum nulla est ista, quia quælibet istarũ manet aliquod commune in utroque termino, ut patet ex 6. Physi. sed in isto non. ergo.

5. Physic. contex. 7. & inde. 6. Physi. contex. 32. 73. & inde.

Contra id est Amb. de sacramentis, & habetur de consecratione re uera.

5. Physic. contex. 7. & 9. & inde dist. 2. Re uera mirabile.

Respondeo & primo uidendum est de significato huius nominis: Transubstantiatio. Secũdo, Vtrum talis sit possibilis. Tertio, Vtrum soli Deo conueniat. De primo dico, quòd transubstantiatio est totalis transmutatio de substantia in substantiam. Totum autem accipitur dupliciter. Vno modo præcipuè pro illo toto, quod resultat ex partibus non includendo partes, & isto modo generatio substantiæ est transmutatio totius in totum secũdum Philosophum primo de generatione, quia quando ex aere fit aqua, quia quando totum per se quod resultat ex materia, & forma aeria corrumpitur, & succedit totum resultans ex materia, & forma aquæ. In alteratione uerò non est transitio totius in totum nisi totius secundum quid in totum secundum quid, ut lignum calidum in lignum frigidum, per se autem totum manet ibi in prædicto termino. Est autem transubstantiatio transitio totalis substantiæ in substantiam, quia totius in coniungendo partes per se, quæ sunt substantia, & quia nihil substantiæ manet, quòd non transeat ideo dicitur totalis; generatio non dicitur totalis, sed magis potest dici partialis, dicitur autem transitio substantiæ in substantiam non includendo accidentia, quæ manent, & non transeunt, quia eorum transitio non esset transubstantiatio, sed transaccidentatio.

Totũ duobus modis sumit.

Primo de gene. cõtex. 10. & 24.

De Secundo dico, quòd transitio ista est possibilis nam ille transitus est possibilis cuius extremis non repugnat desinere esse totaliter, & accipere totaliter nouum esse, sed ita est in proposito. ergo. probatio minoris, quia neutrum extremorum, est necesse esse nec includit aliquid ex parte sui, quòd non sit necesse esse. ergo. Non quòd hic probatur primo possibilitas transubstãtiationis absolute, sed in ista tangetur difficultas illa quomodo est possibilis transubstantiatio totius in toto actu præexistens.

De tertio dico, ꝙ ista transubstantiatio est possibilis soli Deo, quia ut patet ex primo articulo ista includit materię in materiam, sed materia prę supponitur in omni actione agentis naturalis nec ista potest desinere esse, uel capere nouum esse nisi actione diuina.

Transubstantiatio possibilis est soli Deo.

Ad Principale dico, quòd secundum acceptionem philosophi 6. Physic. ubi dicit, quòd illud quod mutatur alteratur, quia aliter nunquam prius, & in omni mutatione præsupponitur aliud commune, ideo transubstantiatio, uel etiam creatio, uel etiam anihilatio non sunt mutationes hic acceptæ, quia in nulla istarum manet aliquid

6. Physic. contex. 32. & 73.

commune, quòd aliter se habeat nunquam prius nõ ergo possunt reddi proprie ad aliquod genus mutationis assignatum per Philosophum. Potest autem dici, quòd sicut per Philosophum 5. Physicorũ triplex est mutatio naturalis, una de subiecto in subiectum, alia de non subiecto in subiectum, alia de subiecto in non subiectum accipiendo semper non subiectum pro priuatione, ita suo modo in superioribus est ista triplex mutatio, seu transitus transubstantiatio de subiecto in subiectum, creatio de non subiecto in subiectum, & anihilatio de subiecto in non subiectum. &c.

Triplex mutatio. 5. Physic. con tex. 7.

VTRVM QVODLIBET POSSET conuerti in quodlibet.

Scotus 4. sent. dist. 11. q. 2.
Durandus 4. sen. t. dist. 11. q. 2.
Franciscus de May 4. sent. dist. 11. q. 15.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum quodlibet possit conuerti in quodlibet.

QVOD SIC: & primo, quòd creatura in diuinitatem, sic: non repugnat diuinitati terminare actionem realem, ergo non repugnat sibi, quòd aliquid conuertatur in ipsam. Antecedens probatur, quia uerbum terminat incarnationem, quę est actio realis. Consequentia conceditur.

Item terminus, ad quem conuersionis nõ mutatur. ergo. Cõsequentia conceditur. Antecedens probatur, quia potest fieri conuersio in illud, quod actu præexistit, ut patet de facto. ergo.

Item, quòd quælibet creatura in quamlibet creaturam possit conuerti, potest probari per locum à minori: Quia omnis creatura, quantum ad totale earum esse, subest esse diuino.

CONTRA, & primo, quòd non creatura idest Deus non potest conuerti in creaturam, ergo nec econuerso.

Item nõ quælibet creatura in quamlibet, quia tunc posset conuerti quantitas panis in quantitatem corporis Christi, & per consequens corpus Christi quantum esset, ubi prius panis fuit. Consequens impossibile est, quia tunc corpus maius esset in loco minori.

Item nõ absolutum in respectum, primo quia tunc respectus esset sine fundamẽto, & termino.

Item Aug. super Genesim, & Boetius de duabus naturis, & una potentia Christi: Corpus conuerti in spiritum impossibile est.

7. super Gen. cap. 4. De duabus naturis & una persona Christi ca. 7.

RESPONDEO primo, & dico, quòd nihil potest conuerti in diuinitatem. ratio tacta est in secundo articulo præcedentis quæstionis, quia termini cõuersionis quantum ad totale esse ipsorum debent subiacere uirtuti conuersiue. Sed patet, quod deitas est necesse esse. ergo. Secundo dico, quod quælibet creatura potest conuerti in quamlibet, & hoc patet per idem conuertendo minorem, nam omnis creatura quantum ad suum totale esse, quàm non esse subiacet potentiæ diuinæ. ergo.

Nihil potest conuerti in diuinitatem.

Omnis creatura subiacet potentiæ diuinæ.

Ad primum nego antecedens. Omnia enim re pugnant necessitati, & immutationi, & infinito terminatè primo quam actionem realem de genere actionis. Ad probationem dico, quòd uerbũ non terminat actionem realem primo, sed respectu unionis ad ipsum unde incarnari non est proprie pati, sed uniri actionem. ergo realem, quę est incarnatio terminat ipsa unio siue respectus ipse.

Incarnari est proprie uniri.

CONTRA: Incarnare est realiter agere. ergo incarnari est realiter pati.

Item, ut dixisti, terminus primus actionis realis est respectus unionis secundum Philosophũ.

Ad primum dico, quòd obiectum, uel fundamentum istius actionis, quæ est incarnare, est natura humana, & terminus est unio humanitatis ad uerbum. Incarnari ergo formaliter non est propriè pati, sed uniri. Incarnare est agere, non pro ut respicit uerbum unitum, sed pro ut respicit ipsam unionem.

Incarnare est agere.

Ad secundum dico, quòd licet ibi non fuerit productus solus respectus, sed etiam humanitas Christi, tamen potest fieri, quòd productio termi netur ad solum respectum extrinsecus aduenientem sicut posset assumere naturam actu præexistentẽ, ut patuit supra, & ex ista conuersione non acquiritur Christo nisi unus respectus realis extrinsecus adueniens, scilicet præsentialitas ad species illas.

Ad principale, negò antecedens. Ad probationem dico, quòd non præexistit ista noua præsentia, quæ acquiritur, unde aliquo modo mutatur, ut patuit supra, quia accipit nouum respectum realem.

CONCLVSIONEM tertiæ rationis concedo. Primam etiam rationem in oppositum concedo.

Ad secundam dico, quòd dato, quòd quãtitas esset primus terminus conuersionis, adhuc tamẽ Deus posset facere, quòd haberet in sacramento eundem modum existendi, quem habet modo, dum est ibi concomitãter, sicut patuit supra, quia accipit nouum respectum realem tantum.

Ad tertiam dico, quòd si absolutum conuerteretur in respectiuum, respectus caperet de nouo esse sibi debitum, & ideo non debet poni sine fundamento, & termino, quia ad suum esse requiruntur ista, nec ualet probatio, non enim oportet, quod terminus conuersionis sequatur modum existendi eius, quod conuerteretur, ut patet de facto, quòd terminus conuersionis panis habet esse, & tamen non similiter est, si conuertatur in albedinem, illud enim, quòd conuertitur habebit esse subsistens, & terminus conuersionis habebit esse inhærens.

Ad ultimum dico, quòd hi, qui loquuntur in comparatione ad potentiam creatam unde nec corpus in corpus potest conuerti per potentiam creatam. Dico igitur, quòd dissimilis conuersio magis est impossibilis, quantum est de se, quàm in terminos magis similes in comparatione ad creaturam, sed in comparatione ad Deũ utraque sit possibilis. Possunt ergo glosari authoritates, quòd

Hẽricus quodlib. 1. q. 5. Egidius quodl. 1. q. 4. Vgo de nouo castro præsẽti dist. q. 2. sol uẽdo secũdũ Argumentũ.

quòd ex se impossibilius est corpus conuerti in spiritú, quàm corpus cóuerti in corpus. ergo. &c.

VTRVM PANIS CONVERTATVR in corpus Christi in eucharistia.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 11. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 11. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 75. Arti. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 11. q. 1. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 3.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 8. q. 5.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum panis transubstantietur in corpus Christi.

Parte 1. c. 16.

RESONDEO, q Innocentius de officio Missæ dicit de hoc fuisse tres opiniones, quarum una est, q substantia panis, & substantia uini remanent simul cum substantia corporis Christi.

Altera est, quòd non remanent, sed anihilátur, uel in aliud resoluuntur.

Tertia est, q nec remanent, nec anihilatur, nec in aliud resoluuntur, sed transubstantiátur in substantiam corporis Christi, & sanguinis. Omnes tamen in hoc concordant, quòd in eucharistia est uerè, & realiter corpus Christi.

Dist. 10. q. 1.

PRIMO igitur dico, quòd hoc firmiter tenendum est, sicut necessarium ad salutem, quòd uerè, & realiter in eucharistia est corpus Christi uerum, & etiam sanguis, & hoc tenet ecclesia à principio, sicut patet.

1. phys. cont. 50. & 3. phys. contex. 48.

Ioannes c. 6.

Corinth. c. 10

SECVNDO uidédum est, quæ opinio sit uerior. Pro prima opinione arguitur: Sicut pluralitas est uitanda in naturalibus, nisi naturalis ratio cogat, ut patet 1. phys. ita etiam in creditis est uitáda nisi innuatur expresse, uel per scripturam sacrá, uel per declarata ab ecclesia, uel ex aliquo istorum: sed neutrum istorum cogit ponere substantiam panis non remanere. ergo. Maior patet per locú à sufficienti diuisione. Minor declaratur per Ioan. qui prolixè declarat de eucharistia, ubi non habetur, quòd panis non remaneat, immo habetur oppositú: Ego, inquit, sum panis uiuus, & si quis mánducauerit ex hoc pane. Et prima ad Corinth. panis, quem frangimus. Et sic discurrendum per singula loca scripturæ non inuenitur ubi hoc Ecclesia declarauerit, nec manifestè sequitur ex aliquo credito. Hoc confirmatur, quia ponendo remanere substantiam panis, pauciora miracula ponuntur, immo quasi omnes magnæ difficultates tolluntur, ut patet, & per consequens oppositum ponendo ipsam. s. non remanere tot difficultates insurgunt, quòd quasi tollitur uia salutis omni uolé ti sequi uiá rationis naturalis, & omnino phylosophis, sed non est conueniens, quòd talia conueniant sacramentis fidei nostræ ordinatis ad salutem.

Item in sacramento ueritatis non debet esse falsitas, sed certum est, quòd species illę similiter significant substantiam, quam effecerút. ergo est ibi uerum signum.

Item hoc sacramentum significat nutrimentú animæ spirituale. ergo cógruum est, quòd sit substantia, quæ corporaliter nutrit. Ita quòd substantia, & eius species figuram rei sacrę. s. corporis, & sanguinis contenti ibi, ostendant.

Libro 4. ca. 6.

Item Damascenus in libro 4. uidetur uelle, q sicut aqua abluitur in baptismo, quia aqua est liguor aptus ad abluendum ita in eucharistia sumemus panem, & uinum, quia ista sunt conueniens cibus, & potus: sed certum est, quòd in baptismo est uera acqua eiusdem speciei cum aliis acquis. ergo.

Tertia opinio probatur quasi ex prima ratione huius primę opinionis, maximè si teneatur, quòd substantia panis, & uini resoluitur in aliquid aliud tunc enim erit intelligibilius hoc sacramétum, & pauciores erunt ibi difficultates.

Ocham ubi supra.

CONTRA primam arguit quidam Doctor, quòd sit inconueniens, falsa, & hæretica. Primum probat sic: Huic sacraméto debetur honor Latriæ propter Christum, qui uere cótinetur ibi; Sed si substantia panis esset ibi, iam non deberetur sibi cultus latrię, & ita tolleretur reuerentia huius sacramenti.

Item primum signum in hoc sacramento debet esse corpus Christi.

Item hoc sacramétum est ad refectionem animæ, & non corporis.

SECVNDVM probat sic: Impossibile est, quòd aliquid incipiat de nouo esse, ubi nó fuit prius nisi per mutationem aliquam, uel sui, uel alterius, sed patet, q corpus Christi, quia præexistit, non mutatur. ergo oportet, quòd substantia panis mutetur. s. quòd transubstantietur in ipsum.

Math. cap. 26.

TERTIVM probatur per illud Matth. Hoc est corpus meum. Tunc enim hoc dictum Saluatoris non esset uerum, quia substantia panis non esset corpus Christi.

Rationes Ocham non cócludunt.

RESPONDEO, quòd quidquid sit de ueritate; dicunt tamen, quòd rationes istæ non concludunt. Ad primam dico, quòd sicut modo adorátur species, quæ sunt aliquid creatum, sed signum specierum, ita tunc non adoratur panis, sed Christus significatus per panem, & eius species.

Ad secundum dico, quòd in quantum sacramétum primum signum esse corpus Christi, & eius sanguis esse substantia panis cum suis speciebus, sicut modo sunt solæ species.

Ad tertium patet, quòd potest dici ad oppositum, sicut supra dictum est, cum argueretur pro hac opinione.

Ad aliud patet ex præcedentibus, quòd cóuersio illa non est necessaria ratio existendi corpus Christi in sacramento, immo, si nó posset esse ibi, patet etiam quomodo Christus aliqua mutatione mutatur, scilicet per acceptionem unius respectus noui.

Ad aliud dico, q sicut modo hoc non demonstrat species, sed corpus Christi, quod est ibi in fine prolationis uerborum. Ita tunc nó demóstraret substantiam panis, sed corpus Christi. Dico

De consecratione dist. 2. tridentina synodus in decreto de sacramento eucharistiæ canone secūdo: Siquis inquit &c.

Igitur, quòd quantum ad hæc tertia opinio tenetur communiter, & est tenenda, adhuc sunt authoritates Ambrosii multū expressę de sacramētis, & ponuntur de consecratione. Panis, inquit, est in altari, ubi acces sit consecratio; & fit corpus Christi & ibidem, qui potuit facere, quæ nō erant, nōne potest mutare ea, quæ sunt, quasi dicat sic.

Adducuntur etiā aliquæ aliæ authoritates Ambrosij, & ponuntur in littera.

Dist. 10. & dist. 11.

Ad hoc Magister uidetur mouere, quia illud est tenendum, quod tenet sancta Mater Ecclesia sed Ecclesia Romana non tenet, quòd panis substantia remaneat, sed transubstantietur in corpus Christi. ergo. Maior patet per Augustinū, & per illud extra de hæreticis ad abolendam. Minor patet per illud extra de summa Trin. credimus, ubi dicitur sic: Ipse uerus Iesus Christus, & Sacerdos, & Sacrificium corpus eius, & sanguis in sacramēto altaris sub specie panis, & uini continetur ueraciter. Et postea sequitur statim: Transubstantiatis in corpus pane, & in sanguinem uino potestate diuina. ergo.

Ad primum ergo pro opinione prima concedo maiorem, sed nego minorem, cuius negationis causa apparet per illud: Credimus, ut modo dicum est, ubi Ecclesia declarauit hanc ueritatem expressius, quàm esset declarata in symbolo Apostolorum, Athanasij, siue Niceni.

Dubiū curiosum.

Et si quæras, quare Ecclesia elegit hoc ita difficile, & tamen possent saluari scripturæ sine eo, ut patuit; Dico, quòd scripturæ declarantur ab Ecclesia eo spiritu, quo conditæ sunt. Vnde Ecclesia elegit hunc intellectum, quia uerus est; Non. n. fuit in eius potestate facere eum uerum, uel non uerum, sed Dei instituentis. Ecclesia ergo directa spiritu ueritatis, ut credimus, Ideo ita declarauit, quia Deus sic instituerat.

Solutio notabilis.

Ad confirmationem dico, quòd Deo fuit possibile facere, quòd esset ibi corpus Christi cū substantia panis, quo facto essent ibi pauciora miracula, sed placuit sibi sic instituere ex rationali causa, ut supponimus, forte ad augumentum meriti nostri in credendo ita ardua captiuando intellectum nostrum propter Christum.

Ad secundum dico, quòd licet illæ species naturaliter significent substantiam sibi diuersam, tamen ad placitum instituentis significant corpus Christi uerum.

Ad tertium patet, quòd non cogit, unde etiam species illæ mutantur aliquo modo, ut suo loco dicetur.

Ad Damascenum dico, quòd ita est aptus eibus, & potus istæ species, ac si esset ibi substantia panis, & uini. & de hoc intelligit Damascenus.

AN PANIS ISTA CONVERSIOne Anihiletur.

Scotus 4. sent. dist. 11. q. 4.
D. Thomas 3. parte summa. q. 75. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 11. q. 3. Art. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent dist. 11 q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 11 q. 1.

Quæstio quarta.

Sed quantum ad secundam opinionem uidetur, quòd panis anihiletur. Quod probatur sic: Quod præfuit, & non manet, nec in se, nec in alio, anihilatur; sed panis non manet in se, ut patet ex dictis, nec in corpore Christi, quia tunc corpus augumentaretur, & tamen præfuit. ergo.

Henricus quodlib. 9. q. quol. 11. q. 4. quol. 11. q. 10.

Item productio, cuius totalis terminus, ad quē est tota, & totalitas entitas entis desinētis, est anihilatio, sed in proposito est ita, quòd nec manet materia panis, nec forma, sed tota substantia panis desinit esse. ergo.

Contra: Si de corpore Christi fieret purus panis, non crearetur, quia terminus à quo non esset nihil. ergo si panis transit in corpus Christi non anihilatur, quia terminus ad quem non est nihil.

Tunc dicitur, quòd panis nō anihilatur pro eo, quòd eius forma manet in potentia materiæ corporis Christi, ita quòd si postea educeretur forma panis de potentia matiæ corporis Christi, nō crearetur, sed generaretur. ergo nec modo anihilatur, sed cedit in potentiam materiæ corporis Christi, ita quòd si educeretur postea forma panis de potentia materiæ coporis Christi non crearetur, sed generaretur, ergo nec modo anihilatur, sed cedit in potentiam materiæ corporis Christi.

Egidius Theoremate. 1. & 43.

Contra: Nihil desinens esse cedit in potentiam alicuius materiæ, nisi per naturalem mutationem illius materiæ; sed patet, quòd ista conuersione, uel transubstantiatione panis, materia corporis Christi non transmutatur realiter. ergo.

Item si forma materiæ in potentia materiæ tollit anilationem, sequitur, quòd nunquam potest anihilari aliquod corpus, nisi anihilentur omnia corpora, quia in potentia materiæ cuiuslibet corporis est omnis forma corporea, quæ nō actu existit. Dico ergo quantum ad hoc, quòd panis non anihilatur, & quòd nihil eius remanet post Primum probo: Nam præcisus terminus, ad quem anihilationis est nihil, & negatio termini à quo non ultra est aliquid positiuum, quod terminet illam desinentiam per se ex ui talis mutationis, sed in proposito non est sic, licet per terminos istius conuersionis panis sit negatio termini à quo, s. negatio panis, sic suo modo in omni mutatione tamen ex ui illius conuersionis est ibi terminus positiuus, qui etiam per se, licet non primo, in terminos positiuos mutatur.

Quō panis non anihiletur quære Varroné in 4. dist. 11. hic.

Secundū Scotū panis non anihilatur simpliciter, quia terminus anihilationis est purū nihil

Contra: Si Deus anihilaret lapidem, statim ubi erat lapis, ibi esset aer, uel aliud corpus succederet, quia natura non patitur uacuum, & tamen ista esset uera anihilatio; sed ita est in proposito, quòd illam conuersionē corporis christi nō accipimus esse simpliciter, sed incipit esse hic. ergo.

Responsio patet ex dictis in ratione, nam ibi aer succederet non ex ui illius mutationis. s. ad tollendum uacuum, sed in proposito aliter est, ut patet, & ideo illa mutatio nullo modo esset per se in ter-

in terminos positiuos.

Secundum probo. s. quòd nihil eius remanet, quia per istam conuersionem corporis Christi nec acquirit respectum nisi præsentialitatis, ut dictum est. sed patet, quòd ille panis nō est ille respectus, nec est corpus Christi, ergo. &c.

Tunc ad rationes in oppositum & ad primam patet responsio ex dictis, quòd falsa est maior.

Ad secundum etiam dico, quòd est falsa maior, nā licet non inueniatur de facto, tamen Deus posset unam corpus totaliter in aliud, quod nunquam præfuerit, quo facto, terminus, ad quem nō acciperet totale esse per illam mutationem & tamē nō crearetur, quia terminus à quo esset nihil.

Exclusis ergo duabus opinionibus primis, relinquitur, quòd opinio tertia sit uera, quæ dicit, quod substantia panis transubstantietur in corpus Christi, & hoc erit principale quæsitum.

Opinio uera.

Sunt duo uidenda. Sed sunt hic duo uidenda. Primum quomodo aliud dicitur transubstantiari in aliud actu præexistens. Secundum, Vtrum trāsubstantiatio fiat primo in aliquod totum.

De primo dico, omissa non intelligibili, uel nō uera opinione, quòd pluralitas absoluta istius transubstantiationis est ex plenaria obedientia utriusque termini respectu uirtutis diuinæ.

Transubstantiatio potest esse duplex. Sed propter specialem difficultatem actualis præexistentiæ termini ad quem, potest dici, quòd transubstantiatio, quæ est in terminos positiuos, qui sunt substantia potest esse duplex. Vna proprissima, quæ esset ad entitatem termini ad quem, ita quòd per eam terminus ad quem acciperet simpliciter esse substantiale nouum, & ita esset productiua sui termini, & talis nō posset esse ad terminum præexistentem. Alia minus propria, quæ esset ad entitatem termini, ad quem, sed magis ad præsentialitatem, ita quòd per ipsam nō acciperet entitatem nouam sibi specialem, sed solum acciperet nouum esse hic, & talis posset dici adductiua sui termini, productiua, sicut & talis unde est ad terminum actu præexistentem, & talis est ista.

Dubitatio difficultatis speculationis. CONTRA: Ergo non est transubstātiatio, quia illa præsentialitas non addit supra corpus Christi respectum. Dico, quòd eius terminus non est ille respectus præcipue, sed corpus substantiale, quod fit panis.

D. Thomas prima parte summæ. q. 76. Art. 3. & 4. De secundo dicitur communiter, quòd trāsubstantiatio panis fit primo in aliquid compositum sed hic dicitur differenter à diuersis. Quidam. n. dicunt, quòd in humanitate Christi non sunt realiter nisi duo. s. materia prima, & anima intellectiua. Ad quod sunt quatuor rationes fundamentales; prima: unius rei unicū est esse simpliciter, sed forma substantialis dat esse simpliciter, ergo unius rei unica debet esse forma substantialis, sed anima intellectiua est forma substantialis. ergo.

Hoc cōfirmatur per illud philosophi 7. Met. c. de unitate diffinitionis & cōt. 43.

Item forma substantialis distinguitur ab accidentali, quia accidentalis aduenit enti in actu, & ideo non dat esse simpliciter, sed secundum quid uel potius inferendo econtra. substātialis autem, quæ dat esse simpliciter aduenit enti in potentia, sed si simpliciter forma, sequeretur formam secundam, non adueniret enti in potentia simpliciter, sed enti in actu, & ita non daret esse simpliciter, sed secundum quid, & sic esset accidentalis.

Item si in homine essent plures formæ, oporteret dicere, quòd non ad eandem, sed ab alia, & alia, sumitur genus, & differentia. ergo ista prædicatio: homo est animal, non erit in primo modo, sed in secundo modo, quia prędicatū, & subiectū non erunt realiter.

Item pluralitas non est ponenda sine necessitate 1. phys. sed hic non est necessitas, quia ultima continet uniuersaliter omnes præcedentes, sicut tetragonum trigonū sc̄do de aīa. Tenentes cōclusionem istarum, rationum sunt diuersi. Quidam eorum dicūt, quòd panis conuertitur in corpus Christi compositum ex materia & anima dante solus esse corporeum, dicunt, n. quòd eadē anima dat huic esse hominē, esse aliter, corpus, substantia, & omnia talia, materia igitur non recipit ab anima esse, corporeum est per se terminus, in quem transubstantiatur panis.

1. phy. cōt. 50

2. de Anima contex. 32.

Alius dicit, quòd a materia efficitur quātitate, & accidentibus, & post separationem animæ materia remanet affectata. terminus etiam istius affectationis quātitatiuę dicitur corpus, & in tale corpus transubstātiatur panis.

Egidius Theoremate 18. 29 & 30.

CONTRA primam opinionem: Si hostia consecrata in cœna in triduo reseruata, uel etiā si in triduo Apostoli consacrassent, certum est secundū omnes Theologos, quòd fuisset ibi idem corpus realiter, qd̄ nūc est per sē terminus istius transubstantiationis, sed patet, quòd tunc tota anima erat separata, quia uerè erat mortuus. ergo, uel tunc fieret transubstātiatio panis in puram materiam, quod est falsum, & ipsi negāt, uel in materiam accidentalem. Nam & ipsi uoluat, quòd sit falsum, uel in materiam formatam à forma substantiali noua, quod est hæreticum, quia tunc non fuisset in triduo corpus Christi non informatum anima intellectiua, & hoc est falsum, quia anima uerè erat separata.

CONTRA secundam opinionem: Aut iste modus quantitatiuus, qui dat materiæ esse corporeū, post aīæ separationē est aliquid, aut nihil: Si nihil & opinio est nihil, si aliquid uel est substantia, uel accidens, Si substantia, uel idem materiæ, & uerba multiplicātur sine fructū, uel aliud à materia, & tunc uel anima intellectiua, quod non est uerum, uel alia forma, & tunc habeo propositum. Si autem accidens, arguitur, sicut superius argutum est.

CONTRA aliam opinionem alius Doctor dicit, quòd quatuor rationes superius assignatæ cōcludunt de omni ente, quod per se producitur ab uno agente, uel à pluribus particularibus integralibus unum formale agens, sed in homine nō concludunt, quia producitur a generante, & creāte, ita quòd anima simpliciter est ab extra. Nam secundum eum in omni alio ab homine est unica forma substantialis. In homine aūt sunt duæ animæ, uel formæ. Vna intellectiua, quæ continet in

Secundū Henricum in homine sunt duæ Animæ.

uirtute

uirtute uegetatiuam, & sensitiuam: Alia corporea quæ est forma mixti, quæ non potest continere in uirtute animæ intellectiuæ, sed ipsa continet omnes alias formas corporeas puta ossium, & huiusmodi. Tunc uero ad propositum dicit, quòd conuersio panis fit in corpus Christi compositum ex materia, & forma corporea siue forma mixti, & non compositum ex materia, & anima intellectiua.

CONTRA illud, quod dicit de dualitate formarum in homine arguitur sic: Forma perfectè continens aliam potest perfectè continere contentã ab illa, sed secundum eum uegetatiua cõtinet formam mixtionis, & sensitiua in bruto continet uegetatiuam, & forma mixtionis in talibus. n. immò in omnibus ab homine secundum eum non est nisi forma substantialis, ergo intellectiua, quæ secundum eum continet perfectè uegetatiuam, & sensitiuam non potest continere formam mixtionis.

Electio repugnat Animæ intellectiuæ. Dicit etiam quòd non potest, quia forma mixtionis de se est extensibilis, & ideo repugnat animæ intellectiuæ continentiã illius, sed sensitiuæ, & uegetatiuæ nõ repugnat, quia eis non repugnat extensio.

Contra: Virtualis continentia formæ præcedentis est ex perfectione continentis secundum eum & secundum ueritatem. Tunc sic: Perfectio, quæ debetur formæ secundum esse imperfectius non est neganda ab ea secundum esse perfectius: sed uegetatiua, & sensitiua cõtentæ in intellectiua habent perfectius esse, quàm in bruto, ergo si in bruto continent formam mixtionis multo magis continebunt eam, ut contentæ ab intellectiua, alias ex tali continentia fierent imperfectiores, uel oporteret dicere, quòd in homine, & in bruto sunt alterius rationis, quorum utrumque est incõueniens.

An in homine sint plures formæ substantiales nõ se determinat Auctor. DICO igitur quantum ad istum articulum, non determinando, Vtrum in hominem sint plures formæ substantiales, quàm duæ, quòd ad minus est ibi forma substantialis mixtionis, siue corporeitatis, dans quoddam esse partiale materiæ præcedẽti, nam saltem informando ipsam, anima intellectiua, & materia per istam formam est constituta in esse partiali hominis, & est immediate perfectibilis respectu animæ itellectiuæ, & istud tale cõpositum fit per se in conuersione panis, & ista forma remansit in Christo in triduo, & ideo fuisset in triduo primum signum institutio sacramenti isto modo.

Tunc ad quatuor rationes factas.

Quo unius rei sit unicũ esse. Ad primam dico, quòd ista propositio potest concedi: unius rei est unicum esse ab una forma præcipue. Nam sicut ens diuiditur per simplex, & compositum, ita esse. ergo sicut ens compositum includit plura entia partialia, ita etiam esse compositum, cuiusmodi est esse hominis totius includit plura esse partialia habituata per formas præcedentes. Et si omnino fiat uis in uerbo, cõcedo, quòd unum esse totale, & specificum est principaliter ab una forma ultima, sed sicut illud esse cum sit compositum, & nõ simplex præsupponit plura esse partialia, tunc ista forma præsupponit formas præcedentes dantes illa partialia, sed materia omnibus illis formis præcedentibus correspõdet ultimæ formæ pro uno per se perfectibili, & ita ultima forma est per se actus talis pfectionis, uel perfectibilis.

Ad secundum dico, quòd simplex distinguitur contra compositum secundum quòd omnis forma substantialis dat esse simpliciter ei, quod informat, quia tale esse dat sibi qualis, ipsa ergo dat sibi esse substãtiale, ex quo forma est substãtialis, sed accipiendo esse simpliciter pro esse ultimato & specifico, sola ultima forma non aduenit enti in actu. Dico, quòd materia prima cum omnibus formis præcedentibus, si sunt plures, uel cũ una, si non sunt plures est simpliciter in potentia respectu ultimæ formæ, & correspondet sibi propriissimum perfectibile.

Potentia intellectiua uirtualiter continet uegetatiuam, & sensitiuam. Ad tertiam Scotus non exprimit utrum intellectiua contineat uegetatiuam, & sensitiuam. Nã ponendo, quòd sic ita quòd illæ non sint a generante, patet solutio, quia tunc genus, & differentia sumuntur ab eadem forma realiter, & uidetur ellã dicere, & uelle, quòd non tantum genus propinquũ, immo quantumcunque remotum sumatur ab anima. Dicit etiã in hoc expresse, quòd ista forma mixtionis hominis non est in genere corporum nisi per reductionem, sed tantum soluet istã rationem, ac si concederet, quòd genus propinquum sumatur ab alia forma, quàm differentia. Dicit. n. quòd si genus accipitur a forma prima, Tũc non habetur plus nisi ista non erit per se in primo modo, aliter est homo, sed hoc concedo. Et si dicas, quòd nõ è conuerso, etiam quia solum ista non est per se, in primo modo superficiatum, & coloratum, sed nec etiam coloratum est superficiatũ. Dico, quòd præcipue prædicando formã priorẽ de forma posteriori, uel è conuerso prædicatio nõ est in primo modo, sed non sequitur ex hoc, ergo non prædicatur de specie, per se in primo modo, quia species non solum includit ultimam formam a qua accipitur differentia, sed etiã alias præcedentes, siue earum conceptus, ex hoc patet etiam, quòd non differunt ibi subiectum, & prædicatum.

Ad quartam non respondet affirmando, nec negando, quòd intellectiua contineat uegetatiuã & sensitiuam, sed dicit, quòd necessitas est ponere saltem formam corporeitatis aliam ab alia, quia anima separata manet ista, sed contradictio esset, quòd illud esset simul, separatum, & non separatum. hic etiã dicit expresse, quòd homo per illam formam in nullo genere est, nisi per reductionem, sed per eam solum est altera pars compositi.

QVIBVS PROPOSITIONIBVS possit hæc conuersio uerè exprimi.

Scotus 4 sent. dist. 11. q. 3.

Quæst.

Quæstio quinta.

QVARTVM quæritur, Vtrum ista conuersio possit uere exprimi per aliquam propositionem.

RESPONDEO, & dico, quòd ponēdo ambo extrema in recto nunquam poterit formari propositio uera, nec de uerbo est, nec de uerbo fit, Vnde omnes istę sunt falsę, panis est, uel fuit, uel erit corpus Christi. Ratio est, quia esse nō uerificatur de extremis nisi inter ipsa sit aliqua identitas realis, uel accidentalis, sed neutra istarum est in proposito, ut patet. Non etiam possunt uerificari rectę propositiones de uerbo hoc, fit. ratio est, quia fit prędicit de subiecto formam secundum quam subiectum transmutatur, ut patet cum dicitur: homo fit albus, sed patet, quòd in proposito nō est. Ita enim potest dici in recto sine aliquo alio addito, ut panis, uel factus est, uel fiet corpus Christi. Possunt & uerificari propositiones ponendo alteram in obliquo, ut dicendo ex pane, uel de pane fit corpus Christi, uel fuit, uel factum est. Sed adhuc magis proprie additur præpositio, in qua de uel ex, & tunc in obliquo est ponēdus terminus, ad quem, ut dicendo conuertitur siue transubstantiatur in corpus Christi. &c.

VTRVM SOLVS PANIS TRITIceus cum aqua elementari coagulatus sit conueniens materia conuersionis in corpus Christi.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 11. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 11. q.
D. Thomas 3. parte summa. q. 74. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 11. q. 3. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 4.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. dist. 8. q. 2.

Quæstio sexta.

QVINTO quæritur, Vtrum solus panis triticeus, uel confectus cum aqua elementari sit conueniens materia consecrādi corpus Christi, uel solum uinum expressum de uua sanguinem.

De consecratione dist. 2. Sacramento.

RESPONDEO, quòd panis triticeus confectus cum aqua elementari, & coctus solus talis panis est apta materia consecrandi corpus Christi. hoc patet. Sed sunt hic tria dubia. Primum an sufficiat panis factus de amido: Secundum an de farina triticea pasta confecta non cocta possit cōfici. Tertium an panis fermentatus. Videtur enim de omnibus, quòd sic, quia talia non diuersificāt speciem à pane, quo utimur in consecratione.

Tria dubia.

De primo dico, quòd dubium esset, Vtrum panis factus de amido sit conuersionis materia apta nata, & ideo non est utendum tali pane amido, in talibus non debemus eligere partem dubiam, si quis scienter talem panem consecraret, peccaret mortaliter.

De secūdo dico, quòd licet coctio non uariet speciem, tamen Christus non posuit nos in ista subtili disputatione, de uariatione speciei, sed usus est pane usuali cocto, & quia in tali materia Christus instituit, ideo pasta non cocta non conficeretur.

De tertio dicunt Græci, quòd Christus confecit panem fermentatum, & ideo negant Latinos conficere pro eo, quòd non conficiunt in materia, quam Christus instituit. Istud probatur per aliqua uerba Euangeliorum. Primo per illud Ioā. Ante diem Paschæ, & sequitur illud totum de cęna, & institutione Eucharistię, qa, ut dicunt, factū est ante diem Paschæ, postea autem accipitur ibi pro agno Paschali, ut dicūt. Agnus autem Paschalis debebat comedi hora quarta decima, die Mensis primi, qui erat Martius, sed ante istam 14. Luna licitū erat Iudæis uti pane fermentato, ex quo cœnam illam colebant, colebāt autē 14. Lunam, si manducarent Pascha. Item quando Iudęi tradiderunt Christum Pilato non introierunt Prætorium, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha, ergo Christus traditus est Pilato Luna 14. quando debebat comedi Pascha. i. Agnus paschalis, qui significabat Christum pascharum 14. Luna. ergo 14. Luna Passus est, & ideo ipse anticipauit cœnam per diem ante. ergo.

Ioan. cap. 12.

Ioan. cap. 18.

CONTRA hæc est Matth. Prima die azimorum accesserūt Discipuli ad Iesum dicentes: Vbi uis tibi paremus comedere Pascha? Et Lucas: Venit Dies azimorum, in qua necesse erat. &c. Ex his apparet espresse, quando Christus celebrauit cœnam prima die azimorum. s. quarta decima Luna scilicet, quando agnus paschalis debebat comedi, & per consequens tunc utebatur pane azimo, sicut quædam uerba Euangelij sonant. ergo in azimis confecit.

Matth. ca. 26.

Lucæ cap. 22.

Ad propositiones eorum est præmittenda distinctio, Innocentius De officio Missæ dicit, quod Pascha accipitur multis modis, pro solemnitate paschali, quæ erat Luna 15. Secundo pro die, quo comedebatur Agnus paschalis, quę erat Luna 14. Tertio pro hostia determinata illius diei, in quo immolabatur Agnus paschalis, quę erat pars diei, 14. Quarto pro Agno paschali. Quinto pro azimis panibus.

Parte 3. ca. 4.

Pascha multis modis sumitur.

Tunc dico, quòd in prima authoritate, & in secunda accipitur Pascha primo modo. s. pro solemnitate, quæ celebratur Luna quintadecima. Tertium est magis ad oppositum, quia comestio Agni, qui comedebatur Luna quarta decima ad literam significabat institutionem istius sacramenti. Dico igitur ad propositum, quòd nec necessarium est, quòd panis sit fermētatus, nec quod sit azimus, sed uterque potest confici. Patet de azimo, quia Ecclesia Romana, quæ non potest errare, utitur tali pane, sicut Christus in tali pane confecit. Patet etiam de fermentato propter quādam hæresim euitandam, quę dicebat Iudicium in omnibus esse, & ideo necessario oportebat confici panis azimus, sicut Iudæi tempore cœnæ Christi utebatur ad euitandam istam hæresim, ordinatū fuit, quòd conficeretur in pane fermentato, sed

Hæresis ebionitarum.

cessante

Scotus hic, & paludanus. q. 5. Art. 4. afferunt græcos grauiter peccare, conficientes in fermentato.

cessante hæresi, reduxit Ecclesia ad pristinam consuetudinem, sicut Christus confecit: Patet etiam hoc idem, quia nos dicimus Græcos uere conficere, licet conficiant in fermentato. Dico tamen, quòd modo est de necessitate ministri, saltem in Ecclesia Latina, quòd conficiat in azimo.

VTRVM SOLVM VINVM EXpressum de uua sit conueniens materia conuersionis in sanguinem.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 11. q. 4. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 11. q. 6. ad secundam quæstionem.
D. Thomas 3. parte summæ q. 74. Arti. 5.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 4. Art. 2.
Durandus 4. sent. dist. 11. q. 4.
Ioannes Baccontianus 4. sent. dist. 8. q. 2.

Quæstio septima.

Dico igitur secundo principaliter, quòd solum Vinum naturaliter de uite est apta materia huic sacramento, & nullum aliud, puta de pomo, uel huiusmodi. Ratio principalis est, quia Christus sic instituit. Congruentia est, quia uinum est secunda pars nutrimenti. Istud autem sacramentum est nutrimentum spirituale animæ, & ideo debet esse de botro expressum, ita tamen, quòd in botro non potest consecrari, ut habetur. Congruentia est ad hoc Eucharistia. quantum ad secundam sui partem principalem, datur uinum in potum, botrus autem magis est cibus, ratio neró eadem, quæ supra: Posset autem botrus tunc exprimi in calicem, & tunc effici, ut habetur ubi supra. Debet autem ad misceri aqua, non quòd sine hac non possit uinum confici, quia nec quando conficitur, manet aqua, quia iam conuersa est. Vnde debet cito, & tam modicum poni, quòd ante tempus consecrationis sit conuersa in uinum. Græci etiam non ponunt, ut dicit Innocentius de officio Missæ, sed hoc est de necessitate Ministri saltem in Ecclesia Latina, & hoc propter præceptum ecclesiæ, & etiam, quia Christus sic instituit, ut dicit Damascenus libro 4. Christus calicem ex aqua, & uino tradidit Discipulis suis dicens: Accipite, & bibite. &c.

de consecratione dist. 2. Vinum

Parte. 3. ca. 4. uel 5.

Libro 4. cap. 5.

DISTINCTIO XII.

CIRCA DISTINCTIONEM XII. Quæritur,

VTRVM IN EVCHARISTIA SIT aliquod accidens sine subiecto.

Seraphicus Bona. 4. sent. dist. 12. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 12. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 77. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 12. q. 1. Arti. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 12. q. 3.
Durandus 4. sent. dist. 12. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. duodecimam quæritur, primo, Vtrum in Eucharistia sit aliquod accidens sine subiecto.

Quod non: Impossibile est esse substantiam, nisi sit per se. ergo in possibile est esse accidens, nisi sit in aliquo. Antecedens probatur 1. physic. Quod uere est, nulli accidit. Consequentia patet, quia illi sunt modi diuidentes in substantiã, & accidens. ergo. 1. phys. cõt. 27

Item posterius essentialiter nec potest esse sine priori essentialiter, sed accidens est essentialiter posterius ad substantiam sibi subiectam. ergo. Maior patet ex 5. Met. c. de priori. Minor patet ex q. ubi dicitur, quòd substantia est prior accidente, natura, diffinitione, & tempore. 5. met. cõt. 16

Item diffinitum non potest esse sine quacunque parte diffinitionis, sed substantia diffinit accidens. ergo. Si dicis, quòd non ualet de diffinitione, quæ datur per additionem. ergo. 7 met. cõtex. 4. 14. & inde

Contra: Terminus diffinit respectum nõ per quidditatem, sed per additamentum, & tamen est contradictio esse respectum sine termino.

Item album, & albedo significant idem in prædicamentis, ergo si multiplicatur quantum ad quãtitatem, sic album ad albedinem. ergo impossibile est esse quantitatem sine quanto, quia iam idẽ esset sine se. Ca. de substãtia.

Contra id est Magister in littera, & authoritates Sanctorum.

Respondeo, quòd accidens potest dupliciter accipi, uel formaliter, & præcise per se, pro significato huius nominis: Accidens. s. pro ipso accidere, uel pro eo, quòd denominatur ab hoc. s. pro eo quod dicitur accidere, & istud de nominatiuũ, uel est formaliter respectus, uel est formaliter absolutum, & illud prædicatum inesse. Vel potest accipi actualiter, uel aptitudinaliter. Tunc dico tres conclusiones. Accidens sumitur duob. modis

Prima contradictio est, quòd accidens primo modo sumptũ intelligatur sine inesse, & hoc uniformiter. s. aptu, & aptitudine.

Secunda: Contradictio est etiam intelligere accidens secundo modo sumptum, sine inesse, si sit formaliter respectus, & hoc etiam uniformiter, ut dictum est supra. Et etiam accipiendo hoc pro fundamento, quòd uterque dicit proximum subiectum.

Tertia conclusio est, quòd non est contradictio, accidens tertio modo sumptum, quòd sit formaliter absolutum sine inesse actu, non dico aptitudinali.

Prima probatur sic: Accidens primo modo dictum non est, nisi ipsum accidere ipsum inhærere, & ipsum inesse, & tale non est nisi quidam respectus eius, quòd accidit ad illud, cui accidit, sic ergo contradictio est intelligere respectum, nisi intelligatur ipsum inesse, quòd insit, & hoc proportionabiliter, ita quòd si intelligatur ipsum accidere actuale, oportet intelligere, quòd accidat actualiter si aptitudine, aptitudinaliter. Si quæras qualis Prima conclu sio.

qualis respectus est, ideo dico, quòd est extrinsecus adueniens, quia non necessariò consurgit positis terminis, quia, ut probatur in tertia conclusione, possunt esse extrema sine ipso respectu. Si quæras, in quo genere; si in genere passionis, ita passio non solum sit respectus passi ad agens, sed etiam subiecti ad formam inhærentem, uel forte in genere actionis, ita quòd actio nõ solum sit respectus agentis ad passum; sed formæ inhærentis ad subiectum.

2. conclusio.

SECVNDA conclusio, probatur: Omnis respectus est inter extrema intelligere respectum, qui non sit alicuius ad non terminum. ergo si esse potest respectus sine fundamento, quia iam esset respectus ad terminum, & nihil respiceret terminum. Quod est contradictio.

3. conclusio.

TERTIA conclusio probatur, quia absolutum, ut absolutum, non requirit terminos, quia iam non esset ad se. ergo si requirit subiectum, hoc non est nisi propter quandam dependentiam ad ipsum, ut ad causam, sed non, ut ad causam intrinsecam, quia subiectum non est essentia accidentis, immo accidens secundum se est ens per se 5. Meta. c. de ente. ergo, ut ad causam extrinsecam. Sed Deus potest supplere omnes causalitates causæ secundæ extrinsecæ, quia continet omnes tales causalitates eminenter. ergo.

5. met. cõt. 14

Item absolutum non includit respectum, quia iam non esset absolutum, sed inhærere est respectus ex prima conclusione. ergo non est contradictio, quòd tale absolutum non actualiter inhæreat.

Doctrina singularis pro opinionibus phylosophorum diu. idã dia.

Ex istis rationibus patet, quòd phylosophi nõ dicunt esse impossibile accidens esse sine subiecto pro eo, quòd tale accidens absolutum includat in sua essentia subiectum, uel respectum ad subiectum, immo utrumque negant; sed pro eo, quòd ipsi ponunt ordinem causarum esse simpliciter necessarium, ita quòd secundum eos nulla causa potest supplere causalitatem alterius sine illa, & ideo noluit phylosophus, quòd sole non moto, ignis non combureret stuppam. Et quòd ista sit eorum intentio patet 7. Meta. ubi uoluit phylosophus, quòd subiectum præcedit accidens etiam tempore, quòd non intelligitur aliter nisi quòd non est contradictio, quòd subiectum sit in omni accidente, & econuerso. sed expressius patet ad propositũ primo phys. ubi dicit phylosophus, quòd intellectus quærens segregare passionem à subiecto, quærit impossibile hoc est dictu, quòd non includat cõtradictionem, quia nec subiectum, nec actualis inhærentia, uel ille respectus est de essentia eius.

7. met. cõt. 4.

1. phys. cont. 39. idẽ 7. met. contex. 3.

CONTRA primam conclusionem arguitur, ꝙ respectus, qui est ad terminum non est in termino sicut patet, quia paternitas, quæ est ad filiũ non est in filio, sed est in patre. ergo, cum accidere sit respectus eius, quod accidit, & illud, cui accidit, & per consequens habeat pro termino, patet, quòd non inest sibi. Ratio illa nihil probat. Respectus. n. qui est de genere relationis, nõ est in termino, sed in fundamento, sed respectus, qui est alterius generis, potest inesse ei, ad quem est, sicut potest patere in multis exẽplis. Sed iste respectus non est de genere relationis, ut prædictum est. Vnde dico, quòd simul cum suo fundamento est in termino, & subiecto.

CONTRA secundam cõclusionem arguitur, quia si respectus inest subiecto inhærentia, quæ est respectus, ergo respectus erit fundamentum respectus.

RESPONDEO, quòd non est inconueniens, ꝙ respectus natura prior sit fundamento respectu prioris, extrinsecus aduenientis.

2. phys. cont. 28.

CONTRA tertiam conclusionem arguitur, ꝙ Deus non potest supplere causalitatem causæ intrinsecæ, sed materialis causa, & formalis sunt intrinsecæ 2. phys. sed subiectum respectu accidentis est causa materialis, quia sicut materia 2. phys. RESPONDEO, quòd materia, & forma sunt causæ intrinsecæ respectu compositi, & ideo concedo, ꝙ compositum non potest fieri sine istis causis, ita ꝙ nec humanitas, uel homo sine anima, & corpore, nec album sine subiecto, & albedine; sed nec materia est causa intrinseca respectu formæ, nec subiectum respectu accidentis. Hæc est opinio Aureoli, qui non ponit uerum accidens per respectum medium positiuum, sed solum per indiuisionem.

Opinio domini Aureoli.

Duo dubia. Primũ dubiũ.

Sed adhuc sunt duo dubia contra prædicta. Primum, quia si inhærentia accidentis ad subiectũ est realiter distincta ab accidẽte, cum ipsa etiam sit accidens, quia quidam respectus, ut dicis, ergo inhæret subiecto, uel ergo de se ipsa, & tunc pari ratione poterat dici de accidente.

Secũm dubiũ.

7. met. cõt. 2.

Secundũ, si inhærentia est posterior ad accidẽs ergo accidens potest intelligi sine inhærentia ad subiectum, quod est contra phylosophum 7. Meta. Accidentia enim non sunt entia, nisi quia entis. Et est contra Boetium: Accidentis esse est inesse.

CONTRA rationem, quia tunc actus accidentis erit substantia, & etiam poterit diffiniri sine subiecto, quod est contra phylosophum 7. Metaphys.

AD primum dico, quòd inhærentia non proprie inhæret, sed formaliter est illud, quo accidens inhærat, quia est inhærentia accidentis, & ideo in ea est status, & semper in talibus est etiam status.

Secundo potest responderi sicut de differentibus, quæ differunt differentia, & hoc modo melius patet solutio dubii adducti contra primam conclusionem.

Ad secundum dico, quòd licet actualis inhærẽtia non sit de essentia accidentis, & sit natura posterior, eo quòd per consequens possit intelligi, & diffiniri sine ea aptitudinali tamen inhærentia non. Et si quæras, quomodo se habet illa actio ad accidens, est ne propria passio eius, & inhæret sibi? Dico, quòd secundum intrinsecam naturam accidens est accidens, ita per suam naturam, & nullum sibi additum, est aptum inhærere, & hinc est, quòd non potest intel-

ligi sine aptitudinali dependentia ad subiectum, quia intelligeretur esse substantia. Diffinitur autem per subiectum non quia propter dependentiam, quam habet ad subiectum, quia plus dependet lapis à Deo, & tamen Deus non ponitur in diffinitione lapidis. Quid ergo, quòd conceptus diffinitionis est conceptus completus, non conceditur, ergo illud quod informat, ideo. & cætera.

Et si dicas, quòd forma substantialis diffinitur per materiam, cõcedo, ut patet secũdo de anima, ubi phylosophus diffiniens animam dicit, quòd est actus corporis organici physici uitam habentis. 2. de Anima concta. 6. & inde.

Tunc ad argumenta: Ad primum dico, quòd sicut accidens per suam naturam extrinsecam est aptum inhærere, ita substantia per se, sed sicut actualiter inhærere non est essentiale substantiæ, patet de humanitate in Christo.

Sed utrum actualiter per se esse addit supra substantiam indiuiduam aliquam entitatem positiuam, sicut actualiter inhærere addit supra accidens respectum positiuum; de hoc quære in secundo libro. Dist. 3. in quæstione de indiuiduatione.

Ad secundum dico, quòd accidens est posterius substantia non actu, sed aptitudine, & actu est posterius naturaliter, & ideo non potest fieri secundum naturam, quin aptitudinaliter non dependeat à substantia, nec per aliquam potentiam, quin aptitudine iam non esset accidens.

Ad tertium dico, quòd relatio non potest esse sine termino, non pro eo, quod terminus est diffiniens ipsam, ut additamentum, sed pro eo, quòd respectus essentialiter respicit terminum proportionabiliter, tamen si respectus in actu tantum in actu, & si aptitudine aptitudine. Nam relationis esse est ad esse.

Ad quartum dico, quòd album uno modo accipitur pro forma ipsa albedinis, ut significans actualiter, actualiter inhærens, ut dicit phylosophus in prædicamentis, quòd album solam qualitatem significat, non enim tunc diffinitur ab albedine nisi in modo significandi scilicet, ut abstractum, & concretum, albedo enim in suo modo significandi non concernit modum inhærendi, & ideo apud Grammaticum est subiectũ. Alio modo accipitur pro toto composito ex subiecto, & accidente. Patet autem, quòd secũdo modo sumptum album non est præcise idem cum albedine, quia addit subiectum primo modo sumptum, si accipitur aptitudinaliter tunc sunt idem & patet, quid dicendum, si aptitudinaliter tunc album adderet relatiuum supra albedinem, & tunc patet responsio ex dictis, ergo &c. Cap. de qualitate.

AN QVODCVNQVE ACCIDENS REMANENS SIT SINE SUBIECTO.

Seraphicus Bo a. 4. sent. dist. 12. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 12. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ. q. 77. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 12. q. 1. Art. 1.
Durandus 4. sent. dist. 12. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 12. q. 4.

Quæstio secunda.

Secundo quæritur, Vtrum in Eucharistia sint omnia accidentia sine subiecto.

Quod sic: Nullum accidens est in substantia, ergo nec in aliquo subiecto. Antecedens patet ex præcedentibus. Consequentia probatur, nam secundum phylosophum 4. Metaphys. Accidens non accidit accidenti, nisi quia ambo accidunt. ergo. Nihil enim hoc illi magis, quàm illud huic. Confirmatur, quia, sicut substantiæ repugnat inesse, ita accidenti repugnat subbiici. 4. Met. cõt. 14.

Item relatio potest esse sine subiecto, ergo omne aliud accidens. Consequentia patet per locum à minori. Antecedens probatur, quia aut repugnat sibi in quantum accidens, aut in quantum relatio. Non primo modo, quia repugnaret omni accidenti. Non secundo modo, quia tunc relatio diuina, cum sit uera relatio, esset in subiecto.

Contra: Tunc motus esset sine subiecto. Patet etiam, quòd species illæ possunt moueri.

Respondeo, quòd una opinio dicit, quòd quantitas potest esse ibi sine subiecto, & est prima ratio. Sola quantitas est ex se indiuidua & omnia indiuiduantur per ipsam. ergo si esset ibi aliud accidens, & non in quãtitate, esset ibi hoc, & non hoc, quod est contradictio. Egidius et Theoremate 35. 36. 37. 38. 39.

Item si qualitas esset ibi, & non in quanto, esset ibi sensibilis, quia in secunda specie qualitatis, & in sensibilis, quia nihil potest sentire nisi quantum.

Item tunc esset qualitas corporis spiritualis, quia inextensa, & corporalis, quia in tertia specie qualitatis.

Item tunc non repugnaret sibi esse in spiritu subiectiuè, & ita Angelus posset esse albus.

Contra conclusionem istius opinionis arguitur sic: In essentialiter ordinatis omnia posteriora plus dependent à priori simpliciter, quàm ab inuicem igitur qualitas plus à substantia, quàm à quantitate. cum ergo Deus possit supplere causalitatem substantiæ respectu qualitatis poterit supplere causalitatem quantitatis respectu qualitatis.

Item posse per se esse dicit perfectionem. ergo si non repugnat quantitati non repugnat qualitati, cum sit perfectior. Maior patet, quia hoc conuenit substantiæ soli, quia nobilior omni accidente. Consequentia probatur, quia secundum istos materiam sequitur quantitas, & formam qualitas. & forma est perfectior

7. met. cõ. 7. perfectior materia 7. Metaphysicæ, tum quia qualitas potest esse principium agendi, & quantitas non sine forma, tum quia qualitas est perfectio substantiæ. Nam substantiæ perfectæ per qualitates consequūtur fines suos scilicet per uirtutes Theologicas.

Item Cœlum est propinquius Deo, & incorruptibile, quòd homo, & tamen homo est simpliciter perfectior, quia propinquior Deo, ut intelligenti, quæ est nobilior perfectio.

Item à simili: Qualitas est substantiæ propinquior omni accidente, quæ est perfectio maior, quàm sit ratio informandi, in qua quantitas est sibi immediatior.

Ad primum dico, quòd sicut in quolibet genere est dare supremum, & medium non propter aliud extrinsecum, sed propter intrinsecum, ita est dare infimum. non ergo qualitas indiuiduatur intrinsecè per quātitatem. De hoc prolixius dicitur in secundo lib.

Lib. 2. dist. 3. q. de indiuiduatione.

Ad secundum dico, quòd esset sensibilis in potentia remota, quia forma quædam de natura sua corporalis, sed non in potentia propinqua, quia non habet motum requisitum ad sensationem.

Ad tertium dico, quòd esset de natura sua intrinseca, sed corporalis, quia nata informari corporea, & si non in actu extensa tamē extensibilis. Exemplum: Si Deus separaret à lapide omnem quantitatem, adhuc intrinsecè remaneret lapis, sicut prius.

Exemplum.

Ad quartum dico per idem: nam albedo repugnat non solum, quia extensa, immò principalius, quia albedo est formaliter albedo, & Angelus est Angelus.

Alia opinio dicit, quòd nullum accidens potest esse subiectum accidentis, & ideo in Eucharistia omne accidens est sine subiecto. Rationes istius opinionis sunt motæ ad principale.

Gotfredus pictauensis in 4. parte summæ in materia de de Eucharistia.

Contra: Passio, quæ demonstratur de alio, in secundo modo dicendi per se, est in illo, in quo demonstratur, tanquam in subiecto. Sed in tota scientia Matematica demonstrantur passiones de quantitatibus in secundo modo dicendi per se, ergo quantitas potest esse subiectum accidentis. Maior patet, quia subiectum, ut additum, ponitur in diffinitione passionis de ipso, non nisi ut est subiectum eius. Minor etiam patet, nam quantitas est subiectum in illa scientia, & patet, quòd illa scientia sunt uerissimę demonstrationes. ergo propriæ passiones demonstrantur de quantitate in secundo modo, nec minus uerè demonstraretur habere Triangulus tres angulos separato quadrangulo, immo magis uerè. ergo.

Ad quæstionem igitur dico, quòd subiectum accipitur dupliciter: Vno modo pro illo, quod ultimatè determinat dependentiam accidentis, & tale subiectum est sola substantia. Alio modo pro omni eo, quod aliquo modo determinat dependentiam accidentis, & hoc non ultimatè.

Subiectū duobus modis sumitur.

Et isto modo dico, quòd accidens potest esse subiectum accidentis, ut probat ratio contra secundam opinionem. Accipitur autem hic determinare dependentiam infortuitam ad differentiam relationis ad terminum. Dico etiam, quòd possibile est esse de accidentibus respectiuis, ut probatum est in quæstione pręcedenti, sed de facto dico, quòd omnia accidentia sunt ibi sine subiecto secundo modo dicto. Dixi autem, quòd respectus non potest esse sine subiecto, accipiendo subiectum primo, & secundo modo dictum.

Ad Argũ principale rũdeo, idest ad authoritatē Arist. ꝙ ibi Arist. capit ly, quia, concumitanter, & non causaliter, ita quòd est sensus: Vnum accidens non accidit alteri, nisi quomodo ambo accidunt uni tertio. Alio modo potest dici, quòd ipse loquitur ibi de accidentibus disperatis non subordinatis, sicut patet in exemplo suo de albo, & musico.

Ad confirmationem dico, quòd non est simile, quia substantia est simpliciter primum in ordine naturali, & prædicabili. Et ideo non habet prius se, cui accidat, sed non sic de accidentibus, ut patet, tamen bene concedo, quòd si esset aliquod accidens omnino ultimum nulli posset subuci.

Ad secundum dico, quòd est dare ibi medium. Dico enim, quòd relationi repugnat esse sine aliquo subiecto in quantum relatio accidentalis. Oportet enim quòd ibi habeat fundamentum, & subiectum suo modo. &c.

VTRVM ACCIDENTIA IN EVcharistia possint habere quamcunq; Actionem, quam poterant habere in subiecto.

Scotus 4. sent. dist. 12. q. 3.
D. Thomas 3. parte summæ q. 77. Arti. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 12. q. 1. Art. 2.

Quæstio tertia.

Tertio quæritur, Vtrum accidentia separata habeant eandem actionem sicut primo.

Qvod non: Quia actiones sunt suppositorum primo Metaphysicæ, sed accidens separatum non potest esse suppositum ergo nec agere.

Contra: Quia patet, quòd accidentia separata in Eucharistia moueant sensum; mouere autem est quoddam agere. ergo.

Respondeo, & dico secundum aliquos, quòd formæ naturales nō sunt immediatum principium actionum naturalium, quia agunt mediantibus formis accidentalibus, sicut mediantibus suis instrumētis. Vnde secundo de anima dicitur, quòd calor naturalis est, à quo anima agit, quia instrumentum non agit in propria uirtute, sed in uirtute principalis agentis. Ideo acci-

D. Thomas 4. dist. 12. q. 1. in solutione pricipali secūdæ quæstiunculæ.

Quære Varronem q.

dentia agunt in uirtute substantiæ, cuius sunt instrumenta. Ita tamen, quòd accidentia, & instrumenta sunt immediatum principium agendi omnis actionis, quæ competit substantiæ, & non solum immediatè, respectu alterationis, immo etiam respectu generationis. non tamen ex hoc sequitur, quòd agant ultra suam speciem, quia non agunt in propria uirtute. Similiter etiam ex parte passi formalis substantialis; Vel substantia, non est immediatum passiuum, sed qualitates priuatiuæ.

Tunc ad propositum dico, cum accidentia separata uirtute diuina sint eiusdem speciei, quando erunt coniuncta, sequitur, quòd eodem modo agant, & ita, ut dicunt, non solum possunt alterari, sed etiam attingere terminum generationis, nec oportet ponere propter hoc, quòd redeant ad substantiam panis, uel uini.

Contra istam opinionem tria sunt uidenda, quæ ponit ista opinio. Primum est, quòd forma substantialis naturalis non est immediatum principium alicuius actionis. Secundum, quòd accidens coniunctum substantiæ in uirtute substantiæ, cuius est instrumentum immediatè attingit terminum generationis substantiæ. Tertium, quòd idem potest accidens separatum.

Contra primum arguitur tripliciter: Primo sic: Quod est in potentia merè priuatiua respectu alicuius, est in potentia contradictionis 9.
9. met. cõ. 17 Met. sed subiectum respectu, & immediatè passionis, non est in potentia contradictionis, quia non potest esse sine ea, ergo subiectum substantiale respectu potentiæ, & immediatè passionis habet aliam causalitatem à causalitate materiali, sed nõ formali, ut patet, nec de finali ut patet. ergo effectiua. ergo respectu eius esset immediatum principium. ergo forma substantialis naturalis est immediatum principium agendi.

Item quod est perfectionis in natura inferiori non est negandum à superiori, si sibi non repugnat; sed esse immediatum principium effectiuum est perfectionis in qualitate, quia propter hoc excedit in perfectione quantitatem secundum Comentatorem. ergo non est neganda ista actiuitas à forma substãtiali, quia excedit, & est superior ad qualitatem.

Item in generatione uniuoca genitũ assimilatur generanti immediato principio formali agendi, & assimilatur in forma substantiali, quia alias generatio uniuoca non esset. ergo substantialis forma, in qua generant uniuocum assimilatur sibi genitum est immediatum, ergo.

Contra primam rationem arguitur sic: Si ratio esset bona, sequeretur, quòd Triangulus accidentaliter haberet tres, & ita quantitas actionem agendi, quod est falsum.

Contra secundam sic: Si ratio esset bona materia substantialis posset habere actionem, quia est natura superior ad qualitatem.

Item sufficit sibi, quod sit mediatum principium.

Ad primam instantiam dico, quòd phylosophus loquitur ibi de potentia substantiali passiua, quæ est prima simpliciter, per hoc dat differentiam inter potentiam passiuam subiecti respectu formæ substantialis, & potentiam passiuam respectu accidentalis. Non enim est contradictoria respectu cuiuscunque formæ substantialis.

Ad secundum dico, quòd non est simile, eo quod materiæ repugnaret agere; sed formæ non, & ideo in ratione illa additur, si sibi non repugnat.

Ad tertiam dico, quòd etiam esse immediatum principium actionis dicit perfectionem, aliter non competerent Deo omnia secundum illam opinionem, nec est principium mediatum, nec immediatum, ut dicit in tertio dicto, Accidentia ita agunt separata, sicut coniuncta. Sed patet, quòd substantia panis, quæ non manet, non agit nec mediatè, nec immediatè, quia quodlibet, quod debet agere, præsupponit esse. ergo.

Quò accidentia agunt separata sicut coniuncta.

Tunc contra secundum dictum opinionis arguo sic: Accidens agere in uirtute substantiæ, aut dicit aliquid positiuum additum ipsi formæ accidentali, aut non; Si sic; aut illud additum est respectus, aut non, si non; dicit aliquid absolutum, sed respectus tunc non ageret ex hoc plusquam ante, quia respectus non est principium agendi; Aut est aliquid absolutum, & tunc esset contra primum dictum opinionis, quia saltem respectu ipsius absoluti additi, forma substantialis erit immediatum principium actiuum, & productiuum. sed non dicit aliquid additum, hoc potest dupliciter intelligi, uel scilicet, quòd agere accidens dicatur agere in uirtute substantiæ pro eo, quòd est agens sibi subordinatum, ita quòd simpliciter coagit disponendo ad terminum generationis. & iste est uerus intellectus, sed ex hoc non sequitur, quòd accidens immediatè attingat terminum generationis, sed attingit immediatè terminum alterationis, & ipso mediante, attingit terminum generationis, & est præuia generatio, & ista secundum uerum intellectum forma substantialis est immediatum principium illius actionis, quæ immediate attingit terminum generationis, sed attingit immediate terminum alterationis. & ipso mediante terminum generationis, & forma accidentalis est immediatum principium illius alterationis, quæ est præuia generatio, & mediatum respectu termini generationis, si non intelligatur, quòd nec sic, nec sic nihil est dictum, ut patet.

Respectus nõ est principiũ agendi.

Contra tertium dictum opinionis, arguo sic: Si accidens separatum habet aliquid additum, cum illud non sit substantia, uel nihil est imperfectius genito, quod est substantia; & patet, quòd est causa æquiuoca corporalis, quia accidens generans, & substantia genita non sunt eiusdem generationis, & patet etiam

Accidens generans, & substantia genita non sunt eiusdem rationis

etiam, quòd essent, quod est impossibile. Consequentia patet, quia accidens separatum, quod habet additum, cum illud etiam sit substantia, uel nihil est imperfectius generato, quod est substantia, & patet etiam causa totalis, quòd nihil faceret ibi substantia, ac si esset anihilata. Falsitas consequentis patet, quia æquiuoca continet uirtualiter, & terminat effectum.

AD quæstionem igitur dico duas conclusiones: Prima est, quòd accidentia separata possunt habere eandem actionem quam habebant coniuncta.

SECVNDA conclusio, quòd non possunt generare, & corrumpere substantiam.

Actio prior non dependet a posteriori.

PRIMAM probo, quia actio prior non dependet a posteriori, sed dictum supra cuius immedia tũ principiũ est forma accidentalis est præuia ad actionem cuius immediatum principium est forma substantialis, ergo nun requirit aliam actionẽ non etiam requirit necessario formam substantialem, uel subiectum, quia dictum est in præcedenbus, quòd actualis inhærentia præcedentis accidentis ad subiectum non est, nisi quidam respectus extrinsecus adueniens realis, aut respectus non necessarius simpliciter ad hoc, ut forma substantialis agat.

SECVNDA conclusio patet ex improbatione tertii dicti primæ opinionis.

Sed contra istam secũdam opinionẽ arguitur sic: Si frigiditas, & caliditas essent in quãtitatibus separatis, & approximarẽtur, certũ esset, ꝙ una ageret in illa, & illa, ꝗ p̃ualeret totaliter corrũperet aliam. ergo pari ratione corrumperet eandem, si in eodem gradu esset in subiecto. Ponatur ergo, quòd frigiditas præualeret, sicut frigiditas in quãtitate separata à subiecto, ergo ignis posset esse in tali gradu, sed certum est, quòd corrupta caliditate ignis corrumperetur, & corruptio unius est generatio alterius. Dicit Scotus, quod si in tota substantia ignis esset anihilata remaneret tota caliditas nõ posset ista caliditas corrumpere unam guttam aquæ, licet posset eam calefacere, & similiter si tota frigiditas aquæ maris esset separata nõ corrumperet scintillam ignis.

AD istam dico, quòd non est simile de caliditate separata, & igne. Nam quantitas nullum gradũ caliditatis determinat sibi, & ideo tota caliditas in quantitate separata posset corrumpi, sed ignis, licet non determinet sibi supremum gradum caliditatis, tamen determinat sibi aliquem gradum. & licet frigiditas separata posset caliditatem ignis diminuere, non tamen posset eam corrumpere. Et dicas, quòd saltem posset caliditatem in ligno totaliter corrumpere, quia lignum non determinat sibi aliquem gradum caliditatis concedo, sed ex hoc corrumperet substantiam ligni.

AD argumentum principale dico, quòd de facto secundum naturam actiones sunt suppositorum, ut arguméntum, sed de possibili apud Deũ non ita necessaria, non quidem, quòd uehm dicere, quòd oporteat Deum facere aliquod miraculum, nisi solum separare accidens, & manu tenere eum sic separatum.

Opinio domini Aureoli.

HIC potes notare opinionem Aureoli, qui dicit, quòd accidentia dicuntur agere in uirtute substantiæ, quia sic uirtus substantiæ, & hoc accidit ex imperfectione substatiæ creatæ, quòd eius uirtus non sit substantialis, sicut in Deo, sed accidentalis. Scotiza.

AN OMNIS TRANSMVTATIO QVAE potest causari ab agente creato circa accidentia in eucharistia manente, necessario requirat eandem quantitatem manere.

Scotus 4. sent. dist. 12. q. 4.
D. Thomas 3. parte summæ q. 77. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 12. q. 2. Art. 2.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum accidentia in eucharistia possint corrumpi ab aliquo agente creato.

QVOD NON: In omni transmutatione ab agente causata requiritur aliquod subiectum commune manens in utroque termino transmutationis; ex tertio physicorum motus est actus entis in potentia, & ex sexto physicorum, quòd transmutatio aliter se habet nunc, quam prius. Sed si corrumperentur illa accidentia nihil maneret ibi commune, ut patet, quia nec materia cum non sit ibi, nec quantitas, quæ dicitur esse subiectum respectu aliorum accidentium. Ita quàm saltem quantitas non potest transmutari.

Item si corrumperetur, aut cederet in nihil; & hoc non, quia ex non substantia non fit substantia. aut in accidentia, & hoc non, quia agens naturale tunc faceret accidentia sine subiecto.

Item Boetius dicit, quòd forma simplex subiectum esse non potest, sed ista accidentia sunt simplicia, ergo non possunt esse subiectum transmutationis. Libro de tri.

Item 7. Metaphysicæ quicquid corrumpitur corrumpitur propter materiam, sed hic non est materia. ergo. 7. met. cõtex.

CONTRA: Ad sensum patet, quòd istæ species à Sacerdote diuiduntur dum masticantur, & possunt ab igne comburi, uel corrumpi.

RESPONDEO, & dico, quòd ista accidentia separata habent diuina uirtute esse quoddam conforme esse subsistentiæ, quod habet naturaliter substantia panis cum eis, & ideo à creatis agentibus, & eisdem modis possunt termina

D. Thomas ꝑ senti dist. Ar tic. 2. in solutione principali tertiæ quæstiúculæ

terminari, & comedi, & corrumpi tunc, sicut ante.

CONTRA: Esse subsistentiæ, quod habet substantia panis, concernebat aliquod positiuum. s. ipsam substantiam, sed modo accidentia per separationem non acquirunt aliquod positiuum, immò amittunt respectum actualis inhærentiæ, & acquirit negationem oppositam: ergo non est conforme istud subsistere illi ubi in negatione, sed illud positiuũ. s. panis aliquid faciebat ibi nec suppletur ibi propter aliquid positiuum correspondens, ergo illa ratio non concludit.

Ad quæstionem igitur dico, quòd tria sunt uidenda. Primo, Vtrum ab agente creato possint illa accidentia aliquo modo transmutari.

Secundo, quæ transmutatio tollit esse corpus Christi, & quæ non.

Tertio si accidentia corrumpãt, quid sit de eis, quomodo subsistantur.

DE primo dico, quòd sic. Ratio est, quia agens creatum, & non impeditum, & sufficienter dispositum potest transmutare passum approximatum & sibi proportionatum, sed patet, quòd multa agentia sunt talia, & patet, quòd istæ species possunt isti agenti approximari. Sed nunc probo, quòd est passum sibi approximatum, quia est quoddã quãtũ extensum informatũ, qualitatibus actiuis, & passiuis. Si dicas, quòd nullum est naturale, & proportionatũ sine materia patebit quãdo soluẽtur authoritates phylosophi 7. Met. adductas ad principale.

Dẽ secundo dico, quòd ut ex fide tenemus Deus sic instituit hoc sacramentum, quòd post uerba consecrationis esset ibi corpus Christi loco substantiæ panis, uel uini hoc excepto, quòd non informaretẽ ab accidentibus istis, sicut informabatur substantia panis, & uini.

Tunc dico, quòd omnis transmutatio facta in accidentibus, quæ non tollit, quòd accidentia nõ remaneant apta nata informare naturaliter substantiam, quam primo informabant non facit desinere esse ibi corpus Christi. Omnis autem trãsmutatio sic intensa, quæ sic uariat naturam istarũ accidentium, quòd non manent naturaliter apta informare substantiam, quæ primo informabatur facit desinere esse ibi corpus Christi. Hæc aũt nõ possunt aliter probari nisi, quia Christus sic instituit. Patet autem, quòd multæ transmutationes possunt fieri circa eas, quæ non uariant ipsa. Ita quòd non remaneant apta nata informare substãtiam, quam primo informabant. Possunt enim illæ species diuidi, contrahi, obliquari, mollificari, indurari, dilatari, magis, uel minus mutari secundum locũ, & alia & huiusmodi, quæ omnia possunt fieri sicut temperatæ, & remissę, quòd non uariant ea. Possunt autem comburi incinerea, uel in aliquod aliud diuidi in sic minutas partes, quòd nõ posset remanere quantitas sufficiens pro substantia panis, uel uini.

DE tertio dicit Innocen. de officio Missæ, quòd quando ista accidentia corrumpuntur, uel debẽt corrumpi per agẽs naturale, substantia redit, nec ex hoc fit nouum miraculum, sed secundum antiquam Dei institutionem fit, quia ab æterno instituit, quòd accidentia non essent sine subiecto nisi in Eucharistia. ergo statim, quòd illa accidentia in tantum alterantur, quòd desinat ibi esse corpus Christi, substantia redit, in qua substentantur accidentia.

CONTRA: Aut redit ante ultimum instans, in quo accidentia corrumpuntur, aut in eodem instanti; Si ante, ergo desinit ibi esse corpus Christi antequam accidentia corrumpantur: Si simul in eodem instanti erit ibi panis, uel alia substantia, quæ redit, quàm corpus Christi, quorum utrumque est inconueniens. si autem tunc ponatur redire principaliter ad hoc, ut ex ea aliquid possit generari, sequitur quòd substantia, quæ redit, simul erit, & non erit substantia. Nam quando redit ponitur esse, & tamen oportet dicere, quòd non est, quia quando substãtia corrũpitur, & de ea alia generatur, non est. Si quis uellet sustinere hanc opinionem, posset dicere redit ante ultimũ instans corruptionis accidentium, nec erit simul cum corpore christi, quia potest dici, quòd corpus christi desinit esse ibi statim, quòd accidentia tantũ transmutantur, quòd non sunt apta nata ad mittẽdum, & tunc redit substantia, & hoc uidetur conueniens, quòd tunc desinat ibi esse corpus christi, quia illa accidentia non significant nutrimẽtum spirituale.

ALITER modo posset dici, quòd forte non redit, ut extrinseca generetur aliud, sed ut in ea subsiẽtentur accidentia, quæ etiam illis corruptis generantur, & tunc diceretur, quòd in ultimo instanti non redit substantia, quę prius fuit, sed de nouo inducitur substantia noua, cui conueniunt accidẽtia generata.

ALIA opinio dicit, quòd redit sola materia, ut ratione ipsius possunt ibi saluari transmutationes naturales, & de ipsa potentia sic generari substantia.

CONTRA: Si redit ante ultimum instans corruptionis accidentium, erit ibi materia sine substantiali esse, quod non potest esse sine nouo miraculo, sed miracula nõ sunt ponenda sine necessitate. Si in ultimo instanti, frustra redit, quia de potentia materiæ nõ educitur forma naturalis, nisi prius transmutetur.

ALIA opinio dicit, quòd substantia, quæ de istis speciebus corruptis generatur naturaliter, educitur de istis dimensionibus, quę sunt ibi, quia ut dicit quantum extensum informatum qualitatibus actiuis, ut passiuis, est proportionatum passum naturale. ergo per agẽs naturale posset educi de ea omnis forma, quam ipsum agens continet in uirtute.

CONTRA: Sequeretur, quòd ex non substantia fieret substãtia, immo ex quantitate fieret quãtitas & substantia.

Item sequeretur, quòd forma pertinens ad primum genus informatum haberet possibile potentioris generis.

Item, quòd illud genitum non esset per se, sed

patet,

patet, quòd omnia ista sunt absurda. ergo.

ALIA opinio dicit, quòd in trasubstantiatione ipsis accidentibus remanentibus imprimitur per creationem quoddam purum possibile consimile illi potentiæ, quæ in materia esse dicitur secundũ istam opinionem, & sic per istud purum possibile saluat ibi ista opinio omnem transubstantiationem naturalem, & generationem alterius substãtiæ, ac si esset ibi substantia panis, & uini.

CONTRA istud purum possibile est argutum secundo libro.

DICO igitur, quòd propter omnem transmutationem factam circa species consecratas non tollitur Eucharistia. Quædam enim transmutationes stant cum Eucharistia, ut ex secundo Art. quæstiona patet, & istæ non requirunt, quòd aliqua substantia redeat, quia habent debitum subiectũ, ut patet ibi, nec etiam redit de facto, quia tunc simul essent ibi corpus Christi, & aliqua substãtia, quod non conceditur. Quædam uero tollunt eucharistiam, & istarum quædam non tollunt identitatem quantitatis, sed conseruant.

EXEMPLUM: Dato, quòd in illis dimensionibus induceret calor ignis in tanto gradu, quòd repugnaret speciea panis, uel uini.

Tunc dico, quòd non maneret Eucharistia, quia non consistit in sola quantitate, sed in aliis accidentibus, quæ ibi corrumperentur per calorem, & tales transmutationes non requirunt de se aliquam substantiam redire, quia habent subiectũ scilicet quantitatem, quæ ponitur manere, & esset ibi quantum calidum, rediret tamen de substãtia de facto tum ibi non esset Eucharistia, quia Deus sic instituit, quòd nunquam essent accidentia sine subiecto nisi in Eucharistia. Quædam nõ seruant, sed corrumpunt quantitatem, & omnia alia accidentia, & ista requirunt, quòd substantia redeat tum, ut accidentia ex illis generata habeãt subiectum, in quo sint tum etiam quia in ultimo istanti corruptionis, ista transmutatio non est sine subiecto, nec redit, ita ut corrumpatur alia substantia & generetur, quia non est transubstantialis, sed accidentalis. Et ideo dico, quòd ex illis accidentibus nulla substantia generatur, nec est ibi aliqua naturalis generatio, uel corruptio substantiæ, sed est noua reductio nouæ substantiæ illius scilicet substantiæ, quæ est apta nata perfici, & of ficti illis accidentibus de alii generans. Et dico, ꝙ quandocunque ponitur substantia redire, redit in ultimo instanti, in quo desinit ibi esse corpus Christi.

Dico secundo, quòd ista substantia est composita, & non solum sola materia. Dico etiam, ꝙ ista relatio non fit uirtute naturali, quia nullum agens naturale potest producere compositum, nisi de materia primo naturaliter transmutata re dit. ergo uirtute diuina. Et si dicatur: Per creationem nullum inconueniens est, quia talis creatio non est superflua, nec in omnibus istis est nisi unum totale nouum miraculum scilicet institutum diuinum, à principio enim Deus sic instituit.

TUNC ad argumenta. Ad primum dico, quòd non est de essentia motus, quòd non habeat subiectum manens idem cum toto, licet idem sit secundum naturam. Vnde sufficit quòd tota trãsmutatio quantitatis fiat in quantitate, dũ manet. Ita ꝙ istud subiectum sufficit sibi sic in ultimo instanti corruptionis quantitatis, redit substantia, nec trãsmutatio maneat sine subiecto, & quãtum ad hoc non est naturalis.

Ad secundum dico, quòd ex illis accidentibus corruptionis generantur alia, & alia accidentia, uel cõtraria, uel disperata, & alterius gradus, nec sunt sine subiecto, quia redit substantia.

Ad tertium dico, quòd loquitur de forma, quę est simpliciter purus actus, unde explicatur de Deo.

Ad quartũ dico, ꝙ apud Arist. nihil poterat corrumpi, nisi cuius aliqua para remaneret post corruptionem, nec generari, nisi cuius aliqua pars præesset, & ideo posuit materiam in omni genere rabili, & corruptibili, & ratio huius, erat, quia ipse ponebat ordinem causarum simpliciter necessariò, sed ipse concessisset, quòd potuisset transmutari, & corrumpi, non enim dixisset, quòd esset idem accidens, quod primo, sed apud cum accidens erat impossibile sic esse: &c.

DISTINCTIO XIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XIII. Quæritur,

VTRVM SOLA ACTIONE DIVINA possit confici corpus Christi.

Scotus 4. sent. dist. 13. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. decimam tertiam quæritur, Vtrum eucharistia possit confici sola actio ne diuina.

QVOD sic: Quia natura potuit formare corpus Christi in esse naturali. ergo potest ipsum producere secundum esse sacramentale. Antecedẽs patet, quia, producit, & format alia corpora eiusdẽ rationis in matrice mulieris. Consequentia patet, quia esse sacramentale non est perfectius suo esse naturali.

CONTRA id sunt Authoritates in littera.

RESPONDEO secundum ꝙ Scotus dicit hic ualde multa. Sed omitto, & sibi reseruo, quia nõ uidentur esse ad propositum directa.

Primo igitur uidendum est, Vtrum actione diuina. Secundo Vtrum actione agentis creati, ut principaliter agentis. Tertio, Vtrum actio eius, ut instrumentaliter agentis.

DE primo patet, quòd fuit de facto in cœna Domini, tum etiam, quia quicquid potest mediante causa secunda potest per se.

De secundo uidetur, quòd sic, quia nulla actio cuius formale principium actiuum non est for-

maliter infinitum. ergo. Probo minorem: Formale principium actiuum, ideo omnium actionum ad extra eſt ſua uoluntas, ſed ipſa non uidetur eſſe formaliter infinita, quia ſi ſic, contineret omnem perfectionem, quia infinitum eſt cui non poteſt fieri additio, & tunc eſſet pelagus infinitæ ſubſtantiæ, ſed ſola eſſentia eſt ipſa pelagus ſecundum Damaſcenum. Dico, quòd non poteſt; Ratio tacta fuit ſupra in iſto tractatu. Nam iſtam conuerſionem non poteſt niſi agens, cuius uirtuti actiuæ totaliter ſubeſt eſſe, & non eſſe utriuſque extremi. ſed nullum agens creatum eſt tale, quòd in ſua actione nõ præſupponat eſſe materiale. ergo.

Lib. 1. cap. 9.

Ad inſtantiam negand: eſt minor. Ad probationem maior eſt concedenda, ſed minor eſt neganda. Nam ſi uoluntas diuina non eſſet formaliter infinita, nõ diceret perfectiorem ſimpliciter.

Infinitas in diuinis duobus modis põt intelligi.

Tunc ad propoſiuum dico, quòd infinitas in diuinis poteſt dupliciter intelligi. Vna quaſi extenſiua, Alia quaſi intenſiua, & iſta ſecunda dicitur, uel fundamentaliter, uel formaliter tantum. Tũc dico, quòd infinitas prima, ſcilicet extenſiua non eſt in diuinis formaliter. Omnia enim, quæ ſunt in Deo, non ſunt infinita numero. ſ. notiones, perſonæ, relationes, perfectiones attributales, & alia huiuſmodi. Infinitas autem fundamentalis, & formalis ſimul eſt in ſola eſſentia, & ideo ſecundum Damaſcenum appellatur radix, & fundamentum omnis infinitatis formalis cuiuſcunque attributalis perfectionis, à qua radice quodlibet attributũ habet ſuam infinitatem formalem. Infinitas autem intenſiua ſolum formaliter eſt in uoluntate, & in quolibet attributo.

D. Thomas ubi ſupra art. 3. i ſolutione principali.

De tertio uidetur, quòd ſic, quia ſecundum aliquos inſtrumentum ſubſtantiæ producit ſubſtantiam, ergo creatura, ut inſtrumentum dici poteſt conuertere ſubſtantiam in ſubſtantiam. Conſequentia probatur, quia actio menſuratur à termino, ſed terminus, qui eſt ſubſtantia plus diſtat ab accidente, quod eſt principium inſtrumentale iſtius actionis, quàm terminus conuerſionis à creatura. ergo ſi accidens poteſt eſſe principium inſtrumentale iſtius actionis, ſequitur, quòd creatura poſſit eſſe principium inſtrumentale conuerſionis.

Inſtrumentũ multis modis accipitur diſt. 1. & 12. & diſ. 6.

Dico, quòd inſtrumentum accipitur multipliciter, ut patuit ſupra diſtinct. prima. Accipiendo igitur inſtrumentum pro formali principio actionis; dico, quòd nulla creatura poteſt eſſe inſtrumentum iſtius conuerſionis, & ad hoc ſufficit ratio pro ſecundo Artic. facta, nã omnis actio creaturæ ſupponit materiam, in iſta autem conuerſione conuertitur materia.

Ad inſtantiam negatur antecedens, contra quod antecedens argutum fuit ſupra. Poteſt etiã negari conſequentia, quia illa actio ex modo ſuo non eſt ſuper naturaliter, ſicut iſta.

Ad argumentum principale dico, quòd antecedens non eſt uerum ſimpliciter. non. n. natura potuiſſet formare corpus Chriſti eo modo, quo formatum fuit à Spiritu ſancto totum ſimul ex ſanguinibus Virginis Mariæ. Conſequentia tamẽ non ualet, quia ea ſuo mõ iſta eſt ſupernaturalis. Dico, quòd Sacerdos eſt aliquomodo inſtrumentum in iſta conuerſione ex iſta inſtitutione, ſicut & in aliis ſacramentis dicuntur Miniſtri. Inſtrumentum dico, non quidem, quòd Sacerdos per ſuam actionem attingat terminum iſtius conuerſionis, niſi quia ea Dei pacto, & dictis uerbis à Sacerdote ſuper materia debita cum debita intentione Deus ſua propria actione conuertit. &c.

AN QVILIBET SACERDOS POSſit conficere euchariſtiam.

Seraphicus Bona. 4. ſent. diſt. 13. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. ſent. diſt. 13. q. 2.
D. Thomas 3. parte ſummæ. q. 82. Art. 1.
Ricardus 4. ſent. diſt. 13. q. 1. Art. 1.
Durandus 4. ſen. diſt. 13. q. 1.

Quæſtio ſecunda.

SECVNDO quæritur, An Euchariſtia poſſit miniſterialiter confici à ſolis Sacerdotibus.

RESPONDEO, & dico primo, quòd ſolus Sacerdos poteſt conficere. Quod patet per illud de ſumma Trin. & fide catholica, ubi de Euchariſtia dicitur ſic: Hoc conficere ſacramentum nemo poteſt conficere niſi Sacerdos, qui fuerit ritè ordinatus ſecundum claues Eccleſiæ, ſed unde hoc habuit Eccleſia ea ſcriptura dico, quòd ex uerbo Chriſti p Matthæũ: Hoc quotienſcunq; feceritis. &c. loquitur ibi Apoſtolis, & Diſcipulis, ſed Apoſtolis ſuccedunt in Eccleſia ſoli Epiſcopi, & Diſcipulis ſoli Sacerdotes, ſicut habetur in nouo teſtamento. Cap. firmiter. Matth. ca. 26.

SECVNDO uidendum eſt, Vtrum omnis Sacerdos poſſit conficere, ubi ſciendum, quòd de poſſe dupliciter poſſumus loqui, Vno modo abſolutè, & ſimpliciter. Alio modo ordinatè, plura. n. requiruntur ad poſſe ordinatè, ut patebit, quàm ad poſſe ſimpliciter, & abſolutè. Loquendo de poſſe ſimpliciter, dico, quòd primo requiritur præciſè materia debita, & ex per ſe Miniſtri. Secundo. ſ. character ſacerdotalis, quòd poſſit proferre uerba, & quòd habeat intentionem debitam. Duæ conditiones ultimæ ſunt cõmunes in Miniſtro iſtius ſacramenti, & aliorum, ubi requiritur Miniſter. Sed prima conditio eſt propria huic per ſecundã conditionem, per aliam conditionem excluditur mutus, & alii huiuſmodi, & omnis non potens uti ratione, & per iſtas duas conditiones ſimul excluditur omnis natura non intellectualis; per primã excluditur Angelus, Mulieres, & huiuſmodi multi homines propter aliquas cauſas ſpeciales. Deus enim ſic inſtituit, quòd ſoli Sacerdotes poſſint conficere.

Duobus modis poteſt intelligi poſſe conficere.

Vide D. Thomam. 3. parte ſummæ. q. 82. Art. 1.

Sed nunquid Sacerdos degradatus, uel excommunicatus, uel irregularis, uel prohibitus, uel alii huiuſmodi poſſint conficere? Loquendo de potentia abſoluta, & ſimpliciter, communiter dicitur, quod ſic, quia habet alias duas conditiones, &

habet

Vide Ricard. in 4. dist. 13. Art. 2. q. 1.

habet materiam debitam, & aptam. Ratio est, quia caracter sacerdotalis ex diuina institutione indelebilis est, & tunc oportet conuertere regulam illam: Plura requiruntur ad construendum, quàm ad destruendum. Immò in proposito erit è conuerso. Verum est, quòd caracter imprimitur à Deo principaliter, & ab Episcopo solum instrumentaliter. Deus enim bene potest delere eum, si uult. Et si arguatur, quòd Sacerdos prohibitus non potest absoluere, ergo non potest conficere; Dico, quod non est simile, quia potentia conficiendi immediatè fundatur super caracterem, sed non sic potentia absoluendi, ut dicetur suo loco. Dico etiam, quòd si Sacerdos scismaticus, uel hæreticus, qui erret circa Eucharistiam causam nihil esse arbitretur, si tamen super debitam materiam proferret uerba debita cum intentione faciendi quod Christus instituit, & quod ecclesia facit, non obstante, quòd in particulari crederet, quòd nihil inde fieret; adhuc tamen uerè conficeret; non est alia ratio, nisi quòd Christus sic instituit, quia quandocunque dicerentur uerba &c. ita quòd Christus noluit uenire contra pactum firmatum cum Ecclesia. Loquendo autem de posse ordinate, dico, quòd ad posse ordinatè conficere hostiam requiruntur omnia prædicta, quæ requiruntur ad posse simpliciter, & multò plura. ista autem plura possunt ad tria reduci, quia respiciunt: Ministrum, uel locum, uel tempus & de his tribus est hic agendum.

7. Thopic. c. 8 & 9.

Episcopus cũ sit causa ministerialis characteris, non potest eum auferre.

An sacerdos Hæreticus possit conficere sacramẽtum.

Respicientia ministrum sunt in duplici differentia, uel quia sunt amotio impedimentorum, uel approximatio idoneorum. Impedimenta, uel sunt culpa, uel pœna, uel neutrum de primo impedimento scilicet culpę dictum est supra omnis culpa mentalis tollitur ordinatè posse conficere, & distinguendum sicut dictum est ibi.

Distin. 1. q. 3.

Impedimenta uerò, quæ non sunt nec culpa, nec pœna, sicut est ieiunium naturę. &c. quomodo tollitur ordinate posse conficere, & quomodo non, dictum est ibidem.

Impedimenta autem quæ sunt poena, uel sunt naturalia, uel à iure naturali. Impedimenta naturalia sunt multa, quæ tollunt posse ordinatè conficere, quæ ponunt in canone, ut sunt notabiles infirmitates sicut lepra, & huiusmodi, sicut etiam abscisio manus, uel policis & huiusmodi & hoc. est rationabiliter institutum propter reuerentiã sacramenti & lenones & tales prohibebãtur à ser uitiis diuini Ministerii.

Dist. 55. & ex tia de corpore uitiatis.

Pœnæ autem à iure impositæ, quæ impediũt ordinatè posse conficere multæ sunt, ut irregularitas, degradatio, excommunicatio, maior suspẽsio ab executione ordinum prohibitio sui superioris, ita tollunt ordinatè posse conficere, etiam si sint sine culpa, sicut utique esse possunt.

Pęnæ quę impediunt conficere sacramentum.

Appositio idoneorum propter caracterem sacerdotalem sunt ornamenta, quæ debent sacramentis, & non alijs usibus applicari, ut totum habetur de consecrat. Vestimenta. Quæ autem sint ista, exponit Innocentius de officio Missæ, dicit, quòd sunt sex, quæ debent cõsecrari, & benedici scilicet Amictus, Alba, Cingulum, Stola, Manipulus, & Planeta. Si quis celebraret sine aliquo istorum, peccaret mortaliter nisi sufficiens ignorantia eum excuset. Requiritur etiam ex parte Ministri ad posse ordinatè conficere, quòd non solù dicat uerba sacramentalia, sed etiam omnia alia, quæ in Missali continentur, uel ordinantur.

Dist. 1. De officio missæ parte prima ca. 10.

Requisita uero respicientia locum ad posse ordinatè conficere sunt, uel amotio impedimentorum, uel appositio idoneorum, potest autem distingui locus in locum propriè dictum, & in uas, quod est locus mobilis secundum phylosophum 4. physic. Impedimentum autem, quod est amouendum à loco propriè dicto est, quòd non sit interdictus, nullus enim debet celebrare in Ecclesia, uel loco interdicto, ut habetur ubi supra. Appositio cõuenientiũ est, quod locus sit cõsecratus, ut hẽtur de Cõsecrat. sicut loca consecrata, sunt Ecclesiæ chatedrales, uel collegiatæ, & parochiales, regulariter loquendo. Oratoria autẽ consecrata haberi non possunt nisi de licentia Episcopi. De hoc habetur de Consecrat. Sunt autem casus, in quibus licet celebrare alibi, quàm in loco consacrato, ut habetur, ubi supra concedimus. Casus autem sunt hi itenerantes, qui nec possunt commodè ad Ecclesiam accedere, ut nauigantes, & alii huiusmodi. Et, quòd tales possint, patet, quia præceptum Decalogi de sãctificatione sabbati interpretatur Ecclesia, quod quilibet Christianus audiat missam diebus dominicis, ut habetur de Consecrat. non ergo prætermittendum est istud præceptum propter absentiam loci consecrati.

4. phys. cont. 41. & circiter.

Dist. 1. Scut.

Dist. 1.

Exodi ca. 20. & 23. & de ue ca. 5. & alibi sepe.

Dist. 1. missæ

Item si Ecclesię in aliqua parte essent destructæ, uel haberent aliquod impedimentũ, uel alia huiusmodi.

Item quod priuilegiati de oratorijs non consacratis, sunt fratres minores, & prædicatores, ut habetur extra de priuilegiis & excessibus prælatorum in his, & quicunque alii licentiati.

Vasa autem propinqua, sunt calix, & patena, quæ debent esse argentea, uel aurea, uel stamnea, ubi paupertas cogit, ut habetur de consecrat. Calix, & patena non possunt esse de auricalco, uel alio metallo ex his tribus propter rubiginem, nec ex ære propter imbibitionem, nec de uitro, propter suam fragilitatem, nec de aliqua materia ex dictis, ut habetur de Consecratione. Vas magis rectum est altare, quod debet esse lapideum, & consecratum, ut habetur de Consecratione, Debet esse ibidem lumẽ extra de Celebratione Missarum. Debet etiam esse ibi corporalia, & omnia alia ornamenta.

Dist. 1. Calex domini.

Dist. 1. Altaria prima.

Ex parte temporis sciendum, quòd debita hora celebrandi est à principio auroræ usque ad nonam, in diebus ieiuniorum Ecclesiæ maxime extenditur usque ad nonam. Hora autem alia non est debita, nisi in natiuitate Domini, & in Sabbato sancto, ut Missarum solemnia consueuerunt celebrari circa principium noctis diei resurrectionis, Vnde in benedictione cerei tangitur hæc noxe. Ista probatur de Consecratione. Nocte sancta natiuitatis Domini. Vltimo dico, quòd oportet celebrantem.

Quo tempore debeant celebrari missæ

Dist 1. nocte sa

de unus articulus fidei dicit: Credo remissionem peccarorum.

Secundũ patet, quia sola uoluntas diuina obligauit. ergo à solo Deo deletur.

Quid sit obligate ad pœnã. Pœna est ordinatiua culpæ. accipitur à Boetio lib. 4. de cõsolatione, prosa. 4.

Tertium patet, quia hunc obligare ad pœnam est uelle punire eum. ergo non tollitur obligatio, nisi sequatur punitio debita, uel aliquid æquiualens in acceptatione diuina, quæ eum obligauit, & uoluit, quòd puniretur, nec potest mutari, nec separari, non tamen intelligo, quòd esset contradictio Deum remittere obligationem absque illa punitione, uel aliquo ęquiualenti, quia eum remittere obligationẽ, & exigere punitionem, sunt sicut quædam duo distincta, & non est contradictio, unum poni sine alio. Vnde posset Deus de potentia absoluta unum ab alio separare. De potentia autem ordinata, secũdum quòd diuina substantia ordinauit, obligatio non remittitur sine punitione, uel æquiualenti, quo satisfiat.

De potẽtia ordinaria obligatio non remittitur sine punitione.

De tertio dico, quòd nulla punitio est pœnitentialis, idest tollit obligatiouem debitam pro culpa actuali, nisi aliquo modo sit uoluntaria. Hoc probo, quia tale peccatum fuit uolũtarium, quia secundum D. Augustinum. Peccatum adeo est uoluntarium, quia si non sit uoluntarium, non est peccatum. ergo punitio, quæ tollit obligationem debitam pro tali peccato, debet esse aliquomodo uoluntaria, & de hoc dico de congruo loquendo de potentia Dei ordinata.

De uera religione & ponitur secundo libro retractationum.

Corollarium.

Ex hoc sequitur corollarium, ꝙ punitio tollẽs obligationẽ à punitione, quę non tollit obligationẽ, nõ distinguitẽ per maioritatẽ, & minoritatẽ extensiuam, uel intensiuam, quia damnati substinẽt pro peccatis maiorem pœnam, & punitionem intensiuè, & extensiuè, quam uiatores, & non tollit obligationẽ, sed distinguitur per esse magis, uel minus uoluntaria.

Quõ aliqua pena possit esse uoluntaria.

Sed est hic difficultas, quomodo aliqua pœna possit esse uolũtaria. Nam cum omne peccatum actuale, ut dictum est, sit uoluntarium, uidetur, ꝙ omnis punitio pro eo sit inuoluntaria. Dico, ꝙ cum uoluntas sit potentia libera, & ratio naturalis, & potentiæ rationales ualeant ad opposita, naturales autem non, & per cõsequens poslit ad cõtradictoria, non est inconueniens, quòd in uno tempore uelit peccare, & pro alio tempore uelit pœnitere pro illo peccato. Esto autem, quòd punitio possit esse uoluntaria. Videtur uno modo, quòd sit ab aliquo causata, quam tamen uoluntas patienter substinet, non remurmurando. Alio modo, quòd ipsam terminat & ad hoc dicitur, ꝙ sic directè, & per se dolendo de peccato commisso, & ex hoc causando in se tristitiam. Secundus modus addit super peccatum de ratione uoluntarii, ut patet. 3. super secundum in primo modo, & secundo modo, Tristitia est solum obiectũ uolitionis. In tertio modo est tantum effectus. Et in quarto est obiectum effectus, utraque tamen punitio est uoluntaria, quòd potest esse satisfactoria pro obligatione debita pro peccato, & cõcurrentibus aliis necessariis scilicet contritione, & confessione, loco, & tempore; Tamen cæteris

Speculatio subtilissima.

paribus, secunda plusquam prima, & tertia plusquam secunda, & quarta minus, quàm tertia.

Ad rationem principalem in contrarium patet solutio ea dictis in primo Articulo, quòd licet transeat actus, & priuatio rectitudinis in eo, per consequens manet tamẽ obligatio, & reatus. &c.

VTRVM ACTVS POENITENTIS requisitus ad deletionem peccati mortalis sit actus alicuius uirtutis.

Scotus 4. sent. dist. 14. q. 2.
D. Thomas 3. parte summæ 85. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 14. q. 2. Art. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum actus pœnitendi requisitus ad deletionem obligationis, quę remanet pro peccato mortali sit actus alicuius uirtutis.

QVOD non: Actus pœnitendi est passio. ergo non est actus alicuius uirtutis. Antecedens patet, quia punitio, uel pœna est passio. ergo & pœnitẽtia per locũ à coniugatis, sicut à simili delectatio est passio. ergo delectari est pati. Consequentia probatur, quia uirtutibus laudamur ea secundo Ethicorum. Passionibus autem non laudamur ex eodem secundo. 2. Ethic. ca. 5

Preterea pœnitentia nõ est uirtus, igitur actus pœnitendi non est actus alicuius uirtutis. Antecedens patet, quia pœnitentia est sacramentum. ergo non est uirtus. Secundo, quia nulla uirtus præsupponit esse, uel fuisse in uirtuoso. Vnde Arist. 4. Ethic. negat uerecundiam esse uirtutem. 4. Ethic. c. ult.

Præterea uirtus est dispositio perfecti ad optimum; pœnitentia autem est dispositio imperfecti ad perfectum. ergo non est uirtus.

Item uirtus est circa bonum, & difficile; pœnitentia autem circa peccatum, quod est malum. ergo non est uirtus. Antecedens patet, & est Arist. secundo ethic. 2. Ethic. ca. 3.

CONTRA id est Magister in littera. Dist. 14.

RESPONDEO, & primo uidendum est, Vtrum pęnitere sit actus alicuius uirtutis. Secundo cuius uirtutis. Tertio cuius potentię. Quarto mouebo quædam dubia, & respondebo de ipsa pœnitentia. Quinto respondebo ad principale.

DE primo dico, quòd sic ratio est, quia omnis actus, qui potest esse conformis rectæ rationi, potest esse actus alicuius uirtutis, sed pœnitere potest esse talis actus. ergo. Maior patet ex diffinitione actus uirtuosi. Minor probatur: Nam omnis iustus Legislator potest iustè punire secundũ rectam rationem transgressorem suæ legis. Vnde phylosophus in fine libri Ethico. posita doctrina de uitiis, & uirtutibus; statim introducit legẽ positiuam, tanquam ultricem uitiorum, & remuneratricem uirtutum. Sed si Legislator iustè iudicat secundum rectam rationem, Minister iustitiæ exequitur etiam secundum rectam rationem. Nam ipse uoluit, quòd rectitudo in actu subministran- 10. Ethi. c. ult.

tis est

tis est ex conformitate ad actum superioris,cui subministrat. ergo Minister, ut Minister, potest punire recte,& secundum rectam rationem peccatum commissum contra legem Legislatoris,cuius est Minister. Sed quilibet est Minister Dei ad puniendum in seipso peccatum commissum contra Deum. Vnde dicitur Matt. Pœnitentiam agite.&c.Pœnitere autem est punitio peccati ex præcedenti quæstione. ergo pœnitere est actus alicuius uirtutis,ex quo potest esse conformis rectæ rationi.& actui superioris agentis,qui obliquè agere non potest.

Matth.cap.3. Pęnitere q̄d sit nisi punitio peccati.

De secūdò dico,q̄ pœnitere est actus uirtutis scilicet.Iustitiæ,ut patebit. Vnde sciendum est,q̄ pœnitere non est aliud formaliter,nisi quoddam imperare intellectui,ut recogitet peccatum commissum, & uoluntati, ut detestetur illud peccatum recogitatum,non enim uoluntas potest detestari peccatum,nisi uirtualiter recogitatum.

Pęnitere est actus uirtutis

1.conclusio. TVNC pono quinque conclusiones principales; Prima est, quòd pœnitere est actus specialis uirtutis.Huc patet,quia habet speciale obiectū.s. peccatum,& habet speciales circunstantias,ut patet.Nam requiritur recogitatio ex parte intellectus,& detestatio ex parte uoluntatis de peccatō, ut est offensa Dei ex piabilis,& delebilis per pœnam,& punitionem.

2.conclusio. SECVNDA est,quòd non est actus alicuius uirtutis intellectualis. Hoc requiritur ex præmissa descriptione per locum à sufficienti diuisione, quia intellectus non est potentia imperatiua. ergo non est alicuius uirtutis intellectualia existentis in intellectu,ex quo dictum est, quòd pœnitere est formaliter quoddam imperare.

Intellectus non est potentia imperatiua.

3.conclusio. TERTIA,quòd est uirtutis appetitiuæ. Hæc sequitur per locum à sufficienti diuisione. Nam ex quo non est aliud formaliter pœnitere,nisi quod dam imperare, & non est actus intellectualis uirtutis,erit necessariò uirtutis appetitiuæ,cum eius non sint ab aliis aliæ uirtutes.

4.conclusio. QVARTA,quòd non est actus alicuius uirtutis appetitiuę ordinantis tantū ad se cuiusmodi sunt temperatio,& fortiudo. Nam temperantia,& fortitudo sunt uirtutes tantum ordinantes hominem ad se,& ita ad se,quòd non ad alios.ergo pœnitere non erit actus fortitudinis, uel temperantiæ, nec imprudentiæ, quia actus prudentiæ non punitio alia, ut etiam ex alio patet, quia pœnitere est quædam punitio, quam exequitur minister contra offensam factam in Legislatorem, cuius est minister istius uindictæ exercendæ in se, uel in alio; immo si Legislator instituret eum ministrum respectu alterius, ita posset punire alium agendo conformiter rectæ rationi, sicut in se. ergo.

5.conclusio. Ex his sequitur quinta conclusio principaliter intenta,quòd pęnitere est actus institiæ, quia ipsa sola est uirtus appetitiua ordinās se & ad aliud.

De tertio iam satis patet, quòd pertinet ad uoluntatem,quia ipsa sola imperat intellectui, & ipsa sibi ipsi.Istud probatur, quia actus pęnitendi, cum sit quoddam imperare. ergo erit tantum potentiæ imperatiuæ,cuiusmodi est uoluntas.

De quarto principali sequitur modo declarādum.s.quædam dubia,quorum primum est au pęnitentia sit uirtus generalis.

An pęnitentia sit uirtus generalis utde Ricardus in 4. dist. 14. q.a.

RESPONDEO, quòd sic: Pęnitentia est iustitia, sed iustitia est uirtus generalis, igitur ubi sciendū est,quòd uirtutem esse generalem potest intelligi tripliciter,essentialiter,causaliter,& dispositiuè.Primo modo dicitur uirtus generalis, quæ prædicatur essentialiter de qualibet uirtute,nec est distincta per essentiam ab aliqua, & hoc modo uirtus generalis nihil aliud dicit, quàm quālibet uirtutem modo indeterminato, & isto modo pęnitentia non debet dici uirtus generalis. Alio modo dicitur uirtus causaliter,sicut charitas,quia cæteræ uirtutes quantum ad esse completum habeut esse causaliter per charitatem.

Virtutē esse generalē pōt intelligi tribus modis.

Alio modo dicitur uirtus generalis dispositiuè,cuiusmodi est pęnitentia, nam disponit ad susceptionem aliarum uirtutum & distinguitur ab aliis,quia obiectū propriū pœnitētiæ est actuale peccatum sub ratione, qua est transgressio diuinæ legis uindicabilis, & expiabilis per actum ipsius pœnitentis,sed ut sic,non est obiectum alicuius alterius, ex quo sequitur, quòd huiusmodi actus distinguitur ab aliis actibus essentialiter, & per pœnitentiam distinguitur ab aliis uirtutibus, quia distinctio uirtutum attenditur penes distinctionem actuum illarum uirtutū, hoc de primo.

Cæteræ uirtutes causaliter habent esse per charitatem.

Quid sit obiectū pœnitentiæ.

Idem innuit Scotus dist. 5. senti.q.a. Astic.1.

SECVNDVM dubium est: An pęnitentia sit pars iustitiæ.

RESPONDEO, q̄ sic, quia Glosa super illo uerbo:Sacrificate sacrificium iustitię.&c.dicit:Quid iustius,quàm ut quilibet suis peccatis potius,quàm alienis irascatur ? seque puniens per pœnitentiā satisfactionem Deo offerat,quasi dicat:hoc iustū est,ex quo sequitur,quòd sit actus iustitiæ, & sic pęnitentia est iustia, & sub iustitia continetur. Vbi sciendum est, quòd aliquid contineri sub aliquo potest intelligi multipliciter: Vno modo, ut pars integralis sub integrato. Alio modo sicut pars subiectiua sub toto. Alio modo sicut pars potentialis sub toto potentiali. Non primo modo,quia ad iustitiam duo requiruntur,ipsa integrātia.s. declinatio mali,& operatio simpliciter boni,sed per pęnitentia habituatur hoc ad declinandum hoc malum.s. culpæ & ad faciendum opera bona in quantum secūdum iustitiam legis diuinæ ordinatæ sunt ad expiationem culpæ, non ergo primo modo, nec secundo quia pars subiectiua perfectè recipit diffinitionem totius uniuersalis, uel sibi competit ratio totius, sed pętentiæ non perfectè competit diffinitio iustitiæ,quia iustitia circa operationes, quæ sunt ad alterum obseruat rationem debiti,& æqualitatis, sed non pœnitentia. Vnde quamuis pœnitentia reddat debitum homini ex legis diuinæ necessitate,non tamen potest reddere æquale. Magnitudo.n.malitiæ excedit magnitudinem cuiuscunque emendationis, quam pęnitens potest facere.

Psal.4.

Aliquid contineri sub aliquo pōt intelligi multipliciter.

Ad iustitiam duo requiruntur.

RESPONDEO,& dico,quòd cōtinetur, quia pars potentialis debet participare aliquam uirtutem totius

totius, & non totam oportet. Sed pœnitentia eſt huiuſmodi reſpectu iuſtitiæ, igitur quia pœnitentia quantum ad operationes, quæ ſunt ad alterum, ut ad Deum, obſeruat rationem debiti ex legis neceſſitate, licet non per pœnitentiam reddat æqualem, ſicut per iuſtitiam. Tertium eſt, in quo eſt pœnitentia, ſicut in ſubiecto.

RESPONDEO, quòd in uoluntate. Vbi ſciendum eſt, quòd habitus eſt in potentia illa, qua eſt actus eius principalis, ſed actus principalis pœnitentiæ, qui eſt pœnitere proprii peccati in quantum eſt contra iuſtitiam legis diuinæ, & expiabilis per actum pœnitentis in punitione, aut peccati principalis eſt efficax peccati diſplicentia, ſed diſplicere eſt actus uoluntatis, ergo eſt in uoluntate.

Pœnitētia eſt in uoluntate ſicut in ſubiecto ſingulariſſime hæc habenter à Scoto.q. 2. huius diſtinctionis.

QVARTVM dubium eſt an pœnitentia ſit in beatis.

An pœnitētia ſit in beatis.

RESPONDEO ſecundum aliquos, quòd non, quia nullus habitus moralis, qui eſt in damnatis, eſt in beatis, ſed pœnitentia eſt in damnatis. Vnde ſapientiæ dicitur, quòd ſunt pœnitentiam agentes, ergo pœnitentia non eſt in beatis.

Sapientiæ c.5.

Item de pœnitentia diſtinct. tertia pœnitentiā ueram agere eſt commiſſa plangere, & iterum plangenda declinare, ſed in beatis non eſt planctus per illud. 6. Apoc.

Cap. de pœnitentia in fine

Apoc. 21.

CONTRA eſt illud Sapientiæ: Iuſtitiā perpetua eſt, ſed pœnitentia eſt iuſtitia, & ſic perpetua.

Sapientiæ c. 1.

RESPONDEO & dico, quòd de numero beatorum, quidam ſunt, qui nunquam peccauerunt, peccare tamen potuerunt, & ſi peccaſſent, tamen potuiſſet remitti peccatum.

Sancti in triplici differentia ſunt in patria in quorū primis, & tertiis, eſt pœnitentia, in mediis nequaquam.

Alii ſunt, qui nunquam peccauerunt, ſed peccare potuerunt ſi tamen peccaſſent, non eis potuiſſent remitti peccata, cuiuſmodi ſunt Angeli ſancti.

Alij ſunt, qui peccare potuerunt, & peccauerunt, ſicut boni, & Sancti homines mortui in pœnitentia. In primis eſt habitus pœnitentiæ infuſus. Vnde talis cum non requirat actum, ſed tantum poſſibilitatem, in eis eſt habitus pœnitentiæ infuſus. In mediis, nec eſt uirtus pœnitentiæ, quia in talibus non eſt poteſtas remiſſionis peccati, ut patet de Angelis malis. In tertiis, & eſt, & fuit habitus pœnitentiæ, quia in eis pœnitentia & habuit actum ſuum, & habet; non actum, qui eſt de peccato dolere, ſed qui eſt gaudere de peccati remiſſione, & ſe uelle nunquam peccaſſe, ſi eſſet poſſibile.

In mediis teneo pœnitētiā eſſe reſpectu aliorum, ad mentē Scoti.

AD primum conceditur, quòd in damnatis, &c. Et dico, quòd non eſt in damnatis uirtus pœnitentiæ, quia quamuis pœniteat de peccato ſuo, propter pœnas, quas ſubſtinent, non tamen pœnitet eos de peccato in quantum eſt contra iuſtitiam legis diuinæ, hoc autem non eſt propriè pœnitere. Nam obiectum ipſius pœnitere, ut patuit in primo argumento eſt peccatum, ut eſt offenſa Dei, & contra legem diuinam. Quid ergo dicam de his, qui ſolum timore mortis, uel pœnæ infernalis, non propter Chriſti offenſam pœnitet eos, & confitentur. Ad aliud dico, quòd pœnitentia, quæ eſt in beatis, non habet actum, qui eſt dolere, ut habuit in uia, ſed actum, qui eſt gaudere de remiſſione peccati.

Quid ſit pœnitere.

AD rationem principalem in oppoſitum. Ad maiorem declarationem dictorum eſt ſciendum, quòd, ut dictum eſt ſupra, pœnitere eſt formaliter imperare intellectui, ut cogitet peccatum, & uoluntati, ut deteſtetur. Hæc autem imperare patet, quòd non eſt paſſio, ſed actio, & effectus eius proximus eſt, uel eſt intellectus imperantia, uel deteſtatio imperata ipſi uoluntati, quæ eſt quædam uolitio, & iſta duo ſcilicet imperantia, & deteſtatio ſunt cauſæ proximæ triſtitiæ cauſatæ, & iſta triſtitia, quæ eſt paſſio, & punitio formaliter, non eſt actus, qui eſt pœnitere, nec proximus eius effectus, ſed remotus. Pœnitere autem, quod eſt actus uirtutis, eſt punitio, non formaliter, quia actio, ut patuit, ſed cauſaliter imperantia intellectus, & deteſtatio uoluntatis, quæ ſunt cauſa proxima triſtitiæ, quæ eſt paſſio, ergo de primo ad ultimum pœnitere ſolum cauſaliter erit paſſio, & non formaliter.

Ad aliud, quando dicitur, quòd pœnitentia non eſt uirtus; dico, quòd eſt falſum. Vnde Magiſter in ſecundo libr. Virtus eſt bona qualitas mentis, qua recte uiuitur, & qua nullus male utitur.

Lib. 2. diſt. 27

Item Ariſt. ſecundo ethic. Virtus eſt habitus bonus, qui habentem perficit, & opus eius bonum reddit. Huius autem eſt habitus pœnitentiæ. ergo.

ethic. ca. 5

Sed propter obiecta ſciendum eſt, quòd pœnitentia poteſt ſumi quadrifariā. Vno modo pro remedio miniſtrandi per Sacerdotes habentes iuriſditionem contra peccatum mortale, &, ut ſic, eſt Sacramētū, ut patebit, &, ut ſic, patet ad primū.

Pœnitentia quatuor modis ſumi poteſt.

Alio modo pro habitu quodam humiliante ad pœnitendum ſub debitis circunſtantiis, & ſic eſt uirtus, ut concludunt duæ rationes ad partem affirmatiuam hic factæ.

Tertio modo pro pœnitendi actu, & pœnitentia iſto modo eſt actus iuſtitiæ, ut ſuperius patuit.

Quarto modo pro dolore ſenſibili, qui quidē præcedit actum pœnitendi, ipſum actum promouet, ſeu intendit; ſi autem ſequetur tanquam cauſatus ex illo intentionem eius, & perfectionē oſtēdit, & ſic non eſt uirtus, ſed paſſio.

Tunc ad ſecundum dico, quòd maior eſt falſa. Ad Phyloſophi dictum dico, ꝙ non negat uerecundiā eſſe uirtutem ſecundum ꝙ cauſata eſt ex multotiens uerecūdari, quia ut ſic eſt uirtus, dico quando eſt ſub debitis circunſtātiis. ſed negat hoc in quantum accipitur pro paſſione: eſt tamen paſſio bona in quantum prohibet. Vel poſſumus dicere, ꝙ Phyloſophus loquitur de uirtute, cuius actus nihil uituperabile præſupponit, uel eſſe, uel fuiſſe in uirtuoſo, uel non repugnat cuicunque perfectioni uirtuoſi.

Erubeſcentia quando eſt uirtus.

Ad aliud dico, quòd eſt perfectio perfecti ad

perfectionem sufficientiæ. est enim respectu peccati præteriti, & non præsentis nisi in consideratione.

Aliud quando dicitur, quòd uirtus est circa bonum debet intelligi de actu, idest, quòd omnis uirtutis actus difficilis est, & bonus, quamuis obiectum pœnitentiæ sit peccatum, tamē eius effectus, id est detestatio est bona.

VTRVM POENITENTIA SIT SAcramentum.

D. *Thomas 3. parte Summæ q. 84. Arti. 1.*
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 14. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 14. q. 3.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum pœnitentia sit sacramentum.

QVOD non: Sacramentum est signum sensibile gratiā significās Dei ex institutione. s. efficitur ad salutem uiatoris, sed pœnitentia non est signum sensibile. ergo. Maior patet ex diffinitione sacramenti posita in prima distinct. huius quarti. Minor patet ex præcedenti quæstione, nam ibi dictum est, quòd pœnitentia est quædam iustitia, & sic uirtus, sed uirtutes non sunt sensibiles. ergo.

CONTRA: Quia pœnitentia connumeratur inter alia sacramenta nouæ legis, tum quia latum à datore legis.

RESPONDEO & primo dicam de hoc nomine: Pœnitentia, quid sit.

Secundo an isti nomini possit aliquid subesse. Tertio de principali quæsito. Quarto Vtrum per pœnitentiam deleatur culpa. Quinto mouebo aliqua dubia.

Pœnitentia quid.

DE primo dico, quòd pœnitentia est absolutio hominis pœnitentis facta certis uerbis, cum debita intētione prolatis à Sacerdote iurisdictionem habente, ex institutione diuina efficaciter significantibus absolutionem animæ à peccato.

In hac descriptione ponitur illud, quòd pœnitentia est formaliter scilicet absolutio. Debitum susceptiuum, homo. Ponitur dispositio requisita in susceptione. Pœnitere ponitur pro forma Sacramenti, secundo modo sumpta, sicut dictum fuit de baptismo. Facta certis uerbis. Ponitur conditio, requisita cum debita intentione in ministro. Tunc ponitur minister idoneus scilicet Sacerdos habens iurisditionem. non enim sufficit solū caracter Sacerdotalis. Ponitur finis principalis, à quo habet efficaciam, quia ex institutione diuina.

Pœnitētiæ nomen est ualde æquiuocū.

DE secundo dico, quòd sic. Nam possibile est Deum instituisse aliquod signum sensibile efficaciter significans peccati deletionem in anima. Item per illud simboli: Credo remissionem peccatorum.

DE tertio dico, quòd hoc nomen pœnitentiæ est ualde æquiuocum. potest autem accipi secundum proprietatem uocabuli, & tunc pœnitentia idem est, quod peccatum; & isto modo pœnitentia non est Sacramentum, quia non est signum sensibile, sed est quædam tristitia sine aliqua pœna causata uel à uoluntate, uel ab alio, sicut dictum est in fine primę quæstionis huius distinctionis. Et isto modo potest præcedere, & sequi pœnitentiam, quæ est Sacramentum, ut patet. Alio modo potest accipi pro actu illo imperato, ut dictum est in secundo Articulo præcedentis quæstionis. Vel etiam pro habitu inclinante ad illum actum. Sed neutro istorum modorum est Sacramentum, quia non est signum sensibile, sed quædam uirtus, uel actus uirtutis idest quædam iustitia, uel actus iustitiæ, ut patet ibi. Alio modo potest accipi pro quodam signo sensibili efficaci fundato super debita forma uerborum prolatorum à Sacerdote iurisditionem habente cum debita intentione significante ablutionem animæ à peccato efficaciter ex institutione diuina, & hoc modo est Sacramentum formaliter. Et si accipiatur pro dicta uerborum forma debitè prolatorum à Sacerdote; erit Sacramentum fundamentaliter. Et si accipiatur pœnitentia secundum communem modum loquendi pro ipsa confessione facta à pœnitente; erit Sacramentum præuenienter; & dispositiuè.

Quō pœnitentia sit Sacramentum formaliter.

Quō pœnitentia sit sacramentum fundamētaliter.

Quō pœnitentia sit sacramentum dispositiue.

Culpa effectiuè ponitur à Deo.

De quarto dico, quòd culpa principaliter, & immediatè tollitur à Deo, & gratia infunditur à Deo, & ministerialiter, & quasi instrumentaliter à Sacerdote absoluente, significatiuè uerò, & instrumentaliter tollitur culpa ipsa per pœnitentiam, quæ est sacramentum eo modo, quo dictum est circa principium huius quarti libri. s. quòd Sacramenta nouæ legis sunt instrumenta Dei. Hoc patet ex dicto Christi in Matth. & Ioanne: Quorum remiseritis peccata, &c. Sed consideratur hoc in aliis Sacramentis, cum signum sit quædam relatio, & Sacramentum formaliter uel solum fundamentaliter. Sensibilia per se, & primo sunt in sola tertia specie qualitatis. Sensibilia uerò per se, & non primo sunt quantitas continua, & numerus, & motus, uideas si aliqua relatio. &c.

Matth. c. 16.
Ioānis c. 20.

SED nunquid actus pœnitendi, de quo dictum est in secundo articulo præcedentis quæstionis, necessario præexigitur ad pœnitentiam, quæ est Sacramentum, ut scilicet per eam tollatur culpa, & intendatur gratia: Magister uidetur dicere, quòd sic, sed uidetur derogare nimis Sacramentis nouæ legis, quòd non habeant efficaciam, nisi sicut Sacramenta ueteris legis, sicut uidetur ibi innuere Magister quantum ad hoc. Dist. 18. c. 6.
Dico ergo, quod sic adultus suscipiens baptismum non fictè, sed cum intentione suscipiendi illud, quod Christus instituit, & ecclesia facit, & non ponit obicem scilicet habendo actum peccati mortaliter, uel potestatem peccandi mortaliter, uerè purgatur à peccato actuali, dato, quòd non habeat actualem contritionem de commissis, etiam infunditur sibi gratia.

ita di-

ita dico in proposito de penitentia, siue de sacramento pœnitentiæ; & confirmatur, quia non tenetur implere omnia præcepta ex charitate.

Dico autem, quòd sicut adulto baptizato infunditur maior gratia, si præcederet bonus motus intrinsecus contritionis, ita in proposito.

In pęnitentia requiritur cōfessio uocalis.

SED quòd non aliquo modo plus requiratur in pœnitentia, quàm in baptismo ex parte suscipientis. Nam in pœnitentia requiritur confessio uocalis, uel saltem mentalis, in non potente loqui, & ideo præexigitur saltem actua pœnitendi, qui est imperate intellectui, ut saltem recogitet commissa. In baptismo autem non est necessarium, ut patet. Est autem dissimilitudo in hoc, quia baptizatus cum actuali peccato mortali dummodo sit aliquo modo fictus, licet non recipiat gratiam, non tamen est rebaptizandus, ut dictum fuit in sacramento baptismi. in proposito autem non sic esset dicendum, ut patet. Et ratio dissimilitudinis patet, quia baptismus non est iterabilis, Penitentia autem sic. Ex his dictis consideratur illa conditio posita in descriptione pęnitentiæ, quæ est conditio penitentis, quomodo requiratur, & quomodo non. Ex dictis etiam uidetur, quòd hoc sacramentum nullo modo potest dispensare non sacerdos in aliquo casu, immo cauendum est, ne sit indetrimentum confiteri in aliquo casu non sacerdoti, cùm non sacerdos non possit recipere uerba sub sigillo confessionis.

Differētia inter baptismū, & pęnitētiā.

PRIMVM principale quantum ad dubia primum dubium est, an pœnitentia sit in nobis ex acquisitione.

RESPONDEO, quòd sic, quia pœnitentia continetur sub iustitia, sed iustitia est in nobis ex acquisitione, ergo & pœnitentia.

Duplex est pęnitentia.

VBI sciendum est, quòd duplex est pœnitentia. Vna habilitans hominem ad puniendum peccatum proprium in ordine ad finem, non transcendentem nostram facultatem naturalem. Alia in ordine ad finem supra nostram facultatem naturalem pœnitentia primo modo dictæ. In nata sunt nobis principia scilicet naturalis cognitio boni, & dilectio. & naturalis cognitio mali, & detestatio: in quorum uirtute per habitum potest habitus pœnitentiæ acquiri. Pœnitentia autem secundo modo dicta à nobis etiam acquiri potest per actus, ut aliqui dicunt; non tamen in uirtute naturalium principiorum, sed super naturalium. s. super naturalem cognitionem, & dilectionem finis transcendentis nostram facultatem naturalem.

SECVNDVM dubium est, an pœnitentia concipiatur in nobis ex timore.

Eccl. cap. 1.

RESPONDEO, quòd sic. Nam timor domini expellit omne peccatum, sed non nisi mediante pœnitentia, ergo pœnitentia concipitur ex timore.

VBI sciendum est, quòd pœnitentiam concipi ex timore potest intelligi dupliciter, aut quòd secundum seipsam concipiatur, & sic non est uerum. dico de illa, quæ est in nobis per infusionem; aut secundum suam propriam dispositionem in nobis, & sic concipitur ex fide, & ex spe & ex amore aliquo, & timore. Vnde, quia talia dispositio est ex parte nostra, & ideo uoluntaria, & cuius motus uoluntaria possunt esse diuersa motiua, & ideo non est semper unus modus concipiendi illam dispositionem. Et nota, quòd non est idem timor, & pęnitentia, quia obiectum timoris est peccatum in quantum meretur arduum malum pęnæ, pœnitentiæ autem est peccatum, ut est contrarium iustitiæ diuinæ legis, & capiabile per actum pœnitentis.

TERTIVM dubium est, an actus pœnitendi sit nobilior habitu pœnitentiæ.

RESPONDEO, quòd sic, quia Arist. ait primo ethic. felicitas ciuilis non consistit in uirtute, sed in operatione optima secundum optimam uirtutem, ergo. 1. ethi. cap. 6 & 9.

Præterea per actum pœnitentiæ magis quis recedit à malo culpæ, & accedit ad summum bonum per habitum pœnitentiæ. ergo actus pœnitentiæ est nobilior ipso habitu.

AD argumentum principale in oppositum patet solutio ex dictis in tertio Articulo.

DISCTINCTIO XV.

CIRCA DISTINCTIONEM XV. Quæritur.

VTRVM CVILIBET PECCATO mortali actuali correspondeat satisfactio propria.

Scotus 4. sent. dist. 15. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 15. q. 3. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 15. q. 5. Art. 1.
Durandus 4. sent. distin. 15. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinct. quintam decimam quæritur primo, Vtrum cuilibet peccato mortali cōueniat propria satisfactio.

QVOD non: Quia tunc posset satisfieri pro uno peccato, non satisfaciendo pro alio, & per consequens posset tolli unum peccatum sine alio. sed hoc est falsum, quia peccatum non tollitur nisi per gratiam, gratia autem nulli datur habenti peccatum mortale aliquod. ergo.

CONTRA: Satisfactio est solutio pœnæ debitæ pro peccato, sed cuilibet peccato correspondet propria pœna. Vnde legitur Deut. & iuxta mensuram delicti erit plagarum modus. Quid sit satisfactio. Deut. cap. 16.

RESPONDEO, quòd satisfactio potest accipi generaliter, & proprie, & strictè. Accipiendo generaliter sunt quinque uidenda. Primum de ratione nominis. Satisfactio pōt accipi pluribus modis.

Secundo, Vtrum hoc sit possibile.
Tertio in quo consistit.
Quarto de principali quæsito.
Quinto utrum satisfactio pro uno peccato possit separari à satisfactione pro alio peccato.

Satisfactio debet esse uoluntaria. De primo dico, quòd satisfactio est redditio uoluntaria æquiualentis pro æqualenti, alias non debiti. Prima particula patet, quia satisfactio non est datio absoluta, sed redditio, & hoc notat hæc particula satis. Dicit enim conuersionem ad aliud præcedens. Secunda particula patet, scilicet uoluntaria. nam si non sit uoluntaria, non erit satisfactio, sed satispassio, sicut in damnatis, qui satis patiuntur. Nam si non esset æquiualens pro offensa, id est si non tantum placeret offensa, quantum læsit cum offensa, non esset satisfactio. Vltima etiam particula patet, scilicet secundum acceptionem offensæ. nam si non de potentia ordinaria, saltem de potentia absoluta, potest Deus remittere culpam sine satisfactione æquiualenti ex natura rei, ut dicetur in 2. Articulo.

Sed dicat quis: Actus satisfactionis est ne actus uirtutis?

Respondeo, quòd sic, quia est actus pœnitentiæ, pœnitentia est iustitia, ait ergo, sed hoc est uerum de uoluntaria, sed de uiolente dico, quòd licet non sit actus uirtutis, respectu satisfacientis tamen est actus uirtutis respectu, iudicis cogentis. Satisfactio quid. Vnde satisfactio est pro illata iniuria uoluntaria repræsentatio secundum iustitiæ æqualitatem cum proposito non committendi nouam iniuriam.

De secundo uidendum, an huiusmodi satisfactio sit possibilis. Dicitur ab aliquibus, quòd homo non potest ex se satisfacere pro peccato. Quod probatur, quia peccatum mortale aufert à Deo honorem debitum, sed nullum bonum à uoluntate factum potest æquiualere bonori Deo debito.

Item offensa mensuratur ex offenso. Deus offensus est infinitus, ergo offensa est infinita, sed omne bonum, quod potest à nobis fieri, est finitum, ergo.

D. Aug. 83. q. q. 65. & Bernardus de de ligendo Deū cap. 16. Item omne bonum, quod potest à nobis fieri, est Deo debitum propter beneficium creationis, & conseruationis, & per cetera huiusmodi, nec est sufficiens, ergo nullum nostrum bonum potest esse satisfactorium. sed rationes istæ non concludunt.

Præterea grauius est peccatum mortale actuale, quàm originale, sed nullus purus homo satisfacere potuit pro eo, igitur nec pro actuali mortali.

Vide Ricar. in 4. dist. 15. q. 2. Dico igitur aliter, uidelicet quòd homo potest satisfacere in uirtute meritorum Christi, quia merita passionis eius fuerunt toti trinitati magis accepta, quàm sibi essent inacceptæ omnes offensæ hominum. Nam ipsa pœnitentia, sicut cetera sacramenta, habet efficaciam à passione Christi, quia ipsi Deo in infinitum fuit accepta, quis enim poterit Deo satisfacere pro peccato sua uirtute?

Sed ista opinio si loquitur de facto, & de potentia Dei ordinaria secundum ordinata, & præmissa à sua sapientia; uerum concludit. omnia enim bona hominum non sunt ex se satisfactoria Deo, sed sunt satisfactoria in uirtute meritorum Christi, uel præuisorum, ut fuit tempore ueteris legis, uel ut exhibitorum in noua lege. sed si intelligatur de potentia Dei absoluta, falsum concludit, potuit enim Deus præfigere alium modum redemptionis humanæ, quàm per filii sui incarnationem. Vnde Augustinus libro de Trinitate dicit, quòd hunc modum redimendi Deus statuit, non quòd aliter redimi non poterat genus humanum, sed quia ilic modus magis homini congruebat. lib. 13. de tri. cap. 10. Tunc ad rationes in oppositum dico, quòd prima & secunda non concludunt, quia honor debitus Deo, quem peccator per peccatum aufert, est honor, quem ipse Deo debebat, & per consequens est formaliter finitus, similiter culpa est formaliter finita, licet obiectiue sit infinita, sed patet, quòd supposita Dei gratia habere potest actum bonum æquiualentem offensæ, qui quidem actus erit formaliter & obiectiuè infinitus, quia circa Deum. quō culpa sit finita, & infinita.

Tertia ratio probat, quòd nullus actus hominis ex natura rei præcisè est satisfactorius secundum æquiualentem iustitiam omnibus pensatis; sed non probat, quin possit esse talis secundum acceptationem liberam.

Ad ultimum dico, quòd licet actuale mortale sit grauius originale ipsi personæ, originale tamen est grauius naturæ, quia totam naturam refecit, & sic per purum hominem, uel purus homo non potuit satisfacere.

De tertio dico, quòd generaliter loquendo, scilicet quòd satisfactio consistit in actibus pœnalibus, uel exterioribus uoluntariè assumptis, uel interioribus passionibus uoluntariis, posset tamen acceptare aliquem actum bonum charitatis, puta unam bonam intensam dilectionem, siue charitatem pro satisfactione præcedentium peccatorum; non tamen illa dilectio esset satisfactio in quantum pœnosa; sed satisfactio pro quanto plus honoris redderetur per ipsam, quàm per unam uoluntariam passionem, quæ esset formaliter pœnosa.

De quarto dico, quòd non quilibet peccatum appropriat sibi propriam satisfactionem, ita quòd illa eadem non possit satisfacere pro alio, uel etiam per illo peccato, non posit aliter satisfieri.

Immo dico, quòd una satisfactio secundum speciem posset satisfacere pro omni peccato. Non enim est aliquod peccatum, pro quo non posset satisfieri per conditionem. Vna enim satisfactio secundum numerum, puta una contritio numero posset satisfacere pro isto peccato, & pro illo etiam, & pro pluribus simul, adeo posset esse intensa, cuilibet ergo peccato correspondet propria satisfactio, id est appropiata pro tunc, quia

quia quodlibet peccatum requirit propriam satisfactionem. Sed utrum habeat hanc uel illam, uel utrum habeat illam, quæ non sit alterius peccati, uel illam, quæ sit illius, uel alterius, totum hoc accidit.

De quinto dico, quòd nunquam Deus remittit unum peccatum mortale sine alio, & sic una satisfactio non separatur ab alia, & ad hoc sufficiat ratio principalis facta superius. non enim secundum potentiam Dei ordinariam remittitur peccatum mortale sine infusione gratiæ, sed non infunditur gratia habenti aliquod peccatum mortale, quia iam simul esset amicus Dei, & inimicus. Hoc probatur per Augustinum de uera, & falsa pœnitentia. non enim separatur satisfactio pro uno peccato ab alio quantum ad esse. Vnde de pœnitentia: Falsam pœnitentiam constat cum spretis pluribus de uno solo pœnitentia agitur. consimiliter agitur de uno. ergo satisfactio unius ab alia separari non potest, nec ita pro uno, quòd nõ pro alio possit satisfieri sine alio; possunt tamen aliquomodo separari quantum ad effectum. Nã satisfaciendo pro uno peccato posset quis impediri per aliquam uiam satisfaciendo pro alio, uerum est si impedimentum, uel merita Christi totaliter satisfacerent, sicut faciunt pro adulto baptizato, uel pro absoluto à pœna, uel culpa seruarentur sibi alibi.

De pœnitentia distinc. 16. ca. 2.

Dist. 5. ca. ult.

Accipiendo autem satisfactionem strictè, dico, quòd satisfactio est operatio exterior laboriosa, uel pœnalis uoluntariè assumpta ad puniendũ peccatum à se commissum, & ad placandum diuinam maiestatem offensam, & ista est satisfactio, quæ peccatori confitenti à Confessore imponitur. Et ista communiter consistit in tribus operibus laboriosis. s. oratione uocali, ieiunio; & elehemosina, secundum. s. quòd sunt tria genera peccatorum. s. carnis, contra quam est ieiunium. Superbia, contra quam est oratio. Concupiscentia oculorum, contra quam est elehemosina. Ad ista enim tria reducuntur omnia peccata iuxta illud Ioan. 1. Omne, quod est in mundo, aut est, &c. & ita naturaliter loquendo contra ista peccata impositæ sunt istæ satisfactiones. Itaq; cõformiter reddant singula singulis non tamen est ista necessitas absolute. Ideo in casibus est mutandus ordo. Vnde uni nobili, qui fuit luxuriosus, & esset ita delicatus, quod non posset ieiunare, uel orare, imponenda esset elehemosina, uel oratio, & deberet fieri secundum quòd magis acceptaret. Dico etiam, quòd si peccator maximus confiteretur, & nollet recipere aliquam pœnitentiam, id est nollet promittere facere aliquam satisfactionem, sed assereret se habere propositum non peccandi mortaliter de cetero, absoluendus esset, ne incurreret in desperationem. sed aliquis quæret an partes satisfactionis sint sufficienter numeratæ.

Satisfactio strictè sumpta quid sit.

Tria sũt genera peccatorum.

Ioan. 1.

Respondeo, quòd sic. Vnde sciendum est, quòd debemus satisfacere de bonis nostris. Tria autem habemus bona secundum Philosophum, scilicet bona fortunæ, quæ ab eo uocantur bona exteriora, de quibus satisfacimus per elehemosinam, sub quo comprehenditur quicquid expenditur in proximorum utilitatem. Bona corporis, de quibus satisfacimus per ieiunium, sub quo comprehenditur quicquid pertinet ad corporis flagellationem, uel afflictionem. Bona animæ, de quibus satisfacimus per orationem, sub qua comprehenditur quicquid Deo exhibetur per latriæ uirtutem.

Bonorũ tria sunt genera pri.

mo ethic. c. x

Ad rationes principales pro, & contra patet solutio ex dictis. Sed quid dicemus de flagellis, quæ Deus permittit?

Respondeo, quòd aliqua sont satisfactoria, Aliqua non. Vnde flagella, quæ permisit Iob, dico quòd quia erat iustus, & sanctus, propter patientiam fuerunt ad augumentationem præmij, & meriti: Ipsi autem Mariæ permisit lepram, & huiusmodi flagellũ fuit satisfactorium, quia uoluntarie substinuit propter peccatum murmurationis, quod commiserat contra Dominum, & Moysem. Ipsi cœco propter eius glorificationem. Ipsi Herodi in initium infernalis supplicij.

Vide Augus. 1. de ciuitate Dei cap. 8.

Vnde Persius Nobile uincendi genus, & patientia.

VTRVM QVICVNQVE INIVSTE abstulerit, uel retinuerit rem alienam teneatur illam restituere, quòd non posit uerè pœnitere absque tali restitutione.

Scotus 4. sent. dist. 15. q. 2.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, utrum posit quis uerè pœnitere, & uere absolui, nisi restituat aliena, quæ nouit se iniustè tenere. ita quòd non sit necessarium restituere alienum.

Qvod sic: Quilibet tenetur diligere se, plusquam alium, ergo quando tenet alienum, quòd scilicet sit necessarium ad sustentationem sui, uel quòd est sibi magis necessarium, quàm ei, cuius est, non est obligatus, & potest hoc tenere, ergo.

Item restitutio non est facienda ad malum Reipublicæ, & eius, cui fit. Sed si restituatur gladius furioso, poterit esse ad turbationem Ciuitatis, & eius, cui fit restitutio, ergo in tali casu, & in consimilibus non sunt restituenda aliena.

Præterea homo non tenetur restituere, nisi scist, quibus sed frequenter contingit, quòd non possunt haberi, uel ignorantur, ergo non semper tenetur.

Præterea nullus tenetur facere restitutionem in præiudicium boni communis, quia secundum Philosophum bonum commune debet præponi bono proprio, igitur non semper facienda esset restitutio.

1. Ethic. c. 1.

Præterea in bellis, siue prælijs inferuntur dãna innocentibus, & tamen non est consuetum talibus restituere. Consuetudo autem est optima interpres legum: extra de consuetudine, ergo in isto uidetur, quòd restitutio nun teneatur.

Præterea extra de iniurijs, & damno dato, si culpa dicitur, quòd qui occasionẽ damni dat damnum uidetur dedisse, & tamen non omnes eum adiuuantes tenentur restituere, quia tunc restitutio excederet damnum.

Item si aliquis procuraret sibi aliquod beneficium ecclesiasticum, cum iam esset in potentia propinqua ad habendum; si alius diligentior superueniret, & sibi tantum procuraret, quòd habere ipsum damnificaret, quia ille, qui est prope magnum bonum, & nõ obtinet infortunatus est, & tamen talis non tenetur restituere.

Præterea retrahens personam utilem Religioni ab ingressu eiusdem, damnificat iustè, nec consuetum est tales restituere de damno illato Religioni.

Item mulier de adulterio suscipiens filium exhæredat iuste uerum hæredem, & tamen secundum multos restituere non tenetur, si hoc non fecit animo exhæredandi sed luxuriandi.

In 5. epistola. CONTRA id est Augustinus in littera contra Macedonium: si res ablata, propter quam peccatum est, non redditur, pœnitentia non agitur, sed fingitur. &c.

Exod. cap. 22. Item exo. si non habuerit fur quod pro furto reddat, ipse uenundabitur.

24. q. 6. cap. 1. Et August. ait: non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

Respondeo quòd hic sunt tria uidenda. Primũ est, quomodo dominia rerum sunt distincta .s. ꝙ hæc dicatur meum, illud tuum, nam si omnia essent communia, non esset inquirendum de restitutionibus. Secundo quomodo dominia rerum iustè distincta transferuntur. Tertio de principali quæsito.

DE PRIMO sit prima conclusio, quòd dominia non sunt distincta iure naturæ, sed iure positiuo. (Distin. 8. ca. 1) Hoc probatur per illud Decretorum: Iure naturæ sunt omnia communia omnibus, & (cap. 2.) adducit Augustinum super Ioann. Quilibet possidet illud, quod possidet humana uoluntate, nam iure diuino Domini est terra, & plenitudo eius. iure ergo humano dicitur: hæc domus est mea, hæc uilla est tua. Hic seruus est meus, & ibidem iure imperatoris, qui audent dicere: hæc uilla est mea, & ibidem subditur per iura regia possidentur possessiones. ergo, ex dictis ergo sequitur corollarium quòd in statu innocẽtiæ omnia fuissent cõia, nec aliquis occupasset aliquã rem, quæ fuisset alteri magis necessaria, ꝙ̃ sibi, sed occupasset rẽ quã sibi ꝑnouisset magis necessariam, ergo post lapsum hoīs reuocatũ est præceptum de cõitate omnium rerum, & concessum est homini diuidere dominia, & possessiones; & hoc fuit rationale, quia post quàm homo factus est iniquus, si omnia fuissent communia, magis cupidi essent, & fortiores oppressissent, & ita turbaretur pax, & bonum commune.

Corollarium. Omnia fuerũt cõia in statu innocẽtiæ.

Vnde legitur Gen. de Nembroth, quòd robustissimus uenator coram Domino, id est hominum aprehensor. (Gen. cap. 10.) Vnde politia Arist. 2. politicorum longè melior est, quàm politia Socratis, quoniam reprehendit de omnibus communibus, qui dixit, quòd omnia debebant esse communia. (2. politicorũ circa princip.)

Secũda sequitur ex prima, quòd post lapsum facta est distinctio dominiorum, & possessionum per leges positiuas, & probabile est, quòd hoc modo. s. quòd homines forte diuisi, qui conueniebant ad ædificandam unam Ciuitatem eligebant de se ipsis aliquem, ut aliquos prudentiores, qui dominarentur orbi, qui diuiderent possessiones, orbitale dominium fiebat ex tunc iustum in his, quæ non essent contra Deum, ita ꝙ de cetero tenebantur sibi obedire. unde probabile est, ꝙ Noe post diluuium diuisit filijs suis regiones per se, & suis posteris. uel forte ipsi tũc inter se pacifice sibi diuiserunt, ut legitur Gen. ꝙ Abraham dixit Loth, quòd eligeret sibi unam regionem, & ipse acciperet sibi unam aliam. (Gen. cap. 13.)

Tertia conclusio ita sit, uidetur quid requiritur ad hoc, ut lex positiua sit iusta de quo dicendum, ꝙ duo requiruntur .s. prudẽtia & secundum eam legislator condat legem secundum rationem rectam & auctor, non enim legiat iudicium prudentis nisi illos, super quos habent aliquam authoritatem. Authoritas autem est duplex. s. paternalis, & politica, prima fuit in lege naturæ & in statu innocẽtiæ. pater enim habuit authoritatem super filios, nec ita fuit reuocata, sed magis confirmata in lege Mosaica, & euangelica. Secunda fuit, & incepit eo modo, quo dictum est in secunda conclusione.

Authoritas duplex est.

DE ratione principali dico, quòd translatio rerum potest esse totalis, quantum ad dominium, & usum, nihilo reseruato de dominio apud transferentiam, & utrunque potest fieri uel authoritate publica s. principis uel legis, uel authoritate priuata. s. ipsius, qui dicitur immediatè rem possidere, & utraque translatio. s. totalis, uel particularis ab utraque authoritate. s. publica, uel priuata pôt esse licita patet sic authoritate publica, quia sic ex tali authoritate potuerunt licitè dominia, possessionesque diuidere, & patuit in secunda conclusione primi Articuli, licet possit trãsferri de uno ad alterum, culpa exigente, uel alio casu rõnabili.

SED hic essent multa uidenda, require alibi, quamuis Scotus ualde prolixè tractet istum articulum tamen transeo.

De tertio dico, quòd constitutio est duplex, una intrinseca, & uoluntaria, & ad istam tenetur quilibet semper, & per semper, & de omni re, quam se nouit iniustè tenere, & inuito domino, cuius est.

Restitutio duplex est.

Alia est extrinseca, & actualis, & ad istam tenetur etiam quilibet, exceptis aliquibus casibus, ubi est impotentia faciendi. & isti sufficit uoluntaria satisfactio cum proposito satisfaciendi actualiter, cum poterit.

Si quæras cui facienda est restitutio: Dico quod

Cui sit fienda restitutio.

quod illi, cui ablatum est, uel hæredibus, uel eius propinquis, & si ipse mortuus est: uel pauperibus, si omnino ignoratur cui sit facienda.

Per quem sit facienda restitu.

Si quæras per quem est facienda; Dico, quòd si Domino, cuius est res, notum sit, ꝙ tu habes rē suam, potest fieri per temetipsum. si non est illi notum, non debes te infamare apud illum, sed debes eam restituere per aliquam personam fidelē, & maximè per Confessorem, ut nullo modo possit te manifestare. Si non restitutio sit facienda potest fieri uel per fidelem Confessorem, uel per te ipsum cum consilio boni uiri.

Quando sit facienda restitutio.

Si quæres quando: Dico, quòd cum primum opportunitas occurrit, est facienda restitutio actualis extrinseca, excepto casu, de qua dicetur in solutione secundi Articuli principalis. Voluntaria autem, & intrinseca est facienda statim simpliciter, nam pro quocunque tempore tenemur uitare actum cuiuscunque peccati mortalis.

Dico ergo, quòd si restitutio esset facienda alicui, & dictaret, quòd nō possit remitti res sine maiori damno remittentis, quæ illa res esset utilis ei, cui remitteretur in tali casu dicit Scotus, quòd restitutio posit commutari, ut satisfaceret ei spiritualiter satisfaciendo pro eo pauperibus. sed illud uidetur dubium de hoc, & de aliis dubiis consimilibus, ideo quæratur alibi.

Nota istos casus.

Ad primum principale dico, ꝙ si tenere rem alienam sit in extrema necessitate, nō debet eam reddere, si uero ipse, & ille, cuius fuit, sint in estrema necessitate, tunc si Dominus, cuius erat res, primo deuenit ad istam necessitatem, reddenda est ei dupl:ci iure, tum quia primo erat eius, tum quia facta est eius, cum deuenerit ad istam necessitatem. Si uero ille, qui retinet primo deuenerit ad istam extremam necessitatem, non est reddenda alteri, quia illo priori facta est sua. Si uero simul deuenerunt, reddenda est illi, cuius primo fuit, quia, ut patet, nunquam decidit ab eius dominio. Si uero postea ille cuius est, deuenit ad extremam necessitatem, non per hoc acquirit ius maius, nisi ille, qui possedit, non esset amplius in extrema necessitate, & illi non esset amplius necessaria.

Ad argumentum quando dicis, ꝙ debet plus diligere se, quàm alios dico, quòd uerum est iuste, sed non iniuste, & contra salutem animæ. Esset autem cōtra salutē animæ, quando uelles seruare corpus suum per detentionem rei alienæ, quæ non est facta sua. Si uerò retinens rem alienam, non sit in extrema necessitate, patet, quòd reddenda est ei, cuius sit, non obstante, ꝙ magis ea indigeat; & cum dicitur: debes te plus diligere; patet quid dicendum.

Pro solutione aliorū argumētorū uide Scotum in pñti quæst. & Ricardū in pñsenti distinc. 5. q. 4.

Ad secundum dico, ut dictum est in tertio Artic. restitutio est uoluntariè facienda, & statim, sed in illo casu, & similibus, ubi probabiliter crederetur, quòd restitutio actualis extrinseca esset contra bonum eius, cui fieret; dico, ꝙ esset differenda, donec cessarent tales circunstantiæ, non obstante, quòd ista retentio esset inuito illo, quia iustè esset inuitus.

VTRVM DAMNIFICANS ALIVM in bonis personæ, scilicet corporis, uel animæ teneatur restituere ad hoc ꝙ possit uere pœnitere.

Scotus 4. sent. dist. 15. q. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 15. q. 2. Art. 5.

Quæstio tertia.

TERTIO quęritur, utrum quis teneatur ad restitutionem boni personalis iniustè accepti.

RESPONDEO quòd bona personalia sunt in duplici differentia, quia quædam pertinent ad animam, & quædam ad corpus. pertinentia ad animam sunt essentialia, & ista non possunt auferri directè, quia nemo potest cogi ad peccandum, quia peccatum adeo est uoluntarium, quòd si non, secundum Augustinum, non esset peccatum. Potest tamen auferri indirectè cum minis, uel suasionibus, & huiusmōi, inducendo aliquē ad malum, & retrahendo à bono, & talis tenetur ad restitutionem, quantum ei possibile est, inducendo eūdem ad bonum, & retrahendo à malo, si non sufficiat semel, uel bis; cū homo citius peruertatur, quàm conuertatur; oportet frequenter, & solicite orari ab aliis pro eo ad Deum, ut eum conuertat. Debet etiam inducere eum ad bonum per alios si fieri potest sine manifestatione delicti occulti, & ideo patet quantum periculum est inducere aliquē ad malum, uel subtrahere à bono, quia uix uel ualde difficultas potest quis pro talibus sufficienter satisfacere. Hæc dicit Scotus. Pertinētia ad corpus sunt multa, quæ possunt iustè auferri. potest aliquis aliquem interficere, uel percutere grauiter, uel leuiter, & tunc uidendum est, qualis lex sit instituta. Tertio de principali proposito.

De uera religione.

De primo dico, quòd si in talibus instituetur lex talionis iusta esset, quia non facile possunt restitui, & compensari talia damna illata per bona fortunæ, quæ non æquiualent illis bonis corporis. Et si dicas, quòd tunc essent iudaismi, quia ita erat institutum in lege mosaica; Dico, quòd non sequitur, quia non obseruantur tales leges in quātum mosaicę, sed in quantum à Deo, & à Legislatore in lege Christiana, nec est inconueniens, quia in multis talibus concordamus, immo est de facto, quòd multæ leges in iure canonico sunt illis consimiles.

Iste terminus talionis secundum Iuristas signat retributionē pœnæ similis pro pœna [illegible].

De secundo dico, quòd communiter pro homicidio instituta est lex talionis, quòd qui interficit gladio, interficiatur. hoc etiam rationabiliter non solum in lege ueteri, sed in noua innouatum est, & statutum: Qui gladio ferit, gladio peribit. Et si in aliqua communitate ista lex non sit statuta, uel non obseruetur, nullus debet eam sibi inferre, quia nullus debet esse homicida sui ipsius sine Dei præcepto speciali. Debet tamen exponere se morti pro aliqua iusta causa, puta pro defensione sui ipsius, quando aliter non potest euadere mortem, uel pro defensione fidei Christianæ,

Matth. ca. 26.

uel pro alia huiusmodi re, ut.s.faciat debitã restitutionem eius, quod iniustè abscidit. Debet etiã patienter, & uoluntariè pati mortem, quando ab aliquo sibi infertur secundum legem talionis. Propter homicidium debet etiam restituere, si pôt, bona temporalia filiis, uel parentibus, quæ perdiderunt ex morte eius, quem ipse iniustè interfecit.

Nota pondu singulare p Confessore.

Et mirum est, quòd aliqui fatui absoluunt homicidas sine restitutione, cum tamen non absoluant illum, qui interfecisset bouem alterius, nisi sufficienter satisfaceret ei, cuius erat bos, integraliter de toto damno illato. Hoc dicit Scotus.

De mutilatione, & percussione, alijsque huiusmodi, non est imposita lex talionis communiter, sed ubi est posita, est patienter subst.nenda. debet aût inferẽs tale damnum restituere totũ damnum, quod ex hoc consecuturus est mutilatus, puta si amputauit manum artificis, uel alia huiusmodi, debet etiam restituere expensas factas in curatione, & cęt. huius modi. Et hoc patet de restitutionibus.

Quis est iniustus occidẽs, hf 33.q.5.

Quis autem possit iuste occidere. Sed propter quæ crimina possit quis iuste occidere. Dico, ꝙ cum sit præceptum: Nõ occides, nulli inferiori licitum est occidere nisi in calibus, quos excepit Deus. Sunt autem multi casus sicut patet in Exodo, ut blasfemia, adulterium, homicidium, & multi alij. Si alicuius ergo pro furto non debet quis occidi, cum non sit casus aliquis de illis. Dico, ꝙ peccatũ furti nõ excipitur ab isto præcepto: Non occides, nec in lege Mosaica, nec in euangelica, nec in aliqua parte scripturæ, nec uideo ꝙ aliqua lex positiua, quæ hoc statuit, possit esse iusta nisi super hoc sit à Deo specialiter priuilegiata.

Ex.c.21.& 22

Libro primo.

quod non audiuimus: Hoc probatur, quia Aug. de libero arbitrio dicit, quòd nulla lex potest esse iusta, nisi deriuetur ab aliqua lege diuina, uel cum eã concordet, uel saltem non discordet. Ista amẽ discordat, sed sic est, quòd aliquis occidatur pro illo furto, Dico autem solo quia sic cum esset furator iam presumeretur, quod esset homicida qa præsumitur quod disponit se ad occidendum sibi resistẽtẽ probatur per illud exodi de fure nocturno uel diurno ut habetur. Si fuit nocturnus occidatur occisor non erit reus sanguinis, sed si post ortum solis occidatur fur, occisor erit homicidij reus. causa huius modi diuersitatis est quia de fure nocturno præsumitur quod exponat se ad occidendum sibi resistentem. si quem inueniat. De illo autem, qui die furatur, non sic, quia præsumitur, quòd furetur solum necessitate coactus. & exprimatur totum hoc, quia maius peccatum est adulterium quàm furtum, & tamen pro adulterio non occiditur aliquis in lege Christiana. Vnde si lex Christiana mitigat hanc punitionem, quæ debebat ir pro adulterio non debet grauare priuationem pro furto. Ex dictis in quæstione patet, quid dicendum sit de teni s.s.de principali quæsito. hoc dicit Scotus.

Vide caute.

Exo. cap.22.

Quõ peccatũ adulterij, sit maius, quàm furtum.

VTRUM DAMNIFICANS ALIquem in bono famę teneatur ad restitutionem, ita ꝙ pœnitere uerè non possit nisi famam restituat.

Scotus 4. sent. dist. 15. q. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 15. q. 3. Arti. 5.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, utrum teneatur quis ad restitutionem famæ, quam alteri iniuste abstulit.

QVÒD non: Qui inuenitur falsus accusator, infamis est, extra de calumnia, sed si quis imponat alteri graue crimen quod tamen est uerũ, sed occultum, nõ tenetur iste hoc publice confiteri, sed uidetur posse negare & negando ille accusator redditur mentitor & per consequẽs infamis.

Cap. 1. & 2.

CONTRA id est August. in quadam epistola: Nõ dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si potest restitui, & patet, quòd etiam intelligitur de fama potius, quàm de diuitijs.

Epistola 2. & ponitur 14. q. 6. cap. 1. si res.

RESPONDEO, ꝙ tripliciter potest quis aliquem infamare; uno modo directè, ponendo ei crimen falsum, & scienter, & tunc non est dubiũ quia peccat mortaliter & tenetur reuocare, & si publice infamauit in publico reuocare tenetur, & si in occulto in occulto.

Hoc idẽ Ricardus dist. pñti, Artic. 5. q. 3. Dãnificat qs alium ĩfamia tripliciter.

SI dicas, quòd non hoc potest facere nisi diffamando se, sed non uidetur, quòd debeat se diffamare pro bono alterius. Dico ꝙ bona corporalia non sunt diligenda nisi in ordine ad salutem animæ, ergo non cõtra salutem animæ, sed ista fama .s. quòd reputetur uerax ubi est mendax est cõtra salutem animæ suæ, & maxime, quia ex hoc sequitur, quòd qui aliũ diffamauit, reputatur malus, ubi est bonus, & ideo ad bonam famam non debet diligere salutem animæ, debet igitur reuocare, & si ex hoc ipse habeatur infamis, meruit sibi, & ideo patienter portet pœnam peccati, non enim est iniuste infamis.

Quomõ bona corporalia sint diligenda.

ALIO modo potest quis diffamare alium manifestãdo sibi crimẽ suum quod erat occultũ in publico & tunc iste non tenetur reuocare, quia mentiretur ut patet & nemo debet mentiri propter famam alterius, Debet tamen restituere debito modo quo potest dicendo: ego dixi de te talia uerba incaute & mala dixi, non habeatis de eo nisi bonam opinionem & huiusmodi, alia dicẽdo ista uerba non mentitur, quia certum, quòd incaute, & maledixit manifestando crimen proximi occultum nisi fecisset per modum iuris coram Prælato & huiusmodi, tunc enim dicit certum dicendo quod habenda est de eo bona opinio, quia de quolibet præsumendum est bonum nisi contrarium probetur, sed nunquid peccat talis mortaliter si facit ex odio contra illum, cuius occultum crimen publicat, non est facile euadere quin talis faciat extra charitatem fraternam, & per consequens mortaliter peccat, si uero ex lapsu linguæ, uel ex imprudẽtia nõ est facile euadere quod ex-

Dubia cuffio fa.

eat

cat genus peccati uenialis, quia lingua lubrica est & qui non offendit in uerbo hic perfectus est uir. Nec auditione debet statim talibus uerbis ex improuiso dictis adhibere fidem quia qui cito credit leuis est corde & ideo rara fides est quia multi multa loquuntur.

Iacobi ca. 3.

Cur rara fides repenat.

Similiter dico de illo, qui dicit coram aliis se audisse à tali tale crimen. Ita quod recitat sicut audiuit non addendo nec asserendo ex se nisi quod audiuit.

ALIO modò potest alius alium infamare, sicut tactum est in argumento principali indirecte negando si in iuditio uel coram aliis crimē, quod sibi imponitur, licet uerum sit, quòd cōmisit tale crimen, tamen in occulto, & ita negādo ipsum infamat negantem indirecte, quia reddit eum mēdacem, & iste non tenetur reuocare, quod negauit, quia non tenetur manifestare in publico peccatum suum occultum nisi sufficienter constrictus.

SED numquid iste peccat mortaliter uidetur, quòd sic, mentiendo uerum, & uidetur mendacium perniciosum, quia in infamiam accusantis, ut patet.

DICO, quòd non quia scriptum est Deuteronomio iuste quod iustum est exequeris non in publico Dicendum est quod non potest sufficiēter probari. nam Deus uoluit aliqua occulta sibi seruari. Nam homo uidet ea, quæ patent. Deus autem intuetur cor. non ergo negans in publico crimen sibi impositum in occulto commisit peccatum mendacii in accusante, sed ipse est sibi perniciosus qui sufficienter probare non poterat debet autem ille negans sobrie loqui dicendo credo quod ipse credat dicere uel probare uerum, sed fuit deceptus, & huiusmodi uerbis palliare illius infamiam.

Deut. ca. 16.

Primi Regū. cap. 16.

AD principale patet responsio ex dictis.

DISTINCTIO XVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XVI.

Quæritur,

VTRVM ISTA TRIA: CONTRITIO confessio & satisfactio sint partes pœnitentiæ.

Scotus 4. sent. dist. 16. q. 1.
D. Thomas 3. parte summæ q. 90. Arti. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 16. q. 1. Art. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 15. q. 4.
Durandus 4. sent. dist. 16. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinc. sextamdecimam quæritur primo, utrum ista tria. s. contritio, confessio, & satisfactio sint partes pœnitentiæ.

QVOD non: Pœnitentia est fama simplex. ergo non habet partes.

CONTRA id est Magister in littera, qui dicit, hæc tria requiruntur ad penitentiam, sed non nisi, ut eius partes, ut uidetur, ergo.

RESPONDEO sicut patet ex dictis, quòd pœnitentia potest accipi multipliciter; Vno modo pro uirtute, quæ est quædā iustitia uindicatiua peccati à se comissi. Alio modo pro actu illius uirtutis, qui est quoddam imperare intellectui, ut recogitet peccatum, & uoluntati, ut detestetur illud. Alio modo pro ipso actu imperato. s. pro ipsa recogitatione & detestatione uoluntatis. Alio modo pro tristitia causata in uoluntate ex istis actis imperatis immediate, sed neutrum istorum modorum accipiendo pœnitentiam illa tria sunt partes eius, ut patet. Alio modo pro ut penitentia est sacramentum, & sic est sacræ rei signum, & tunc formaliter pro illo signo efficaci significantis efficaciter ex institutione diuina absolutionem animæ à peccati. Alio modo fundamentaliter pro debita forma uerborum prolatorum a sacerdote iurisditionem habente cum debita intentione, & patet etiam quòd neutro istorum modorum ista tria sunt partes pœnitentiæ proprie nec integrales nec essentiales nec subiectiuæ, sed quid dicemus ad Magistrum?

distinc. 14. q. 2. & 3.

Pœnitentia multis modis pōt accipi

RESPONDEO quòd sunt, uel dicuntur partes pœnitentiæ, quia exiguntur ad pœnitentiam, quæ est sacramentum, uel antecedunt, ut contritio, & confessio, uel consequuntur, ut satisfactio.

AD argumentum patet ex dictis responsio.

VTRVM REMISSIO, VEL EXpulsio culpæ, & infusio gratiæ sint una simpliciter mutatio.

Scotus 4. sent. dist. 16. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, utrum expulsio culpæ ab anima, & infusio gratiæ in anima sint una simplex mutatio.

QVOD non: Expulsio est corruptio culpæ, & habet duos terminos. s. esse culpæ, & non esse culpæ, & similiter infusio gratiæ est creatio, & habet duos terminos. s. non esse gratiæ, & esse gratiæ, igitur sunt ibi quatuor termini, ergo duæ mutationes.

CONTRA: Si expulsio culpæ est alia mutatio ab introductione gratiæ, uel est positiua, uel acquisitiua, uel priuatiua, nec potest dari primū, quia terminus ad quem non est aliquod positiuum excepta gratia. nec potest dari secundum, quia terminus à quo non est aliquid positiuum: culpa enim est priuatio formaliter. ergo.

RESPONDEO, & dico primo, quòd non sunt a una simplex mutatio. Hoc probo dupliciter, primo sic: Vnum simplex non potest plurificari manendo idem, & unum. & hoc accipiendo uniformiter, unum simplex non potest plurificari. ita quòd si unum realiter, & reliquum realiter & si unum simplex plurificatur secundum ratio-

Vide Varronem in 4. q. præsenti.

Iacobi c. 5. & Alexand. Alē sis in 4. parte summæ de confessione.

cata uestra. Sed illud non reputo uerum. non. n. Apostolus Iacobus intendebat sacramentum instituere, sed nos ad humilitatem inducere, quod patet ex eo, quia statim subiungit, & inducit nos ad charitatem fraternam dicens: Et orate pro inuicem, ut saluemini. Certum est enim, q in hoc uerbo non instituit aliquod sacramentum, ergo, nec in illa, Vlterius etiam ipse non habebit authoritatem instituendi aliquod præceptum generale in tota Ecclesia Christiana, cum non esset Episcopus Romanus, sed Hierosolimitanus; nisi forte diceretur, quòd in principio illo Ecclesia Hierosolimitana fuit caput, quod Romani non concederent.

Ioā. cap. 20.

Dico igitur, quod præceptum de confessione haberi potest in Euangelijs Ioannis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata. Ex hoc arguitur sic, quòd Christus tunc loquebatur Apostolis tantum, ergo Sacerdotibus dedit potestatem absoluendi à peccatis, sed credendum est, quòd non tanquam principalibus agentibus, uel remittentibus, quia solus Deus est principalis remissor culpæ, ergo tanquam instrumentis, & arbitribus, sed non possunt esse arbitri peccatorum ignoratorū, ergo oportet, quàm manifestentur eis per confessionem, cum ipsi non cognoscant abscondita cordis, ergo.

Omnibus sacerdotib. data est ptās remittendi peccata nō principaliter, quia hoc est propriū Dei, ergo ministeria liter.

Sed forte dicerent quod uerum est quod concessum est sacerdotibus quod possint peccata dimittere, sed ex hoc non habetur quod nobis sit præceptum confiteri.

Dico quod si concessum sit sacerdotibus mandatū, tamē ipsi Sacerdotes non possunt ut arbitri, dimittere peccata nisi illa sciant, & non possunt illa scire nisi alij confiteantur eis, sequitur quod consequenter eodem præcepto obligantur peccatores ad confessionem, quo obligantur sacerdotes ad absolutionem.

Si uero non sit preceptum, sed purum concessum adhuc sequitur propositum quod Christus concessit hoc sacerdotibus ut possent peccata dimittere propter salutem peccatorum, ut frequenter habetur in Euangelio quod cum peccatis non potest quis intrare in regnum cœlorum, uel Dei, ergo de necessitate salutis est, quòd pec- peccatoribus dimittantur peccata, sed non habetur à Christo alius modus expressus, quo q̄s possit absolui à peccatis, uel saltem, ut facilior, quàm à sacerdotibus quibus hanc potestatē concessit, licet ipsis cum arbitri sint non possint dimittere peccata ignota. ergo oportet ut eis notificentur per propriam confessionem & per propriā personam, ergo ex ui Euangelij habetur quod spectat ad salutem confiteri propria peccata & qua ratione unam & omnia, ergo.

Conditiones notabiles cō fessionis.

De principali dico quod includit aliqua ex parte confitentis, & aliqua ex parte confessoris. ex parte confitentis includit diligentem examinationem, & peccatorum recogitationem in propria conscientia. ita quod non sit qualicunque, sed diligens quantum est possibile nostræ fragilitati. Item quod de peccatis sic recogitatis habeat aliquam displicentiam & detestationem & propositum non amplius peccandi & propositum etiam obediendi Ecclesiæ de satisfactione non quidem quòd sit necessarium satisfactionem aliquam à sacerdote imponi, quia si nullam uellet recipere ex quo haberet alias duas conditiones permissas absoluendus esset, ut dictum est. sed si recipiat, oportet q obediat sacerdoti, & obedientiam perficiat, si autem non recipiat à sacerdote, oportet quod habeat propositum recipiendi eam à Deo in purgatorio uel alibi & per hoc patet qd non quilibet homo includitur super hoc præcepto, sed solum adultus habens usum rectæ rationis quia aliqui habere incipiūt citius & aliqui tardius & patet quod soli tales includuntur qui non habēt usum rectæ rationis ut possint recogitare, & detestari, & confiteri peccata ex quo ipsa non cognoscunt licet habeant peccata mortalia si nūquam habuerūt usum rationis. Ex parte uero cōfessoris dico de necessitate non sunt confitenda nisi peccata mortalia, uel alia de quibus dubitatur utrum sint mortalia. Venialia autē cum perfecta charitate quæ est nauis Ecclesiæ. stant. & ideo pro eis non oportet recurrere ad pœnitentiam quę est secunda tabula post naufragium. secundū Hieronimum: includitur etiam quod confiteatur omnia peccata mortalia fideliter quę primo sunt recogitata quod nullum dimittatur, quin confiteatur illi eidem sacerdoti alias non potest absolui ab alijs secundum Augustinum de uera & falsa pœnitentia, includitur etiam quod confiteantur circunstantias loci temporis in peccato, & sunt Modus, status personæ & motus, quo ducitur hora propria, & mora secundum Augustinum ubi supra.

Distinct. 2.

Hieronimus ad demetriadem & lib. 2. super Esaiam cap. 3.

Dist. 5. c. consideret.

Quando sit tps confitēdi

Ex parte autem temporis non includitur ex præcepto Ecclesiæ quod Christianus cōfiteatur nisi semel in anno de communi lege. sed sunt multi casus in quibus alias tenetur, ut in casu mortis non solum infirmitatis sed quando aggreditur aliquod arduū de quo dubitatur de periculo mortis ut bellum, & naufragium & huiusmodi & quādo debent recipere communionem uel ordinem sacrum propter reuerentiam sacramenti.

De tertio dico quod Ecclesia non specificat quæ peccata habent confiteri, sed absolute dicit in præallegato cap. omnis utriusque sexus. adultus eo modo quo expositum est de adulto quod semel cōfiteatur in anno omnia peccata sua mortalia tantum, quia uenialia ex quo sunt cum gratia non oportet de necessitate confiteri. Vnde non propter necessitatem sunt confitenda uenialia in se uel propter præceptum Ecclesiæ quo generaliter omnis utriusque sexus ad confitendum ligatur semel in anno saltem.

Ricard. pōte dist. Art. 2. q. 4. i solutione pmi argu.

Sed hoc non uideo. nam cum dicit cap. omnis utriusque sexus quod quilibet confiteatur oia peccata sua uel hoc signum distribuit oē pro mortalibus, & uenialibus quod à nullo conceditur. s. quod confessio uenialium cadat sub præcepto uel tantum pro mortalibus quod conceditur. Verum est ergo non habens peccatum mortale

nullo

nullo modo includitur in isto præcepto: Et cōfirmatur quia irrationale uidetur quod peccatum mortale portet secum aliquod commodum sed modo ita esset, nam in proposito, posito, quòd in ultimo die anni quando debet cōfiteri aliquia non haberet nisi peccata uenialia tenetur confiteri de illis per te, posito quod eodem die anteq̄ confiteatur committat unum peccatum mortale tenebitur confiteri de isto & non de uenialibus, ergo actus peccati mortalis absoluit eum ab obligatione confitendi de uenialibus quod uidetur in conueniens.

D. Thomas 3. par. summæ. q. 65. Art. 1. est nobisc. expresse ait, ad deletionem peccati uenialis nullū est directæ institutum sacramentum.

Dico igitur quod ex nullo præcepto Ecclesiæ habetur quod quis teneatur confiteri in aliquo casu nisi de mortalibus, & confirmatur de Eremitis solitariis.

Confirmatio de Hæremitis solitarijs.

Sed cui erat peccata confitenda Ecclesia specificat in cap. 1. dicto. s. proprio sacerdoti. In primitiua Ecclesia non erant specificati proprij sacerdotes sed Apostoli qui discernebant. hi erant sacerdotes omnium sed postea specificatæ sunt diocesa inter se & parochie & sacerdotes in parrochijs & tunc Curati parrochianarum dicuntur hi proprij sacerdotes non tamen excludendo superiores ut Episcopus non etiam excludendo commissarios seu priuilegiatos sed de hac contētione require alibi & etiam de quando specificauit Ecclesia cum dixit semel in anno, & id tempus intelligitur naturaliter loquēdo circa pascha quia in pasche tenetur etiam quia præcepto Ecclesiæ quilibet communicare tenetur nisi in casu, & cætera.

Dubium.

Sed est hic dubium utrum quis teneatur cōfiteri de peccato commisso statim quod sibi occurrit opportunitas cōfessorum quibusdam dicē tibus quod sic quia quilibet stare debet sine peccato mortali, quibusdam quod non sed possit expectare usque ad tempus quo cogitur confiteri ex præcepto Ecclesiæ.

Alexand. Alē sis q. 2.

Secunda opinio uidetur mitior quia præcepta pœnalia non sunt restringenda sed potius ampliãda & modo ita est quod ex illo capitulo iuris habetur quod teneatur talis statim confiteri, uel quod non debeat siue possit expectare, debet, tamen talis statim confiteri. s. semper habere propositum confitendi fine actualiter uel habitualiter quando obligatur ex præcepto Ecclesiæ & tenetur habere propositum non peccandi.

De se iu.

A d argumentum principale dico quod omnes obseruantiæ legis Christianæ reducendæ sunt ad præceptum Decalogi. præceptum autem hoc de confessione reducitur ad præceptum decalogi: memento ut diem sabbati santifices in quo præcipitur quod Deus colatur, ergo coli debet sicut uult coli & si etiam alio tempore uult coli aliter & aliter colendus sed in lege Christiana uult sic coli, ergo, & cætera.

Præceptū de cōfessione reducitur ad 1. præceptū decalogi. aut ad sabbata sā ctifica.

DISTINCTIO XVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XVIII. Quæritur,

Utrum potestas clauium tantummodo se extendat ad pœnam temporalem.

Scotus 4. sent. dist. 18. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. decimam octauam quæritur, Utrum potestas clauium Ecclesiæ in Sacerdote confessore se extendat ad pœnam tēporalem uel ad culpam.

In hac distin. 18. Magister tractat de potestate clauium.

Quod non ad pœnam, quia, aut ad remittendum eam, aut ad infligendum; non primo modo, quia tūc per frequentes absolutiones posset tolli tota pœna & ita in quolibet confessore esset potestas absoluendi à culpa & à pœna, quod est inconueniens. Nec secundo modo quia tunc pro quolibet peccato posset infligere quamcunque pœnā uellet sacerdos confessor, & confitens teneretur eam obseruare & ita teneretur implere pœnitentiam sibi iunctam omnino indirectam quæ omnino excederet quantitatem delicti, quod est falsum.

Contra: Ad aliquid extenditur, quia alias esset frustra sed non ad culpam immediate, tollitur enim immediate à Deo per infusionem gratiæ, ergo ad pœnam aliquo modo.

Respondeo quod uidetur dicere Magister distinctē quod potestas clauium distinctē Ecclesiæ non se extendit ad remittendam culpā, nec pœnam æternam, sed Deus immediate illam dimittit, quid ergo facit sacerdos Euangelicus, dicit, q̄ Christus concessit sacerdotibus potestatem ligandi, & soluendi. i. ligatos, & solutos esse ostendere eorum arbitrio hoc confirmatur per illud Lucæ de illo leproso, quem prius Christus mundauit à lepra deinde misit eum ad sacerdotem ut, scilicet eum ostenderet esse mundatum.

Magister sent. fuit oblitus fuit, dicens sacramenta cō ferre gratiā, tñ Sacerdotē non uerè absoluere, sed ostendere absolutum. Lucæ cap. 5.

Item de Lazaro quem Christus prius resuscitauit, deinde comisit eum Apostolis soluendum, ita dicitur hic, quod Deus absoluit peccatorem à peccato & pœna debita peccato quando ante confessionem, uel absolutionem conuertitur de peccatis, & tunc sacerdos absoluit eum, id est absolutum ostendit. Dicit autem, quòd se ad pœnam extendit temporalem, quia si pro temporali peccato debetur tanta pœna ex soluenda potest eam mediare uel aliter mutare secundum suum arbitrium.

Ioannis c. 2.

Quære Ricar dū disti. præsē Art. 2. quæst. 1. & 2.

Contra: Secundum hoc: Pœnitentia non esset sacramentum nouæ legis, nam sacramenta nouæ legis ex institutione diuina sunt signa efficatia gratiæ non præteritæ sed futuræ, sicut patet in baptismo puerorum sicut etiam patet in Eucharistia, nam uerba prolata a sacerdote cum debita intentione super debitam materiam non sunt fundamentum signi existentiæ corporis Christi præexistentis ibi in præterito, sed debentis ibi existere in futuro, scilicet in fine prolationis uerborum.

Item

Item sacramenta nouæ legis ex institutione diuina sunt necessaria & immediatæ dispositio ad gratiam infundendam à Deo si dignè suscipiantur, ergo non oportet, quòd gratia præcedat, quia dispositio non est posterior eo, cuius est dispositio,

dist. 14. q. 44. Dico igitur sicut dixi supra, quòd esto quod peccator habeat tantam attritionem, quæ de congruo, uel de condigno mereatur deletionem peccatorum & infusionem gratiæ solum habeat aliquam detestationem peccatorum commissurum & propositum non amplius peccandi mortaliter & faciat confessionem suam completam & fidelem præmissa debita recogitatione in propria cõscientia & intendat suscipere sacramentum pœnitentiæ sicut Ecclesia intendit, & Christus instituit, talis uere absoluitur, & recipit gratiam, nulla gratia præexistente, & hanc excellentiam habent sacramenta nouæ legis supra sacramenta ueteris legis. & etiam, quòd si præuia dispositio sit tanta quòd meruisset remissionem culpæ & infusionem gratiæ tunc in suscipiendo sacramentum pœnitentiæ gratia augumentaretur, & sacramentum, tunc esset signum augumentum gratiæ. Authoritates adductę pro opinione Magistri non cogunt, prima quidem non, quia Christus nõ misit illum ad sacerdotem Euangelicũ, ut confiteretur, & ab eo absolueretur, sed misit eum ad sacerdotem ueteris legis, quia nondum soluerat legalia.

Sacramētum pœnitentiæ pôt dignè recipi ab attrito.

Ad principale dico, quòd se extendit ad deletionem culpæ & obligationis pœnæ eternæ debitę pro culpa non quidem tanquam agens principale, sed tanquam instrumentum Dei, & signum efficax.

Ad difficultatem, quæ tangitur in articulo de iteratione absolutionis uidetur quod secunda absolutio ab eisdem peccatis habeat efficaciam, sicut primo si sit eiusdem rationis & ita totiens posset iterari quod tota pęna debita pro peccato tolleretur ita quòd non purgaretur in purgatorio; & ita in quolibet sacerdote esset potestas. & cæt. Nec oportet hic recurrere ad partes eiusdem proportionis, uel eiusdem quantitatis, quia prima, sicut secunda posset tollere partem eiusdem quantitatis. Sed probabilius uidetur, quòd secunda nihil facit uirtute clauium, sed posset facere propter humilitatem, & uerecundiam, & huiusmodi, & ratio est quia non est absolutio, quia, ut patet non soluitur nisi ligatus, sed ille non est ligatus, ergo.

DISTINCTIO XIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XIX. Quæritur,

VTRVM CVILIBET SACERDOTI in susceptione ordinis Sacerdotij conferantur claues regni Cælorum.

Seraph. Bona. 4. sent. distin. 19. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 19. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 50. q. 2. Art. 5.
Ricardus 4. sent. dist. 19. q. 2.
Durandus 4. sent. distin. 19. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. decimam nonam quæritur, Vtrum in susceptione ordinis sacerdotij conferantur claues ligandi & absoluendi.

Qvòd non: Dicitur de Christo: Claudit, & nemo aperit, aperit, & nemo claudit. Apoc. cap. 3.

Contra: Promittitur Petro, & sacerdotibus: Tibi dabo claues. Et quorum remiseritis peccata, &c. Matt. cap. 16 Ioan. cap. 20.

Respondeo quòd primo uidendum est, quid sint claues quantum ad rationem nominis. Secundo quot, & quæ sunt clauis Ecclesiæ. Tertio de comparatiune earum ad inuicem. Quarto de comparatione earum ad caracterem sacerdotalem. Quinto de comparatione earum ad actus.

De primo dico, quod sicut clauis materialis non est formaliter aperitio uel clausio ostiorum, sed est proximum instrumentum, quo ostium aperitur & clauditur, ita clauis Ecclesię non est formaliter absolutio, uel ligatio, uel arbitratio inter absolutum, uel ligatum, uel inter absoluendum, & ligandum, sed est quædam potestas data Ecclesiæ à Christo, quæ est proximum instrumentum ad hoc.

De secũdo dico, ꝙ est una clauis Ecclesiæ, quę dicitur clauis scientiæ & discernendi, qua sacerdos habet discernere inter lepram, & lepram peccati, sicut erat materialiter in ueteri lege. Nec ista est aliquis habitus scientiæ, sicut uidetur dicere Magister in litera quia quilibet sacerdos rite ordinatus quantumcunque ignarus habet istam. debet tamen concomitari scientia istam clauem ad hoc, ut digne, & recte utatur ea habens eam. Alia est clauis sententiandi. i. soluendi & ligandi. Istę duę claues non sunt nisi in sacerdote rite ordinato & sunt cõcessæ Ecclesię, & sacerdotibus a Christo Io. quorũ remisseritis &c. & fuerunt promissæ p Matth. Tibi dabo claues. Due alię claues proportionabiliter ad istas sunt in Ecclesia quãtũ ad forum manifestum. Nam in Ecclesia est duplex forum, unum occultum, ubi idem est accusator, & reus, & quo ad istud forum sunt duæ claues primo modo dictæ. Aliud est manifestũ, ubi non idem est accusator, & reus, & in isto foro habet etiam Ecclesia potestatem puniendi, excommunicandi, & absoluendi, & in isto alio foro sunt aliæ duæ claues. s. discernendi, & sentẽtiandi proportionabiliter ad prædictas duas, & istæ sunt cõcessæ Ecclesiæ à Christo per Matt. ubi dr̃: Si peccauerit in te frater tuus, & sequitur: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus. & postea sequitur: Amen dico uobis, quecunq; ligaueritis. Vbi, ut patet, datur potestas excommũnicandi, & absoluendi ab eo, & ista potestas, siue istæ claues pñt esse ẽt in non sacerdote, ut in Archidiacono. Ioan. ca. 20. Matt. cap. 16. Matt. cap. 18.

De tertio patet, quòd primæ duæ non sunt eędem cum alijs duabus nec è conuerso, quia primæ duæ possunt esse in simplici sacerdote, in quo non sunt aliæ duæ primæ. Dico ēt ꝙ duę primæ inter se non sunt eędē, nec secundę duæ inter se imo dico, ꝙ sunt distinctę, & alię quamquam alij oppositum dicant licet enim de facto separētur ab inuicem sed in quocumque est una est alia tamen de possibili possent quantum de potentia Dei absoluta. Nam sicut Dominus temporalis posset alicui committere excommunicationem & inquisitionem super aliquo negotio reseruado sibi sententiam ita quòd diceret alicui suo subdito: examina talem super tali negotio sed sententiam dandam serua mihi. posset etiam facere è cōuerso dare. s. auctoritatem alicui sententiandi de tali negotio sine illa examinatione licet ista secūda commissio non esset debita ei qui habet uoluntatem obliquabilem.

Quō claues inter se sint distinctę.

Tu dico, quòd absque contradictione posset deus de potentia absoluta dare alicui unam de illis clauibus sine alia ex quo patet, quòd claues sunt inter se distinctæ.

De quarto dicit quòd primæ duæ claues sunt idem cum caractere sacerdotali ita quòd etiam inter se sunt eadem ita quod potentia confitendi examinandi sentētiandi siue discernendi siue absoluendi, siue ligandi sunt omnino unua, & idem caracter.

D. Tho. dist. 18. huius quæsti. q. 1. solutione primi Argumēti, secūdæ quæstiunculæ.

Contra: In cæna fuit data Apostolis potentia conficiendi; sed clauis ligandi, & absoluendi non fuit eis data, nisi post resurectionē Christi per Ioan. Quorum remiseritis. &c.

Item in Ecclesia nō datur simul quia potestas confitendi datur sibi quando porrigitur sibi calix & dicitur ab episcopo: accipe potestatem celebrādi missam tam pro uiuis quam pro defunctis & tunc ut uidetur imprimitur sibi character sacer sacerdotalis. Postea quibusdam interpositis ponit sibi manum in capite dicens: accipe spiritū sanctum &c. Hoc tamen non assero utrum non simul tempore dentur in Ecclesia prædictæ potestates, tamen ita uidetur.

Item relatio eadem non potest esse ad diuersos terminos, sed character Sacerdotalis, ut est dictum supra est relatio ad diuersos terminos.

De quinto principali secundum illos, qui dicunt potentiam conficiendi, discernendi, sententiandi esse formaliter eundem characterem, esset dicendum, quòd sicut omnis sacerdos potest conficere, si habet debitam materiam, ita & cæt. Sed hoc est supra improbatum; potest tamen dici, quòd licet trea dictæ potestates sint tres distincti characteres dati in tribus signis sensibilibus, ita quòd primus scilicet sacerdotalis, in quo est potestas conficiendi, est principalis, & datur prius tempore, ut ostensum est supra. Alij autem duo dantur simul tempore in impositionē manus super caput. Vel potest dici, quòd tres dantur simul in ecclesia tempore, ita tamen, quòd character sacerdotalis, qui est potestas cōficiendi est principalis, est fundamentum harum duarum: tenendo primam uiam, esset dicendum quòd non quilibet sacerdos eo ipso quòd sacerdos potest absoluere, absolute, & ligare, & discernere habita debita materia, imo nihil posset si recepto sacerdotali charactere in tactu calicis omittere secundum, scilicet impositio manus. tenendo uerò uiam secundam, esset dicendum, quòd omnis sacerdos eo ipso quod est sacerdos habet potestatem conficiendi, discernendi, & sententiandi.

Sed adhuc restat uidere de materia delata si ei omnis pœnitens.

Respondeo, quòd debita materia istis possibilibus, scilicet discernendi & sententiandi, sicut omnis panis triticeus, & omne uinum uitis respondet in eucharistia, & tunc esset dicendum, quòd sicut omnis sacerdos quantuncunque prohibitus uere conficeret habita debita materia, sed peccaret mortaliter, ita omnis sacerdos pœnitentem absolueret uere ab omni peccato quantuncunque prohibitus licet peccaret mortaliter. sed illud communiter non tenetur, sed tenetur, quòd non est debita materia omnis pœnitens, scilicet, nisi detur ei ab aliquo superiori, nam sententiare, & discernere requirit auctoritatem super iudicato. Vnde sicut sententia non esset sententia nisi esset dato à suo iudice ita &c.

DISTINCTIO XX.

CIRCA DISTINCTIONEM XX Quæritur,

VTRVM POENITENTIA IN extremis ualeat ad salutem.

Scotus 4. sent. dist. 20. q. 1.
Ricardus 4. sent. distin. 20. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem uigesimam primam, quæritur. Vtrum pœnitentia ualeat in extremis.

Qvòd non, auctoritates Augustini contra hoc ponuntur in littera.

Item D. Augustinus in sermone de Innocentibus: Percutitur hac anima aduersitate peccator, ut moriens obliuiscatur sui.

Item D. Augustinus. Age pœnitentiam, dum sanus es. si sic egisti pœnitentiam eo tempore, quo peccare potuisti. si autem uis pœnitere, quando peccare non potes, peccata te deserunt, non tu illa.

Eccl. cap. 17. adducit istud Augustini.

Item oē peccatum debet sufficienter purgari per pœnitentiam aliquam temporalem si debeat remitti, sed in morte non remanet tempus sufficiens nec post mortem, ut uidetur, quia sic moriens in peccato mortali statim damnatur,

ita

ita moriens in gratia statim saluatur, ergo post mortẽ non est peccatorum purgatio, ut uidetur.

CONTRA id est Augustinus de uera & falsa pęnitentia & ponitur in litera.

Dist. 7. I can.

RESPONDAO hic ꝙ sunt duæ conclusiones satis certæ, prima est, ꝙ oĩs pœnitentia citra punctum mortis est salutifera. hoc patet citra pũctum mortis homo semper est uiator, sed nulli ꝓclauditur uia salutis in toto statu uiæ. Secũda autem tabula post naufragium est pęnitentia, ergo. Hæc conclusio confirmatur per D. Aug. ad dicta in principali argumento ad oppositum.

1. conclusio.

Hyeroni. ad demetriadẽ.

SECVNDA conclusio est, quòd uia nullus, qui in uita sua fuerit prauus & peccator in morte habet ueram pęnitentiam hoc probatur, quia uera pęnitentia, siue sit solum intrinseca quæ de cõgruo meretur ueniam siue sit extrinseca sacramẽtalis requirit usum liberi arbitrij, ita ꝙ requirit usum recti iudicij rationis & usum liberum uolũtatis, sed in infirmitate mortali propter uehementem dolorem in parte sensitiua talis usus libertatis ualde impeditur licet non totaliter tollatur, & hoc idem tangitur ab August. in litera.

2. conclusio.

Pœnitentiæ seræ periculũ

CONFIRMATVR quia habitus uitiosus aggeneratus in uita ualde inclinat ad oppositum & ualde retrahit à proposito. hæc confirmatio tãgitur ab August in litera. Et confirmat quia uera pęnitentia requirit debitas circunstantias, & maxime finem, ꝙ .s. fiat propter debitum finem .s. propter amorem Dei, & peccatorum detestationem magis, q̃ propter pœnarum timorem, sed tunc ualde difficulter possunt haberi istæ circunstantiæ à tali habituato in uitijs cuius signum est quod communiter conualescunt ad uomitũ redeant, ergo.

Hæc etiam confirmatio tangitur ab Aug. in litera quando dicit: age pęnitentiam in uita, & sanitate. Ex hac conclusione sequũtur duo corollaria primum est ꝙ peccator inducendus est ad pęnitentiam tempore sanitatis. Secundum est ꝙ in infirmitate mortali inducendus est toto posse ad conatum liberi usus recti iudicij & uoluntatis, ita quòd uere pęniteat propter debitum finem, & ad hoc inducenda sunt exempla & huiusmodi & est proponenda diuina misericordia ne desperet adducendo sibi exemplum de latrone, qui licet fuit serotinus in pęnitendo fuit tamen festinus in inueniendo ueniam.

Latronis exẽplũ affertur.

AD argumenta principalia dico, quòd omnes illæ auctoritates Augustini confirmant conclusionem secundam.

AD Vltimam quod moriens in peccato mortali non habet in memoriam, & recordationem peccata, & ideo statim damnatur, sed moriens in gratia potest habere recordationem, scilicet obligationem pro peccatis, quæ comisisset pro quibus pęnituit, & ideo statim non beatificatur donec purgetur. ergo.

DISTINCTIO XXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXI. Quæritur,

VTRVM ALIQVOD PECCATVM posset dimitti post mortem.

Scotus 4. sent. distin. 21. q. 2.
D. Thomas secunda secundæ in tractatu de peccato ueniali quæst. 9.
Ricardus 4. sent. dist. 20. q. 2.

Quæstio prima.

CIrca distinct. uigesimam primam quæritur, Vtrum aliquod peccatum possit dimitti post mortem.

QVÒD non: Mortuus in gratia non potest post mortem peccare, ergo mortuus in peccato nõ pot post mortem à peccato resurgere. Antecedens probatur, quia ex tũc est confirmatus in gratia, & non est amplius uiator. Consequentia patet per locum à minori, quia leuius est cadere, quam resurgere.

CONTRA id est Magister in litera.

RESPONDEO quòd peccatum potest accipi pro culpa, uel pro pœna exsoluendo pro culpa. & potest accipi pro mortali, & pro ueniali accipiendo peccatum mortale pro culpa conclusio est certa, ꝙ non secundum Dei potentiam ordinariam. Ratio est, quia peccato mortali debetur pœna æterna, ergo, si in uita non fuit dimissum & commutata pœna æterna in pœnam temporalem oportet, quod post mortem absoluatur pœna illa, sed æternam non est pertransire, ergo peccatum mortale in uita non dimissum post mortem non dimittitur, sed æternaliter punitur. Accipiendo autem peccatum mortale non pro culpa, sed pro pœna, scilicet peccatum in uita dimissum quantum ad culpam, sed non sufficienter in uita punitum. Conclusio est certa, quòd sic. nam mortuus sine peccato mortali, & per consequens cum gratia est benedicendus, sed Deus nullum beatificat nisi expeditum à solutione omnis pœnæ, ergo, omnis pœna debita pro peccato commisso, & iam dimisso in uita quo ad culpam si non exsoluatur tota in uita soluenda est post uitam, sed non simul cum beatitudine quia beatitudo excludit omnem pœnam non post, quia beatitudo est æterna, ergo ante .s. in purgatorio. Accipiendo ẽt peccatum ueniale pro pœna pro ipso debita dicendum est idem. Accipiendo autem peccatum ueniale pro culpa quæstio habet difficultatem, Vtrum, scilicet peccatũ ueniale in uita non dimissum quo ad culpam possit post mortẽ dimitti, & uidetur quòd non, quia culpa non dimittitur nisi per aliquem actum meritorium extrinsecum, sed post mortem homo est extra statum uiæ, & per consequens nec potest habere actum meritorium, ergo.

Peccatũ mortale non dimittitur, sed æternalr punitur.

CONTRA, quòd possit quis mori in gratia & cum actuali peccato ueniali, ergo antequã ille beatificetur, oportet, ꝙ dimittatur sibi ueniale non solum quo ad pœnã, sed omne quo ad culpam. Primum uidendum est, qualis pœna debeatur peccato ueniali. Secundo de proposito.

De primo dicitur, q per se debetur sibi pœna æterna, sed per accidens temporalis pœna debetur sibi inquantum stat cum gratia, & unitur gratiæ. Prima pars probať, quia alias in inferno esset aliqua redēptio, ubi peccatum ueniale puniretur in damnatis æternalř, sicut mortale, licet nō ita îtēse.

D. Thomas secunda secū. ex tractat. de peccato ueniali. q. 9.

Aliter dř ē conuerso, q. s. de se debetur sibi pœna temporalis, per accidens autem pœna æterna, inquantum unitur peccato mortali. Indamnatis hoc probatur eodem modo, quia in inferno nulla est redemptio.

CONTRA utrunque dico oppositum propter unionem ad gratiam, uel ad peccatum mortale, non exigit genus peccati uenialis, ergo propter talem unionem ad hoc, uel ad illud non debetur sibi pœna temporalis alia uel alia.

DICO, q cum peccatum ueniale non auertat ab ultimo fine semper debetur sibi pœna temporalis secundum quencunque rigorem iustitiæ, unde deberetur sibi pœna æterna uideretur esse contra iustitiam & esset punitio ultra condignum.

Ad probationem in oppositum dico, q in inferno nulla est redemptio illius peccati pro quo, quis damnatur ad infernum, sed patet q nullus dānatur ad infernum propter peccatum ueniale, uō ergo est inconueniens quòd pœna debita pro peccato ueniali tota exsoluatur etiam in inferno quia peccatum in uita dimissum per ueram pœnitentiā & tamen pro eo in uita non satisfactum esto, q ille talis damnetur propter aliud peccatum mortale superueniens, certum est, q post mortem exsoluatur pœna pro illo, sed non æterna, quia tamen quando in uita fuit per ueram pœnitentiam fuit dimissum mutata pœna æterna in temporalē, ergo.

Notabile singulare.

De secundo dicitur, q idem sit remissio peccati & solutio pœnæ debitæ pro peccato soluto, ergo culpa est dimissa, sed post mortem pōt exsolui tota pœna debita pro peccato ueniali cum sit tēporalis, ergo, dicitur, q ultimo mortis illius, qui moritur cum gratia, Deus dimittit sibi omnē culpam uenialem & solū reseruat sibi pœnam exsoluendam. unde neuter istorum modorum placet Scoto & ad aliud nō determinat, sed dicit q alius modus gratur. Primus non placet quia assumit falsum, nō. n. sunt idē omnino quę possunt reparari, sed patet, q pōt esse dimissio culpæ mortalis, uel uenialis in uita & solutio pœnæ post mortē, ergo.

Singul. dubiū

Secundus nō placet, quia certum est, q in ultimo instanti mortis nullus pōt habere actum merito cum sed de cōgruo non remittitur culpa nisi per aliquem actum meritorium, ergo. Posset forte dici q ille qui moritur in gratia dat Deus ante mortem aliquem actū meritorium propter quem dimittit omnem culpam uenialem, ita q nunq permittit talem esse sub peccato ueniali actuali usq; ad mortem. Et tunc patet, quid dicēdum ad illud primum argumentum istius primæ acceptionis.

Ad primum principale patet, q consequentia est falsa accipiendo peccatum pro pœna debita peccato. Nota uero quòd in hac qōne dicit Scotus quòd gratia uiatoris intenditur secundum aliquem gradum per actum meritorium.

VTRVM CONFESSOR IN QVOcunque casu teneatur celare peccatum sibi in confessione detectum.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 21. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 21. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 18. q. 4. Art. 5.
Ricardus 4. sent. dist. 21. q. 2.
Durandus 4. sent. distin. 21. q. 4.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, utrum in aliquo casu sacerdos possit reuelare peccatum sibi confessum sine peccato mortali.

QVOD sic: Cuilibet est licitum renunciare iuri suo, ergo pœnitēs potest renunciare iuri isti, quod sacerdos teneatur cælare, quæ sibi confitentur, ergo potest licentiare, quòd reuelet, ergo in tali casu potest.

Item nullum præceptum est contra charitatē, sed bene despensatione & præcepto, sed in multis casibus uidetur esse contra charitatem cælare peccatum sibi confessum puta quando esset contra fidem uel alter bonum commune, & huiusmodi, ergo.

Item ponuntur insidiæ in nemore sacerdotem & socios transeuntes & recedit unus de insidijs, & occurrit sacerdoti, in introitu Siluæ & confiteť ei omnia sua peccata, tunc sacerdos his auditis non tenetur procedere in uia cępta, quia non tenetur se exponere morti, sed non procedendo rēuelat socijs confessionem factam, quia illi statim aduertent, ergo in hoc casu, & in consimilibus licet confessionem reuelare.

CONTRA de Pœnitentia, & habetur in litera: Sacerdos ante omnia caueat, &c. dist. 6.

Item de pœnitentijs, & remissionibus: Omnis utriusque sexus omnino caueat, ne uerbo, uel signo, uel alio quo uis modo prodeat peccatorem, & sequitur: Si peccatum sibi confessum præsumpserit reuelare nō solum sacerdotio decernimus esse priuatum, uerum etiam ad agendam strictissimam pœnitētiam in arctissimum Monasterium cecludendum. De pœnit. & re. extra.

RESPONDEO & prima conclusio sit, q cælare peccatum detectum tenetur sacerdos de lege naturæ.

Secunda quod tenetur de lege diuina positiua.
Tertia quod de lege Ecclesiæ positiua.
Quarta quando & qualiter.
Quinta de alijs secretis.

PRIMA conclusio probatur sic: Quilibet tenetur de iure naturæ non mentiri, & maxime mendacio pernicioso, sed sacerdos mentiretur recitando peccatum sibi confessum, ergo. Minor probatur, quia non audit in propria persona, sed in persona Dei. Vnde Angelus loquens Moysi in persona Dei uerē cum dixit: Ego sum Dñs Deus tuus; fuisset mentitus Angelus, si hoc dixisset in persona propria. Ita Sacerdos, Cum in eadem Ricard. dist. pñti Ar. 4. q. 1 Exo. cap. 20.

eadem persona sacerdos audit confessionem, & absoluit quia ad hoc audit ut sententiet supaudita, sed absoluit nõ in psona Dei sed i propria persona licet authoritate Dei. Probatur minor, quia absoluit, ut minister Dei, nam si absolueret in persona Dei, & non ut minister posset dicere sine prece pi[illegible]uia, scilicet Dominus te absoluat, nec diceret authoritate, qua fungor, sed absolute diceret; ego principaliter te absoluo sicut angelus absolute dicebat: ego sum Dominus Deus.

Ricard. ubi supra q. 2.

Item quia mentitur sacerdos, dicendo, ego hodie celebraui in tali altari, & dixi talia uerba: Hoc est corpus meum, ergo, patet, quòd non minus celebrat & baptizat in persona Dei, quam audiat confessionem.

Item ratio est insufficiens, quia saltem non mentiretur, si diceretur: Ego in persona Dei audiui talia à tali, uel ego, ut minister audiui in persona Dei talia.

Item sacerdos non mentitur recitando peccatum sibi confessum in uniuersali non applicando se ad aliquam singularem personam, sed absolute, dicendo, occurrit mihi in confessione talis casus, ergo non mentiretur recitando personam singularem. Consequentia patet, quia sacerdos nescit in uniuersali nisi quia audiuit illud à tali persona singulari. Antecedens patet per communem experientiam, quia communiter dicunt sacerdotes, quod non dicerent si mentirentur. Vbi Innocentius Papa respondet cuidam, qui rescripserat sibi, quid esset agendum de tali casu qui sibi in confessione occurrit. Vnde Papa non redarguit, sed scripsit ex quo personam singularem non nominauit imo super casu illo consuluit sibi quid sit agendum. Non tamen teneo illam opinionem, quæ uidetur esse communis ad hanc conclusionem.

Probo igitur primã cõclusionẽ aliter primo sic, & sumit ratio ex parte cõitatis: lex naturæ de fraterna charitate exprimitur Matth. quęcunq; uultis ut faciant uobis hoĩs hoc facite illis, sed nullus debet uelle suam propriam infamiam, sed rectam rationem, ergo, nec alterius sed confessor uellet infamiam alterius si reuelaret peccatum alterius sibi confessum. Ecclesi. Curam habe de bono nomine. & Prouer. melius est bonum nomen.

Matth. cap. 7.

Eccl. cap. 41.
Prouer. c. 21.

Secunda ratio sumitur ex parte fidelitatis, quã quilibet ex lege naturæ tenetur seruare fidelitatem proximo suo quam secundum rectam rationem uellet sibi seruari, sed quilibet uellet sibi secrete seruari secretum commissum, ergo. Hæc ratio tangit Prouer. qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis est celat in anima commissum. certum est autem quod ex lege naturæ non tenetur quilibet esse fraudulentus, sed esse fidelis, ergo.

Prouer. ca. 2.

Tertia ratio sumitur ex parte uirtutis nam quilibet ex lege naturæ tenetur esse uerax & per consequens seruare promissum, sed certum est, quod confessor saltem implicite promittit cælare peccatum sibi confessum, ergo.

Secũda cõclusio principalis probatur sic. Quilibet Christianus tenetur confiteri ex præcepto Christi & per consequens ex iure positiuo diuino ut ostensum est, ergo qui retrahit Christianum à confessione facit contra legem Christi: positiuã, sed reuelans peccata sibi cõfessa retraheret alios à confessione quantum esset ex parte sua, ergo.

Distinct. 17.

Tertia conclusio principalis probata est supra ad aliud oppositum principale.

De quarta conclusione uidendum est, primò de quibus, secundo de quando. De primo dico, ꝙ non solum tenetur confessor, sed alius cui confessor, uel maliciose reuelaret, uel incaute, quia incautia uel maliciosa reuelatio sibi facta à sacerdote non debet præiudicare confitenti, nec dat ius isti, cui fit reuelatio, quòd ipse possit reuelare.

Item dico de illo qui audiret illum qui confiteretur ita quod omnia audita tenetur celare & omnino, & si maliciose obseruat peccat mortaliter. omnia ista possunt probari per rationes factas ad primam conclusionem principalem.

De secundo .s. de quando dico, ꝙ semper & ad pro semper quia præceptum est necessarium & negatiuum .s. non reuelare, & totum hoc põt probari, ut patet per illas rationes primas, sed de quo dicitur, quod quilibet tenetur celare, nisi superiori cui in casu potest reuelari, sed rationes præmissæ, ita concludunt de superiori, sicut de inferiori, sed nunquid Papa potest præcipere confessori, ut reuelet, dicitur ꝙ non potest super ea quæ sunt de lege naturæ.

Guilielmus Altisiodorẽsis 4. par. sum. tract. de confessione ca. 4.

Sed nunquid peccatum dictum confessori in confessione à quo sacerdos non potest absoluere potest superiori reuelari, uidetur quòd si quia tale peccatum à quo non potest sacerdos absoluere confitentem non est necessarium teneri secretè quia non uidetur confessio. Contrariũ uidentur probare omnes rationes factę ad primam conclusionem & etiam illa ratio Innoc. super allegata. non. n. ille Cardinalis scripsit Papæ reuelãdo nomen mulieris, nec Papa uoluit scire, & tamẽ uidetur ꝙ ab illo peccato non potuerit eum absoluere ante Papæ responsionem. Videas, quid dicendum, sed quod sit celandum dico, ꝙ non solum peccatum & peccati circunstancias imo etiã personas complices in peccatis si in confessione reuelentur à confessore reuelari non possunt, & hoc etiam probant illæ primæ rationes.

Pro hoc uide Ricar. distin. pãti, q. 5.

De quinta conclusione dico, ꝙ in secreto recipiuntur, quæ in secreto dicuntur hoc est, ꝙ talia sunt quæ secreta habenda sunt, uel quod ex modo loquendi apparet q̃d loquens uult illa ex eo, ꝙ non exprimat. omnia talia reuelari non debẽt quod probatur ex eisdem rationibus.

Ricard. dist pãti, q. ult.

Ad primum dico, quòd celare secretum non solum est bonum confitentis, sed etiam communitatis, quia tunc sequerentur turbationes, extolleretur fidelitas & pax inter homines, & ideo renuntiatio istius non absoluit confessorem à lege secreti & etiam quia sacerdos obligatur ad hoc multis uiis, ut dictum est supra, à quibus non potest eum absoluere confitens. consideratur, dico

de alio secreto suo modo. Quid igitur, si confitēs uoluit quòd illud pandatur? Dico q confessor potest & debet exigere quòd dicat sibi iterum extra confessionem & extra modum secreti per modū narrationis communis & tunc poterit illud narrare tanquam commune dictum non tamen debet nisi ei uel cis cui uel quibus confitens uult.

Ad secundum dico quòd celare peccatum sibi confessum non est contra charitatem sed pandere esset contra charitatem sicut probant primæ rationes ad primam conclusionem.

Deuter. c. 16. Et cum dicis quod posset esse contra fidem, uel bonum commune, dico quod relatiua illa uera est iuste, quod iustum est exequeris, ergo qđ contra charitatem est non debet charitatem exequi, nec iniuste, sed magis debet dimitti, sed aliter illud exequi non potest, unde reprobādus est uer sus iuristarum, & heresis crimen quod nec confes sio celat, uel quod metrum non sit bonum, sed quia sententia est falsa.

Ad tertium dico quod sacerdos debet cogitare aliquam uiam diuertendi ita quod nullus aduertat de aliquo. Vnde ipse possit dici reuelator confessionis nec uerbo nec facto uel debet inducere confitentem quod ipse moneat alios quod nō intrent, & si nullo modo posset palliare quod socij cognoscant peccatum confessum dicit quidam quod debet intrare & exponere se morti, quia ex hoc erit martyr quia propter institiam moritur propter conseruantiam legis diuinæ de celando secretum confessum. Aliter potest dici, quod si non intret accepta illa occasione nō propter hoc debet dici reuelator confessionum quia illud non intrare nemus non est signum quod de natura rei manifestat peccatum confessum, cum possit habere multas alias causas.

Ricard. pśti dist. Art. 4. q. 2. in solutione 5. argum.

DISTINCTIO XXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXII. Quæritur,

VTRVM PECCATA PER POENITENTIAM dimissa in recidiuante redeant eadem numero.

Scotus 4. sent. distin. 22. q. 1.
D. Thomas 3. parte summa q. 88. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 22. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 22. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. nigesimam secundam quæritur, Vtrum peccata, per puram pœnitentiam dimissum redeant in recidiuante eadem numero.

lib. 1. cap. 5. Matt. cap. 18. Qvod sic: Augustinus contra Donatistas uidetur hoc uelle allegans dictum Christi Matt. de primo seruo, cum Dominus dimisit omnia debita, & quia ipse non est misertus conserui sui dominus repetijt ab eo debita sibi prius dimissa usque ad nouissimum quadrantem.

Contra: Peccatum consistit in actu, actus est de numero successiuorum, successiua autem non possunt redire eadem numero. ergo.

Respondeo quòd peccatum potest accipi pro culpa actuali, quæ est deformitas in actu, uel priuatio debitæ rectitudinis uel pro culpa habituali siue pro reatu qui est obligatio ad debitā pœnam. Peccatū pluribus modis pōt accipi.

Posse etiam, uel potest accipi pro potentia Dei absoluta, uel pro potentia ordinaria loquendo de peccato secundo modo sicut magis quæritur quæstio & loquendo de potentia Dei absoluta, dico, quòd potest obligatio redire eodem numero & eadem ad pœnam numero, siue in recidiuante, siue in non recidiuante, quia talis potentia non dependet ab actu recidiuantis. Quod ad eandem pœnam, patet, quia illa pœna non erat posita in actu, ergo, non minus est potentialis futura nunc quàm prius. Ricard. pśti dist. q. 1.

Qvod uero eadem obligatio numero pateat quia positis eisdem terminis & fundamentis numero ponitur uel potest poni idem respectus numero, sed obligatio illa, quæ est reatus, est quædam relatio rationis uoluntatis diuinæ uolentis hunc esse ligatum ad hanc pœnam, sed patet, quòd manet eadem noluntas diuina & eadē aia obligabilis, & eadē ut dictum est supra, ergo, loquendo de potentia Dei ordinata dico, quòd sapientia Dei sic instituit, quod rediret obligatio debita per ueram pœnitentiam deleta: hoc patet per Augustinum super illud Psalmi: Beati quorum tecta sunt peccata, & habetur de Pœniten. Diuina, inquit, clementia remissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur. Ex distinct. 8. Psalm. 31. Distinct. 4.

Contra hoc: Bona meritoria prius facta, & postea mortificata per superueniens peccatum mortale cessante peccato mortali per gratiam, iterum reuiuiscunt, & redit eorum acceptio ad primum, ergo, ita erit in peccato prius deleto, quòd recidiuatione redibit obligatio pro eo ad pœnam reuiuiscat. Aug. de pœn. dist. 2. & ponitur in litera dist. 15. cap. 5.

Ad hoc potest dici, quòd hoc est ex super abundanti Dei misericordia, non enim uult, quòd peccata reuiuiscant, & merita sic, & hæc est sententia beati Augustini, ut habetur in canone & ponitur in littera. Vnde sciendum, quòd bonis meritorijs pro præmio respondet gloria ex Dei ordinatione, peccato autem mortali correspondet pro pœna damnatio æterna, diuina autem clementia concessit uiatoribus, quòd pœna æterna debita pro peccato mortali posset cōmutari per ueram pœnitentiam in pœnam temporalem. soluta ergo pœna temporali pro peccato dimisso in uera pœnitentia nulla obligatio remanet, nec debet redire unquam ex quo tota soluta est, sed pro bono meritorio in uia non est redditum premium, scilicet gloria, ergo si mortificetur poterit reuificari ex quo nondum erat remuneratum.

In

In hoc ergo consistit super abundans Dei misericordia, concessit enim quòd pęna æterna debita pro peccato mortali possit commutari simpliciter in pœnam temporalem, & tamen noluit, quòd præmium, quod ipse ordinat ad præmium possit simpliciter commutari in bonum temporale, & dico simpliciter, quia in eo qui finaliter est malus commutat, si aliqua opera meritoria facit & reddit ei pro eis aliquod præmium temporale, ex quo ipse ponit obicem ad præmium ęternum. nullum enim bonum dimittitur irremuneratum. Declaratur etiam per hoc maxime Dei clementia superabundans, quia pœna æterna debetur pro peccato mortali ex natura rei, siue ex rigore iustitiæ. & tamen Deus commutari concessit in temporale. Pro nostris autem meritis propriis non debetur nobis uita ęterna ex rigore iustitię, sed ex clementi Dei institutione, & tamen nó ei simpliciter commutat hoc præmium in præmium temporale.

De tertio autem dico, quòd de peccato in recidiuante reddi aliquo modo obligatio pro peccato prius dimisso nō quidem in se ut ostensum est in secundo articulo sed quasi in alio scilicet in circumstantia aggrauante peccatum recidiuantis nā recidiuans grauius peccat ut dicit cęteris paribus primo quidem, quia quanto quis magis immeritus recepit ab alio beneficiū tāto grauius peccat, si postea facit contra illum, quia est sibi magis ingratus, sed peccatori Deus est debitor in nullo nisi in pęna, ergo si dat tibi gratiam dimittendo pęnam & culpam commutando hoc est ex maxima sua liberalitate ergo talis iterum offendens est ingratissimus. secundo quia quanto, quis obligatur pluribus obligationibus tanto grauius offendit si facit contra eas, sed pęnitens per se obligat implicite non amplius peccare alias non ualeret pęnitentia sine illo proposito, ergo iterum peccando facit contra illam obligationem, & contra illam, qua obligatus est sicut & iustus siue innocens.

Deus non est debitor peccatori nisi in pœna.

Contra: Maius beneficium est continuè seruare hominem in innocentia, quàm post casum concedere pęnitentiam, ergo ingratior est innocens dum peccat, quàm pęnitens dum recidiuat, & confirmatur, quia minus habet occasionē peccandi cum non habeat habitum inclinantem ad malum.

Respondeo, ꝙ circunstantiæ aggrauantes possunt esse diuersæ, & aliquę competunt uni, quæ repugnant alteri. Concedo igitur, ꝙ cadens ab innocentia habet illas duas circunstātias aggrauantes peccatum: scilicet ingratitudinem, & quia non habet habitum inclinantem cōcedo etiam ꝙ cadens habet duas circunstantias aggrauantē peccatum. s. ingratitudinem, & quia implicite facit cōtra obligationes plures, sed cum illud peccatum cadētis à statu pęnitentiæ sit grauius primo peccato, quo primo cecidit à statu innocentiæ, uel non sit grauius, sed minus graue nihil minus in recidiuante dicitur aliquo modo redire peccatum primo dimissum nō quidem in se, nec ita intense, sed quia dimissio primi peccati est occasio ꝙ. s. habeat illas duas circunstantias aggrauantes peccatum, quæ quidem addit ad rationem peccati simpliciter. s. ad peccatum idem si posset esse absque omni circunstantia.

Sed nunquid grauius peccat ardēs à statu pęnitentiæ, quàm à statu innocentiæ cæteris paribus; quia maius Dei beneficium est simpliciter conseruare Matrem, quàm Magdalenam non est dubium, immo Sancti in gloria habent singulare gaudium de non cecidisse. Ille aūt grauius peccat quantum ad hoc, quia facit implicite contra plures obligationes simpliciter. ergo peccat magis ingratus, si ingratitudo est maius peccatum in se, ꝙ̄ infidelitas de seruando promissa. Si fortè sit è conuerso; dicendum, quòd ille infidelior grauius peccat.

Maiūs beneficium cōtulit Deus sue Matri quā Magdalenæ.

Sed nunquid oportet confiteri recidiuationem de omnibus peccatis primo dimissis, ex quo sunt circunstantiæ aggrauātes ultimum peccatum? Dico, quòd licet forte posset esse utile non tamen uidetur esse necessarium omnia recapitulare implicite, sed sufficit dicere pater in isto peccato recidiuaui, quia de consimili fui absolutus semel, & pluries, sicut est.

Dubiū oportet ne confiteri recidiuationem.

Sed uidetur hic dubium nam recidiuans in eodē peccato post decimam absolutionem uidetur quòd undecimum peccatum sic tenens grauius, quàm primum quia addit ad ipsum decem obligationes, & ad secundum peccatum nouē, & ad tertium octo, & sic de aliis, & omnes istę additiones sunt circunstantiæ aggrauantes. ergo.

Dubium.

Respondeo, ꝙ recidiuans non intendit explicitè, nec per se facere cōtra istas obligationes, licet illud consequatur ad id quod per se intendit & licet non intendat peccatum per se, tamen substātia peccati principalis est magis annexa, & magis explicite ad illud, quod per se intendit. Vnde dico: Vna talis circunstantia forte non addit ad substantiā peccati in se centesimam partē de ratione peccati. i. forte centum tales circunstantiæ nō habent tantum de ratione peccati quantum ipsum peccatum in se nisi forte peccans intenderet ex proposito illas circunstantias propter suam prauitatem.

Sed est hic aliud dubium contra illud, quod dictum est supra. Nam Lucæ Dominus loquens Simoni dicit: Duo debitores erant. &c. & ita quis eum plus diligit. & ille: estimo ille cui plus donauit. Et Christus: recte respondisti, sed patet, quòd plura donantur magno peccatori cui dimittuntur multa, quàm iusto cui nihil dimittitur, ergo plus debet diligere, ergo ingratior est si peccat,

Dubium de duobus debitoribus; id est de Simone & Magdana. Lucæ cap. 7.

Et confirmatur, quia ad hoc uidebatur intendere Christus in parabola dicebat. enim illam propter Magdalenam, ut patet. ergo.

Respondeo, quòd donare uno modo dicitur liberaliter dare, & tunc plus donatur ei, cui maiora liberaliter donātur, & hoc modo plus donatur iusto, quàm pœnitenti, quia maius beneficium, quia cōseruatur in innocentia, quod est maius, quàm concedere pœnitentiam, ut dictum est supra. Alio modo donare pro donare. i. dimittere,

Donare duobus modis accipitur.

& isto modo accipit Christus, ubi supra, ut patet expresse, & hoc modo accipiendo: ille plus diligit, cui plus, uel maiora dimittuntur. Et istam comparationem facit Christus, ut patet expresse, & non comparat donare secundo modo dictum ad donare primo modo dictum. Patet ergo, quid dicendum aliter.

DISTINCTIO XXIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIII. Quæritur.

UTRUM EXTREMA UNCTIO SIT Sacramentum nouæ legis.

Scotus 4. sent. dist. 23. q. 1.
D. Thomas 4. sent. distin. 23. q. 1. Art. 1.
Ricardus 4. sent. distin. 23. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 23. q. 1.
Durandus 4. sent. distin. 23. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. distin. 24. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigesimam tertiam quæritur una quæstio, quæ comprehendit totam distinct. & totam materiam istius Sacramenti, Verum, si extrema Unctio sit Sacramentum nouæ legis.

Quod non: Sacramenta nouæ legis sunt instituta à Christo, sed hoc Sacramentum fuit institutum à Iacobo: infirmatur quis in rebus. &c. — *In dist. 2. q. 1. Iacobi cap. 5.*

CONTRA id est Magister in littera.

RESPONDEO, & primo dico, quòd possibile fuit Christum instituisse aliquod Sacramentum, per quod tollerentur omnia peccata uenialia finaliter. secundo dico, quòd fuit congruum. tertio, quòd hoc fuit de facto institutum.

PRIMUM probo sic: Sacramentum nouæ legis est signum sensibile efficax. tunc sic possibile est Christum dimittere omnia peccata uenialia finaliter, ergo possibile est Christũ instituisse aliquod sacramentum signum efficax sensibile significans efficaciter talem remissionem. Antecedẽs patet. Consequentia etiá patet per locum à minori, quia etiam purus homo potest instituere ad placitum signum sensibile efficaciter sibi significans illud, quod proponit facere. Dico autem, quòd hoc sacramentum tollit peccata uenialis, quia peccata mortalia non tollit nisi baptismus, & pœnitentia. — *In dist. 1. q. 5.*

SECUNDUM probo: Nam peccatis uenialibus respondet aliqua pœna temporalis cuilibet enim culpæ respondat pœna. ergo congruum est esse institutum aliquod sacramentum per quod remittantur peccata uenialia, quę quasi commutari possunt usque ad finem uitæ hominis, & sic in fine remissis, liberius, & citius possimus ad gloriam euolare.

Tertium probatum est supra.

SED uidendum est de diffinitione istius sacramenti. Dico igitur quòd extrema Unctio est Unctio consecrati olei ab episcopo facta homini infirmo pœnitẽti in determinatis partibus corporis à sacerdote sub certis uerbis prolatis cum debita intentione ex diuina institutione efficaciter significans finalem remissionem omnium uenialium. — *Extremæ unctionis definitio.*

Hic tangitur materia propinqua istius sacramenti scilicet unctio, & materia remota. s. oleum consecratũ ab episcopo, & debitum susceptiuum homo infirmus pœnitens nam sanus non debet suscipere hoc sacramentum etiam quòd exponeret se morti intrando bellum, uel mare, & huiusmodi, ita quòd in talibus non debẽt ministrari, nec etiam infirmo qualicunque infirmitate, sed infirmo graui de quo probabiliter præsumatur de morte. nam ut dictum est, datur in remissionem finalem omnium peccatorum uenialium. — *Quæ sit materia propinqua unctionis, & materia remota.*

Debet etiam esse poenitens in statu pœnitentiæ, & gratiæ, quia istud sacramentum non confert primam gratiam, sed supponit eam, augmentat autem primam gratiam scilicet baptismalem, & pœnitentialem, & tollit integraliter omnia uenialia. per hoc enim patet quòd non debet ministrari pueris ante usum liberi arbitrii, quia tales non sunt pœnitẽtes licet habeant gratiam baptismalem non tamẽ indigent remissione aliqua ex quo sunt infra usum liberi arbitrii. Non enim debet ministrari furiosis, & amentibus & huiusmodi carentibus usu rationis, quia tales non sunt pœnitentes nisi forte ante tales passiones, quando habent usum rationis, & expresse petierunt sibi dari istud sacramentum. — *Quare hoc sacramentũ nõ ministretur sanis. uide D. Bona. dist. præsenti.*

Tanguntur determinatæ partes in quibus recipitur ista unctio. sunt autem partes istę principales septem, sed omnes geminantur accepta una & in qualibet illarum partium principaliũ, & geminatarum fit in unctio & in uniuerso sunt tredecim particulę ungendę, sed septem tantum principales, in quibus dicitur tota illa oratio, quæ est uerborum forma & ita eadem forma uerborum septies iteratur sunt autem partes principales organa quinque sensuum, & organa principalia potentiæ motiuæ, & potentiæ generatiuæ pro organo principali. Potentiæ tactiuæ duæ manus. Motiuæ duo pedes. Potentię generatiuæ duo lumbi iuxta uerba Gregorii: In uiris luxuria in lumbis, ubi exponit illud Lucæ: Sint lumbi uestri præcincti. Pro organo potentiæ uisiuæ duo oculi. Potẽtiæ auditiuæ duæ aures. Potentię olfactiuę duę aures. Potentiæ gustatiuæ lingua tantum. Ita licet istud organum non geminetur, non tamen fit mẽtio in lingua, sed in labiis ad tollendam abominationem. Ideo fit super labia, & ista unctio deseruit contra peccata uenialia comissa cum lingua, quantum ad gustum & quantum ad loquelam. nam de istis duobus seruit lingua in natura secundo de anima sunt autem istæ unctiones uniuersaliter. — *Sunt septem partes principales in quibus recipitur ista unctio.* — *Lucæ ca. 12.*

Tangitur etiam minister idoneus, qui est solus Sacerdos. Unde si c sacerdos hoc non acceptaret facere & faceret nihil sic, nec conficeret. & &c. Tangitur uerborum forma quæ est ista per istam sanctam unctionem & suam piissimam misericordiá parcat tibi Dominus quicquid manuum oculorũ & huiusmodi uitio deliquisti: Tangitur etiam con- — *2. de anima context. 88.*

ditio

ditio requisita ex parte ministri, quæ est recta intẽtio & debet simul proferre uerba & ungere sicut in baptismo. Tangitur aut ratio quare illud sacramentum est formaliter signum efficax, & ex institutione diuina remissionis finalis omnium uenialium cum augumento gratiæ. debet etiã materia remota huius sacramenti.s.oleum esse consecratum ab Episcopo sicut institutum est, ꝙ tamẽ non oportet de aqua quæ est materia remota in baptismo, tum quia baptismus est sacramentum necessitatis, & ideo materia eius debet esse communior, tum quia Christus sanctificauit omnem aquam ex tactu suæ mundissimæ carnis non autẽ apponitur ibi balsamum sicut in confirmatione propter aliud, & aliud significatum. nam confirmatus non solum debet habere puritatem conscientiæ, quæ significatur per oleum, sed etiam odorem bonę famæ, quæ significatur per balsamũ, sed unctio, quæ est in fine uitæ sufficit puritas conscientiæ.

Corollariũ. Quõ sacramẽtũ unctionis sit unum.

Ex dictis sequitur corollarium, ꝙ sacramentũ hoc non est unum unitate simplicitatis, uel indiuisibilitatis, sed unitate integritatis ita ꝙ est quoddam signum efficax cuius proximum fundamentum sunt tredecim particulæ unctionis siue septẽ totales cum oratio illa siue uerborum forma septies explicata.

Dist. 1. q. 2.

Ad argumentum dico, ꝙ sola sacramenta nouæ legis fuerunt instituta à Christo, ut patuit supra, sed per Apostolum Iacobum fuit hoc sacramentum promulgatum.

DISTINCTIO XXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIIII. Quæritur,

VTRUM IN ECCLESIA SINT septem ordines eo modo quo ordo uel ordinatio ponitur sacramentum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 24. q. 4. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 24. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 24. Arti. 3. q. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 24. q. 3.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 24. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 24. q. 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem uigesimam quartam quæritur, Vtrum in Ecclesia sint septem ordines.

QVOD non: Quia tunc essent tredecim sacramenta, nam post sacramentum ordinis sunt alia sex.

Item in primitiua ecclesia non fuerunt nisi duo, ergo nec modo sunt. Cõsequẽtia patet, quia nullus post Christum habuit authoritatem instituendi aliquid, quod per se pertineret ad sacramẽtum. Antecedẽs probatur, quia in actibus apostolorum non legitur de sacerdotio, & de diaconatu.

Item episcopatus est ordo, ergo plures, quàm septem. Consequentia patet. Antecedẽs probatur per Dionysium de ecclesiastica hierarchia & per Isidorum libro 7. & idem habetur in canone. Cap. 5. Cap. 12.

Item prima tonsura est ordo, ergo plures, quã septem. Consequentia patet. Antecedẽs probatur quia tales gaudent priuilegio clericali. In cano. dist. 12. ca. cleros.

CONTRA id est Magister in litera.

RESPONDEO, quod primo uidendum est, quid sit ordo. secundo quot sunt ordines, tertio, si ordo est sacramentum nouæ legis. quarto, quo modo est unum.

Quid sit ordo. D. Bona. Art. 2. primę partis præsentis distinctionis. q. 2.

DE primo dicitur, ꝙ ordo est quædam spiritualis potestas exercendi in ecclesia aliquem actum sacramentalem, & ita secũdum, quòd est potestas ad alium, & ad alium actum talis dicitur alius, & alius ordo.

CONTRA: Tunc Episcopatus esset ordo, qa est potestas spiritualis ad aliquem actum. s. ad actum confirmandi & ordines, ad quos se non extendit sacerdotium.

Item tunc potestas absoluendi esset in sacerdote ordo distinctus à potestate conficiendi cum sit potestas alia ab alia, ut probatum fuit.

Item tunc quilibet laicus haberet unum ordinem, quia possent baptizare in casu necessitatis.

Dico igitur ꝙ ordo uno modo describitur ab Augustino, quòd ordo est congrua dispositio rerum parium, quia unicuique sua loca tribuens, & isto modo omnia entia uniuersi dicuntur habere ordinem debitum sicut dicitur, ꝙ omnia uolunt bene ordinari, sed in proposito ordo accipitur pro gradu spirituali in ecclesia, qui quidem gradus est quædam spiritualis potestas, uel dispositio in comparatione ad actum excellentiorem, qui fit in ecclesia. patet etiam, ꝙ excellentior actus in ecclesia est consecratio Eucharistiæ, igitur solum per comparationem ad actum istum, & non ad alium actum sacramentalem accipitur hic ordo. potest autẽ sic describi: Ordo est quędam spiritualis potestas uel dispositio in ecclesia respectu consecrationis Eucharistiæ. 19. de ci. Dei cap. 13. 12. met. cõ. 52

Quid sit ordo facer.

De secundo aliqui nitentes dictis Dionysii, & Isidori, & Can. allegatis supra ad principale, dicũt Episcopatum esse ordinem spiritualem, quia est potestas spiritualis ad actũ, ad quẽ nõ est sacerdotiũ. s. ad actũ confirmandi, & ordines conferendi, & ita ordines erunt octo. Sed ex dictis ex primo principali patet, ꝙ non, quia secundum hoc essent plures, quàm quatuor. Dico, igitur quòd sunt tantum septem. nam potestas spiritualis conficiendi est supremus gradus in Ecclesia. Potestas autem dispensandi Eucharistiam, & spiritualiter est secũdus ordo in Ecclesia. s. diaconatus. Potestas autẽ offerendi materiam Eucharistiæ est tertius ordo in Ecclesia scilicet subdiaconatus & isti tres dicũtur ordines sacri, quia respiciunt immediate rem sacram sicut duo primi uel materiam rei sacræ sicut tertius. Patet autem ordo istorum, quia conficere est ordo excellentior, quàm dispensare, & dispensare est actus excellentior, quàm materiam offerre, & ideo sacerdotium est ordo excellẽtior

propter

propter aliam causam, quia.s.nō sacerdos, nec de congruo nec defacto potest conficere, sed non diaconus potest dispensare de facto licet non de congruo,& similiter non subdiaconus. Ex dictis. patet ꝙ primus ordo diaconi non est legere euangelium nec subdiaconi Epistolam, sed isti sunt remoti actus eorum. Alii autem quatuor ordines non dicuntur sacri, quia non ita de propinquo respiciunt rem illam sacram. s. consecrationē Eucharistiæ eorum autem sufficientia sic accipitur. nam sacramentum Eucharistiæ propter suam excellentiam multa requirit. Nam ex parte populi suscipientis requirit diuersionem quantum ad effectum,& ad istam attēdit populus accolitus, qui habet cereos accendere requirit cognitionē quātum ad intellectum,& ad hoc est lector. Requirit indignorum prohibitionem, & tunc indigni, uel sunt homines & hos prohibet hostiarius, uel sunt dęmones, & hoc prohibet exorcista.

Ex his considera quantum est uenerandum sanctissimum sacramentum.

De tertio principali dico, quòd cum sacramentum sit signum sensibile sacrę rei ordo proprie nō est sacramentum, quia non est signum sensibile, sed est quidam gradus spiritualis & ecclesiæ, uel quædam dispositio, uel potestas, ut uisum est supra. Imo si ordo esset sacramentum cum ordines sint septem, omnia sacramentum essent tredecim Nec potest hoc dici, quòd isti septē ordines sint fundamentum istius signi, quia est sacramentum sicut septem unctiones cū oratione septies replicata sunt fundamētum unius signi, ꝙ est extrema unctio, tum quia fundamentum cuiuslibet signi, quod est sacramentum nouæ legis debet esse sensibile, ut ipsum signum sit sensibile,& patet, quòd isti septem ordines sunt gradus & potestates quędam spirituales, tum quia ad fundamentum cuiuslibet signi quod est sacramentum nouæ legis necessario concurrunt aliqua uerba prolata cum debita intentione,& tamen, quia sacramentum non est sine toto suo fundamento, tum quia subdiaconatus ordinatus uerè suscipit sacramētum nouæ legis. Quid igitur sit sacramentum septimum Ecclesiæ, dico, quòd sicut ablutio facta propriis uerbis prolatis cum debita intentione etiam proximum fundamentum illius signi sensibilis, quia formaliter est sacramētum baptismi, ad quā ablutionem sequitur character baptismalis, qui non est baptismus, uel sacramentum baptismi. Ita suo modo dico, quòd ipsa ordinatio, uel consecratio est illud sacramentum septimum ad quam consecrationem sequitur gradus, uel potestas spiritualis in consecrato sicut sequebatur character baptismalis in baptizato.

Quid sit sacramentum septimum ecclesię

Et tunc sic describitur consecratio, quæ est sacramentum nouæ legis est institutio alicuius in aliquo gradu siue in aliqua potestate spirituali ad exercendum dignæ aliquem actum circa Eucharistiā factam à ministro idoneo certa uerba proferente sicut cum debita intentione ex institutione diuina efficaciter significans hoc sacramentum esse institutum in gradu prædicto particulę istius descriptionis possunt declarari consimiliter suo modo sicut declaratæ sunt in aliis sacramētis. Ista descriptio est uniuersalis ad omnes ordines possunt autem uariari ad alium, & ad alium ordinem pp hoc, ꝙ est institutum in alia & in alia potestate spirituali ad digne exercendum alium, & alium actum circa Eucharistiā. Ex dictis considera, ꝙ hoc sacramētum nouæ legis cōsistit in actu transeunte licet post actum aliquid aliud, ut post baptismum character baptismalis post consecrationem manet talis character, uel talis gradus uel potestas spiritualis. Videndum est etiam quòd hoc sacramentum nouæ legis nō est præcipue signū, quod est relatio ita quòd nihil plus includat formaliter, sed tantum materialiter & quasi per accidēs imo dico, quòd totum hoc est sacramētum nouæ legis proximè fundamentale signa, ita quòd ad esse moris requirit plus, quàm ad esse naturæ. Exēplum. Virtus secundum esse moris, uel includit decentiā, uel congruentiā,& huiusmodi circunstantias, quæ sunt relationes, & tamen secundum esse naturæ non est nisi qualitas in suo modo ad esse sacramentale baptismi requiritur non solum ablutio cum aqua facta cum prolatione uerborum simul cum debita intentione imo etiam includit signum efficax. considera hoc deligenter, sed quomodo consecratio est sacramentum nouæ legis secundum prædicta cum non sit signum sacræ rei, sed gratiæ.s. cuiusdam spiritualis gradus siue potestatis Dico, quòd in quolibet sacramento nouæ legis si digne suscipiantur confertur gratia,& augmentatur.

Cōsecrationis descriptio.

Exemplum.

Considera diligenter.

In quolibet sacramento cōfertur gratia.

De quarto principali dico, quòd est unum unitate generis propinqui & non unitate specifica cum sint multę consecrationes diuersarum rationum, ut patet, quia possunt ad inuicem separari,& habent aliam & aliam materiam & formam uerborum. Dico etiam quòd est unum unitate cuiusdam ordinis non quidem necessitatis, sed cōgruitatis, quia de congruo sacerdotium supponit omnis alios ordines pręcedentes. Et dico de cōgruo, & non de necessitate, quia de facto posset, quis suscipere sacerdotium non præsuppositis aliis ordinibus primis sicut patet extra de clerico per saltum promoto ubi dicitur, quòd non est iterandū in talibus quod factum est, sed quod omissum est, supplendum esset autem iterandum si nullum fuisset factum ibi. patet igitur quod ordo posterior nō est de necessitate, sed de cōgruitate supponit primum.

Sed quia est idoneus minister ad conferendū ordines: Dico, quòd ad conferendum tres ordines sacros solus episcopus, alios autem nō sacros quatuor possunt conferre quidam alii Abbates, uel prælati priuilegiati super hoc.

Solus episcopus ex officio ē huius sacramēti minister

Ad argumenta,& ad primum dico, quòd sacramenta nouæ legis diuiduntur in septem prima diuisione,& tunc consecratio, ut est genus propinquum ad septem consecrationes, stat pro uno sacramento, licet postea posset subdiuidi in species suas, sed nunquid in qualibet istarum cōsecrationum imprimitur character, Dicit Scotus expresse

quòd

Opinio Scoti quòd sic, & dicit, quòd probabile est concedere quòd sint caracteres alterius speciei, & dicit, quòd si ipsi gradus spirituales prædicti sunt ipsi caracteres, uel quilibet gradus habet suum Proprium caracterem. hoc autem ipse dicit in solutione secundi argumenti principalis, quod argumentum ego non posui.

Ad secundum dico, quòd omnia ista instituta sunt à Christo, & ipse in se exercuit actum singulorum ordinum, ut dicit magister in littera. In primitiua Ecclesia non oportuit tot ordinare secundum omnes ordines, quia propter paucitatem credentium sufficiebant sacerdotes & diaconi ad dispensandam Eucharistiam fidelibus.

Ad tertium dico, quòd episcopatus nō est proprie ordo, ut dictum est dicitur autē ab illis ordo pro quanto est quidam spiritualis gradus præeminentiæ in ecclesia.

Ad quartum dico, quòd prima tonsura non est ordo nec illa probatio cogit, quia etiam laici in ordinibus approbatis gaudent quantum ad aliud priuilegio clericorum.

DISCTINCTIO XXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXV. Quæritur.

VTRVM POENA CANONICA impediat à susceptione & collatione ordinum.

Scotus 4.sent. dist.25.q.1.2 5.q.1.
D.Thomas 4. sent. distin.25.q.1.Art.3.
Ricardus 4.sent. dist.18.q.1.& 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. uigesimam quintam quæritur, Vtrum pœna canonica impediat à susceptione ordinum.

QVOD non: Maius est conficere, quàm ordinē conferre, & maius est sacramentum pœnitentiæ suscipere, quàm ordinem suscipere, sed nulla pœna canonica impedit sacerdotē, quin attentet conficere, uere conficiat, quamuis peccet. nulla etiā pœna impedit, quin uere pœnitens uerè absoluatur, alias in lege Christi præcluderetur uia salutis, quod absit. ergo.

Dist.1. de cætera & c. proximo.

CONTRA habetur.

RESPONDEO, quod primo uidendum est de pœnis canonicis. secundo quomodo impediūt collationem, & susceptionem ordinum. tertio, si ætas pueri impediat ordinum susceptionē, quarto, si sexus mulierum.

DE primo dico, quòd pœnæ canonicæ sunt septem. s. depositio, degradatio, infamia, irregularitas, excommunicatio, interdictum, suspēsio. Quid sint istæ pœnæ, & quomodo contrahuntur, & alia huiusmodi, quære alibi. Dico autem, quòd nulla dictarum pœnarum tollit ab ordinato, uel consecrato caracterem impressum, & potētiam ipsam spiritualem collatam in talibus consecrationibus. sed solum impedit actum, ne si de congruo possint exercere tales actus, & dico de congruo, quia de facto, si sacerdos degradatus, uel irregularis, uel excommunicatus, uel huiusmodi auderet conficere, uerè conficeret, sed mortaliter peccaret.

Pœnæ canonicæ sunt septē. Vide Scotum & alios.

De secundo dico, quòd quinque pœnæ ultimæ non tollunt in conferente ordines potentiam cō ferendi, nec in suscipiente potentiam suscipiendi quin de facto si attent uere conferantur & illi uere suscipiāt, sed impedit eos de congruo ita quòd peccaret uterque. De pœna autem prima est dubium. s. utrum Episcopus degradatus de facto possit conferre ordines, & Vtrum degradatus possit de facto suscipere ordines. solutionem huius quære alibi.

Vide pro hoc Ricardū in dis fine præsenti. q.3.

De tertio dico, quòd non posse suscipere ordines potest intelligi tripliciter uno modo. s. nō posse debite, & honeste. alio modo non posse licite. tertio nullatenus non posse etiam de facto. primo modo non possunt pueri infra annos discretionis suscipere ordines sacros, alios autem sic, primum probatur, quòd cuilibet ordini sacro est annexum uotum continētiæ, & ideo prohibitum est ne quis ordinem sacrum suscipiat, nisi potens libere & sponte promittere continentiam. ergo talis puer non potest libere talem ordinem suscipere ex quo non est contra probitionem iuris.

An pueris ante usum rationis possint sacris initiari

Secundum probatur, quia non inuenitur in iure prohibitum, ergo non est illicitum ex quo non est contra prohibitionem.

Tertio modo non excluditur puer in quacunque ætate, quin si attentaret sibi conferri ordinē etiam sacrum uere conficeret & susciperet. Nam in susceptione ordinis nō requiritur in puero primus consensus, sicut, nec in susceptione baptismi, ubi uere imprimitur caracter sicut etiam nec in confirmatione ubi similiter imprimitur caracter nec etiam requiritur quòd statim exerceat actus per illam spiritualem potentiam, quam suscipit, immo potest per tempus expectare, ut patet, sed per quātum tempus debet expectare puer, ut possit licite, & de congruo suscipere sacros ordines de subdiaconatu habetur in canone 77. distinct, ubi dicitur, quòd non ordinetur in subdiaconatū puer infra 20. annos. Et secundum hoc esset dicē dum de diacono 25. De sacerdote 30. Dico, quòd ad exercendum tales actus morales multæ sunt attendendę conclusiones debentium tales actus exercere. Dico quòd antiquitus pueri nō sic excitabātur acti infra uigesimum annum ad exercendum tales actus sacros, modo aut pueri nutriūtur ī talibus. & ideo magis esset aptus forte modo unus puer, quàm tunc fuerit unus rusticus uiginti annorum. Dico autem quòd non credo sic modo contra prohibitionem aliquam, si puer aptus, & expertus esset in actibus ecclesiasticis.

De quarto principali uidetur, quòd non quia in canone fit mentio de diaconissa, & fit mentio de presbyterissa.

Dist. 27. q.1. & 32. q.

DICO ergo, quòd nō mulier nec de facto nec de cōgruo, nec aliquomodo est capax susceptionis ali-

nis alicuius ordinis sacri Ecclesiastici de dictis, nec creditur hoc esse ex prohibitione Ecclesiæ, quia ecclesia de se non exceptuasset totum sexum muliebrem ad dignitatem sine culpa, & maxime, quia tales gradus Ecclesiæ maxime possunt esse, & quantum est de se sunt ad profectum animarum non solum aliorum hominum, sed etiam ipsorum habentium tales gradus & ita credo ita institutum fuisse à Christo, ut dicit Apostolus ad Thimotheum docere mulierem in ecclesia non permitto, quia scilicet Christus non permittit, & signum expressum est, quia nec suam matrem excedentem in sanctitate omnem puram creaturam instituit in aliquo gradu tali. Ratio huius est forte, quam innuit Apostolus primo ad Corinthios, quia post lapsum noluit Deus ascendere mulierem ad talem gradum dignitatis, quia sibi in pœnam dictum est Gen. sub Viri potestate eris.

Prima ad Thimotheū. c. 2. Cor. cap. 11. Gen. cap. 3.

Ad aliud de canone, qd additur in oppositum potest dici, ꝙ appellatur ibi presbyterissa abbatissa alicuius collegii & diaconissa illa, quæ instituta est legere Homiliam, uel forte tales appellātur uxores sacerdotum, & diaconorum quibus licitum est, & habere & uti matrimonio prius contracto, sed hoc non habet locum in ecclesia latina.

Diaconissa nil aliud est quàm ministra.

Ad argumentum principale potest concedi si militudo quantum ad quinque pęnas ultimas, sed quantum ad primam pœnam si dicat, quòd Episcopus degradatus non manet episcopus negetur consequentia, sed hic gradus episcopalis est inde lebilis sicut caracter sacerdotalis.

Ad aliud in oppositum de canone dico, quòd loquitur de posse licito & de congruo, & non de posse absolute.

Vide pro hoc Ricardū præsenti dist. q. 3

DISTINCTIO XXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVI. Quæritur,

VTRVM MATRIMONIVM FVERIT à Deo immediate institutum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 26. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 26. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 26. q. 2. Arti. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 26. q. 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. uigesimam sextam quęritur, Vtrum matrimonium fuerit à Deo immediate institutum.

QVOD non per illud Gen. Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo, &c. Communiter dicitur, ꝙ tunc fuerit institutum matrimonium. ergo tunc instituit illud Adam.

Gen. cap. 2.

CONTRA: Dixit Christus Pharisæis: Nonne legistis, quia qui fecit ab initio masculum, & fœminam, dixit &c. & addit: Quos Deus coniunxit homo non separet.

Matt. ca. 19.

RESPONDEO, ad euidentiam dictorum de matrimonio: Sit hæc prima cōclusio; Ad procreādū prolem in natura humana debitè educēdam, fuit conueniens marem, & fœminam sibi ad inuicem copulari inseparabiliter. 1. conclusio.

Secūda quod illa inseparabilis copulatio à Deo approbata est. 2. conclusio.

Tertia quòd congruum fuit copulationi annecti aliquod sacramentum nouæ legis, & sic factum est. 3. conclusio.

Quarta conclusio quando hoc sacramentum matrimonii fuit institutum, à quo & quæ sit eius forma, & quis minister, & quis effectus, & quó modo est unum. 4. conclusio.

PRIMA conclusio probatur, nam cum homo sit mortalis, expediens est, quòd homo generet hominem ad conseruandam speciem ad hoc, ut species, quæ non potest conseruari, quia aliter nō potast esse generatio, sed si quilibet copularet sibi quamlibet, dicerent ēconuerso, & non quilibet haberet sibi copulatam suam propriam, & quilibet non haberet suum esse contra bonum prolis. Probo, quia saltem uidetur, quòd pater non habēret curam de prole, quia non cognosceret distincte suam prolem, & ita non educeret, nec dici ipsi naret suam prolem, ne diligeret eam tanquā opus suum. & ita patet, ꝙ esset contra bonum prolis. Et ideo nota, quòd propter istam causam, licet quandoque unus habuerit plures uxores, licite ante Christi aduentum; nunquam tamen habuit una plures uiros simul. esset etiam contra bonum ciuile, quia tunc in politia ciuili cessarent affinitates, & consanguinitates, & per consequens consurgerent discordiæ. ergo.

SECVNDA conclusio patet, quia Deus per os Adde approbauit hanc copulationem. Vnde Gen. dedit præceptum. Noe, & filiis de multiplicatione per generationem, quia nō fecisset nisi approbasset illam copulationem necessariam adillam multiplicationem. Gen. cap. 2. Gen. cap. 9.

TERTIA conclusio probatur, quia certum est ad istam mutuam obligationem, per quam uir tradit corpus suum sub perpetuo dominio uxoris, & econuerso sequitur maxima difficultas. ergo cum illa obligatio, ad quam sequitur difficultas, fiat propter debitum finem scilicet ad procreandam prolem, propter diuinum cultum ampliandum, & propter angelicum casum reparandum, & fiat uoluntariè, congruum est, ut ibi conferatur gratia siue augumentum gratiæ, si non ponat obstaculum, & per consequens congruum fuit institui à Deo aliquod signum efficax sensibile ad significandam illam gratiam, uel augumentum. non enim in hoc sacramento datur prima gratia, sed supponitur illa, & illa augumentatur, & ita factum est, ut patebit in conclusione sequenti.

QVARTA conclusio probatur: Nam cū matrimonium sit sacramentum nouæ legis, ut ecclesia tenet, oportet dicere, quòd institutum est à Christo, quia omnia septem sacramenta nouæ legis, ut Ecclesia tenet, oportet dicere, quòd instituta Matrimoniū est uerum sacramentum.

inſtituta ſunt à Chriſto, quia omnia ſeptem ſacramenta nouæ legis Chriſtus inſtituit, ut dictum eſt in hoc quarto libro, non ergo inſtitutum fuit Gen. ut ſacramentum nouæ legis, ſed magis in Matthæo, quando Chriſtus dixit: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. nec inuenitur in Euangelio locus magis expreſſus inſtitutionis huius ſacramenti, & forma uerborum determinata non habetur de hoc ſacramento expreſſe, ſed forte poſſet eſſe ſufficiens forma quæcumque uerba, uel quæcumque ſigna certa exprimentia mutuum conſenſum in hoc ſacramento, forte ex parte uiri, & uxoris. Miniſter uero non eſt aliquis determinatus in hoc ſacramento, ſed indifferenter forte quicumque eſt idoneus miniſter. Vnde quandoque ad inuicem hoc ſacramentum miniſtrauit uir, & Vxor abſque alio miniſtro tertio, quandoque autem mediante tertio miniſtro, & tunc oportet dicere: non hic eſt unus miniſter unitate indiuiſibilitatis, ſed unitate integritatis, ſicut etiam ſecundo prædicta oportet dicere de forma uerborum.

Diſt. 2. q. 1. Ge. c. 2. uel 9. Matth. c. 19.

Tria bona matrimonii explicuit, bonum inſeparabilitatis bonum fidei, & bonū prolis.

Et ſi dicatur, quòd in matrimonio eſt determinata forma uerborum, & determinatus, & certus miniſter, ſicut in aliis ſacramentis, oportet dicere, quòd non omnes contrahentes utantur eiſdem uerbis, nec eodem conſimili miniſtro, ut patet. Effectus autem primus & immediatus huius ſacramenti eſt gratioſa coniunctio animorum utriuſque, & eſt etiam effectus, cuius tanquam ſignum augumentum gratiæ in utroque ſi non ponant obicem, & ſi ſint quando contrahunt in ſtatu pœnitentiæ, & habeant in contrahendo intentionem debitam. ſi uero unus ipſorum ſit in tali caſu, & alter, non ille tantum, uel illa recipit augumentum gratiæ. Eſt autem unum hoc ſacramentum non unitate indiuiſibilitatis, ſed integritatis, ut iam patet, & patebit.

Quid ſit effectus huius ſacramenti.

Quō matrimonium ſit unum ſacramentum.

Sciendum tamen, quòd non ſunt idem matrimonium, contractus matrimonii, & ſacramentum matrimonii. Contractus autem matrimonii conſiſtit tantum in fieri, & eſt cauſa in fieri, & eſt quædam obligatio perpetua, quæ naſcitur de illo contractu, & illa obligatio non conſiſtit tantum in fieri immo eſt permanens, & perpetua uſque ad mortem, & quædam relatio realis extrinſecus adueniens cum habeat terminos reales, uel rationis, & uerius uidetur quia non eſt niſi relatio mutui dominii de nouo acquiſiti in utroque ex conſenſu uoluntario utriuſque; Dominium autem non addit aliquid reale ſuper terminos. Sacramentum autem eſt annexum ipſi contractui, & conſiſtit in fieri ſolum, ſicut ipſe contractus, & etiam ſicut alia ſacramenta. Poteſt autem contractus ſic deſcribi: Contractus matrimonii eſt maris, & fœminiæ mutua translatio ſuorum, corporum, ad uſum perpetuum ad procreandum prolem debitè educendam. Sacramentum poteſt autem ſic deſcribi: Sacramentum matrimonii eſt expreſſio conſenſuum inter marem, & fœminam facta per uerba, uel forte per ſigna ſignificans ad ſe inuicem mutuam poteſtatem ſuorum corporum ad uſum corporum ad procreandam prolem debitè educendam ex Inſtitutione diuina efficaciter ſignificans gratiam augumentandam, & gratioſam coniunctionem mutuam animorum. In hac deſcriptione non ponitur determinatus miniſter, quia non uidetur ibi neceſſarius. Dicitur autem per uerba, uel forte per ſigna, quia non eſt certum utrum oporteat eſſe uerba, & determinata ad exprimendum conſenſum mutuum. Verba communiter uſitata ſunt: Accipio te in meam, & accipio te in meum, ſed uel uerba, uel alia ſigna ſufficiant illa omnia exprimentia mutuum conſenſum, ſunt proximum fundamentum illius ſigni efficacis, quod formaliter eſt ſacramentum, ut alias dictum eſt de aliis. Alias partes deſcriptionis conſidera ſi uis.

Quid ſit contractus.

Definitio ſacramenti matrimonii.

Cap. licet de ſponſa.

Sed eſt hic magnum dubium, quia in qualibet trium dictarum deſcriptionum ponitur ad procreandam prolem, & ita uidetur, quod eſſet matrimonium, uel contractus ſine illa intentione generandi, uel procreandi, quod patet eſſe falſum.

Maximum dubium.

Dico, quòd in ueteri lege non inuenitur expreſſe iſte actus conceſſus propter ſolam delectationem, ſed præcipue cadebat ſub præcepto propter generationem, & ideo tunc forte erat neceſſaria intentio generandi ad euitandum peccatum mortale. in lege autem non eſt indultum, & ille actus eſt conceſſus ad euitandum peccatum fornicationis non enim cadet modo ſub præcepto de illa conceſſione, ut patet prima ad Corinth. Hoc autem ſecundum indulgentiam dico. Videtur autem omnino tunc eſſe dicendum, quòd quando ſit talis contractus inter marem, & fœminam non propter bonum generationis prolis, ſed propter delectationem, ad quam ſentit ſe pronum, ut ex hoc uitet peccatum fornicationis, uel etiam propter aliquem alium finem. tunc enim ibi eſt uerum matrimonium, id eſt, naſcitur in natura obligatio ex quo eſt ibi conſenſus hinc inde, ſed non eſt ibi ſacramentum nouæ legis, uel ſaltem non eſt ibi res ſacra ſcilicet gratia, uel augumentum gratiæ, & hoc dico ex parte illius, in quo deficit intentio ad illum debitum finem.

Corint. ca. 7.

Ad principale argumentum dico etiam, quòd in lege ueteri fuit matrimonium inſtitutum à Deo, ſed non fuit tunc ſacramentum nouæ legis.

Ad aliud, quod dicitur de Adam dico, quòd Adam dixit illa uerba, ut præco Dei, ut patet expreſsè per uerba Matthæi. ubi dicit: Non legiſtis, quia qui fecit maſculum, & fœminam? &c.

Matth. 19.

DISTINCTIO XXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXVII. quæritur.

VTRVM DIFFINITIO MATRIMONII sit bona.

Scotus 4. sent. dist. 27. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 27. q. 1. Art. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem uigesimam septimã quæritur, Vtrum diffinitio matrimonii, quam Magister ponit in littera, sit bona, & sufficiens.

RESPONDEO, & dico, quòd potest attribui illa diffinitio, aut contractui, aut obligationi illi, quæ nascitur ex tali contractu, ut dictum est in quarta conclusione distinct. præcedentis, & tunc, si accipiatur pro contractu, exponenda est, & accipienda, sicut ibi accipitur. tunc enim coniunctio dicit actum, qui consistit in fieri. si uero accipiatur pro obligatione dicit habitum, seu habitualem respectum permanentem.

DISCTINCTIO XXVIII.

CIRCA DSTINCTIONEM XXVIII. Quæritur.

VTRVM SOLVS CONSENSVS de præsenti expressus uerbis causet matrimonium.

D. Thomas 4. sent. dist. 27. q. 1. Arti. 3.
Scotus 4. sent. dist. 28. q. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 48. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem uigesimam octauam quæritur, Vtrum solus consensus de præsenti expressus uerbis, uel signis de præsenti causet matrimonium.

QVÒD non: Omnis consensus, ad quem potest consequi carnalis copula, causat matrimonium, sed ad solum consensum de futuro potest consequi carnalis copula. ergo. Minor patet, quia tales consentientes per uerba de futuro, si inter eos interueniat carnalis copula non dicitur fornicari, immo ecclesia reputat eos astrictos uinculo matrimonii.

CONTRA id est magister in littera.

In dist. 26. Quid sit consensus matrimonialis.

RESPONDEO, ut patet, consensus matrimonialis est actualis datio siue traditio corporum mutua inter uirum, & mulierem, ita quòd uterque dat alteri actualiter potestatem sui corporis, sed consensus de futuro non est actualis datio, sed tantum promissio de actuali traditione, & datione. ergo nunquam causat contractum matrimonialem talis consensus de futuro.

AD primum dico, quòd post carnalem copulam interueniente ecclesia reputat esse inter eos uerum matrimonium, quia Ecclesia nouit, quæ sunt extra tantum & non consensus mentales, & ita præsumit illos non mortaliter peccare uoluisse, sed habuisse tunc consensum actualem de præsenti, ex quo uidet eos deuenisse ad carnalem copulam, & ideo reputat eos astrictos uinculo matrimoniali non quidem propter primum consensum de futuro, quem habuerunt, sed propter actualem consensum de præsenti, quem iudicat habuisse, quando deuenerunt ad carnalem copulam. sed quid si secundum ueritatem non habuerunt? dico, quòd nec forte secundum ueritatem sunt astricti uinculo matrimoniali in foro conscientiæ, sed in foro ecclesiæ sic.

DISTINCTIO XXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXIX. Quæritur,

VTRVM CONSENSVS COACTUS sufficiat ad contrahendum matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 29. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 29. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. in.
Ricardus 4. sent. dist. 29. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 29. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 29. q. 1.

Questio secunda.

CIRCA distinctionem uigesimam nonam quæritur, Vtrum consensus coactus sufficiat ad uerum matrimonium.

QVOD sic: Sufficit ad uerum baptismum. ergo sufficit ad uerum matrimonium. Consequens uidetur tenere per locum à minori, quia plus de uoluntario requiritur in actu spirituali, quàm carnali, baptismus autem est quoddam matrimonium spirituale. Antecedens patuit supra in tractatu de baptismo. talis autem, qui sentiret in baptismo timorem pœnarum uere reciperet baptismum, & esset ex tunc cogendus ad obseruantiam legis Christianæ.

Item

Item pater Spiritualis, ut Papa, potest cogere filium spiritualem, ut sacerdotem ad recipiendum episcopatum. ergo pater carnalis potest cogere filium ad matrimonium carnale.

CONTRA id est magister in littera.

Gotfredus de fontibus quo libet. 15.

RESPONDEO, & dico, quòd omnis consensus uoluntatis sufficit ad uerum matrimonium, quia nullus talis consensus potest esse coactus. nam qui incurritur potest effugere sub uerbo solo consentiendo, & non actu intrinseco. ergo si consentiat actu intrinseco præsumitur, quòd sponte, & non coactè consentiat. ergo talis consensus causat actum sibi annexum in tantum ab eo separari non potest sine peccato mortali, sed ille non potest consentire uerbo solo sine consensu interiori quin peccet mortaliter. committeret enim mendacium perniciosum. ergo eo modo, quo cogitur ad consensum exteriorem cogitur ad interiorem.

DICO igitur primo quomodo consensus potest esse coactus, secundo Vtrum talis consensus causent matrimonium. Primo dico, quòd cum uoluntas sit formaliter libera in quantum uoluntas contradictio est, quod ipsa posit cogi simpliciter, nec quantum ad actum elicitum, nec quantum ad actum imperatum. unde potest simpliciter cogi corpus quantum ad illa, quæ præcipue non dependeat ab imperio uoluntatis, puta ad non ambulandum, quia potest ligari, & carcerari, & huiusmodi. potest etiam & uolentem capi manus unius, & cum ea potest percuti aliquis ac si percuteret cum uno baculo, sed isti actus non erunt à uoluntate imperati, ut patet, solum ergo quantum ad certos actus, qui sunt humani, potest cogi secundum quid metu scilicet mali maioris, quàm ille sit, ad quem cogitur, & ita coactio bene potest concedere in uoluntate secundum rectam rationem, & de illo, qui secundum rectam rationem proiicit merces in mare timore mortis, & huiusmodi. licet, ergo secundum rectam rationem nullus posit cogi ad peccandum mortaliter timore alicuius pœnæ cum omnis pœna sit minus malum, quàm culpa peccati mortalis, potest tamen cogi ad aliquem actum eliciendum, qui non sit peccatum mortale timore maioris mali, quam sit ille actus, ad quem cogitur scilicet timore mortis, & huiusmodi, & secundum rectam rationem, quia talis timor bene cadit in uirum constantem, dicunt iura, & illa est coactio secundum quid, ita quòd eliciat, uel imperabit actum quem alias non eliceret, nec imperaret. potest ergo, quis secundum rectam rationem consentire interius, & proferre aliquid exterius in matrimonium timore mortis, uel mutilationis, uel duræ carcerationis, & huiusmodi: ita quòd alias nullo modo consentiret, immo eliceret, & imperaret actum contrarium scilicet nolendi, & illa erit coactio secundum quid, non tamen si consentit exterius uerbo, debet interius consentire, alias peccaret mortaliter propter mendacium perniciosum. modo actus loquendi præcipue dependet ab imperio uoluntatis.

Voluntas nō potest cogi.

De secundo dico, quòd non sic habetur expresse extra de sponsalibus. Ratio huius congruentiæ est duplex, una ex parte formæ. nam ut patet, contractus matrimonii est libera datio mutua corporum ad usum perpetuum, ergo nullo modo debet esse coacta, nec simpliciter, nec secundum quid. Alia ex parte efficientis. nam non est uerum matrimonium, quod Deus non ratificat. sed non ratificat nisi matrimonium purè uoluntarium, & nullo modo coactum. ergo. Minor patet, quia sancta Ecclesia inspirata à Spiritu sancto non aliter diceret, ut supra.

Extra de spon sa cum locū & conuenīēs 2. &c. consul tationi. Ex dist. 26.

Item Genes. dixit Abraam illi seruo: Si noluerit mulier uenire tecum liber eris à iuramento. Similiter cum ille seruus uellet Rebeccam ducere, dixerunt parentes Rebeccæ: Vocemus puellam, quæramus eius uoluntatem.

Gen. cap. 24.

Alia tertia ratio sumitur ex parte finis, nam finis matrimonii debet esse bonum prolis.

Ea dist. 26.

Item effectus primus matrimonii est gratiosa animarum coniunctio.

SED contra utrumque istorum arguitur, quia, ut dicitur uigesima distinct. quæstione prima; Præsens quidem quod quis non diligit, facile contemnit & cætera. Sed sunt hic dubia. Primum est, quia ille ex quo consentit interius & exterius uerbo transfert dominium sui corporis alii, in quem consentit. ergo est uerum matrimonium, tunc esset consensus secundum quid coactus, quia si Deus non præciperet, uel si posset præceptum excusare sine peccato mortali nullo modo consentiret.

Duo dubia primū dubiū.

Item si mulier pro certo assereret, quòd nisi talis in eam consentiat statim dabit se stupro, uel interficeret, & alia huiusmodi, si ille, ex quo consentiet in illam esset matrimonium, & tamen esset consensus secundum quid coactus. ergo.

Sēm dubiū

Ad primum dico, quòd non transfert, quia non est translatio talis nisi præcise uoluntaria.

Ad secundum dico, quòd non est simile, quia ille consensus esset propter bonum salutis, & iustitiæ, & ideo Deus ratificaret eum.

Per idem patet ad tertium. esset enim consensus propter charitatem.

Sed nunquid in isto tertio casu tenetur consentire ea necessitate salutis dicit Scotus, quòd quæras solutionem.

Sed nunquid in primo casu talis, qui coactus consentit potest, uel debet exigere debitum. Videas, quid dicendum respiciendo ad solutionem primi dubii etiam considerando si alter consentit sponte, & alter coactus, quid dicendum.

Ad primum principale dicitur, quòd non

est simile, quia ex illo consensu melioratur conditio baptismi, ideo Deus illum consensum ratificat, sed non istum, quia ex isto non melioratur, sed peioratur, conditio consentientis, & hoc totum prouenit ex Dei elementia hinc, & idem, ut patet.

Ad secundum dico, quòd eodem modo.

DISTINCTIO XXX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXX. Quæritur,

VTRVM AD CONTRACTVM Matrimonii requiratur consensus sequens rationem non erroneam siue apprehensionem.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 30. q. 1. Art. 1. Scotus 4. sent. dist. 30. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem trigesimam quæritur, Vtrum consensus sequens apprehensionem erroneam causet uerum matrimonium.

Gen. cap. 29. QVOD SIC per illud Gen. Iacob quærens habere Rachelem, habuit Lyam, & tamen inter eos fuit uerum matrimonium alias coitus fuisset illicitus. Nec sufficit dicere, quòd dixit, quòd soluatur, & excusatur propter ignorantiam, quia saltem in crastinum debuisset eam dimittere, tanquam non suam, quod non fecit. ergo.

CONTRA id est Magister in littera.

Ex secunda conclusione primæ quæstionis dis. 16 8. de Trin. c. 4 RESPONDEO, quòd cum contractus matrimonii, ut iam sæpe dictum est, sit in utroque uoluntaria datio mutua suorum corporum ad usum, & nihil possit esse uolitum, nisi cognitum secundum Augustinum de Trinitat. sequitur, quòd error in præcognitione tollit uoluntariam dationem, & per consequens uerum tollit contractum matrimonii. Illi autem errores impedientes, possunt esse duo: Vnus, quando crederet contrahere, cum Berta, & contraheret cum aliqua alia, uel etiam crederet, nullo modo contraheret cum Berta, ello, quòd omnes alii essent sibi indifferentes, deciperetur, & contraheret cum ea. Alius quando crederet contrahere cum libera, & contraheret cum serua. nam tunc non teneret, quia ipse dat illi potestatem sui corporis, ut æquali modo illa det sibi potestatem sui corporis, non potest serua liberi dare sicut libera. & ideo non tenet, quia fraus non debet isti innocenti præiudicare. Ex hoc sequitur corollarium, quòd Corollariũ. conditio melioris non impedit, ut si credens contrahere cum serua contraheret cum libera, & hoc dico, si non est error in persona, sed tantum in conditione seruitutis, & libertatis, ut si contrahat cum bona, quia credit esse seruam & est libera. Sed mouet hic doctor dubium dimissum in solutum in præcedenti distinct. si ex parte unius, sit uoluntaria, & non coacta, nec fraudulenta datio, & consensus interior, & exterior ex parte autem alterius sit coactus, fraudulentus, id est, quòd in ore consentit, & uoluntate dessentit, certum est, quòd tunc non est uerum matrimonium, sed quid agendum dicitur, quod quantum ad secundum, si alter consentit fraudulenter ore, & dissentiat corde, quòd ille, cuius fraudulentia fuit, tenetur de necessitate salutis corrigere fraudulentiam satisfaciendo alteri parti, quæ pure, & fideliter tradidit sibi dominium sui corporis, & ipse non sibi debuit, ergo debet habere nouum consensum purum. & fidem, & ante hoc non potest purum debitum petere, & si ab eo petatur non debet denegare, sed statim sine mora debet habere ipsum consensum, & tunc reddere, & non ante alias semper est extra statum salutis, illa autem, quæ fideliter incessit, si fraudutia alterius sibi non est nota patet, quòd non peccat reddendo, & petendo, sed si fraudulentia esset sibi sufficienter nota, quòd non posset nisi ex diuina reuelatione tunc patet, quòd non deberet debitum petere, nec reddere nisi ille primo corrigeret fraudulentiam si uero ille idem manifestaret sibi, nec uellet corrigere dicit, quòd ille non debet sibi credere imo debet credere, quòd mentiatur modo, & in contractu dixit ueritatem, & hoc facto potest petere debitum. Si uero omnino credat, & nolit conscientiam delere, dico, quòd est perplexa, quia peccat mortaliter petendo, uel reddendo debitum state ille conscientia, & non reddendo peccat mortaliter, quia dat occasionem fornicandi illi. Scotus mouet unum dubiũ dimissũ in solutum.

Nullus debeat nec cogatur esse perplexus in lege diuina tenetur deponere omnino talem conscientiam. Nullus debet esse pplexus i lege diuina.

Aliud de consensu coacto ex parte unius, & non ex parte alterius, nec mouet, nec manet nisi solum ex parte, sed ex hac dicta solutione patet, quid ibi dicendum.

AD principale dico, quòd in crastinum consentit nouo consensu forte propter uerbum Labam dicentis non est consuetudo in terra ista.

Vtrum autem Iacob peccauerit illa nocte, uel fuerit sufficienter excusatus per ignorantiam non est ponendum, non enim erat confirmatus.

VTRVM INTER MARIAM, ET Ioseph fuerit Matrimonium uerum.

Seraph. bona 4. sent. dist. 30. q. 2. Art. 1.

Scotus

Scotus 4. sent. dist. 30. q. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 30. q. 2.
D. Thomas 4. sent. distin. 30. q. 1. Art. 2.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 30. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 30. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum inter Mariam, & Ioseph fuerit uerum matrimonium.

QVOD NON: Ex sæpe dictis: Contractus matrimonii est consensus in carnalem copulam cum sit mutua datio ad usum, sed beata Virgo cum nouerit uirginitatem non consensit in carnalem copulam, ergo non contraxit uerum matrimonium.

CONTRA id est Magister in littera. & accipit ex Euangelio Matth. cum esset dispensata Maria Ioseph.

Matt. cap. 1. RESPONDEO, quòd primo uidendum est, quia est ita. secundo quomodo ita est. Primum patet per multas authoritates, quas ponit Magister in littera ratione congruitatis, Aliquæ sumuntur ab Ambrosio super Lucam, Vt Ioseph esset testis uirginitatis Mariæ. Alia, ut hoc sacramentũ celaretur Diabolo. Tertia ratio potest esse, uel quia erat generale præceptum de nubendo ante legem nouam, & ideo Maria nupsit, ne uideretur transgredi diuinum præceptum, uel si non erat generale præceptum, cum uidemus, quòd Hieremias, & Ioan. Baptista remanserant uirgines, est dicendum, quòd forte nupsit ex diuina reuelatione sibi super hoc facta.

Vide D. Thomã & Ricardum & D. Bona. & Alios Antiquos.

Matt. cap. 1. Aliam rationem tangit Origenes super illud Matth. Cum esset desponsata, ut Ioseph esset in obsequium Mariæ eunti, & redeunti de Egypto Alia ratio potest esse, quòd Deus noluit incipere ab iniuria legis, ut nasceretur de inupta partus, partus enim innuptæ Mulieris damnabatur in lege, hanc enim rationem ponit Ambrosius super Missus est scilicet ne uirgo infamaretur de adulterio.

Vide Magistrum in littera hic, & Ricardum præsenti dist. Art. 3. q. 1. De secundo principali dicitur, quòd Maria uouit uirginitatem sub conditione scilicet, quòd conseruaret castitatem nisi aliter disponeret, & ideo uere potuit contrahere.

CONTRA: In omni uoto intelligitur hæc conditio, nullus enim potest nouere secundum rectam rationem obseruandi, uel implendi aliquid uelit nolit Deus, ergo illa conditio non tollit quin uotum fuerit absolutum, & non conditionatum.

Dico igitur, quòd Maria nouit uirginitatem perpetuam simpliciter, & absolute, quod patet ex ratione eius ad Gabrielem: quomodo inquit fiet istud quoniam uirum non cognosco

Lucæ cap. 1. non enim uolebat dicere solum non cognosco pro præsenti nec cognoui pro præterito, quia tunc quæstio fuisset nulla, potuisset enim sibi dicere angelus sufficit, quòd eum non cognoscas pro futuro cum non sis sterilis uolui enim dicere uirum non cognosco, id est nunquam cognoscere firmiter noui, & promisi. Hoc etiam patet ex responsione Angeli. dixit enim: spiritus sanctus superueniet in te quasi dicat ne timeas, quia bene seruabis uotum, quia non concipies per cognitionem uiri, sed per operationem Spiritus sancti.

Quid enim uolæit dicere Virgo gloriosa. Virum nõ cognosco.

De secundo principali quæsito dico, quòd contractus est liber, & uoluntaria datio corporum mutua ad usum, ut sæpe dictum est; non est autem de necessitate contractus, quòd contrahens sic intendat dare corpus suum alteri, quòd omnino ista datio ponatur in executione, sed sufficit intendere sic dare, quòd reddat sibi debitum si petat, nerè tamen contrahere possunt illę personæ, quæ proponerent statim post contractum uouere uirginitatem ante carnalem copulam. si igitur persona, quæ debet contrahere esset certificata ante contractum, quòd persona cum qua contrahit nunquam peteret ab ea debitum, esto, quòd ipsa primo uoueri uirginitatem perpetuam, nihil hominus posset uere contrahere absque ulla uiolatione primi uoti, ut ex dictis patet, sed ita fuit in proposito. nam beata Virgo, uel à Deo immediate, uel per Angelum omnino certificata antequam contraheret, quòd Ioseph nunquam peteret ab ea debitum, nec mirum, si Maria fuit primo certificata, cum etiam ipsi Ioseph apparuit Angelus dicens: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. & tamen quicquid Ioseph fiebat, sibi ratione Mariæ fiebat. Matt. cap. 1.

AD Argumentum patet responsio ex dictis.

DISCTINCTIO XXXI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXI. Quæritur.

VTRVM SINT TRIA BONA Matrimonii, quæ Magister ponit in littera scilicet fides, proles, & sacramentum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 31. q. 1.
Scotus 4. sent. dist. 31. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 31. q. 1. Arti. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 31. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 31. q. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigesimam primam quæritur hęc tria, quæ Magister ponit in littera scilicet fides, & proles, & sacramen-

tum sint bonum matrimonii.

Quod non: Verum matrimonium potest esse inter adulteros, & in talibus non est fidelitas, & inter steriles, & in talibus non est bonum prolis, & inter non existentes in prima gratia & in talibus non est saltem res sacramenti scilicet gratia, ergo inter infideles hæc sunt.

Contra id est magister in littera.

5 met cõt. 21 Perfectio rei est duplex. Finis duplex.

Respondeo, quòd bonum & perfectum idem sunt. 5. Metaphysicæ cap. de perfecto perfectio rei est duplex scilicet intrinseca, ut forma, & extrinseca, ut finis, finis duplex scilicet propinquus, & minus principalis, remotior, & principalior. Tunc ad propositum dico, quòd matrimonium est quædam mutua obligatio indiuisibilis permanens perpetua, significans uinculum indissolubile, quod est inter Christum, & ecclesiam, & ratione illius significationis dicitur illa obligatio quoddam sacramentum non quidem sacramentum nouæ legis, quod consistit in signo sensibili, de quo dictum est supra. Sed sacramentum tale, quod accipitur hic, non consistit in solo fieri, sed habet esse per manens. ergo sicut illa obligatio est permanens, & sicut matrimonium est intrinseca, & formaliter obligatio talis ita est sacramentum hoc modo dictum, ergo sacramentum sic sumptum est bonum, & perfectio matrimonii formalis.

Io. 1. q. cõclu sione prima.

Ad istam etiam indissolubilem obligationem sequitur tanquam finis propinquus, quòd semper unus alteri reddit debitum, si petatur, & illud est fidelitas quædam. Bonum ergo fidei sic sumptæ est bonum, & perfectio matrimonii, tanquam finis propinquus.

Ad istam etiam obligationem mediante ista fidelitate, quæ consistit in debita, & libera redditione sequitur, uel habet sequi in quantum in se est proles debite educenda, igitur bonum prolis est bonum, & perfectio matrimonii tanquam finis ultimus & principalis.

Ad argumentum principale quid dicendum patet. ergo.

DISTINCTIO XXXII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXII. quæritur,

VTRVM SIT SIMPLICITER NECESsarium in matrimonio reddere debitum petenti.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 32. q. 1.
Scotus 4. sent. dist. 32. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 32. q. 1. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 32. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 32. q. 1.
Durandus 4. sent. distin. 32. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem trigesimam secundam quæritur, Vtrum in matrimonio teneatur de necessitate alter alteri reddere debitum si petatur.

Quòd non: Nullus tenetur se priuare usu rationis, sed in tali actu absorbetur ratio 7. ethicorum talis actus furatur intellectum sapientis. ergo.

Item intrans religionem ante carnalem copulam nõ tenetur ex tunc reddere debitum, quia priuaret se maiori bono.

Item in loco sacro non tenetur, quia per talem actum locus sacer remaneret interdictus. ergo.

Item in tẽpore sacro non tenetur, quia tunc redderet se indignum ad degustationem agni, ut dicitur in littera.

Contra: Vir debitum uxori reddat, & uxor uiro prima ad Cor.

Respondeo, quòd matrimonium est propter duplicem finem scilicet propter bonum prolis procreandum, tanquam pro fine principali, & propter delectationem, ut ex hoc uitetur fornicatio, & hoc tanquam propter finem minus principalem, quia indultum est homini post lapsum propter eius pronitatem ad hunc actum, maxime in lege noua. Cor. cad. 7. Matrimoniũ est pp duplicem finem.

Item redditio debiti potest esse propter hunc duplicem finem si fit propter primum finem talis actus habet duplicem bonitatem, quia est propter finem bonum, & quia in se est actus iustitiæ, & fidelitatis scilicet reddere alteri quod suum est, si uero fit propter finem secundum, habet saltem, ut patet utroque modo potest redditio debiti habere aliquas bonitates annexas, ut uitationem fornicationis, & huiusmodi.

Dico, ergo quòd reddere debitum est præceptum affirmatiuum, & ideo ligat ad semper, sed non pro semper.

Ex duplici autem causa in genere potest, quis non licite reddere debitum: Vno modo si alter coniugum amisit ius petendi, tunc alter qui non amisit non tenetur reddere.

Secundo si non ad reddendum obligatur fortiori præcepto, uel saltem redditio tolleret maius bonum, quàm sit ipse actus reddendi.

Primum accidit quando alter coniugum fidẽ seruat alteri, & alter non sibi, tunc si isti qui fidem seruauit sit sufficienter notum, quòd alter fornicatus est, non tenetur sibi reddere debitum, sed si semel reddit, ex tunc non potest amplius reddere, nisi iterum constaret sibi, quòd frangeret fidem sibi. Si uero uterque frangit fidem, uterque habet ius non reddendi.

Secũdum potest accidere multipliciter, primo modo: tempore, quo fœtus esset in uentre matris, in tali dispositione, quòd redditio debiti esset in periculum ipsius fœtus, ne moreretur, & ma-

tris

teris ne abortiret; Et tempore menstrui mulieris, tunc esset redditio debiti contra principalem finé matrimonij .s. contra bonum prolis, quia proles, uel nasceretur monstruosa, uel leprosa; Vnde non sine causa in ueteri lege ex diuino præcepto tales, qui accedebant ad mulieres menstruatas, erant lapidandi.

Item tempore, quo alter coniugum esset notabiliter infirmus, ita ꝙ redditio debiti possit inducere in periculum mortis.

Leuit. cap. 20 — Item post contractum matrimonium, antequá consumetur per carnalem copulam, si alter coniugum diuina inspiratione uellet intrare Religionem, posset aliquod tempus expectare in seculo ad ordinandum de factis suis. Ita quod tempus non tenetur reddere debitum, etiam petitum. cuius ratio est, quia si redderet, priuaret se maiori bono, quia ex tunc redderet se inabilem ad intrádam Religionem nisi cum licentia alterius coniugis cum uoto continentiæ.

Dubium. — Sed est hic dubium de eo, quod dictum est supra, quòd non licet accedere ad mulierem menstruatam propter prolis periculum cauendum, nam maius periculum prolis, & uiri accedentis potest esse; si sanus accedat ad leprosam, uel leprosus ad sanam, & tamen si uxor facta leprosa peteret debitum uiro suo, uel è cóuerso uir leprosus ad sanam, omnino tenetur debitum reddere, sicut expresſè habetur extra de coniugio leprosorum.

cap. 1. & seq. — Dico quòd non est simile, quia lepra est infirmitas perpetua, & ideo non potest expectari per tempus, donec infirmitas transeat, menstruũ auté cito transit & ideo propter periculum mortis præcauendum expectandum est donec menstruum transeat & ex tunc haberi potest proles perfecta, sed si ibi expectatur nunquam habetur hoc tempus.

Et si dicas, ꝙ est periculum sano; Dico, ꝙ habeat patientiam, quia ad hoc obligauit, quando contraxit matrimonium perpetuum.

Ad primum dico, quòd nullus debet se priuare usu rationis per semper sed pro aliquo paruo tempore debet, si ad hoc cogitur propter aliquod aliud. Vnde Martyres exponebant se morti, & certum est, quòd excesſiuus dolor de communi lege absorbet usum rationis tantum, uel plusquá excesſiua delectatio.

Ad secundum patet solutio ex dictis.

Ad tertium dico, quòd debent recedere de loco sacro si possunt, sed si duo essent ibi uiolenter detenti debet reddere & forte locus non esset interdictus propter talem actum occulté operatũ.

Ad quartum dico, quòd consimile est de non petendo, & non est præceptum, sed ille, à quo petitur omnino debet reddere in quocunque præter quam in casibus prædictis, nec dicerem, quòd peccaret mortaliter .s. ille, qui redderet, nec forte ille, qui peteret, licet tamen abstinere debeat propter reuerentiam sacramenti.

DISTINCTIO XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIIII. Quæritur,

VTRVM FVERIT ALIQVANDO licita bigamia.

Seraph. bona 4. sent. dist. 33. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. distin. 33. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 33. q. 1. Art. 2.
Ricardus 4. sent. distin. 33. q. 2.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 33. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 33. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. trigesimam tertiam, quæritur, Vtrum bigamia pro aliquo tempore fuerit licita.

QVÒD non per illud Gen. Erunt duo in carne una, ergo nunquam fuit licitum uiro uti, nisi una muliere, nec é conuerso.

CONTRA per illud Gen. Abraham habuit tres uxores, & Iacob quatuor, & Dauit plures, & Solomon, & multi alij. — Gen. cap. 4.

RESPONDEO; ut sæpe dictum est, matrimonium est mutua datio corporum, est ergo datio secundum iustitiam distributiuam, sed talis iustitia requirit æquiualentiam in terminis, ergo si mulier dat uiro totum dominium sui corporis, & non sit sibi licitum uti alio uiro, ita debet esse é conuerso secundum iustitiam distributiuam, & secundum dictamen rectæ rationis, & quia quicquid est contra tale dictamen, est contra legem naturæ; ideo bigamia de habendo plures uxores, semper fuit, & est contra legem naturæ, quantum ad hoc, quod dictum est. Verum quia, ut sæpe dictum est, matrimonium est propter duplicẽ finem .i. propter prolem procreandam tanquàm finem magis principalem, & propter delectationem ad fornicationem euitandam tanq̃ pp finẽ minus principalem; Ideo dico, ꝙ habendo respectum ad finem magis principalem, non est omnino æquiparantia in terminis, quia unus uir potest fœcundare plures uxores, ut patet, sed non é conuerso, cum mulier portet per nouem menses, & ideo, quando finis ille principalior erat magis necessarius, quando scilicet erant pauci fideles Dei cultores, pro tunc legislator conuenienter potuit dispensare absque eo, ꝙ faceret contra legem naturæ, ut patet, & ita credimus, ꝙ dispensauerit cum sanctis patribus aliquibus ante Christi aduentum, sed in lege noua non oportet dispensare, quia per Dei gratiam multi sunt fideles. In statu autem innocentiæ non fuisset bigamia, quia omnes fuissent Dei cultores, & nulli steriles, & propter talem prolem procreandam fuisset usitatus ille actus, & fuissent patres masculi, & fœminæ procreati, ergo. — Gen. cap 16. Gẽ. c 29. c 30. 2. Regũ. ca. 5. — Matrimoniũ & pp duplicem finem.

AD argumenta principalia patet responsio ex dictis, quid dicendum.

VTRVM BIGAMVS ANTE BAPtismum post Baptismum ad sacros ordines promoueri possit.

Scotus 4. sent. distin. 33. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum in lege noua bigamia quæcunque ante baptismum impediat ordinis susceptionem.

RESPONDEO quòd hic non arguitur de bigamia, quæ contrahit ex simul habente plures uxores, quia hoc nulli est licitum in lege noua, ut dictum est in præmissa quæstione. Bigamus igitur dicitur in lege noua, uel qui habet plures uxores successiue, uel qui contraxit cum uidua, quæ habuit alium uirum; Tunc dico, quòd omnes concordant in ista quæstione, quòd si bigamia, aut ante baptismum, aut post contracta inducit irregularitatem, sicut expresse habetur in canone. Confirmatur per Apostolum prima ad Thim. Vnius uxoris uir. Ratio congruitatis assignatur communiter: Vna, quæ accipitur ab Aug. & ab Ambr. in capitulis præallegatis & ratione significationis. Nam sacerdos in Ecclesia repræsentat personam Christi, ergo non debet habere in se aliquid, quod repugnaret Christo, sed Christus est unicus sponsus unius Ecclesiæ, & Ecclesia est unica sponsa unius Christi, ergo.

Quid sit bigamus.

Prima Thim. cap. 3.

SED est hic dubium, quare baptismus nô tollat irregularitatem bigamiæ, cum tollat irregularitatem homicidij, ut expresse habetur in Glosa distinct. 50. cap. si quis iudicatur. Et confirmatur. nam irregularitas non est nisi priuatio habilitatis suscipiendi ordines, priuatio uero non est nisi in subiecto apto nato suscipere habitû, cuius est priuatio, & pro illo tempore tantum quando est subiectum aptum. Vnde Catulus ante nonum diem dicitur cęcus, sed nullus est habilis ad suscipiendos ordines ante baptismum, ut expresse habetur extra de puero non baptizato, ergo nullus ante baptismum est irregularis.

Dubium.

Extra de puero non baptizato. cap. 5.

AD primum dicitur multipliciter, primo sic: Baptismus tollit omne peccatum, & sequelā peccati, & ideo tollit peccatum homicidij, & eius irregularitatem quæ est ibi sequela, sed non tollit irregularitatem bigamiæ, quia non est peccatum nec sequela peccati, ut patet, cum bigamia non sit peccatum.

CONTRA: & pono quòd iudex ante baptismum iuste interficiat. tunc eius homicidium non est peccatum, & per consequens eius irregularitas non est sequela peccati, ergo non tollitur per baptismum.

RESPONDEO quòd unus Glosator concedit conclusionem, sed irrationabiliter, quia inconueniens est dicere, quod peccatum in consimili casu reddat meliorem conditionem peccatis.

Basianus Glosator ut notatur in decre.

Aliter dicitur, quod baptismus tollit omne illud, quod non solum est in se peccatum, sed quia non existit genus peccati, quanquā in se fiat non peccatum ratione alicuius debitæ circunstantiæ annexæ & tale est homicidium iudicis iuste occidentis, bigamia uero nullo modo est intra genus peccati.

CONTRA: & pono quod bigamia ante baptismum sit contracta illicite, tunc est peccatum, & per cōsequēs irregularitas, & est sequela peccati.

Aliter, ergo dicit, quod irregularitas sequitur, bigamiā ex natura actus, ratione s. defectus significationis, ut supra fuit declaratum, & ideo non potest tolli per baptismum, sed homicidium sequitur solum ex restitutione Ecclesiæ, & cōditio tollitur per baptismum, qui est sacramētū Ecclesiæ.

CONTRA: Pœnitentia est sacramentum Ecclesiæ, & tamen nō tollit irregularitatē homicidij.

Item si irregularitas bigamiæ sequeretur ex natura actus, Ecclesia non posset dispensare, quia non potest facere quin bigamus non habeat anne xū illum defectum significationis & tamen quandoque dispensat, ut habetur extra ubi dicitur, quod Martinus Papa concessit lectorem bigamum fieri subdiaconum.

Dico igitur ad illum Pont. quòd præcisa ratio quare baptismus tollit unam irregularitatem & non aliam, est, quia Ecclesia sic instituit, ratio autem congruitatis est, quæ dicta est s. defectum significationis, qui est in una, & non est in alia. Nā pro tanto homicida est irregularis, quia est effusor sanguinis. Vnde propter effusionē sanguinis prohibitus est Dauid ædificare templum Domino, sed Ecclesia præsumit, quod ille, quod recipit baptismum mutetur de lupo in agnum.

2. Regū. cap. 7

Ad illas confirmationes dico, quod non ualet, nā infra illud tempus in quo subiectum non est aptū suscipere habitum potest ipsi subiecto occurrere impedimentum, propter quod nec post illud tempus erit aptum, & tunc diceretur uere priuatum. Exemplum: Catulo infra nonum diem potest impedimentum occurrere, propter quod nec in extremo die uidebit, & tunc uere erit cęcus, sed ita potest esse in proposito, ut patet intuenti.

Exemplum.

VTRVM IN LEGE MOSAYCA fuerit licitum repudiare uxorem.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 33. q. 1. Art. 3.
Scotus 4. sent. dist. 33. q. 3.
D. Thomas 4. sent. dist. 33. q. 2. Art. 2.
Ricardus 4. sent. distin. 33. q. 3.
Franc. de May. 4. sent. dist. 35. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 33. q. 3.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum in lege Mosayca licitum fuerit uiro repudiare uxorem.

QVOD sic per illud Deuteronomij: Si acceperit homo uxorem, & non inuenerit gratiā &c.

Deut. ca. 24.

Item Malachiæ: Cum odio habueris uxorem, dimitte illam, dicit dominus Deus.

Malach. ca. 2.

CONTRA: Nūquam fuit licitum uxori dimittere uirum, ergo nec ē conuerso, cum sint pares

res in his, quæ ſpectant ad matrimonium.

Item ex uero matrimonio naſcitur uera obligatio, & perpetua, ut ſæpe dictum eſt. ergo ſi tūc fuit licita ſeparatio ibi non fuit uerum matrimonium.

Ricard. pñti diſt. Ar.3.q.1. Matt.cap.19. Respondeo & dico, ꝙ non. Quod probatur per uerba Chriſti dicentia: Qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, mechatur, & qui dimiſſam acceperit mechatur.

Item patet hoc idem ex ratione ſua, ubi audiſtis, inquit, quòd qui fecit ab initio. & ſequitur:

Matt. cap.19. Quod Deus coniunxit, homo non ſepararet, ergo.

Item patet hoc idem ex eius ratione ad Phariſeos dicentes: Quare Moyſes mandauit dare libellum repudij. Reſpondit Chriſtus: Moyſes permiſit ad duritiam cordis ueſtri, ab initio autem non fuit ſic.

Gloſa ſuper illud Matth. cap.19. Magiſter in hac diſt. ca.2. Vbi dicit Gloſa: Permiſit Moyſes, non Deus, & ſubdit, fuit conſilium hominis, non Dei imperium, hoc idem dicit Magiſter in litera, ergo.

Ricar. ubi ſu. Alia opinio dicit, quòd ſic, quia Moyſes in tradendo legem fuit præco Dei, ergo quæ ipſe nunciauit, ut cōceſſa præcepta, fuerūt à Deo cōceſſa.

Alias ſi dubitatur in uno, pari ratione pōt dubitari de alio, ſed abſit, quòd ſcriptura ſit ad dubitabile, & non ad uerum.

Confirmatur, quia alias Moyſes dediſſet iudicis occaſionem peccandi mortaliter, concedo ergo concluſionem ſecundæ opinionis ꝙ. ſ. licitum fuit in lege Moſayca repudiatio uxoris odioſæ, cum libello repudij ſcripto, licita ſine peccato mortali. Ratio autem congruitatis, quare tunc repudiatio uxoris fuit permiſſa eſt illa quam innuit

Matt.cap.19. Chriſtus Matt. durities. ſ. cordia iudæorum, quia erāt tam duri cordis quod niſi fuiſſet eis hoc permiſſum perpetraſſent uxoricidium, uxoricidium autem eſt maius malum quàm inſeparabilitas inter coniuges ſit bonum, quia eſt malum pœnæ ex parte uxoris & malum culpæ ex parte uiri & malum damni ex parte prolis educandæ, per matrē. & malum perturbationis contra communem pacem & ideo ad tollendum maius malum fuit ſubſtractum minus bonum.

Ad primum primæ opinionis quòd Chriſtus in illo uerbo promulgauit matrimonium pro lege noua.

Ad ſecundum eodem modo reſpondetur.

Ad tertium patet reſponſio ex dictis.

Ad illas Gloſas, & ad literam Magiſtri dico, ꝙ uel ſunt negandæ, uel exponendæ, ꝙ uerū eſt, non permiſit immediate, ſed mediante Moyſe. Vnde nec Deus dedit iſtam conceſſionē Moyſi, ſicut quando dedit ei aliam legem quod patet nūquam habetur iſta conceſſio in quatuor primis literis legis, ſed tantum in ultimo libro. itaq; Moyſes in proceſſu temporis uidens illorum conditiones conceſſit eis dare libellum, quam tamen conceſſionem Deus non improbauit, imo permiſit, ut dicitur Malachiæ ſecundo.

Ad ſecundum dico, ꝙ pro tunc propter cauſam prædictā matrimonium poterat eſſe ex Dei permiſſione mutua datio corporū non abſolute, ſed ad tempus, & ideo nō naſcebatur inde obligatio perpetua, uel ſi erat datio mutua abſolute, poterat tamen ex Dei permiſſione ſeparari propter prædictā cauſam ad ueniente caſu prędicto.

DISTINCTIO XXXIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIIII. Quæritur,

VTRVM IMPOTENTIA AD actum carnalem impediat matrimonium ſimpliciter.

Seraph. Bona 4. ſent. diſtin. 34. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. ſent. diſt. 34. q. 1.
D. Thomas 4. ſent. diſt. 34. q. 1. Art. 1.
Ricardus 4. ſent. diſt. 34. q. 2.
Durandus 4. ſent. diſtin. 34. q. 2.

Quæſtio prima.

Circa diſt. trigeſimam quartam quæritur. Vtrum impotentia ad actum carnalem impediat matrimonium.

Respondeo & dico, ꝙ ſi impedimentum quo dicitur quis impotens ad illum actum ſit perpetuum dico, ꝙ impedit matrimonium contrahēdum, & iam contractum dirimit. Ratio, quia ut ſæpe dictum eſt contractus matrimonij eſt mutua datio corporum ad talem uſum, ergo ſi ſit impotens ad talem uſum datio ex parte eius eſt nulla. Confirmatur quia in tali datione quilibet ſe obligauit ad reddendum debitum ſi petatur, ergo ille, qui eſt impotens ad impoſſibile ſe obligauit, uel Deus non ratificat aliquam talem obligationem, ergo. Si uero impedimentum accedat poſt matrimonium conſumatum per carnalem copulam, certum eſt, ꝙ non dirimit. patet. n. ꝙ contractus uerus fuit, quia datio uera. nam quilibet accepit poſſeſſionem dationis, ergo. Si uero accidat poſt contractum matrimonium antequàm ſit cōſumatum per carnalem copulam, dubium eſt an dirimat. Videtur dici, ꝙ ſic. Contrarium uidetur, quia iā cōtractus fuit uerus, & datio uera, ut patet. 33.q.1. cap.

Sciendum autem, ꝙ impedimentum ad illum actū poteſt eſſe duplex ſcilicet naturale, & caſuale. naturale impedimentum ex parte uiri eſt duplex. ſ. uel frigiditas exceſſiua, uel priuatio membri requiſiti ad actum. ex parte uero mulieris arctatio. Caſuale autem uero impedimentum communiter fit per maleficium. nam dæmones licet non ſint ueraces ſeruant aliquando pacta cum hominibus ſibi ſeruientibus tantum, ut alij eis adhæreant, & ut ex hoc homines ſibi credāt, & cū honorent, & colant. multum enim hoc appetunt pp eorum ſuperbiam. ſed ſi nunquam ſeruarent pacta, nullus eis crederet. ſeruant ergo quandoque pacta in aliquo ſigno ſenſibili, ut in caractere aliquo, uel alia huiuſmodi re, ut quandiu durat tale ſignum duret pactio. Deus autem hoc permittit pro-

Duplex impedimentum.

Nota pactū

propter peccata hominum, sed quid in talibus est faciendum dico, quod sicut maleficiati debent se iuuare cum rationibus, & alijs deuotionibus tum per se quàm per alios, ut Deus dissoluat tale maleficium; sed nunquid est licitum destruere tale maleficium, si ab aliquo inueniatur, dicunt aliqui, quod non, quia esset actus infidelitatis, si adhiberet fidem factis dæmonum. Dico quod est illud theuphaticum dictum, quia non est actus infidelitatis, sed est actus meritorius, facta dæmonum impedire, ne ueniant ad finem. non ergo destruit adhibendo fidem factis dæmonum, sed detestatio eorum facta. Credo tamen, quod quandiu durat illud signū, dæmones seruant pacta, nec hoc est illicitum credere. Quod aliter aūt sit fiendum diuortium inter personas impotentes ad talem actum habetur extra de frigidis.

Extra de frigi dit. dist. 35. q. laudabilium.

DISTINCTIO XXXV.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXV. Quæritur,

VTRVM ADVLTERIVM CVM aliqua, uiuente uiro, impediat matrimonium cum eadem post mortem illius Viri.

Scotus 4. sent. distin. 35. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam quintam quæritur. Vtrum adulterium cum alia uxore uiuente primo uiro impediat matrimonium cum illa.

2. Regum.

Qvod non. Dauid adulteratus est cum Bersabee uxore Vriæ, & mortuo uiro accepit eam in uxorem.

Contra id, trigesima tertia quæstione. i. illud uero, & cætera.

Respondeo quod tria sunt peccata, quæ circa matrimonium faciunt difficultatem. s. adulterium cum aliquo ante mortem primi uiri, & è conuerso, cum aliquo ante mortem primæ uxoris promissio cum iuramento, quòd accipiet eam in uxorem post mortem primi uiri, uel è conuerso. Machinatio ad mortem alterius coniugis cum intentione uel promissione celebrādi inter eos matrimonium. Tunc dico, quod primum sacramentum impedit sicut patet per Aug. & Mag. in littera. secundum solum non impedit sicut patet extra de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. tertium etiam per se non impedit si fuit tm̄ de consensu unius, hoc est, si mulier interficiat primum uirum intentione accipiendi aliū, illo tamen non consentiente. Potest nihilominus cum alio contrahere, quem intendebat, & è conuerso, si uir interficiens uxorem intendens habere aliam; sed si uir, & mulier cum dicatur adinuicem de interfectione talis cum intentione utriusque, ut coniūgat se postea uinculo matrimoniali, tamen non fiat inter eos de hoc promissio, uel iuramentum, nec interueniat adulterium, dubium est inter tales, utrum possit esse matrimoniū. Sed quæcunque de dictis tribus coniungantur matrimonium impeditur inter eos, sicut expresse habetur de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. Hoc autem non est ex natura eō tractus uel ex institutione Ecclesiæ, est autem institutio congrua, quia mulier diligens alium uirum posset facilius ad machinandum de morte primi uiri & e conuerso uir diligens aliam.

De nuptijs & cōcupiscētiis

cap. uterque.

Sed quid si mulier adulteratur cum illo quem non credit habere uxorem & ipsa non habet uirū & promittunt de matrimonio faciendo inter eos, est ne matrimonium?

Dico, quod non si uxor uiri uiuat, siue post commissum adulterium mortua sit tamen mulier de cætero excusatur per ignorantiam inuincibilem ex quo uir non manifestauit sibi, & ideo mulier non peccat stando cum tali & petendo debitum, & reddendo.

Ad principale dico, quod cōcurrunt duo. s. adulterium & homicidium, sed in lege illa non impediuit dictum est enim quòd est statuto Ecclesię, ergo, &c.

DISTINCTIO XXXVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVI. Quæritur,

VTRVM SERVITVS IMPEDIAT matrimonium.

Seraph. Bona 4. sent. dist. 36. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 36. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 36. q. 2. Art. 1.
Ricardus 4. sent. distin. 36. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 36. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinct. trigesimam sextam quæritur, Vtrum seruitus impediat matrimonium.

Qvod sic. Dominus non est seruus, ergo non potest dare usum corporis sui. sed in tali datione non est matrimonium.

Item seruus non potest profiteri in religione, sine uoluntate Domini sui, ergo per locum à minori, ita non potest contrahere matrimonium.

Contra: Habetur extra de coniugio seruorum. cap. 1.

Respondeo quod uidendum est de seruitute. secundo de quæsito. De primo dico, quod seruitus nō est de lege naturæ, omnes enim nascuntur liberi, secundum autem legem naturæ filij ad parentes habent fidelem reuerentiam, & subiectionem tanquam ad eos à quibus recipiunt esse, & disciplinam secundum Philosophum 8. Ethicorum. seruitus autem, de qua hic quæritur, est secū dum aliquam legem positiuam. De hoc autem tractum est supra de tali seruo dicit Philosophus 1. Politicorum, quod non potest exercere actus uirtutis.

8. Ethic. c. a. Dist. 15.

1. Polit. ca. 3.

tis. oportet autem eum exercere actus seruiles. ex hoc patet quomodo seruitus est conditio pessima. in natura humana talis seruitus potest esse ex duplici causa iusta in natura humana. vno modo, si quis uoluntarie se submittit tali seruituti, licet enim sit magna bestialitas hoc facere qui hoc facit contra legem naturæ abdicãdo à se propriam libertatem, ita quodãmodo facit se brutum, tamen ex quo factum est necesse est seruare seruitutem quia iustum est.

Alio modo si quis iuste dominetur alicui cõmunitati & uideat aliquem ita dissolum, & uitiosum, quòd libertas sua noceat reipublicæ, & potest eum punire etiam pœna seruitutis iustè, sicut & iusta potest eum occidere in aliquo casu.

Si dicas, quod potest dari alia causa .s. captus in bello iusto & præseruatus à morte, uidetur, quòd captor sic iustè potest eum occidere, ita iusta potest eum seruituti suæ subdere, sed hoc non apparet, quia & si habuit iustum bellum, & per consequens potest eum iuste occidere se defendendo siue iustam suam causam defendendo; non tamẽ potest ipsum inuadendo, & ideo ex quo habet eũ captum, non uidetur quòd possit eum facere sibi seruum ipso inuito.

D. Tho. psili dist. quæst. 1. Ricar. præsen ti dist. Art. 4. quæst. 1.

De secundo dicitur, quòd seruus potest contrahere inuito Domino. Ratio est duplex: Prima, quia seruitus est de lege positiua & contra legem naturæ, matrimonium autem est de lege naturæ. Illud autem quod est de lege positiua non tollit quod est de lege naturæ. secunda quia seruus non est ita seruus, quin sit Dominus actuum permanentium ad conseruationem proprij indiuidui, ergo multò magis est Dominus actuum pertinentium ad conseruationem speciei, cum illud sit maius bonum, & commune bonum, ergo potest dare usum sui corporis, ergo.

Prima ratio potest solui, nam libertas est magis de lege naturæ, quàm matrimonium, & tamẽ tollitur per seruitutem, quæ est de lege positiua.

Secunda etiam ratio potest etiam solui, nam non est tanta necessitas bono communi, quod serui generent, quia multi sunt liberi, qui uacant huic actui.

Seruus de uoluntate domini, põt cõtrahere matrimonium.

Dico igitur, quòd seruus potest cõtrahere de uoluntate Domini, & tunc licentians eum de cõtrahẽdo eum, implicite absoluit eum ab eo quod impedit usum corporis, in cuius usus datione cõsistit contractus matrimonij, & ideo ex tunc non possit eum remittere ad partes remotas in uita uxoris uel detinere, uel nimis grauare oneribus, uel laboribus impedientibus illum actum, &c. huiusmodi. & si faceret talis Dominus, esset ab Ecclesia puniendus.

Seruus põt cõtrahere matrimoniũ dño inuito.

Dico etiam quòd potest contrahere inuito domino, dummodo illa mulier, cum qua contrahit, sciat eum esse seruum. nam non est in tantum seruus, quin habeat aliquod dominium sui corporis, quãtum ad tales actus, & ita potest dare illud modicum, quod habet, & datio tenet, ex quo recipiẽs contentatur de isto modico. Nam si ipsa esset ancilla, modicum etiam daret, si uero est libera dat multum pro pauco, tamen uoluntariè ex quo ipsa scit ipsum esse seruum, sed tunc dico, quòd licet dominus congrue debeat sibi magis parcere à laboribus impedientibus actum, tamen si non parcat non uidetur facere iniuste quia ille contrahendo non potest se absoluere à seruitute, nec petiuit facere præiudicium Domino. Vnde si remitteret eum ad remotas partes, teneretur ire absq; licentia uxoris.

Ad primum principale patet ex dictis, quòd aliquod dominium habet sui corporis, quantum ad aliquos actus.

Ad secũdum dicitur quod non est simile, quia ille qui profitetur simpliciter subintrat seruitutem prælati, & præiudicat domino, sed ille non subintrat seruitutem uxoris, quãrum ad ea, in quibus est seruus.

VTRVM AETAS PVERILIS POSsit impedire matrimonium.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 36. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 36. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 25. q. 2. Art. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum Aetas in pueris impediat matrimonium.

QVÒD non: Puer potest suscipere ordines ante tempus, quo potest exequi actus ordinum, ergo potest contrahere ante tempus, quo possit uti actu carnali.

Extra de frigidis, & maleficiatis quod sedem.

CONTRA id est illud extra de frigidis, & maleficiatis.

RESPONDEO & concedo, quòd puer ante tẽpus discretionis non potest contrahere, quia non potest habere quod ad contrahendum requiritur, nec etiam potest contrahere ante tempus, in quo potest uti illo actu, quia contractus est datio sui corporis ad talem usum, sed nemo potest dare, quod non habet. Dare autem pro tempore futuro non esset datio, sed promissio. Aetas impotens communiter in puero ponitur usque ad quartum decimum annum. In puella usque ad duodecimum, tñ qñq; malitia supplet ætatem.

Ad principale dico, quòd non est simile, quia suscipere ordinem non est dare, sed recipere est. Contrahere uerò est dare. Benè autem potest quis recipere quod non habet, sed non potest dare quod non habet, ergo.

DISTINCTIO XXXVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVII. Quæritur.

VTRVM SACRAMENTVM ORdinis impediat Matrimonium.

Seraph. Bona 4. sent. dist. 37. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. distin. 37. q. 1.

D. Thomas

D. Thomas 4. sent. dist. 38. q. 1. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. distin. 37. q. 1.
Franc. de May. 4. sent. dist. 37. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 37. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distin. trigesimam septimam quæritur, Vtrum sacer ordo impediat matrimonium.

1. Thim. c. 3. QVÒD non per Diuum Paulum. Vnius uxoris uir debet esse Episcopus.

vt dicit. decr. distinct. 31. Item Sacerdotes Græci sunt Sacerdotes, & tamen habent uxores.

Item nõ magis opponitur ordo matrimonio, quàm è conuerso, sed cõiugatus potest suscipere ordinem, licet peccet suscipiendo, ergo & è conuerso.

Dist. 37. præsbiteris. Item dist. 28. nullum. CONTRA: In trigesima septima distinct.

RESPONDEO quòd conclusio est certa, quia impedit. Dico autem, quod hoc non accidit propter uotum continentiæ annexum ipsi ordini, ut aliqui dicunt, quia in primitiua Ecclesia utebantur, uel uti poterant sacerdotes matrimonio iam contracto, sicut modo Græci. Accedit ergo ex institutione Ecclesiæ, quæ illegitimat omnes constitutos in sacris ad posse contrahere matrimonium, & sacris ordinibus annectit uotum continentiæ. hoc autem est conueniens quia talis deputatur ad mysterium sacrum, quod requirit mẽtis munditiam, perspicacitatem intellectus, & etiã munditiam corporalem, ad quæ omnia disponit continentia, & ad oppositum disponit luxuria.

AD principale dico, quòd Apostolus loquitur de matrimonio præterito, non de præsenti, ex hoc excludens bigamiam, quę faceret irregularitatem, uel etiam si non loquitur de præsenti, ut dictum est, in primitiua Ecclesia licebat sacerdotibus uti matrimonio iam contracto.

Ad secundum patet responsio ex dictis.

Ad tertium dico, quòd non est simile, quia Ecclesia non illegitimauit coniugatos respectu susceptionis ordinis, sicut facit, & è conuerso.

DISTINCTIO XXXVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXVIII. Quæritur.

VTRVM VOTVM CONTINENTIA impediat matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 38. q. 1. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 38. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 38. q. 2. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 38. q. 1.
Durandus 4. sent. distin. 38. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distin. trigesimam octauam quæritur, Vtrum uotum continentiæ impediat matrimonium.

RESPONDEO quòd uotum continentiæ potest esse publicum, & priuatũ, solemne, & simplex. Et istæ distinctiones non sunt eædem distinctiones, sicut aliqui uolunt dicere, imo tam uotum solemne quàm simplex potest esse publicum, & priuatum, dicitur autem uotum priuatum, quod probari non potest sufficienter in foro iuditiali: Publicum autem, quod potest probari. Dicitur autem uotum simplex omne illud, quod non est solemne, siue sit publicum, siue priuatum. Solemne uero uotum est triplex de iure, ut habetur in c. de uoto, & uoti solutione. Et professio in ordine approbato, siue sit uera, siue sit prosuntuosa. Dicitur autem professio prosuntuosa, uel qui recipit habitum professorũ in quo est distinctio inter habitus. professorum & nouitiorũ & qui ultra annum moratur in monasterio absque protestatione de profitendo. Quod si uotum priuatũ, & uotum publicum. Quid sit uotum simplex.

Tũc ad quęstionem dico, quòd uotum solemne, siue continentiæ siue sit publicum, siue sit priuatum, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, ita quod reddit nullum, ut habetur extra. Votum autem continentiæ, siue sit publicum, siue sit priuatum, non impedit simpliciter, quia non dirimit contractum. impedit autẽ secundum quid, quia impedit contrahendũ quantum ad forum conscientiæ. Et forte si notum simplex esset notum, Episcopus posset talem sibi subditum ad suam obseruantiam cogere. Quod autẽ non dirimat contractum, & per consequens non impediat, simpliciter habetur extra ubi supra. Vt habetur extra qđ clerici uouẽtes.

Sed quid debeat facere talis, qui contraxit de facto fregit uotum simplex: Dico quòd contrahendo peccat mortaliter. cap. rursus .C. susceptio sacri ordinis.

Item prima uice non debet uotum petere nec exigere, sed debet se exponere ad intrandam Religionem aliquam; sed si reddat, uel petat prima uice mortaliter peccat, sed ex tunc non peccat reddendo debitum ut communiter dicitur peccat non petendo ita quod nũquam petere potest. Non tamen assero, quòd contrahendo & prima uice debitum petendo, uel reddendo peccet duplici peccato mortali, imo quod sine peccato mortali possit contrahere cum firmo proposito intrandi Religionem ante omnem actum. sed si contrahat cum proposito exercendi actum, tũc peccat.

DISTINCTIO XXXIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XXXIX. Quæritur,

VTRVM DISPAR CVLTVS impediat matrimonium.

Scotus 4. sent. dist. 39. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinctionem trigesimam nonam quæritur, Vtrum dispar cultus impediat matrimonium.

QVÒD

Gen. cap. 41. Exod. cap 4. QVOD non: Ioseph fidelis accepit uxorem infidelem, & idem fecit Moyses.

Hester.cap. Item Hester hebræa nupsit Assuero infideli.

3.Regū.c.11. Item Salomon accepit uxorem filiam Pharaonis, & multas alias infideles.

1.Cor.cap.7. Item prima ad Cor. si quis habet uxorem infidelem, & cōsentit habitare cū ea, non dimittet eā.

CONTRA id habetur in Can. &c.

2.Cor.cap.6. Itē 2. ad Cor. Nolite iugū ducere cū infidelib.

RESPONDEO & primo uidendum est an in fidelis possit legitimè contrahere matrimonium. Secundo de principali proposito. De primo dici

Ricardus hac dist. Art.1.q.3 tur, q non, quia infidelis Deo, non potest esse fidelis proximo, sed matrimonium requirit fidelitatem inter coniuges, ergo.

Item matrimoniū est principaliter propter bonum prolis educandæ, sed hunc esset malum prolis, quia parentes educarent prolem in ritu suo.

Item matrimonium habet annexum sacramētum, sed cum infidelitas non habeat sacramētum primum. s. baptismum, non potest esse capax alterius sacramenti.

Item de ratione sacramenti est in diuisibilitas sed inter infideles non potest esse matrimonium ind. uisibile, quia altero coniugum conuerso ad fidem, & altero remanente infideli, nec uolente conuerti, potest fidelis discedere ab infideli, & hanc rationem tangit Magister in litera, quando dicit, q est matrimoniū legitimū sed non ratum.

Item infidelis cum ignorēt legem diuinam, non potest dare usum corporis sui innités approbationi legis diuinæ, sed si Deus non approbat talem dationem, matrimonium est nullum, ergo.

Prima ratio non cogit nec includit infidelitatem ad Deū, uel ad proximum in ordine ad Deū, sed sufficit fidelitas qualis est in contractibus, qui fiunt inter fideles, & infideles.

Secunda etiam ratio non cogit, quia matrimonium potest esse, non solum propter bonum prolis procreandæ, sed etiam propter usum illum indultum à Deo post lapsum, & sæpe dictum est, & etiam sufficit, q parentes intendat prolem nutrire quātū cognoscūt in quod dictat naturalis rō.

Tertia ēt ratio minus cogit, nam certum est, q ante legem nouam erant uera matrimonia etiam tamen non erant annexa illa sacramenta.

Quarta ēt ratio non cogit quia illud matrimoniū non est indissolubile nisi superueniente uinculo fortiori: non est aūt inconueniens aduenien te uinculo tali, sicut patet, q quandoq; pōt dissol ui matrimonium inter fideles, & infideles, ut patet per ingressum religionis. (Qūo possit dissolui matrimonium.)

Quinta 1ō nō cogit, quia uel pōt dici, q Deus generalr̄ licentiauit oēs homines post lapsum ad talem cōmutationem & mutuā dationem sui corporis faciendum uel pōt probabiliter dici, q consuetudine tractus matrimonij inoleuit apud oēs exprimis parētibus fidelibus. Ita quòd primi filij infideles licet non patribus in fide successerint tum sibi in modo contrahendo matrimonium successerūt & ita ex consuetudine disseminatio est apud oēs. Concedo igitur, q inter infideles potest esse matrimonium legitimum, & licet ipsi nesciant se esse in hoc licentiatos à Deo tamen cum ita sit, ut patet ex solutione ultimæ rationis & ipsi non credant contrarium, ita q in hoc nō credant in hoc facere contra Deum, dico, q in hoc non peccant. Confirmatur, quia alias Hester contrahens cum Assuero dedisset sibi occasionem peccandi. (Verum inter fideles sit verum matr im.)

De secūdo dico, q aliud est absolute q pōt esse matrimonium inter aliquos & aliud est posse esse licitè & honestè. Dico tamen, q utroque modo pōt esse matrimonium inter infidelem & fidelē, vtrunq; probatur per Apostolum prima ad Cor. vir fidelis non dimittat uxorem infidelem, quæ consentit habitare cum eo. Nam si non posset absolute, ergo Apost. suaderet fornicationem, sed non honeste & licite. dico q illud Apost. non suaderet, hoc aūt dico posse esse de iure diuino, uel pōsitiuo Ecclesiæ iure dico, q fidelis non posset contrahere cū infideli, ut patet, ubi allegatum est. (1.Cor. cap.7.)

AD oppositum principale 28.q.1. sic enim & ratio congruentiæ est quia non est honestū Christiano cohabitante cum infideli. Apost. aūt ubi supra suadet cohabitationem fidelis cōiungis cum infideli inter quos antequam ille esset fidelis matrimonium iam erat contractum, tamen contrahendum non suadet, sed prohibet causa. aūt illius suasionis subditur ibi: saluabitur, inquit, id est fiet fidelis uir infidelis propter mulierem fidelem, tamē dico, q cessante illa causa. s. q infidelis nollet fieri fidelis cōiux conuersa, potest eum dimittere etiam debet si iudicaret q non posset secum cohabitare absque Dei offensa. (Corin. cap.7.)

Ad primum principale de Ioseph & Moyse patet quod tunc erat licitum.

Ad secundum de Hester tunc fuit licitum, non enim in lege Mosayca erat eis prohibitum matrimonium nisi cū illis Cananeis, quos uolebat Dominus corporaliter extirpare.

Ad aliud de Salomone concedo quod ipse tanquam ingratissimus Deo contraxit cum multis prohibitis à Deo iudæis.

Ad primum patet solutio ex dictis.

DISCTINCTIO XL.

CIRCA DISTINCTIONEM XL. Quæritur.

VTRVM CONSANGVINITAS impediat matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 40. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 40. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 40. q. vnica. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 40. q. 2.
Franc. de May. 4. sent. dist. 40. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 40. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem quadragesimam quæritur, Vtrum consanguinitas impediat matrimonium.

Et QVOD

QVÒD non. In statu innocentiæ fuisset uerũ matrimonium, & in lege naturæ fuit uerum matrimonium. sed in statu innocentiæ frater accepisset sororem in uxorem, & in lege naturæ ita factum est.

Cayn enim nupsit sorori suæ, ergo.

CONTRA id est Magister in litera, & extra de consanguinitate non debet.

RESPONDEO primo uidendum est de consanguinitate, secundo de pruposito. De primo dico,

vide Isydorũ 9. li. Ethi. c. 5.

Quid sit consanguinitas.

ꝙ consanguinitas est uinculum personarum ob eadem persona carnali propagatione descendentium, & illa persona, à qua plures personæ propagantur, dicitur stipes, illud uero uinculum dicitur gradus, gradus uero diuiditur in ascendentem, & discendentem, & transuersalem. Dicit autem descendẽs gradus parentum ad prolem. Ascendens uero è conuerso. Transuersalis inter illos qui descenderunt ab eodem, & tamen mater ab altero numeratur recta. In linea recta est gradus secundum numerum propagationum, & ideo tot sunt, gradus quot sunt personæ propagantes & propagate una minus ut patet intuenti. omnis propagatio requirit duos terminos, & ideo termini sunt una plures, quam propagationes. sicut ergo linea est recta, & transuersalis, ita gradus inter gradus rectos non oportet numerare, quia quicunq; sint impediunt matrimonium, ut dicetur, numerandi ergo sunt gradus transuersales.

Est ergo primus gradus transuersalis, inter duos descendentes immediatè ab eodem, quia, ibi est. una propagatio. patet, ergo unus gradus ergo primus gradus. nec te moueat, ꝙ duæ propagationes sunt duo propagatores numero, & ex hoc oporteat istos esse in secundo gradu, quia non denumerantur gradus secundum illas numerales propsgationes inferiores, & superiores.

Secundus gradus est inter filios duorum fratrum, quia ibi sunt duæ propagationes, ut patet, ergo duo gradus.

Tertius gradus est inter fillos illorum & sic deinceps ut patet. Notandum tamen ꝙ gradus numerantur secundum numerum propagationum ex parte illa ꝙ plus distat, unde nepos & patruus sunt in secundo gradu, & sic de alijs.

DE secundo dico, ꝙ in omni statu & in omni lege est prohibitum matrimonium inter illos, qui sunt in recto gradu secundum superius & inferius, quantuncunque sit distantes. Vnde hodie Adam non posset habere uxorem nisi E-

Gen. cap. 2.

uam hoc eacipitur ex illo uerbo Genes. propter hoc relinquet homo patrem & matrẽ quantum scilicet ad coniunctionem matrimonialem, ita ꝙ illa coniunctione non coniungetur homo patri, uel matri, & intelligitur non tantum de immediatis, sed de quantuncunque distantibus. Ratio naturalis ad hoc est quia proles parẽti ad hoc subditur reuerentia filiali & ideo contra naturam esset uniri tali uinculo ꝙ dicit paternitatem in tali actu. Et signum huius est, ꝙ sit contra naturã, quia etiam aliqua bruta animalia abborrent hoc. Vnde Arist. lib. de animalibus dicit de equo, qui uelatus cognouit matrem suam, quòd postea discopertus oculis uidens hoc se præcipitauit. Legitur etiam de elephante, qui ingeniatus ut matrem suam cognosceret post hoc ingeniatorem occidit. In statu autem innocentiæ, & in lege naturæ non fuit prohibitus aliquis gradus transuersalis, & ratio est, quia donec gentes multiplicarentur oportebat necessario sic esse, ut patet. Primum enim matrimonium post illud inter Adam, & Euam oportebat esse inter germanos immediate. Leuit. ca. 18.
In lege uero Mosayca hominibus iam multiplicatis fuerunt prohibiti aliqui gradus transuersales, ut patet. In lege uerò Euangelica non inuenitur à Christo specialis prohibitio, nisi ꝙ confirmauit prohibitionem in recto gradu factam in lege naturæ, & habetur in Matth. Ecclesia autem Matt. cap. 19.
in processu temporis quandoque prohibuit septẽ primos gradus transuersales, sed postea Innocentius restrinxit usque ad quartum gradum inclusiuè, ita ꝙ modo soli primi quatuor gradus transuersales sunt prohibiti, sicut habetur extra de cõsanguinitate non debet ea assignari causa, quare septem gradus sunt reducti ad quatuor quia, scilicet erat multum difficile seruare hoc. Ratio autem congruentiæ huius statuti Ecclesiæ in quartum gradum ad contrahendum inter se est, quia usque ad illum quartum gradum satis inter homines uiget amiticia, & familiaritas consanguinitatis, sed ex tunc incipit deficere, & ideo congruum fuit, ut reuocaretur per uinculum matrimoniale.

AD argumentum in contrarium patet responsio ex dictis, ergo &c.

DISTNCTIO XLI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLI. Quæritur,

VTRVM AFFINITAS CARNALIS impediat matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 41. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 41. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 41. q. vnica. Arti. 3.
Ricardus 4. sent. distin. 41. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 41. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 41. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. distin. 39. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca distinctionem quadragesimam primã quæritur, Vtrum affinitas carnalis impediat matrimonium.

QVÒD non: Effectus non repugnat suæ causæ, sed affinitas est effectus matrimonij, ergo.

CONTRA habetur.

RESPONDEO ꝙ affinitas est quoddam uinculũ alicuius psonæ copulatę carnaliter ad oẽs psonas

con-

consanguineas illios, cui carnalis copulat, confur gẽs ex dicta copula carnali inter tales ita q̃ uir afficitur omnibus consanguineis proprij uiri, & hoc non solum habet ueritatem de uiro & uxore, sed etiam de quacunque carnaliter coniunctis, siue cum concubina, siue meretrice, siue cum fornicaria. tunc dico, quòd persona cognoscens aliã carnaliter efficitur illegitima, ad contrahendum matrimonium cum omni consanguinitate illius personæ, quam cognouit usque ad quartum gradum inclusiue ita quòd efficitur illegitima ad contrahendum cum omni persona, cum qua con trahere non potest ista persona, quam cognouit propter consanguinitatem & prohibita illi propter affinitatem, & è conuerso. Hoc autem solum est ex instituto Ecclesiæ in locis præassignatis.

Ad oppositum principale est statutum Ecclesiæ propter bonum honestatis. Videtur etiam hoc dicere Doctor, quòd affinitas contrahitur ad consanguineos uxoris ab ipso, scilicet uiro nõ solum cognita uxore carnaliter, sed etiam statim factis sponsalibus.

Ad argumentum principale solutio patet, q affinitas non impedit matrimonium, cuius est effectus, sed impedit ex tunc omne ad matrimonium contrahendum.

DISTINCTIO XLII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLII. quæritur.

VTRVM COGNATIO SPIRITVALIS impediat matrimonium.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 42. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. distin. 42. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 42. q. 1. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 42. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4 sent. dist. 42. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 42. q. 1.
Ioannes Bacconitanus 4. sent. distin. 40. q. 1.

Quæstio prima.

Circa dist. quadragesimam secundam quæritur, vtrum cognatio spiritualis impediat matrimonium.

QVÒD non: Extra de cognatione spirituali, si uir. Dicitur ibi, q matrimonium non est dissoluendum inter eos, qui sunt spiritualiter consanguinei nec alter alteri debet debitum subtrahere, siue contraxerint ignoranter se esse spiritualiter cognatos siue scienter.

cap. ueniens. CONTRA id habetur ibidem, ubi mandatur fieri diuortium inter tales.

RESPONDEO & dico, q cognatio spiritualis est quoddam uinculum estractum ex dispensatione aliquorum sacramentorum, maximè baptismi, & cõfirmationis de illa, & de eius gradibus habetur extra de cognatione spirituali. (extra de cognatione spirituali in c. 6)

QVANTVM ad principale quæsitum dico, q si illa cognatio spiritualis præueniat matrimonium simpliciter impedit, & de hac loquitur capitulum præallegatum ad oppositum principale ueniens.

Si uerò nõ præueniat, sed sequatur matrimonium dico, q non impedit. & de hoc loquitur ca. primum causa primi non est nisi statutum Ecclesiæ illegitimans istos in tali actu, uel casu. Dico etiam, quàm cognatio legalis impedit matrimonium, & de hoc habetur extra de cognatione legali, quo tangitur ibi. Authoritates adductæ ad principale, pro utraque parte patent ex dictis. (cap. primũ sacro sancti. — extra de cognatione legali c. unico.)

Vlterius uidetur declarare doctor quòd spiritualis cognatio contrahitur præcipue inter supra scriptas personas & non alias plures, scilicet baptizantis ad baptizatum, & ad patrem, & ad matrem & cum uxore baptizati, & è conuerso baptizati ad baptizantem, & ad eius patrem, & matrẽ, & uxorem.

Item baptizati ad recipientem eum de baptismo siue sit unus, siue sint plures, & ad eius, uel ad eorum patrem, uel matrem, & uxorem, & è conuerso suscipientis baptizatum de baptismo ad baptizatum ipsum, & ad eius patrem & matrem & uxorem & per omnia idem est iudicium de sacramento confirmationis.

In alijs uerò sacramentis non contrahitur affinitas spiritualis, nec unquam alias contrahitur à dictis modis nisi per cathechismum qui precedit baptismum contrahitur dicta affinitas, siue spiritualis cognatio eo consimili modo ad modos prędictos excepto qđ ista spiritualis cognatio, quæ hic contrahitur solum impedit matrimonium cõtrahẽdum sed non dirimit cõtractũ. De his omnibus quæras diligenter. Nota quòd persona coniugata non tenetur reddere debitum furioso, nel amenti tempore, quo est in tali passione, sed quando habet lucidum internallum, tunc tenetur. (Quando persona coniugata non tenetur reddere debitum.)

NOTA etiam, quòd uir accipiens uxorem fraudulenter, scilicet non consentiens corde, sed proferens ore uerba, patet, quòd nõ est matrimonium, & ille peccat mortaliter. tamẽ eam sic fraudulenter decipiendo, quam postea carnaliter cognoscendo cum non sit sua uxor uera, sed dico q si talis uult esse in statu salutis debet de nouo consentire, ut satisfaciat sibi de fraude commissa. & si iterum contraxit eum alia debet facere iuxta posse suum q illi satisfaciat. s. procurando q alius secum contrahat ęquiualens sicut ipsi, qui contrahere secum debuit. Et si illa persona de isto reclamat ita q ab Ecclesiæ cogitur ab eam redeat sicut utique cogi potest in foro iudiciali, si contractus fuit publicus quanquam in curde fraudulenter fuerit. Dico, quòd redire non debet ex quo non est uera uxor, & debet substinere excommunicationem patienter ferendo talem pœnam propter peccatum fraudulentiæ, quod cum misit, ergo. (Quando non sit legitimũ matrimoniũ.)

DISCTINCTIO XLIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVIII. Quæritur.

VTRVM RESVRRECTIO GENEralis hominum sit futura.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 43. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 43. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 43. q. 1. Art. 2.
Franc. de May. 4. sent. dist. 43. q. 1.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragesimam tertiam quæritur, Vtrum generalis resurrectio hominum futura sit.

Eccles. cap. 3. QVÒD non per illud Eccl. Vnus est interitus hominum, & iumentorum. sed iumenta non resurgunt, ergo.

Iob. cap. 14. Item homo, cum dormit non resurget, donec atteratur cœlum, non euigilabit, sed cœlum nunquam atteretur, ergo homo nunquam resurget.

2. de generat. contex. ult. Item 2. de generatione, & 5. Phisicorum Aris. ait: Quorum substantia deperit, non redeunt eadem numero, sed specie.

cor. cap. 15. CONTRA per Apost. 1. ad Corinth. omnes quidem resurgemus.

RESPONDEO quod primo uidendum est de possibilitate, secundo de facto.

D. Tho. in 4. dist. 44. q. 1. in solution. tertii Argumẽ. DE primo dicitur quod si anima sensitiua esset in homine distincta ab intellectiua, ita quod corrumperetur in hoie, sicut in brutis optime concluderet, quod in resurrectione non rediret homo idem numero. Cuius ratio est, quia esse corruptum nõ põt redire idem, sed ponendo in homine unicam animam. s. rationalem, quæ sola dat esse totius hominis, & est incorruptibilis, ita quod separata tota manet nullas in hoc angustias patiemur, quod redit idẽ numero homo, quia reuiuiscitur eadem anima ei dem materię, & dat sibi idem esse.

CONTRA quod posito, potest redire idem esse interruptum, non solum ostenditur si sit corruptum, sed ẽt si sit anihilatum. Augus. de ciuitate Dei loquens de carne nostra resurgenda, dicit sic: Et si quidem omnibus periisset mors, nec nulla eius materia in ullis naturæ latebris remansisset, unde si uellet, repararet eam omnipotens. (22. de ciuit. Dei. cap. 20.)

Item per rationem primo sic: Lapis duratus de nihilo, & postea anihilatus idem omnino eiusdem rationis, quod primo habuit à termino à quo, modo habet pro termino ad quem, ergo qua ratione primo potuit de illo nihilo produci, & illud idem esse significatur omnino.

dist. 3. q. 2. Item sicut probatum est in tertio lib. esse totius, ut humanitas, est aliquo modo realiter aliud à partibus simul sumptis. Nam illud esse est uerè, & realiter creatum intrinsecum, sed nec materia est creata intrinsecè, nec ambo, nec forma simul, ergo tũc sic illud esse totius, quod est aliquo modo aliud à partibus simul sumptis uere corrumpitur in morte, ergo si debeat redire idem homo numero in resurrectione, cum non sit idem homo, nisi habeat eandem humanitatem, oportet dicere, quòd esse interruptum, uel anihilatum, uel corruptum possit redire idem numero actu, imo ista opinio uidetur ponere, quod mors nõn est uera corruptio, quia nõ est corruptio alicuius esse substantialis, sed est tantũ separatio partium, & ideo nõ perditur nisi una unio, quæ est relatio, uel ũna indistinctio, quæ est negatio secundum alios.

Item ad minus accidentia, quę subiectiuè sunt in toto, corrumpũtur in morte. ergo ipsa non redeunt, sed propria passio, ut risibilitas est in toto subiectiuè, ergo corrumpitur & non redit eadem quod est falsissimum, quòd sit idem numero, & non eadem propria passio.

D. Thom 1. parte ium. q. 77. Artic. 1. Item secundum istum potentię animæ sunt accidentia, & sunt in toto potentiæ sensitiuæ, in toto coniuncto secundum Philosophum de sensu, & sensato, ergo ipse corrumpũtur, non ergo redeunt eędem. ergo in me non est eadem potentia uisiua, & huiusmodi quæ omnia sunt absurda.

Item inconueniens est dicere, quod idem brutum numero nõ possit resuscitari diuina uirtute, cum frequenter legatur, quod sint resuscitata inter miracula sanctorum, ergo necessarium est dicere, quod idem esse numero possit Deus reparare, siue sit corruptum, siue anichilatum.

Egidius theorema 1. Aliter. ergo dicitur, quòd quia agens naturale agit propter transmutationem, & motum; ideo non potest idem numero reparare, quòd non potest eadem mutatio, uel idẽ motus redire. Deus autem, quia agit absque mutatione & motu põt.

Confirmatur, quia Deus immediate attingit materiam, ut quid est, & quia est, ut quid sibi idẽ, & indistinctum in omnibus. & ideo potest in ea imprimere eãdem formam, sed agens naturale attingit materiam semper, ut est quanta. ergo.

Cõtra istam opinionem assumit falsum, quod resuscitando non agat per mutationem. Nam ante resurrectionem materia hominis est sub priuatione, & per resurrectionem fit sub forma, ergo est ibi transitus de priuatione ad habitum, sed talis transitus est proprijssime mutatio.

Item fallacia consequentis est, quòd ideo natura non posuit, quia agit per mutationem. nam mutatio est posterior ad formam, quæ mutatur. Ex alietate enim posterioris non potest argui alietatio prioris, sine fallacia consequentis, sed bona è conuerso. Vnde si forma esset alia, & alia; Vnde mutatio esset alia, & alia. sed non è conuerso.

Confirmatur, quia ad idem ubi specie, & forte numero, possunt esse diuersi motus specie, scilicet rectus, & circularis, quia adeo sunt diuersi, quòd etiam sunt impossibiles, septimo Philosophorum.

7. Phys. contex. 21. Confirmatur, quia de facto in resurrectione sunt diuersæ mutationes ad eãdem formam, quia non sunt eadẽ mutatio, generatio hois, & resuscitatio eiusdẽ. Patet quod primo quãtũ ad generationẽ est creatio, ẽt si dicas, quod creatio non est mutatio, saltem

saltem generatio, quæ fuit ibi, fuit mutatio.

Dico igitur, quòd possibile est Deo per suam omnipotentiam, ut dicit Augustinus, ubi supra. reparare idem numero, siue sit corruptio, siue sit annichilatum, ut probant rationes contra primã opinionem, & siue agat per mutationem, siue non, ut probatum est cõtra secundam opinionẽ.

De proposito principali dico, quòd conclusio certa est ex fide. hoc enim dicit Symbolum Apostolorum: Carnis resurrectionem. & Symbolũ nicenum: Et expecto resurrectionem mortuorũ. Et symbolum Athan. Omnes habent resurgere corporibus suis. Hoc. n. dicit Scriptura in diuersis locis per Matth. & per D. Paulum 1. ad Corint.

Math. ca. 15.

2. Mach. c. 12

Ad primum principale dico, quòd Salomon in libro illo fuit cõcionator & ideo loquitur pro & contra, modo pro stultis, modo pro sapientibus. & ibi loquitur pro stultis secundum opinionem stultam, sed uirtutem determinat cap. ultimo, ubi ait: Ibit homo in domo æternitatis suæ.

Ad secundum dico ꝗ si cœlum non atteratur secundum substantiam actuatur, tamen tunc in fināli resurrectione quantum ad influentiam istorum inferiorum.

Ad tertium patet, ꝗ non concluditur, ꝗ non possit redire eadem pec omnipotẽtiam Dei, sed utrum per potentiam naturalem, uel non, de hoc quæretur infra.

VTRVM POSSIT ESSE NOTVM per rationem naturalem resurrectionem generalem hominum esse futuram.

Scotus 4. sent. dist. 43. q. 2.

Quæstio secunda.

Secundò quæritur, Vtrum possit esse homini naturaliter notum resurrectionem generalẽ esse futuram.

Quod sic: Desiderium naturale potest esse homini naturaliter notum, sed homo desiderat naturaliter esse, ergo.

Tunc ultra: Desideriũ naturale nõ est frustra per Comẽtatorem 2. Met. ergo desiderium, quo homo desiderat semper esse, quandoque complebitur, & totum hoc potest esse homini naturaliter notum, sed non potest desiderium illud complerí, nisi generalis resurrectio hominum sit futura, ergo ex his concluditur generalem resurrectionem hominum esse futuram. Et quod possit hominibus naturalibus esse notum.

2. Meth. in prohemio.

Prima propositio primi pro sillogismi probatur, quia non est excessus obiecti ad potentiam, & cadit illud obiectum sub se obiecto etiam naturali intellectus.

Secũda etiã probatur, quia nemo naturaliter fugit oppositum, nisi quia naturaliter diligit propositum, sed quilibet naturaliter fugit mortem, ut per experientiam patet, ergo.

Oppositvm uidetur esse per Aug. 13. de Trin.

13. de Tri. c. 9.

Respondeo ꝗ nihil potest esse nobis notum notitia intellectiua, nisi quod potest per naturalem rationem necessario concludi: Inuestiganda est ergo naturalis ratio, si qua est, quæ generalẽ resurrectionẽ hominum futuram necessario concludat. Est autem manifestum, ꝗ hæc rõ ex his, quæ cõia sunt homini, & cæteris animalibus, sumi non potest, ergo oportet, ꝗ sumatur ex proprijs hominis in quantum homo. Sunt aũt tres propositiones, quæ naturaliter poterunt concludere propositum. Prima est: Anima intellectiua est forma hominis specifica.

Secunda est: Forma specifica, scilicet anima intellectiua est incorruptibilis.

Tertia est: Forma specifica hominis non manebit perpetuo extra suum totum.

Ex his statim cõcluditur propositum, quia ex quo anima intellectiua est forma specifica hominis, & est incorruptibilis, & nõ manebit perpetuo separata à suo toto, ergo aliquando reuniretur, sed ista reiterata unio est resurrectio, & probatur secundum Damasc.

Anima intellectiua est in corruptibilis.

Est ergo uidendum di his tribus propositionibus. Prima probatur ex dictis Phi. & rõnibus naturalib: s. Primo sic Arist. 3. de anima diffiniens animam dicit, ꝗ est actus corporis physici organici: Et in principio tertij de anima dicit: De parte aũt animæ quæ cognoscit, & sapit. Et ita animã intellectiuam asserit esse partem subiectiuam animæ in cõi, quæ est actus corporis, ut prius diffiniuit. Patet aũt, ꝗ ipse nõ cognouit nisi naturaliter.

lib. 4. cap. 19.

2. de Aia contex. 6.

3. de aia contex. 1.

Itẽ philosophi cõiter in diffinitione hominis ponunt rationale, & per rationale intelligunt animam intellectiuam, nec unquã aliquis notabilis Philosophus ab hac ueritate discrepauit, excepto illo Auerroe, inimico fidei nostræ sua fictione tertio de anima, qui posuit animam intellectiuã esse quandã substantiam separatam, quæ solum uniebatur nobis per fantasmata, quam fictionem, nec ipse, nec aliquis sequens eum, potest intelligere, quia intelligibilis non est. Per rationem autem naturalem probari non põt faciliter à priori, nec à posteriori nisi p eius proprias operationes, sicut & multæ formæ innotescunt nobis per proprias rationes, materia enim non note scit nobis hoc modo, quia transmutatio facit nos scire materiam. Per hunc ergo modum probatur propositum sic:

3. de aia commento 5.

Intelligere est operatio hominis specifica, ergo est ab eius forma specifica, sed est ab anima intellectiua, ergo oportet ad istam rationem dicere, ꝗ intelligere est propria operatio hois, non actiua sed passiua, & ideo sufficit, ꝗ sit actiua ab intellectu separato, uel etiam ab obiecto, uel etiã à fantasmate. sed dico ꝗ hoc nihil ualet.

D. Tho. 4. par te summæ q. 75. art. 2.

Formo illam rationem sic: Homo intelligit formaliter, ergo aīa intellectiua est forma hois. Antecedens patet ex 3. de aia, & 2. Ethic. ubi uult Phil. ꝗ intelligere est propria operatio hois, accipiẽdo operationẽ, ut distinguitur cõtra factionẽ. Patet ẽt ex 1. Eth. ubi uult Phil. ꝗ felicitas nostra si nõ esset actus nr̃, ergo. Probo ẽt antecedẽs per consistit in hoc actu, sed nõ esset felicitas nostra,

10. Eth. c. 10

rationem contra proteruum: Experientia.n. docet, quod aliquid cognoscimus cognitione, quæ est extra totum genus cognitionis sensitiuæ, quia omnis cognitio sensitiua tam intrinseca, quàm extrinseca est obiecti extẽsi, nos autem experimur in nobis cognitionem alicuius obiecti extensi, ergo ipsa est inextensa, ergo recipitur in extense in obiecto, & per hoc patet probatio consequentiæ, quia subiectum inextensum non est nisi anima intellectiua. Patet etiam consequentia, quia cognitio, qua homo est formaliter cognoscens; non potest esse in aliquo subiectiuè, quod est pars hominis, sed non est pars accidentalis, ergo substantialis, sed non est subiectiua cognitio intellectiua, nisi in forma intellectiua, ergo forma, siue anima intellectiua est pars hominis substantialis. Ratio quare non pars accidentalis, quia dictum est, quod intellectio est propria cognitio hominis specifica. Si proteruus neget se aliud aliquod cognoscere in extensum, & tali cognoscere non est contra eum amplius disputandum, sed dicendum est ei, quòd non est homo, sed brutum. Hoc idem potest probari ex actibus uoluntatis. Nam homo est dominus suorum actuum, & potest ad oppositum, ut experientia docent, sed non Dominus suorum actuum per aliquam potentiam organicam, & per appetitum sensitiuum, imo ista cogitur ab obiecto, ergo per aliquam ulteriorem, & non organicam, ergo.

Omnis cognitio sensitiua est obiecti extensi.

Subiectũ inextẽsum, est anima intellectiua.

Aĩa intellectiua est pars hominis substantialis.

Secunda conclusio siue propositio; scilicet, quod illa anima, quæ probata est hominis specifica forma, est incorruptibilis probatur eodem ordine, quo prima per dicta Philosophorum. Arist. enim secundo de anima dicit de intellectu nostro, quod separatur à cæteris, sicut perpetuum à corruptibili. & tertio de anima assignans differentiam inter sensum, & intellectum, dicit, quod excessiuum sensibile corrumpit sensum, sed excessiuum intelligibile non corumpit, per hoc dans intelligere, quod sensus est corruptibilis, intellectus autem non. Et 12. Meth. eo uidetur dicere, quòd intellectus est forma manẽs post corruptionem compositi, & 16. de animalibus: Derelinquitur solum intellectum de foris aduenire, ergo secundum eũ non accipit esse per generationem, sed ab extra, & per consequens non accipit esse per corruptionem. Et 7. Metaph. Materia est ex qua res possunt esse, & non esse, sed anima secundum eum non habet materiam, ergo & 3. Ethicorum uult, quod fortis debeat se exponere morti pro bono uirtutis, & pro bono communi; sed nollet hoc, nisi crederet animas esse incorruptibilem, quia nullus debet uelle non esse simpliciter propter aliud, sed oppositum uidetur sentire alibi Philosophus, nã 7. Metaph. in fine ex intentione uidetur dicere, quòd omnes partes, quæ possunt manere separatæ à toto, sunt elementa, id est partes materiales, & post has partes oportet dare formam, quæ dat esse totum, quæ quidem forma non manet separata à toto, ergo si aĩa intellectiua apud eũ esset forma hominis, ut ostensum est in prima propositione, oportet eum dicere, quòd ipsa non manet separata à toto. Et etiam quòd principium erat apud eum, quod quicquid incipit esse de nouo, desinet esse. Vnde primo de cœlo contra Platonem uidetur habere pro impossibili, quòd aliquid incipiat esse, & sit perpetuum, & incorruptibile. Patet quantum ad hoc, quòd homo non potest habere determinatè nec hoc, nec illud, sed probabile est, quòd in hac conclusione Arist. semper fuit dubius, & quandoque uidebatur plus declinare ad unam partem, quàm ad aliam, & quandoque ad oppositum secundum quòd tractabat materias diuersas conformes ad hãc partem, uel ad illam. Ex principijs enim suis uidetur posse cõcludi modo unum, modo aliud. Dico tamen, quod authoritates adductæ possunt exponi ad alium sensum.

Ricard. lib. 2. dist. 19. Art. 1. quæst. 1.

2. de Aĩa. con tex. 21.

3. de aĩa con tex. 7.

12. Meth. con tex. 16.

7. Meth. con. tex. 22.

3. Ethic. ca. 2. & 9. & hic c. 9. uult idem.

7. Meth. con tex. 60.

Idẽ dicit Henricus ubi sup.

Ad primũ potest dici, quòd intellectus apud eum separatur quantum ad hoc, quòd non operatur per organum corruptibile, & ex hoc recipit quandam perpetuitatem. Compositum corrumpitur quantum ex opposita causa incurrit sensus, quia sensus in operando utitur organo, corrumpitur quantum ad operari ad corruptionem organi. Intellectus uero non ex quo utitur organo.

Per idem patet ad secundam. Sensibile enim excellẽs corrumpit organum, quo corrupto corrumpitur potentia sensitiua per accidens, non tamen quantum ad esse, sed quantum ad operari. Vnde primo de anima: Si senex haberet oculum iuuenis, uideret, ut iuuenis.

2. de Aĩa con tex. 65.

Ad tertium potest dici, quòd hoc ipse non asserit omnino, sed loquitur dubitatiue. Vnde dicit si forsam.

Ad quartum magnum dubium est, utrum Philosophus posuerit animam intellectiuam esse ob intra, uel ab extra. Vult ergo dicere ibi, quòd de alijs est certum eas aduenire de foris, de intellectu autem non est ista certum, licet nec oppositum sit certum.

Ad secundum patet, quòd non cogit, nõ enim uult quòd quicquid corrumpitur habeat materiã partem sui, quia tunc nulla forma, nec accidentalis esset corruptibilis, ergo uult, quòd oppositũ, quod per se corrumpitur habeat materiam partem sui.

Ad sextum potest dici quod melius reputabat paruum extensiue esse magnum, & oppositum intensiue, quàm è conuerso. & ideo melius reputabat, quòd fortis per actũ uirtutis aggreditur mortem, ita quod per illud modicum tempus habuit esse uirtuosum, quod si diu uiueret in esse uitioso, saltem priuatiue i. nõ uirtuoso. Ista igitur propositio secunda nec à Philosopho, nec ab aliquo potest sufficienter probari in lumine naturali, sed solum per aliquas probabiles persuasiones.

De tertio principali dicitur, quòd suppositis primis duobus propositionibus posset sufficienter probari. Primo sic: Pars extra totum est imperfecta, ergo non semper separata.

Hẽricus quolib. 2. q. 3.

Item nullum uiolentum est perpetuum secundo de cœlo, sed anima extra corpus stat uiolenter, quia extra suum perfectibile, à quo uiolenter

sepa-

ſeparatur. ergo non perpetuo ſtaret, ſed quandoque uniretur. Dico, quòd ſi Phyloſophus concederet propoſitionem ſecundam, magis diceret animã perpetuari extra corpus, quàm in corpore, quia principium erat apud eum, quòd omne compoſitum ex contrariis corrumperetur, corpus igitur humanum eſt huiuſmodi. ergo.

Ad primam iſtarum rationũ diceretur, quòd propoſitio illa ſolum habet ueritatem de parte, quæ perficitur in toto. Sed anima intellectiua non perficitur in toto illo ſuppoſito ſecundum ſuam propriam perfectionem, communicat illi toto. ergo.

Anima ſatiatur in corpore noſtro ſecundũ Auicẽnam quia ibi lucratur merita, & perfectiones.

Per idem patet ad ſecundam, uel poteſt dici, quòd ſicut dicit Auicenna, Animæ ſufficit ſemel perficere, ita quòd poſtquam ſaparata eſt, non amplius inclinatur ad perficiendum corpus. Ad queſtionem igitur dico, quòd prima propoſitio nõ eſt probabilis, nec uera, nec theologicè, nec etiam phyloſophicè, & naturaliter, & eius appoſitum non ſolum eſt contra fidei ueritatem imò etiam contra ueritatẽ phyloſophię ſicut ſupra oſtenſum eſt. Vnde peſſimus Auerroes illa ſua fictione deſtruxit omnẽ ſciẽtiam, & quẽm uirtutem moralem, quia ſcientia acquiritur per actus intellectus & uirtus moralis per electionem appetitus intellectiui.

Contra peſſimum Cõmẽtatorẽ Auer.

Aliæ uero duæ propoſitiones non ſunt probabiles rationibus neceſſariis in ſolo lumine naturali, nec à priori, nec à poſteriori, ſed ſunt probabiles per quaſdam probabiles perſuaſiones, & iſto modo probãt Sancti, & Doctores. ergo eſſe reſurrectionem hominum futuram generalem eſt purum creditum.

Reſurrectio generalis eſt pure credita.

Ad principale ergo in oppoſitum dico, quòd nunquam ex deſiderio naturali poteſt concludi ſufficienter propoſitum, niſi probetur, quòd in natura eſt agens potens complere actiuè illud deſideriũ. Quę probatio deficeret in propoſito. Deſiderium autem naturale eſt duplex. ſ. quo; Vno modo accipitur pro inclinatione naturali, & etiam illo modo inclinatur brutum ad ſemper eſſe, ut patet per illam probationem, quia naturaliter fugit mortẽ. Alio modo accipitur pro actu elicito, qui ſequitur apprehenſionem, & iſto modo non oportet, quòd deſiderium hominis impleatur.

Deſiderium naturale eſt duplex.

VTRVM NATVRA POSSIT ESSE caufa Actiua reſurrectionis.

Scotus 4. ſent. diſt. 43 q. 3.

Quæſtio tertia

Vide Varronem q. præſenti.

TERTIO quæritur, Vtrum natura poſſit eſſe cauſa actiua reſurrectionis.

Natura duplex proceſſus.

QVOD SIC: Naturæ eſt duplex proceſſus, unus componendo, & alius reſoluendo. & ubi unus incipit, alius terminatur, & è conuerſo. ergo ex quo uterque eſt proceſſus naturalis uterque terminans uterque proceſſus eſt æque in poteſtate naturæ, ſed natura poteſt reſoluere hoc cõpoſitum hominis in ſua componibilia. ergo & reparare, idem de eiuſdem componentibus.

CONTRA id eſt Dionyſius de diuinis nominibus. Cap. 6.

RESPONDEO ſuppoſito pro uero, quòd forma multipliciter in homine eſt realiter diſtincta ab anima intellectiua. Primo uidendum eſt generaliter, Vtrum natura poſſit reparare aliquem effectum, qui ſit idem numero. ſecundo ſpecialiter, Vtrum idem numero tale. ſ. corpus humanum. tertio, Vtrum eidem mixto tali poſſit reuniri eadem anima numero.

DE primo recitat Auguſtinus de Ciuitat. Dei opinionem quorundam phyloſophorum dicentium, per circuitum annorum animam corrumpi, & eandem generari. ita quòd in magno anno, qui continet triginta ſex millia annorum omnia redirent, quæ fuerant primò in illo tempore, & eodem modo ſe habentia, ſic poſtea conſequẽter. Ratio iſtorum erat, quia ſecundum Ptolomæum aſtrologũ Octauum cœlum, quod eſt cœlum ſtellarum, mouetur contra impetũ primi mobilis motu ſuo proprio in centum annis, uno gradu, & ita computando in prædicto magno anno redit ad idem punctum, completo toto ſuo circulo, & tunc neceſſe eſt, quòd omnia corpora ſuper cœleſtia ſint in eodem puncto, & in eadem diſpoſitione uniformiter ad alium conſimilem annum, & per conſe cauſabunt eoſdem effectus.

12. de Ciuit. Dei cap. 13.

Tholomæus in Almage.

Et contra iſtam opinionem arguit ibidem Auguſtinus per multas authoritates ſacræ ſcripturæ, contra quos dicitur in Pſalmo: In circuitu impij ambulant. Pſal. 11.

CONTRA hoc etiam arguitur, quòd ſecundũ hoc nulla beatitudo eſſet uera, quia iterum quilibet rediret ad miſeriam, & dum actu eſſet beatus, aut ſciret ſe reuerſurum ad miſeriam, & tunc timeret ſibi, & per conſequens non eſſet uere beatus, aut neſciret, & tunc eſſet beatus in falſa opinione.

CONTRA hoc etiã eſt, quod dixit Phyloſophus primo poſteriorum, quòd ſecũdum hoc, ſcire noſtrum eſſet quoddam reminiſci. 1. poſt. cõt. 4.

CONTRA rationẽ iſtorum etiam poteſt argui, quia ſupponit aliqua dubia de illis punctis, & de illo reditu, quia contrarium dicit plures mathematici, etiam ſupponunt multa falſa. ſ. quòd corpora ſuper celeſtia ſint totalis cauſa efficiens omnium effectuũ, quod eſt falſum, ſaltem de animabus noſtris, & de his, quæ ſunt de libero noſtro arbitrio, & de omnibus illis, quæ immediate cauſantur à Deo. Supponit, etiam quòd ad producẽdum effectum ſufficiat ſola cauſa efficiẽs, quod eſt falſum.

Eſt autem opinio oppoſita, quæ dicit, quòd nihil poteſt per natura redire idem numero, quia ſecundũ Phyloſophum ſecundo de Generatione in fine: Quorum ſubſtẽtia perit non reuertitur eadẽ numero, ſed ſpecie.

Gotfredus quol. 6. q. 2. & egidius Theore. 1. a. de generatione con tex. ultimo.

Eſt tertia opinio, quæ mediat dicens, quòd nõ omnia, quæ corrumpuntur, poſſunt per naturam redire eadem numero, aliqua tamen poſſunt. Ratio eſt, quia poſitis cauſis omnibus eiſdẽ in numero, & eodem modo cauſantibus, effectus eſt idem numero accipiendo cauſas pro materia, & efficiẽte, & non pro forma, quia tunc eſſet petere principium.

pium. Sed possunt esse eædem causæ, & eodem m o do causantes respectus effectu primo producti, & postea corrupti, & iterum producendi. ergo. Minor probatur, quia idem numero potest mouere, quòd ab heri produxit hunc ignem, qui quidē ignis ab heri productus ista nocte potest corrumpi, & hodie erit generandus iterum. Materia etiā potest esse eadem numero, quantum ad quantitatem, quia licet ignis corruptus nō resoluatur in puram materiam, sed in aliquod compositum, quia generatio unius est corruptio alterius, & econuerso, tamen materia erit eadem, ut patet. Illa autem forma introducenda in materiam ignis corrupti non obstat, si est alia, quia non ponitur esse causa nec efficiens, nec materialis, respectu ignis generādi: ergo poterunt istę causę eodem modo causare, sicut prius. Patet de materia, quia suum causare intrinsecè semper est. Vnde eiusdem uirtutis, & tūc eodem modo causabit cum agat necessitate naturæ. Maior uidetur uera, quia non plura uidētur requiri ad unitatem numeralem ipsius effectus producendi, nisi identitas numeralis ipsius efficientis huius, & illius, siue eiusdem in diuersis temporibus sit uniformis. statim enim educere de materia eandem formam, & per consequens erit idem cōpositum ex quo materia, & potentia eius ad formā est eadem, & actio agentis est uniformis. Nec obstat si si talia, & alia actio numero, quia illud accidit, immo accidit, quod efficiēs sit alius numero, uel nō alius, dūmodo efficere sit uniforme, quia nō uidetur ratio quare de eodem ferro non potuisset Petrus educere eundem clauum numero, quem produxit Martinus, si eodem modo percuasisset.

Primo de generatione con tex. 17. et 18. et hoc in substantiis ut habetur ibidem con tex. 20.

Causare ipsius materię semper est.

An materia et potentia eius ad formam sit eadem.

Item non uidetur ratio, quare non esset eadem unio numero duorum lignorum hodie unitorum, ut cras separatorum, & postea unitorum, ex quo ligna sunt eadem numero. Nam positis eisdem fundamentis reunio resurgit eadem.

Istam tertiam rationem reputat probaliorem doctor.

Tunc de secundo Articulo principali dicit, quod si tertia opinio est uera, non uidetur ratio, quare non possit redire per naturam idem mixtū numero. Nam per multas transmutationes posset contingere, quòd in eadem matrice mulieris, & eodem modo disposita posset fieri comistio eiusdē seminis, saltem quantum ad materiam concurrentibus similibus dispositionibus Solis, ut patet considerantí. & tunc rediret idem corpus mixtum, & secundum numerum.

De tertio articulo principali secundum prædicta uidetur esse dicendum, quòd sic, quia corpus humanum mixtum, quando est perfectum, & ultimate dispositum dispositione, quæ uocatur necessitas ad animam intellectiuā numero. ergo si corpus idem numero erit tali dispositione dispositū ad eandem animam intellectiuam numero. ergo, sed dicit Doctor, quòd non est ita, quia ista unio animæ ad corpus non subest alicui agenti naturali. Ratio, quia agens æquiuocum naturaliter est perfectius, quām effectus productus, quod patet, tum quia continet ipsum uirtualiter, tum per Augustinum super Gen. ubi dicit, quòd agens est præstantius passo, quod intelligi debet de agente æquiuoco respectu actus æquiuoci producti, sed nullum agens corporeum est perfectus homine, ut patet. ergo nullum agens tale posset animam illi corpori reunire, quia qui reuniret produceret hominē, ut patet, nec ipsa eadem posset se sibi unire, ita quod esset causa actiua istius effectus tum propter eamdem causam, quia est pars essentialis hominis, & per consequens non esset perfectior suo toto, tum quia secundo physicorum forma, & efficiens non coincidunt in idem numero, anima autem est forma hominis. ergo non efficiens, tum etiam quia sicut idem non producit se effectiue primo de Trinit. nec producit id, quo formaliter est ipsum totum. ita forma non producit totum, cuius est forma, nec potest dici, quòd homo alius, uel anima possit uniri illi corpori. ergo. &c.

83. q. q. 2. Gen. cap. 12.

2. phys. cōtex. 70. Primo de Tri.

Verum Angelus posset, non tangit Doctor. posset forte dici, quòd non quia sicut prima informatio suberat soli Deo, ita & ista secunda.

Ad id, quod additur pro isto articulo tertio dico, quòd indispositio, uel tota non per toto uocatur necessitás, quia ipsa effectiuè inducat form m ad quam. sed quia ista positiua statim agens inducit formam, modo autem, quia iste effectus. s. homo productus subiicitur ipsi Deo, & Deus est agens. ideo &c.

Ad argumentum principale dico, quòd non est simile de processu resolutionis, & compositionis. Possum enim diuidere consolidum, & continuum non tamen partes diuersas possum recontinuare. ergo. &c.

VTRVM RESVRRECTIO POSSIT dici naturalis.

Seraph. Bona 4. sent. dist. 43. q. 5. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 43. q. 4.
D. Thomas 4. sent. dist. 43. q. 1. Art. 2.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 45. q. 1.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum resurrectio possit dici naturalis. Libro 3. c. 14.

QVOD sic per Damasc. Quod in est hominibus in eadem specie, est mere naturale, sed resurrectio erit huiusmodi: Omnes quidem resurgemus per D. Paulum. ergo. Corint. c. 15.

Item mutatio ad formam naturalem est naturalis, sed resurectio est mutatio ad eandem formā quæ primo erat. ergo.

CONTRA per Dyonisium, qui dicit ipsam esse supernaturalem. De diuinis nominibus cap. 14.

RESPONDEO, quòd naturale est multiplex. Quod patet, quia multis opponitur, & illa est una doctrina multiplex cognoscēdi multiplex, primo Topic. Opponitur enim uno modo supernaturali. Alio modo artificiali siue uoluntario. Tertio modo uiolento. De secūdo modo oppositionis istius habetur secundo physicorum, ubi phylosophus distinguit

Naturale est multiplex. 1. topic. c. 12.

2. phys. cōs. 3. et inde.

9.Met. tex. 8.& inde. stinguit agens à natura contra agens à proposito, & 9.Met.ubi distinguit potentiam actiuam, rationalem. i. uoluntariam contra irrationalem, id est naturalem.

De tertio modo habetur tertio ethic.ubi phylo ethic. cap. 3. losophus distinguit uiolentum, tunc ad propositū dico, q resurrectio formaliter est quædam passio correspondens resuscitationi, quæ est quędam actio. Itē dico, quòd resurrectio non est naturalis prout naturale opponitur supernaturali, sed opponitur uoluntario, Primo istorum patet ex præcedenti quæstione, ubi dictum est, quòd agens naturale non potest hominem resuscitare, sed solus Deus. ergo, Ex quo resurrectio est supernaturalis. Sequitur, quòd resurrectio quę est passio sibi correspondeus est supernaturalis.

Secundum etiam probatur, quia corpus natura liter inclinatur ad animam, ut ad suam naturalem perfectionem, & anima ad corpus, ut ad suum naturale perfectibile. Quo anima inclinetur ad corpus, et corpus ad Aiam.

Tertium etiam probatur, quia agit semper ad extra contingeuter, & uoluntariæ, & per consequens resuscitatio similiter in comparatione ad agens.

Ad primum principale dico, maior est uera. dico quòd in est, uel à principio intrinseco, uel ab agente naturali.

Ad secundum dico, resurrectionem esse naturalem, prout oppouitur uiolento. ergo. &c.

VTRVM RESVRRECTIO ERIT in instanti

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 43. q. 3. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 43. q. 5.
D. Thomas 4. sent. dist. 43. q. 2. Art. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 43. q. 2.
Durandus 4. sent. distin. 43. q. 3.

Quæstio quinta.

QVINTO quæritur, Vtrum resurrectio erit in instanti.

QVOD non per D. Paulū: Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi, deinde nos qui uiuimus, &c. Thessal. c. 4.

CONTRA id per eundem Paulum 1 In momēto, in ictu oculi in nouissima tuba. Corint. c. 15.

Item generatio est in instanti: ergo & resurrectio. Et Magister hoc, uult in littera.

RESPONDEO, in morte hominis primo est separatio animæ à corpore deinde est incineratio, uel corruptio corporis mixti. Primo ergo uidendum est de adunatione partium dispersarum corporis mixti.

Secundo de informatione ipsius corporis mixtionis.

Tertio de animatione ipsius corporis mixti per animam intellectiuam.

Quarto de hora resurrectionis. Quinto de loco, in quo fiet.

De primo dico, quòd collectio partium corporis mixti indiuersis partibus, & locis, & sub diuersis formis existentibus, ut patet intuenti recollectio, & coadunatio talium partium, ad unum locū fiet misterio Angelorum, & fiet in tempore. primum patet per illud Matth. Mittet filius hominis Angelos suos cum tuba, & uoce magna, & congregabuntur. &c. Hoc est dictu, q isti Angeli mis si congregabunt illas partes, ubicunq; dispersæ fuerint. Partes in elementa, siue in ignem, siue in aquā siue in terram, siue in quodcunque aliud. Secundū patet per illud, quod dictum est secundo libro, q Angelus non potest mouere corpus in instanti. Matth. ca. 24. Dist. 8. q. uni.

De secundo dicō, quòd informatio illius corporis mixti ex partibus sic adunatis non immediate Angelico eius misterio partes sunt sic adunatę, sed immediatè à Deo, & ideo est in instanti, quia licet Deus posset formam introducere in corpore, sic ut & agens creatum, tamen magis congruit, quòd inducat eam in instante, ex quo instan ti potest induci, quia forma, quæ est inducibilis in instanti, non inducitur in tempore, nisi propter defectum uirtutis agentis, sed Deus non habet defectum uirtutis. ergo inducit in instanti.

Sed est hic dubium, quia secundum hoc sequeretur, quòd motus localis esset in instanti: Nā corpus, quod generatur ex illis partibus adunatis, uel est densius, & tunc occupabit minorem locum. ha bebit enim aliam figuram ab illis partibus, ex quibus, fiet & ita sequeretur, q localis motus esset in instanti, siue fiet reparatio, & regeneratio illius corporis. Dbium.

Dico, quòd non est impossibile diuina uirtute mutationem localem esse in instanti. Verum est quòd propriè ex istis argumentis non cōcluditur ibi motus localis, quia non est ibi mobile idem in diuersis ubi. sed in uno ubi sunt partes, quæ corrumpuntur in alio, ubi est corpus generatum. tamen aliam, ac potest ibi concludi motus localis proprie dictus. s. ex parte aeris circunstantis, cuius partes, uel in instanti expellentur. Si corpus fiat non densum, uel in instanti concurrunt, si corpus generetur densius. Vnde dico, quòd si fiat corpus rarius, potest Deus facere, quòd partes aeris non cedant, & tunc erunt duo corpora simul, & potest facere, quòd cedant, & tunc motus localis erit in instanti; si uero fiat dēsius perfacere, quòd partes concurrunt aeris. s. & tunc motus localis erit in instanti diuina uirtute. & potest dimittere naturam sibi, & tunc partes illæ non possunt in instanti concurrere, sed in tempore. & tunc sequitur quòd ad tempus remanebit ibi uacuum. s. spacium medium sine corpore impellente, nec in istis dictis uideo aliquam cōtradictionem, quia uirtute diuina hoc non posset. Hæc dicit Scotus. An motus localis fit in instanti. Doctrina Scoti.

DE tertio principali dico, quòd animatio fiet in instanti non solum propter rationem dictam in secundo articulo, quia fiet nec uirtute diuina immediate, cui nihil resistit, immo etiam propter animæ conditionem, quæ non potest nisi induci. Nā successio accidit inductione formæ, uel ratione partium ipsius forme quarum una introducitur prius in alio, uel ratione partium materiæ, quarū una

una informatur prius alia, sed utraque causa deficit in proposito, anima enim cum sit substantia spiritualis est indiuisibilis non habens partes. necessario enim sibi corresfpondet pro proprio informabili aliquod corpus totum ita, quòd illius non informatur prius una pars, quàm alia, uel huiusmodi; Concedo tamen quantum ad partes exteriores q; una pars potest informari siue animari, prius, quã alia, sicut sunt manus, & pedes & huiusmodi.

De quarto principali dico, quòd hura illa est accipienda per comparationem ad Orizontem illius terræ, in qua fiet. Tunc dico, quòd probabile est, quòd fiet in media nocte iuxta illud Matth. Media nocte clamor factus est, & ad Thessal. Dies Domini, sicut fur in nocte, ita ueniet. Probabile est etiam, quòd fiet in consimili hora, qua Christus resurrexit, uel forte, qua fuit à Pilato sententiatus, uel forte, in qua fuit in Cruce mortuus. neutra tamen terminatur in scriptura. Sed sciendũ est, q; si fiat in media nocte, non est ita obscuritas, quin miseri uideant beatos ad eorum maiorem pœnam, & beati uidebunt miseros ad eorum maiorẽ gloriam.

Matth. ca. 25. 1. Thessal. c. 4.

Illud; dictum s. media nocte exponendum est pro incertitudine.

De quo principali probabile est, quòd fiet in terra promissionis, & in ualle Iosaphat. ita tamen, quòd miseri soli stabunt in terra, iusti autem occurrent obuiam Christo in aera.

1. Thessal. c. 4

Ad argumentum principale dico, quòd factio, siue generatio corporis mixti ex illis partibus congregatis misterio Angelorum, & animatio eiusdẽ corporis mixti per animam rationalem fiet in eodem instanti, ut patet. Dico etiam quòd non est una mutatio, sed duę realiter distinctæ, quia habẽt reales terminos realiter distinctos, s. formã mixti, & animam intellectiuam.

Ad quæsitum autem in articulo concedo secũdum uerbum Apostoli, quòd tunc illi, qui mortui erunt, resurgent primi, deinde superuenientes rapientur, iusti Christo obuiam in aera, & credibile est, quod ibi morientur, & statim resurgẽt, & hęc est expressa mens Augustini.

DISTINCTIO XLIIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIIII. Quæritur,

VTRVM IN QVOLIBET HOMINE resurget totum, quòd fuit de ueritate humanæ naturæ in eo.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 44. q. 2. Art. 1.
Scotus 4. sent. dist. 44. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 44. q. unica Art. 2.
Ricardus 4. sent. distin. 44. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 44. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. quadragesimam quartam quæritur, Vtrum in quolibet homine resurget totum, quod fuit de ueritate humanæ naturæ in eo.

Qvod non: Costa, de qua fuit formata Eua Genesi, uel resurget in Eua, & tunc non in Adam, cuius primo fuit pars, uel in Adã, & tunc non in Eua, cuius postea fuit pars.

Gen. cap. 2.

Item idem resurget in pluribus, sed potest contingere, quòd id, quod in uno est de ueritate humanæ naturæ fiet in alio per nutrimentum, si nutriatur de illis carnibus humanis.

Contra id est Augustinus de Ciuit. Dei adducens illud uerbum Lucæ: Capillus de capite uostro non peribit.

2. de ciuit. dei c. 1a. & inde. Lucæ. cap. 21.

Respondeo quòd primo uidendum est, quid sit de ueritate humanæ naturæ. Secũdo de quæsito.

Magister in 2. dist. 30. c. quibus res. & capitulo sequenti.

De primo dico, quòd nihil nutrimenti transit in ueritate humanæ naturæ in substantiam, sed de ueritate humanæ naturæ illud quod trahitur à parentibus & illud in se augmentatur, sicut augmentabãtur panes Apostolis in manibus Christi & nutrimentum siue alimentum non est nisi quoddam fomentum illius primi, sicut oleum est fomentum luminis, ne extinguatur.

Contra: secundum hoc sequitur, quòd tota augumentatio hominis à pueritia est miraculosa, & non naturalis. Patet per exemplum suum de illis panibus, certum est enim quòd miraculose multiplicabantur.

Item secundum hoc sequitur quòd uegetatiua in homine pfectior quàm in bruto, in bruto n. cõuertitur alimentum in substantiam aliti.

2. de anima cont. 45.

Item est contra Phylosophum, qui uult dicere in libro de anima, quòd alimentum conuertitur in substantiam aliti. aliter ergo dicitur, quòd alimentum conuertitur in substantiam aliti & fit de ueritate humanæ naturæ, sed hoc modo q; alimentum conuersum nõ informatur noua forma, sed informatur præexistente ita, quòd forma alimenti corrũpitur & eius materia additur materiæ ipsius aliti & suscipit informationem eiusdem formæ præexistentis.

Confirmatur per Phylosophum primo gener. c. de augmento. Caro, inquit, secundum speciem manet, sed caro secundum materiã fluit & refluit.

1. de gene cõ tex. 35.

Item confirmatur per exemplum de anima intellectiua, quæ eadem præexistens informat de nouo carnem additam per nutrimentum.

Contra: Omnis forma naturalis, quæ extenditur per accidens ad extensionem per se subiecti mensuratur a subiecto & secundum mensurã subiecti. Vnde phylosophus in prædicamentis: Tanta est ad bedo, quanta est superficies, & ita sequitur, quòd alia & alia pars formæ est in alia & alia parte materię & tota forma est in qualibet parte materiæ nisi forte accipiendo totalitatem secundum rationem speciei, sed nihil de hoc ad propositum tunc sic eadem perfectio non potest simul perficere plura perfectibilia quorum quodlibet, uel saltem ad alterum est sibi adęquatum perfectibile materia præexistens, ergo non poterit simul perficere materiam alimenti sibi additam. ergo oportet quòd sicut materia additur realiter ita formæ addatur aliqua realitas. Maior istius similitudinis est

Ca. de quantitate.

nis est per se nota. Minor supponitur ex declaratis antequā formaretur sillogismus, & per hoc patet exemplum opinionis præcedentis. de anima intellectiua non ualet, quia ipsa est inextensibilis & est tota in qualibet parte.

Anima intellectiua est inextensibilis.

Ad illud phylosophi dico, quòd male accipit, quia phylosophus accipit materiam ibi pro ratione indiuidui & speciem pro ratione specifica, & tunc patet, quòd est ad oppositum.

An in nutritione sit generatio.

Dico igitur de isto articulo tres conclusiones. prima est in nutritione est quædam generatio non quidem generatio simpliciter, quia non alicuius per se existentis, sed potest dici adgeneratio, quia ad totum præexistens & in toto præexistente fit additio nouæ substantiæ siue nouæ realitatis substantialis patet, quòd potest dici quædam generatio, quia est à priuatione ad terminum nouum substantialem positiuum, licet non per se existente, quia tunc esset generatio non quędam, sed absolute, & simpliciter.

Secunda est, quòd pars aduenies est aliquo modo similis & aliquo modo dissimilis parti pexistēti similis est in ratione specifica non tantum ratione animæ intellectiuæ, sed etiam ratione formæ corporeę, dissimilis uero, quia pars aduenies sem per est imprefior præexistente, & ratio est, quia agens naturale agendo repatitur & per consequēs eius uirtus debilitatur & ita uirtus uegetatiua siue nutritiua semper conuertit alimentum & magis debilitatur & ita alimentum conuersum semper fit impurus & in tantum tandem debilitatur uirtus nutritiua, ꝙ non potest amplius conuertere. Exemplum huius est de aqua guttatim posita in uino.

Exemplū. 1. de gener. cō tex. 42.

Tertia conclusio est, quòd ad ueritatem humanæ naturæ pertinet non solum illud, quod aparentibus trahitur, sed etiam totum illud, quod per nutrimentum in ipsum conuertitur realiter & fit anima non anima intellectiua etiam omne illud, qđ pertinet ad ipsum siue sint partes essentiales, siue sint partes integrales, siue homo geneæ, siue etherogeneæ.

Tunc de secundo principali dico, quòd non totum quod fuit de uirtute humanæ naturæ in toto cursu uitæ resurget in quolibet homine, sed resurget totum quod à parentibus trahitur cum toto illo quod in ipsum priori, uel principaliori modo conuertitur, uel conuersum fuisset usque ad triginta annos, cum omnibus illis, quæ ad se pertinent.

Homo in resurrectione habebit illā quantitatem quā attigisset in 30. Anno remotis, im pedimentis.

Primū probatur, quia cū in toto tpe uitæ Adæ multę partes fluxerūt & refluxerunt si omnes partes tales resurgerēt in eo, uel oporteret, ꝙ corpus eius esset immeditate dēsum, uel in moderate magnum & quòd haberet mirabiles capillos, & ungues, & huiusmodi, quæ omnia aliunde per se per tinebant ad decorem, & complementum corporis. ergo.

Secundum declaratur. natura enim duo intendit in nutritione. s. corporis augumentationē usq; ad debitam quantitatem & restaurationem eius quod deperditur per calorem naturalem. primum

In nutritione duo intendit natura.

intendit per se secundum uero per accidens. s. ad uitandam imperfectionem, quia illud facit ad corporis perfectionem. Nam si posset libentius conseruaret primum sine deperditione, quia illud est prius, quàm illud quod restauratur.

Tunc dico, qđ probabile est, ꝙ resurget totū illud ꝙ aparentibus trahitur cū illud sit purius & illud qđ in ipsum est cōuersum ex per se intētione naturæ uel secundum aliam uiam illud, quod in ipsum puriori modo est cōuersum usque ad tempus prædictum intelligendo uero, quòd natura non fuerit impedita in tali conuersione propter aliquā obseruationem in subiecto, uel huiusmodi. tunc enim Deus supplebit quod supplendum est sicut in pueris etiam congruentia prædicti temporis accipitur, tum quia natura hominis tunc est in perfectiori statu tum propter uerbum Apostoli oui dicit, quòd resurgent corpora nostra in mensuram plenitudines Christi.

Ad ephes. c. 4

Ad primum principale dico, quòd illa costa nō fuit in Adam de necessitate suppositi & ita in Eua pertinuit ad ueritatem humanæ naturæ magis, ꝙ in Adam, resurget. ergo in Eua nec ex hoc Adam est imperfectus, quia fuerat sibi data à Deo super flua propter prædictum finem. Et si uelles contendere, quòd non fuit in eo superflua, dico, ꝙ Deus supplebit sibi, uel forte suppleuit in uita, quia non est probabile, quòd non habuit costas sufficiētes.

Idē dicit Ricardus dist. p̄ senti Arti. 1. q. 4.

Ad secundum dico, quòd nunquam aliud unū, & idē est æquè purè in pluribus de ueritate humanæ resurget ergo in illo, in quo fuit modo puriori, uel modo magis per se intento à natura, & si uelles contendere, quòd imo potest esse in pluribus simili modo quod tamen non credo dico, quòd resurget in illo, in quo prius fuit pars illa animata anima intellectiua, & hoc uidetur dicere Augustinus in littera.

In enchiri. c. 85.

VTRVM IGNIS INFERNALIS Cruciet malignos spiritus.

Seraph. Bona 4. *sent. distin.* 44. *q.* 2. *Art.* 3.
Scotus 4. *sent. distin.* 44. *q.* 2.
D. Thomas 4. *sent. dist.* 50. *q. unica Art.* 2.
Ricardus 4. *sent. dist.* 44. *q.* 6.
Franciscus de Mayronis 4. *sent. dist.* 49. *q.* 2.
Durandus 4. *sent. distin.* 44. *q.* 10.

Quęstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum ignis corporalis possit realiter affligere spiritus malignos.

QVOD non per Augustinum super Gen. qui arguit ex intentione sic: Agens est præstantius passo, corpus non est præstantius spiritu, ergo non potest agere in spiritum.

12. super Gen. cap. 19.

Item corpus non agit nisi per contactum primo de generatione, sed corpus non potest tangere spiritum, quia illa se tangunt quorum ultima sunt simul, sed spiritus non habet ultimum, cum sit quid indiuisibile. ergo.

1. de gene. cō tex 43. 44. et inde. 5. phys. cont. 22.

CONTRA: Per Matth. Ite maledicti in ignē ęternum

Matt. ca. 2.

ęternum, qui præparatus est diabolo, & Angelis eius.

RESPONDEO, & dico, quòd patitur solum propter apprehensionem ignis ubi se uidet religatum, ut obiecti disconuenientis sibi, quòd probatur per Gregorium Dialogorũ. 4. ecce, inquit, patitur quèm uidet etiã, qui uidet se cõcremari, ideo cruciatur.

4. Dialogorũ parum ante mediũ ca. 30.

Ad possibilitatem huius est Auic. 9. met. ubi dicit expresse, quòd quandoque homo in somnio cruciatur ex aliqua uisione phantastica, ac si realiter extra pate. etur ab eo, quia tunc phantasiatur.

9. me. cap. 7.

CONTRA: Aut apprehendit ignem, ut obiectũ disconueniens uera apprehensione, aut apprehensione falsa. non primo modo, quia uera apprehensione uideret, quòd tale obiectum cum sit corpus nullam disconuenientiam habeat ad eum cum sit spiritus, & si habet, ergo aliter cruciatur, quàm ex sola apprehensione. nec etiã secundo modo, quia Deus tunc esset immediate causa illius falsę apprehensionis, quod est inconueniens. si autem ab ipso Angelo, non uidetur probabile unde secundum Dionis. naturalia sunt in eis splendidissima. ergo.

Item Gregorius, ubi supra ipse allegat dicens, quòd anima non solum uidendo, sed experiendo incendium patitur.

Item Augustinus de Ciui. cur non dicamus quãuis miris, ueris tamẽ modis spiritus, & animas posse pœna corporalis ignis affligi.

21. de Ci. dei cap. 10.

Aliter ergo dicitur, quòd Deus creat in eis quẽdam habitum, per quem sunt susceptiui incendii ignis.

Hẽricus qnl. d. q. 3. d.

CONTRA: Si ille habitus est spiritualis nõ erit magis aptum subiectum incendii, quàm substantia angeli, si est corporalis substantia angeli non suscipiet eam & sic non erit apta magis suscipere ipsum incendium nunc, quàm prius.

DICO igitur, quòd secundum Augustinum de Ciuit. Dei dolor proprie dictus causatur in aliquo ex apprehensione facta in appetitu sensitiuo alicuius sibi disconuenientis. tristitia uero proprie dicta causatur in aliquo in appetitu intellectiuo obiecti disconuenientis. Primum membrum non habet locum in proposito, quia in Angelis nõ est appetitus sensitiuus, nec etiam in anima separata, nisi sit uirtualiter. talis enim appetitus sicut est quælibet uis sensitiua completiue, & formaliter est in coniũcto & non in anima præcipue, ita quòd potentia quęlibet sensitiua includit essentialiter utrũque & hoc patet per phylosophum primo de anima ubi dicit, quòd dicere animam tristari, uel gaudere, est dicere, eam texere, uel filare. Quod uerũ est de tristitia, & gaudio, quæ sequuntur apprehensionem sensitiuã, quæ tristitia proprie est dolor.

14. de ciu. dei cap. 5.

Tristitia causatur in appetitu intellectiuo.

In Angelis non est appetitus sensitiuus.

1. de Anima contex. 64.

Est ergo uidendum de secundo scilicet de tristitia, quæ sequitur appetitus intellectiui apprehẽsionem, quæ est tristitia proprie dicta & dico, quòd ista tristitia causatur ex eo, quòd apprehenditur obiectum nolitum esse positum. Tunc dico, quòd ignis tanquam obiectum nolitum & positum affligit spiritum malignum. Dicitur primo, quòd diffinitiue detinet eum perpetuo. Secundo, quia discõuenienter immutat eum obiectiue.

Primum declaratur. nam licet nullus locus corporalis sit naturalis spiritui. Quod patet, quia nullus locus est sibi naturalis, quia iã haberet uirtutẽ, quia esset naturale saluatiuũ eius, nullus ergo locus est sibi naturalis. si. n. Michael ex beneplacito diuino determinaretur perpetuo diffinitiue in igne in nullo tristaretur, etiam sine alio nouo miraculo, licet ergo ita sit, tamen malignus spiritus ex hoc tristatur pro eo, quòd uidet se indifferentem ex sua natura ad omnem locum, & uidet se perpetuo detentum diffinitiue huic loco. Ideo ex hoc causatur in eo tristitia initiatiue propter eius superbiam, quia nullus posset uti indifferenter omni loco sicut aptus est uti, & non potest completiue propter eius inuidiam, quia. s. uidet se ibi perpetuo detẽtum in pœnam ex diuino præcepto nolit Deum habere potestatem detinendi eum.

Secundum declaratur. nam primo Angelus malignus apprehendit ignem, ut obiectum, cui perpetuo se uidet detentum. Secundo apprehendit istã perpetuã detentionem. Tertio odit eam ex illa duplici causa. s. superbiæ & inuidiæ. Quarto apprehẽdit totum hoc præcedens cum ipso odio. Quinto ex hoc causatur in eo tristitia intensa. Iste est modus Scoti, quem tractat diffusius.

De tentio est effectiue à Deo ab igne ut actiue, sed minus principaliter.

Ponitur etiam alius modus in Varrone, quòd quia calor est qualitas & per consequens de se intense, & non extenditur nisi per subiectum nõ est impossibile quòd subiectiue, & realiter recipiatur in subiecto inextenso, & quia tunc non extẽdetur per accidens erit ibi in extensiori modo, & per cõsequens plus affliget, sed iste modus uidetur incõueniens. nam ita uidetur inconueniens, quòd Angelus sit formaliter calidus; sicut, quòd lapis sit formaliter sapiens.

Opinio Varronis præceptoris Scoti.

Sunt etiam tres alii modi Aureoli, quorũ primus est, quòd sicut secundum eum sacramenta nihil causant effectiue nec gratiã nec dispositionẽ, sed solum applicant actiuum passiuo. s. diuinam uirtutem ad causandam gratiam in anima suscipiẽtis digne sacramenta & hoc ex pacto Dei: Ita in proposito suo modo ignis infernalis, cui determinatus est difinitiue malignus spiritus applicat actiuum passiuo scilicet uirtute diuina ad causandum in eo tristitiam immediatè, & hoc ex pacto diuino. Alii duo modi eius hic non ponuntur.

Opinio domini Aureoli.

Ad principale dico, quòd omne agens totale, & formale est præstantius, & perfectius formali termino actionis, & hoc est uerum absolute, & simpliciter in omnibus. Formalis aũt terminus actionis est perfectior suo perfectibili, in quo recipitur quandoque absolutè, & simpliciter quando scilicet terminus est perfectio substantialis. Quandoq; uerò non, sed secundũ qd. s. ut sic, s. ut agens & hoc, quando ille terminus est perfectio accidentalis, tunc concedo, quòd omne agens in quantum agens cum, ut sic, sit in actu, est præstantius passo, in quantum passum cum ut sic sit in potentia, sed quia Augustinus ibi ex illo dicto uult probare corpus non posse agere in spiritum; dico, quòd uerũ est de agente totali, & principali; ignis enim agit, ut di-

Libro 12. super Gen.

ut dictum est, in spiritum non, ut agens totale & principale, sed ut quasi agens instrumentale quasi eo modo, quo phantasma se habet ad intellectum agentem.

Quo corpus agit i spiritū.

Ad secundum dico, quòd corpus agit per contactum, uel mathematicum, uel uirtuale, sicut possunt poni exempla.

VTRUM HOMINES DAMNATI post iudicium cruciabuntur illo igne infernali.

Scotus 4. sent. dist. 44. q. 3.

Quæstio tertia

TERTIO quæritur, Vtrum ignis infernalis cruciabit æternaliter post iudicium corpora damnatorum.

QVOD non: Passio facta magis abijcit à substantia, ergo si ignis infernalis agat in corpus tandem corrumpet eius substantiam, ergo non æternaliter cruciabit.

6. Topic. ca. 9.

CONTRA per Matth. qui ait: Ite maledicti in ignem æternum. ergo.

Matth. ca. 25.

RESPONDEO, quòd ignis potest dupliciter immutatare corpus sensibile scilicet realiter, & intentionaliter. Prima actio est igni uniuoca. s. inducēdo formam caloris per suam caliditatem, & tandem potest inducere formam substantialem ignis. Secunda actio est ignis æquinoca, quia species sensibilis non est eiusdem speciei cū obiecto creante eam.

Ignis pōt habere duplicē actionem.

Illæ duæ actiones sunt realiter distinctæ, nec una dependet ab alia. sunt enim semper habiles, nam potest lignum immutare realiter, & non intentionaliter, cum non habeat sensus, & econuerso, potest uisum meum à remotis immutare intētionaliter, & non immutabit realiter, & dico, quòd prima immutatio sine secunda nunquam causat dolorem. Hoc patet de ligno, quod immutatur ab igne realiter, & tamen quia non intentionaliter ni hil dolet.

Vide Henricum quolib. 11. q. 8. & 9.

Secunda autem sine prima causare potest dolorem, & hoc patet ratione, quia dolor causatur in appetitu sensitiuo ex apprehensione alicuius obiecti disconuenientis alicuius sensitiui. Patet autem, quòd ista disconuenientia non includit formaliter nisi immutationem intentionalem. patet hoc idem in exemplo, nam si manus sit extensiue frigida ex contactu glaciei uel huiusmodi, & tunc approximetur igni patet, quòd ignis tunc url mo dicam, uel nullam habebit ibi realem immutationem propter excessum sui contrarii, & tamen propter solam immutationem intētionaliter cau sabitur ibi magnus dolor.

Dolor causatur in appetitu sensitiuo.

Exemplum.

Dico ergo, quòd ad causandum dolorem in appetitu sensitiuo immutatio intentionalis sufficit sola, & immutatio realis accidit.

Ad oppositum tunc dico, quòd cum corpora damnatorum ponantur solum ad causandum dolorem in eis & dolor causetur ab appetitu sensitiuo ex sola apprehensione immutationis intentionalis, ut declaratum est, & multitudo non sit, ponenda sine necessitate; Probabilius est dicere, quòd ignis non mutabit corpora illa realiter, sed solum intentionaliter.

Confirmatur, quia sic ponuntur pauciora, quia hoc modo sufficit ibi unum miraculum scilicet, quòd Deus non coagat igni ad realem immutationem, sed si sit ibi realis immutatio oportet ibi ponere plura, nam ignis est natus inducere in corpus mixtum caliditatē ita in summo, quòd formaliter est incomposibilis illi quātitati naturali corporis mixti, quæ est necessaria ad uitam corporalem & tunc uel oportet, quòd Deus manu teneat ibi uitam absque illa quantitate, quæ est necessaria ad uitam absque illa qualitate quorum utrunque est maius miraculum, quàm sit illud. uel forte dices, quòd coagit sibi Deus ad inducendam caliditatem in tali gradu composibili illi quantitati naturali & tunc non coagit sibi ultra, sed totum illud uidetur superfluum.

Speculare diligenter.

Aliter ergo confirmatur, quia secundum hoc facilius soluuntur uerba scripturæ Iob: Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, nam intentiones oppositorum in nullo sunt incompossibiles eodem, & ita secundum hoc potest dici, quòd simul posset dici dolere dolore caloris & frigoris, sed non sic si immutentur realiter quia formæ reales sunt in summo incomposibiles in eodem & ideo uel oportet ibi ponere aliud nouum miraculum uel non simul patientur in illo duplici dolore.

Iob cap. 24.

Sed sunt hic duo dubia. Primum, quia dolor in summo est incompossibilis illi qualitati naturali corporis sensibilis sicut calor in summo, ergo ex hac non effugitur miraculum si non ponatur calor realiter.

Dubia.
Primū dubiū.

Secundum quia si corpus beati esset in illo igne immutaretur ab ipso intentionaliter non est dubium & tamen, quia realiter non doleret, ergo non sufficit sola immutatio intentionalis ad causandum dolorem.

Secundum.

Ad primum dico, quòd calor in summo est composibilis illi qualitati formaliter. dolor autem non formaliter, sed realiter. quandoque ergo maius miraculum esset ibi, & illud miraculum non excluderet illud, ut patet, & ita poneretur illud sine necessitate.

Ad secundum dico, quòd non doleret, quia sensus illius corporis beati sunt ita perfecti, quòd nullum sensibile est eis improportionatum, uel forte pro eo appetitus sensibilis, ut habet causare dolorem est ita repletus delectatione sensitiua, quòd non est capax alicuius doloris. nam excessiua delectatio excludit dolorem 7. Ethicorum. nō est ergo propter non immutari realiter; dico tamen quòd licet illud non uideatur probabilius non est necessarium, immo forte, quòd est ibi immutatio realis simul cum intentionali, & tunc ponetur de illis miraculis.

7. ethi. c. 12.

Ad argumentum principale dico, quòd si non est ibi realis immutatio, authoritas non erit si non est ibi dico, quòd authoritas habet ueritatem naturaliter.

DISTINCTIO XLV.

CIRCA DISTINCTIONEM XLV. Quæritur,

VTRUM ANIMA SEPARATA possit intelligere quidditates sibi ante separationem habitualiter notas.

Scotus 4. sent. dist. 45. q. 2.

Quæstio prima.

Circa distinct. quadragesimam quintam quæritur, Vtrum anima separata possit intelligere quidditates rerum, quas cõiuncta nouit habitualiter.

1. de Anima cont. 66. Qvod non: Primo de anima intelligere corrumpitur quodam interiori corrupto scilicet organo phantasiæ, sed illud corrumpitur in morte. ergo.

3. de Anima cont. 39. Item tertio de anima phantasmata se habent ad intellectum sicut sensibile ad sensum, sed non potest sensus habere sensationem nisi moueatur à sensibili: ergo.

3. de Anima cont. 6. Contra id est Aristoteles dicens: Anima est locus specierum, non tota, sed locus est conseruatiuus locati. ergo in anima separata remanent species, & per consequens potest per eas intelligere.

6. naturalium 1, parte. ca. 6. sapientiæ c. 9. Item Auic. 6. naturalium anima separata clarius uidebit ueritates, quàm cõiuncta iuxta illud sapient. æ: Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam.

In 2. lib. dist. 3. q. 10. Respondeo supposito, quòd species intelligibiles sint in intellectu impressiue, siue subiectiue, & quòd sunt ibi habitualiter, & permansiue non quid sint habitus propriè dictus, qui est habitualitas potentiæ inclinans potentiã ad faciliter agendum, immo præcedunt actus ex quibus generantur isti habitus, sed dico habitualiter id est permansiue, quia remanent ibi post actum transeuntem. His ergo suppositis ea declaratis in locis assignatis dico ad propositum, quòd anima separata potest intelligere ea, quæ coniuncta habitualiter nouit. Hoc probo sic: Ad actũ intelligendum obiectum sufficiant memoria illius obiecti & potentia receptiua ipsius actus, sed ista sunt in proposito. ergo. Maior patet ea dicta alias memoria est sufficiens principium actiuum respectu intellectionis. Minor etiam patet, nam ut alias dictum est, memoria integratur ex potentia intellectiua & obiecto sibi præsente uel in sua specie, sed patet, quòd in anima est intellectus agens, si ipse integrat memoriam est ibi intellectus possibilis si ibi concurrit, ad memoriam immediate & non intellectua possibilis, ut receptiuus ipsius actus, & sunt ibi species obiectorum, ut prædictum est. ergo.

Item potentia, quæ est in potentia actuali ad agendum ea tertio de anima, & 8. phys. 3. de Anima cont. 8. et 8. phys. cõt. 31. Cap. 7.

Item Hieronymus in prologo super bibliam: Discamus in terra, quorum scientia nobis manebit in cœlis. ergo scientia acquisita remanebit in anima separata, & per consequens potest per eam exire in actum & certe inconueniens uidetur, quòd non manerent scientiæ & uirtutes, quæ cum tanta difficultate acquiruntur.

Sed sunt hic dubia. Primum si anima separata habet multas species aut omnes simul manebunt ad intelligendum, quod est inconueniens, quia non possumus omnia simul intelligere, aut nulla manebit, aut una & non alia, & hoc, non, quia quantum ad hoc omnes sunt indifferentes. Duo dubia curiosa dimouit.

Secundum est, quia propria operatio totius non potest competere parti separatæ à toto, sed intelligere est propria & specifica operatio totius hominis, ergo. Maior patet, quia sicut esse totius est aliud ab esse partis, ita & operari.

Ad primum dico, quòd oportet necessario, quòd una species sit efficacior alia ad mouendum, & quòd potentia sit magis inclinata ad unum, quàm ad alium. & tunc dico, quòd illa species magis mouebit intellectum ad actum, uel quæ est efficacioris uirtutis uel ad cuius obiectũ magis inclinatus intellectus. non soluit hic aliter, sed circa finem libri secundi uel tertii sufficiẽter tractat illud dubium.

Ad secundum dico, quòd maior est falsa de parte, quæ in toto est formale principium illius actionis & hoc patet, nam album disgregat mediante albedine, & albedo disgregat separata, sicut patet in eucharistia.

Ad primum principale dico, quòd corrupto organo phantasiæ corrumpitur intelligere nouum, hoc est ex tunc intellectus non potest habere nouam intellectionem cum non possit acquirere species de nouo, & hoc saltem habet ueritatem de intellectu coniuncto, & naturaliter loquendo.

Ad secundum dico, quòd similitudo tenet solum in requirendo species obiectorum, ita quòd sicut sensibilia causant in sensibilibus suas similitudines ita phantasma causat species intelligibiles in intellectu, sed ex tunc non est simile, nam intellectus est uirtus retentiua obiectorum intentionalium specierum, sed non sic sensus. ideo, &c. Vel potest dici ad utrumque argumentum, quòd & si ueritatem habeat pro statu isto scilicet pro intellectu de quo Arist. loquebatur, quòd non possit habere actum suum, nisi phantasmate existente in actu, & hoc forte propter ordinem potentiarum, non tamen habet ueritatem pro intellectu, siue pro anima separata.

VTRVM

VTRVM ANIMA SEPARATA POSsit acquirere cognitionem alicuius prius ignoti.

Scotus 4. sent. dist. 45. q. 2.
D. *Thomas 4. sent. dist. 50. q. 1.*

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum anima separata habeat cognitionem alicuius prius ignoti.

QVOD non: Quia si sic frustra uniretur corpori, ex quo sine corpore & sensibus corporis posset sibi acquirere suas perfectiones. non enim uniuntur sibi propter corporis perfectionem, quia forma non est propter materiam, sed econuerso secundo physicorum, nec etiam propter perfectionem suam, quantum ad esse, quia anima in sua natura non dignificatur quantum ad esse ex unione ad corpus. ergo.

2. phys. cont. 24. & 25. et circiter.

CONTRA: Natura non est sine propria actione, sed animæ separatæ non conuenit formis materialibus, ergo separata poterit habere proprias actiones. sed propria operatio eius est per intellectum agentem abstrahere, & per possibilem intelligere, & per uoluntatem uelle. ergo.

RESPONDEO, & dico, quòd non. Ratio est, quia non potest fieri transitus de extremo ad extremum nisi per medium, sed res extra habent esse omnino materialiter, & in intellectu omnino materialiter, ergo oportet pertransire per sensus ubi habent esse medio modo, & dicunt, quòd anima separata rerum non præcognitarum recipit species infusas sibi à Deo & ab Angelis.

D. Thomas 4. dist. 50. q. 1. Vide Henricum quolib. 10. 12. et 13.

CONTRA istam opinionem: Dedignificat animam, quia tollit sibi potentiã propriæ operationis, quia inconueniens uidetur, quòd anima separata, quæ tunc non habet ordinem accidentalem ad sensitiuas potentias non possit immediate recipere notitiam eius, cuius notitiam potest habere uisus immediate, quæ est potentia cognitiua inferior.

Item ponit miraculum de influxu specierum à Deo sine necessitate.

Item ponit falsum quod non credo angelos posse creare species in anima tales, & ratio eius non cogit.

Dico enim quòd illud non est medium necessitatis nisi respectu intellectus coniuncti, nã si esset medium absolute necessarium sequeretur, quòd nec Angelus ex sua uirtute posset accipere nouam notitiam alicuius.

Ad quæstionem igitur dico, quòd sic. Ratio, quia sicut intellectus agens, & phantasmata sunt sufficiens principium ad causandam speciem intelligibilem in intellectu possibili, ita obiectum in se præsens intellectui agenti cum ipso agente erit etiam sufficiens principium immo uidetur quòd magis, quia obiectum in se habet perfectius esse, quàm in phantasmate, nec ponitur phãtasma nisi propter præsentiam obiecti. Patet autem quòd anima potest esse præsens diffinitiuè alicui obiecto sibi nunquam. noto ex his infero, quod non solum abstractiuam, sed etiam intuitiuam notitiam de nouo potest acquirere, ut patet.

Ad argumentum principale dico, quòd non unitur sibi frustra, quia ex tali unione resultat esse totius hominis. Quod est esse perfectum.

VTRVM ANIMA SEPARATA RECordetur præteritorum.

Seraph. Bona. 4. sent. distin. 50. q. 3. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 45. q. 3.
Ricardus 4. sent. dist. 43. q. 1.

Quæstio tertia.

TERTIO quæritur, Vtrum anima separata recordetur præteritorum.

QVOD non: Aristoteles de memoria, & reminiscentia, & Damasc. secundo lib. ponit memoriam solum in parte sensitiua, sed pars sensitiua non remanet in anima separata. ergo. Cap. 1. Lib. 2. cap. de memoratiuo

Item quòd tunc beati recordarentur præteritorum peccatorum, quod est inconueniens. Vnde Isaiæ legitur: Ecce ego creo cœlum nouum, & sequitur: obliuioni tradentur angustiæ priores, quod exponens Gregorius dicit forsitam in futuro præscientiæ conuersationis omnino memoria delebitur. Isaiæ. ca. 65.

CONTRA: Ait Abraham: Illi recordare.

Itẽ Augustinus Fili. 9. confessionum dicit, quod mortui habent memoriam nostri. Lucæ cap. 6.

RESPONDEO, quòd primo uidẽdum est, quid est memoria. Secudo in qua parte animæ sit. Tertio de quæsito. De primo dico, quòd memoria est quædam uis cognitiua præteriti sub ratione præteriti. Hoc patet p phylosophum in libro de memoria, ubi dicit sic: Post tẽpus memoria omnis At, hoc est dictu, quòd actus memoriæ est post tempus à primo actu cognito habito de eodem obiecto. Ea hoc sequuntur tria. Primum est, quod actus memoriæ est post tempus à primo actu, & nunquam cadit nisi super obiectum alias cognitum. Memoria de finitio.

Secundum quòd illud tempus medium inter potentiam cognitiuam, & sensitiuam, quæ uocatur memoratio, est præceptum.

Tertium quòd actus memoriæ siue memoratio habet duplex obiectum unum immediatum & ipsum rememoratum & aliud mediatum quod est ipse actus cognitiuus, qui alias cadebat super illud obiectum primũ istorum. Tertiũ satis patet. Secundum probatur, nam nunquam recolo resedisse nisi quia recolo me habuisse actualem, & præsentialem cognitionem sessionis tuæ, & per hoc patet tertium per secundum quia non percipiam tempus medium nisi recolam me habuisse alias præsentialem cognitionem de tua sessione, & per consequens cognitio, quam modo habeo de ea, non erit recordatio nec actus memoriæ, sed intelligentiæ. Actus memoriæ habet duplex obiectũ.

De secundo principali dico, quòd cum Aristoteles in locis prææallegatis in primo argumento principali, quòd memoria est in parte sensitiua, quod patet ex multis actibus quos uidemus in brutis in quibus non est nisi anima sensitiua, qui quidem actus arguunt in eis esse memoriam præteritorum, & licet forte omnes tales actus saluari possent ponendo, quòd cognitiua præteritorum sub ratione præteriti, facilius tamen & leuius saluantur ponendo in eis cognitionem præteritorum sub ratione præteritorum & per consequens memoriam.

In libro de memoria & reminiscentia cap. 1. Dico etiam, quòd est in parte intellectiua quod patet authoritate phylosophi in libro de memoria ubi dicit sic: quorundam intelligibilium memoramur, ut patet, triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis hic quidem qui fuit speculatus & didicit.

Idem etiam uult Aristoteles, quòd reminiscentia proprie dicta soli homini inest. ergo inest ei secundum illam partem per quam distinguitur à bruto, hoc idem patet ratione, nam id, quod est perfectius in potentia cognitiua inferiori, non est negandum à potentia sensitiua superiori, sed recordari de præterito sub ratione præteriti est perfectionis in quacunque cognitiua. Vnde & in Deo poneretur iste actus nisi quia suus unicus actus intelligendi, quo omnia intelligit est sempiternus. Vnde & scriptura attribuit frequēter istum actum: Recordare Domine, quid acciderit nobis.

In tren. ca. 15 De tertio principali dico, quòd sic, nam ut patet ex præcedenti quæstione in anima separata remanent species obiectorum primo cognitorum habitualiter & permansiue, & potest uti. ergo potest recordari præteriti sub ratione præteriti. Sciendum autem, quòd memoria intellectiua nō distinguitur ab intellectiua in ratione potentiæ ac si essent duæ potentiæ cognitiuæ, sed quantum ad actus ita quòd idem intellectus possibilis in cognitione præteriti sub ratione præteriti dicitur memoria, ut non cognitiuus præsentis dicitur intelligentia, & ut cognitio futuri sub ratione futuri dicitur prouidentia.

Sed contra tertium argumentum est dubium, quòd si Aristoteles in libro illo dicit, quòd memoria intellectiua non habet suum actum nisi in memoria sensitiua existente in actu, sed è conuerso sic. Patet autem, quòd in anima separata non est actus memoriæ sensitiuæ. ergo.

Dico, quòd quādo intellectus est coniunctus, talis est ordo potentiarum ad inuicem, quòd nec intelligētia est in actu nisi phātasmate existēte in actu, nec memoria est in actu nisi existente in actu memoria sensitiua, sed in anima separata cessat iste ordo. ergo.

Ad primum principale patet solutio ex dictis, quia non ponitur solum in parte sensitiua, sed in parte intellectiua.

Ad secundum quòd bene habebunt cognitionem habitualem præteritorum peccatorum, quæ quandoque poterit reduci ad actum, nec tamen propter illam actualem recordationem peccatorum causabitur in eis aliqua tristitia. Et hoc, quia Deus miraculosè suspendet istum actum, sed non coagendo actuali recordatione ad causandam tristitiam in uoluntate quam nata est causare, uel si uolumus intelligere nouum miraculum, potest dici, quòd causa naturalis impeditur à sua actione propter excellentiam sui contrarii, modo autem sic est, quòd concupiscibilis ipsius beati est tota repleta delectatione, & ideo actualis recordatio peccatorum non potest ibi causare tristitiam. tum quia suum oppositum causans delectationem est excellens, tum quia ipsa concupiscibilis non est capax tristitiæ cum sit repleta tota delectatione.

Ad authoritates Gregorii, & Isaiæ dico, quòd obliuiscentur quantum ad istum effectum tristitiæ, quæ in eis cessabit. &c.

VTRVM BEATI COGNOSCANT orationes nostras.

Scotus 4. sent. distin. 45. q. 4.
D. Thomas 4. sent. dist. 41. q. 3. Arti. 2.

Quæstio quarta.

QVARTO quæritur, Vtrum beati cognoscāt orationes nostras, quas ei offerimus.

QVOD non: Abraham non nouit nos & Israel ignorauit nos, ubi dicit Augustinus, quòd mortui, & sancti nesciunt quid faciunt uiui, etiam eorum filii. Isaiæ cap. 63.

Item oratio saltem mentalis est secretum cordis, sed solus Deus talia nouit. ergo.

CONTRA est; Quia hic est quidam error, quē tangit Hier. in quadam epistola. Hieronymus ad uigilantiū

RESPONDEO, & primo uidendum est si naturaliter possent eas nosse. Secundo si super naturaliter.

Tertio si ipsis notis orent pro nobis.

DE primo dico, quòd sicut dictum est, anima separata potest sibi de nouo acquirere notitiam, etiam intuitiuam multorum, etiam puræ intelligibilium, & hoc naturaliter ex propria uirtute. Faciendo se illi præsentem in debita proportione. Vnde dico, quòd anima beata cognitione naturali potest cognoscere rationes nostras tam uocales, quàm mentales, si non impediatur uel per immoderatam distantiam uel per aliquod impedimentum. In solutione secundæ quæstionis huius distinctionis.

CONTRA: Actus mentales sunt nobis intimi. ergo non possunt cognosci nisi à Deo, qui illabitur menti nostræ, nulla enim alia creatura potest nostræ illabi & inumari. Vnde dico, quòd ad cognoscendum aliquod obiectum nō oportet, quòd cognoscens illabatur cognito, sed sufficit alia debita approximatio, alias enim Angelus nihil aliud à se posset intelligere, cū nulli rei illabatur, quia hoc est propriū Dei. Et

sicut

sicut Angelus tam bonus, quàm malus, & anima separata potest cognoscere essentiam animæ meæ, quæ est mihi maxime intima absque eo quod sibi illabatur ita potest nosse omnes actus eius tam intellectus, quàm uoluntatis, qui non sunt mihi ita intimi. Omnes enim cadunt sub per se ratione sui proprii obiecti etiam, ut obiecti motiui naturaliter talem potentiam hoc dico, pro tanto, quia ut alias patuit non omne per se ens est naturaliter motiuum intellectus coniuncti, sed solum ens sensibile & hoc per ordinem potentiarum naturalem, qui qu.dem ordo cessat ibi.

Dico autem quòd licet ita sit de possibili, non tamen oportet, quòd omnes angeli & animæ de facto cognoscant actus nostros mentales, quia non semper sunt nobis in debita approximatione requisita propinqua. Angeli autem mali non cognoscunt, quia prohibentur à Deo. *Animæ damnatę non cognoscunt orationes factas pro ipsis.*

De secundo quòd nec est de essentia beatitudinis nec necessario est. consequens ad beatitudinem, quòd beatis reuelentur à Deo orationes nostræ, & actus nostri, & tamen conueniens est, quòd Deus reuelet illi beato cui nos dirigimus preces nostras & ut ipsi sint per comparationem ad nos coadiutores Dei orando ipsum pro nobis.

De tertio uidetur dubium, quia aut beatus Petrus nouit Deum ipsum uelle saluare, qui sibi Petro dirigit preces, & tunc frustra pro eo oraret. Aut nouit Deum ipsum nolle saluare. & tunc frustra oraret, quia propter eius orationem non eueniret sibi salus, quia iam Deus mutaretur, aut non nouit uoluntatem Dei. *Argumentũ curiosum & difficile.*

Dico, quòd non oportet dare aliquod præmiorum duorum membrorũ. Potest enim Deus celare beato Petro salutem, uel non salutem. Ideo tunc non frustra orat sicut nec nos frustra oramus pro salute nostra de qua non sumus certi nec de eius opposito. Potest etiam beatus Petrus nosse Deum uelle saluare Ioannem, & tamen non frustra oraret pro eo, quia forte Deus uult saluare eum mediantibus precibus beati Petri. Si uero Petrus nosset Deũ ista uelle istum damnare determinate non rogaret pro eius salute. *Punctus notabilis maioribus applicandus difficultatibus in quacunque opinione Theologorum.*

Ad primum principale, quòd tempore, in quo Isaias dixit illa uerba Abraam, & Iacob adhuc erant in Limbo, & impediebantur in cognitione eorum, quæ fiebant ibi propter indebitam distantiam, nec oportebat, quòd Deus eis reuelaret, quia nondum erant beati & de illis sanctis loquitur Augustinus.

Ad secundum dico, quòd cognoscere omnia secreta cordis & omnium cordium, & semper ex se, & immutabiliter hoc est proprium Dei, sed Angelis, & animabus potest competere non hoc modo, sed sicut dictum est in quæstione. &c.

DISTINCTIO XLVI.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVI. Quæritur,

VTRUM IN DEO SIT IUSTITIA.

Scotus 4. sent. dist. 46. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 46. q. 1. 2.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quadragesimam sextam quæritur, Vtrum in Deo sit iustitia.

QUOD non: Arist. quinto Ethicorum dicit, quod Domini ad seruum nulla est iustitia, quia nulla æqualitas. ergo multo minus Dei ad creaturam. *5. ethic. ca. 2.*

Item Iustitia inclinat ad reddendum debitum, sed Deus nulli est debitor. ergo.

CONTRA: In Psal. iustitia plena est dextera tua. *Psal. 47.*

RESPONDEO secundum Ansel. Iustitia est rectitudo uoluntatis per se seruata, & secundum Arist. quinto Ethicorum additur in ordine ad alium, ut igitur habeatur completa ratio, uel diffinitio potest dici: Iustitia est rectitudo uoluntatis per se seruata in ordine ad alterum. Patet autem quòd ista tota ratio perfectissime conuenit Deo, nam ipse habet uoluntatem rectissimam, immo inobliquabilem, quæ est prima regula rectitudinis, & istam rectitudinem habet seruari propter se id est propter suam bonitatem secundum quòd congruit suæ bonitati. habet etiam eam in ordine ad alterum. secundum etiam, quòd congruit suæ bonitati, sed quia in nobis iustitia est habitus naturaliter inclinans uoluntatem ad actum rectum in ordine ad alterum. Ideo sciendum, quod eo modo quo in Deo inter perfectiones essentiales siue attributales accipitur distinctio, uel non identitas, iustitia Dei inclinat uoluntatem eius ad unicum actum rectum essentialem. Ideo primo in ordine ad alterum simpliciter, sed in ordine ad se tanquam ad alterum scilicet in ordine ad suam bonitatem prout sibi congruit. secundario autem quasi ad obiecta secundaria inclinat ad actum rectum in ordine ad creaturas ita tamen quòd actus est omnino idem, qui terminatur ad bonitatem diuinam tanquam ad obiectum primarium ad quod siue in ordine, ad quod inclinat creaturas tanquam ad obiecta secundaria in ordine ad quem inclinat. *De ueritate cap. 12. 5. ethic. ca. 5.* *Iustitiæ diffinitio.*

In ista autem secunda comparatione scilicet in ordine ad creaturas potest in Deo dici distingui duplex iustitia ita tamen, quòd in se omnino manans eadem, actus eius omnino manens idem dicatur dupliciter propter congre- *Duplex iustitia.*

Quæ sit Iustitia distributiua.

gata scilicet iustitia distributiua, & iustitia commutatiua. Est autem iustitia distributiua, quæ cuilibet reddit quòd suum est. Commutatiua uero, qua fiunt commutationes pro accepto redendo æquiualens. Primo iustitia distributiua dicit esse in Deo per cõparationẽ ad perfectiones naturales creaturarũ, qa in tota hierarchia entiũ ipse Deus primus Hierarcha distribuit cuilibet enti perfectionem naturalem, quæ congruebat suę naturę. Ideo aliam, & aliam maiorem, uel minorem, secundum quòd in ordine entium congruit. Commutatiua iustitia dicitur esse in Deo per comparationem ad præmia & supplitia. Ita tamen quòd in reddẽdo pro meritis pręmia semper reddit ulrra cõdignũ, sed reddendo pro culpis suppliciã semper reddit citra cõdignũ. & ratio huius est, quia sic congruit suę bonitati.

Quo iustitia distributiua sit in Deo.

Ad primum principale dico, quòd non est ęqualitas simpliciter nisi Dei ad suam bonitatem. est tamen Dei iustitia ad creaturam eo modo quo declaratum est supra.

Ad secundum dico, qnòd Deus non est debitor alicui creaturæ nisi ex sua bonitate, uel liberalitate, sed soli bonitati suę est debitor simpliciter, & ideo sua iustitia simpliciter solum sumitur per cõparationem ad suam bonitatem. per comparationem autem ad creaturam sumitur cõmodo, quo dictum est. &c.

Deus non est debitor creaturæ.

VTRVM IN DEO SIT MISERIcordia.

Scotus 4. sent. dist. 46. q. 2.

Quæstio secunda.

SECVNDO quæritur, Vtrum in Deo sit misericordia.

Libr. 2. ca. 13. QVOD non per Damasc. libro secundo dicentem, quòd misericordia est compassio de malo alieno, sed in Deo, nulla est compassio, quia nulla passio. ergo.

Psal. 102. CONTRA: Patiens Deus, & multum misericors.

RESPONDEO, qnòd Misericordia in nobis est habitus inclinans ad actum nolendi miseriam aliorum, & ita consequenter inclinat ad actum prę seruandi alinm a miseria futura si præsentitur, & releuandi à miseria præsenti.

Ad istum actum nolendi miseriam aliorum sequitur compassio, quæ causatur ex ipso, igitur misericordia est habitus inclinans ad actum nolẽdi miseriam alienam ad quẽ actũ sequitur actus præseruandi alinm à futura miseria & releuandi à præsenti & ad istos duos actus inclinat misericordia mediante illo actu nolendi, & consequenter ex hoc scilicet ex illo actu nolendi causatur compassio, ad cuius etiam causationem inclinat idem habitus. Ab isto autem effectu causato à compassione est proprie sumptum nomen misericordiæ.

TVNC ad propositum dico, quòd in Deo est misericordia inclinans ad actum nolendi miseriam aliorum & consequenter præseruandi eos à miseria futura, & releuandi à præsenti. hoc totum patet, nam multæ miserię inessent multis nisi, quia Deus uult, etiam multæ miseriæ multis cuenirent, nisi, quia Deus præseruat, & releuat à multis miseriis, quæ insunt.

Duplex materia in deo.

AD argumentnm dico, quòd in Deo non est misericordia, qnæ est compassio causata ex illo actu nolendi, quia Deus non est susceptiuus alicuius talis passionis dicentis imperfectionem, & ideo ex dictis patet solutio ad hoc argumentum.

VTRVM IN PVNITIONE MAlorum concurrat iustitia, & misericordia.

Scotus 4. sent. dist. 46. q. 3.
D. Thomas prima parte summæ q. 12. Art. 4.

Quæstio tertia

TERTIO quæritur, Vtrum in punitione malorum concuerrant institia, & misericordia Dei.

QVOD non: Punitio insta est ad corruptionem puniti. Phylosophus primo rethoricorum, sed punitio æterna non est ad corruptionem damnatis ut patet ex præcedenti quæstione, sed in eo, qui punitur neuter istorum est. ergo. 1. rhetoric.

CONTRA: Vniuersæ uiæ domini misericordia & ueritas. Psal. 24.

RESPONDEO supposito, quòd formaliter non sunt idẽ in Deo iustitia & misericordia, quòd utique sustineri potest, quia sunt proxima principia formalia diuersorum effectuum ad extra. nam ut patet ex prima quæstione huius dist. iustitia, est qua datur unicnique quod sibi congruit scilicet distribuendo, uel commutãdo. Misericordia autem ut patet ex quæstione secunda est, qua misero subuenitur, uel præsentem miseriam subleuando, uel à futura præseruando, cum ergo proximum principium alicuius effectua sit tale principium formale per illud quod est formaliter, ut ostensum est ista duo non sunt formale princium proximum einsdem effectus, sed diuersorum, sequitur, qnòd non sunt idem formaliter & quiditatiuè licet sint idem totaliter identitate, & realiter, stant enim simul. hoc patet. Nec ad hoc sufficeret sola distinctio rationis ex primo, quia nihil est formale principium alicuius effectus realis per snum esse rationis, sed per suum esse formale siue per illud quod est formaliter. hoc igitur rationaliter supposito uidetur posse dici, quid non necessario in omni effectu Dei ista duo concurrunt, sed possunt separari, tamen quantum ad propositum, primo uidendum est, quod sit punitio malorum. Secundo, Vtrum sit à Deo. Tertio, Vtrum concurrat ibi iustitia. Quarto, Vtrum misericordia.

Iustitia quæ sit.

Misericordia quæ sit.

Dist. 3. primi libri.

Punitio quę sit.

De primo dico, quòd punitio est perceptibilis carentia conuenientis boni in natura intellectuali, uel perceptibilis positio mali disconuenientis in natura intellectuali; bonum autem intellectuale est duplex. s. bonum honesti & bonum commodi & licet ambo ista bona concurrant simul quandoque in eodem, ut in fruitione Dei, imo generaliter omne honestum sit commodum, sed non è conuerso, tamen summum cõmodum possibile, tam naturæ est beatitudo quod, & esset sibi summum bonestum, & summum honestum si per impossibile non esset commodũ, igitur posset esse in natura intellectuali duplex punitio per priuationem istius duplicis boni sibi conuenientis & priuatio boni honesti uocatur priuatio culpæ, siue malum culpæ, priuatio autẽ boni commodi vocatur punitio culpæ, siue malum damni. malum autem positiuum disconueniens tali naturæ non potest esse nisi actus intellectus, uel uoluntatis secundum se acceptus. Nã omnis actus intellectus secundum se acceptus, siue sit uelle, siue sit nolle cõuenit uoluntati, & est libere ab ea elicitus, igitur malum positiuum disconueniens naturæ intellectuali non potest esse nisi aliqua passio in noluntate, & illa est tristitia. Causatur autem tristitia in uoluntate dupliciter, scilicet uel quia obiectũ nolitum, & est actus positiuus, uel quia obiectum uoluntatis positiuum, igitur secundum prædicta quatuor punitiones sunt in genere, in damnatis duæ propter carentiã boni conuenientis & duæ propter carentiam mali disconuenientis, ita tamen debes intelligere, quod quælibet de istis quatuor punitionibus est positiua formaliter, quia quædam tristitia in uoluntate, sed causaliter duæ sunt propter præsentiam obiecti noliti, & duæ propter carentiam obiecti uoliti. Nam carentia boni honesti est in eis pœna uermis .i. remorsus conscientiæ, dolent enim continuè de culpa commissa & carentia gratiæ non quia ex hoc fuit Deus offensus, sed quia ex hoc incurrunt damnationem æternam, carentia autẽ boni commodi nascitur in eis pœna damni; summè contristantur & dolent quia uident se priuatos beatitudine, cuius erant capaces. Duplex autem obiectum nolitum actu positiuum, quia causat in eis duplicem tristitiam, unum est ignis, cui se uident diffinitiue perpetuo alligatos, & ex hoc causatur in eis tristitia, quæ uocatur pœna incarcerationis. Aliud est intensa, & continua consideratio ipsius ignis ad quem determinatur & ista tristitia potest uocari pœna obcęcationis, nam cum de se sint liberi & in applicando se loco & considerando obiecta est in eis maxima pœna, quod non possunt uti illa libertate.

Bonum intellectuale est duplex.

In natura intellectuali potest esse duplex punitio.

Tristitia causatur in uolũtate dupl.

Nota quadruplicẽ iustitiã damnatorũ.

Duplex obiectũ nolitum.

Istæ sunt punitiones, quæ debentur præcipue Angelo malo uel animæ damnatæ. hic autẽ non fit mentio de punitione corporum.

De secundo articulo principali dico, quòd omnes quatuor punitiones, siue pœnæ dictę sunt à propria uoluntate ipsius damnati demeritorię, & sunt aliquo modo à Deo, sed differenter. Primæ enim. s. carentia boni honesti, & boni commodi, sunt à Deo negatiuè. s. non conferente eis gratiam, & gloriam. Aliæ autem duæ sunt aliquo modo effectiuè à Deo. nam ignis non posset illã naturam de se perpetuo liberam alligare sibi diffinitiuè nec posset eam sibi determinare ad sui perpetuam & intensam cõsiderationem nisi Deo uolente. Istæ quatuor pęnæ, cum sint formaliter quatuor tristitiæ positiuæ in uoluntate damnati, considera à quibus causis sint immediatè.

Effectiue à Deo, et formal. ab igne sunt priuitiones damnatorum.

De tertio pricipali dico, quod in istis quatuor pęnis dictis relucet diuina iustitia, tã iustitia simpliciter dicta, quæ est suo mõ inclinatiua diuinæ uolũtatis ad actum rectum in ordine ad diuinam bonitatem, quàm iustitia commutatiua. Nã relucet ibi iustitia, simpliciter dicta, quia ita congruit diuinę bonitati, quod isti sic puniantur. nam patet hoc de singulis. Iustum est non conferre eis gratiam, cum se non exposuerunt de congruo, secundum eorum possibilitatem ad eam suscipiẽdam, immo exposuerũt se ad oppositum. iustum est et nõ conferre eis gloriam, cũ eã non meruerint de congruo, sed meruerunt oppositum. Iustum est etiam, quod non possint uti sua libertate, nec in se locando diffinitiue, nec in considerãdo obiecta. sed alligentur ac determinentur ad ignem, cum quando potuerint non bene fuerint usi sua libertate, nec in nolendo, nec in considerando. Relucet igitur iustitia per simpliciter dicta sicut congruit diuinæ bonitati. s. quod ita punitur. relucet et iustitia cõmutatiua, quia pro culpa merito est eis pœna.

Vtrum Deus iuste puniat damnatos.

De quarto principali dico, quod misericordia dicitur dupliciter. s. misericordia liberans, & misericordia parcẽs. Prima excludit omnem miseriã, & patet, quod non est ibi. secunda excludit partem miserię debitę in esse & ista est ibi, quia sicut Deus præmiat ultra condignum, ita punit citra condignum. Congruentia istius dicti potest haberi per illud Iacobi: & misericordia, inquit, super exaltat iuditium, hoc est, quod cum actus, qui est à duplici uirtute, sit perfectior regularitar loquendo, quam si esset ab una uirtute tantum. sequitur, quod misericordia concurrens simul tñ iustitia ad iudicium sup exaltat, cũ quia reddit ipsum dignius. Similiter etiam concurrunt ambæ istæ uirtutes in præmiatione iustorum ut patet, quia præmiat ultra condignum.

Misericordia dupl. dicitur

Quõ Deus non puniat culpam ultra condignum. Iacobi cap. 2.

Sed contra: Iustitiæ est iudicare, ergo sicut cõtra iustitiam esset non iudicare, ita contra iustitiã est non totaliter iudicare, ergo misericordia non exaltat iudicium, sed destruit, ut uidetur.

Respondeo quod contra iustitiam est conferre modum indebitum, sed non est contra iustitiam conferre bonum indebitum, quia est actus liberalitatis. actus autem unius uirtutis non repugnat alteri uirtuti. sed pari passu concurrunt conferre bonum indebitum, & non conferre malum indebitum, ergo punire citra condignum non est contra iustitiam, sed est non conferre totum malum debitum, & per consequens est actus liberalitatis.

Punire citra condignum, non est cõtra iustitiam.

Contra: ergo pari ratione est actus liberalitatis nihil punire, & nihil conferre pro malo

debito, ergo non punire peccatores non esset cõtra iustitiam, quod est inconueniens. Dicit Doctor: quære solutionem huius.

Vide ꝙ hoc additionẽ in Scoto.

Ad argumentum principale ad primam eius partem dico, ꝙ punitio est iusta, uel ꝙ sit ad puniti correctionem, uel sit ad correctionem, & ad exemplum aliorum, sicut in punitionibus politiæ ciuilis.

Ad secundam partem patet, ꝙ procedit de misericordia liberante, quę conceditur non esse ibi, sed esse ibi aliqualiter misericordia p oēs, ergo.

DISTINCTIO XLVII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVII. quæritur.

VTRVM VNIVERSALE IVDIcium sit futurum.

Scotus 4. sent. dist. 47. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 47. q. 1. Art. 4.
Ricardus 4. sent. dist. 47. q. 1.
Durandus 4. sent. distin. 47. q. 1.
Franciscus de Mayronis 4. sent. dist. 48. q. 1.

Quæstio prima.

Circa distinctionem quadragesimam septimam quæritur, Vtrum vniuersale iudicium sit futurum.

Naum. ca. 1. QVOD NON: Nam primo non puniet Dominus bis in ipsum, sed quemlibet iudicat & punit in morte, ergo iterum non iudicabit.

Psalm. 1. Item non resurgent impij in iudicio, ut legitur in psalmo.

Matth. c. 19. Item in Matt. Sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel, ergo ipsi, & aliæ gentes ab Israelitis non iudicabuntur.

Item iudicium debet præcedere executionē, & non ē conuerso, quia ociosum est iudicium, postquam negotium est executioni mandatum. sed cuilibet fit retributio in morte secundum merita, & demerita, ergo frustra erit iudicium uniuersale.

2. de ciu. Dei cap. 21. CONTRA id August. est de ciuitate Dei.

RESPONDEO quòd primo uidendum est, quid sit iudicium. Secundo an futurum. Tertio an erit in instanti, uel in tempore. Quarto ubi erit.

DE primo dico, ꝙ largè loquendo dicitur iudicium omnis determinata alicuius iudicati ueri apprehensio, siue sit apprehensio intellectiua, siue sensitiua. Vnde secundo de anima dicit, ꝙ sensus communis habet iudicare de sensibilibus aliorum sensuum particularium, proprie uerò loquēdo iudicium est determinata apprehensio intellectiua cum uoluntate determinante nolitione efficaci illud, quod intellectus apprehendit, & iudicat esse faciendum, & habentis authoritatem super illum, de quo iudicat. Et hoc modo accipitur iudicium in proposito.

2. de An. con text. 145. et inde.

De secundo dico, ꝙ illud uniuersale iudicium esse futurum non potest demonstrari, quia est purum contingens respectu diuinę uoluntatis, unde creditur in Symbolo: Qui uenturus est iudicare uiuos, & mortuos. Ponuntur autē congruentiæ. Prima est ꝙ congruum est, ꝙ finaliter omnes mali ab omnibus bonis separentur. Naman hac uita fuerunt omnes simul, uel ut mali corrigantur per bonos, vel ut boni exerceantur per malos. Ea tunc, nec mali conuerti poterunt, nec boni amplius exerceri, quia erunt extra statum merendi.

Quatuor cõgruētiæ ubi iudicii ex Scoto habes.

Secundum illud Aug. sup Psalm. 54.

Secundo, quia pōt hoc esse, ꝙ quilibet ascribatur regno, uel carceri. Congruum tamen est, ꝙ tota simul multitudo prauisa ascribatur.

Tertio citer dr̄, ꝙ locus reproborum, quando iudicabūtur, est uallis Iosaphat, & si illa sola non poterit eos capere, stabunt interim iuxta ipsam uallem, nisi Deus uellet ibi facere miraculū, ut plura corpora sint simul in eadem loco. De electis uerò planè dicit Apostolus ad Thesal. ꝙ occurrent obuiam Christo in æra.

D. Tho. præsenti dist. et in Art. 2. q. 1. locis cap. 9. Locus iudicii quadruplex vide Franciscū de Mayr. distin. 48. huius q. 1. Art. 3.

DE quarto ut communiter dicitur quilibet tunc erunt manifesta merita omnium electorū, & demerita omnium reproborum, & tunc si hoc non fieret miraculum, oporteret ponere multum de tempore ad hoc, ut quilibet intelligeret merita omnium electorum, & demerita omnium reproborum. Miraculose autem de potentia absoluta poterit Deus causare cognitionem omnium istorum in intellectu singulorum, & hoc in instāti, uel in paruo tempore, sicut sibi placebit, ita ꝙ per illos distinctos actus intellectiuos sic creatos miraculose simul quilibet intelliget omnia illa, nam Deus potest facere, quòd sint simul in eodē omnia illa, quæ de se sunt nota esse ibi successiue, dum modo inter ea esse simul non sit repugnantia formalis, sed non est formalis repugnantia inter actus intellectiuos, cum & per naturam possint plures esse simul, licet non tot. sententia tio autem si proferatur uocaliter magis uidetur consonare Euangelio, erit in tempore, si uerò mētaliter tantum poterit esse in instanti ita ꝙ in conceptu in mente Christo iudicantis, & omnium iudicatorum erit.

Vide pro hoc Franciscū de May. dist. 48. huius q. 1.

Ad primum dico, ꝙ in morte iudicatur quilibet, ut est quædam singularis persona, sed finaliter in uniuersali Iudicio iudicabitur quilibet, ut est pars familiæ deputatæ ad gloriam, uel ad pœnam, & per idem patet ad quartam rationem.

Psal. 1. Ad illud psalmi dico, ꝙ impij non resurgent spiritualiter, ut iudicentur cū electis ad pręmium electorum. & ideo sequitur; nec peccatores in consilio iustorum.

Ad illud de Euangelio dico, quòd nec Apostoli, nec alij electi iudicabunt, sicut reprobi, super quos aliquo modo Apostoli deputabūr; quia assistent iudici tanquam ipsius præcipui familiares, sed iudicabuntur ad gloriā, quando dicitur eis: Venite benedicti patris mei, & dico, quòd aliquo modo argumentabitur illis gloria, & pœna, quando dicetur: Ite maledicti in ignem æternū, quod uobis paratum est.

Matt. ca. 25.

Vtrum

VTRVM MVNDVS SIT PVRgandus per ignem.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 48. q. 4. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 47. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 48. q. 1. Art. 2.
Ricardus 4. sent. dist. 47. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 47. q. 3.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum mundus sit purgandus per ignem.

QVOD non, quia tunc ignis purgaretur per ignem, & tunc idem per idem.

Psalm. 96. CONTRA .i. Ps. Ignis ante eum præcedet.

RESPONDEO & dico, ꝙ sic: Quod patet ex multis authoritatibus, & præcipue in secunda

2. Petri ca. 3. can. Petri: Purgabitur autem aer, & terra ꝑꝑ plura peccata hominum, quæ in his duobus elementis commissa sunt. ille autem, qui purgabit, poterit à Deo de nihilo creari, uel de aliquo corpore generari sicut Deo magis placebit.

Quamuis .n. angeli peccauerint i cęlo Empyreo, ut hō i terrestri Paradiso nō ꝑꝑ hoc igne purgabūtur, nam de Paradiso negas Scotus in 2. dist. 17. q. 2.

AD argumentum principale dico, ꝙ non purgabitur, quia non purgabuntur elementa à suis proprijs naturis sed ab infectionibus peccatorū.

DISCTINCTIO XLVIII.

CIRCA DISTINCTIONEM XLVIII. Quæritur,

VTRVM CHRISTVS IVDICABIT in forma humana.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 48. q. 1. Art. 1.
Scotus 4. sent. distin. 48. q. 1.
D. Thomas 4. sent. dist. 47. q. 2. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 48. q. 1.
Durandus 4. sent. dist. 48. q. 1.

Quæstio prima.

CIrca dist. quadragesimam octauam quæritur, Vtrum Christus iudicabit in forma humana.

QVOD non: Quia apparet in forma gloriosa,

Ioā. cap. 19. & tunc reprobi, qui eum uidebunt ixta illud Ioā. Videbunt in quem transfixerunt, haberent de eius aspectu in tali forma aliquam delectationem, quod est inconueniens, aut in forma non gloriosa

Lucæ ca. 21. quod est contra illud Lucæ: Veniet filius hominis cum potestate magna, & maiestate, ergo.

Ioan. cap. 5. CONTRA per Ioannem: Potestatem dedit eum iudicium facere, quia filius hominis, ergo ut filius hominis iudicabit.

D. Thomas pn̄ti dist. q. 1 RESPONDEO & dico, ꝙ sic, quia ratio iudicantis ad iudicatum debet esse dominium, sed Christus etiam secundum humanitatem habuit dominium ad homines, ergo. Probatio minoris: quia secundum humanitatem est omnium redemptor, sed redemptoris ad redemptum est dominium, ergo. Dicitur vlterius quòd mali non uidebūt eius diuinitatem. Ratio est, quia delectarentur summè, quod est inconueniens. Probatio antecedentis, quia uisio diuinitatis est uita æterna, ergo beatitudo, aut includit summam delectationem. Prima probatio patet per Io. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te. D. Tho. dist. pſ. art. 1. q. 3. Ioan. cap. 17.

CONTRA primum dictum: Iudicare secundum humanam naturam, ut hic sumitur, non dicit solum concomitantiam humanitatis ad actum iudicandi, quia & hoc modo uerum est, ꝙ Christus creat animam secundum humanitatem, quia uerbum non deponit humanitatem, quādo creat, dicit, ergo causalitatem ad actum. Tunc ostendo, ꝙ Christus non iudicabit principaliter secundum humanitatem. Iudicium principale est determinata apprehensio alicuius intellectus iudicantis, quam apprehensionem sequitur determinata, & efficax uolitio ex prima quæstione præcedentis dist. ergo principaliter iudicare est talis apprehensio, & talis uolitio principalis, & non subordinata alij superiori, sed omnis intellectiua apprehensio Christi in quantum homo subordinatur intellectioni diuinæ, & uolitio uolitioni, quibus, scilicet conformatur, & maxime quantum ad præmiationem iustorum, & punitionem peccatorum, ergo.

Ex oibus dictis, nil aliud uult habere author, nisi ꝙ Christus secundū humanitatē nō iudicabit cauſā dāt princip.

Ad rationem in oppositum, licet uideatur arguere in secunda figura ex puris affirmatiuis. tamen dico quantum ad minorem, ꝙ actus humanus Christi nūquam fuisset redemptus, nisi quia ad redemptionem Deo acceptus, ergo ex hoc nō principaliter alligamur Christo in quantū homo noua seruitute, sed magis ipsi Deo .s. toti Trinitati ultra obligationē seruitutis rōne creationis.

CONTRA secundum dictum: Absolutum in quantum absolutum potest separari ab absoluto absq; contradictione .s. q̄ est naturaliter posterius & à quo est realiter distinctum, sed uisio diuinitatis est quid absolutum naturaliter prius & naturaliter distinctum à delectatione quæ ipsam uisionem consequitur, quæ etiam delectatio est quid absolutum, ergo non est omnino necessarium, ꝙ reprobi si uiderent diuinitatem delectarentur. Patet minor, quia uisio est actus & delectatio est passio consequens actum, ergo. Probationem nego, ꝙ tota uisio sit tota beatitudo. Contra secūdam conclusionem. Visio est actus. Delectatio est passio cōsequēs actū.

Ad authoritatem Io. dico, quòd intellectio est actus uitalis & est uita 12. Met. expresse, ergo intellectio æterna est uita æterna, si actu, actu: si aptitudine, aptitudine, ergo benedicitur quòd cognitio clara deitatis cum sit de se apta esse æterna, ergo uita æterna. Sed ex textu Euangelij non habetur, ꝙ ista cognitio sit beatitudo, & si tu uis glosare, ꝙ ibi accipitur uita æterna pro beatitudine, & mihi licebit glosare, ꝙ ibi accipitur cognitio pro uisione, & delectatione, ut cognoscant te .s. uidendo, & diligendo. sed si tu uis ire sine glosis iam soluo tibi sine glosa. 12. Met. contex. 39.

Ad quæstionem igitur dico, ꝙ Christus iudicabit in forma humana, & secundum humanitatem non principaliter, & præcipue, qa tota natura creata non posset in propria uirtute beatificare unam ani-

animam, ad quã tamẽ beatitudinem adiudicantur tũc electi, sed speciali, & singulari modo commissionis pro eo, quod in humanitate exercuit actus redemptionis.

Ad principale dico, quòd in forma gloriosa. Ad inconueniens, quod adducitur, dico, ꝙ Deus poterit in reprobis separare uisionem corporalẽ à delectatione, quæ nata est causari in appetitu sensitiuo.

VTRVM IN IVDICIO, VEL POST cessabit motus corporum cælestium.

Seraph. Bona 4. sent. distin. 48. q. 2. Art. 2.
Scotus 4. sent. dist. 48. q. 2.
D. Thomas 4. sent. dist. 48. q. 2. Art. 2.
Ricardus 4. sent. distin. 48. q. 2.
Durandus 4. sent. dist. 48. q. 3.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum in iudicio, uel post iudicium cessabit motus cœlorum.

QVÒD non, quia post iudicium uniuersum non erit imperfectius, quàm modo, sed esset imperfectius, si cessaret talis motus, ergo. Minor probatur, quia motus ille est profectio cœlorũ, alias frustra mouerentur, & est etiam perfectio elementorum, & mixtorum, quia per motum cœli habent influentiam in ista inferiora.

In omnibus his ad Scotũ recurre disti. præsenti q. 2

CONTRA id est Magister in litera adducens authoritates.

RESPONDEO primo uidendum est, quid circa hoc senserit Philosophus. Secundo quid sentiant Theologi.

8. Physi. contex. 61.

DE primo dico, ꝙ expresse sentit Phil. in diuersis locis, ꝙ motus cœlorum est perpetuus. Prima ratio eius est talis: Substantia perpetua est incorruptibilis, & finis non potest priuari suo fine, sed intelligentia motrix est perpetua, & incorruptibilis, & finis eius est mouere cœlum, cui applicatur tanquam motrix, ergo non potest eum non mouere, ergo perpetuo mouebit. Ista ratio à quibusdam deridetur, qui dicunt etiam, ꝙ secundum Philosophum est falsum, ꝙ finis intelligentiæ sit mouere cœlum, immo secundum eum 12. Met. finis & perfectio intelligentiarum consistit in speculatione ueritatis, & non in mouere cœlum, ut uidentur sonare uerba eius. sed isti decipiuntur per æquiuocationem de fine. Nam secundum Arist. quidam finis est, qui est perfectio eius, & est finis, qui non est perfectio eius, cuius est. sed necessario quasi redundat ex plenitudine perfectionis illius. igitur finis intelligentiæ, qui est eius ultimata perfectio de quo fine loquitur etiam Phil. 10. Ethic. consistit secundum eum in speculatione ueritatis, sed ex ista speculatione & ex plenitudine istius perfectionis necessario consequitur secundum eũ iste effectus, qui est mouere orbem cui est coniuncta & de illo fine currit sua ratio hic.

12. Met. cõt. 39. et inde.
1. Ethic. c. 10

8. Phil. et 2. cœli, et 12. met. dici põt

Secũda rõ sua talis est: existẽtibus in corruptibilibus extremis, & perpetuis manet ea perpetua, & eadẽ habitudo inter ea, sed in proposito sic est ꝙ extrema sunt talia. s. intelligentia & mouẽs, & cœlum, quod ab eo mouetur, ergo & habitudo, quæ modo est inter talia extrema manebit perpetuo, sed patet, quod modo est inter ea habitudo motoris ad motum, ergo.

Tertia ratio talis est: In perpetuis non differt esse, & posse 3. Phys. ergo cum intelligentia possit mouere cœlum, semper mouebit. 3. phys. context. 32.

De secundo principali dico, ꝙ Theologi communiter sentiunt oppositum. ad hoc autem sunt authoritates in littera. Dico tamen quod neutra pars potest demonstrari, sed utraque pars est contingens, & possibilis. tamen oppositum eius, ꝙ tenet Philos. est magis tenendum.

Quod neutra pars possit demonstrari patet, nam omnis effectus ad extra est adeo contingenter, sed motus cœli est effectus ad extra & si non immediate, ergo potest non esse, ergo non potest demonstrari semper esse. Non potest etiam demonstrari oppositum, quia ipsum potest contingere, nam uirtus, quæ in mouendo non fatigatur potest perpetuo mouere. sed talis est uirtus intelligẽtiæ motricis & maxime, quia mouet in uirtute primi motoris cuius uirtus est infinita. ergo patet, ꝙ neutra pars potest demonstrari, & quod quælibet pars est possibilis.

Oppositum autem eius, quod Philosoph. sentit, licet non possit demonstrari, nec etiam per expressas authoritates scripturæ probari, quia omnes possent exponi ad alium sensum, est tamen illud magis tenendum. tum quia Theologi communiter sentiunt sic, tum etiam quia sancti uidentur hoc sentire. sed contra hoc sunt duo dubia. Primum: contradictio uidetur, q. sit alicui successio sine tempore ita ꝙ talis successio non mensuretur tempore, sed patet ꝙ post iudicium erit successio saltem in cogitationibus & etiam in multis alijs, ergo erit tempus, sed tempus est passio primi motus, ergo est talis motus prima propositio patet 4. Phis. cap. de tempore.

Duo dubit. primũ dubiũ
4. phys. contex. 133.

Secundum dubium quia in essentialiter ordinatis moto primo impossibile est remanere posterius secundo Met. sed motus cœli est simpliciter primus motus 8. Phis. & cum post iudicium multa poterunt moueri ut patet, ergo non cessabit motus cœli.

Secundũ dubium.
2. Met. cõt. 6. 8. phys. contex. 78. et ide

Tertium quia si Sol stabit fixus semper in opposita parte terræ semper erunt tenebræ, quod est inconueniens.

Ad primum istorum dicitur, ꝙ tempus formaliter complebitur ab anima, materialiter autẽ est prius & posterius in motu cessante, ergo motus cœli non est aliquis motus uelocissimus secundarius cuius prius & posterius sit tempus, & ideo tẽpus est alterius, quantum ad suum materiale, quia est prius, & posterius aliorum motuum, & non præcipue alicuius unius, sicut modo, sed quantũ ad suum formale quod est ab anima mensurante illud prius & posterius non est alterius rationis, ista est responsio Scoti. Rñsio Scoti.

Ad secũdum negatur, ꝙ alij motus dependeãt

essen-

Iosue cap. 10 essentialiter à motu cœli, ꝙ patet quia tempore Iosue stetit Sol, & per consequens totum cœlum. alias fuisset ibi rarefactio & densatio, & tamen erat talis motus hic inferius. Aug. etiam uult, ꝙ stante cœlo, adhuc moueretur rota figuli. motus ergo cœli dicitur primus ratione perfectionis. lib. 2. confessionum.

Ad tertium non habetur pro inconuenienti ꝙ illa pars terræ perpetuo careat luce Solis, nec tamen est ratio huius ad hoc ut damnati sint ibi in tenebris ut Isidorus uidetur uelle, quia damnati non erunt in opposita parte terræ, nec sunt in centro uel in alia terræ concauitate, & tunc dato, ꝙ circuirent terrā non propter hoc haberent plus, uel minus de lumine. Vide D. Th. et Ricar. hic.

Ad primam rationem dico, ꝙ Philosophus supponit, ꝙ Deus, & intelligentiæ agunt ex necessitate naturę & non contingenter quod quidē suppositum negatur à Theologo, quo negato ratio non concludit, quia tūc negabitur sibi, ꝙ moueat de necessitate naturæ, immo contingenter, & maxime per comparationem ipsius motus ad primā causam à quo principaliter dependet, nec ex hoc frustrabitur intelligentia suo fine naturali, immo iste finis, qui est mouere sibi accidentalis.

Ad secundum dico, ꝙ maior est falsa quando illa habitudo non est de necessitate naturæ, sed est contingens per comparationem ad causam potentem eam impedire.

Ad tertium dico, ꝙ maior est neganda secundum illum sensum ad quem adducitur.

Ad argumentum principale dico ad minorē, ꝙ motus cœli est perfectio non intrinseca & accidentalis & tamen non est inconueniens, quòd sit sine ipso maxime, quia quies opposita erit sibi maior perfectio, modo autem non frustra mouetur, quia eius motus est ad perfectionem generabilium. tunc autem cessabit generatio & corruptio, & ideo ille motus nō erit necessarius uniuerso & per hoc patet ad secundas partem minoris. Qūo motus cœli sit perfectio extrinseca accidentali.

DISTINCTIO XLIX.

CIRCA DISTINCTIONEM XLIX. quæritur.

VTRVM BEATITVDO IMMEdiatius perficiat essentiam uel potentiam ipsius beati.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 2.

Quæstio prima.

Circa dist. quadragesimam nonam queritur primo, Vtrum beatitudo immediatius perficiat essentiam, uel potētiam ipsius beati.

Qvòd perficiat essentiam: Notabilissima perfectio respicit immediatè nobilissimum perfectibile, sed beatitudo est nobilissima perfectio hominis, animæ autē essentia est nobilior, quàm sua potentia. Hoc patet, si potentia sit accidens, quia substantia intellectualis est nobilior accidēte. Patet etiam si sit distincta sola ratione, quia idem est ordo nobilitatis inter distincta realiter secundum rem, & inter distincta ratione secundum rationem, ergo.

Contra: Beatitudo finaliter consistit in operatione, ut dicetur in quæstione sequenti. Operatio autem mediatius perficit potentiam, quàm essentiam, quia non competit operatio essentiæ nisi mediante potentia. a. de aīa com. tex. 6. et inde diffuse 9. Metha. cōtex. 10 et circiter.

Respondeo, ꝙ beatitudo principaliter cōsistit ī lapsu obiecti beatifici ad naturam beatificabilem. Modo autem sic est, quia Deus, quod est obiectū beatificum immediatius illabitur ipsi essentiæ, & per lapsum ad essentiam redundat in lapsum ad potentiam, igitur beatitudo, quæ est il lapsus talis immediatius, ergo perficit essentiam. Hēricus quo libet 13. q. 12

Item beatitudo est gratia conseruata, sed gratia immediatius est in essentia, ergo.

Item beatitudo redditur secundum iustitiam distributiuam, iustitia autem distributiua exigit, ꝙ realitati digniori reddatur plus de præmio, dignior autem realitas est essentia, quàm potentia, ergo.

Contra: Illapsus Dei est uniformis ad omnem naturam propter Dei immensitatem, ergo beatitudo formaliter aliquid plus dicit, q̄ illapsum, quia non omnis natura est beata, & tamē intimissime illabitur omni naturæ, ergo.

Confirmatur, quia quando de non beato fit beatus, est mutatio realis. igitur est ibi aliqua forma realia de nouo acquisita, sed non illapsus, quia primo ille inerat, ergo.

Item aliquo modo conformiter est beatitudo in Deo, & in nobis, sed Deus non est præcipue, & formaliter beatus pro eo, quòd est sibi idem, quia etiam lapsus est sibi idem, sed pro eo, quod intelligit & diligit se, ergo beatitudo consistit pręcipue in actibus & operatione & non illapsu operatio autem immediatius respicit potentiā, ergo.

Dico quòd quæstio potest habere duplicem intellectum unum, ꝙ sint duæ perfectiones, quorum una immediatius perficit essentiam, alia immediatius potentiam, & tunc quæritur quæ istarum sit principalior beatitudo, & secundum hūc modum, & intellectum uidetur currere prima opinio. & tunc dico, quòd etiam secundum hunc intellectum beatitudo principaliter esset illa perfectio, quæ immediatius perficit potentiam, quia ista esset operatio, illa antem esset quasi actus primus perfectu istius. Impossibile autem est, quòd sit beatitudo sine operatione. Alium intellectum potest habere, quòd beatitudo formaliter sit una perfectio tantum, & tunc quæratur, utrū ista perfectio immediatius perficiat essentiam, uel potētiam, & tunc dico, quòd potentiam immediatius perficit. Ratio, quia quando aliqua perfectio sic se habet ad duo perfectibilia, quòd unum nō perficitur nisi mediate alio, ita quòd remoto illo per possibile non perficeret ipsum. è conuerso autē sic non est dubium, quòd illud, quo aliud perficit, immediatius perficit, sed remota potentia ab essentia animę per possibile, uel impossibile nū-

quam

Beatitudo formaliter est operatio. quam beatitudo perficeret essentiam, quia beatitudo formaliter est operatio. Contradictio tamē est, quòd operatio si sit essentiæ sine potentia operatiua, si autem per possibile, uel in possibile potentia intellectiua esset separata ab essentia animæ adhuc esset beatificabilis ex quo beatitudo formaliter est operatio, ut patebit. Sequitur propositum, quia operatio potest perficere potentiā operatiuam uel sit separata uel coniuncta.

SED contra: Si potentia sit accidens, illud dictum uidetur falsum. nam secundū Arist. 4. Met. accidens non accidit accidenti, nisi quia ambo accidunt substantiæ, ergo beatitudo cum sit accidens non est immediatè potentia, si est accidens, sed ambo immediatè insunt, & perficiunt substantiam. Dico ergo iterum, ꝙ accidēs propriè inest accidenti etiam si non inessent ambo substantię. Nam prima passio inest proprio subiecto, sed patet, ꝙ multę sunt propriæ passiones accidētiū, quæ dicūtur de eis in secundo modo dicendi per se, quæ etiam non sunt propriæ passiones substātiæ subiectę illis accidentibus, sicut patet de omnibus proprijs passionibus mathematicis. Vnde habere tres non est propria passio alicuius substantiæ, sed solius trianguli. Sed si triangulus fuisset separatus ab æterno, ista passio inesset sibi, & sic de alijs. Authoritates autē Arist. solum habent ueritatem de accidentibus disperatis, & nō subordinatis & de talibus ipse exemplificat .s. de albo, & musico, & hoc sufficit sibi, quia ipse uult probare ibi, quòd in prædicamentis per accidens nō est processus in infinitum.

4. Met. contex. 14.

Doctrina singularis.

AD primum ergo primæ opinionis patet, ꝙ assumit falsum, scilicet quòd beatitudo nō sit formaliter nisi lapsus.

Ad secundum dico, quòd ratio duceret ad oppositum quia immediatius perficit potentiam, quàm essentiam, ut dictum est in libro secundo.

li. 2. de dis. 26

Ad tertium dico, quòd iustitia distributiua, uel cōmutatiua exigit, quòd præmium reddatur animæ commutati eo modo, quo sibi est melius, & quo nata est recipere, & quo ipsum meruit de cōgruo, sed ea quo beatitudo est operatio formaliter, anima nata est eam recipere mediante potentia, quæ mediante potētia est nata uidere Deum, & diligere, & mediante potentia eam meruit de congruo.

Ad argumentum principale dico, quòd maior est falsa in multis. patet enim quòd forma substantialis est perfectior, quàm accidentalis, & tamen illa immediatè perficit materiam, & ista compositum. nec etiam de solis perfectionibus accidentalibus est uera, nisi de his, quæ sunt eiusdem ordinis, sed in proposito non est sic, quia beatitudo cum sit operatio perficit in ratione actus secundi, & non in ratione actus primi, & ideo mediatius perficit potentiam, quàm essentiam, quæ est nata perfici in ratione actus primi.

Beatitudo perficit in rōne actus secūdi.

VTRUM BEATITVDO CONstet per se in operatione.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 1.

D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 1. Art. 2.

Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 2.

Durandus 4. sent. distin. 49. q. 1.

Quæstio secunda.

SEcundo quæritur, Vtrum beatitudo formaliter consistat in operatione.

QVÒD non: Beatitudo est quid perfectissimum, sed perfectior est habitus, quàm actus, ergo consistit in habitu. Probatur minor, tamen quia habitus est diuturnior in prædicamentis cap. de qualitate & diuturniora sunt perfectiora, quia causa æquiuoca est perfectior suo effectu, sed non uniuoca, ergo æquiuoca est perfectior, ergo.

cap. de qualitatem.

CONTRA: August. primo de doctrina Christiana: Summa merces est, ut ipso perfruamur. s. Deo, sed summa merces est beatitudo, & perfrui est operatio, ergo.

1. de doctrina Christi ca. 6.

Item Phil. 1. Eth. Felicitas est operatio optima.

1. Eth. c. 8. et inde.

Item 10. Ethic. specificat qualis sit operatio, & dicit, quòd est speculatiua.

1. Eth. ca. 10.

Item 9. Met. facit quandam adductionem in fine, quæ concludit sic: Quare felicitas in operatione consistit.

9. Met. cont. 16. et ad finē.

RESPONDEO & dico, ꝙ circa beatitudinem multa possunt considerari, quæ ibi concurrunt. s. obiectum beatificum. nam beatificabilia operatio, quæ est ratio coniunctionis naturæ beatificabilis ad beatificum obiectum. ipsa coniunctio, quæ est quædam relatio, & actio de genere actionis, per quam reducitur illa operatio, quæ est actus de genere qualitatis. Si igitur quæratur quid est beatitudo, uel in quo consistit obiectiue, dico quòd in Deo, sed si quæratur, in quo consistit subiectiue dico, ꝙ in anima mediante sua potentia. Sed si quæratur in quo consistit exigitiue potest dici ꝙ ibi exigitur ubi est actio, quæ est de genere actionis, per quam. s. perducitur operatio illa, quæ est actus de genere qualitatis. Si quæratur in quo consistit formaliter, & essentialiter, & quidditatiue sicut quæstio quærit; dico ꝙ essentialiter includit utrunque. s. actualem coniunctionē naturæ beatificabilis ad obiectum beatificū, quę coniunctio est relatio, & ipsam operationē, quę est qualiter. Ratio istius coniunctionis est proximum fundamentum ipsius relationis, quæ est cōiunctio, uel includit in recto solam coniunctionē & in ipsa consistit formaliter. Commutatiuè autē includit ipsam operationem necessario, tamen neutrū istorū determinat hic Doctor, sed probat ꝙ oportet dare alterū istorum, & rō eius talis est.

Beatitudo consistit in Deo obiectiue.

Beatitudo cōsistit in sīa subiectiue.

Impossibile est animam actualiter esse beatā, nisi sit actualiter coniuncta ultimo fini & obiecto beatifico, necessario ergo relinqtur ibi actualis coniunctio, quæ est relatio, sed impossibile est est esse relationē sine proximo fundamento, quæ est præcipua causa talis relationis inter extrema, illud aūt proximū fundamētū est operatio, ergo.

Sed contra: Omne absolutum potest esse sine contradictione & respectu, siue sit ab eo realiter distin-

distinctum, uidetur ꝙ possit esse in anima beatitudo sine actuali coniunctione, quæ est relatio. Dicitur ꝙ beatitudo non est nomen illius absoluti præcisè, sed uel essentialiter includit utrunque, uel includit coniunctionem illam in recto, & absolutũ illud cõnotatiue necessario est, nõ tamen è conuerso, quia cum respectus sit posterior absoluto si includeret in recto solum illud absolutum non necessario connotaret illum respectum, & ita anima diceretur beata absque eo, ꝙ est actualiter coniuncta obiecto beatifico, quod est impossibile.

Ad argumentum principale dico, ꝙ ille actus perfectior est, quàm quicunque actus. Ad primã probationem de diuturnitate dico, quòd quantum ad istã conclusionem esset nobilior, quàm actus, non tamẽ propter hoc esset simpliciter nobilior. Nam simpliciter est nobilior charitas, quæ quandoque non durat in anima nisi per modicam horam, quàm sit nigredo, quæ semper durat in coruo, uel quàm musica, dico tamen ꝙ habitus non est pmanentior, q̃ actus beatificus, q est æternus.

Ad secũdam probationem dico, ꝙ habitus nõ est causa totalis actus, sed partialis, non est autem conueniens, ꝙ causa partialis æquiuoca sit imperfectior suo effectu. De causalitate partiali habitus respectu actus patuit in libro primo dist. 17.

Cã partialis æquiuoca est imperfector suo effectu.

VTRVM BEATITVDO PER SE consistat in pluribus operationibus simul.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 6.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 1. Arti. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 6.

Quæstio tertia.

TErtio quæritur, Vtrum beatitudo consistat in pluribus operationibus simul.

QVÒD sic August. 13. de Trin. Beatus est, qui habet quicquid uult, & nihil mali. sed homo rectè uult non tantum unam operationẽ, sed plures, quia si rectè uult fruitionem de Deo, rectè uult uisionem de eo, sine qua non potest esse fruitio, & etiam si rectè uult uisionem de Deo rectè uult fruitionem de eodem.

13. de Tr. c. 5.

Item Boetius 3. de consol. Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, sed bona est de Deo, non tantum fruitio, sed etiã uisio, ergo.

Prosa secũda.

CONTRA: In quolibet ordine est dare simpliciter primum, ergo in ordine fruibilium nõ solum extrinsecorum, sed etiam intrinsecorum est dare unum primum, ergo est dare unam operationem primam, in qua beatitudo principaliter, & formaliter consistat.

RESPONDEO, ꝙ consistit in duplici operatione. s. in uisione Dei, & in fruitione. Ratio, quia natura intellectualis non est beata, nisi sit perfectè iuncta obiecto beatifico secundum omnes potentias, secũdum quas est sibi unibilis, sed est sibi unibilis tam secundũ intellectũ, q̃ secũdũ uolũtatẽ; cum ambæ potentiæ sint partes imaginis, ergo.

Ric. pãti dist. Art. 1. q. 6.

Item addo aliam rationẽ: Natura nõ esset simpliciter intellectualis nisi haberet intellectum, & uoluntatem perficiẽtes eam in actu primo, ergo natura intellectualis non est perfectè beata, nisi habeat uisionem & fruitionem perficientes eam in actu secundo. Consequentia patet quia sicut illæ duæ potẽtiæ sunt sibi summa perfectio in actu primo, ita beatitudo in ratione actus secundi.

Aliter dicitur, ꝙ cõsistit in unica operatione, quia secundum Phil. 1. Ethic. Felicitas est operatio optima secundum uitam perfectam, sed impossibile est ab eadem natura beatificali esse plures operationes æquè optimas, & esse in ea plures uirtutes æquè summè, ergo.

D. Th. dist. p̃senti Art. 3. q. 4. i solutione principali 1 2. q̃stiunculæ.

Potest dici, quasi mediando inter opiniones, ꝙ beatitudo potest accipi tripliciter, uno modo per aggregationem omnium bonorum possibilium competentium ipsi beato, & isto modo consistit non solum in operibus partis intellectiuæ ipsius animæ, sed etiam possunt cõcurrere ibi multa alia, & hoc modo accipitur à Boetio. Alio modo põt accipi proprie magis pro omni eo, ꝙ immediatè attingit obiectũ beatificabile & isto modo consistit in duplici operatione. s. duarum potẽtiarum partis intellectiuæ. nam utraque potentia s. intellectus & uoluntas per suam propriam operationem immediatè attingit ipsum obiectũ beatificum, & secũdum hanc acceptionem uadit prima opinio. Tertio modo potest accipi proprijssimè, & strictissimè. s. solum pro eo, quod immediatius, & perfectius, & intimius attingit obiectũ beatificum. Iste autem actus est perfectissimus, & summus & per consequens in ipso proprijssime ratio beatitudinis, quæ est summa perfectio nobis possibilis, & isto modo dicò, ꝙ necessario oportet ipsam ponere consistere in unica operatione unius potentiæ propter rationem secundæ opinionis. Vadit enim secunda opinio ad hanc acceptionem per istam trimembrem diuisionem. Patet solutio ad rationes opinionis, & ad authoritates, & ad principale.

Beatitudo potest summi tribus modis.

3. de consol. Prosa secũda.

VTRVM BEATITVDO PER SE consistat in actu intellectus, uel uoluntatis.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 13.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 4. Art. 6.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 5.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 6. Art. 2.

Quæstio quarta.

QVarto quæritur in cuius potentiæ operatione beatitudo principalius consistat.

QVÒD in operatione intellectus: Hæc est uita æterna, ut cognoscant te. ut ait Ioã. ergo.

Ioan. cap. 17.

CONTRA: Augustinus primo de doctrina Christiana ait: Fruitio est summa merces, ergo beatitudo. sed frui est actus uoluntatis, quia est amore inhærere alicui propter se; ergo.

1. de doctrina Christ. cap. 6. Frui quid sit.

RESPONDEO, quod omnes tenentes beatitudinem consistere in operatione concedunt eam cõsistere in operatione partis intellectiuæ, ipsius animæ, ut distinguitur à parte sensitiua, quia sola ipsa immaterialis, & beatificabilis, & per consequens loquendo de beatitudine propria, quia ipsa sola est immediatè unibilis ultimo fini, ergo.

D. Th. dis. pñti ar. 1. q. 1. solendo 2. quæstiunculam.

SED ad oppositum dicitur, quod in actu intellectus consistit principaliter & essentialiter, in actu uero uoluntatis consistit tanquam in quadam perfectione extrinseca superueniente uisioni in qua consistit tota substantia beatitudinis. Ratio est quia sicut finis ultimus extrinsecus est beatitudo formaliter, de qua quæritur, tunc sic illa operatio est finis ultimus intrinsecus, per quam primo attingitur, uel per quam primo anima assequitur ultimum finem extrinsecum, sed talis est operatio intellectus, & non uoluntatis, ergo. Maior patet, quia beatitudo formaliter non est nisi assecutio ultimi finis extrinseci, ergo prima assecutio est beatitudo, & totum illud superueniens est extrinsecum. Probatur minor, nam uoluntas habet duplicem actum, Vnum, qui est actus desiderij, & iste est primus. Sed patet, quod iste actus non est assecutio obiecti, immo est de obiecto non habito, & obiecto facto habito cessat desiderium, & tunc est alius actus uoluntatis, qui nocatur quietatio in obiecto habito, & patet etiam, quòd iste actus non est prima assecutio obiecti, immo non est aliqua assecutio, sed supponit assecutionem obiecti factam per intellectum, & ipsa est quietatio in obiecto iam assecuto, & habito.

Voluntas hẽt duplicẽ actũ.

CONTRA: Quando aliqua plura ordinantur ad ultimum finem inter se habent ordinem, sed intellectus, & uoluntas ordinantur ad ultimum finẽ ergo inter se habent ordinem. Maior patet, quia alias non per se ordinarentur ad idem. Minor ẽt patet, quia tũc sic: Aut uolitio ultimi finis est propter intelligere, aut è conuerso, aut neutrum propter alterum, nõ potest dari tertium membrum, quia repugnat maiori propositioni; similiter non etiam primum quia secundum Ansel. 2. cur Deus homo, ordo peruersus esset uelle amare, ut intelligeret. dabitur ergo secundum. s. quod intellectio ultimi finis est propter amare eiusdem finis, ergo intelligere & uisio non est ultimus finis intrinsecus, sed ordinabilis ad alium ulteriorem. s. ad uelle, ergo in ipso uelle consistit beatitudo principaliter, & essentialiter.

lib. 2. cap. 1.

Ad rationem opinionis dico, quod peccat propter insufficientem diuisionem actuum uoluntatis. habet enim uoluntas triplicem actum, unũ, qui est desiderium, & iste præcedit, & concedo, quod in isto non consistit beatitudo, quia iste est de obiecto non habito & cessat ad habitationem obiecti, ut dicebat. Alium, qui est delectatio, & ipse non est actus elicitus, sed est passio superueniẽs, sicut pulchritudo iuuentuti & de isto currit ratio quia ista delectatio est quietatio in obiecto iam habito, & supponit totalem assecutionem obiecti, & concedo, quod nec in isto consistit beatitudo, sed est alius actus uoluntatis qui est elicitus circa obiectum præsens, scilicet uelle amare & diligere & in isto consistit principaliter & essentialiter beatitudo quia iste est finis ultimus & intrinsecus ad quem aliquo modo ordinatur uisio, & patet, quod uoluntas habet istum actum, quia falsissimum est dicere quod non habet actum elicitum circa obiectum præsens, sed talis actus non est desiderium cum sit de obiecto iam habito nec delectatio cum sit actus elicitus, & ipsa sit passio superueniens.

Voluntas hẽt triplicẽ actũ.

Opinio D. Aureoli in 4. sen. qui collocauit beatitudinẽ in gaudio, ea delectatio e

Tunc ergo dico, quod per actum uisionis non fit totalis assecutio actus beatifici, sed per actum conseruati amoris; & licet iste actus præsupponat illum tanquam priorem uia generationis, iste tamen est prior ordine perfectionis, unde 9. Metaph. dicitur dicẽdum sicut supra quod priora generatione sint posteriora perfectione.

9. Met. cõt. 15

AD argumentum principale est dicendum, sicut supra dist. 48. quæstione prima.

VTRVM BEATITVDO CONSIstat in actu qui est fruitio.

Scotus 4. sent. distin. 49. q. 5.

Quæstio quinta.

QVinto quæritur, Vtrum beatitudo consistat in actu, qui est fruitio.

QVÒD NON: Actus beatitudinis dicit beatũ, & non beatum. sed talis actus est fruitio. Maior est manifesta. Minor patet ex diffinitione ipsius frui.

CONTRA: Augustinus de doctrina Christiana: Summa merces est, ut eo fruamur. s. Deo.

De doct. Christiana cap. 6.

RESPONDEO quod actus uoluntatis elicitus est duplex in genere. s. uelle, & nolle. Velle sub diuiditur in amorem amicitiæ, & in amorem concupiscentiæ. Patet quod beatitudo non consistit in actu qui est nolle, quia obiectum istius actus est malum sub ratione mali. tale autem obiectum non potest esse obiectum beatificum. Patet etiam, quod non consistit in actu, qui est amor concupiscentiæ, tum quia iste actus nõ est ex sui ratione obiecti ita bonus sicut amor amicitiæ cum possit esse prauus etiam circa obiectum diuinum. Vnde in lib. 2. dictum est peccatũ angeli fuit inordinatus amor beatitudinis quia. s. concupiuit eam priusquàm debuit & aliter quàm debuit, amor autem amicitiæ circa Deum non potest esse nisi bonus saltem in excessu non potest deprauari, sed magis põt esse minus perfectus per defectum. Secundo quia obiectum istius actus non est æque perfectum sicut illius nam obiectum amoris amicitiæ est bonum in se, obiectum autem amoris concupiscentiæ est bonum relatum ad alterum, tum tertio quia amor concupiscentiæ non est gratia sui, sed gratia amoris amicitiæ. Nam pro tanto concupisco tibi uel mihi bonum, quia amo te, uel me amore amicitiæ. Relinquitur ergo quod consistat in actu, qui est amor amicitiæ, sed amor amicitiæ, circa Deum, est fruitio. Quod patet ex diffinitione frui:

Actus uolũtatis elicitus est duplex.

dist. 6. q. 2.

Quid sit obiectum amoris.

Amicitiæ, et concupiscẽtiæ

Amor amicitiæ circa Deũ quid sit.

frui: Frui namque est amore in hærere alicui propter se, id est propter ipsum amatum, & talis est amor amiciuæ, ergo beatitudo simpliciter consistit in actu, qui est frui Deo.

AD argumentum principale dicitur uno modo, quod frui Deo est eiusdem speciei in beato, & uiatore. nec differunt nisi sicut perfectum, & minus perfectum. & hoc patet, quia habere præcipuè easdem causas totales, scilicet uoluntatem, & obiectum sub eadem ratione, uel etiam habitus charitatis potest ibi concurrere eiusdem speciei, ut patet, ergo effectus sunt eiusdem speciei.

Ad rationem dicitur, quòd hoc nomen beatitudo non est impositum ad significandam totam illam speciem illius actus, sicut fruitio, ita ꝙ quilibet talis actus mereatur nomē fruitionis, sed nomen beatitudinis non meretur nisi sit in toto gradu & ita patet in ratione beatitudinis ꝙ distinguūtur comprehēsor & uiator, sed nō in ratione fruitionis. Vnde secundum istam uiam, uideitur esse dicendum, ꝙ Deus de potentia absoluta posset causare ueram beatitudinem in uoluntate stante cognitione ænigmatica de Deo in intellectu.

Quō distīguātur cōprehensor, et viator.

Aliter dicitur, & probabilius, ꝙ sunt alterius speciei formaliter quidem ex se ipsis efficienter, aut ex causis suis. nam si ponatur, ꝙ actualis intellectio concurrat ad uolitionem, & causa partialis, habetur propositum, quia uisio, & cognitio ænigmatica sunt diuersarum specierum ad effectum eiusdem speciei, non necessario concurrit partialis causa alterius speciei, quæ non concurrit ad effectum eiusdem speciei. Vnde nunquam ad causandum Petrum concurrit aliqua causa necessaria alterius speciei, quæ nun necessario concurrit ad causandum Ioannem, si autem ponatur, ꝙ non concurrat, ut partialis efficiens, sed concurrat, ut causa sine qua non, & hoc necessario, ꝙ saltem oportet dicere. tunc dico, ꝙ adhuc habetur propositum, quia ad affectū eiusdem speciei non concurrūt necessario causæ, sine quibus nō, ꝙ sint alterius speciei. In proposito autem concurrunt, scilicet uisio clara in comprehensione, & cognitio ænigmatica in uiatore. Ista uia non cogit concludere illud, quod inferebatur secundum illam uiam. Patet autem solutio argumenti secundum istam uiā, quia æquiuocantur de fruitione hic, & ibi.

Visio, et cognitio ænigmatica, sunt diuersorū specierum.

VTRVM AD ESSENTIAM BEAtitudinis pertineat securitas.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 6.
D. Thomas prima secunde q. 10. Art. 1. & 2.

Quęstio sexta.

SExto quæritur, Vtrum securitas sit de essentia beatitudinis.

QVÒD sic uidetur esse intentio Aug. 13. de Trinitate.

13. de Tr. c. 7.

CONTRA: beatitudo consistit essentialiter in actu, qui est fruitio, & amor amicitiæ, sed securitas si est actus non est talis actus, sed habet pro obiecto talē actum, & beatitudinē, ut patet, ergo.

RESPONDEO, ꝙ primo patet ueritas, ꝙ s. est perpetua per Math. Ibunt iusti in uitam æternam. Et Psal. In sæcula sæculorum laudabunt te. Et sapientiæ: Iusti autem in perpetuum uiuēt. Et August. 13. de Trin. Beata uita esse non pōt, nisi sit immortalis, & hoc habetur in multis alijs locis scripturæ in dictis sanctorum. Sed sunt hic tria uidenda. Primum quando est perpetua. Secūdum quali perpetuitate est perpetua. Tertium qualiter inest beatitudini illa perpetuitas.

Matt. cap. 25.
Psalm. 83.
13. de Tr. c. 8.

DE primo istorum uidetur forte, ꝙ est partetua, qnia sit ex se formaliter necesse esse.

Quęre Egidiū hic D. Tho. in quolib. 1. q. 1. Artic. 1.

CONTRA: Accidens est magis dependens, q̄ subiectum, sed beatitudo est accidēs formaliter, subiectum autem eius. s. anima dependet à Deo conseruante, ergo & ipsa, ergo non est formaliter necesse esse. Aliter forte diceretur, quia sicut forma cœli, quæ tollit à materia omnem priuationem, constituit unum compositum incorruptibile, ita beatitudo, cum sit summa perfectio creaturæ tollit à natura beatificabili omnem priuationem perfectionis, & per consequens cōstituit beatum perpetuum, & incorruptibile.

CONTRA: Quod ex natura non caret principio durationis, ei non repugnat habere terminū durationis, ergo.

DICO, ergo ꝙ beatitudo est perpetua præcipue à causa extrinseca. s. à uoluntate diuina conseruante ipsam perpetuo, & nec permittente ipsam corrumpi, & anihilari.

DE secūdo dico, ꝙ nō est perpetuitas quæ sit duratio temporis propriè dicta, quia durabit beatitudo cessante tempore propriè dicto, nec æternitate propriè dicta, quia ipsa est solum mensura Dei, & idē ꝙ Deus erit, ergo perpetuo perpetuitate æternitatia, qua mensurantur omnia ęuiterna, & pro ista accipitur ęternitas in scriptura, quādo attribuitur alij, quàm à Deo.

Qūo beatitudo sit perpetua.

DE tertio dico, ꝙ accipiendo beatitudinem intensiuè non concludit perpetuitatem, immo pōt esse secundum omnem gradum, ita per unum instans, sicut per infinitam durationem, & istud est cōe omnibus formis permanentibus. vnde 1. Eth. dicitur, ꝙ albedo unius horæ pōt esse intensa, sicut albedo, quæ duraret in æternum. Si uero accipiatur extensiuè, tunc includit perpetuitatem, ut patet ex authoritatibus superius adductis. sed hoc modo non dicit aliquid per se unum, sed dicit aggregationem omnium bonorum, ut describit eam Boetius 3. de consolatione.

1. Ethic. ca. 6.
Prosa secūda.

DE secūdo principali dico, ꝙ securitas accipitur pro ut opponitur timori, timor aūt uel est de malo futuro, ne ueniat, uel de malo præsenti, ne duret. igitur securitas uel est de bono futuro, ꝙ ueniat, uel de bono præsenti ꝙ stet. In proposito aūt securitas, quæ spectat ad beatitudinem est de bono præsenti, ꝙ perduret perpetuò, & istam securitatē, quæ est actus uolūtatis, præcedit certitudo in intellectu de eodem. Ista aūt certitudo non potest esse intellectui naturaliter nota, cum ille effectus, de quo est, scilicet perpetuitas beati-

Securitas est de bono pn̄ti.

tudinis, totaliter dependeat à uoluntate diuina, ergo est sibi super naturaliter reuelata; similiter autem timorem, qui est actus uoluntatis, præcedit quandoq; dubium in intellectu, sed non semper & necessario sunt ibi, ut patet.

Ad quæstionem dico, quòd securitas non includitur in beatitudine, quæ consistit in actu fruitionis, & amoris amicitiæ, sed consequitur eam, includitur autem in beatitudine extensiue sumpta eo modo, quo dictum est supra de perpetuitate. De Tentione autē sciendum, ꝙ quadrupliciter accipitur, uno modo pro ut memoria tenet obiectū habitualiter, alio modo ut intelligentia tenet obiectum actualiter. Tertio modo tētio est actus uoluntatis. & succedit spei, quæ est uirtus, & quia spes, quæ est uirtus, quę est de bono concupito, ut patet, & ideo tentio, quæ sibi succedit, est in cōcupiscibili. Quarto modo tentio est actus uoluntatis, & succedit spei, quæ est passio. nam ex spe, quæ est uirtus in concupiscibili, consurgit quædā passio irascibili, quæ est quædam firmitas de eo, quod speratur, & ideo tentio, quæ sibi succedit, est in irascibili, & ista magis appropinquat ad beatitudinem. Quod respicit bonum in se non in cluditur in beatitudine, nisi ut sumitur extensiue pro aggregatione omnium bonorum, sicut dictū est supra de perpetuitate, & securitate. Patet etiām quomodo pertinet ad beatitudinem tentio secundo modo dicta, & tertio.

In præcedēti art. ī solutio ne tertiæ dubitationis.

Quid tēno sit

AD argumentum principale dico, quòd Augustinus accipit ibi beatitudinem extensiuè pro aggregatione omnium bonorum.

VTRVM GAVDIVM SIT DE ESsentia beatitudinis.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 7.
D. Thomas 4. sent. dist. 48. q. 3. Art. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 6.

Quæstio septima.

SEptimo quæritur, Vtrum gaudium sit de essentia beatitudinis.

QVÒD sic: Augustinus loquens de Deo dicit: Gaudium de te erit uita beata.

10. li. confessionum.

CONTRA: Beatitudo essentialiter consistit in operatione ex præcedentibus, sed gaudium non est operatio, sed passio superueniens, ergo.

RESPONDEO & dico, ꝙ sic: Ratio, quia si non, ergo Deus posset beatitudinem dare sine gaudio, & sic esset quis beatus, & non gauderet, quod est absurdum.

D. Th. 4. dist. 49. art. 1. q. 3.

Item pœna esset essentialiter iustitia, ergo præmium essentialiter est gandium. Antecedens patet ex dist. 43. Nam pœna cum sit in uoluntaria, alias non esset tristitia, non posset consistere in actu uoluntatis, sed in passione, quia omnis actus elicitus uoluntatis est uoluntarius.

Item decimo Ethicorum est ratio ad hoc illius andoxi, quia operationes appetimus ꝑꝑ delectationem, ergo delectatio & gaudium sunt finis ultimus, intrinsecus, & per consequens beatitudo.

10. Eth. ca. 1.

Confirmatur, quia priora generatione sunt posteriora perfectione 9. Met. ergo sicut tu probasti superius ex hoc beatitudinem non consistere essentialiter in uisione, sed in amore, ita hic probatur non consistere in amore, sed in gaudio, quod est posterius generatione.

9. Met. cōt. 15

CONTRA; licet opinio uideatur probabilis quantum ad illud, quod principaliter intendit, tamen oppositum uidetur mihi probabilius. Nā certum est, quòd nulla natura creata est intrinsecè beata, quia hoc est proprium Dei. anima ergo non est ex suis intrinsecis beata, est ergo beata, ut unitur obiecto beatifico. unitur propriè, & præcipue per operationem, & non per passionem superuenientem ad unionem iam ultimate adeptam, ergo tota essentia beatitudinis saluatur in operatione.

Qūo anima sit beata.

Dico autem, quòd uoluntas potest considerari ut est actiua & dicitur sui actus ut sic beatificatur per passiones superuenientes, scilicet per gaudinm & delectationem, nam respectu talium est pure receptiua, sed primo modo beatificatur principalius & essentialius.

voluntas duobus modis potest considerari.

AD primum oppositum dico, ꝙ sicut Deus de potentia absolnta potest causare claram uisionem in intellectu de se absque fruitione causata in uoluntate, & talis esset essentialiter beatus secundum illos qui ponunt totam beatitudinem cōsistere essentialiter in uisione; ita dico hic suo modo, tamen non esset beatus quo ad omnia, quæ sequuntur beatitudinem, non tamen esset uoluntas beata, ut receptiua.

Ad secundum nego consequentiam, nam pœna oportet, quòd sit inuoluntaria, & ideo oportet, quòd consistat in passione, sed præmium oportet esse uoluntarium, & ideo oportet consistere in operatione. Vnde Philosophus secundo Ethicorum. In passionibus, nec laudamur, nec uituperamur.

2. Ethic. ca. 5.

Ad Tertium dico, quòd Philosophus arguit ibi contra illum, qui ponebat felicitatem consistere in passione, & ponit ipse eam consistere in operatione. Ad rationem dicit, quòd illud est falsum, immo frequenter appetimus operationes sine delectatione sicut patet de actibus uirtutis, nā patet, quòd actus uirtutis temperantiæ, & fortitudinis non delectant appetitum sensitiuum & tamen sunt appetibiles, quia boni.

Ad confirmationem, quòd illud tenet in his, quæ sunt eiusdem rationis, & ordinis. Vnde in ordine operationum posterior generatione est prior perfectione, & similiter in ordine passionum, sed non tenet in his, quæ sunt alterius, sed in proposito uariatur ordo, quia itur de operatione ad passionem.

AD principale dico, quòd Augustinus accipit ibi beatitudinem per omnibus, quæ eam consequuntur, & non pro eo, in quo consistit principaliter, & essentialiter.

Vtrum

VTRVM NATVRA HVMANA sit natura infima capax beatitudinis.

Scotus 4.sent. distin.49.q.8.

Quæstio octaua.

OCtauo quæritur, Vtrum aliqua natura intellectualis sit beatificabilis.

QVÒD sic: Beatitudo est unio perfecta cum fine proprio, sed natura intellectualis est unibilis cum suo fine, ergo.

14.de Tri.c.18

CONTRA: Aug.14.de Trin.dicit, ꝙ natura est beatificabilis inquantum imago Dei.

RESPONDEO ꝙ hic sunt tria uidenda. Primo an conueniat naturæ intellectuali. Secundo an omni naturæ intellectuali. Tertio an alteri naturæ ab intellectuali.

Beatitudo proprie et improprie accipitur

DE primo dico: Beatitudo potest proprie, & improprie accipi, proptie accepta non conuenit, nisi naturæ intellectuali; quia illo modo accepta consistit in fruitione Dei, uel clara uisione eiusdem secundum alios, sed patet, ꝙ natura non intellectualis nõ potest habere tales actus, ergo.

De secundo dico, ꝙ talis beatitudo potest cõpetere omni naturæ intellectuali. Quod patet, quia intellectus perficitur per quamcunque intellectionem & uoluntas per quamcunque uolitionem, cum tales actus sint earum perfectiones naturales, ergo nulla intellectio repugnat intellectui, & nulla uolitio uoluntati, nisi essent formaliter intensiuè infinitæ, immo citra infinitatẽ, quanto sunt perfectiores, tanto magis perficiunt ipsas potentias, cum ergo beatitudo consistat formaliter in aliquo tali actu, ergo &c.

Quando potentia sensitiua sit beata.

De tertio dico, ꝙ beatitudo impropriè accepta potest competere alij naturæ. Vnde potentia sensitiua potest dici beata, quando est unita suo proprio obiecto sibi proportionato; per hoc etiã patet solutio ad principale.

VTRVM OMNES HOMINES velint de necessitate summe beatitudinem.

Scotus 4.sent.dist.49.q.9.
D.Thomas prima parte summæ q.49.Art.1.
Durandus 4.sent.distin.49.q.8.

Quæstio nona.

vide D.Tho. dist.præsenti.

NOno quæritur, Vtrum quilibet naturaliter appetat beatitudinem in summo.

10.de Tri.c.1.

QVÒD non: Nihil põt uoluntas uelle nisi cognitum per Aug.10.de Tri.sed beatitudo non est naturaliter cognita, sicut patet 1. Eth. ubi ponuntur de ea multæ opiniones, & oẽs falsæ, ergo.

13.de Tri.c.5.

CONTRA per Aug.13.de Trin.ardentissimo amore omnes finem appetunt.

RESPONDEO ꝙ uoluntas põt considerari, ut natura, & ut sic necessario, & naturaliter, & continuè appetit beatitudinem, sed iste appetitus non est actus elicitus, sed est quædam inclinatio naturalis eo modo, quo graue inclinatur deorsum, nã si esset actus elicitus nõ esset continuus sicut est; quod aũt isto modo inclinetur ad beatitudinẽ patet, quia omnia naturalia naturaliter inclinãtur ad suum proprium finem, beatitudo autem est proprius finis uoluntate.

Henr.quolib. 8.quęst.7.

Alio modo potest considerari ut libera, & ut sic, quãquam aliqui dicunt quod naturaliter & necessario appetat beatitudinem in uniuersali apprehensam non in particulari. Dico tamen, ꝙ nõ in uniuersali nec in particulari appetit beatitudinem necessario, sed contingenter ut in pluribus autem appetit eam quomodocunque apprehensam. Primum probo, quia cum uoluntas possit determinare intellectum ad intelligendum determinatum obiectum, & posuit etiam imperare alijs potentijs inferioribus si necessario, ut libera actu elicito, ea, quę appeteret beatitudinem determinaret intellectum ad semper intelligendum eam, & alijs potentijs ad persequendum ea, quæ sunt ad eam, tanquam ad finem. cuius tamen contrarium experimur, ẽt repugnantiam uidetur includere, ꝙ ut libera necessario aliquid uelit actu elicito. Secundum ẽt probo ꝙ inclinatio naturalis non põt totaliter tolli per aliquem habitum inclinantem ad oppositum, immo non põt aggenerari talis habitus. vnde nullus habitus generari potest in graui, ꝙ tollat sibi inclinationẽ ad deorsum, nec in materia, qui tollat sibi inclinationem ad formam: igitur semper manet inclinatio naturalis uoluntatis ut naturæ ad beatitudinem, sed naturale est, ꝙ uoluntas quanquam sit libera sequetur tamen inclinationem finitam naturalem, & nisi esset libera esse necessaria, ergo ut in pluribus sequitur eam.

Inclinatio naturalis, nõ potest totaliter tolli.

Argumenta pro & contra patet solutio ex dictis dicta de uoluntate.

VTRVM HOMO EX PVRIS NAturalibus possit consequi beatitudinem.

Scotus 4.sent.dist.49.q.10.
D.Thomas 4.sent.dist.49.q.6.Art.2.

Quæstio decima.

DEcimo quęritur, Vtrum homo naturaliter possit consequi suam beatitudinem.

2.de cœli contex.50.et 59.

QVÒD sic: Arist.2.de cœlo dicit ꝙ frustra dedisset natura stellis motum progressiuum, nisi dedisset eis organa apta ad talem motum, ex quo accipitur, ꝙ natura nõ deficit in necessarijs, igitur si beatitudo est finis, & perfectio hominis naturalis, sequitur, ꝙ natura dedit ei sufficientia principia, per quæ possit sibi alia accipere.

CONTRA: Quia in hoc fuit error Pelagij.

RESPONDEO primo & dico, ꝙ natura humana siue anima in puris naturalibus, sine aliquo addito est immediatum principium susceptiuũ beatitudinis. Secundo ꝙ in puris naturalibus non est sufficienter actiua ad causandum claram uisionem de diuina essentia, & ista sit necessaria ad beatitudinem saltem & præuia. sequitur oppositum, quòd.s.homo ex puris naturalibus non potest consequi beatitudinem.

Primum probo, quia si suscipiet eam mediante aliquo hoc esset mediante habitu, sed hoc n.õ, ergo. Probatio minoris; Habitus in uia acquiritur ea actibus, ergo actus præcedit in ipsa potentia omnem habitum. ergo non est de ratione actus, q recipiatur in potentia mediante habitu, sed beatitudo consistit in habitu, ut patet ex præcedentibus, ergo potest recipi immediatè in potentia animæ nuda, & per consequens recipitur, quia nihil est ibi ponendum frustra.

Habitus acquirit ex actibus.

Item si reciperetur mediante habitu, ergo immediatius beatificaretur habitus, q aía separata posset beatificari, quod est inconueniens, ergo.

Secundum probo: Nam intellectus non pót causare cognitionem de obiecto, nisi præsente obiecto sibi in ratione obiecti, uel in se, uel in suo representatiuo, & si causare debet de obiecto claram uisionem, oportet, q ipsum obiectum in se sit præsens in ratione obiecti, uel in alio in quo contineatur eminenter, sed patet, q diuina essentia licet sit præsens intellectui creato propter illapsum propter suam infinitatem, non tamen in ratione obiecti, nisi ipsa uelit, cum sit obiectum uoluntarium, & si esset præsens non causaret nisi uellet. non etiam potest ipsa contineri eminenter, ergo nullo modo intellectus creatus ex puris naturalibus potest causare claram uisionem de diuina essentia & cum ista sit necessaria ad beatitudinem saltem antecedenter à Deo, ergo.

Corrollariè concludo, q nec ex parte intellectus, nec ex parte noluntatis est necessarius aliliquis habitus propter beatitudinem, & ideo illi, qui ponunt intellectum, & uolútatem esse puras potentias passiuas, tollunt necessitatem habitus gloriæ ex parte intellectus, & causalitatis ex parte uoluntatis. Vnde si isti habitus requirnntur nõ propter actus eliciendos, & cum saltem charitas necessario sit ponenda secũdum fidem, & scripturam. ideo ad minus de uoluntate habet concedere, quòd sit actiua.

D. Thom. et Henricus.

Ad argum. principale dico, q natura dedit naturę intellectuali sufficientia principia passiua, ex quibus est immediatum susceptiuum beatitudinis, sed non potuit sibi dare sufficientia principia actiua.

Et si dicas, q oẽ potentiæ passiuę correspõdet in natura potentia actiua. Dico, q uerũ est, q omni potentiæ passiuæ correspondet aliqua potẽtia actiua in toto ente, quia saltẽ potẽtia actiua Dei, sed non oportet, quòd saltẽ in natura creata, & suffecisset Philosopho, qui ponebat agere ad extra de necessitate naturæ.

Oĩ potentiæ passiuæ correspondit potẽtia actiu qũo.

VTRVM ANIMA SIT ACTIVA respectu beatitudinis.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 11.

Quæstio vndecima.

VNdecimo quæritur, Vtrum anima sit actiua respectu beatitudinis.

Qvod non; Quia tũc aĩa beatificaret se.

Item quia à præmiante est præmium collatum præmiato.

Item si esset effectiue ab anima, cum ipsa sit delectatio gratuita, sequeretur, quòd esset sibi meritoria, sicut in uia. cum ergo sit eatra statum meriti, oportet, quod non sit elicitiuè ab ea, sicut erat in uia.

Item quia intensior est à Deo elicitiue, quàm si esset ab anima.

Item quia tunc esset libere elicita ab anima, & per consequens posset eam non elicere, & ita posset facere se non beatam, & sic posset peccare.

Itẽ tũc qui habent meliora naturalia esto, q esset eiusdem meriti cum aliquo eliceret intẽsiorẽ actum & ita esset beatior, q est inconueniens.

Item cum nihil producatur per se nisi compositum ex 7. Metaph. si uoluntas produceret actiue suã uolitionem, cum uolitio sit formaliter, & subiectiue in uolente, per consequens uoluntas produceret uoluntatem uolentem, ita causa efficiẽs esset causa intrinseca, quia esset pars sui effectus essentialis, uel intrinseca.

7. Met. contex. 16.

Prima quatuor de istis articulis inueni in Scoto, in quæstione, Vtrum beatitudo essentialiter existat in actu fruitionis, nec inueni ea soluta cum tamen quæsierim plures libros. Dicitur tamen, q Scotus fuit istius opinionis, q uolũtas cũ obiecto sit actiua respectu aliorum uolitionum, tamẽ respectu uolitionis, quæ est formaliter beatitudo, est pure receptiua. Ita q illa totaliter causatur ab obiecto beatifico. Sed oppositum huius uidetur expresse dicere in ista dist. Vtrum homo in puris naturalibus consequi possit beatitudinẽ, & in declaratione secundæ quæstionis parum ante solutionem argumentorum principalium.

opinio Scoti.

VTRVM CORPORA BEATOrum erunt impassibilia.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 49. q. 1. Art. 4.
Scotus 4. sent. distin. 49. q. 12.
D. Thomas 4 sent. dist. 49. q. 4. Arti. 5.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 1.

Quęstio duodecima.

DVodecimo quæritur, Vtrum corpora beatorum erunt impassibilia.

Qvòd non: Gregorius super illud Ioann. Affer digitũ tuum huc; dicit sic; Necesse est corrumpi omne quod tangi possit, sed corpora Sanctorum erunt tangibilia, sicut patet de corpore Christi post resurrectionem per illud Lucæ: Palpate, & uidete.

Lucæ cap. 24.

Contra per D. Paulum: Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.

1. Cor. cap. 15.

Respondeo quod cum corpus nostrum sit dupliciter passibile, ut patet. s. realiter, & intentionaliter; Primo ergo uidendum est, Vtrum corpus gloriosũ erit impassibile passione reali.

Corpus nostrũ duobus modis est passibile.

Secundo

Secundo utrum paſſione intentionali. De primo. ergo eſt certa & ex fide, & ex ſacra ſcriptura.ꝙ.ſ. corpus glorioſum non non erit paſſibile paſſione reali corruptiua; congruitas eſt ad hoc, ꝙ cum anima de ſe ſit immortalis & ſit forma corporis congruum eſt, ꝙ in perpetuo informet corpus, non aliud, & aliud cum ſoli uno ſit proportionata, ergo illud unum erit perpetuum & incorruptibile, ſed de cauſa iſtius impaſſibilitatis eſt dubiũ. nõ.n.põt dici, ꝙ cauſa eſt, quia corpus glorioſum non eſt compoſitum ex elementis, quia iam non eſſet idem numero, quod prius fuit, nec poteſt dici, ꝙ nõ habebit qualitates elemẽtares, quia iã nõ eſſet eiuſdẽ rõnis, ut prius, nec pt̃ dici, quòd qualitates tunc nõ erant cõtrariæ, quia qñ formæ ſunt contrariæ expropriis rationibus ubicunque ponantur ſunt contrariæ, nec põt dici, ꝙ tunc erunt reductæ ad tantã ęqualitatẽ, ꝙ non poterũt agere ad inuicẽ, quia iã qualitates illę ſequunt̃ naturam formarum elementorũ & elementa ſint in qualiter actiua, & paſſiua, oportet, quòd in illo corpore eſſet in moderatus exceſſus unius elementi ad aliud.

Anima eſt immortalis.

Vide D. Bona ſ. p̃ſenti parte 2. Art. 1. q. 1. et 2. Vide Varronem quæſt. præſenti.

Præterea oẽs illæ quatuor uiæ deficiunt, quia ſaltem non prohibent corruptionem extrinſecã, nec põt dici quinto, ꝙ materia corporis glorioſi non eſſet ſub priuatione, quia anima glorioſa ſatiabit totum ſuum appetitum, quia cũ aĩa ſit ſubſtantialiter eadẽ, nullo modo uariata ſubſtantialiter, nõ poterit replere totũ appetitũ naturalẽ materiæ plus tunc, q̃ modo. nulla ergo cã intrinſeca põt poni iſtius impaſſibilitatis. cauſa uero extrinſeca ponitur dupliciter.ſ. anima informans, & dos ſuper addita priuatiue etiã duplex.ſ. ceſſatio motus cœli, & alia, quam ultimo ponam.

Cauſa extrinſeca ponitur duplex.

Pro prima uia arguitur ſic: Sicut anima tũc eſt totaliter Deo ſubiecta, ita corpus glorioſum eſt totaliter ſubiectum animæ beatæ, & ideo non poterit ipſa uolente.

CONTRA: Anima nõ eſt maioris uirtutis, q̃ Angelus, ſed Angelus non põt prohibere agentia naturalia à ſuis quæ propriis actionibus. ergo.

Hẽricus quolib. 9. q. 16. Ricardus diſ. præſenti Art. 4. q. 1.

Pro ſecunda uia arguitur ſic: Quia ſecundum Auguſtinum in epiſtola ad Dioſcorũ: Fecit Deus animam, inquit, ut ex eius plena felicitate redundet in corpus ſanitas perpetua, & uigor incorruptibilis. dicunt ergo iſti, ꝙ ſicut uidemus, aliqua qualitas puta durities præſeruat corpus ab aliquali corruptione, ut à modica inciſione ita Deus poterit cauſare & cauſabit in corpore glorioſo unã qualitatẽ imperfectã, quæ præſeruabit eum ab oĩ corruptione intrinſeca & extrinſeca.

Ad Dioſcorũ ante mediũ.

CONTRA: Aut iſta qualitas dicitur eſſe dos impaſſibilitatis cęleſtis, aut eſt elementaris, aut mixti corporis. & tunc non poterit prohibere corruptionem perpetuam, Eſto, ꝙ poſſet ad tempus.

Pro tertia uia arguitur ſic: Remoto priori remouetur poſterius, ſed motus cęli eſt primus motus 8. phyſ. ipſe autem ceſſabit poſt iudicium. ergo ex tunc non poterit ad corpus moueri ad corruptionem.

8. phyſ. cont. 37. et inde.

Contra hoc eſt articulus damnatus: Qui dixerit ignem non poſſe comburere ſtuppã approximatã, ceſſante motu cęli, error eſt. Patet etiã contrarium per ſcripturam ſacram tempore Ioſuæ. Dico igitur quarto modo, ꝙ cauſa huius impaſſibilitatis eſt ſub cauſatio diuinæ coactionis agentibus naturalibus petentibus illud corpus corrumpere. nã ſciendum, ꝙ nullũ naturale agens põt agere niſi Deo ſibi cooperante per generalem influxum, ſed Deus ad extra agit contingenter per ſuam uoluntatem, ergo corpus glorioſum nõ poterit corrumpi naturaliter nec ab intrinſeco, nec ab extrinſeco, quia diuina uoluntas nõ coaget alicui agenti naturali ad ipſum corrumpendum, & hoc modo pueri in camino non fuerunt combuſti, quia Deus non coagebat igni ad eos cõburendum & per hoc ad authoritatem augumenti adductam pro ſecunda uia, dico, ꝙ pro tanto dicitur hæc impaſſibilitas redundare in corpus ex plena felicitate animæ, quia ex meritis animæ corpus habet impaſſibilitatẽ, pro eo.ſ. ꝙ informatur ab anima beata, quæ de congruo hoc meruit.

Ioſue c. 10.

Vide in primo. ſent. diſt. 2. q. 1. & in 2. diſt. 1. q. 2. nec non in 7. q. quolib.

SED ſunt hic dubia. Primum quia ſecundũ hoc uidetur, ꝙ impaſſibilitas non ſit dos, ex quo non eſt aliqua qualitas glorioſi corporis.

Secundum ꝙ eo modo ſecundum iſtam uiam erunt impaſſibilia corpora damnatorum ſicut beatorum.

Dubia. Primũ dubiũ Vide D. Bona. et alios antiquos hic. Scd̃m dubiũ.

Ad primum dico, quòd non oportet dotem ineſſe ei cui datur, ſed ſufficit, ꝙ habeat eius commodum. Vnde ſpõſę nõ realiter inſiſtit eius dos, ſed habet eius commodum, ita eſt in propoſito ſuo modo.

Ad ſecundum dico, quòd dãnatis illud prouenit ad eorum pœnam propter eorum demerita, beatis uero propter eorum gloriam.

De ſecundo principali dicitur, quòd de niſu non eſt dubium, quòd erit ita & de auditu, ſi poterit ibi uox multiplicari, & ſi erit ibi talis uox de aliis tribus ſenſibus, non uideo neceſſitatem quare debeant eſſe in ſuis actibus cum actus talium ſenſuum præcipue ſint neceſſarii propter conſeruationem uitæ corporalis, qui quidem motus conſeruandi uitam non eſt ibi neceſſarius ut patet.

D. Thomas 4. diſt. 44. Ar. 2. q. 1. in ſol. 3 et 4. quæſtiũcula. Ricardus diſt. præſenti Art. 4. q. 3.

Ad principale dico, quòd argumentum Gregorij non plus probat niſi quòd corpus tangibile naturaliter eſt corrupuibile, ſed patet ex dictis, quòd corpus glorioſum eſt incorruptibile ſupernaturaliter, non tamen apparuit ratio quare cęlũ non poſſet ſenſibiliter tangi à digito, ſi eſſet ibi, ſicut poteſt ſentiri alio ſenſu ſcilicet uiſu. &c.

VTRVM CORPORA GLORIOſa erunt agilia.

Seraphycus Bona. 4. ſent. diſt. 49. q. 1. Art. 7.
Scotus 4. ſent. diſt. 49. q. 12.
D. Thomas 4. ſent. diſt. 49. q. 4. Art. 7.
Ricardus 4. ſent. diſt. 49. q. 7.

Quæſtio tertiadecima.

TERTIO decimo, quæritur, Vtrum corpora beatorum erunt agilia.

Quod non: Agilitas ponitur propter motum localem, sed ibi non est motus localis, ergo. Maior est nota. Minor probatur, tum quia motus est solius entis imperfecti, quia entis in potentia, se-
3. phys. com. 6 cundum, quòd in potentia 3. phys. tum quia nullus beatus uellet se mouere, quia quilibet stabit in determinata approximatione ad Christum, qui est obiectum beatificum sensuum, & ideo nollet ire remotius, nec propinquius, q a nō meruerūt.

Contra: id est illud sapientię: Fulgebunt iusti,
Sapientiæ. c. 7 & tanquam scintillæ in arundineto discurrent.

Respondeo, & dico, q omne corpus sensiti-
Totius corporis naturalis sensitiui, est duplex motus uum naturale habet duplicem motum, unum secundum elementum prædominans in ipso. s. terræ, & iste motus est deorsum, cuius immediatum principium est ipsa terra prædominans. Vnū aliū motum habet, inquantum est corpus animatum, & iste est motus progressiuus, cuius immediatū principiū est anima sensitiua. Loquetur. n. de corpore animato anima sensitiua. Iste aūt motus secundus tam in nobis, q̄ in brutis sequitur aliquo modo apprehensionem appetitus sensitiui.

Secundo dico, quòd agilitas est quædam habi-
Agilitas quæ sit. litas, secundum quam corpus gloriosum præsentialiter & faciliter potest moueri motu locali. tertio dico, quòd ista agilitas, quę est dos agibilitatis
Ricardus dist. præsenti Art. 4. q. 7. ut commune dr̄ est quædam qualitas supper addita ipsi corpori glorioso, per quam pōt faciliter & expedite moueri ad omnes differentias situs, sed non uideo qualis qualitas esset ista. Quod patet, quia nec cœlestis, nec elementaris. quia non sufficeret ut patet, nec alicuius corporis mixti pp eandem causam non uideo necessitatem dicendi, q est quædam realitas creata à Deo nouæ speciei, & alterius ab omnibus qualitatibus, quę sunt mō.

Dico igitur aliter. primo quòd licet in animali non appareat aliqua uirtus motiua secundum motum progressiuum, nisi organica, tamen ratione conuincitur, quòd in homine est uirtus motiua non organica, quæ est præcipue in anima. Nā omnino est inconueniens dicere, quòd anima separata non possit moueri secundum locum, quia cū repetat sibi esse in loco diffinitiue si non sę posset facere de loco ad locum esset imperfectissima, est ergo in anima uirtus motiua non organica. Tunc dico, quòd sicut uirtus uisiua in me posset à Deo intendi usque ad gradum uisiuæ uirtutis aquilę, quo facto uidere possem rotam solis sicut aquila; ita Deus pōt intendere quantū sibi placet istam uirtutem motiuam animæ non organicā. quo facto poterit anima mouere corpus sine fatigatione per uirtutem illam non organicam.

Item etiam ex parte corporis sunt multa impedimenta modo & multę indispositiones ad motū quæ sunt in neruis & iuncturis & alibi. Vnde patet, quòd non oēs æqualiter sunt potentes ad motum. Ista autem oia impedimenta amouebuntur à corpore glorioso, & ēt non erit repletum fecibus, sicut mō. sed forte Deus replebit ipsū optimo & mundissimo aere, & uigorabit & purgabit spiritus uitales in eo, & tunc erit leuissimū & expeditissimum ad motum. Vnde patet, quòd idē corpus nullo addito est magis ponderosum mortuū, quàm uiuū. dico ergo, quòd Dos agilitatis non est nisi uirtus motiua animæ beatæ non organica bene intēsa cum dictis dispositionibus oppositis. tunc. n. & corpus erit facillime mobile & anima uirtuosa ad mouēdum & sine fatigatione ex quo per uirtutem motiuam intentam non organicam habet.

Ad argumentum principale, ad primam pro-
bationem minoris dico, quòd aliquid dicitur imperfectū tripliciter: uno modo negatiue absolute. s. quia non habet omnem perfectionem isto modo omnia sunt imperfecta excepto Deo. Alio modo negatiue non absolute, sed comparatiue sicut plumbum est imperfectum respectu auri, & iste modus est imperfectior, quàm mobile. Alio modo priuatiue. s. quòd nō habet omnē perfectionem sibi debitam sicut monstra dicuntur imperfecta. Aliquid tribus modis dicitur imperfectum

Dico igitur quòd corpus gloriosum nō est imperfectum respectu motus, nisi scd̄m quod quia motus est sibi quædam accidētalis perfectio, sed quando non mouetur non est imperfectum, quia tunc magis sibi congruit quies.

Ad secundam probationem dico, quòd supponit falsum. s. quòd Christus semper stet in eodem situ. poterit enim moueri sicut Rex.

VTRVM CORPVS GLORIOSVM erit clarum.

Seraphycus Bona. 4. sent. dist. 49. q. 1. Art. 5.
Scotus 4. sent. dist. 49. q. 14.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 4. Arti. 8.
Ricardus 4. sent. distin. 49. q. 6.

Quęstio quartadecima.

Qvarto decimo quæritur, Vtrum corpora beatorum erunt clara, & lucida:

Qvod non: Erunt pulchra, ergo nō lucida. Antecedens patet. Consequētia probatur
secundum Augustinum: Pulchritudo est quidam 22. de ciu. Dei ca. 19.
color cum suauitate, sed color, & lux non compatiuntur se in eodem. Vnde corpora super cęlestia, quę sunt lucida, non sunt colorata.

Contra: Fulgebunt iusti sicut sol in conspe-
ctu Dei per illud sap. Sapientiæ. c. 3

Respondeo est quædam relucentia super illud, quod lucet & addit manifestationem. Vnde
dr̄ lux clara, ueritas clara, & huiusmodi, quæ sunt Scd̄m Auicē. lux lumen, & color differūt
bene manifesta. Et secūdum Auicen. 5. naturaliū, Lux, lumen, & color differunt, quia lux est in sole, lumen in medio color in corpore solido, & termi-
nat uisum. Tunc dico, q licet Gregorius uideatur 18. libro moralium.
dicere super illud Iob: Nō ęquabit ei nec aurum, nec argentum, quòd corpora gloriosa erunt perspicua & dyaphona, prtā dici, quòd erūt spissa, & solida & tñ clara & luminosa, quia etiā sol & alii planetæ sunt solidi, & tñ solidi in tantū, quòd pro hibuerunt à uisu nostro aspectus eorū post se. Vñ soliditas non repugnat claritati, immo non est dubium,

bium, quòd solidata corpora sint planetæ, & stellæ, quàm sint aliæ partes orbis, inquo sunt. & tñ planetæ, & stellæ sunt corpora lucida, & aliæ partes non sunt propter nimiam perspicuitatem.

Dico igitur, quòd corpora gloriosa erunt solida, clara, & lucida. Authoritas, autẽ Gregorij potest glosari.

Vide Varronem in hoc 4. q. præsenti. Sed nunquid beatus possit occultare claritatẽ sui corporis alij nõ beato. s. uiatori; Dicitur, quòd sic, quia oculus non beatus nullo modo posset esse capax illius uisionis, & ideo necesse esset ex se, ut occultaretur sibi, sed hoc non credo esse uerũ, quin aliquo modo sensibiliter posset oculus non beatus percipere illam claritatem, licet non perfectè, sed tamen transitoriè, sicut patet de sole, quẽ percipere possumus trãsitoriè, & imperfectè etiã corporali oculo.

D. Thomas dist. 44. quarti Art. 2. q. 4. princ. in solu tertii argumenti. Aliter dicitur, quòd si pro eo, quòd tantũ corpus erit sub pleno dominio animæ, sed nõ uideo quomodo anima ex propria uirtute possit prohibere actiones naturales agentium naturaliũ, q̃ sunt in debita approximatione ad passum sufficienter dispositum.

Aliter ergo dico, ꝙ hoc potest pro eo, ꝙ nolũtas diuina assistit uoluntati cuiuslibet beati, ut totum quod uult impleatur, & ideo q̃n uellet quòd claritas sui corporis non appareret uoluntas diuina, non coageret illi claritati ad multiplicandam similitudinem in oculo eius.

Opinio uera & propria. Ad principale dico, quòd in corpore glorioso compatientur se mutuò color & claritas in tantũ quòd erit pulcherrimum, & clarissimum.

VTRVM CORPVS GLORIOSVM babebit donum subtilitatis.

Scotus 4. sent. dist. 49. q. 15.
D. Thomas 4. sent. dist. 49. q. 4. Art. 6.
Ricardus 4. sent. dist. 49. q. 5.

Quæstio quintadecima.

QVINTO decimo quæritur, Vtrum corpus gloriosum habebit donum subtilitatis.

Vide Varronem in 4. q. præsenti. QVOD non: Quia habebit eandem materiam totam, quam habet modo & habebit tantundem de quantitate, & non plus uel modicum plus. ergo nõ erit magis subtile, quàm modo. sed erit spissum, & solidum, sicut modo. ergo.

Libr. 4. c. ult. CONTRA id est Damasc. lib. 4.

RESPONDEO primo & dico, quòd corpus gloriosum est simul cũ aliquo loco in eodẽ ubi. Hoc patet ex fide, nam secundum fidem corpora gloriosa erunt in cœlo empyreo, sed Cœlũ illud, & cœli alii, per quos transibit gloriosum corpus, sunt indiuisibiles, ergo.

Marci ca. 16. Item Christus resurrexit clauso sepulchro, uñ tres Mariæ dicebãt: Quis reuoluet nobis lapidẽ.

Ioanis c. 20. Item apparuit discipulis ianuis clausis possibilitas huius. s. quòd diuina uirtute possent duo corpora esse simul tractatum est supra intractatu de Eucharistia.

Secundo dico, quòd hoc erit per dotem subtilitatis, nam hoc conceditur, beatus. s. esse simul cũ alio corpore ad libitum suum propter eorum perfectionem igitur illa perfectio sibi collata à Deo dicitur Dos subtilitatis.

Tertio dico, quòd dos subtilitatis non est aliqua substantia qualitas super addita, sicut aliqui putant. nam inter dimensiones plurium corporũ respectu eiusdem ubi non est repugnantia actionis & passionis sicut i illo tractatu fuit declaratũ, & ideo non oportet ponere aliquam qualitatem ad tollendam illam repugnantiam, quasi sit principium oppositæ actionis.

Dico igitur, quòd sicut dos impassibilitatis nõ erat aliqua qualitas super addita, sed erat substractio coactionis diuinæ ab agentibus debentibus illud corpus corrumpere. Ita dos subtilitatis non est qualitas super addita, sed est à causa extrinseca. s. à Deo nõ multiplicata ipsa, ubi ad multiplicationem corporum locatorum possibilitas potest esse talis sicut causa, cum sit naturaliter prior põt esse sine suo effectu absq; contradictione põt esse cum opposito sui effectus, sed modo sic est ꝙ esse quantitatem est causa eius, quod est esse eam situaliter distinctam ab alia quãtitate. ergo Deus potest facere, quòd sit quantitas, & non sit situaliter distincta ab alia quantitate, immo quòd sit oppositum. s. quòd sit situaliter in distincta.

Ad argumentum principale, quòd corpus gloriosum non erit subtile propter raritatem materiæ, sed modo prædicto, & ideo poterit esse solidum. ergo.

DISTINCTIO L.

CIRCA DISTINCTIONEM L. Quæritur,

VTRVM ALIQVIS SECVNDVM rectam rationem ad fugiendam miseriam possit appetere non esse.

Scotus 4. sent. dist. 50. q. 1.
Ricardus 4. sent. dist. 50. q. 3.

Quæstio prima.

CIRCA distinct. quinquagemam quæritur, Vtrum damnati, uel quicunque alii possint secundum rectam rationem appetere non esse ad fugiendum miseriam.

QVOD sic: Carentia pœnæ est delectabilis primo Rethoricorum, sed delectabile est desiderabile, ergo carentia mali est desiderabilis. sed non esse non nõ includit aliquod malum, ergo est delectabile, & per consequens desiderabile. 1. Rethoricorum. cap. 2.

CONTRA id est D. Augustinus de lib. arbit. ubi ex intentione probat oppositum per tres rationes. Prima talis est, quòd nihil est appetibile, sed non esse est nihil. 3. delibero arbitrio ante diũ uel circa.

Secunda talis est: Omne appetibile habet rõnẽ boni, sed nõ esse nõ habet rationẽ boni, ergo.

Tertia talis est: Qui rectè appetit, necesse sit melior,

lior, cum perueniet ad illud, ſed peruenire ad non eſſe, nullus fit melior. ergo.

VTRVM DAMNATI APPETANT non eſſe propter fugiendam miſeriam.

Scotus 4. ſent. diſtin. 50. q. 2.
Ricardus. 4. ſent. diſt. 50. q. 3.

Quæſtio ſecunda.

SECVNDO Iuxta hoc quęritur, Vtrum de facto appetant damnati non eſſe.

QVOD non: Obiectum uoluntatis eſt bonum exiſtens, uel apparens. ſed non eſſe non eſt bonum exiſtens, uel apparens. ergo.

CONTRA id eſt illud Apoc. Deſiderabunt mortem, & non inuenient.

Apo. ca. 9.

Miſeria duplex eſt.

RESPONDEO, quòd miſeria eſt duplex. ſ. pęnę, & culpæ. de prima dicitur, quòd propter eius carentiam. ſ. miſeriæ pœnæ non eſt appetendũ nõ eſſe ſecundum rectam rationem.

Ricardus præſenti diſt. Ar. principali. 4. q. 2.

Prima ratio, quia ſimpliciter nõ eſt maius bonum in genere boni, quàm pœnoſum eſſe ſit malum in genere mali. ergo propter carentiam eſſe pœnoſi, quod eſt maius malum, non eſt appetendum nõ eſſe ſecundum rectam rationem. Carẽtia de ly ſimpliciter eſſe, eſt maius malum. ergo. Antecedens probatur, quia non eſſe priuat omne eſſe, ſed pœnoſum eſſe ſupponit aliquod eſſe.

Secunda ratio: Eſſe ſimplicit dicit maiorẽ perfectionem, quàm quies, quæ opponitur pœnoſo eſſe. ergo ſecundum rectam rationem nõ eſt ſimpliciter propter carentiam pœnoſi eſſe, cuius oppoſitum dicit maiorem perfectionem.

Item non eſſe ſimpliciter adimit plus de eſſe, & per conſequens plus de bono, quàm adimat pœnoſum eſſe. ergo ęſt minus appetendum ſecũdum rectam rationẽ, quàm carentia pœnoſi eſſe.

Alii dicunt idẽ etiam de miſeria culpę propter carentiam miſeriæ, & culpæ non eſt ſecũdum rectam rationem appetendum non eſſe ſimpliciter & iſti eiſdem rationibus mouentur, ut patet intuẽti prædictas tres rationes de miſeria culpæ ſicut de miſeria pœnæ.

Alii concedentes hoc. ſ. de miſeria pœnæ. ſ. ꝑ eius carentiam ſecundum rationem rectam non eſt appetendum non eſſe ſimpliciter. Dicunt oppoſitũ de miſeria culpæ. Ratio eorum prima hęc eſt: Quilibet tenetur diligere Deũ, pluſquam ſe, ergo ſecundum rectam rationẽ magis debet appetere ſimpliciter non eſſe, qđ eſt cõtra ſeipſum, quàm uelit eſſe culpę, quòd eſt contra Deum.

Secunda talis eſt: Secundum rectam rationem maius malum eſt fugiẽdum, ſed malum culpæ eſt maius malum, quàm ſimpliciter non eſſe, minor probatur, quia malum culpæ eſt priuatio boni debiti ineſſe, ſed ſimplieiter non eſſe non eſt priuatio debiti boni ineſſe. Probatur eadem minor ſecundo, quia malum culpæ eſt ſimpliciter malum, quia contra Deum, qui eſt bonum commune, ſed non eſſe eſt malum tantum huic. ergo.

Credo, ꝙ rationes prædictę nõ concludunt. Dico igitur ad iſtam primam quæſtionem, ꝙ nullus ſecundum rectam rationem debet appetere non eſſe propter carẽtiã pęnæ. Ratio prima eſt: ꝙ pœna habet rationem iuſti, ſed non eſſe habet rationem non iuſti. ergo non debet appetere nõ iuſtũ propter carentiam iuſti.

Scotus & Antonius Andreas ſunt cõtra Ricardum in diſtinctione præſenti.

Secunda ratio: pœna eſt à Deo uolita, nõ eſſe autem non eſt à Deo uolitum, ſed nullus ſecũdũ rectam rationem debet appetere, quod non eſt à Deo uolitum propter carentiam eius, quod eſt à Deo uolitum. Prima probatio maioris propoſitionis: Prima, quia eſt à Deo inflicta. ſecunda patet, quia continue agit ad cõtrarium de ly nõ eſſe.

Appetere nõ eſſe cõtingit dupliciter.

Quantum autem ad carentiam culpę diſtinguo de appetitu ad non eſſe, quia uellet ſe anihilare ſi poſſet & hoc modo quæſtio eſt nulla, quia appetitus eſſet maxima culpa & maaimum peccatum poſt odium Dei, & ita appendo hoc non fugeret, ſed incurreret culpam.

Alio modo poteſt intelligi appetere noneſſe, quia. ſ. non plus appetit, ꝙ Deus eum non anihilaret, ſed conſeruaret eũ in eſſe, quàm appetat carẽtiam culpę. Et tunc dico, ꝙ quilibet ſecundum rationem rectam debet magis appetere carentiam culpæ, quàm debeat appetere eſſe prout opponitur illi modo non eſſe, hoc eſt dictu, quòd debet ſecundum rectam rationem illo modo appetere non eſſe propter carentiã culpæ. Ratio, quia quilibet ſecundum rectam rationem debet uellet ſeruare præcepta Dei, ſed appetere carentiã culpæ mortalis eadit ſub præcepto Dei, appetere autem ꝙ Deus eum anihilaret, & non conſeruet in eſſe non eadit ſub præcepto Dei. ergo.

Ad ſecundam igitur quęſtionem concedo, ꝙ damnati non appetant non eſſe propter carentiã culpæ quamuis deberent, quia ſunt oſtinati in malo. credo, ꝙ tamen appetant non eſſe propter carentiã pœnę, ꝙ tñ non deberent, quia ſumme diſplicet eis tanta pœna, ſed non eſſe non eſſet eis pœna ſicut non fuit eis pœna antequam ęſsent.

CONTRA: Eſſe eſt maxime eligibile ſecũdum affectiónem commodi. ergo ſuum oppoſitum eſt maxime deteſtabile ſecundum affectionẽm commodi, ſed damnati maxime uolunt ſequi affectionem commodi, & non honeſti. ergo.

Dico ꝙ prima propoſitio eſt uera, ſed ſecunda falſa de oppoſito negatiue, ſed de oppoſito cõtrariè eſt uera.

AD principale primum pro prima quæſtione patet, ꝙ non concludit de appetitu ſequente rationem rectam, ſed de appetitu ſequente rationem commodi.

Ad principale pro ſecunda quæſtione dico, ꝙ non eſſe poteſt directe eſſe uolitum, ſed dico, ꝙ ibi ſunt duo uolita. ſ. non eſſe & miſerũ. eſſe, ſed illud ſecundum nolle eſt fortius. Primo quia eſt maius incommodum, quàm illud. ſ. quàm oppoſitũ negatiue ipſi eſſe, & illud uolitũ cedit iſti. &c.

VTRVM BEATI VIDEANT POEnas damnatorum.

Scotus 4. ſent. diſt. 50. q. 3.

Duran-

Durandus 4. sent. distin. 50. q. 3.

Quæstio tertia.

SECVNDO quæritur, Vtrum beati uideant pœnas damnatorum.

QVOD non: Quia aut illæ pœnæ ab eis uisæ essent eius obiectum uolitum, & tunc essent impii, aut obiectum nolitum, & tunc tristarentur, quia nolitum positiuum in effectu causat tristitiã.

Lib. 4. cap. 34. idẽ super Lucam ca. 16.

CONTRA id est magister in littera, & Gregorius 4. Dialogorum.

In 2. lib. dist. 8.

RESPONDEO: Si quæstio quærat de cognitione in proprio genere hoc spectat ad secundũ librum in tractatu de cognitione Angelorum, ubi dictum est de hoc, utrum. s. localis distantia impediat cognitionem rerum in proprio genere, & dictum est ibi, ꝙ sic, si quæratur de cognitione rerũ in uerbo, dico, ꝙ beati uident in uerbo distinctẽ pœnas damnatorum, quia uident clare, & distinctè Deum, qui tanquam Speculum perfectum, & uoluntati repræsentat eis distincte omnia, quæ uult eis repræsentare, sed uult eis repræsentare pœnas dãnatorũ in quibus relucet eius iustitia. ergo.

Qũo beati uideant in uerbo pœnas dãnatorum.

AD argumentum in oppositum nec intelligo, quòd ipsi nec gaudeant, nec doleant pœnis damnatorum, quia Deo proprium est misereri semper, & parcere, & non uult mortem peccatoris. Vnde dicit, quàm dolẽs Isaias: Consolabor de hostibus meis, Dicitur tamen, quòd pœnæ damnatorum sunt beatis uolitæ, non directè in quantum ipsorum effectiuæ, sed in quantum in eis saluatur diuina iustitia, ita, quòd odio diuinæ iustitiæ hoc exigit. Sciendum, quòd efficacius sunt uolitæ à Deo, qui est iudex, ad quẽ spectat punire, quàm ab eis, ad quos non spectat, sed ab eis sunt uolitæ, quia uident, quòd Deus noluit, quòd ipsi uelint, & si uiderent, quòd Deus uellet eorum liberationem, ipsi etiam intensius uellent eorum liberationem, quàm uelint modo eorum pœnam, & Deus ita uult eos uelle. &c.

Pœna damnatorũ qũo sint uolitæ ipsis beatis.

VTRVM POENA OMNIVM DAMnatorum sit æqualis.

Scotus 4. sent. dist. 50. q. 4.

Quęstio quarta.

TERTIO quæritur, Vtrum pœna damnatorũ sit æqualis.

QVOD sic, quia pœna damni est carentia beatitudinis, sed ista cum sit priuatio non suscipit magis & minus.

Item pœna sensus est pœna ignis, sed ignis cũ agat naturaliter agit uniformiter in omnes secundum ultimum de potentia. ergo.

Apoc. ca. 18.

CONTRA id est illud Apoc. Quãtũ glorificauit se in deliciis tantũ date illi tormẽtum, & luctum.

RESPONDEO, quòd pœna omnium damnatorum extensiue secundum durationem, patet, quòd est æqualis, quia æterna extensiue, secundum numerum pœnarum, poterit esse inæqualis quia secundum inæqualitatem culpæ uni poterũt applicari plura afflictiua, quàm alteri. Intensiue uerò pœna sensus erit inęqualis secundum culpæ inæqualitatem, uel quia uni applicabitur magis afflictiuum, quàm alteri, uel quia, si idem, tũc erit ibi miraculum: s. quòd Deus assistet isti igni ad intentius agendum in unum, quàm in alterum. Erit etiam inæqualitas ex parte complexionis corporis, itaque propter aliam complexionem, quàm Deus dabit illis corporibus magis & minus poterunt affligi, uel ab eodem uel à cõsimili afflictione pœna & damno, licet sit in omnibus æqualis quantum ad illud, quod dicit absolute de carentia beatitudinis omnis, tamen totali beatitudine erit tamen in eis inęqualis formaliter, quãtum ad hoc quòd uni erit magis noluntaria, quàm alteri, nam pro tanto quis plus peccauit, quàm alius, quia intensius seipsum dilexit amore commodi plusquã Deum. ergo incommodum erit sibi intensius nolitum & quia nolitum in actu positum causat tristitiam ideo intensius nolitum causabit maiorem tristitiam. ergo.

Qũo pęna dãnatorũ sit inæqualis.

AD argumenta patet solutio ex dictis.

VTRVM BEATITVDO OMNIVM beatorum sit æqualis.

Scotus 4. sent. dist. 50. q. 5.

Quæstio quinta.

QVARTO quæritur, Vtrum corpora beatorum omnium æqualiter beata erunt.

QVOD sic: Dos impassibilitatis & subtilitatis non dicunt aliquam qualitatem positiuã, ut patet ex præcedenti quæstione, ergo ipsi non poterunt esse inęquales, sed æquales in omnibus.

Corith. c. 15.

CONTRA: Alia est claritas Solis, alia Lunæ, alia stellarum; & stella differt à stella in claritate.

RESPONDEO, quòd si omnes quatuor dotes corporũ beatorum essent qualitates positiuæ redundantes in eis ex felicitate animæ, ut multi dicunt, esset uidendum qũo possent esse, inæquales secundum inæqualitatem meritorũ, sed quia dictum est de dotibus in præcedẽti quæstione, dico, quòd in illis duabus dotibus de quibus argutũ est cum non dicant aliquam entitatem positiuam in ipsis corporibus beatorum non oportet in eis ponere inæqualitatem, ut patet intuenti quid sint illæ dotes. In aliis autem duabus dotibus. s. in agilitate et claritate, dico, quòd erit inæqualitas secundum inæqualitatem meritorum, & possibilitas huius bene apparet consideranti quid sint illæ dotes secundum ea, quæ in præcedenti distin. de eis dicta sunt.

Qũo .n. dotibus sit inęqualitas.

AD argumentum principale patet solutio ex dictis. &c.

VTRVM GLORIA OMNIVM BEAtorum erit æqualis quantum ad animam

Scotus 4. sent. dist. 50. q. 6.

Quæstio

Quæstio sexta.

QVINTO & ultimo quæritur, Verum gloria omnium beatorum erit æqualis quantum ad animam.

Homilia. 66. QVOD sic: Augustinus super Io. & ponitur in littera: Omnium beatorum hominum est par gaudium.

Ioannis c. 14 CONTRA: In domo patris mei mansiones multæ sunt, per Ioannem.

RESPONDEO & primo dico, quòd beatitudo in animabus perfectis erit intensiuè inæqualis secundum inæqualitatem meritorum, nam beatitudo redditur secundum iustitiam distributiuam, uel commutatiuam in ordine ad merita, licet ultra condignum, ergo iustitia exigit, quòd habenti plus de merito detur beatitudo intensior. patet autem, quòd beatitudo non redditur contra iustitiam, quia tunc non esset una beatitudo. ergo.

Beatitudo uera & perfecta quæ sit. CONTRA: Beatitudo uera & perfecta est ultima perfectio naturæ beatificabilis, ergo oportet, quòd repleat totam capacitatem naturæ beatificabilis, alias non esset uera & ultima beatitudo, sed capacitas naturalis naturæ beatificabilis respectu beatitudinis non est nisi naturalis appetitus cum sit naturalis & natura actus elicitus, sed inclinatio naturalis in omnibus erit æqualis. ergo per æqualem beatitudinem oportet, quòd repleatur, alias ille, cuius appetitus non repleretur, non esset simpliciter beatus.

Et si concedas, quòd appetitus in omnibus nõ est æqualis oportet dicere, quòd erit maior in eo, qui habet meliora naturalia & tunc isti dabitur intensior beatitudo non obstante, quòd alius plus meruit, quod est maius inconueniens, quàm primum.

Dico, quòd non oportet in quolibet, ut repleatus totus appetitus naturalis, & tota capacitas naturalis nisi solum in anima Christi.

Dico enim quòd uera beatitudo non est perfectio appetitus naturalis simpliciter, sed appetitus naturalis sequens regulam rectæ rationis. recta autem ratio cuilibet dictabit tantum appetere & non plus nisi quantum de eo uidetur esse largiendum. Deus autem respicit ad merita, quia ita exigit sua iustitia, ergo replebitur in quolibet beato totus appetitus sequens totam rationem, qui quidem appetitus consistit in actu elicito ita quòd nullus beatus habebit unquam appetitum elicitum ad maiorem beatitudinem, quàm habeat. Appetitus autem ille naturalis in nullo replebitur nisi in anima Christi. patet ergo possibilitas inæqualitatis in beatitudine.

Dispofuit Deus fecũdũ iuftitiam diftributiuam meritorum dare nobis gloriam.

Tertio dico, quòd inæqualitas ista formaliter loquendo non est ex parte obiecti beatifici, quia ipsum est idem & sub eadem ratione formaliter omnibus beatis erit, ergo formaliter in ipsa beatitudine causata, quæ in uno est intensior & in alio minus intensa secundum inæqualitatem meriti, effectiue autem est à principio effectiuo ipsius beatitudinis, quod quidẽ principium in uno causabit beatitudinẽ intensam, & in alio intensiorem secundum exigẽtiam meritorum, sed si istud principium effectiuum totaliter est obiectum beatificum, ut aliqui dicunt, tunc dicendum est, quòd inæqualitas ista effectiue est tota, & totaliter ab obiecto. Et notandum, quòd si Deus esset agens ad extra non contingenter, sed de necessitate naturæ, tunc in omnibus causaret æqualem beatitudinem, ut patet, sed si principium effectiuum illius beatitudinis causatæ dicatur integrari ex tribus, s. ex obiecto & potentia & habitu charitatis, ita quòd tam uoluntas, quàm charitas concurrant in ratione principii actiui simul cum obiecto, secundum quòd expressè uidetur uelle doctor in ista quæstione, tunc dicẽdum est, quòd inæqualitas beatitudinis effectiue est ab illis tribus integrantibus unum principium actiuum totale respectu beatitudinis.

Speculare diligenter.

Inæqualitas beatitudinis aquofit.

Sed tũc restat respondere ad illa septem dubia mota superius contra hoc, & ad quinque prima inuestiga tu tibi solutionem.

Dist. 49. q. 1

Ad sextum dubium, quod doctor non mouet in ista quæstione, uidetur dicere, quòd uoluntas beata ad actum, qui est beatitudo non agit secundum suum conatum totum naturalem absolute, sed in ordine ad merita præcedentia in ea, & ideo inæqualitas beatitudinis naturalis non tollit quin beatitudo non mensuretur in intensione secundum gradum meriti, uel forte posset dici, quòd Deus non coagit uoluntati ad agendum nisi secundum indigẽtiam meriti uel forte posse dici, quòd Deus, qui est obiectum uoluntarium beatificum supplet defectum uoluntatis minus potentis secundum sua naturalia.

Deus est obiectum uolũtarium beatificans.

Ad argumentum dico, quòd est par gaudium beatorum omnium intensiue, ut ostensum est. nõ autem extensiue, quia quilibet beatus gaudebit de omnibus, de quibus alius beatus gaudebit. Ad quod gaudium Christus Dei Filius nos perducat, qui cum patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat per infinita seculorum secula. Amen.

Beatitudo ẽ æqualis extẽsiue in beatis intẽsiue uero inæqualis, ad quam perducat nos Deus

Explicit quædam compilatio super quatuor libros Sententiarum extracta de libris Reuerendi Fratris Ioannis Scoti Sacræ Theologiæ Doctoris secundum Antonium Andream ordinis Fratrum Minorum Conuen.

Series Chartarum.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg.

Omnes sunt Terniones. Tabula per se patet.